Na-kel-gati-an Veveu

Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu

The New Promise

The New Testament in Maskelynes of Uluveu Island, Vanuatu

Niutestamen long Maskilin, lanwis blong Uluveu
Aelan, Vanuatu

Wycliffe
BIBLE TRANSLATORS

Niutestamen long Maskilin,
lanwis blong Uluveu Aelan, Vanuatu

The New Testament in Maskelynes
the language of Uluveu Island, Vanuatu

Le Nouveau Testament en Maskelynes
langue de l'île de Uluveu au Vanuatu

First edition
© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version
© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Table of Contents

Na-kel-uri-an tovoi aMattiu totosi
Mattiu . . . . . Mat 1

Na-kel-uri-an tovoi aMak totosi
Mak . . . . . Mak 73

Na-kel-uri-an tovoi aLuk totosi
Luk . . . . . Luk 117

Na-kel-uri-an tovoi aJon totosi
Jon . . . . . Jon 187

Nəsa ahai pispisul gail lotogole
Nauman gail . . . . . Uman 238

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən alat a Rom
Rom . . . . . Rom 299

Naloʊ̃lat napisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən alat a Korint
1 Korint 1Kor 331

Naloʊ̃lat napisulan na-vəha-ru-an aPol totosi van hən alat a Korint
2 Korint 2Kor 362

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən alat a Kalatia
Kalatia . . . . . Kal 383

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən alat a Efesus
Efesus . . . . . Efe 394

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən alat a Filippi
Filippi . . . . . Flp 405

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən alat a Kolosse
Kolosse . . . . . Kol 413

Naloʊ̃lat napisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən alat a Tessalonika
1 Tessalonika 1Tes 421

Naloʊ̃lat napisulan na-vəha-ru-an aPol totosi van hən alat a Tessalonika
2 Tessalonika 2Tes 428

Naloʊ̃lat napisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən aTimoti
1 Timoti 1Tim 433

Naloʊ̃lat napisulan na-vəha-ru-an aPol totosi van hən aTimoti
2 Timoti 2Tim 442

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən aTitus
Titus . . . . . Tit 449

Naloʊ̃lat napisulan aPol totosi van hən aFilem̃on
Filem̃on . . . . . Flm 453

Naloʊ̃lat napisulan van hən naIpru gail
NaIpru gail . . . . . Ipru 456

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naloƀulat napisulan aJemes totosi
Jemes . . . . . Jem 481
Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aPita totosi
1 Pita 1Pit 490
Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aPita totosi
2 Pita 2Pit 500
Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aJon totosi
1 Jon 1Jon 506
Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aJon totosi van hən alat siYesu
2 Jon 2Jon 515
Naloƀulat napisulan na-vəha-tor-an aJon totosi
3 Jon 3Jon 517
Naloƀulat napisulan aJut totosi
Jut . . . . . Jut 519
Na-kel-vəhoti-an van hən aJon
Na-kel-vəhoti-an . . . . . KelV 523
Naves galevis lotovoi hən datƀinau gat gail 560
Natiksonari. 563
Nəbathusoruan gail. 578

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Preface

This publication is the New Testament in the Maskelynes language. The 1300-1400 speakers of Maskelynes mostly live on the island of Uluveu which is one of the Maskelyne Islands off the southeast coast of Malakula in Vanuatu.

The New Testament in the Maskelynes language was translated during the years 2001 to 2012 by the Uluveu Language Project.

Fastok

Histri blong Baebol Projek

Ol man we oli raetem Niutestamen fastaem, oli raetem long lanwis blong olgeta, lanwis blong Gris. Taem jos i kam bigwan, i stap long ol defdefren ples, ale ol man oli stat blong transletem Baebol i go long ol lanwis blong manples blong oli save ridim save. Long Uluveu aelan, long 1994 Uluveu Lanwis Projek i stanap ale oli askem wan advaesa blong givhan. Wan advaesa i kamtru long 1998 ale ol komuniti oli apoentem ol transleta wetem wan translesen komiti aot long evri vilej wetem evri denominesen. Long wan woksop long yia 1999 mo wan bakegen long 2000, fulap olfala mo medel man mo yangfala oli agri long wan fasin blong raetem lanwis Maskilin mo long wan alfabet. Ale long yia 2000 fofala transleta oli stat blong transletem buk Jona. Oli stat long Niutestamen long 2001 ale sam man bakegen oli joenem wok gogo oli flatem long yia 2012.

Rod blong tanem toktok blong Niutestamen i olsem wanem?

Lanwis blong Gris we ol olfala bifo oli raetem Niutestamen long hem i no olsem lanwis blong yumi blong Maskilin nating. Sapos ol transleta oli tanem i kam long lanwis folem wanwan wod, lanwis bae i no stret mo ol man bae oli no save kasem gud mining blong hem. From samting ia mifala i no wok folem fasin ia. Fastaem mifala i faenemaot ful mining blong toktok we i stap long lanwis

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

blong Gris. Afta mifala i transletem mining ia i kam long lanwis Maskilin blong bae ol man oli ridim save. Samtaem blong mekem mining i klia, lanwis Maskilin i gat wan wod nomo, samtaem i gat nid blong yusum wan o iven tu ful sentens.

Fulap samting i stap long Tok blong God we tede long Vanuatu yumi no save ol samting ia. Ale lanwis blong Gris i gat fulap wod we ol lanwis blong Vanuatu oli no gat, olsem "pris," "aposol," "adalteri," "enjel," "blesem," "hop" mo "glori." Fastaem projek i goraon long ol vilej blong askem ol olfala se olsem wanem long ol toktok ia. Ol olfala oli talemaot ol gudgudfala toktok be i no evri wan. Ale insaed long projek ol transleta oli sidaon blong faenem rod blong talem ol mining we lanwis blong yumi i no gat. Blong sam mining mifala i faenem gudfala rod long lanwis, blong sam mifala i faenem olfala toktok we tede klosap i lus, blong sam mifala i talem mining long wan longfala rod, ale blong sam mifala i yusum wod blong lanwis blong deferen ples olsem Avoh, Bislama o iven Inglis. Ol kaenkaen wod ia i stap long diksonari long en blong Niutestamen ia.

Tok blong God i gat fulap tok pija long lanwis blong Gris we mining i no kamaot long lanwis blong yumi. Long sam olsem mifala i talem klia nomo, be mifala i putum wan futnot daon blong talemaot wanem we i talem long lanwis blong Gris fastaem.

Fasin blong joenem ol vas

Long wanwan ples long Niutestamen oli talem wanem we i hapen long wan oda we i no sens long lanwis blong yumi. Wanem we i hapen fastaem oli talem biaen ale wanem we i hapen biaen oli talem fastaem. From samting ia, mifala i jenisim blong se wanem we i hapen fastaem i kam fastaem ale wanem we i hapen biaen i kam biaen. Blong mekem lanwis i sens olsem ia, samtaem mifala i joenem tu o tri vas ale raetem namba olsem Kol 4.7–8.

Ol futnot mo refrens

Taem yumi ridim Niutestamen maet yumi luk wan smol leta we i stap klosap long wan wod o long en blong wan sentens olsem ia:[a]. Smol leta a i talemaot se daon long pej i gat wan tok save we i eksplenem wod o sentens long vas ia. Yumi s ingaotem kaen toksave se "futnot." Wanwan futnot i talemaot mining blong wan wod, wanwan i talemaot stret wod o vas long lanwis blong Gris, ale wanwan i talemaot wan kalja o fasin blong ol man Ju we maet i givhan long yumi blong save mining. From ol samting ia, taem yumi luk wan smol leta olsem ia, i gud se yumi lukluk daon blong kasem gud mining blong vas ia.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Aninit ol futnot bae yumi luk ol refrens we oli talemaot narafala ples long Baebol we i gat sem tingting o toktok olsem vas we refrens i makem.

Ol saedtok

Taem yumi ridim Niutestamen ia, bae yumi luk wan saedtok olsem Mat 13.44.

Natohan pipihabəlan aGot len nəmav

Ol saedtok oli stap from tri samting. Faswan: oli stap blong givhan blong yumi blong luksave se ples ia long Tok blong God hemi abaot wanem. Nambatu: oli stap blong givhan long yumi blong faenem ples we yumi lukaotem long Tok blong God. Nambatri: hemi brekem longfala toktok i kam long ol smolsmol pis. Be wan samting: ol saedtok oli no tok blong God blong bae yumi prij long hem!

Ol stori we oli stap long defren buk bakegen

Yumi save se ol gospel, ol buk olsem Matiu, Mak, Luk mo Jon, oli stap tokbaot laef mo ded blong Jisas Kraes, mo olsem wanem hemi laef bakegen long ded. Yumi save ridim wan stori long buk Matiu ale sem stori ia i stap long buk Mak o Luk o Jon. Taem we i olsem, yumi save faenem refrens blong ol narafala ples aninit long saedtok olsem long Mat 14.13

AYesu evəŋan alalum̃an lotovi 5000
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

Samting ia i talemaot se stori blong taem we Jisas i givim kakae long 5,000 man i stap long Mak 6.30-44, Luk 9.10-17 wetem Jon 6.1-14 bakegen.

Ol pija

Long en blong Niutestamen i gat ol pija. Sam pija oli stap blong givhan, blong yumi savi wanem we i hapen long stori. Sam pija oli stap blong soemaot wan ples blong olgeta, hemi olsem wanem. Ale sam narafala pija oli stap blong soemaot olsem wanem wan samting we yumi long Vanuatu yumi neva luk, olsem wan wud o wan anamol o wan samting blong kalja blong olgeta blong bifo.

Ol map

Long Niutestamen i gat sam defren map blong ol defdefren ples. I gat sam blong taem we Jisas i wokbaot blong mekem wok we papa God i putum long han blong hem blong mekem. I gat sam bakegen blong taem we Pol i wokbaot blong talemaot Gud Nius blong Jisas Kraes.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Diksonari

Sapos i gat wan wod we i stap long Niutestamen ia we yumi no save, traem lukaotem long diksonari we i stap long en blong Niutestamen. Diksonari ia i talemaot mining blong sam wod we yumi trabol from o we klosap i lus long lanwis blong yumi. I talemaot mining blong sam wod we yumi save be yumi no yusum plante taem, o yumi no yusum tumas long fasin we oli yusum long Tok blong God. I talemaot mining blong sam wod we yumi karem i kam, from we lanwis blong yumi i no gat. Ale i talemaot mining blong sam we maet yumi no wantem tingbaot be Tok blong God i strong long ol samting ia.

Ol topik

Sapos yumi wantem mekem wan Baebol Stadi we i tingbaot wan topik, yumi save lukluk i go long en blong Nuitestamen long wan lis blong ol topik wetem fulap ples long Tok blong God we oli tokbaot topik ia. O sapos yumi gat sam kwestin long wan samting we i stap long Tok blong God, ale maet yumi faenem se hemi wan long ol lis blong ol topik. Ale yumi save lukluk gud long topik ia blong faenemaot fulap blong ol ples long Tok blong God we oli tokbaot topik ia. Taem yumi ridim olgeta evriwan, bae yumi save nao wanem we God i wantem se bae yumi laef folem.

Nasoruan nametəkav

Nəb̃ol husur nəpairan hən Nasoruan siGot

Nəvanuan gail lototos gat Na-kel-gati-an Veveu a m̃o, lutosi len nasoruan salito, nasoruan ta Kris. Nəboŋ alat siYesu lotosob̃ur, lutoh len naut tiltile gail, ale lotub̃at pair hən Nasoruan siGot van hən nasoruan salit gail hən ləb̃eṽuruŋ ləboii. Len naut a Uluveu, len nasihau 1994, Uluveu Lanwis Projek etub̃at, ale lous nəvanuan na-vi-tarhəte-an ideh. Nəvanuan na-vi-tarhəte-an sua evisi len nasihau 1998 ale alat a Uluveu lutabtabuh len nəvanuan gail hən ləb̃ipair hən nasoruan siGot, ale lutabtabuh len nakomiti sua. Lulekis hən galito dan navile p̃isi a Uluveu naut kəmas Prespitirian, SDA o NTM. Len nawoksop sua len nasihau 1999, ale sual am len nasihau 2000, nəhaṽut gail mai alalum̃an lotomatmatu mai alathutai ludam̃ hən naṽide hən natosian len nasoruan ta Uluveu mai nəalfapet han. Beti len nasihau 2000 naulum̃an lotovat lotub̃at pair hən nalob̃ulat Jonah. Lotub̃at pair hən Na-kel-gati-an Veveu len nasihau 2001, ale naulum̃an galevis am loum mai galito van van loum p̃isi len nasihau 2012.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naƥisal hən nəpairan hən nasoruan len Na-kel-gati-an Veveu imabe?

Nasoruan ta Kris lototos gat Na-kel-gati-an Veveu lan a m̃o sahum nasoruan sidat a Uluveu kasi. Nətransleta lətəpair hən Nasoruan siGot husur nasoruan ṽisusua, nasoruan sidat asike tanor ale nəvanuan gail asike lətaləboi səhot namilen. Bathut natenan ginamit namtsahusur naṽide enan. Metəkav namtudoŋ kitev namilen kavkav hən nasoruan topat len nasoruan ta Kris. Beti namtupair hən namilen van hən nasoruan sidat a Uluveu hən nəvanuan p̃isi ləƀeṽuruŋ ləboii. Boŋ galevis nasoruan sidat ikad natuhsoruan sua ŋai tokel p̃is namilen tomasil. Boŋ galevis am datusor ebəlav hən namilen tomasil.

Natit isoƀur len Nasoruan siGot, len naut a Vanuatu damənŋai datsaləboi natgalenan. Ale nasoruan ta Kris ikad nasoruan isoƀur nasoruan ta Vanuatu ləsəkade, hum "pris," "aposol," "adalteri," "enjel," "blesem," "hop" mai "glori." A m̃o naprojek iyar husur navile gail hən tousus kitev nasoruan gail. Ahaṽut gail lukel ur nakonsoruan galevis be savi gail p̃isi. Ale len nauman salito len naprojek, nətransleta lobətah hən ləƀisaƀ naƥisal hən ləƀikel namilen gail nasoruan sidato topar. Namilen galevis namtusaƀ naƥisal tovoi hən namtƀikele len nasoruan sidato. Namilen galevis namtusaƀ nasoruan ta m̃o datsaləboii damənŋai, pəpadaŋ hən lotomasig. Namilen galevis namtukele len naƥisal tobəlav. Ale namilen galevis namtulav nasoruan han dan naut tile hum nasoruan ta Avoh, nasoruan ƀonƀon o nasoruan ta Iglan. Nasoruan tomagalenan lupat len natiksonari topat len nagilen Na-kel-gati-an Veveu egai.

Nasoruan siGot ikad nasoruan kəta isoƀur len nasoruan ta Kris lan, ale namilen səmasil len nasoruan sidato. Galevis namtukel p̃arp̃ar hən gail ŋai, be namtoriŋ nafutnot tovi na-tos-gati-an a pan len naloƀulat, ale nafutnot enan ikel ur nəsa nasoruan ta Kris tokele a m̃o.

Naṽide hən tosuhud hən naves gail

Len naut ṽisusua len Na-kel-gati-an Veveu lukel nəsa tovisi be lusor husuri len naƥisal togol nənauan sidat ebutbutut. Nəsa tovisi a m̃o lukele a tahw ale nəsa tovisi a tahw lukele a m̃o. Husur natenan, namtogəgel həni hən ke nəsa tovisi a m̃o namtukele a m̃o ale nəsa tovisi a tahw namtukele a tahw. Hən datƀigol nasoruan ƀigam ƀivoi maienan, len naut galevis namtosuhud hən naves toru o totor ale namtutos gat gail hum lotosua ŋai maiegai: Kol 4.7–8.

Nafutnot mai narefrens gail

Nəboŋ datƀeṽuruŋ Na-kel-gati-an Veveu, hum ma datƀeris natuhleta topat pəpadaŋ hən nasoruan sua o len nagilen nasentens maiegai:[b]. Naleta enan ikel uri ke, a pan len napej ikad na-sor-ləboii-an sua tosor

husur natsua topat len naves enan. Datokis na-sor-ləboii-an tomaienan hən “nafutnot.” Ikad nafutnot tokel ur namilen nasoruan sua, ikad nafutnot tokel ur nasoruan o naves len nasoruan ta Kris, ale ikad nafutnot tosor husur naṽide seJu gail ke hum ma ƀevi tarhət sidato hən datƀeləboii namilen. Bathut natgalenan, nəboŋ dattoris natuhleta ideh, ivoi hən datƀebunus nəsa topat a pan hən datƀeləboi səhot namilen naves enan.

Len napej a pan ikad nafutnot gail, be a pan buni ikad narefrens gail lotokel ur naut tile gail len Nasoruan siGot tokad nənauan o nasoruan tohum naves narefrens tokel uri.

Nasoruan topat tarhəte

Nəboŋ dattoṽuruŋ Na-kel-gati-an Veveu egai, dereh dateris nasoruan tarhəpej hum Mat 13.44.

Natohan pipihabəlan aGot len nəmav

Nasoruan topat tarhəte ipat m̃os natit itor. Esua: ipat hən ƀevi tarhət sidato hən datƀeris ləboi nəsa naut enan len Nasoruan siGot tosor husuri. Eru: ipat hən datƀisaƀ naut dattodoŋ kitevi len Nasoruan siGot. Itor: igol ke nasoruan tobəlav egəm vi hudhut gail. Be natsua: nasoruan topat tarhəte savi soruan siGot hən datƀikel uri hum nasoruan siGot len nalotuan!

Nəƀol gail lotopat len naloƀulat tile am

Datoləboii ke naloƀulat gail hum Mattiu, Mak, Luk mai Jon lusor husur nəmauran mai nəmatan siYesu Kristo, mai nəmauran san dan nəmatan. Datoləboi datƀeṽuruŋ nəƀol sua len naloƀulat Mattiu ale nəƀol enan ipat tu len naloƀulat Mak o Luk o Jon. Nəboŋ tomagenan, datoləboi datƀisaƀ narefrens hən naut galenan pipit nasoruan topat tarhəte hum Mat 14.13

AYesu evəŋan alalum̃an lotovi 5000
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

Natenan ikel uri ke nəƀol husur nəboŋ aYesu tovəŋan alalum̃an lotovi 5000 ipat len Mak 6.30-44, Luk 9.10-17 mai Jon 6.1-14 am.

Napija o nəgarutian gail

Len nagilen Na-kel-gati-an Veveu ikad nəgarutian gail. Galevis lupat hən ləƀevi tarhət sidato hən datƀeləboi nəsa tovisi len nəƀol. Galevis lupat hən datƀeris ləboi naut sua salito. Ale galevis lupat hən ləƀeṽusan gidat hən natsua gidat a Vanuatu datsarisi boŋ ideh, hum nəhai o natsua tomaur o natsua hən naṽide salit ta m̃o.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəmap o nəgarutian hən naut gail

Len Na-kel-gati-an Veveu ikad nəmap tiltile gail hən naut gail. Ikad galevis hən naut a Jutea nəboŋ aYesu toyaryar hən togol nauman aTata Got toriŋi len navəlan hən ƀigole. Ikad galevis am hən nəboŋ aPol toyaryar hən ƀikel ur na-kel-uri-an tovoi husur aYesu Kristo.

Natiksonari

Asike datƀeləboi nasoruan sua topat len Na-kel-gati-an Veveu egai, datia doŋ kitevi len natiksonari topat len nagilen Na-kel-gati-an Veveu. Natiksonari enan ikel ur namilen nasoruan galevis datsaləboi savoi o pəpadaŋ hən ƀimasig dan nasoruan sidato. Ikel ur namilen nasoruan galevis dattoləboi be datsakelkele, o datsakele len naṽide hum lotokele len Nasoruan siGot. Ikel ur namilen nasoruan galevis dattolavi gəmai, husur toƀuer len nasoruan sidato. Ale ikel ur namilen nasoruan galevis dattomətahun datƀinau, be Nasoruan siGot ikele ale aGot ike dateləboi natgalenan.

Nəbathusoruan gail

Datƀike datƀeutaut hən nəstati hən datƀinau natsua len Na-kel-gati-an Veveu, datoləboi datƀevuhe vi lan nagilen ale bunus nəbathusoruan gail mai naut isoƀur len Nasoruan siGot lotosor husur nəbathusoruan galenan. O datƀikad nausian husur natsua topat len Nasoruan siGot, ale hum ma datƀisaƀi ke tosua len nəbathusoruan gail. Ale datoləboi datƀebunus nəbathusoruan galen ƀivoi hən datƀisaƀ naut isoƀur len Nasoruan siGot lotosor husur nəbathusoruan enan. Nəboŋ datƀeṽuruŋ naut galenan, dereh dateləboi nəsa aGot toləŋoni ke datimaur husuri.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mattiu

Na-kel-uri-an tovoi aMattiu totosi

Ase itos nalob̃ulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke, aMattiu tovi esua len ahai susur tosəŋavur pisan toru siYesu, gai itosi.

AMattiu itos nalob̃ulat egai hən nəsa?

Itosi hən b̃ikel uri mai naJu gail ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, aGot tokel gati len na-kel-gati-an ta sutuai.

AMattiu itosi m̃os ase?

Itosi m̃os naJu gail, alat a Jutea.

Nəsa evisi len nalob̃ulat egai?

Len nalob̃ulat egai, aMattiu ikel na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipi-habəlan aGot len nəmav. Ib̃ol husur nəpasian siYesu, nap̃usanan san, nəmatan san mai na-le-məhat-an san dan nəmatan.

Nalob̃ulat egai ehusur as galito?

Ehusur aYesu len nəmauran san, ehusur aJon Baptais, ehusur ahai susur siYesu gail, mai aPita tovi galit sua.

Natgalenan evisi ŋais?

Nalob̃ulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau 6 B.C. vəbar A.D. 30.

Len nalob̃ulat egai aMattiu itos gat nəbathuyah siYesu hən b̃ip̃arp̃ar ke aYesu evi kiŋ len nəpasusan siTevit tovi kiŋ ta sutuai. Evi kiŋ aGot tokel gati mai alat aIsrael ta sutuai. Ale evi Kristo, aMessiah, aGot totabtabuh lan hən b̃ilav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan salito. AMattiu ikel ur natit isob̃ur aYesu togole. Isor husur nəsa ahai kelkel ur gail lotokele ta sutuai, ale len aYesu na-pəhav-utaut-an galen lotokele lusarpoh. Len nalob̃ulat egai aMattiu itos gat nasoran erim hən nap̃usanan siYesu, lumaiegai:

Nasoran san 1 (5.1–7.29)
Nasoran san 2 (10.5–11.1)
Nasoran san 3 (13.1-52)
Nasoran san 4 (18.1-35)
Nasoran san 5 (24.1–25.46)

Imaienan, aMattiu itos nalob̃ulat egai hən naJu ləb̃ikad nadəlomian len aYesu, aGot totabtabuh lan hən b̃evi Kristo, hən b̃eil a m̃o hən galito, b̃evi kiŋ salito.

1) Nəbathuyah mai nəpasian siYesu (1.1–2.23)
2) Natgalenan lotoutaut hən aYesu hən nauman san (3.1–4.11)
3) AYesu etub̃at hən nauman san (4.12-25)
4) Na-kel-uri-an aYesu tokele len naṽehuh (5.1–7.29)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5) AYesu igol namerikel isob̃ur (8.1–9.34)
6) AYesu esəvat ahai susur lotovi 12 van (9.35–11.1)
7) AYesu ep̃usan husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav (11.2–13.52)
8) AMattiu itos husur nəvanuan gail lotokad nadəlomian tokəkereh (13.53–15.20)
9) Nagilen nauman siYesu len naut a Kalili (15.21–18.35)
10) AYesu iyar tur len naut gail tarhəwisel Jortan, evi Jerusalem (19.1–20.34)
11) Nauman siYesu len naut a Jerusalem (21.1–25.46)
12) Lutah gat aYesu (26:1-56)
13) Lukot hən aYesu, lugol imat len nəhai balbal (26.57–27.66)
14) AYesu ile məhat dan nəmatan (28.1-20)

Nəbathuyah siYesu
(Luk 3.23-38)

1 **1** Egai evi na-tos-gati-an sua hən nəbathuyah siYesu Kristo, topat len
nəpasusan siTevit, topat len nəpasusan siApraham:
2 AApraham evi atəman aIsak.
AIsak evi atəman aJakop,
tovi atəman aJutah mai aṽan aJutah gail.
3 AJutah evi atəman aPeres mai aSerah, analaru tovi aTamar.
APeres evi atəman aHesron.
AHesron evi atəman aRam.
4 ARam evi atəman aAmminatap.
AAmminatap evi atəman aNahson,
tovi atəman aSalmon.
5 ASalmon evi atəman aPoas, anan tovi Rahap.
APoas evi atəman aOpet, anan tovi aRut.
AOpet evi atəman aJesse.
6 Ale aJesse evi atəman aTevit tovi kiŋ.
Ale aTevit evi atəman aSolomon,
anan tovi asoan aUriah a m̃o.
7 Ale aSolomon evi atəman aRehopoam.
Ale aRehopoam evi atəman aApijah.
Ale aApijah evi atəman aAsa.[a]
8 Ale aAsa evi atəman aJehosafat.
Ale aJehosafat evi atəman aJoram.
Ale aJoram evi atəman aUsiah.

---

[a] **1.7** Naloḇulat galevis ta sutuai luke *Asaf* ləsake *Asa*.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 Ale aUsiah evi atəman aJotam.
Ale aJotam evi atəman aAhas.
Ale aAhas evi atəman aHesekiah.
10 Ale aHesekiah evi atəman aManasseh.
AManasseh evi atəman aAmon.
Ale aAmon evi atəman aJosiah.
11 Ale aJosiah evi atəman aJekoniah
mai aṽan gail len nəboŋ
lotomap̃ip̃iriah vi Papilon.[b]
12 Husur nəmap̃ip̃iriahan vi Papilon:
aJekoniah evi atəman aSealtiel,
ale aSealtiel evi atəman aSeruppapel.
13 Ale aSeruppapel evi atəman aApiut,
tovi atəman aEliakim.
Ale aEliakim evi atəman aAsor.
14 AAsor evi atəman aSatok.
Ale aSatok evi atəman aAkim.
Ale aAkim evi atəman aEliut.
15 Ale aEliut evi atəman aEleasar.
Ale aEleasar evi atəman aMattan.
Ale aMattan evi atəman aJakop.
16 Ale aJakop evi atəman aJosef tovi asoan aMeri,
topas aYesu, lotokisi hən aKristo, aGot totabtabuh lan.
17 Imagenan, tuƀat len aApraham vəbar aTevit ikad naur lotovi 14 p̃isi, ale tuƀat len aTevit vəbar nəmap̃ip̃iriahan vi Papilon ikad naur lotovi 14 am, ale tuƀat len nəmap̃ip̃iriahan vi Papilon vəbar aKristo, aGot totabtabuh lan, ikad naur lotovi 14 tətas.

AMeri ipas aYesu
(Luk 2.1-7)

18 Nəpasian siYesu Kristo evisi magegai. Anan aYesu, aMeri ikel gati ke tilah mai aJosef, be a tahw hən arƀiƀon, isaƀi ke etian, aNunun aGot togole. 19 Husur ke ahaṽut san, aJosef tovi nəvanuan tonor, nəboŋ tosəsəloŋ hən aMeri totian, emətahun ƀigol nahurun aMeri ƀisa, ŋa isaƀ səhoti len nənauan san ke teriŋ aMeri, be emətahun avan ideh ƀeləboii. 20 Nəboŋ tonau natgalenan sal, aŋel sua siNasuƀ evisi həni len naƀəƀer. Ike, “Josef anatun ulum̃an siTevit, sagemətahw hən gəƀesəhar aMeri hən ƀevi asoam̃, bathut natətai totian həni, aNunun aGot gatolavi maii. 21 Alitenan dereh tipas anatun ulum̃an balai, ale geriŋ nahəsan aYesu lan, husur gai tilav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan salit balai.”

---

[b] **1.11** 2Ki 24.12-16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22 Natgalen p̃isi evisi hən ƀigol nəsa aGot tokele len nabuŋon ahai kel-
kel ur ƀisarpoh. Ike:
23 “Məteris! Navensus dereh tetian,
ale tipas anatun ulum̃an,
ale lekis nahəsan aImmanuel,”
namilen tovi
“AGot itah mai gadito.”[c]
24 Nəboŋ aJosef tolele, igol nəsa aŋel siNasuƀ tokel maii. Esəhar aMeri
tovi asoan 25 be sagol naitian maii van vəbar nəboŋ topas anatun ulum̃an
sua. AJosef eriŋ nəhes Yesu lan.

Nəvanuan lotokad namitisau hən nam̃eso

2 1 Husur nəboŋ lotopas aYesu len naut a Petlehem a Jutea, len nəboŋ
aHerot tovi kiŋ, alalum̃an namitisau hən nam̃eso luyar dan Nais vi
Jerusalem 2 luke, “Atenan lotopasi hən ƀevi kiŋ seJu gail, atenan gai be?
Husur namtoris nam̃eso san nəboŋ tovisi ale namtogəm hən namtƀilotu
həni.”
3 Nəboŋ aHerot aKiŋ tosəsəloŋ hən natenan, nəlon etuhatuh, mai alat
a Jerusalem p̃isi lumagenan. 4 Ekis aƀiltihai tutumav p̃isi mai ahai p̃usan
p̃isi hən nalo luƀonƀon ale eus galit ke, “AKristo, aGot ƀitabtabuh lan,
dereh lipasi a be?” 5 Ale lukel maii ke, “Len naut a Petlehem a Jutea,
husur ahai kelkel ur itosi maiegai ke:
6 “ ‘Be gaiug, a Petlehem, len naut a Jutah,
gəsavi naməkot len alat lotokad na-il-a-m̃o-an
len naut a Jutah,
husur len gaiug, nəvanuan na-il-a-m̃o-an sua dereh tegəm
balai
hən ƀeil a m̃o hən nəvanuan sagw gail, alat a Israel,
hum nəvanuan nasipsip toil a m̃o hən galito.’ ”[d]
7 Beti aHerot igol naƀonƀonan tosusuah mai alalum̃an namiti-
sau hən nam̃eso. Eus galit hən nəboŋ mai namityal nam̃eso tovisi
ale lukele. 8 Esəvat galit vi Petlehem ale ike, “Mitivan, doŋ vah-
vahur natətai. Nəboŋ mətƀisaƀi, kel uri mai ginau hən ginau am
nəƀivan valotu həni.”
9 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən nakiŋ tonoŋ, loriŋ naut enan, ale
nam̃eso lotorisi nəboŋ tovisi, eil a m̃o hən galito van vail məhat
hən naut natətai totoh lan. 10 Nəboŋ lotoris nam̃eso lukem-
kem masuṽ. 11 Nəboŋ lotoƀis lohoim loris alarminan, aMeri
mai natətai, ale lotəŋedur, lulotu həni, ale losəŋav hən navio-

---

[c] **1.23** Isa 7.14, 8.8, 10 [d] **2.6** Mic 5.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lan salit hən ləƀeviol mai natətai hən nagol, nafraŋkinsens mai
namər.[e] 12 Nəboŋ lotoke livan, aGot ikel nalələgauan mai galit
len naƀəƀer ke saletəlmam van hən aHerot, ŋa lotəlmam vi lan
nəkantri salit len naƀisal tile.

Nə-gam-yav-an vi Ijip

13 Nəboŋ alalum̃an namitisau hən nam̃eso lotovan tia, aŋel sua siNasuƀ
evisi hən aJosef len naƀəƀer ike, "Gile məhat, səhar alarminan, gam vi
Ijip, ale toh ei vir nəƀikel mai gaiug hən gəƀetəlmam, husur aHerot dereh
tekəta doŋ amas hən ƀigol ƀimat."
14 Ŋa aJosef ile məhat, esəhar alarminan len mariug ale eriŋ naut enan
vi Ijip. 15 Itoh ei van vəbar nəmatan siHerot. Imagenan, nəsa Nasuƀ aGot
tokele isarpoh, len nabuŋon ahai kelkel ur ike, "Nokis anatugw ulum̃an
dan naut a Ijip."[f]

Nəmatan silathutai

16 Nəboŋ aHerot tonau ləboii ke alalum̃an namitisau hən nam̃eso loto-
gərasi, nəlon ipaŋpaŋ masuṽ vəsa. Esəvat alalum̃an hən ləƀigol alathutai
p̃isi, nədam̃ halit toru vi pan, ləƀimat len naut a Petlehem mai naut gail
lotodar visi. Natenan inor hən namityal tosaƀi len alalum̃an namitisau
hən nam̃eso. 17 Beti nəsa aJeremiah, ahai kelkel ur tokele, isarpoh, ke:
18 "Ikad nadoldol sua len naut a Ramah,
totaŋ, tois habat len nalolosaan,
ARakel itaŋis anatun gail,
emətahun avan ideh ƀetəŋov nəlon vi pan
husur loƀuer tia."[g]

Natəlmaman vi Nasaret

19 Nəboŋ aHerot tomat tia, aŋel sua siNasuƀ evisi hən aJosef len
naƀəƀer len naut a Ijip 20 toke, "Gile məhat, səhar alarminan, gevi lan
naut a Israel, husur alat lotodoŋ natətai hən ləƀigol ƀimat, lumat tia."
21 Ŋa ile məhat, səhar alarminan ale evi lan naut a Israel. 22 Avil nəboŋ
tosəsəloŋ həni ke aArkelaus tovi kiŋ, tolav namilen aHerot tovi atəman,
len naut a Jutea, emətahw hən ƀivan ei. Nəboŋ aGot tokel nalələgauan
maii len naƀəƀer, eriŋ naut enan, evi Kalili. 23 Ibar navile sua, a Nasaret,

---

[e] **2.11** *Nagol* evi nametəlai sua tomədmədau, nətau han toyaŋyaŋ. Nagol sətaŋ. Nəvat hən gəƀeṽur nagol etibau gol ke evi nametəlai sekiŋ gail. *Nafraŋkinsens* evi nəda hən nəhai tomasmas nəƀon tosusau. Nəvanuan gail lurer hən nəvanuan həni ale len nalotuan silat a Israel lopəŋasi len natutumavan husur nəƀon nəbasuhab han esusau. *Namər* am evi nəda hən nəhai lotogol tomasmas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. Loləmasi am hən ləƀeriŋi len nəkaliko lotoruŋ gol niben nəvanuan tomat lan hən ƀipat ebəlav be asike ƀiƀo.
[f] **2.15** Hos 11.1 [g] **2.18** Jer 31.15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ale itoh ei. Beti nəsa ahai kelkel ur gail lotokele isarpoh ke, “Lekisi hən
auleNasaret balai.”

AJon Baptais eutaut hən naƀisal
(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

3 1 Len nəboŋ galenan, aJon Baptais egəm vi lan naut masmas toƀəƀesw a
Jutea. Etuƀat kel ur napisulan siGot. 2 Ike, “Mitipair dan nəsaan samito
husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav egəm pəpadaŋ.”
3 Husur gai boh, ahai kelkel ur aIsaiah tosor husuri ke,
“Nadoldol sua satokai len naut masmas toƀəƀesw,
‘Məteutaut hən naƀisal m̃os Nasuƀ,
gol naƀisal san gail linor.’ ”[h]
4 AJon m̃au esun nahurabat lotovaii hən nasivurhət nəkamel, mai etutuṽ hən
nəhau tutuṽ hən nahurhuƀuluk.[i] Ihan taṽtaṽor, ihan nalokust mai nəhani.[j] 5 Beti
alat a Jerusalem mai a Jutea mai naut todar vis Nawisel Jortan, luvan van həni.
6 Ale ibaptais hən galito len Nawisel Jortan nəboŋ lotokel vəhot nəsaan salit gail.
7 Nəboŋ toris naFarisi mai naSattiusi gail lotosoƀur lotogəm hən ləƀibaptais,
ikel mai galit ke, “Anatun nəm̃at gail![k] Ase ikel nalələgauan mai gamito hən
mətƀigam dan naƀiltilol paŋpaŋ ƀegəmai? 8 Len nəmauran samito mitiṽan hən
naṽite tinor hən nəpairan samito dan nəsaan. 9 Samtinau ke mətoləboi mətƀikel
mai gamit gabag ke, ‘Asike datupanis, aApraham evi atəmadato ta sutuai.’ Husur
nukel mai gamit ke, aGot eləboi ƀilav nəvat galegai ŋai, ale gol ke legəm vi
pasusan siApraham! 10 AGot esum̃an naulum̃an toutaut tia hən ƀitai nəkadhu-
hai gail hən nakuvkuv; nəhai p̃isi ləsəṽan hən naṽit tovoi, gai dereh titaii, bar
hən gail vi lan nəhab. 11 Ginau nubaptais hən gamit hən nəwai sil nəpairan dan
nəsaan samito. Avil avan sua satogəmai tohusur ginau, idaŋ am səhor ginau,
ginau novi naut kəmas ŋai, nəsanor kasi hən nəƀisah ruƀat nəhau hən naributbut
san.[l] Gai dereh tibaptais hən gamito hən aNunun aGot mai nəhab. 12 Gai esum̃an
naulum̃an topat nəhai rivrivhai hən ƀepəpehun namisurhuwit dan nasugut
nawit tomasmas. Dereh tiƀon hən namisurhuwit len natuhim han, be tepəŋas
nasugut nawit tosa len nəhab todədas nəmatan.”

Nəbaptaisan siYesu
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

13 Beti aYesu egəm len naut a Kalili vi lan Nawisel Jortan hən aJon
ƀibaptais həni. 14 Avil aJon isor tasi, ike, “Satimaienan, nəsanor hum

---

[h] **3.3** Isa 40.3 [i] **3.4** 2Ki 1.8 [j] **3.4** *Nəlokust* ehun natohtohlomətu, naJu gail lotoləboi ləƀihanhani. *Nəhani* evi natit tohehe masuṽ topat len naim sesukapak gail. [k] **3.7** Len naut egai nasoruan ta Kris ike nəvaipa tovi nəm̃at tosa. Len nənauan seJu gail, nəm̃at isa masuṽ hum natəmat toil a m̃o həni. [l] **3.11** Evi slev gail lotosah ruƀat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gaiug. Ivoi am ke gaiug m̃au gibaptais hən ginau, gol ke gogəm hən ginau
mabe?” 15 Ris aYesu tosor vari ke, “Gidam̃ hən nəƀibaptais gagai, husur
inor hən darƀigol natit p̃isi tonor, aGot tolənoni.” Beti aJon idam̃ hən
ƀibaptais həni. 16 Nəboŋ aJon tobaptais həni tonoŋ, vəha-sua ŋai aYesu
evi məhat dan nəwai. Nəmav esəŋav m̃osi ale eris aNunun aGot togəm
vi pan hum nətav,[m] ale egəm toh lan. 17 Ale nadoldol len nəmav ike,
“Anatugw ulum̃an bogai notoləmas buni. Nohəhav̂ur masuv̂ həni.”[n]

Natəmat italtal ke aYesu tigol nəsaan
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

4 1 Beti aNunun aGot esəhar aYesu vi lan naut masmas toƀəƀesw hən
natəmat ƀitaltal ke tigol nəsaan. 2 Len nəmariboŋ tovi 40 mai nalen-
mariug tovi 40 aYesu səhan, gol ke nəmal ihati. 3 Beti natəmat egəm həni,
ike, “Gəƀevi aNatun aGot, kel mai nəvat galegai ke legəm vi bəta.” 4 Ris
tosor vari ke, “Natosian siGot ike, ‘Nəvanuan edədas ƀimaur len nabəta
ŋai, be imaur len nasoruan p̃isi aGot tokele.’ ”[o] 5 Beti natəmat esəhari vi
lan naƀiltivile siGot, a Jerusalem, ale eriŋi eil gilgile a məhat buni len
naim siGot. 6 Ale ikel maii ke, “Gəƀevi aNatun aGot, gigol gaiug gabag
giteh vi pan. Husur natosian siGot ike,

“ ‘AGot dereh tikele hən aŋel san gail husur gaiug
ale lipat gaiug vi məhat len navəlalito
hən asike nariem̃ ƀesəhot nəvat.’ ”[p]

7 AYesu isor vari ke, “Natosian siGot ikele am ke, ‘Sagitaltal kitev nəda-
ŋan siNasuƀ aGot sam̃ ke timabe.’ ”[q] 8 Ale natəmat esəhar tətas həni van
hən nav̂ehuh tosahsah habat, ale ev̂usani hən nəkantri p̃isi len navile a
pan len nəyalyalan salito. 9 Ale ikel maii ke, “Dereh nilav natgaleg p̃is
mai gaiug, gəƀetəŋedur, lotu hən ginau.” 10 Beti aYesu ikel maii ke, “Setan
gevi tut! Husur natosian siGot ike, ‘Gilotu hən Nasuƀ aGot sam̃ m̃au, ale
gigol nalotuan van hən gai səƀon.’ ”[r] 11 Beti natəmat eriŋi, ale aŋel gail
logəm vi tarhət san.

AYesu etuƀat hən nauman san
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Nəboŋ tosəsəloŋ həni ke lototah gat aJon, riŋi len naim bəbaŋis,
aYesu eriŋ naut enan, evi Kalili.[s] 13 Elul dan naut a Nasaret a Kalili van
vatoh len naut a Kapernaum tarhəƀiltiwai. Kapernaum ipat len naut
sinahəmar gəlaru, a Sepulun mai a Naftali. 14 Imagenan, nəsa ahai kelkel
ur, aIsaiah, tokele, isarpoh. Ike,

---

[m] **3.16** Nətav ehum navimal be epəhapəhw. [n] **3.17** Psa 2.7; Isa 42.1 [o] **4.4** Deu 8.3
[p] **4.6** Psa 91.11-12 [q] **4.7** Deu 6.16 [r] **4.10** Deu 6.13 [s] **4.12** Mat 14.3; Mak 6.17;
Luk 3.19-20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 “Naut sinahəmar Sepulun mai naut sinahəmar Naftali,
metp̃isal vi lan naƀiltiwai, tarhəwisel Jortan,
len naut a Kalili simetƀos gail,
16 nəvanuan gail lotobətah len nəmargobut
loris naƀiltim̃ial;
len galit lotobətah len naut hən nəm̃ol hən nəmatan,
nam̃ial siGot evisi, em̃ias galito.”[t]
17 Len nəboŋ enan van, aYesu etuƀat kel uri ke, “Pair dan nəsaan samito husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav egəm pəpadaŋ!”

Ahai susur metəkav gail
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Len nəboŋ sua aYesu iyar husur nətarhət naƀiltiwai lotokisi hən Naƀiltiwai Kalili. Eris alarmiv̄an, aSimon, nahəsan togon aPita, mai aAdru av̄an. Arubar hən nalevlev vi lan naƀiltiwai, husur arovi vanuan nəsahiehan. 19 Ale ikel mai gəlar ke, “Gəm husur ginau, ale gamər mərtosah hən naieh, dereh nigol mirisah hən nəvanuan gail.” 20 Vəha-sua ŋai aroriŋ nalevlev səlaru, arohusuri.
21 Nəboŋ toyar van am, eris alarmiv̄an am, nahəsalar aJemes anatun aSepeti, mai aJon, av̄an. Arutoh len naƀot mai atəmalaru aSepeti, lobutan nalevlev salit gail lunor. Ale aYesu ekis gəlar gəmai. 22 Vəha-sua ŋai aroriŋ naƀot mai atəmalaru, arohusuri.

AYesu igol alat lotoməsah lumaur

23 Ale aYesu iyar turtur len naut a Kalili p̃isi. Ep̃usan len naim naƀonƀonan seJu gail, ikel ur na-kel-uri-an tovoi hən natohan pipihabəlan aGot, ale igol nəvanuan gail lotokad naməsahan tiltile gail o nibelit tomatmat, lumaur. 24 Na-kel-uri-an husuri ibar naut a Siria kavkav. Ale nəvanuan gail losəhar alat lotoməsah gəm həni: alat lotokad naməsahan tiltile, alat nibelit topəŋas, alat lotokad natəmat gail, alat lotokad nahumatmat mai alat nahudhubelit tomat, ale igol galit lumaur. 25 Naƀiltiluv̄oh gail lohusuri, alat a Kalili, a Tekap̃olis, a Jerusalem, a Jutea mai alat tarhət Nawisel Jortan.

Na-sor-ivoi-an gail
(Luk 6.20-23)

5 1 Nəboŋ aYesu toris naluv̄oh gail, etəv̄ehuh, ebətah. Nəboŋ tobətah, ahai susur san gail logəm həni, 2 ale etuƀat v̄usan galit ke:
3 “Alat lotoləboi len nəlolito ke lotopar Got, be lotoləŋoni,
navoian siGot igol gagai lukab həni,

---

[t] **4.16** Isa 9.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav evi salito.
4 Alat lototaŋ,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh leləŋon tivoi am len nəlolito.
5 Alat nəlolit tomədau,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur aGot teviol hən navile a pan mai galito.
6 Alat lotomalkəkat, lotomaduh hən nanoran,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh lihanukub.
7 Alat nəlolit totaŋis avan ideh, lotovi tarhət san,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh aGot tilolosa hən galit balai.
8 Alat nəlolit tomasil, lotoləŋon aGot səƀon ŋai,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh leris aGot balai.
9 Alat lotogol nanoŋan hən nəƀalan gail, lotogol natəm̃at,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh aGot tekis galit hən anatun gail.
10 Alat, nəvanuan gail lotomədas bun galito
sil lotogol nəsa tonor,
navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav evi salito.
11 "Nəboŋ nəvanuan gail ləƀisor viles gamit vəsa, ləƀemədas bun gamit gol ke mətƀeləŋon ƀisa vəsa, ləƀeliliboŋ ke məttogol nəsaan tiltile sil məttovi esagw, navoian siGot igol mətukab həni. 12 Len naṽide tomaienan lomədas tabtab hən ahai kelkel ur gail ta m̃o. Mitikemkem, mətehəhaṽur husur aGot ikad nakonp̃urp̃uran totibau m̃os gamit len nəmav."[u]

Nətas mai nam̃ial
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

13 AYesu isor kəta ke, "Gamit mətohum nətas[v] m̃os navile a pan.[w] Be nabus hən nətas ƀimasig hən ƀeduƀe, tegəm vi tas tətas am mabe? Savoi hən natideh am. Ivoi ŋai hən ləƀibar həni len tan hən nəvanuan gail ləƀipal gati.
14 "Gamit mətohum nam̃ial m̃os navile a pan. Naƀiltivile topat məhat len naṽehuh edədas ƀesusuah. Nəvanuan p̃isi loləboi ləƀerisi. 15 Ale

---

[u] **5.12** 2Chr 36.16; Uman 7.52 [v] **5.13** *Nətas* aYesu tosor husuri evi nasol tohum nəvat lotohiri len tan, savi nətas tovi wai. [w] **5.13** Nətas eləboi ƀigol naməŋod ivoi tebəlav, ilav kuvi dan naƀoan. Imagenan, alat lotohusur aYesu loləboi ləƀetəgau gat nəsa tovoi ale gol nəsa tosa səsa habat hən nəvanuan navile a pan ləƀivoi am. Lugol navile a pan ivoi am hum nətas togol nabus hən nəhanian ivoi am.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

avan ideh asike epigau nam̃ial, riŋi pipit nəhad. Aoa! Eriŋi a məhat hən
ƀem̃ias galit p̃isi lototoh len naim. 16 Tomaienan, nam̃ial samit tem̃ial m̃os
nəvanuan p̃isi hən ləƀeris navoian məttogolgole, ale sal suh nəyalyalan
seTəmamit len nəmav.

Nap̃usanan husur nalo siMoses

17 "Samtinau ke notogəm hən nəƀikaskas nalo o nəsa ahai kelkel
ur lotokele. Ao, nəsagəm hən nəƀikaskasi, nogəm hən nəƀigol ƀisar-
poh. 18 Nokitin mai gamit ke, van vəbar nəboŋ nəmav mai navile a pan
arƀimasig, səkad nəmap̃irhət natosian ƀimasig dan nalo siGot, vir natit
p̃isi ƀisarpoh. 19 Imaienan, avan ideh ƀilaƀur ƀesua tokəkereh len nalo,
ale tov̄usan nəvanuan gail hən ləƀigol tətov̄ həni, dereh tevi ut kəmas
balai len galit lototoh pipihabəlan aGot len nəmav. Avil avan ideh togol
husur nalo, tov̄usan nəvanuan hən ləƀigol gail, dereh tetibau balai len
natohan pipihabəlan aGot len nəmav. 20 Be nukel mai gamit ke, mətƀike
mətƀeƀis len natohan pipihabəlan aGot len nəmav, mitimasnor səhor ahai
p̃usan hən nalo mai naFarisi gail.

Nəlol paŋpaŋ

21 "Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele mai naur gail ta sutuai ke,
'Sagigol avan ideh timat'[x] ale 'avan ideh togole, dereh tipanis.'[y] 22 Be
nukel mai gamit ke, avan ideh nəlon topəŋas av̄an, tipanis. Ale avan
ideh tosor viles av̄an, dereh tevi lan nakotan hən nəSanhitrin. Ale avan
ideh toke, 'Gumelmel, govi hov̄on!' inor hən ƀevi lan nəhab naut nəma-
tan. 23 Imaienan, gəƀilav naviolan sam̃ van hən nəmel tutumavan ale
gəƀinau təlmam həni ke, gotogol natesua togol av̄am̃ tokad nəsasaan mai
gaiug, 24 ƀimaienan, riŋ naviolan sam̃ ei. Givan hən av̄am̃ hən mərƀinor,
mərƀikad navoivoian tətas. Beti gəm, lav naviolan sam̃ mai aGot len natu-
tumavan van həni.
25 "Avan ideh ƀikot hən gaiug, len nəyaran sam̃ mai atenan tosor tas
gaiug, len nap̃isal vi lan nakotan ŋai, gisav̄sav̄ut hən mərƀikad natəm̃at
tətas. Asike gəƀigole, dereh teliv gargar gaiug vi lan nəmatsistret, ale
nəmatsistret teriŋ gaiug len navəlan nalipah, ale nalipah tibar hən gaiug
len naim bəbaŋis. 26 Nukel nakitinan mai gaiug ke, asike govivile dani
vəbar gəƀev̄ur p̃is nəvat hən nəpain nəmatsistret toriŋi.

Naitian tosa

27 "Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele ke, 'Sagigol naitian toƀur kotov
nəlahan,'[z] 28 ris notokel mai gamit ke, avan ideh tokəta husur napəhav̄ut

---

[x] **5.21** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋ-
paŋ sam̃ o naləŋonian sam̃ ŋai. [y] **5.21** Exo 20.13; Deu 5.17 [z] **5.27** Exo 20.14; Deu 5.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ƀeləŋoni, len nəlon, gai igol naitian maii tia. 29 Namətam̃ nəmatu
ƀigol gaiug gəƀigol nəsaan, kis kuvi, bar həni. Nahudhubem̃ ƀeƀuer enan
esəhor ləƀibar hən nibem̃ kavkav len nəhab nəmatan. 30 Navəlam̃ nəmatu
ƀigol gaiug gəƀigol nəsaan, ta kotovi, bar həni. Nahudhubem̃ ƀeƀuer enan
esəhor nibem̃ kavkav ƀevi lan nəhab nəmatan.

Natiṽosan
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 "Nalo ike, 'Avan ideh totiṽos hən asoan, atenan timaslav naloƀulat
hən natiṽosan mai alitenan.'[a] 32 Avil nukel mai gamit ke, avan ideh
totiṽos hən asoan, naut kəmas alitenan sagol naitian tosa, atenan igol
ke asoan igol naitian toƀur kotov nəlahan.[b] Ale avan ideh tolah mai
napəhaṽut totiṽos, gai igol naitian toƀur kotov nəlahan."

Na-kel-gati-an gotota gati len nəhon aGot

33 AYesu isor am ke, "Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele mai naur
gail ta sutuai ke, 'Sagikel na-kel-gati-an gəgəras, be gigol na-kel-gati-an
sam̃ van hən Nasuƀ aGot, tisarpoh.'[c] 34 Avil nukel mai gamit ke, samti-
kel nəhes ideh hən ƀita gat na-kel-gati-an samito. Samtikel nəhes nəmav
husur aGot ebətah len nəmav topat pipihabəlan. 35 Samtikel nəhes navile
a pan husur ehum nakes aGot toriŋriŋ narien lan nəboŋ tobətah len
nəmav. Samtikel nəhes naut a Jerusalem husur evi naƀiltivile seKiŋ toya-
lyal, tovi aGot. 36 Sagikel nəhes nəkadum̃ hən ƀita gat na-kel-gati-an sam̃
husur godədas gəƀigol nasivur ideh ƀepəhw o ƀimermer. 37 Len nəsa goto-
kele, 'Evoi' sam̃ timasvi 'Evoi' ŋai, 'Aoa' sam̃ timasvi 'Aoa' ŋai. Nasoran
ideh am egəm len atenan tosa vəsa masuṽ tovi təmat.

Nasisilan
(Luk 6.29-30)

38 "Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele ke, 'Gəƀigol namətan o
nariṽon avan ideh ƀimasig, namətam̃ o nariṽom̃ timasmasig.'[d] 39 Avil
nukel mai gamit ke, samtesisil hən avan ideh togol tosa hən gamito, be
avan ideh ƀiṽos nətarhom̃ nəmatu, pair hən nətarhəte van həni. 40 Ale
avan ideh ƀikot hən gaiug, ƀilav nəhai susun sam̃ hən ƀisar gel nəkabut
sam̃, gidam̃ hən nahurabat naut susus am maii. 41 Nasoltia ta Rom[e] ƀigol
ke gəƀipat natit san gail van vəbar nəmail[f] ƀesua, gipati vəbar nəmail

---

[a] **5.31** Deu 24.1 [b] **5.32** Len naṽide seJu gail, apəhaṽut saləboi ƀitoh səƀon, gol ke alitenan timaslah tətas hən ƀimaur. Be alitenan ƀilah tətas, atenan totiṽos həni igol ke asoan igol naitian toƀur kotov nəlahan. [c] **5.33** Lev 19.12; Num 30.2; Deu 23.21-24 [d] **5.38** Exo 21.24; Lev 24.20; Deu 19.21 [e] **5.41** Nasoltia silat aRom, inor hən ƀigol auleJutea hən ƀitariv nəhad san van vəbar nəmail ƀesua. [f] **5.41** *Nəmail* evi namita tovi 1500.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

teru. 42 Avan ideh ƀeus gaiug hən natideh, lavi maii, ale gai ƀike ƀikabut
saɱ̃, sagipair dani.

Ləmas bun aenemi saɱ̃ gail
(Luk 6.27-28, 32-36)

43 "Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele ke, 'Ləmas bun alat lototoh pəpadaŋ
hən gaiug,'[g] ale ikad nasoruan am toke 'mətahun bun aenemi saɱ̃ gail.' 44 Avil
nukel mai gamit ke, məteləmas bun aenemi samit gail, ale alat lotomədas
bun gamit hən mətƀeləŋon ƀisa vəsa, mitisor tuṽ m̃os galito. 45 Mitimaienan
hən mətƀesuɱ̃an aTəmamit len nəmav bathut igol nəyal tovisi, tovi məhat,
tosun alat lotosa mai lotovoi, ale esəvat naus van hən alat lotonor mai ləsa-
nor. 46 Husur mətƀeləmas bun ŋai alat lotoləmas bun gamito, aGot asike ilav
nakonp̃urp̃uran ideh mai gamit sile. Nəvanuan nətaks am lugol tomagenan.
47 Mətƀike, 'Ivoi,' mai alat lotosuɱ̃an gamit ŋai, gamit mətotile mabe? Alat
ləsavi Ju lotovi metƀos gail, galit am lugol tomagenan. 48 Imaienan, gamit m̃au
mitimasnor kavkav hum aTəmamit len nəmav tonor kavkav."[h]

Na-viol-həni-an mai alat lotom̃idol

6 1 AYesu isor am ke, "Mətelələgau! Samtigol nagolean tonor samito
len nəhon nəvanuan gail hən ləƀisal suh gamito. Mətƀimagenan,
nakonp̃urp̃uran aTəmamit len nəmav tokade m̃os gamito, eƀuer.
2 "Imaienan, nəboŋ mətƀeviol mai alat lotom̃idol, samtiwal həni
hum nəvanuan gəgəras gail. Galit lugole len naim naƀonƀonan mai len
nametp̃isal gail hən nəvanuan gail ləƀisal suh galito. Nokitin ke asike
lukad nakonp̃urp̃uran ideh am hən nəsa lotogole, be nə-sal-suhi-an enan
ŋai. 3 Avil nəboŋ mətƀeviol mai alat lotom̃idol, gole hən avan ideh asike
ƀeləboii. 4 B̃imaienan, nəsa mətƀigole tesusuah. Ale aTəmamit len nəmav,
toris nəsa tosusuah, dereh gai tilav nakonp̃urp̃uran mai gamito.

Nap̃usanan husur na-sor-tuṽ-an
(Luk 11.2-4)

5 "Nəboŋ mətƀisor tuṽ, samtesuɱ̃an nəvanuan gəgəras gail! Loləmas
ləƀeil sor tuṽ len naim naƀonƀonan gail mai tarhəp̃isal topasil gail hən
nəvanuan gail ləƀisal suh galito. Nokitin ke asike lukad nakonp̃urp̃uran
ideh am hən nəsa lotogole, be nə-sal-suhi-an enan ŋai.[i] 6 Avil nəboŋ
mətƀisor tuṽ, ƀis len naut tosusuah lohoim samito, ale nəboŋ mətƀekəkol
hən nabopita ƀinoŋ, sor tuṽ vi təban aTəmamit tosusuah. Ale aTəmamit
toris nəsa gotogole tosusuah, dereh gai tilav nakonp̃urp̃uran mai gamito.
7 "Nəboŋ mətƀisor tuṽ, samtiwal tavtav hum nametƀos gail lotonau
ke nagot salit gail losəsəloŋ hən nasorsoran tobəlav ŋai. 8 Imagenan,

---

[g] **5.43** Lev 19.18 [h] **5.48** Lev 19.2; Deu 18.13 [i] **6.5** Luk 18.10-14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

samtesum̃an galito, husur aTəmamit eləboi nəsa məttom̃idol həni, naut
kəmas mətsausi həni sal. 9 Imagenan, mitisor tuṽ maiegai:
“ ‘ATəmanamito len nəmav,
nahəsam̃ tiyalyal tabtab.
10 Gegəmai hən nəvanuan p̃isi ləb̃itoh pipihabəlam̃,
Nəsa gotoləŋoni m̃au tevisi,
len navile a pan hum ŋai tovisi len nəmav.
11 Viol hən nəhanian husur nəboŋ ṽisusua mai ginamito,
12 Rub̃at nəsaan sinamit gail,
sum̃an ŋai namttorub̃at nəsaan silat lotogole hən ginamito.
13 Sagidam̃ hən natideh hən b̃italtal ke namtigol nəsaan,
be lav kuv ginamito dan navəlan atenan tosa vəsa masuṽ, tovi
təmat.’
14 “Husur mətb̃erub̃at nəsaan gail silat lotogol tosa hən gamito,
aTəmamit len nəmav dereh terub̃at nəsaan samit gail. 15 Wake asike
mətb̃erub̃at nəsaan gail silat lotogol tosa hən gamito, aTəmamit asike
erub̃at nəsaan samito gail.”

Nəboŋ mətsəhan m̃os mətb̃inau aGot

16 AYesu isor am, ike, “Nəboŋ mətsəhan m̃os mətb̃inau aGot,
samtesum̃an alat lotokel natesua be gol natsua tile am, lotosar batut, gol
nəholit toməraŋraŋ. Lomədas nəholito, hən nəvanuan gail ləb̃eris ləboii
ke ləsəhan. Nokitin ke asike lukad nakonp̃urp̃uran ideh am hən nəsa loto-
gole, be na-ris-ləboii-an sinəvanuan ŋai. 17 Be gamito, nəboŋ mətsəhan,
mətevəhas nəkadumit gail ale kəkas nəhomit gail 18 hən nəvanuan gail
asike ləb̃eris ləboii ke mətsəhan, avil aTəmamit tosusuah ŋai dereh
teləboii. Ale aTəmamit len nəmav, toris nəsa tosusuah, dereh gai tilav
nakonp̃urp̃uran mai gamito.”

Naviolan aGot totəgau m̃os gamito len nəmav
(Luk 12.33-34)

19 Beti aYesu ike, “Samtisah tuan nakontit gail m̃os gamit gabag len
navile a pan. Husur len navile a pan egai nametəlai itaŋ, nahurabat,
nəbarm̃om[j] lomədasi, ale nəvanuan vənvənah lovənoh gail. 20 Aoa,
mitigol nəsa aGot toləŋoni ale dereh tetəgau nakontit gail m̃os gami-
to len nəmav, len naut enan naviolan asike itaŋ, asike nəbarm̃om
emədasi, asike nəvanuan vənvənah eb̃ur naim, vi lohoim hən b̃evəno-
hi. 21 Husur, naut nakontit sam̃ gail lotopat lan, dereh nəlom̃ tu tipat
tabtab lan.

---

[j] **6.19** Len naut susus gail, nəbarm̃om tokəkereh gail luhanhan nahurabat gail van lomədas gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nam̃ial hən nibemito
(Luk 11.34-36)

22 “Namətam̃ ehum nam̃ial tolav nam̃ial mai nibem̃. Imaienan, namətam̃
ƀimaur, dereh nibem̃ kavkav tepul hən nam̃ial. 23 Avil namətam̃ ƀisa,
dereh nibem̃ kavkav tepul hən nəmargobut. Imaienan, nam̃ial gəƀinau ke
gotokade ƀevi margobut, dereh nəmargobut enan tevisivis masuṽ!

AGot mai nasugsugur
(Luk 16.13; 12.22-31)

24 “Naslev ideh edədas ƀevi slev simasta toru len nəboŋ tosua, husur
dereh temətahun bun tesua ale teləmas bun togon, o dereh tidaŋ len
tesua ale tinau ke togon tovi naut kəmas. Gəsaləboi gəƀevi slev siGot mai
slev sinəvat len nəboŋ top̃itoṽ ŋai.
25 “Husur tomaienan, nukel mai gamit ke, samtinau tuhatuh hən
nəmauran samito. Samtinau masuṽ hən nəsa mətƀihani, nəsa mətƀemuni,
samtinau masuṽ hən nibemito mai nəsa mətƀesuni. Nəmauran esəhor
nəhanian, ale nibemito esəhor nahurabat məttosuni. 26 Mitinau nəman
naməsav gail. Ləsəmabul natideh, ləsəlav kukuv nəhanian, ləsatuani
lohoim gail, be aTəmamit len nəmav evəŋan galito. Avil len nənauan
siGot gamit mətosəhor masuṽ hən nəman galenan. 27 Mətoləboi mətƀigol
nəmauran samit tebəlav am len nə-nau-masuṽ-həni-an samito a? Aoa,
səmagenan!
28 “Ale husur nəsa məttonau masuṽ hən nahurabat samito? Mitinau
napusihai mai naṽide hən natovan han len naliol marireu. Saum, sasod
nahurabat. 29 Be nukel mai gamit ke, napəhasan hən napusihai enan
esəhor napəhasan siSolomon tosun nahurabat bilbil tokab.[k] 30 AGot
ƀigol naliol ƀepəhas maienan, naut kəmas totov dameŋai ale pelan han
tomasmas, topaŋ len naoven, a məhat hən natenan dereh tilav nahura-
bat mai gamito, gamit mət̃tokad nadəlomian tokəkereh ŋai! 31 Imagenan,
samtinau tuhatuh hən mətƀike, ‘Datihan nəsa? Datukad nəhanian a?’ o
‘Datemun nəsa? Datukad nəwai a?’ o ‘Datesun nəsa? Datukad nahura-
bat ideh a?’ 32 Husur nametƀos gail ləsaləboi aGot lugol tomaienan. Ale
aTəmamit len nəmav eləboi tia natit p̃isi mət̃tom̃idol həni. 33 Be a məhat
hən natit p̃isi am, mətelə̃ŋon nəsa aGot tolə̃ŋoni len natohan pipiha-
bəlan, mitidoŋ kitev nanoran len nəhon. Ale dereh tilav mai gamito natit
p̃isi mət̃tom̃idol həni. 34 Imagenan, samtinau tuhatuh hən nəsa ƀevisi
len nəboŋ pelan, riŋi vir nəboŋ pelan. Husur nəmariboŋ p̃isi ikad na-
ləŋon-isa-an han, ale nəmariboŋ p̃isi ikad naut todaŋ han sagesuhud hən
natgalen ideh hən nəboŋ pelan hən ƀegəm ƀipat len nəboŋ dameŋai.

---

[k] **6.29** 1Ki 10.4-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Samtisaƀ səhoti ke avan ideh isa, timaspanis
(Luk 6.37-38, 41-42)

7 1 “Samtisaƀ səhoti ke nəvanuan tile timaspanis, hən asike aGot
ƀeriŋ gamit mətƀipanis. 2 Husur aGot dereh tisaƀ səhoti ke miti-
maspanis p̃itp̃itoṽ hən nəpanismen məttosaƀ səhoti ke nəvanuan tile
timaskade. AGot dereh tenənoṽ hən nəsaan samito len naṽide top̃itoṽ
hən mətƀenənoṽ hən nəsaan sivan tile gail. 3 Imabe gotokəta kot naku-
mashəhai len namətan aṽam̃ be gəsənau naƀiltitarhai len namətam̃?
4 Imabe gotoləboi gəƀikel mai aṽam̃ ke, ‘Eee, nidakuv nakumashəhai dan
namətam̃ bai,’ be gaiug, gukad nətarhai len namətam̃ sal? 5 Gaiug goto-
vi vanuan gəgəras, geliv kuv nətarhai dan namətam̃ a m̃o, beti dereh
gekəta timasil ƀinor hən gəƀidakuv nakumashəhai dan namətan aṽam̃.
6 Samtilav nəsa tovi siGot mai nalipah gail. Ehum gotolav nasoruan siGot
mai alat lotomətahuni. Samtebubulan nanesnes samit gail len nəhon
nabuai gail. Mətƀimaienan, dereh lipal kisom gail, beti lipair van hən
gamito, kat pəpas gamito.[1]

Usi, doŋi, deldel
(Luk 11.9-13)

7 “Usi van, dereh aGot teviol həni mai gamito; doŋi van, dereh
mitisaƀi; deldel van, dereh nabopita tesəŋav m̃os gamito. 8 Husur nəva-
nuan p̃isi lotousi, dereh likade; avan ideh todoŋi, dereh tisaƀi; ale avan
ideh todeldel, dereh nabopita tesəŋav m̃osi. 9 Ikad gamit ideh təlav nəvat
mot mai anatun nəboŋ tous nabəta hən ƀihani a? 10 Ale ƀeus naieh sua,
gamit ideh təlav nəm̃at maii a? Aoa! 11 Naut kəmas məttosa, gamit mətə-
ləboi mətƀilav naviolan tovoi gail mai anatumit gail. Be aTəmamit len
nəmav eviol habat səhor gamito, dereh teviol hən naviolan tovoi gail
mai alat lotous gai. 12 Imaienan, natit p̃isi məttoləŋoni ke nəvanuan gail
ligole m̃os gamito, gamit m̃au mitigol timagenan m̃os galito. Egai evi
nap̃usanan kavkav hən nalo siGot, aMoses totosi mai natosian sihai kel-
kel ur gail.

Nametləkau tomagugun
(Luk 13.24)

13 “B̃is tur len nametləkau tomagugun, husur ikad nametləkau
top̃osp̃os, naƀiltip̃isal tomalum̃lum̃, tovi lan naut nəmasigan ale nəvanuan
isoƀur luyar tur lan. 14 Avil nametləkau tomagugun, natuhp̃isal tohaƀ
taṽtaṽor, evi lan nəmauran, ale evis ŋai lusaƀ ləboii.

---

[1] **7.6** *Nanesnes* gail lohum nasoruan siGot, *nalipah* mai *nabuai* gail lohum alat lotomətahun nasoruan siGot.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəhai mai naṽite
(Luk 6.43-44)

15 “Lələgau! Kətkəta gol gamit dan ahai kelkel ur gəgəras gail. Logəm
hən gamit hum nasipsip ləsaləboi ləb̃emədas natideh, be ləsəmaienan.
Len nəlolito lohum nalipah katkat tosa lotomədas bun nəvanuan gail.
16 Mətoləboi mətb̃eləboi galit len nəsa lotogole tohum naṽit nəhai. Nəhai
tosa səṽan hən naṽit tovoi; nəhau tosa tokad nasunite səṽan hən nakrep,
nəhai tosa tokad nasunite səṽan hən nafik. 17 Len naṽide tomaienan,
nəhai p̃isi lotovoi luṽan hən naṽit tovoi avil nəhai lotosa luṽan hən naṽit
tosa. 18 Nəhai tovoi edədas b̃iṽan hən naṽit tosa, ale nəhai tosa edədas
b̃iṽan hən naṽit tovoi. 19 Nəhai ideh səṽan hən naṽit tovoi, nəvanuan
tokətkəta təban nəhol ita kokotovi, bar həni len nəhab. 20 Imaienan, len
nəsa lotogole, len naṽit nəmauran salito, dereh məteləboi ahai kelkel ur
gəgəras gail.

Nəsaləboi gamito boŋ ideh
(Luk 13.25-27)

21 “Len alat lotokis ginau hən Nasub̃, savi galit p̃isi ləb̃eb̃is len nato-
han pipihabəlan aGot len nəmav, be alat ŋai lotogol nəsa aTəmagw totoh
len nəmav toləŋoni, galit dereh leb̃is lan. 22 Len nəboŋ aGot b̃epəpehun
navoian dan nəsaan, dereh tisob̃ur like, ‘Nasub̃, Nasub̃, len nahəsam̃ nam-
tukel nasoruan sam̃, len nahəsam̃ namtohut natəmat gail, len nahəsam̃
namtugol namerikel todaŋ gail!’ 23 Beti dereh nikel p̃arp̃ar həni mai galit
ke, ‘Ginau nəsaləboi gamito boŋ ideh. Mətevi tut dan ginau, gamit mətto-
golgol nəsaan!’ ”[m]

Nəvanuan na-um-im-an eru
(Luk 6.47-49)

24 AYesu imaris kotov nasoran san ke, “Imagenan, avan ideh tosə-
səloŋ hən nasoruan galen sagw ale togole, gai ehum naulum̃an tokad
nəkadun, toum hən naim san len nəvat mot. 25 Ale naus eus, nawisel
ilev, nəlan eṽuv, iṽas naim enan, be sateh husur eil gəgat len nəvat
butitan. 26 Avil avan ideh tosəsəloŋ hən nasoran galen sagw be sago-
le, gai ehum naulum̃an tovi hoṽon, toum hən naim san len nabion.
27 Ale naus eus, nawisel ilev, nəlan eṽuv, iṽas naim enan, ale iteh
vəmasirsir.”
28 Nəboŋ aYesu tokəmagenan tonoŋ, naluṽoh gail lup̃aŋ len nap̃usanan
san, 29 husur sahum ahai p̃usan gail hən nalo, gai ep̃usan ləboii hum
tokad na-il-a-m̃o-an hən namitisau.

---

[m] **7.23** Psa 6.8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naulum̃an tokad naleprosi
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

8 1 Nəboŋ aYesu tomariŋ vi pan dan naṽehuh, naƀiltiluṽoh gail lohusuri.
2 Beti naulum̃an tokad naleprosi egəm pəpadaŋ həni, iteh bathurien,
ike, “Nasuƀ, gəƀeləŋoni, goləboi gəƀigol nəƀimaur, nəƀiveveu.[n]” 3 Ale aYesu
isar hən navəlan, ibari, ike, “Noləŋoni. Gimaur, giveveu!” Vəha-sua ŋai,
naleprosi san eməkaskas, gai iveveu. 4 Beti aYesu ikel maii ke, “Sagikele
mai avan ideh, be gia ṽusan nibem̃ hən ahai tutumav, ale getutumav hən
naviolan aMoses tokel todaŋ həni hən ƀeṽusan səhot galito ke gotomaur.”[o]

Naslev sinasenturion
(Luk 7.1-10)

5 Nəboŋ aYesu tobar naut a Kapernaum, nasenturion, nasoltia sua tovi
auleRom egəm həni, eŋiri ke, 6 “Nasuƀ, naslev sagw, a-vi-tarhəte-an sagw
ipat len nəmel a im, nahudhuben imat ale eləŋon isa vəsa.” 7 AYesu ikel
maii ke, “Ale nia gol timaur beti.” 8 Be nasenturion ike, “Nasuƀ, nəsanor
kasi hən gəƀegəm vi lohoim sagw. Be gəƀikele ŋai, naslev sagw dereh
timaur. 9 Husur ginau am nutoh pipihabəlan nakomada gail, ale nasoltia
gail lutoh pipihabəlagw. Nukel mai tosua ke, ‘Givan!’ ale ivan, nukel mai
sual am ke, ‘Gəmai!’ ale egəmai, ale nukel mai naslev sagw ke, ‘Gol nate-
gai!’ ale igole.”
10 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni tonoŋ iƀaŋ ale ikel mai alat lotohusuri ke,
“Nukel nakitinan mai gamit ke, len alat a Israel nəsəsaƀ avan ideh tokad
nadəlomian tosum̃an naƀiltidəlomian sitegai. 11 Nukel mai gamit ke, isoƀur
ləsavi Ju dereh legəm len nais mai nawes, hən ləƀihan len naƀiltihanan mai
aApraham mai aIsak mai aJakop len natohan pipihabəlan aGot len nəmav.
12 Avil anatun gail sinatohan pipihabəlan aGot, aGot dereh tibar hən galit
vi tut vi lan nəmargobut. Len naut enan dereh litaŋ, lides batriṽoriṽ.”
13 Beti aYesu ikel mai nasenturion ke, “Givan. Bathut ke gotodəlomi ke
ƀimaienan, timaienan m̃os gaiug.” Ale len namityal enan ŋai naslev san
imaur.

AYesu igol isoƀur lumaur
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Nəboŋ aYesu tovi lohoim sePita, eris anan asoan aPita topat len
nəmel, topud hən naməsahan. 15 AYesu ibar navəlan ale naməsahan ivan
dani. Beti alitenan ile məhat, etuƀat lav nəhanian maii.

---

[n] **8.2** Naməsahan enan, naleprosi igol nəvanuan tokade eƀiŋƀiŋal len nalotuan seJu gail hum tokele len nalo siMoses. Alat lotokad naleprosi ləsaləboi ləƀitoh mai nəbathudud salito, be lutoh vivile dan navile. [o] **8.4** Lev 14.1-32

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Nəboŋ nabəŋ tois, nəvanuan gail losəhar nəvanuan isoƀur lotokad
natəmat gail van həni. Len nasoruan sua ŋai ehut nanunun tosa gail dan
galito. Ale igol galit p̃isi lotoməsah, lumaur. 17 Imagenan, nəsa aGot tokele
len nabuŋon ahai kelkel ur, aIsaiah, isarpoh toke: "Igol gidat datumaur
dan nəsa tomədas gidato, ilav kuv naməsahan sidat vi tut."[p]

Na-husur-aYesu-an imabe?
(Luk 9.57-62)

18 Nəboŋ aYesu toris naƀiltiluv̄oh lotoil dar visi, ikele hən ahai susur
san gail ke liwol kotov naƀiltiwai vi tarhəte. 19 Beti ahai p̃usan hən nalo
egəm həni ike, "Hai p̃usan, dereh nehusur gaiug vi lan naut p̃isi gəƀevi
lan!" 20 AYesu isor vari ke, "Nafoks gail lukad naƀur patəpat halito len
tan, nəman naməsav gail lukad nəhai ŋodŋod, be aNatun Nəvanuan
səkad naut ideh hən ƀipat turuŋ lan, hən ƀiŋavŋav." 21 Ahai susur san
sual am ikel maii ke, "Nasuƀ, gidam̃ hən ginau nia tavun atəmagw bai,
beti nehusur gaiug." 22 Ris aYesu toke, "Gehusur ginau! Riŋ alat lotomat
litavun nəvanuan salit gail lotomat."

AYesu igol nəlan mai naƀiltiwai arotəm̃at
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Nəboŋ aYesu tosah len naƀot, ahai susur san gail lohusuri ale lotuƀat
wol kotov naƀiltiwai. 24 Vəha-sua ŋai nəlan todaŋ igol naƀiltiwai ekudkud
masuv̄ gol ke nəwai topus pəpadaŋ hən ƀipah dəlom naƀot. Avil aYesu ipat-
mari. 25 Ahai susur gail luvan həni, lovəŋoni, luke, "Nasuƀ, Sanamtimasig!
Datomun!" 26 Ris aYesu toke, "Mətomətahw mabe? Nadəlomian samit
em̃idol, ekəkereh masuv̄!" Beti ile məhat, esivoh len nəlan mai naƀiltiwai,
ale naut etəm̃at tətas. 27 Ale ahai susur gail lumaŋmaŋ, luke, "Naulum̃an
tomabe gagai? Nəlan mai naƀiltiwai am lugol nəsa tokele!"

AYesu igol alaruevis arumaur dan natəmat gail
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Nəboŋ aYesu tobar nətarhəwai len naut a Katara, naulum̃an eru
artokad natəmat gail len gəlaru, arogəm len naƀurhuvat nəmatan gail,
arobubur maii. Arugolgol nasənahan tosa gol ke avan ideh edədas ƀiyar
tur len naut enan. 29 Arukai ke, "ANatun aGot, gaiug savi hən gəƀemədas
ginamito. Gogəm gegai a tahw hən nəboŋ tonor həni hən namtƀipanis a?"
30 A tut hən galito ikad navəshəbuai lotosoƀur lotohan. 31 Ale natəmat gail
loŋiri ke, "Gəƀehut ginamito, səvat ginamit vi lan navəshəbuai." 32 Ale
ikel mai galit ke, "Vi tut!" Ŋa luvan dan gəlaru, loƀis len nabuai gail. Ale
navəshəbuai p̃isi lugam sarmar mariŋ vi lan naƀiltiwai. Lumat p̃isi ei.

---

[p] **8.17** Isa 53.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33 Alat lotokətkəta təban nabuai gail lugam vi lan naƀiltivile. Ale lukel
ur natit p̃isi mai nəsa tovisi hən alaruenan artokad natəmat gail. 34 Beti
nəvanuan p̃isi len naƀiltivile luvan hən ləƀiƀonƀon mai aYesu. Ale nəboŋ
lotorisi, loŋiri ke teriŋ naut salit gail.

AYesu igol avan sua nahudhuben tomat imaur
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

9 1 Nəboŋ aYesu tosah len naƀot, iwol kotov nəwai təlmam vəbar
naƀiltivile san. 2 Nəvanuan galevis lupat avan sua len nəmel, nahu-
dhuben tomat, gəm hən aYesu. Nəboŋ aYesu toris nadəlomian salito,
aYesu ikel mai atenan niben tomat ke, “Natugw, sagemətahw! Nəsaan
sam̃ gail lumaruƀat.” 3 Ahai p̃usan galevis hən nalo lusor len galit gabag,
luke, “Ategai inau ke gai tovi aGot! Isor mədas nahəsan aGot!”
4 Nəboŋ aYesu toləboi nənauan salito ike, “Imabe mətunau isa maienan
len nəlomito? 5 Nəƀike, ‘Noruƀat nəsaan sam̃ gail,’ o ‘Gile məhat, giyar,’
nəsa emədmədau am?[q] 6 Be hən mətƀeləboi səhoti ke aNatun Nəvanuan
tokad nədaŋan hən ƀeruƀat nəsaan gail len navile a pan, nekəmaiegai….”
Ale aYesu ikel mai atenan nahudhuben tomat ke, “Gile məhat, pat nəmel
sam̃, givahim!” 7 Ale ile məhat, ivahim. 8 Nəboŋ naluṽoh lotoris natenan,
lomətahw, lusal suh nəyalyalan siGot toriŋ nədaŋan maienan len navəlan
nəvanuan.

AYesu ekis aMattiu
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Len nəyaran san dan naut enan, aYesu eris avan sua, nahəsan
aMattiu, tobətah len nəpasvaləval hən nətaks. Ale ikel maii ke, “Gitah
mai ginau, gehusur ginau.” Ale ile məhat, ehusuri.[r]
10 Nəboŋ aYesu tohan lohoim siMattiu, nəvanuan nətaks mai nəvanuan
nəsaan isoƀur logəm ƀon hən ləƀihan mai aYesu mai ahai susur san gail.
11 Nəboŋ naFarisi gail lotoris natgalenan, lukel mai ahai susur san gail
ke, “Imabe ahai p̃usan samit tohan mai nəvanuan nətaks mai nəvanuan
nəsaan gail?”
12 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən natenan ike, “Savi alat lotomaur lotovan
hən nəvanuan nareran, be alat lotoməsah ŋai luvan həni. 13 Mitia nau
səhot namilen natosian egai siGot toke, ‘Noləŋon nalolosaan, nəsaləŋon
natutumavan.’[s] Ginau nəsagəm hən nəƀekis alat lotonor be nogəm hən
nəƀekis nəvanuan nəsaan gail.”

---

[q] **9.5** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, nəvanuan lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edədas ƀigol eru en p̃isi, ale nəƀike, ‘Noruƀat nəsaan sam̃ gail,’ mətsaləboii ke lumaruƀat o ləsəmaruƀat. Be nəƀike, ‘Gile məhat, giyar!’ mətoləboi mətƀerisi ke imaur. [r] **9.9** Mak 2.14; Luk 5.27 [s] **9.13** Hos 6.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nausian husur naṽide silat ləsəhan
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Beti ahai susur siJon gail logəm hən aYesu, lousi ke, “Ginamit
mai naFarisi gail, len nəboŋ tosoƀur namtsəhan hən namtƀisor tuṽ,
be naṽide sihai susur samm̃ gail səmagenan, luhan akis. Husur nəsa?”
15 AYesu ikel mai galit ke, “Amahean nauluṃan tolah gail lodədas
ləƀitaŋ nəboŋ nauluṃan totoh mai galit sal. Evoi, imaienan. Be
dereh tikad nəboŋ hən ləƀesəhar nauluṃan tolah dan nəvanuan san
gail. Ale len nəboŋ enan asike luhan.
16 “Səkad avan ideh tolav napi̇̃sihoh sakəkasi sal hən ƀimagugun,
ale sode len nahurabat tomatu,[t] husur dereh napi̇̃sihoh timagu-
gun, timakuv dan nahurabat, titari səhor ta m̃o. 17 Səkad avan ideh
toƀir nəwain veveu lotomadhagole len nahurhuwain tomatu tovi
nahurhunani.[u] Tagole, nahurhuwain tamətar, nəwain tariv dani, ale
nahurhuwain təsa. Nəvanuan p̃isi loƀir nəwain veveu len nahurhu-
wain veveu hən gəlar p̃isi arƀipat ƀivoi ƀebəlav.”

Natəbarehreh tomat, napəhaṽut toməsah
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Nəboŋ aYesu tokəmaienan sal, avan sua toil a m̃o hən naim
naƀonƀonan egəm həni, iteh bathurien, ike, “Anatvavigw imadha-
mat, avil gəƀegəm riŋ navəlam̃ lan, dereh timaur.” 19 Ale aYesu
ile məhat, ehusuri. Ahai susur san gail am lohusuri. 20-21 Len
nəboŋ enan, apəhaṽut sua, nəda han tosel len nasihau tovi 12,
egəm pəpadaŋ, madun aYesu. Len nənauan san isor mai gai gabag
ke, “Nəƀibar ŋa nahurabat sitegai, dereh nimaur.” Ale ibar nagi-
len nahurabat. 22 AYesu ipair, erisi, ike, “Litegai, təgau gat nəlom̃!
Nadəlomian sam̃ igol gumaur.” Ale napəhaṽut imaur len namityal
enan ŋai.
23 Nəboŋ aYesu toƀis lohoim sitenan toil a m̃o hən naim
naƀonƀonan, toris alat lotoṽuv hən naƀuvimal mai naluṽoh lotosuh
taṽtaṽor, lotowal, 24 ike, “Mətevi tut! Atəbarehreh səmat, ipat ŋai.”
Be lotuƀat sor vilesi. 25 Avil nəboŋ naluṽoh lotovivile, eƀis, etəgau
navəlan natəbarehreh ale ile məhat! 26 Na-kel-uri-an husur nəsa
tovisi ibar naut p̃isi todar vis naut enan.

---

[t] **9.16** Nəkaliko ta m̃o, nəboŋ lotokəkasi, imagugun, gol ke akis lumaskəkasi a tahw hən ləƀisode. [u] **9.17** *Nahurhuwain* evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoƀir nəwain veveu ƀurhulon. Nəboŋ nəwain tosaruvah hum nətrai pam, igol nahurhuwain iyohyoh. Nəboŋ toyohyoh, imasmas, idaŋ. Ale gəƀeƀir nəwain veveu len naƀiliwain tomasmas, todaŋ, dereh nahurhuwain tovi nahurhunani temətar.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu igol ametb̃esw eru mai nab̃ut lumaur

27 Nəboŋ aYesu toriŋ naut enan, ametb̃esw eru arohusuri, arukai ke,
"Anatun siTevit gilolosa hən ginaməru!"[v] 28 Nəboŋ aYesu tob̃is lohoim,
ametb̃esw gəlaru arogəm həni, ale aYesu eus gəlar ke, "Mərodəlomi ke
notoləboi nəb̃igol mərb̃imaur a?" Arukel maii ke, "Evoi, Nasub̃." 29 Beti
ibar namətalaru ike, "Husur nadəlomian samər m̃au, mirimaur!" 30 Ale
namətalar esəŋav, arokəta. Ale aYesu ikel idaŋ mai gəlar ke, "Samrisor
husur nategai mai avan ideh!" 31 Be arovivile, aropiau hən na-kel-uri-an
husuri van vəbar naut p̃isi todar vis naut enan.
32 Nəboŋ artovivile tonoŋ, nəvanuan galevis losəhar naulum̃an sua van
hən aYesu. Atenan evi nab̃ut husur ikad natəmat. 33 Nəboŋ aYesu tohut
natəmat tonoŋ, nab̃ut etub̃at sor. Ale nalůṽoh lumaŋmaŋ luke, "Nateg
tovisi, evi metəkav hən gidat a Israel." 34 Be naFarisi gail lukelkele ke,
"Ehut natəmat gail len nədaŋan seb̃iltitəmat toil a m̃o hən natəmat gail."[w]

Nəvanuan nəmatuan lovis

35 Beti aYesu iyar turtur len nab̃iltivile mai navile p̃isi len naut enan.
Ep̃usan len naim nab̃onb̃onan salit gail, ikel ur na-kel-uri-an tovoi hən
natohan pipihabəlan aGot, ale igol nəvanuan gail lotokad naməsahan
tiltile o nibelit tomatmat, lumaur. 36 Nəboŋ aYesu toris nalůṽoh, nəlon
itaŋis galito husur nəlolit etuhatuh, loləŋon isa hum nəmauran salit savi
natideh, lohum navəshəsipsip ləsəkad avan ideh tokətkəta təban galito.[x]
37 Beti ikel mai ahai susur san gail ke, "Nəhanian totov tomatu isob̃ur, be
nəvanuan nauman lovis ŋai. 38 Imagenan, məteŋir aMasta hən nəmatuan
ke tesəvat nəvanuan nauman gail vi lan nəmarireu nəmatuan san."

AYesu esəvat ahai pispisul səŋavur pisan eru
(Mak 3.13-19, 6.7-13; Luk 6.12-16, 9.1-6)

10 1 AYesu ekis ahai susur san gail gəmai, ale ilav nədaŋan hən
na-il-a-m̃o-an mai galito hən ləb̃ehut nanunun nəmargobut gail,
ale hən ləb̃igol nəvanuan gail lotokad naməsahan ideh o nibelit tomat-
mat, lumaur. 2 Ahai pispisul lotovi 12 lukad nahəsalit maiegai: metəkav
aSimon, lotokisi hən aPita, mai aṽan nahəsan aAdru; ikad alarmiṽan,
aJemes mai aJon anatun aSepeti gəlaru; 3 ikad aFilip mai aPartolomiu;
aTomas mai aMattiu tovi nəvanuan nətaks; ikad aJemes anatun aAlfeus
ale ikad aTatteus; 4 ikad aSimon tovi Selot sua mai aJutas Iskariot b̃eriŋ
aYesu len navəlan aenemi san gail.[y]

---

[v] **9.27** AYesu savi anatun matmat aTevit be esua len nəpasusan siTevit. [w] **9.34** Mat 12.24
[x] **9.36** Num 27.17; 1Ki 22.17 [y] **10.4** *NaSelot* evi avan sua len nalůṽoh lotoke lib̃al mai alat a Rom.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5 AYesu esəvat alatenan lotovi 12, ikel idaŋ mai galit ke, “Samtevi
lan naut ideh silat ləsavi Ju, samteƀis len navile ideh a Samaria. 6 Avil
mitivan hən alat a Israel lotohum nasipsip gail lotomasig. 7 Len nəva-
nan samito mitikel ur napisulan egai ke: ‘Natohan pipihabəlan aGot len
nəmav egəm pəpadaŋ.’ 8 Gol alat lotoməsah limaur, gol alat lotomat lile
məhat, gol alat lotokad naleprosi liveveu, hut natəmat gail. AGot eviol
kəmas mai gamit tia, məteviol kəmas. 9 Samtilav nəvat hən nagol, nasilva
o nakopa ideh len nəpaus samito. 10 Samtitariv nəhad səsəŋon hən nəya-
ran, samtilav nəhai susun gəgel, o naributbut gail o nəhai təbatehw ideh.
Husur inor hən ləƀevəŋan nəvanuan nauman toum salito.[z]
11 “Ale nəboŋ mətƀeƀis len naƀiltivile o navile ideh, doŋ avan ideh
ƀehəhaṽur hən gamito, ale toh maii vəbar mətƀeriŋ naut enan. 12 Nəboŋ
mətƀeƀis lohoim san, us aGot hən ƀeriŋ natəm̃at lan. 13 Alat hən naim
enan ləƀehəhaṽur hən gamito, natəm̃at tipat len nəlolito, avil asike
ləƀehəhaṽur hən gamito, natəm̃at tetəlmam van hən gamito. 14 Ale avan
ideh asike ƀehəhaṽur hən gamito, asike ƀesəsəloŋ hən nasoruan samito,
nəboŋ mətƀevivile dan naim o navile enan, dardar hən nariemito hən
nəmasiav ƀimakuv dan gəlaru. 15 Nokitin mai gamit ke, len nəboŋ aGot
ƀepəpehun navoian dan nəsaan, dereh nəpanismen sinavile enan tesəhor
nəpanismen togon ƀibar alat a Sotom mai a Kom̃orrah.[a]

Naƀisal sihai susur siYesu dereh tidaŋ
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 “Nosəvat gamit məttohum nasipsip gail rivuh len navəshəlipah katkat
ləƀike ləƀikat sisil gamito.[b] Imaienan, gamit m̃au mitikad nənauan hum
nəm̃at tohulahul, mititoh mədau hum nətav samədas avan ideh, sagol
natideh tosa.[c] 17 Mətelələgau hən asike nəvanuan gail ləƀemədas gamito,
husur dereh leriŋ gamit len nakotan gail, dereh lebilas habat hən gami-
to len naim naƀonƀonan salito. 18 Dereh lesəhar gamit vi lan nakotan len
nəhon nəgavna mai nakiŋ gail m̃os ginau hən mətƀikel səhot ginau mai
galito mai alat ləsavi Ju. 19 Nəboŋ ləƀesəhar gamit vi lan nakotan gale-
nan, samtinau masuṽ hən nəsa mətƀikele o naṽide hən nasoran samito.
Husur len namityal enan ŋai aTəmamit len nəmav dereh teriŋ nasoruan
len gamito hən mətƀikele. 20 Husur savi gamit mətƀisor be aNunun aGot
aTəmamito len nəmav dereh tisor len nabuŋomito.
21 “Nəvanuan dereh teriŋ aṽan len navəlan alat lotoil a m̃o hən ƀimat,
atata dereh timagen hən anatun hən ƀimat, ale alahutai dereh lile
məhat, pair dan analito mai atəmalito hən nakotan ƀeriŋ alatmisoan gail

---

[z] **10.10** 1Kor 9.14; 1Tim 5.18 [a] **10.15** Gen 19.24-28 [b] **10.16** Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum naƀiltilipah katkat towael. [c] **10.16** *Nətav* ehum navimal be epəhapəhw.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ləƀimat. 22 Nəvanuan p̃isi dereh lemətahun bun gamito bathut nahəsagw
məttokade. Avil avan ideh ƀidaŋ len ginau, ƀikad nə-daŋ-ƀuri-an van
vəbar nagilen, dereh aGot tilav kuvi hən ƀikad nəmauran vi sutuai.
23 Nəboŋ ləƀemədas tabtab hən gamito len navile ideh, gam dani vi lan
navile ideh am. Husur nokitin mai gamit ke asike mətuyar tur navile p̃isi
a Israel a tahw nagəmaian siNatun Nəvanuan.
24 "Ahai susur satibau səhor ahai p̃usan san, naslev satibau səhor
nəmasta san. 25 Inor ŋai hən ahai susur ƀesum̃an ahai p̃usan san mai
naslev ƀesum̃an nəmasta san. Ginau nosum̃an amasta hən naim, gamit
mətosum̃an alat lototoh lohoim sagw. Nəvanuan gail ləƀekis amasta hən
naim hən aPeelsepul o aSetan, dereh lekis alat lototoh maii hən nəhes
tosa gail am.

Mətahw len aGot, samtemətahw len nəvanuan
(Luk 12.2-9)

26 "Imagenan samtemətahw len galito. Natideh aGot toruŋ gole dereh
tevuhe, natideh tosusuah nəvanuan gail dereh leləboii. 27 Nəsa notoke-
le mai gamit len nəmargobut, gamit m̃au mitikel uri len nam̃ial. Nəsa
notokele mai gamit səƀomito, mitikel ur habat həni mai nəvanuan p̃isi.
28 Samtemətahw len alat lotoləboi ləƀigol nəmatan len nibemito, be loto-
dədas ləƀigol nəlomito o nanunumito ləƀimat. Ao, mətemətahw len aGot
toləboi ƀigol nibemito ƀimat ale ƀigol nəlomito mai nanunumito ƀimasig
len nəhab nəmatan. 29 Mətoləboi mətƀeṽur nəsparo eru hən nəvat tokəke-
reh toru a?[d] Avil gəlar sua ƀiteh len tan vəmat, aTəmamit len nəmav
eləboii, idam̃ həni. 30 Avil gamito, aGot ep̃uruŋ p̃is nasivur hən navurumit
len nəkadumito. 31 Imagenan, samtemətahw. Len nənauan siGot məto-
səhor masuṽ hən nəsparo tosoƀur.
32 "Imaienan, avan ideh ƀikel uri ke tovi esagw len nəhon nəvanuan
gail, dereh ginau m̃au nikel uri ke tovi esagw len nəhon aTəmagw len
nəmav. 33 Avil alat lotosor mətahun ginau len nəhon nəvanuan gail, dereh
ginau m̃au nisor mətahun galito len nəhon aTəmagw len nəmav."[e]

Ləmas bun aYesu səhor nəbathudud
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 AYesu isor am ke, "Samtinau ke notogəm hən nəƀilav natəm̃at gəm
vi lan navile a pan. Ao, nəsagəm hən nəƀilav natəm̃at, be hən nəƀilav
nəƀalƀalan. 35 'Nogəm hən nəƀepəpehun naulum̃an dan atəman, natəba-
rehreh dan anan, avilah dan avuŋon pəhaṽut. 36 Ale aenemi sinəvanuan,
dereh levi nəbathudud san.'[f]

---

[d] **10.29** *Nəsparo* evi natuhman naməsav. [e] **10.33** 2Tim 2.12 [f] **10.36** Hən naves 35-36, ris Mic 7.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37 "Avan ideh toləmas bun anan o atəman səhor toləmas bun ginau,
gai sanor hən ƀevi ahai susur sagw; ale avan ideh toləmas bun anatun
ulum̃an o anatvavin səhor toləmas bun ginau, gai sanor hən ƀevi ahai
susur sagw. 38 Avan ideh asike ƀipat nəhai balbal san ale husur ginau,
gai sanor kasi hən ƀevi ahai susur sagw.[g] 39 Avan ideh toke ƀetəgau gat
nəmauran san, dereh timasig dani. Ale avan ideh todam̃ hən nəmauran
san ƀimasig m̃os ginau, dereh tikade vi sutuai.
40 "Avan ideh tohəhaṽur hən gamit mətƀitoh maii, ehəhaṽur hən
ginau; ale avan ideh tohəhaṽur hən ginau nəƀitoh maii; ehəhaṽur hən
atenan tosəvat ginau.[h] 41 Avan ideh tohəhaṽur hən ahai kelkel ur sua
ƀitoh maii bathut ikel ur napisulan siGot, dereh tikad nakonp̃urp̃uran
sihai kelkel ur. Ale avan ideh tohəhaṽur hən nəvanuan nanoran ƀitoh
maii bathut tovi vanuan nanoran, dereh tikad nakonp̃urp̃uran sinəva-
nuan nanoran. 42 Ale avan ideh ƀilav naƀiliwai hən nəwai susus mai
ideh len alategai lotovi ut kəmas bathut tovi ahai susur sagw, dereh
aGot m̃au tilav nakonp̃urp̃uran mai avan enan."

AYesu mai aJon Baptais
(Luk 7.18-35)

11 1 Nəboŋ aYesu tokəmaienan mai ahai susur san tovi 12 tonoŋ,
ivan dan naut enan hən ƀep̃usan mai hən ƀikel ur na-kel-uri-an
tovoi len navile gail a Kalili.
2 AJon Baptais itoh len naim bəbaŋis, ale nəboŋ tosəsəloŋ hən nəsa
aKristo togolgole, aJon esəvat ahai susur san galevis hən ləƀeus aYesu
ke, 3 "Gaiug govi atenan togəmgəmai o namtimasvatvat vir togon?" 4 Ale
aYesu isor var galit ke, "Təlmam van hən aJon. Kel maii nəsa məttosə-
səloŋ həni, nəsa məttoris notogole. 5 Ametƀesw gail lukad nakətaan, alat
lotogau luyar, alat lotokad naleprosi lumaur, luveveu, nədariŋ ƀulƀulol
gail losəsəloŋ, alat lotomat lule məhat dan nəmatan ale naməsal gail
losəsəloŋ hən na-kel-uri-an tovoi notokele.[i] 6 AGot tigol tivoi hən avan
ideh sateh dan nadəlomian len ginau sil nəsa notogole."
7 Nəboŋ galit lotovan, aYesu etuƀat sor husur aJon mai naluṽoh ke,
"Gamit mətovi lan naut masmas toƀəƀesw hən mətƀeris nəsa? Mətuvan
varis naulum̃an tohum nalut naṽiliol nəlan toṽuvi, tokur həni a? 8 Avil
mətuvan hən mətƀeris nəsa? Naulum̃an tosun nahurabat nəvat halit
totibau a? Aoa! Alat lotosun nahurabat tomaienan lutoh len naƀiltiim
sekiŋ gail. 9 B̃imaienan, mətuvan hən mətƀeris nəsa? Ahai kelkel ur
sual a? Evoi! Nukel mai gamit ke, savi ahai kelkel ur ŋai, iyalyal səhor
ahai kelkel ur. 10 Natosian siGot isor husur ategaii ke, 'Geris! Dereh

---

[g] **10.38** Namilen ke ahai susur siYesu timasutaut akis hən ƀimat sil na-husur-aYesu-an.
[h] **10.40** Mak 9.37 [i] **11.5** Isa 35.5-6; 61.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nesəvat ahai pispisul sagw a m̃o hən gaiug hən b̃eutaut hən nap̃isal m̃os gaiug.'[j]

11 "Nokitin mai gamit ke, səkad avan ideh napəhav̄ut topasi, tosəhor aJon Baptais. Be len alat lototoh pipihabəlan aGot len nəmav, galit ideh tovi ut kəmas, iyalyal səhor aJon. 12 Len nəboŋ ta m̃o siJon Baptais van vəbar daməŋai, nəvanuan gail lutaltal hən ləb̃eb̃is len natohan pipihabəlan aGot len nəmav, nəvanuan nəb̃alan luke litah gati.[k] 13 Husur nalo siMoses mai ahai kelkel ur p̃isi lopəhav utaut van vəbar nəboŋ aJon togəmai. 14 Ale mətb̃ike mətb̃edəlomi, gai evi Elijah, ahai kelkel ur gail lotoke b̃egəmai. 15 Avan ideh tokad nədariŋan hən b̃esəsəloŋ, tesəsəloŋ m̃au!"

16 Beti aYesu eus gai gabag ke, "Be noləboi nəb̃enənov̄ hən nəvanuan gail ta daməŋai mai nəsa? Lohum alahutai lotobətah len nəmaket lotokai van hən galit gabag ke, 17 'Namtov̄uv nab̃uvimal m̃os gamito be mətsəsav; namtokəkai hən nəb̃e nəmatan be mətsətaŋ.' 18 Nokəmaienan husur nəboŋ aJon togəmai, gai səhan, gai samun, be luke, 'Gai ikad natəmat!' 19 Nəboŋ aNatun Nəvanuan togəmai, tohan, tomun, luke, 'Məteris! Naulum̃an tohan təməhav, tomun vatərog bolai. Itah mai nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan gail.' Avil nəvanuan gail loləboi ləb̃ekəta ləboii ke, namitisau hən nəmauran tonor, ekitin len nəsa togole."

Nab̃iltivile gail ləsəpair dan nəsaan salito
(Luk 10.13-15)

20 Beti aYesu etub̃at sor van hən nab̃iltivile gail, esivoh len gail, gai togol namerikel tosob̃ur len galito, husur galit ləsəpair dan nəsaan salito. 21 Ike, "Dereh tisa vəsa hən gaiug, naut a Korasin, ale gaiug am, naut a Petsaita, tisa vəsa hən gaiug! Husur nətagol namerikel gail len naut a Tair mai a Siton hun notogole len gaməru, gəlaru artəpair dan nəsaan səlaru len nahurabat toharharo mai nəmasiav.[l] 22 Be nukel mai gaməru ke, len nəboŋ aGot b̃epəpehun navoian dan nəsaan, nəpanismen hən naut a Tair mai a Siton asike idaŋ hum b̃ibar gaməru. 23 Ale gaiug naut a Kapernaum, gunau ke aGot tipatpat gaiug məhat vəbar nəmav a?[m] Ao! AGot dereh tilav gaiug vi pan vi lan naut nəmatan. Husur nətagol namerikel len naut a Sotom hun notogole len gaiug tia, naut enan təpat sal vəbar nəboŋ ta

---

[j] **11.10** Mal 3.1 [k] **11.12** Len naut egai, naves eləboi b̃ikad namilen eru. Len tosua namilen imaiegai ke, nəvanuan loləŋon masuv̄ hən ləb̃eb̃is len natohan pipihabəlan aGot, ale lutah gati, il gəgat lan. Namilen togon ike, nəvanuan luke ləb̃eb̃is len natohan pipihabəlan aGot hən ləb̃eməda masuv̄ həni. [l] **11.21** Isa 23.1-18; Eze 26.1–28.26; Jol 3.4-8; Amo 1.9-10; Zec 9.2–4. Nav̄ide silat a Israel nəboŋ lotoləŋon isa hən nəsaan salito ale lotopair dani imaiegai ke: losun nahurabat toharharo hum nəbak namətu, ale lobətah len namilen nəhab, lubarbar hən nəmasiav len nəkadulito. [m] **11.23** Isa 14.13-15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

damənŋai.[n] 24 Be nukel mai gaiug ke, len nəboŋ aGot ƀepəpehun navoian
dan nəsaan, nəpanismen hən naut a Sotom asike idaŋ hum ƀibar gaiug."

Nəŋavŋavan kitin
(Luk 10.21-22)

25 Len nəboŋ enan aYesu isor tuṽ, ike, "Nusal suh gaiug aTata goto-
vi Masta hən nəmav mai navile a pan. Nusal suh gaiug husur gosusuan
natgalenan dan alat lotokad nəkadulito mai alat lotokad namitisau hən
navile a pan, ale gukel vəhot gail mai alat lotovi ut kəmas hum atuhla-
hutai. 26 Evoi, aTata, husur gohəhaṽur hən tomaienan.
27 "Natit p̃isi, aTəmagw ilav gail mai ginau tia. Səkad avan ideh
toləboi aNatun aGot, be aTata ŋai eləboii. Ale səkad avan ideh toləboi
aTata, be aNatun ŋai eləboii. Ale gai ilekis hən nəvanuan galevis hən
ƀevəhot p̃arp̃ar hən aTata mai galito hən ləƀeləboii."
28 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ ike, "Gegəm hən ginau, gaiug
nibem̃ toməhav, nəlom̃ tosa hən natit tomə̃las gotovusi, ale dereh
neviol hən nəŋavŋavan mai gaiug. 29 Nayok sagw, lav nəhai enan
togol dartoƀon hən nəƀesusupah mai gaiug. Ale gegəm vi hai susur
sagw. Husur naut kəmas nəƀevi amasta sam̃, nəsədaŋ taltal, nəlogw
mədau, nəsənau ginau, ale dereh nəŋavŋavan tegəm len gaiug, len
nəlom̃ am.[o] 30 Husur nayok sagw sədaŋ hən gəƀikade, sədaŋ hən gaiug
gəƀeləboi nəsa notokele, ale nəsa notoriŋi len gaiug, eməlala, sədaŋ hən
gəƀigole."

Masta hən nəSappat
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

12 1 Len nəboŋ enan aYesu iyar tur len nəmarireu nawit galevis
len nəSappat. Ahai susur san gail lumalkəkat ale lotuƀat ƀuƀur
nəhavhət nawit gail hən ləƀihani.[p] 2 Nəboŋ naFarisi galevis lotoris nate-
nan, lukel mai aYesu ke, "Geris, ahai susur sam̃ gail lugol nəsa nalo
tokai tasi len nəSappat." 3 Ris aYesu tokel mai galit ke, "Be len natosian
siGot, mətsaṽuruŋ ləboi nəsa aTevit galito lotogole nəboŋ lotomalkəkat
a?[q] 4 Eƀis len naim siGot ale luhan nabəta tolo, tokolkol hən galito be
tonor hən ahai tutumav səƀolit ŋai ləƀihani.[r] 5 Ale mətsaṽuruŋi len nalo
siMoses toke len nəSappat ahai tutumav gail lotoum len naim siGot,
ləsagol kas natideh tosa, naut kəmas loƀur kotov nalo hən nəSappat a?[s]
6-7 Avil məttaləboi namilen nategai len natosian siGot toke, 'Noləŋon
nalolosaan, savi natutumavan,' asike məttəsaƀ səhoti ke alategai loto-
nor limaspanis.[t] Nukel mai gamit ke, ikad natesua gegai toyalyal səhor

---

[n] **11.23** Gen 19.24-28 [o] **11.29** Jer 6.16 [p] **12.1** Deu 23.25 [q] **12.3** 1Sam 21.1-6
[r] **12.4** Lev 24.9 [s] **12.5** Num 28.9-10 [t] **12.6-7** Hos 6.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

masuṽ hən naim siGot.[u] 8 Alategai lunor bathut aNatun Nəvanuan evi
Masta hən nəSappat."

Naulum̃an navəlan tomat
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Beti aYesu eriŋ naut enan, evi lan naim nab̃onb̃onan sua salito. 10 Ikad
naulum̃an sual ei, navəlan tomat, togəm hum towas. Ale naFarisi gail luke
lisab̃ səhot nəsaban ideh len aYesu ale lousi ke, "Inor len nalo hən nəvanuan
b̃igol avan ideh b̃imaur len nəSappat a?" 11 Ale isor var galit ke, "Gamit ideh
gotokad nasipsip tosua tateh len nab̃ur len nəSappat, gətatəgau gati, lav kuvi a?
Evoi məttəlav kuvi! 12 Ale nasipsip savi natideh, nəvanuan esəhor masuṽ həni
len nənauan siGot. Imaienan, inor len nalo hən datb̃igol navoian len nəSappat."
13 Beti ikel mai aulum̃an ke, "Gisar hən navəlam̃." Nəboŋ tosar həni tonoŋ,
navəlan imaur təlmam inor ŋai hən togon. 14 Ŋa naFarisi gail luvan, lub̃onb̃on,
lusor utaut hən nap̃isal hən ləb̃emədas bun aYesu hən b̃imat.

AYesu, nəvanuan nauman aGot tolekis həni

15 Be bathut ke aYesu toləboi natgalenan, eriŋ naut enan. Nab̃iltiluṽoh
lohusuri ale igol alat lotoməsah p̃isi lumaur. 16 Ale ikele hən galit ke
salihol husur gai len nəhon nəvanuan gail. 17 Ekəmaienan hən nəsa ahai
kelkel ur, aIsaiah, tokele b̃isarpoh ke:
18 "Naulum̃an nauman sagw bogai notolekis həni.
Noləmas bun gai,
nəlogw ehəhaṽur həni.
Dereh neriŋ aNunugw lan,
ale dereh tikel ur nanoran sagw van hən nəvanuan naut tiltile gail.
19 Asike eṽitṽituh, asike ikai habat,
asike ikad avan ideh b̃esəsəloŋ hən nadolon len nap̃isal gail.
20 Asike ikol b̃ur naviyab tomab̃it tia,
asike ekin bun nəhau nam̃ial topaŋ kəkereh sal,[v]
van vəbar b̃igol nanoran b̃ipat puŋpuŋ naut p̃isi.
21 Ale nəvanuan naut tiltile gail p̃isi dereh leriŋ nəlolit lan,
dereh livatvat viri hən b̃ilav kuv galit dan nəsaan salito."[w]

AYesu mai aPeelsepul
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

22 Beti nəvanuan galevis losəhar naulum̃an tokad natəmat togol tob̃ut
mai namətan tob̃esw. Losəhari van hən aYesu, ale igol imaur hən ke

---

[u] **12.6-7** Nəboŋ toke *ikad natesua gegai,* aYesu isor husur gai gabag. [v] **12.20** Len naut egai ikele ke aKristo asike idaŋ taltal hən alat ləsədaŋ, dereh tivoi ŋai hən alat lotodədas ləb̃iwol hən nəmauran salit gabag. [w] **12.21** Isa 42.1-4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

eləboi ƀisor, eləboi ƀekəta. 23 Naluṽoh p̃isi lumaŋmaŋ təban ale luke,
“Ategai bogai, anatun siTevit m̃au a?”
24 Be nəboŋ naFarisi gail lotosəsəloŋ hən natenan, luke, “Ategai ehut
natəmat gail len nədaŋan siPeelsepul ŋai toil a m̃o hən natəmat gail.”
25 Avil aYesu eləboi nənauan salito ale ikel mai galit ke, “Nəvanuan gail
hən nəkantri pipihabəlan nakiŋ ideh lotoƀalkabaŋ, dereh naut enan timasir-
sir, teƀəƀesw. Navile o nəbathudud ideh toƀalkabaŋ, asike eil gəgat be dereh
tepəpehw. 26 ASetan tahut natəmat san gail, gai təƀalkabaŋ. Dereh alat lototoh
pipihabəlan lepəpehw, asike loil gəgat. 27 Ale nətahut natəmat gail len nədaŋan
siPeelsepul, ahai susur samit gail lohut natəmat gail len nədaŋan sise? Ahai susur
samit gail gabag loṽusani ke mətsanor. 28 Be nəƀehut natəmat gail len nədaŋan
seNunun aGot, imagenan natohan pipihabəlan aGot ibar gamit tia. 29 Avan ideh
toke teƀis len naim sinabəhariv todaŋ hən ƀevənoh natit san gail, imasbaŋis gat
abəhariv. Nəboŋ tobaŋisi tonoŋ ŋai, eləboi ƀitariv kuv natit p̃isi dan naim san.[x]
30 “Avan ideh satoh len nətarhət sagw, avan en evi enemi sagw; ale avan ideh
sasəsəgov mai ginau len nəmatuan, gai igol imap̃ip̃iriah; asike ƀesəhar nəva-
nuan gail van hən aGot, esəhar nəvanuan gail van vəsab. 31 Imagenan, nukel
mai gamito ke, aGot dereh teruƀat nəsaan p̃isi naut kəmas nəvanuan gail ləƀisor
mədasi, be ləƀisor mədas aNunun aGot, aGot asike eruƀat nəsaan enan. 32 Avan
ideh ƀisor tas aNatun Nəvanuan, aGot dereh teruƀat nəsaan enan, be avan ideh
ƀisor tas aNunun aGot, aGot asike eruƀat nəsaan enan dani boŋ ideh vi sutuai.”

Nəhai mai naṽite
(Luk 6.43-45)

33 Ale aYesu ike, “Gəƀikad nəhai tovoi, naṽit dereh tivoi. Gəƀikad nəhai ƀisa,
naṽit dereh tisa. Bathut goris ləboi nəhai nəboŋ gotoris naṽite. 34 Gamit anatun
nəm̃at gail![y] Anatun nəvaipa gail![z] Mətoləboi mətƀikel natit tovoi nəboŋ məttosa?
Aoa! Nəsa topul səsəhov len nəlon nəvanuan evivile len nəsa tokele. 35 Nəvanuan
tovoi, navoian egəm len natit tovoi topul len nəlon; avil nəvanuan tosa, nəsaan
egəm len natit tosa topul len nəlon. 36 Be nukel mai gamit ke, len nəboŋ aGot
ƀepəpehun navoian dan nəsaan, nəvanuan gail limaskele sil nəsa lotokel naso-
ruan p̃isi lotosor lab həni. 37 Bathut len nasoruan sam̃ aGot dereh tisaƀ səhoti ke
gotonor, ale len nasoruan sam̃ aGot dereh tisaƀ səhoti ke gotosa, gimaspanis.”

AYesu esivoh len alat lotousus namerikel
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 Beti ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi galevis lous aYesu ke, “Hai
p̃usan, namtuke namteris namerikel gəƀigole.” 39 AYesu isor var galit ke,

---

[x] **12.29** Len nasoruan kəta egai aYesu ike gai eləboi ƀilav kuv nəvanuan dan aSetan nəboŋ tobaŋis gat aSetan, husur aYesu idaŋ səhori. [y] **12.34** Len nənauan seJu gail, nəm̃at isa masuṽ hum natəmat toil a m̃o həni. [z] **12.34** *Nəvaipa* evi nəm̃at tosa.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Gamit naur ta daməŋai mətusa, mətsədaŋ len aGot sum̃an apəhaṽut tohu-
sur aulum̃an tiltile, sədaŋ len asoan. Mətous namerikel, avil asike nugol
namerikel ideh, be dereh nigol ŋai namerikel hən nasuhunian sihai kelkel
ur, aJonah. 40 Sum̃an aJonah totoh len nəmariboŋ totor mai nalenmariug
totor len nabəhaṽun nab̃iltiieh, len naṽide tomagenan, aNatun Nəvanuan
dereh tipat b̃urhulon nətan husur nəmariboŋ titor mai nalenmariug titor.[a]
41 Husur natgalenan, len nəboŋ aGot b̃epəpehun navoian dan nəsaan, alat
a Nineveh dereh leil, kel kot nəsaan sinaur ta daməŋai, like naur egai
limaspanis. Alat a Nineveh dereh ligol naten husur ke, nəboŋ aJonah tokel
ur napisulan siGot, galit lupair dan nəsaan salito, be gagai ikad natesua
gegai toyalyal habat səhor aJonah![b] 42 Len nəboŋ aGot b̃epəpehun navoian
dan nəsaan, naKwin hən naSaut dereh tile məhat, kel kot nəsaan sinaur ta
daməŋai, tike naur egai limaspanis. Dereh tigol timagenan husur egəm len
nətarhət navile a pan hən b̃esəsəloŋ hən namitisau siSolomon hən nəmau-
ran tonor, be gagai, ikad natesua gegai toyalyal səhor aSolomon!"[c]

Natəlmaman hən nanunun tosa
(Luk 11.24-26)

43 AYesu isor tətas am ke, "Datusor husur nahutian hən natəmat gail.
Ale, nəboŋ nanunun nəmargobut tovan dan nəvanuan ideh, nanunun
nəmargobut enan iyar turtur naut masmas gail hən b̃isab̃ naut ideh hən
b̃iŋavŋav lan, be idoŋ sob̃uer həni. 44 Beti natəmat ikel mai gai gabag,
ike, 'Netəlmam bai vi lan naim sagw notogam dani.' Ale nəboŋ tobar
nəvanuan gai tovan dani, nəvanuan enan ehum naim tob̃əb̃esw, lotosir
vahvahuri, tuan təlmam hən natit p̃isi tonor. 45 Beti ivan vasəhar nanu-
nun toməlevru lotosa masuṽ səhor gai, ale nəboŋ lotob̃is len nəvanuan,
lutoh tin ei. Ale nəmauran sinəvanuan enan egəm isa vəsa tibatbat səhor
ta m̃o. Dereh timagenan hən naur tosa ta daməŋai."

Nəbathudud kitin siYesu
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Nəboŋ aYesu tosor mai naluṽoh sal, aṽan matmat gail mai anan
lubar naut enan. Loil vivile, luke lisor maii. 47 Avan sua ikel maii ke,
"Geris, anam̃ mai aṽam̃ gail loil vivile, luke lisor mai gaiug." 48 Ale isor
var atenan ke, "Anagw ase? Aṽagw gail ase?" 49 Ale esuhun navəlan van
hən ahai susur san gail, ike, "Geris! Anana sagw mai aṽagw gail bogai!
50 Bathut avan ideh togol nəsa aTəmagw len nəmav toləŋoni, gai evi
aṽagw, o aṽavinegw o anana sagw."

---

[a] **12.40** Jna 1.17 [b] **12.41** Jna 3.5, 8, 10. Nəboŋ toke ikad natesua gegai, aYesu isor husur gai gabag. [c] **12.42** 1Ki 10.1–10. Nəboŋ toke ikad natesua gegai, aYesu isor husur gai gabag ale lomətahun ləb̃esəsəloŋ həni.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəƀol p̃usan hən namisurhuwit
(Mak 4.1-12; Luk 8.4-10)

13 1 Len nəboŋ enan, aYesu evivile len naim, ebətah tarhəwai Kalili.
2 Ale naƀiltiluṽoh logəm, ƀonƀon garu lan, gol ke isah len naƀot hən
ƀebətah, ale naluṽoh loil husur nabitas. 3 Beti ikel natit tosoƀur mai galito
len nəƀol p̃usan gail. Ike, “Ikad nəvanuan tomabmabul namisurhut gail. Boŋ
sua ia bubulan namisurhut nawit. 4 Nəboŋ tobubulan gail van, namisurhu-
wit galevis lorus husur nap̃isal, ale nəman naməsav logəm, luhan p̃is gail.
5 Galevis lorus len naut tobaŋ vat, nətan tokəkereh lan, ale lutov tutut bathut
nətan səsareh. 6 Nəboŋ namityal tovi məhat, nəyal etun idaŋ gol nalut gail
lomial husur səkad nəharhət tovi pan, ale lumayoh. 7 Galevis lorus len nəhau
tokad nasunite, ale nəhau itov vi məhat, ruŋ gut bun nawit. 8 Galevis lorus
len nətan tokənoh ale nəboŋ lotomatu, sua iṽan vəkad 100, sua iṽan vəkad
60, sual am iṽan vəkad 30. 9 Nəvanuan tokad nədariŋan, tesəsəloŋ!”
10 Beti ahai susur san gail logəm hən aYesu, lousi ke, “Nəboŋ goto-
sor mai galito, guƀol p̃usan m̃os nəsa?” 11 Ale isor var galit ke, “Nugole
husur aGot idam̃ həni ke mətƀeləboi nəsa tosusuah len natohan pipiha-
bəlan aGot len nəmav be aGot sədam̃ həni ke galit ləƀeləboii. 12 Bathut
avan ideh nəlon tomaƀur hən nəsa notokele, dereh aGot tilav naləboian
am maii hən ƀepul həni. Avil avan ideh tomətahun ƀeləboi nəsa notoke-
le, dereh aGot tilav kuv naləboian tokade dani. 13 Husur enan nusor mai
galito len nəƀol p̃usan, husur naut kəmas lotokəta, ləsakəta ləboi nəsa
notogole, naut kəmas lotosəsəloŋ, ləsasəsəloŋ hən nəsa notokele, ləsa-
ləboii. 14 Ale nasoruan siGot aIsaiah tokel uri isarpoh len galito, ike:

“ ‘Len nasəsəloŋan samito, dereh mətesəsəloŋ
be asike mətosəsəloŋ ləboi nəsa notokele,
ale len nakətaan samito, dereh mətekəta
be asike mətokəta ləboi nəsa notogole.
15 Husur nəkadun alategai egəm ṽonṽon,
pəpadaŋ nədariŋalit eƀulƀulol,
ale namətalit iƀer.
Asike lətəmagenan,
namətalit takəta ris nəsa notogole,
nədariŋalit tasəsəloŋ hən nəsa notokele,
nəlolit taləboi natgalenan,
ale lətəpair van hən ginau,
ale nətagol galit lətəmaur.’ ”[d]

16 Ale aYesu isor am ke, “Gamito, navoian siGot igol mətukab hən namətamito bathut ke lotokəta, mətukab hən nədariŋamito bathut ke lotosəsəloŋ.

---

[d] **13.15** Isa 6.9-10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 Husur nukel nakitinan mai gamito ke, ahai kelkel ur mai nəvanuan tonor
lotosoƀur loləŋon masuṽ ke lətaris nəsa məttorisi, be ləsarisi, loləŋon masuṽ
ke lətasəsəloŋ hən nəsa məttosəsəloŋ həni, be ləsasəsəloŋ həni.

AYesu isor vəsvəsai nəƀol p̃usan enan
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 "Imagenan, səsəloŋ hən namilen nəƀol hən nəvanuan tobubulan
namisurhuwit. 19 Namisurhuwit torus len nap̃isal esum̃an nəvanuan gail
lotosəsəloŋ hən nasoruan hən natohan pipihabəlan aGot be ləsaləboii,
gai tosa vəsa masuṽ tovi təmat egəm, lav kuv namisurhut nasoruan
enan dan nəlolito. 20 Namisurhuwit torus len naut tobaŋ vat esum̃an alat
lotosəsəloŋ hən nasoruan, ale vəha-sua ŋai lotəgau gati len nakemkeman.
21 Avil ləsəkad nəharhət tovi pan gol ləsəmaur sabəlav. Be nəboŋ todaŋ
ƀibari o avan ideh ƀemədas buni gol ləƀeləŋon ƀisa, dereh limayoh tutut,
luteh dan nadəlomian len nasoruan. 22 Namisurhuwit torus len nəhau
tokad nasunite esum̃an alat lotosəsəloŋ hən nasoruan avil nə-nau-masuṽ-
an hən nəmauran ta dameŋai mai nagərasian hən na-pul-hən-natite-an
aroruŋ gut bun nasoruan gol səṽan. 23 Avil namisurhuwit torus len nətan
tokənoh esum̃an alat lotosəsəloŋ hən nasoruan, lotoləboii, lotoṽan masuṽ.
Sual iṽan vəkad 100, sual iṽan vəkad 60, sual am iṽan vəkad 30."

Nəƀol p̃usan hən nawit mai naliol tosa

24 AYesu ikel nəƀol p̃usan sual am mai galito, ike, "Natohan pipiha-
bəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad avan sua tobubulan namisurhuwit
tovoi len nəmarireu san. 25 Be nəboŋ topat len mariug, aenemi sua egəm,
ebubulan namisurhuliol tosa len nəmarireu tokad nawit tia, ale ivan.[e]
26 Nəboŋ nawit totov, tuƀat ƀiṽan, naliol tosa am itov. 27 Naslev gail sima-
hean naim logəm həni, luke, 'Nasuƀ, gaiug gobubulan namisurhuwit tovoi
len nəmarireu sam̃ be gagai epul hən naliol tosa! Imabe?' 28 Ale ikel mai
galit ke, 'Aenemi sua igol nategai.' Ŋa naslev gail lousi ke, 'Guke namte-
put tuan naliol enan a?' 29 Ris toke, 'Ao, nəboŋ mətƀeputi, dereh mətepu t
mədas nawit am. 30 Riŋ gəlar p̃isi aritov ƀonƀon vəbar nəmatuan, ale len
nəboŋ hən nəmatuan, dereh nikel mai nəvanuan nəmatuan ke lepəpehun
gəlaru, baŋis tuan naliol tosa hən ləƀepəŋasi, ale baŋis tuan nawit vi lan
naim sagw notoriŋriŋ nəhanian lan.' "

Nəƀol p̃usan hən namisurhumastat
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31 AYesu iƀol p̃usan tətas ike, "Natohan pipihabəlan aGot len nəmav
imaiegai: Ikad namisurhumastat avan sua tomabule len nəhol san.

---

[e] **13.25** Naliol tosa enan ehun nawit, be evi behi, igol nəvanuan eru.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32 Ekəkereh səhor namisurhuhanian tiltile gail, avil nəboŋ totov, egəm
tibau səhor nəhanian gail len nəhol, ale egəm vi hai, hən ke nəman
naməsav logəm um hən nəhai ŋodŋod salit len nəpashət gail.”

Nəƀol p̃usan hən nayis
(Luk 13.20-21)

33 AYesu ikel nəƀol p̃usan. Ike, “Natohan pipihabəlan aGot len nəmav
imaiegai: Mitinau nayis, apəhaṽut sua tolavi. Eƀundasi len nəhad nəflaua
totor van vəbar nəflaua kavkav totob.”[f]
34 AYesu ikel natgalen p̃isi mai naluṽoh gail len nəƀol p̃usan. Nəboŋ
tosor mai galito, ikel nəƀol p̃usan akis ŋai.[g] 35 Igol tomaienan hən ƀigol
nəsa ahai kelkel ur tokele ƀisarpoh ke,

“Nəboŋ nəƀesəŋav hən nabuŋogw, dereh nisor len nəƀol p̃usan,
dereh nikel ur natit gail lotosusuah ta sutuai len natuƀatan,
nəboŋ notoum hən navile a pan.”[h]

AYesu isor vəsvəsai nəƀol hən naliol tosa

36 Beti aYesu eriŋ naluṽoh, evi lohoim. Ale ahai susur san gail logəm
həni, luke, “Kel mai ginamito bai, namilen nəƀol hən naliol tosa len
nəmarireu.” 37 Isor var galit ke, “Atenan tobubulan namisurhuwit tovoi
evi aNatun Nəvanuan, 38 ale nəmarireu evi navile a pan. Namisurhuwit
tovoi lovi alat lototoh pipihabəlan aGot. Naliol tosa lovi alat sitenan tosa
vəsa masuṽ tovi təmat. 39 Ale aenemi tobubulan namisurhuliol tosa, evi
natəmat. Nəboŋ hən nəmatuan evi nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan,
nagilen hən natit p̃isi, ale alat nəmatuan lovi aŋel gail. 40 Sum̃an alat
nəmatuan lotobaŋis tuan naliol tosa hən nəhab ƀihani, dereh timagenan
len nagilen hən natit p̃isi. 41 Dereh aNatun Nəvanuan tesəvat aŋel san
gail hən ləƀepəpehun galit p̃isi lotogol nəvanuan ƀigol nəsaan, mai alat
lotogol nəsaan, dan natohan pipihabəlan. 42 Dereh aŋel gail libar hən
galito vi lan nəhab topud vəsa; len naut enan dereh litaŋ, likat ƀurƀur
nariṽolito.[i] 43 Beti alat lotonor dereh lesum̃an namityal tom̃ial habat len
natohan pipihabəlan aTəmalito. Nəvanuan tokad nədariŋan tesəsəloŋ!

Natohan pipihabəlan aGot len nəmav

44 “Natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad nakontit sua
tovoi buni, nəvat han tosoƀur, tosusuah len nəmarireu sua. Ale avan sua
isaƀi. Itavun tətas həni. Ale len nakemkeman san ivan, ep̃ur hən natit p̃isi
tokade ale ia ṽur nəmarireu enan hən ƀikad natenan tovoi.

---

[f] **13.33** *Nəhad nəflaua totor* evi nəflaua tosoƀur, len nasoruan ta Kris lokisi hən sata totor.
[g] **13.34** Hən naves 34-35, Mak 4.33-34 [h] **13.35** Psa 78.2 [i] **13.42** Nəhab egai tosor husuri epud vəsa vagol nametəlai tovi wai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45 “Nukele am ke, natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad
avan sua tovũr natit gail, p̃ur hən gail, todoŋ nanesnes tovoi gail. 46 Ale
nəboŋ tosab̃ nanesnes sua, nəvat han totibau, ivan, p̃ur hən natit p̃isi
tokade, ale ia ṽur nanesnes enan.
47 “Nukele am ke, natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai:
Nəvanuan galevis lubar hən nalevlev len nab̃iltiwai. Sədareh ikad
naməŋod totiltile tosob̃ur tovisivis lan. 48 Ale nəboŋ topul, lolivi vahut,
lobətah, losəŋon tovoi gail len nəhad sua ale lubar hən tosa gail vi tut.
49 Dereh timagenan len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan, nagilen hən
natit p̃isi. Aŋel gail dereh lia pəpehun alat lotosa vəsa dan alat lotonor.
50 Dereh libar hən alat lotosa vi lan nəhab topud vəsa vagol nametəlai
tovi wai; len naut enan dereh litaŋ, likat b̃urb̃ur nariṽolito.”
51 AYesu eus galit ke, “Mətoləboi səhot natgalen p̃isi m̃au a?” Lusor
vari ke, “Evoi, namtoləboii.” 52 Ŋa ikel mai galit ke, “Ahai p̃usan hən nalo
siMoses togəm vi ahai susur len natohan pipihabəlan aGot len nəmav,
ahai p̃usan enan esum̃an amahean naim topul hən nakontit gail. Eriŋ
natgalenan len naut sua hən ləb̃esuh ei. Ale ilav nakontit toveveu mai
nakontit tomatu dan naut enan.”

Lomətahun aYesu len naut a Nasaret
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Nəboŋ aYesu tokel nəb̃ol p̃usan galenan tonoŋ, eriŋ naut enan.
54 Ale nəboŋ tobar naut a Nasaret, naut totibau lan, ep̃usan len naim
nab̃onb̃onan salito. Galit lup̃aŋ, luke, “Eee, namitisau hən nəmauran tovoi
egai, gai ilavi a be? Nədaŋan hən b̃igol namerikel gail, ilavi a be? 55 Be
savi anatun ulum̃an sinəvanuan na-um-im-an a? Anan, nahəsan aMeri
a? Aṽan aJemes, aJosef, aSimon mai aJutas a? 56 Ale aṽavinen gail p̃isi
ləsatoh mai gidato a? B̃imaienan, ilav natgalen a be? Savi gai hən b̃imaie-
nan!” 57 Ale nəlolit epəŋasi, lomətahuni. Be aYesu ikel mai galit ke, “Ahai
kelkel ur ideh, len naut p̃isi loputsani len nənauan salito, be len naut a im
san mai len naim san, lunau ke tovi ut kəmas.” 58 Ale aYesu sagol namerikel sasob̃ur len naut enan husur lupar dəlomian lan.

Nəmatan siJon Baptais
(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

14 1 Nəboŋ aHerot Antipas tosəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur aYesu,
2 ikel mai naslev lotokətkəta təban ke, “Atenan aJon Baptais
bolai! Ile məhat dan nəmatan, imagenan nədaŋan hən b̃igol namerikel
gail ipat lan.”
3 AHerot ekəmaienan husur a m̃o igol ke lototah gat aJon, riŋi len
naim bəbaŋis sil abareab siHerot, aHerotias tovi asoan aFilip, aHerot
aṽan aFilip tosəhar kuvi. 4 Lutah gat aJon husur ikel titau hən aHerot ke,

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Len nalo sanor hən gəƀesəhar alitenan."[j] 5 AHerot ike tigol aJon timat
be emətahw len nəlol paŋpaŋ sinaluṽoh bathut lunau ke aJon tovi ahai
kelkel ur.
6 Len nəhanan hən nəboŋ nəpasian siHerot, anatvavin aHerotias isav
len nəholito ale aHerot ehəhaṽur habat həni. 7 Imagenan ita gat na-
kel-gati-an sua hən ƀeviol hən natideh gai ƀeləŋoni maii. 8 Ŋa nəboŋ
anan tokel maii hən nəsa hən ƀeusi, natəbarehreh ikel mai aHerot ke,
"Noləŋon nəkadun aJon Baptais, gegai, len nasiloh!" 9 Ale naut kəmas
ilolosa, bathut na-kel-gati-an san gai tota gati, mai alat lotosuh len nəha-
nan, aHerot ikele hən nasoltia galevis ke tehum tousi. 10 Ale lovi lan naim
bəbaŋis, luta kotov nəkadun aJon. 11 Loriŋ nəkadun len nasiloh, pati,
lavi mai natəbarehreh topati vəlavi mai anan. 12 Beti ahai susur siJon
logəmai, lupat niben van vətavuni. Ale nəboŋ lototavuni tonoŋ, luvan
hən aYesu, lukel nəsa tovisi maii.

AYesu evəŋan alalum̃an lotovi 5000
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

13 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur aJon, isah len naƀot
sua, eriŋ naut enan hən ƀitoh səƀon len naut toƀəƀesw. Nəboŋ naluṽoh
gail lotosəsəloŋ həni, loriŋ naƀiltivile gail, luyar a ut husuri. 14 Nəboŋ
aYesu tomariŋ dan naƀot, eris naƀiltiluṽoh, nəlon itaŋis galito ale igol
alat lotoməsah lumaur.
15 Nəboŋ naut togomgom, ahai susur san gail logəm həni, luke, "Naut
eg ipat a tut dan navile gail. Namityal ivan p̃isi tia. Səvat naluṽoh van,
hən ləƀevi lan navile gail hən ləƀidas hanian hən ləƀeṽuri." 16 Ris aYesu
tokel mai galit ke, "Salivan, gamit m̃au mitilav nəhanian mai galito."
17 Lukel maii ke, "Be namtsəkad natideh gegai, natuhbəta torim mai naieh
toru ŋai." 18 Ale ike, "Tariv gail gəm, mai ginau." 19 Beti ikel mai naluṽoh
ke lebətah len naliol. Ale ilav nabəta torim mai naieh toru, ekəta vi lan
nəmav, ikel nasipaan. Eƀur gail, ilav nabəta mai ahai susur san gail ale
lopəpehun gail mai naluṽoh. 20 Galit p̃isi luhan, luhanukub, ale losəsəŋon
hudhuhanian van, gol nəhad tovi 12 lopul.[k] 21 Ikad alalum̃an lotovi 5000
lotohan, be ikad alatpəhaṽut mai alahutai am.

AYesu iyar len nəp̃on nəwai
(Mak 6.45-56; Jon 6.15-21)

22 Beti aYesu igol ahai susur gail lusah len naƀot hən ləƀeil a m̃o vi lan
nətarhət naƀiltiwai. Ale gai esəvat naluṽoh gail hən ləƀeriŋ naut enan.
23 Nəboŋ tosəvat galit tonoŋ, aYesu etəṽehuh səƀon vi lan naṽehuh hən
ƀisor mai aGot. Ale nəboŋ naut togomgom itoh səƀon ei. 24 Len namityal

---

[j] **14.4** Lev 18.16, 20.21 [k] **14.20** 2Ki 4.42-44

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enan, naƀot isal vi rivuh a tut dan nətan. Nəwai ekudkud vapus, gol iṽas
naƀot husur isoh ƀur nəlan. 25 Len nadudulan som̃ilan naut səlan sal be
aYesu egəm hən galito, iyar len nəp̃on naƀiltiwai. 26 Nəboŋ ahai susur gail
lotoris toyaryar p̃oniwai, nəkadulit eṽurṽur. Lukai ke, “Wao! Nanunun
sua bolai.” Ale ninelit epil gol lukai habat. 27 Vəha-sua ŋai aYesu isor mai
galit ke, “Samtemətahw! Məteil ƀuri! Ginau bogai!” 28 APita ikai van həni
ke, “Nasuƀ, ƀevi gaiug kitin, kel mai ginau ke niyar len nəp̃on nəwai van
hən gaiug.” 29 Ale ike, “Gəmai!” Nəboŋ aPita tomariŋ dan naƀot, iyar
p̃oniwai van hən aYesu. 30 Be nəboŋ aPita toris nəlan todaŋ, emətahw,
etuƀat sar maduŋduŋ ale ikai ke, “Nasuƀ, numat! Liv kuv ginau!”
31 Vəha-sua ŋai aYesu isar hən navəlan, itah gati, ale ike, “Gaiug gotokad
natuhdəlomian ŋai, nəlom̃ eur ginau mabe?” 32 Ale nəboŋ artosah len
naƀot, nəlan idar buni. 33 Beti alat len naƀot lulotu həni ke, “Govi aNatun
aGot kitin.”
34 Nəboŋ lotolav tukot len naƀiltiwai, luvahut len naut a Kennesaret.
35 Nəboŋ alat len naut enan lotokəta ləboi aYesu, lopisul van hən naut
p̃isi todar vis naut enan ale losəhar alat lotoməsah van həni. 36 Loŋiri ke
tidam̃ hən ləƀibar ŋai nasum̃arhət nahurabat san, ale galit p̃isi lotobari
lumaur.

Inor ke niben nəvanuan ƀiveveu o nəlon m̃au?
(Mak 7.1-13)

15 1 Beti naFarisi gail mai ahai p̃usan hən nalo luyar a Jerusalem
gəm hən aYesu, luke, 2 “Imabe ahai susur sam̃ gail lupal sob
dan nap̃isal hən naṽide sihaṽut sidat gail ta sutuai? Husur ləsakəkasəval
nəboŋ lotohan.” 3 Ris aYesu tosor var galit ke, “Gamit, imabe mətoƀur
kotov nalo siGot m̃os mətƀehusur naṽide samit ta sutuai? 4 Bathut aGot
ike, ‘Putsan atəmam̃ mai anam̃ matmat len nənauan sam̃,’[l] ikele am ke,
‘Avan ideh tosor tosa todaŋ hən atəman o anan, gai timat ebun m̃au.’[m]
5-6 Avil gamito, mətumakuv dan nalo siGot hən mətƀehusur naṽide samit
ta sutuai nəboŋ məttop̃usan ke, ‘Avan ideh ƀikel mai atəman o anan ke,
“Nəsa notokade hən nəƀevi tarhət sam̃, noviol həni tia mai aGot. Gai
ƀigol ƀimagenan, inor ŋai ke asike eputsan atəman len nənauan san.” ’
Gamito, mətugol ke nakelean siGot evi naut kəmas ŋai. 7 Mətovi nəva-
nuan gəgəras ŋai. Nəsa aGot tokele len nabuŋon aIsaiah husur gamito
ekitin. Ike,

8 “ ‘Nəvanuan galegai loputsan nahəsagw len nasoran salito,
be len nəlolito, lunau ke notovi naut kəmas.
9 Lulotu soƀuer hən ginau,
lop̃usan hən nakelean sinəvanuan,

---

[l] **15.4** Exo 20.12; Deu 5.16 [m] **15.4** Exo 21.17; Lev 20.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hum tovi lo sagw.' "[n]

Nəsa igol nəvanuan saveveu?
(Mak 7.14-23)

10 Beti aYesu ekis naluṽoh gəmai, ikel mai galit ke, "Mətesəsəloŋ hən
nəsa notokele, məteləboii. 11 Savi nəsa tovi lan nəp̃an togol nəvanuan
toƀiŋƀiŋal len nəhon aGot. Ao, evi nəsa tovivile dan nabuŋon togol nəva-
nuan tosa, evi nəsa tokele togol nəvanuan saveveu." 12 Beti ahai susur
gail logəm həni luke, "Nəboŋ naFarisi gail lotosəsəloŋ hən nəsa gotoma-
dhakele, igol nəlolit isa. Goləboii m̃au a?" 13 Ris aYesu tosor var galit ke,
"Nəhai ideh aTəmagw len nəmav səmabule, dereh teput kuvi. 14 Riŋ galit
lesuh! Lovi metƀesw gail lotosəhar alat ləsakəta. Nametƀesw sua ƀesəhar
nametƀesw togon, dereh gəlar p̃isi ariteh, arimasur len naƀur." 15 Ale
aPita ike, "Kel namilen nasoruan kəta enan mai ginamito." 16 AYesu ike,
"Gamito am, mətsaləboi səhoti a? 17 Mətoləboii tia ke natit p̃isi tovi lan
nəp̃an nəvanuan, evi lan natəbaŋ van, evivile vi lan nalitavtav. 18 Avil
natit gail nəvanuan tokele, nəsa tovivile dan nabuŋon, egəm len nəsa
topat len nəlon, ale natgalenan lugol nəvanuan isa, saveveu. 19 Husur nat-
galegai logəm len nəlon: nənauan tosa, nagolean hən nəmatan, naitian
toƀur kotov nəlahan, naitian tosa, navənahan, naliboŋan len nakotan,
mai nasoruan tomədas nahəsan nəvanuan o tomədas nahəsan aGot.
20 Natgalenan lugol nəvanuan loƀiŋƀiŋal len nəhon aGot. Naṽide hən
nakəkasəvalan len nəhanan sagole!"

Nadəlomian sitoƀtaKenaan
(Mak 7.24-30)

21 Beti aYesu eriŋ naut a Kalili, evi lan naut pəpadaŋ hən naƀiltivile
eru, a Tair mai a Siton. 22 AtoƀtaKenaan sua totoh len naut enan, egəm
hən aYesu, ikai ke, "Nasuƀ, aNatun siTevit, gilolosa hən ginau. Natəmat
sua emədas anatvavigw vəsa!" 23 Be aYesu sasor vari len nasoruan ideh.
Ale ahai susur san gail logəm həni luke, "Səvati vi tut bathut ehusur gida-
to, ikai walwal!" 24 Len na-sor-vari-an san aYesu ike, "AGot esəvat ginau
van hən alat a Israel ŋai lotohum nasipsip gail lotomasig." 25 Ŋa alite-
nan egəm, teh bathurien aYesu, ike, "Nasuƀ, gevi tarhət sagw!" 26 AYesu
ike, "Sanor hən nəƀilav kuv nabəta hinatugw gail hən nəƀibar həni van
hən nalipah gail." 27 Ris aliten toke, "Evoi, Nasuƀ, be nalipah gail loləboi
ləƀihan nasugut nabəta torus vi pan dan natev simasta salito." 28 Ale
aYesu isor vari ke, "Bareab, gaiug gukad nadəlomian totibau masuṽ!
Tevisi m̃os gaiug hum gotoləŋoni." Ale anatvavin imaur len namityal
enan van.

---

[n] **15.9** Isa 29.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu igol isoƀur lumaur

29 AYesu eriŋ naut enan, etəlmam vi Kalili, iyar husur nətarhəƀiltiwai
Kalili. Ale etəṽehuh vi lan naṽehuh, ebətah ei. 30 Naƀiltiluṽoh gail logəm
həni, losəhar alat lotogau, nametƀesw gail, alat narielit tosa gol ləsə-
yar, naƀut gail mai isoƀur am. Loriŋ galit bathurien aYesu ale igol galit
lumaur. 31 Naluṽoh lumaŋmaŋ len nəsa lotorisi. Naƀut gail lusor; alat
narielit tosa, nibelit ivoŋəvoŋ, lumaur; alat lotogau luyar; mai nametƀesw
gail lokəta. Ale lusal suh nəyalyalan siGot silat a Israel.

AYesu evəŋan alalum̃an lotovi 4000
(Mak 8.1-10)

32 Beti aYesu ekis ahai susur san gail gəmai ike, "Nəlogw itaŋis alate-
gai, husur lutah mai ginau len nəmariboŋ totor tia ale ləsəkad natideh
hən ləƀihani. Nəsaləŋon nəƀesəvat galit van malkəkat. Nəƀigole, dereh
limatmatioṽ husur naƀisal salito." 33 Ale ahai susur gail lukel maii ke,
"Len naut toƀəƀesw topat səƀon maiegai, namtilav natuhbəta tihau mabe
hən namtƀevəŋan naƀiltiluṽoh egai?" 34 AYesu eus galit ke, "Mətukad
natuhbəta evis?" Luke, "Namtukad eməlevru mai natuhieh galevis." 35 Ŋa
aYesu ikel mai naluṽoh ke lebətah len tan. 36 Ilav natuhbəta tomə̃levru
mai naieh gail, esipa vi təban aGot hən nəhanian, eƀuri, lavi mai ahai
susur gail ale lopəpehuni mai naluṽoh. 37 Galit p̃isi luhan vəhanukub. Ale
losəŋon nahudhuhanian van gol nəhad tomə̃levru lopul. 38 Ikad alalum̃an
lotovi 4000 lotohan, be ikad alatpəhaṽut mai alahutai gail am. 39 Beti
aYesu esəvat naluṽoh gail van. Ale isah len naƀot, igam van vəbar naut a
Makatan.[o]

Lous taltal hən aYesu hən namerikel
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

16 1 Boŋ sua naFarisi mai naSattiusi gail logəm hən aYesu. Loləŋon
ke aYesu tigol nəsaban, ŋa lousi hən ƀeṽusan galit hən namerikel
hən nəmav. 2 Be aYesu isor var galit ke, "Nəboŋ namityal tomasur mətu-
ke, 'Pelan dereh naut tivoi husur nəmarigw ikathab,' 3 ale len nadudulan
mətuke, 'Dəmə̃ŋai naut ibatmot, nəmarigw epit vi məhat mai nəmav epi-
tau. Dereh naut tisa. Naƀiltius dereh teus.' Mətoləboi mətƀeris nəsa tovisi
len nəmav, ale vəha-sua ŋai mətoləboii ke naut tivoi o tisa, be mətodədas
mətƀeris ləboi namilen nəsa tovisi len nəboŋ gail ta dəmə̃ŋai. Mitimabe?
4 Gamit naur ta dəmə̃ŋai mətusa, mətsədaŋ len aGot sum̃an apəhaṽut
tohusur aulum̃an tiltile, sədaŋ len asoan. Mətous namerikel, avil asike

---

[o] **15.39** Datsaləboi savoi naut a Makatan topat lan, be datoləboi ŋai ke topat tarhəƀiltiwai Kalili.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nugol namerikel ideh, be dereh nigol ŋai namerikel hən nasuhunian sihai kelkel ur, aJonah.” Ale aYesu eriŋ galito, ivan dan galito.

Nayis hiFarisi mai Sattiusi gail
(Mak 8.14-21)

5 Nəboŋ ahai susur gail lotogam tukot vəbar nətarhət naƀiltiwai, nəlolit iboŋ-
boŋ hən ləƀesəŋon nabəta ideh van. 6 Ale aYesu ikel mai galito ke, “Mətelələgau
hən gamit gabag! Mətekətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi mai Sattiusi gail.”
7 Lusor mai galit gabag ke, “Ekəmaienan husur datsəlav nabəta ideh gəmai.”
8 AYesu eləboi nənauan salito ŋa ike, “Gamit məttokad natuhdəlomian ŋai, mətu-
hol husur nabəta mətsəkade hən nəsa? 9 Mətsaləboi sal a? Nəlomit iboŋboŋ hən
natuhbəta torim hilat lotovi 5000 mai nəhad gail p̃isi məttosəŋoni a?[p] 10 Nəlomit
iboŋboŋ hən natuhbəta tomələvru hilat lotovi 4000 mai nəhad gail p̃isi mətto-
səŋoni a?[q] 11 Imabe? Mətunau sal ke nusor husur nabəta m̃au a? Aoa! Be nukel
mai gamit tətas ke, kətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi mai Sattiusi gail!”
12 Beti len namityal enan ŋai lunau səhoti ke nəboŋ tokel nalələgauan mai galito,
gai sasor husur nayis len nabəta. Ao isor tas nap̃usanan siFarisi mai Sattiusi gail.

APita ikel kot aYesu
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 AYesu eriŋ naut enan ale nəboŋ tobar naut a Sisarea Filippi, eus ahai susur
san gail ke, “Nəvanuan gail lotosor husur aNatun Nəvanuan, luke tovi ase?”
14 Lusor vari ke, “Galevis luke aJon Baptais. Galevis luke aElijah. Galevis am luke
aJeremiah o ahai kelkel ur sual am.” 15 Beti eus galit ke, “Be gamito, mətunau
ke ginau ase?” 16 ASimon Pita isor vari ke, “Gaiug boh aKristo, aNatun aGot
nəkadun nəmauran.” 17 Ale aYesu ikel maii ke, “Tivoi hən gaiug, aSimon anatun
aJonah! Savi avan ideh len navile a pan tokel vəhot natenan, be aTəmagw len
nəmav ikel vəhoti mai gaiug. 18 Nukele am mai gaiug ke govi aPita, nəvat, ale
dereh neum hən naim sagw len nəvat enan, naim sagw tovi vanuan sagw gail.
Ale nədaŋan hən nəmatan edədas ƀesəhor galito. 19 Nukele am mai gaiug ke,
dereh neviol hən naki hən nabopita hən natohan pipihabəlan aGot len nəmav
mai gaiug. Natideh gəƀikai tasi len navile a pan, evi nəsa aGot tokai tasi tia len
nəmav. Ale natideh gəƀidam̃ həni len navile a pan, evi nəsa aGot todam̃ həni tia
len nəmav.”[r] 20 Beti aYesu ikel p̃uli hən ahai susur gail ke salikel avan ideh ke gai
tovi aKristo, aGot totabtabuh lan.

AYesu epəhav utaut hən nəmatan san
(Mak 8.31–9.1; Luk 9.22-27)

21 Len nəboŋ enan van, aYesu etuƀat kele ip̃arp̃ar mai ahai susur san
gail ke timasvi Jerusalem ale timasləŋon tisa vəsa len naṽide tosoƀur len

---

[p] **16.9** Mat 14.15-21 [q] **16.10** Mat 15.32-38 [r] **16.19** Mat 18.18; Jon 20.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

navəlan alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail, aƀiltihai tutumav gail mai
ahai p̃usan gail hən nalo. Ale dereh ligol timat. Beti len nəmariboŋ ƀitor
dereh aGot tigol tile məhat. 22 Beti aPita eliv aYesu vi tarhəte, etuƀat sor
lan, ike, “Satimaiean, Nasuƀ! Natgalenan salevisi hən gaiug!” 23 Be ipair
van hən aPita, ike, “Gevi tahw dan ginau aSetan! Gugol risi hən nəƀipes
haƀetw hən nəƀiteh. Nənauan sam̃ gail ləsəpat len nəsa aGot toləŋoni,
lohusur naləŋonian sinəvanuan ŋai.”
24 Beti aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Avan ideh ƀike ƀehusur
ginau, timaske, ‘Aoa,’ hən nənauan mai naləŋonian san gabag, timas-
vus nəhai balbal san, tehusur ginau. 25 Husur avan ideh ƀike ƀiwol hən
nəmauran san gabag hən ƀetəgau gat nəmauran san, dereh timasig.
Be nəmauran san ƀimasig m̃os ginau, dereh tikad nəmauran vi sutuai.
26 Nəvanuan ƀikad natit p̃isi len navile a pan, be nəmauran san vi sutuai
ƀimasig, imabe? Ikad nəsa? Nəvanuan eləboi ƀeviol hən nəsa hən ƀikad
nəmauran enan a? 27 Bathut aNatun Nəvanuan dereh tegəm ta bog. Dereh
tegəm mai aŋel san gail len nədaŋan mai namənas seTəman. Len nəboŋ
enan, dereh tilav naƀurp̃uran mai nəvanuan gail hən natit p̃isi lotogole,
tinor hən nəsa lotogole.[s] 28 Nokitin mai gamit ke, gamit galevis məttoil
gegai, asike lumat van vəbar ləƀeris nagəmaian siNatun Nəvanuan hən
ƀeil a m̃o hum aKiŋ.”

Namənas kitin siYesu
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

17 1 Len nəmariboŋ tomələvtes husur nəboŋ enan, aYesu esəhar
aPita, mai alarmiṽan, aJemes mai aJon. Esəhar galit səƀolito
vi məhat len naṽehuh sua tosahsah. 2 Ale len nəholito egəm tile, nəhon
em̃ial hum namityal, nahurabat san egəm pəhapəhw buni vabilbil.[t]
3 Vəha-sua ŋai loris aMoses mai aElijah artohol mai aYesu. 4 APita isor
mai aYesu, ike, “Ivoi hən dattotoh gegai. Gəƀeləŋoni, dereh neum hən
nəpasvaləval titor, tesua esam̃, tesua siMoses, mai tesua siElijah.”
5 Nəboŋ aPita tosor sal, nəmavukasw tom̃ial habat ikabut gol galito, ale
nadoldol sua len nəmavukasw ike, “Ategai evi aNatugw ulum̃an noto-
ləmas buni, notohəhaṽur həni. Səsəloŋ husuri!” 6 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən
natenan, ahai susur gail luteh, kəta vi pan, nəlolit epil vəsa. 7 AYesu egəm
hən galito, ibar galito, ike, “Mitile məhat. Samtemətahw.” 8 Ale nəboŋ
lotokəta vi məhat, lokəta ris aYesu səƀon ŋai, ləsaris avan ideh am.
9 Nəboŋ lotomariŋ vi pan len naṽehuh, aYesu ikele hən galit ke,
“Samtikel ur nəsa məttorisi mai avan ideh am vir aGot ƀigol aNatun
Nəvanuan ƀile məhat dan nəmatan.” 10 Beti ahai susur gail lousi ke,
“Ahai p̃usan hən nalo luke aElijah timasgəm a m̃o, be lukele hən nəsa?”[u]

---

[s] **16.27** Psa 62.12; Rom 2.6 [t] **17.2** 2Pit 1.16-18 [u] **17.10** Mal 4.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 AYesu isor var galit ke, “Evoi, tarhət sua, aElijah dereh tegəm a m̃o hən
b̃igol təlmam hən natit p̃isi ləb̃inor. 12 Be len nətarhəte am, nukele mai
gamit ke, aElijah egəm tia, ale nəvanuan gail ləsakəta ləboii, lugol nəsa
lotoləŋoni həni. Imagenan, dereh ligol aNatun Nəvanuan am teləŋon tisa
vəsa.” 13 Len namityal enan ŋai ahai susur gail lunau səhoti ke aYesu isor
mai galito husur aJon Baptais.

AYesu igol natətai sua tokad natəmat imaur
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)

14 Nəboŋ lototəlmam dan naṽehuh tonoŋ, logəm hən naluṽoh, ale
aulum̃an sua egəm hən aYesu, etəŋedur bathurien, 15 ale ike, “Nasub̃,
gilolosa hən anatugw ulum̃an husur nahumatmat ibari gol ke eləŋon isa
vəsa batbat. Husur iteh len nəhab tabtab ale iteh vəha-sob̃sob̃ur len nəwai
am. 16 Nosəhari van hən ahai susur sam̃ gail avil lodədas ləb̃igol b̃imaur.”
17 AYesu isor vari ke, “Eee naur egai məttomətahun nadəlomian, mətto-
husur nap̃isal tosa tokab̃kab̃ur, nitoh mai gamit tebəlav mabe? Mətupar
dəlomian van van van nupetəmas həni. Səhar natətai gəmai!” 18 Beti
aYesu esivoh len natəmat ale imakuv dan natətai, ale len namityal enan
van imaur buni.
19 Ale ahai susur gail logəm hən aYesu, lusor səb̃olit maii ke, “Imabe
ginamit namtsaləboi namtb̃ehut natəmat enan?” 20-21 Ale ikel mai galit
ke, “Mətodədasi bathut nadəlomian samit em̃idol, ekəkereh masuṽ. Husur
nokitin mai gamit ke, mətb̃ikad nadəlomian hun namisurhumastat toma-
risoris mətoləboi mətb̃ikel mai naṽehuh egai ke, ‘Gerus van ea!’ ale dereh
terus. Naut kəmas mətunau ke mətodədas mətb̃igol natesua, dereh məto-
ləboi mətb̃igole.”[v]

AYesu isor tətas husur nəmatan san
(Mak 9.30-32; Luk 9.43b-45)

22 Nəboŋ ahai susur gail lotob̃onb̃on len naut a Kalili, aYesu isor mai
galit ke, “Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan
gail. 23 Dereh ligol timat, ale len nəmariboŋ titor aGot tigol tile məhat.”
Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, ahai susur gail loləŋon isa masuṽ.

Nətaks hən naim siGot

24 Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotobar naut a Kapernaum, alat
lototariv tuan nətaks tovi nətrahma toru, logəm hən aPita luke, “Ahai
p̃usan sam̃, eṽur nətaks hən naim siGot m̃au a?”[w]

---

[v] **17.20-21** Nalob̃ulat galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: 21 *Avil məttoləboi mətb̃ehut tomagenan nəboŋ mətsəhan be məttosor tuṽ ŋai.* [w] **17.24** Exo 30.11-16, 38.26. Nətrahma evi nakoin tovi nap̃urp̃uran hən nauman hən nəmariboŋ tosua.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25 APita ike, “Evoi.” Ale nəboŋ toƀis lohoim, aSimon sakel natideh be
aYesu isor a m̃o maii ike, “Simon, len nənauan sam̃ nəsa inor? Nau nakiŋ
gail len navile a pan. Ase eṽur nəlaisens mai nətaks lototariv tuani, ana-
tulit gail o nametƀos gail a?” 26 Ale aPita ikel maii ke, “Nametƀos gail.”
Beti aYesu ike, “B̃imaienan, savi len anatulit gail hən ləƀeṽuri. 27 Be
hən asike nəlolit ƀipaŋpaŋ, givan hən naƀiltiwai, bar hən nəhau. Naieh
metəkav gəƀisah həni, səŋav hən nabuŋon ale dereh gisaƀ nakoin tovi
nəstater.[x] Lav kuvi, lavi mai galito m̃os nətaks sidaru.”

Ase iyalyal səhor galit am
(Mak 9.33-37, 42-48; Luk 9.46-48, 17.1-2)

18 1 Len namityal enan ahai susur gail logəm hən aYesu lousi ke, “Ase
iyalyal sehor galit am len natohan pipihabəlan aGot len nəmav?”
2 Ale aYesu ekis natuhtətai sua gəmai, igol eil rivuh len galito. 3 Beti ike,
“Nokitin, nukel mai gamit ke, asike mətƀipair dan naṽide tosa samito hən
mətƀesum̃an atuhlahutai, mitimabe? Asike asike mətoƀis len natohan
pipihabəlan aGot len nəmav. 4 Imagenan, avan ideh ƀeriŋ gai hum tovi ut
kəmas sum̃an natuhtətai egai, gai iyalyal səhor galit am len natohan pipi-
habəlan aGot len nəmav. 5 Ale avan ideh tohəhaṽur hən natuhtətai sum̃an
egai ƀitah maii len nahəsagw, gai ehəhaṽur hən ginau nəƀitah maii.
6 “Ale avan ideh ƀigol atuhlahutai sua, tokad nadəlomian len ginau,
ƀiteh len nəsaan, nəpanismen sitenan dereh tisa am səhor ke nəvanuan
galevis ləƀitahətah hən naƀiltivat len naholoan, ale ləƀibar həni len
tas hən ƀimaduŋduŋ butitas tosareh vi pan.[y] 7 Navile a pan dereh tisa
vəsa bathut natit gail lotogol nəvanuan gail lotogol nəsaan. Natgalenan
lotomaienan dereh limasvisi be tisa vəsa tibatbat hən nəvanuan togol
natgalen ləƀevisi. 8 Ale, navəlam̃ o nariem̃ ƀigol gaiug gəƀigol nəsaan,
gita kotovi, bar həni vi tut. Gəƀikad nəmauran vi sutuai be nariem̃ ƀisa
gol gəsəyar o gugau, natenan esəhor gəƀikad nariem̃ gəlar p̃isi arƀivoi
ale aGot ƀibar hən gaiug len nəhab topaŋ vi sutuai. 9 Namətam̃ ƀigol
gəƀiteh len nəsaan, kis kuvi, bar həni vi tut. Gəƀikad nəmauran vi sutuai
be namətam̃ ƀesua ƀiƀesw, natenan esəhor gəƀikad namətam̃ gəlar p̃isi
arƀivoi ale aGot ƀibar hən gaiug len nəhab nəmatan.

Nəƀol p̃usan husur nasipsip tomasig
(Luk 15.3-7)

10-11 “Mətelələgau hən gamito! Atuhlahutai ideh tokad nadəlomian len
ginau, samtinau ke gai evi naut kəmas. Husur nukele mai gamit ke, aŋel

---

[x] **17.27** *Nəstater* evi nakoin sua tovi naƀurƀuran hən nauman hən nəmariboŋ tovat.
[y] **18.6** Naƀiltivat enan eməlas habat, natoŋki esulsul həni hən ƀebul dasdas nawit hən ƀegəm vi flaua.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail lotokətkəta təban galito, loləboi tabtab hən ləƀisor m̃os galito len
nəhon aTəmagw len nəmav.[z]
12 "Mitinau natsua. Avan ideh ƀikad nasipsip lotovi 100, ale sua iyar
lab vi tut sua, mətunau ke tigol nəsa? Dereh atenan teriŋ lotovi 99 lesuh
len naṽehuh hən ƀia doŋ tosua toyar lab vi tut. 13 Ale ƀisaƀi, nukel naki-
tinan mai gamito ke, ikemkem təban səhor lotovi 99 ləsəyar lab vi tut.
14 Imagenan, savi naləŋonian seTəmamito len nəmav hən atuhlahutai
galegai ideh ƀimasig."

Nəbathudud nadəlomian sua togol tosa hən gaiug

15 AYesu isor am ke, "Nəbathudud ideh len nadəlomian ƀigol nəsaan
hən gaiug, gia sor mai gai səƀon, kel p̃arp̃ar hən nəsa tosa gai togo-
le maii. Gai ƀesəsəloŋ səhot nəsa gotokele, gukad təlmam həni sum̃an
na-ke-wawa-an len nadəlomian. 16 Be asike ƀesəsəloŋ hən gaiug, gesəhar
nəvanuan nadəlomian tesua o teru am hən gəƀehusur natosian siGot toke,
'Nəboŋ avan ideh ƀikel uri ke nəvanuan togon togol nəsaan, nakitinan
hən nəsa tokele timasil p̃arp̃ar len na-kel-koti-an sinəvanuan toru o totor
am.'[a] 17 Be asike ƀesəsəloŋ husur galito, kel ur natit p̃isi mai naƀonƀonan
kavkav silat lotokad nadəlomian len naut enan. Asike ƀesəsəloŋ husur
alat lotokad nadəlomian am, len nənauan sam̃ riŋi tesum̃an nametƀos
səkad nadəlomian o nəvanuan nətaks.
18 "Nukel nakitinan mai gamito ke, natideh gəƀikai tasi len navile a
pan tevi nəsa aGot tokai tasi tia len nəmav, ale natideh gəƀidam̃ həni len
navile a pan tevi nəsa aGot todam̃ həni tia len nəmav.[b] 19 Nukel tətas hən
nakitinan mai gamit ke, gamit ƀeru arƀikad nənauan ƀesua husur nati-
deh len navile a pan, nəsa arƀeusi, aTəmagw len nəmav dereh tigole m̃os
gəlaru. 20 Husur toru o totor lotoƀon len nahəsagw, ginau nutah mai galit
ei."

Naruƀatian

21 Beti aPita egəm hən aYesu eusi ke, "Nəbathudud nadəlomian sua
ƀigol nəsaan tabtab hən ginau, neruƀat nəsaan san vəha-vis? Neruƀat gail
vəha-məlevru a?" 22 AYesu isor vari ke, "Ao, nəsakel ke vəha-məlevru,
avil nuke geruƀat gail səŋavur vəha-məlevru vəha-məlevru.[c] 23 Imaienan,
natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad nakiŋ sua toke naslev
san gail lisar gel nəkabut salit maii. 24 Nəboŋ totuƀat us nəkabut salito,
losəhar avan sua van həni tokabut hən nətalent tovi 10,000, ale nətalent

---

[z] **18.10-11** Natosian galevis ta sutuai losuhud naves egai: 11 *Husur aNatun Nəvanuan egəm hən ƀilav kuv alat lotomasig dan nəsaan salito.* [a] **18.16** Deu 19.15 [b] **18.18** Mat 16.19; Jon 20.23 [c] **18.22** Nəboŋ aYesu ekəmaienan, namilen ke datimasruƀat nəsaan sinəvanuan nadəlomian tabtab, nanoŋan teƀuer.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

esua ŋai evi naƀurƀuran hən nauman hən nasihau tovi 15. 25 Husur ate-
nan todədas ƀisar gel nəkabut enan, amasta san ikele həni ke teƀur hən
asoan mai anatun gail hənləƀegəm vi slev gail ale teƀur hən natit ƀisi am
gai tokade, hən ƀisar gel nəkabut san. 26 Ŋa naslev iteh bathurien, eŋiri
ke, ‘Sagesigarir hən ginau, ale dereh nisar gel təlmam hən natit ƀisi mai
gaiug.’ 27 Nəlon amasta itaŋis naslev san enan, ikas kuv nəkabut san, eriŋi
hən ƀivan.

28 “Beti naslev enan evivile, etut len naslev togon tovi galit sua ŋai
tokabut san hən nəvat, natenarius tovi 100.[d] Ale naslev itah gat togon,
tuƀat təgau gat naholoan, ike, ‘Sar gel nəvat gotokabut həni len ginau!’
29 Ale naslev togon iteh bathurien eŋiri ke, ‘Sagesigarir hən ginau, ale
dereh nisar gel təlmam həni mai gaiug.’ 30 Be naslev ta m̃o emətahuni.
Ivan, gole hən ləƀitah gat togon, riŋi len naim bəbaŋis vir ƀisar gel ƀis
nəkabut san. 31 Nəboŋ naslev galen am lotoris nəsa tovisi, lulolosa masuṽ,
ale lua kel ur natit ƀisi lotovisi mai amasta salito. 32 Ale amasta ekis nas-
lev ta m̃o gəmai, ikel maii ke, ‘Govi slev gotosa vəsa batbat! Ginau nukas
kuv nəkabut sam̃ ƀisi husur goŋir ginau həni. 33 Ivoi am gətalolosa hən
naslev togon sum̃an ginau notololosa hən gaiug.’ 34 Ale len nəlol paŋpaŋ
san, amasta eriŋi len navəlan alat lotokətkəta kəkol hən naim bəbaŋis
hən ləƀigol niben atenan ƀepəŋas vir ƀisar gel natit ƀisi gai tokabut həni.
35 Len naṽide tomagenan, len nəlomito asike mətƀeruƀat kitin hən nəsaan
sinəbathudud nadəlomian ideh lotogol tosa hən gamito, aTəmagw len
nəmav dereh tigol timaienan hən gamito.”

Natiṽosan
(Mak 10.1-12)

19 1 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, eriŋ naut a Kalili, evi Jutea len
naut tarhəwisel Jortan. 2 Naƀiltiluṽoh gail lohusuri, ale igol galit
lumaur ei.

3 Beti naFarisi galevis logəm hən aYesu, loləŋon ke tekəkos len naso-
ruan san, mədas nahəsan ale lousi ke, “Inor hən aulum̃an ƀetiṽos hən
asoan, riŋ gaƀulani husur nənauan o naləŋonian sitenan ŋai a?[e]” 4 Ris
aYesu tosor var galit ke, “Mətsaṽuruŋ natosian siGot toke ‘sutuai len
natuƀatan aGot igol naulum̃an mai napəhaṽut a?’[f] 5 Ale aGot ike, ‘Bathut
natenan, naulum̃an dereh teriŋ atəman mai anan hən ƀeudud mai asoan,
ale aresua sum̃an artovi niben tosua ŋai.’[g] 6 Husur arsaru am, arosua ŋai.
Imagenan, naududan aGot togole, nəvanuan satepəpehuni.” 7 Ale lousi
ke, “B̃imagenan, aMoses ikel nalo toke, ‘Naulum̃an tilav naloƀulat hən

---

[d] **18.28** *Natenarius* evi nəvat naƀurƀuran hən nauman hən nəmariboŋ tosua.
[e] **19.3** Natiṽosan evi na-tos-gati-an hən napəpehwan silarmisoan sua hən asike arƀilah am.
[f] **19.4** Gen 1.27, 5.2 [g] **19.5** Gen 2.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

natiṽosan mai asoan ale tesəvati van,' ikele husur nəsa?"[h] 8 AYesu ikel
mai galit ke, "AMoses idam̃ həni ke məttotiṽos hən asoamito husur nəka-
dumit ihaihai masuṽ, avil sutuai len natuƀatan, səmaienan. 9 Be nukel
mai gamito ke nauluṁan ideh totiṽos hən asoan naut kəmas alitenan
sagol naitian tosa, ale tolah mai napəhaṽut ideh am, atenan igol nai-
tian toƀur kotov nəlahan." 10 Ahai susur san gail lukel maii ke, "Nəlahan
nauluṁan tokade mai asoan ƀimaienan, nəlahan toƀuer ivoi am." 11 Ris
aYesu tosor var galit ke, "Savi nəvanuan p̃isi loləboiləƀesəsəloŋ səhot
nap̃usanan enan, be aGot ilav nədaŋan mai galevis ŋai hənləƀeləboi
ləƀigole. 12 Husur sogsog galevis lovi sogsog nəboŋ analit lotopas galito,
be sogsog galevis am, nəvanuan gail lugol lotovi sogsog. Ale ikad gale-
vis tile am ləsəlah m̃os natohan pipihabəlan aGot len nəmav gol ke len
nəmauran salito losuṁan sogsog gail. Avan ideh toləboi ƀesəsəloŋ səhot
natenan, tesəsəloŋ səhoti!"[i]

AYesu mai alahutai
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Beti nəvanuan galevis losəhar atuhlahutai van hən aYesu hən ƀeriŋ
navəlan gəlaru len galito ale sor tuṽ. Avil ahai susur gail losivoh len gali-
to. 14 Be aYesu ike, "Mitidam̃ hən alahutai ləƀegəm hən ginau; samteil gol
galito! Husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav evi silat lotosuṁan
alategai." 15 Ale nəboŋ aYesu toriŋ navəlan gəlaru len galito tonoŋ, eriŋ
naut enan, ivan.

Nəmantuhmar topul hən natite
(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Len nəboŋ sua, auluṁan sua egəm hən aYesu eusi ke, "Hai p̃usan,
nigol natit tovoi sa hən nəƀikad nəmauran vi sutuai?" 17 AYesu isor vari
ke, "Imabe gotous ginau husur natit tovoi? Ikad Atesua ŋai tovoi. Be
gəƀike gəƀevi lan nəmauran vi sutuai, gigol nəsa nakelean todaŋ gail
siGot tokele." 18 Ike, "Nakelean todaŋ gail ta be?" Ale aYesu ike, "Sagigol
avan ideh timat,[j] sagigol naitian toƀur kotov nəlahan, sagevənah, sage-
liboŋ len nakotan, 19 geputsan atəmam̃ mai anam̃ len nənauan sam̃, ale
ləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug suṁan gotoləmas bun
gaiug gabag."[k] 20 Nəmantuhmar ikel maii ke, "Nugol natgalen p̃isi tia.
Nəsa ipat sal hən nəƀigole?" 21 AYesu ikel maii ke, "Gəƀike gəƀinor kav-
kav len nəhon aGot, gia p̃ur hən natit p̃isi sam̃, ale viol hən nəvat han mai

---

[h] **19.7** Deu 24.1-4; Mat 5.31 [i] **19.12** *Sogsog* evi nabuai o naƀuluk o nauluṁan ideh
səkad nədavurhut naloson husur lototev kotovi. [j] **19.18** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh
timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ sam̃ o naləŋonian sam̃ ŋai.
[k] **19.19** Exo 20.12-16; Deu 5.16-20; Lev 19.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naməsal gail. Ale dereh gikad nakonviolan aGot totəgau gati m̃os gaiug len nəmav. Beti gegəm husur ginau.”

22 Nəboŋ nəmantuhmar tosəsəloŋ hən natenan, ivan, eləŋon isa habat husur epul hən natite, ikad nasugsugur isoƀur. 23 Ale aYesu isor mai ahai susur san gail, ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, idaŋ habat hən avan ideh topul hən natite ƀeƀis len natohan pipihabəlan aGot len nəmav.” 24 Ikele am ke, “Idaŋ habat hən nəkamel ƀeƀis tur len naƀurhunil səsod. Idaŋ səhori am hən nəvanuan topul hən natite ƀeƀis len natohan pipihabəlan aGot.” 25 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, ahai susur gail lup̃aŋ habat, luke, “Ƀimaienan, as teƀis lan? Səkad avan ideh ƀikad nəmauran vi sutuai!” 26 Beti aYesu ekəta bunus galito ike, “Len nəvanuan gail, galit lodədas ləƀigol natenan, avil aGot eləboi ƀigol natit p̃isi.” 27 Ale aPita isor vari ke, “Geris, ginamit namtoriŋ natit p̃isi hən namttohusur gaiug. Dereh tikad nəsa sinamito?” 28 Beti aYesu ikel mai galit ke, “Nukel nakitinan mai gamito ke, len nəboŋ navile a pan ƀiveveu, nəboŋ aNatun Nəvanuan ƀebətah len naƀiltihai bətbətah san toyalyal hum akiŋ, gamit am mətto-husur ginau, dereh mətebətah len naƀiltihai bətbətah gail lotovi 12 hən mətƀepəpehun navoian dan nəsaan len nahəmar lotovi 12 seIsrael. 29 Ale avan ideh toriŋ naim gail o avẽn gail o avẽvinen gail o atəman o anan o anatun gail o nətan m̃os nahəsagw, dereh aGot teviol hən vəha-100 maii, ale aGot teviol am hən nəmauran vi sutuai maii. 30 Ale naƀiltivanuan isoƀur gagai, asike lovi natideh; ale isoƀur ləsavi natideh gagai, dereh legəm vi ƀiltivanuan.”

Nəvanuan gail lotoum len nəhol nakrep

20 1 AYesu ep̃usan am ke, “Natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad amahean nətan tovivile dudulan som̃ilan hən ƀidas lalum̃an m̃os nauman hən nəhol nakrep san. 2 Lous nəvat ale idam̃ hən ƀevẽur galit hən natenarius hən nəmariboŋ tesua.[l] Ale esəvat galit van hən nəhol nakrep san. 3 Len namityal tomə̃lapat dudulan evivile tətas, ale eris alalum̃an lotoil kəmas len nəmaket. 4 Ale ikel mai galit ke, ‘Gamito am, mitivan vaum len nəhol nakrep sagw, ale dereh nevẽur gamito tinor.’ 5 Ale luvan. Len natuƀlial mai len namityal totor ut mədau, len navẽide tomaienan, amahean idas lalum̃an tətas. 6 Len namityal torim ut mədau, evivile, eris galevis am lotoil ei, ale ikel mai galit ke, ‘Imabe mətoil kəmas gegai len nəmariboŋ kavkav?’ 7 Ris lotoke, ‘Ao, avan ideh saus ginamit hən namtƀeum.’ Ŋa ikel mai galit ke, ‘Gamit am mətevi lan nəhol nakrep sagw.’

8 “Nəboŋ naut togomgom ut mədau, amahean nəhol ikel mai aƀiltivanuan nauman san ke, ‘Kis alalum̃an nauman gəmai ale vẽur galito,

---

[l] **20.2** *Natenarius* evi nap̃urp̃uran hən nəmariboŋ tosua.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tuƀat len alat lotoyar a tahw van vəbar alat lotoil a m̃o.' 9 Ale nəboŋ alat
lototuƀat len namityal torim ut mədau lotogəmai, eṽur galit ṽisusua hən
natenarius tosua. 10 Ale nəboŋ tobar alat lotoil a m̃o, lunau ke ləƀikad
nəvat ƀesəhor galit lotogəm a tahw. Be eṽur galit ṽisusua hən natena-
rius tosua ŋai. 11 Nəboŋ lotolav natenarius tosua, lukoblen mai amahean
nətan husur ləsahəhaṽur hən nəvat, 12 luke, 'Alategai lotomadhagəmai,
loum husur nəhaua tosua ŋai, be gaiug, goṽur galito p̃itoṽ hən ginami-
to. Be ginamito, namttodaŋ ƀur naƀiltiuman mai nəyal tosun ginamito
husur nəmariboŋ kavkav!' 13 Ris tosor var galit sua ke, 'Ginau nəsamədas
gaiug. Gaiug gudam̃ mai ginau hən natenarius tosua hən nauman. Ale
gagai gumabe? 14 Lav nəvat tovi esam̃, givan. Nuke neviol mai ategai
toyar a tahw, hum notoviol mai gaiug. 15 Gunau ke sanor hən nəƀigol nəsa
notoləŋoni hən natit sagw gail a? Nəlom̃ itaƀulol bulos ginau husur noviol
habat a?' "

16 AYesu imaris kotovi ke, "Imagenan, alat ləsavi natideh gagai, dereh
legəm vi ƀiltivanuan, leil a m̃o; ale alat lototibau, lotoil a m̃o, dereh asike
lovi natideh."

AYesu isor husur nəmatan mai na-le-məhat-an san
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Husur nəboŋ enan, aYesu evi məhat vi Jerusalem. Len nəyaran san
van, esəhar ahai susur lotovi 12 hən ƀisor mai galit səƀolito, ikel mai
galit ke, 18 "Mətesəsəloŋ! Datevi məhat vi Jerusalem. Ale dereh leriŋ
aNatun Nəvanuan len navəlan aƀiltihai tutumav mai ahai p̃usan gail hən
nalo. Ale len nakotan salito dereh lisaƀ səhoti ke tipanis, timat. 19 Dereh
leriŋi len navəlan alat ləsavi Ju hən ləƀisor vilesi, bilas habat həni, ale
p̃os gati len nəhai balbal. Be len nəmariboŋ titor dereh aGot tigol tile
məhat."

Nausian sinan aJemes mai aJon
(Mak 10.35-45)

20 Beti anana sinatun aSepeti gail esəhar anatun ulum̃an gəlaru gəm
hən aYesu, etəŋedur bathurien hən ƀeus natsua həni. 21 AYesu eusi
ke, "Goləŋon nəsa?" Isor vari ke, "Nuke gikel gati ke nəboŋ gəƀevi
Kiŋ, alarmiṽan egai sagw arebətah təban gaiug, sua len nəmatu, sua
len nəmair." 22 AYesu ekəta ris gəlaru ike, "Mərsaləboi nəsa mərtou-
si. Mərolеboi mərƀemun len naƀiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an ginau
nəƀemun lan a?" Arukel maii ke, "Namroləboi namrƀigole." 23 Ale ikel
mai gəlaru ke, "Dereh məremun len naƀiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an
sagw. Avil nabətahan len nəmatu o nəmair sagw, səpat len ginau hən
nəƀidam̃ həni. Ipat len aTəmagw hən ƀidam̃ hən ase arƀebətah ei, husur
gai eutaut hən naut eru m̃os gəlaru."

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 Nəboŋ ahai susur tosəŋavur am lotosəsəloŋ hən natgalenan, nəlolit
epəŋas alarmiv̄an. 25 Be aYesu ekis galit p̄isi gəmai, ike, “Mətoləboii ke
nəgavna hən nametb̄os gail lupatpat galit məhat len nədaŋan lotokade
təban nəvanuan salit gail, ale len nədaŋan hən na-il-a-m̄o-an, nəvanuan
totibau salito loil a m̄o hən nəvanuan salit gail. 26 Samtimagenan! Be
gamit ideh toke tevi vanuan totibau, gai timasgəm vi vanuan na-vi-tarhə-
te-an samito, nəlon tomədau hum tovi ut kəmas ŋai. 27 Ale gamit ideh
toke teil a m̄o hən gamito, gai tegəm vi slev samit m̄au. 28 Tesum̄an ŋai
aNatun Nəvanuan. Gai sagəm hən nəvanuan gail hən ləb̄evi tarhət san
hum galit lotovi ut kəmas. Ao, egəm hən b̄evi tarhət salito hum gai tovi
ut kəmas; egəm hən b̄evi na-p̄ur-kuvi-an m̄os navivilean hən nəvanuan
tosob̄ur dan nəpanismen sil nəsaan salito.”

AYesu igol nametb̄esw eru arokəta
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Len nəyaran siYesu galito, luyar tur len naut a Jeriko. Ale nəboŋ
lotoriŋ naut enan, nab̄iltiluv̄oh lohusur aYesu. 30 Ikad nametb̄esw
eru artobətah len nəgarhəp̄isal, ale nəboŋ artosəsəloŋ həni ke aYesu
tov̄ot van, arukai ke, “Nasub̄, aNatun siTevit, gilolosa hən ginaməru!”
31 Naluv̄oh losivoh len gəlaru hən naut b̄eb̄ut hən gəlaru. Be lukai habat
am ke, “Nasub̄, aNatun siTevit, gilolosa hən ginaməru!” 32 Ale aYesu eil,
ikai van hən gəlaru ke, “Mərolənon ke nigol nəsa hən gaməru?” 33 Arusor
vari ke, “Nasub̄, namrolənon nakətaan!” 34 Ale nəlon aYesu itaŋis gəlaru,
ibar namətalaru. Vəha-sua ŋai arokəta tətas, beti arohusuri.

AYesu eb̄is len naut a Jerusalem hum akiŋ
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

21 1 Nəboŋ lotogəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, lubar navi-
le a Petfas tarhəv̄ehuh Oliv. Beti aYesu esəvat ahai susur eru
van. 2 Ikel mai gəlaru ke, “Mərevi lan navile ea, ale vəha-sua ŋai dereh
məreris natoŋki sua lotobaŋisi ei mai natuhtoŋki ulum̄an san. Sah rub̄at
gəlaru, sehar gəlar gəmai. 3 Ale avan ideh b̄ikel natideh mai gaməru,
mirikele ŋai ke, ‘Nasub̄ timaskad gəlaru.’ Ale vəha-sua ŋai dereh atenan
tidam̄ hən gəlaru.”
4 Natenan evisi hən nasoruan sihai kelkel ur b̄isarpoh. Ike,
5 “Kel mai anatvavin aSion[m] ke,
‘Geris! AKiŋ sam̄ egəm hən gaiug,
nəlon emədau, ebətah len natoŋki,
natuhtoŋki ulum̄an tovi anatun natoŋki sua.’ ”[n]

---

[m] **21.5** Namilen anatvavin aSion evi alat lototoh len naut a Jerusalem lotokisi hən Sion am.
[n] **21.5** Zec 9.9; Isa 62.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Ŋa ahai susur eru aruvan, arugol ŋai nəsa aYesu tokel mai gəlaru.
7 Arosəhar natoŋki mai natuhtoŋki gəmai, ale aroriŋ nahurabat naut
susus gail len gəlaru hən aYesu b̃ebətah len gail. 8 Nab̃iltiluv̄oh luv̄olsan
nahurabat salit gail metp̃isal. Galevis am lutai nəpashəhai dan nəhai gail,
lobubulan gail husur nametp̃isal. 9 Alat lotoyar a m̃o hən aYesu mai alat
lotohusuri lukai ke,

"Hosanna van hən aNatun ulum̃an siTevit! Putsani!
AGot ivoi hən atenan togəm len nahəsan Nasub̃!
Hosanna! Sal suh aGot len nəmav a məhat buni!"[o]

10 Nəboŋ aYesu tob̃is len naut a Jerusalem, navile kavkav luwal
tav̄tav̄or, lunau tuhatuh, luke, "Ategai ase?" 11 Naluv̄oh luke, "Ahai kelkel
ur bogai, aYesu ta Nasaret len naut a Kalili!"

AYesu ivahvahur naholəvat todar vis naim siGot
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

12 Beti aYesu eb̃is len naholəvat todar vis naim siGot ale ehut alat
lotop̃ur hən natit gail mai alat lotov̄ur natit gail ei. Ikovsan natev gail
silat lotogəgel hən nəvat mai nəhai bətbətah silat lotop̃ur hən nətav gail.[p]
13 Ale ikel mai galit ke, "Natosian siGot ike, 'Naim sagw, dereh lekisi
hən naim hən na-sor-tuv̄-an,'[q] be mətugol tovi naut susuah sinəvanuan
vənvənah gail."[r]
14 Nametb̃esw gail mai alat lotogau logəm həni len naholəvat todar vis
naim siGot, ale igol galit lumaur. 15 Ab̃iltihai tutumav mai ahai p̃usan gail
hən nalo nəlolit ipaŋpaŋ nəboŋ lotoris natit gail aYesu togole nəvanuan
p̃isi lotomaŋmaŋ lan, mai nəboŋ lotosəsəloŋ hən atuhlahutai lotokai len
naholəvat todar vis naim siGot ke, "Hosanna van hən aNatun ulum̃an
siTevit! Putsani!" 16 Ŋa lous aYesu ke, "Gosəsəloŋ hən nəsa alategai loto-
kele a?" Ale aYesu ikel mai galit ke, "Evoi, be mətsav̄uruŋ natosian siGot
boŋ ideh toke, 'Gaiug Got goutaut hən nə-sal-suhi-an m̃os gaiug gabag len
nabuŋon atuhlahutai mai len nabuŋon atuhtətai gail lotosus sal a?' "[s]
17 Beti eriŋ galito, evivile dan nab̃iltivile, evi Petani ale itoh ei len
nalenmariug.

AYesu isor len nəhai nafik
(Mak 11.12-14, 20-24)

18 Dudulan som̃ilan, nəboŋ aYesu totəlmam vi lan nab̃iltivile, imal-
kəkat. 19 Len nəyaran san eris nəhai nafik sua, ale ia das v̄ite sob̃uer
husur nəhai ibaŋ lute ŋai. Ale aYesu isor lan, ike, "Sagiv̄an am vi sutuai!"
Vəha-sua ŋai nəhai nafik enan eməlaŋ.

---

[o] **21.9** Psa 118.25-26 [p] **21.12** *Nətav* ehum navimal topəhapəhw. [q] **21.13** Isa 56.7
[r] **21.13** Jer 7.11 [s] **21.16** Psa 8.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20 Nəboŋ ahai susur gail lotoris natenan, lumaŋmaŋ. Luke, “Nəhai nafik egai
eməlaŋ tutut maiegai mabe?” 21 AYesu isor var galit ke, “Nokitin mai gamit
ke, mətƀikad nadəlomian, nə-lon-uri-an ƀeƀuer, nəsa tovisi hən nəhai nafik,
dereh mitigole. Be savi natenan ŋai, məteləboi mətƀikel mai naṽehuh egai ke,
‘Makuv, bar hən gaiug len tas,’ ale dereh tevisi. 22 Ale mətƀikad nadəlomian,
natit p̃isi mətƀeusi len na-sor-tuṽ-an, natideh mətƀeusi, dereh mitikade.”

Nausian husur nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an siYesu
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 AYesu ibar naholəvat todar vis naim siGot, eƀis lan, ale nəboŋ top̃usan ei,
aƀiltihai tutumav mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail logəm həni, lous tal-
tal həni ke, “Gugol natgalenan len nədaŋan na-il-a-m̃o-an ta be? Len nədaŋan
sise? Ase ilav nədaŋan na-il-a-m̃o-an enan mai gaiug?” 24 AYesu isor var galit
ke, “Nuke neus nausian sua hən gamit bai. Mətƀisor var nausian sagw, dereh
nikel ur nədaŋan na-il-a-m̃o-an notogol natgalenan lan mai gamito. 25 Nausian
imaiegai, ke, nəkadhut na-il-a-m̃o-an aJon tokade hən tobaptais, egəm len
nəmav o len nəvanuan?” Lusor kitevi len galit gabag, luke, “Datƀike, ‘Egəm len
nəmav,’ dereh tike, ‘Imabe mətsadəlom aJon?’ 26 Avil datƀike, ‘Egəm len nəva-
nuan,’ datomətahw len naluṽoh husur galit p̃isi lunau ke aJon evi ahai kelkel
ur.” 27 Ŋa lusor var aYesu ke, “Namtsaləboii.” Ale ikel mai galit ke, “B̃imaienan,
ginau am, asike nukel mai gamito, nədaŋan na-il-a-m̃o-an notogol natgalenan
lan.”

Nəƀ̃ol p̃usan husur anatun ulum̃an eru

28 AYesu isor am, ike, “Mətunau ke nəsa? Naulum̃an sua ikad anatun ulum̃an
eru, ale ivan hən gəlar sua ike, ‘Anatugw, dameŋai gia um len nəhol nakrep.’
29 Anatun isor vari ke, ‘Ao, nomətahuni.’ Avil nəboŋ namityal topair, egəgel
hən nənauan san, ivan. 30 Beti atata ivan hən anatun togon am ikel nasoruan
top̃itoṽ hən tokele a m̃o tia. Ale anatun togon isor vari ke, ‘Ale Nasuƀ̃, nivan
bai.’ Wake səvan. 31 Len gəlaru, anatun ulum̃an ta be igol nəsa atata səlaru
toləŋoni?” Lusor var aYesu, luke, “Anatun atata tosor maii a m̃o.” Ale aYesu
ikel mai galit ke, “Nukel nakitinan mai gamito. Nəvanuan nətaks gail mai
alatpəhaṽut lotop̃ur hən nibelito saltoyar a m̃o hən gamito vi lan natohan pipi-
habəlan aGot. 32 Husur aJon egəm hən gamito hən ƀeṽusan gamit hən nap̃isal
hən nanoran, be mətsadəlomi, avil nəvanuan nətaks gail mai alatpəhaṽut
lotop̃ur hən nibelito, lodəlomi. Naut kəmas mətoris natenan, len namityal tohu-
suri, mətsagəgel hən nənauan samito hən mətƀedəlom nəsa tokele.”

Nəƀ̃ol p̃usan husur alat lotorentem nəhol nakrep
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 AYesu ike, “Səsəloŋ hən nəƀ̃ol p̃usan sual am. Ikad naulum̃an tokad
nətan. Len naut enan imabul nakrep, eum hən nəhol garu len nətan

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enan. Ehir naƀur hən ƀegəm vi naut lotopal dasdas nakrep lan, ale eum
hən naut na-kətkəta-təban-an a məhat. Beti idam̃ hən nəhol van hən alat
lotokətkəta təban nəhol hən ləƀirentem, ale eriŋ naut enan len nəya-
ran sua.[t] 34 Nəboŋ nakrep pəpadaŋ hən ƀimen, amahean nəhol esəvat
naslev san gail van hən alat lotorentem nəhol hən ləƀepəpehun naṽit
nakrep galevis tovi esan. 35 Avil alat lotorentem nəhol lutah gat naslev
san gail. Luṽas esua, lugol esua imat ale lotuṽ sual am. 36 Ale amahean
esəvat naslev galevis am səhor ta m̃o, be alat lotorentem nəhol lugol
naṽide toƥitoṽ hum ta m̃o. 37 Len naməkot esəvat anatun ulum̃an van
hən galito, isor mai gai gabag ke 'Dereh leputsan anatugw ulum̃an len
nənauan salito, ligol nəsa ƀikele.' 38 Be nəboŋ alat lotorentem nəhol loto-
ris anatun ulum̃an, lusor mai galit gabag ke, 'Atea, dereh tikad nəhol egai
nəboŋ amahean nətan ƀimat. Gəmai, datiparu buni hən datƀikad natit
ƥisi ƀevi esan nəboŋ atəman ƀimat.' 39 Ale lutah gati, bar həni vivile dan
nəhol nakrep ale paru buni. 40 Imaienan, nəboŋ amahean nəhol nakrep
ƀegəmai, dereh tigol nəsa hən alatenan lotorentem nəhol?" 41 Lusor var
aYesu ke, "Nəvanuan galen lotosa, dereh tilav nəmatan tosa vəsa masuṽ
mai galito. Beti tidam̃ hən nəvanuan galevis am ləƀirentem nəhol, ləƀilav
naṽit nakrep maii nəboŋ ləƀimen."
42 AYesu ikel mai galit ke, "Mətsaṽuruŋ nategai len natosian siGot a?
Ike,

" 'Nəvat, nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni,
gai egəm vi vat sua ŋai ƀeləboi ƀigol naim ƀihav mai ƀinor.
Ale evi Nasuƀ aGot togol nəvat tomagenan
ale nəboŋ dattorisi, datumaŋmaŋ len nəsa togole.'[u]

43 "Bathut enan nukel mai gamit ke, dereh aGot tilav kuv natohan
pipihabəlan dan gamito, ale tilavi mai naluṽoh hən nəvanuan tile ləƀigol
naṽite tovi nalənonian san. 44 Avan ideh ƀiteh len nəvat enan, dereh
timaƀurƀur, mai avan ideh, nəvat ƀiteh lan, dereh tipat dole."[v]
45 Nəboŋ aƀiltihai tutumav mai naFarisi gail lotosəsəloŋ hən nəƀol gale-
nan, lunau səhoti ke aYesu tosor husur galito. 46 Imagenan ludas ƥisal hən
ləƀitah gati, be lomətahw len naluṽoh gail lotonau ke tovi ahai kelkel ur.

Nəƀol ƥusan husur nəhanan hən nəlahan
(Luk 14.15-24)

22 1 AYesu iƀol ƥusan tətas mai galit am, ike, 2 "Natohan pipihabəlan
aGot len nəmav imaiegai. Ikad nakiŋ sua toutaut hən nəha-
nan hən nəlahan sinatun ulum̃an. 3 Eus nəvanuan isoƀur hən ləƀegəm
hən nəlahan enan. Ale nəboŋ nəhanian toutaut, esəvat naslev san gail

---

[t] **21.33** Isa 5.1-2 [u] **21.42** Psa 118.22-23 [v] **21.44** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad naves 44.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ləƀekis nəvanuan galenan gəmai, be lomətahun ləƀegəmai. 4 Esəvat
naslev galevis am, ike, ‘Kel mai alat notous galit gəmai ke numaul hən
nəhanian tia. Namtotibun naƀuluk ulum̃an mai natuhƀuluk tokənoh gail,
ale natit p̃isi eutaut tia. Mətegəm tutut hən nəhanan nəlahan!’ 5 Avil alat
akiŋ tous galit ləƀegəmai, ləsasəsəloŋ husuri, luvan. Galit sua evi lan
nətan san, togon evi lan naim p̃urp̃ur san. 6 Galevis am lutah gat naslev
san gail, lomədas bun galito vagol lumat. 7 Akiŋ nəlon ipaŋpaŋ masuṽ.
Esəvat navəshəsoltia san hən ləƀiṽabun alatenan lotogol nəmatan ale hən
ləƀepəŋas naƀiltivile salito. 8 Ale ikel mai naslev san gail ke, ‘Nəhanan
hən nəlahan eutaut tia, be alat notous galit hən ləƀegəmai ləsəbar nəsa
notoləŋoni tonor len nəhanan sagw, sanor hən ləƀegəmai. 9 Imaienan,
mitivan hən nametp̃isal pasil gail, ale nəvanuan ideh mətƀisaƀi, usi hən
ƀegəm vi lan nəhanan nəlahan.’ 10 Ale naslev galenan luvan husur nap̃isal
gail. Lokis galit p̃isi lotosaƀ gail ƀonƀon, naut kəmas lotovoi o lotosa.
Ale nəhanan nəlahan epul hən nəvanuan. 11 Be nəboŋ akiŋ toƀis lohoim
san hən ƀeris alat lotohan, eris aulum̃an sual ei sasun nahurabat nəla-
han. 12 Ale ikel maii ke, ‘Eee Tegai, gaiug gəsasun nahurabat nəlahan,
gogəm lohoim gegai mabe?’ Ris naut toƀut hən atenan. 13 Beti akiŋ ikel
mai nəvanuan nauman san gail ke, ‘Baŋis gat navəlan gəlaru mai narien
gəlaru, bar həni vivile len nəmargobut! Len naut enan dereh litaŋ, lides
batriṽoriṽ.’ ” 14 AYesu imaris kotov nasoruan san ike, “Husur aGot ekis
isoƀur be ilekis hən evis ŋai.”

Ṽur nətaks seSisa
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Ale naFarisi gail luvan. Nəboŋ lotovan tonoŋ, Luƀonƀon, lusor utaut
hən ləƀigol aYesu ƀekəkos len nasoruan san. 16 Beti losəvat ahai susur
salit gail mai galevis len nəpati tovi tarhət siHerot van hən aYesu.[w] Lousi
ke, “Hai p̃usan, namtoləboii ke gokitin, gop̃usan hən nap̃isal siGot len
nakitinan. Gukel nakitinan, nəvanuan ƀetibau o ƀevi naut kəmas savi
natideh len gaiug. 17 Gikel natsua mai ginamit bai. Inor hən datƀeṽur
nətaks van hən aSisa m̃au a? Gunau mab həni?” 18 Be aYesu eləboi
nagərasian tosa salito ale ike, “Vanuan gəgəras gail! Imabe mətous kitev
ginau hum mətƀigol ke nekəkos? 19 Ṽusan ginau hən natenarius hən
nətaks.” Ale lulav nakoin sua enan van həni. 20 Eus galit ke, “Nəhon mai
nahəsan ase arupat len nakoin egai?” 21 Lusor vari ke, “ASisa.” Beti ikel
mai galit ke, “Imagenan, lav mai aSisa nəsa tovi seSisa ale lav mai aGot
nəsa tovi siGot.” 22 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan, lup̃aŋ, beti loriŋi,
luvan.

---

[w] **22.16** Alat len nəpati tovi tarhət siHerot lovi len nəpati polotik toləŋon ke sua len nəbat-
hudud siHerot timasvi kiŋ len naut a Jutea, hən naut a Jutea ƀipat akis len navəlan aRom.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəlahan mai na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Len nəboŋ enan ŋai, naSattiusi gail (lotokele ke na-le-məhat-an dan
nəmatan eƀuer), logəm həni, lousi[x] 24 luke, "Hai p̃usan, aMoses ikele ke,
'Aulum̃an ideh ƀimat anatun ƀeƀuer, aṽan matmat tilah mai nəbatunau
enan hən ƀipas anatun gail hən aṽan tomat ƀikad anatun gail.'[y] 25 Ikad
alatmiṽan toməlevru len ginamito. Ahai a m̃o ilah, ale imat, anatun
eƀuer. Ale aṽan tohusuri ilah mai asoan aten tomat. 26 Aṽan enan am
imat, anatun eƀuer, ale aṽan tohusuri ilah mai nəbatunau. Ivan mage-
nan van vəbar alatmiṽan p̃isi lulah mai alitenan. 27 Ale nəboŋ alatmiṽan
p̃isi lotomat, alitenan tu imat. 28 Imagenan, kel mai ginamito, len na-le-
məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan alatmiṽan toməlevru
ta be, husur ilah mai galit p̃isi?" 29 AYesu isor var galit ke, "Mətusab
husur mətsaləboi natosian siGot mai nədaŋan san. 30 Husur len na-le-
məhat-an dan nəmatan, nəvanuan gail asike lulah, avan ideh asike idam̃
hən ləƀilah, be dereh lesum̃an aŋel gail len nəmav ləsəlah. 31 Be datƀisor
husur na-le-məhat-an dan nəmatan, mətsaṽuruŋ nəsa aGot tokele mai
gamito a? Ike, 32 'Gagai ginau novi aGot siApraham, aGot seIsak, aGot
siJakop.'[z] Gai savi aGot silat lotomat be silat lotomaur."
33 Nəboŋ naluṽoh gail lotosəsəloŋ hən natenan, lumaŋmaŋ len
nap̃usanan san.

Nakelean todaŋ totibau, tosəhor gail p̃isi am
(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni ke aYesu togol naSattiusi gail ləsasor am,
naFarisi gail luƀonƀon, 35 ale galit sua tokad namitisau hən nalo eus nausian
sua həni hən ƀekəkos len na-sor-vari-an san. 36 Ike, "Hai p̃usan, len nalo gail,
ta be esəhor gail p̃isi am?" 37 AYesu isor var galit ke, " 'Geləmas bun NasuƀĎ
aGot sam̃ len nəlom̃ kavkav, nanunum̃ kavkav, mai nənauan sam̃ kavkav;
len gaiug kavkav.'[a] 38 Enan evi nakelean todaŋ totibau, tosəhor gail p̃isi am.
39 Nakelean todaŋ tohusuri ehum enan, ike 'Geləmas bun nəvanuan totoh
pəpadaŋ hən gaiug sum̃an gotoləmas bun gaiug gabag.'[b] 40 Nakelean eru enan
artodaŋ arovi nəbathut nalo kavkav mai nap̃usanan sihai kelkel ur gail p̃isi."

Anatun ase aKristo, aGot totabtabuh lan?
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Beti aYesu eus naFarisi gail lotoƀonƀon, 42 ike, "Mətƀinau aKristo,
aGot totabtabuh lan, mətunau ke gai evi anatun ase, nəpasusan sise?"

---

[x] **22.23** Uman 23.8 [y] **22.24** Deu 25.5-6 [z] **22.32** Exo 3.6 [a] **22.37** Deu 6.5
[b] **22.39** Lev 19.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Lusor vari ke, “Anatun siTevit.”[c] 43 Beti aYesu eus galit ke, “B̃imaie-
nan, nəboŋ aTevit tosor len aNunun aGot, bathut nəsa ekis aKristo hən
aMasta? Husur aTevit ike,
44 “ ‘NasuB̃ aGot ikel mai aMasta sagw, ke
“Gebətah tarhət len navəlagw nəmatu,
vir nəB̃eriŋ aenemi samm̃ gail pipit nariem̃ gəlaru
hən ləB̃evi ut kəmas.” ’[d]
45 “Imaienan, aTevit B̃ekis aKristo hən aMasta san, evi anatun mabe?”
46 Be səkad ideh toləboi B̃isor var aYesu. Len nəboŋ enan van, galit p̃isi
lomətahw hən ləB̃eus nausian ideh həni am.

AYesu isor tas naB̃iltiJu gail
(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52, 20.45-47)

23 1 Beti aYesu isor mai naluṽoh gail mai ahai susur san gail. 2 Ike,
“Ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, lulav namilen aMoses
hən ləB̃ep̃usan hən nalo siGot.[e] 3 Imaienan, səsəloŋ husur galito, gol
natideh lotokel mai gamito hən mətB̃igole. Avil samtigol tətoṽ hən nəsa
lotogole, husur ləsagol nəsa lotop̃usan həni. 4 Lukai tas natit isoB̃ur, lugol
nalo isoB̃ur am lotodaŋ habat hən nəvanuan B̃ehusur gail. Ehum lotoba-
ŋis gat natit tomə̃las habat, ale lotoriŋi len nəbathuvəson nəvanuan hən
B̃evusi. Be lomətahun ləB̃igol natideh hən ləB̃esusupah mai nəvanuan hən
B̃erusan natgalenan tomə̃las. 5 Natit p̃isi lotogole, lugole hən nəvanuan
gail ləB̃erisi ŋai. Galit, lukad nabokis gail lotosəŋon natosian siGot len
gail hən ləB̃ibaŋis gail len navəlalit mai nabunəholito.[f] Be məteris, lugol
nabokis gail lup̃osp̃os, lugol nasum̃arhət nahurabat salit gail lobəlbəlav.
6 Loləŋon masuṽ hən ləB̃ebətah rivuh len naB̃iltihanan ideh, loləŋon nəhai
bətbətah tovoi ŋai len naim naB̃onB̃onan. 7 Loləŋon masuṽ hən nəvanuan
gail ləB̃ike, ‘Ivoi,’ mai galito len nəmaket, loləmas nəvanuan ləB̃ekis galit,
‘Hai p̃usan.’[g] 8 Be avan ideh satekis gamit hən ‘Hai p̃usan,’ husur mətu-
kad ahai p̃usan tosua ŋai, ale gamit p̃isi mətop̃itp̃itoṽ sum̃an na-ke-ṽan-an
gail. 9 Ale samtinau avan ideh len navile a pan hum totibau gol ke mətto-
kisi hən, ‘Tata,’ husur esua ŋai evi aTata samit len nəmav. 10 Avan ideh
satekis gamit hən ‘Hai p̃usan,’ husur esua ŋai evi ahai p̃usan samito, evi
aKristo. 11 Gamit ideh toke tetibau səhor gamit am, tekətkəta təban gami-
to, tevi tarhət samito. 12 Avan ideh topatpat gai məhat, dereh tegəm vi ut
kəmas; avan ideh togol gai savi natideh, dereh aGot teputsani vi məhat.

---

[c] **22.42** NaJu gail p̃isi loləboii ke dereh aKristo egəm len nəpasusan siTevit tovi kiŋ ta sutuai. [d] **22.44** Psa 110.1 [e] **23.2** Len nasoruan ta Kris ike *lobətah len nəhai bətbətah siMoses,* be namilen ike lulav namilen a Moses hən ləB̃ep̃usan hən nalo aGot tolavi mai a Moses. [f] **23.5** Num 15.38-41 [g] **23.7** Len nasoruan ta Kris, lovənoh nasoruan ta Aram tovi Rappi, namilen toke hai p̃usan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13-14 "Be gamit məttovi ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail ŋai! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətokəkol hən nabopita hən natohan pipihabəlan aGot len nəmav len nəhon nəvanuan gail. Bathut mətsab̃is lan ale alat lotoke ləb̃eb̃is lan, mətsədam̃ hən ke leb̃is.[h]
15 "Gamit məttovi ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail ŋai! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat. Husur len nəyaran samito, mətuyar len tan, wol len tas, hən mətb̃egəgel hən nadəlomian sinəvanuan b̃esua ŋai, hən b̃ikad nadəlomian seJu gail. Ale nəboŋ tohusur nadəlomian samito, mətugol egəm isa səhor gamito, gol ke inor hən nəhab nəmatan ŋai.
16 "Gamit məttoil a m̃o, məttosəhar nəvanuan gail, mətovi metb̃esw gail, nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat! Len nap̃usanan samit mətuke, 'Avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan naim siGot, nakelean san savi natideh. Be avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nagol hən naim siGot, gai timasgol nəsa tokel gati, saləboi b̃imakuv dani.' 17 Metb̃esw gail! Melmel gail! Mətoləboii ke naim siGot esəhor masuṽ hən nagol topat lan. Nagol enan egəm siGot səb̃on, husur ŋai topat len naim siGot. 18 Ale len nap̃usanan samit mətuke, 'Avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nəmel tutumavan, nakelean san savi natideh. Be avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan naviolan topat len nəmel tutumavan, gai timasgol nəsa tokel gati, saləboi b̃imakuv dani.' 19 Metb̃esw gail! Mətoləboii ke nəmel tutumavan esəhor masuṽ hən naviolan ideh topat lan. Naviolan enan egəm siGot səb̃on husur ŋai topat len nəmel tutumavan len natutumavan van hən aGot. 20 Imaienan, avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nəmel tutumavan, gai ita gat na-kel-gati-an san len nəhes enan, mai len nahəsan natideh topat lan. 21 Ale avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan naim siGot, gai ita gat na-kel-gati-an san len nəhes enan, mai len nahəsan atenan totoh lan. 22 Ale avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nəmav, gai ita gat na-kel-gati-an san len nahəsan nab̃iltihai bətbətah siGot, mai len nahəsan atenan tobətah lan.
23 "Gamit məttovi ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur nahudhut tosua len nasəŋavuran hən naluhai hun namint, natil mai nakumin, mətoviol hən gail mai aGot. Avil mətsagol natit totibau gail səhor natgalenan len nalo. Mətsagol sanor van hən nəvanuan gail, mətsa-

---

[h] **23.13-14** Natosian galevis ta sutuai losuhud naves egai: 14 *Gamit məttovi ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail ŋai! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətuhan nəvat sibatunau pəhaṽut gail, vənoh naim salit gail. Ale mətusor tuṽ ebəlav hən mətb̃ipatpat gamit məhat. Husur natenan, aGot dereh tipansem habat hən gamito.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lolosa hən galito. Mətsariŋ nəlomit len aGot, mətsədaŋ lan. Ivoi hən
məttagol natgalenan ale sa-nəlomit tiboŋboŋ hən mətƀeviol hən tesua len
nasəŋavuran.[i] 24 Gamit məttoil a m̃o, məttosəhar nəvanuan gail, məto-
vi metƀesw gail! Mətohisi hən mətƀehusur natuhlo p̃isi, be mətsagol
naƀiltitit gail lotopat lan. Ehum məttoƀir nəwai tur len nəkaliko hən asike
mətƀedəlom nahonon ideh, be mətodəlom nəkamel mətsarisi.[j]
25 "Gamit məttovi hai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan
gəgəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətokəkas
navivile hən naƀiliwai mai nasiloh, be nəlolit eƀiŋƀiŋal. Nəlomit epul hən
na-ləŋon-masuṽ-hən-natite-an mai nagolean hən natideh məttoləŋoni.
Mətsənau nəvanuan ideh am. 26 Farisi namətamit toƀesw! Kəkas nəlon
naƀiliwai a m̃o, hən navivile am ƀiveveu.
27 "Gamit məttovi hai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan
gəgəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur məto-
hum naƀurhes lotopiti pəhapəhw. Navivile epəhw, ikab buni, be butite
epul hən nabəlasun nəvanuan tomat gail mai natit gail am toƀos nətan.
28 Gamit mətumaienan. Nəvanuan gail lotoris navivile samito lunau ke
mətunor, avil len nəlomito, mətopul hən nagəgərasan, mətutoh hum nalo
savi natideh.
29 "Gamit məttovi hai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan
gəgəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətoum hən
naƀurhes sihai kelkel ur gail, atəmamit gail ta sutuai lotoparu bubun galito,
ale mətovəhas naƀurhes silat lotonor len nəhon aGot. 30 Beti, sum̃an mətta-
voi səhor atəmamit gail ta sutuai, mətuke, 'Dattatoh len nəboŋ setəmadat
ta sutuai, asike dattaƀon mai galito nəboŋ lotogol nəda hihai kelkel ur gail
lotosel.' 31 Nəboŋ məttokəmaienan, mətukel koti ke məttovi anatulit gail,
məttosa sum̃an alat lotoparu bubun ahai kelkel ur gail. 32 Gamit m̃au, nəsa
atəmamit gail ta sutuai lototuƀat həni, mitigol tihav! 33 Mətovi m̃at gail
mai anatun nəvaipa gail![k] Mitigam yav dan nəpanismen hən naut nəma-
tan mabe? 34 Husur natenan, dereh nesəvat ahai kelkel ur gail, nəvanuan
lotokad namitisau hən nəmauran tonor, mai ahai p̃usan gail hən nalo, van
hən gamito. Dereh mititahətah hən galevis len nəhai balbal hən ləƀimat.
Galevis am mətebilas habat hən galito len naim naƀonƀonan samito, hut
galit van husur naƀiltivile ṽisusua. 35 Ŋa nəmatan silat lotonor p̃isi len navi-
le a pan, dereh lipat len navəlamito; tuƀat len nəda hiApel tonor, van vəbar
nəda hiSekariah, anatun ulum̃an aParakiah,[l] məttotubuni rivuh hən nəmel
tutumavan mai naim siGot.[m] 36 Nukel nakitinan mai gamito, nəpanismen
hən nəmatan galen p̃isi, dereh tibar naur ta dameŋ egai.

---

[i] **23.23** Lev 27.30; Deu 14.22 [j] **23.24** Nahonon mai nəkamel, gəlar p̃isi arsaveveu len nalo siMoses. [k] **23.33** *Nəvaipa* evi nəm̃at tosa, nəboŋ ƀihat avan ideh, nabehi han igol timat. [l] **23.35** Len Zec 1.1 lokis *aParakiah* hən aPerekiah. [m] **23.35** Gen 4.8; 2Chr 24.20-21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu ilolosa hən naut a Jerusalem
(Luk 13.34-35)

37 "O Jerusalem, Jerusalem! Gugol ahai kelkel ur gail lumat, gotu-
bun ahai pispisul gail aGot tosəvat galit van hən gaiug. Akis nuke
nigol anatum̃ gail liƀonƀon hum natopəhaṽut togol natuhman san gail
luƀonƀon hən ƀihavhav hən galito. Be gomətahuni. 38 Geris! AGot eriŋ
gaƀulan naim sam̃ gol eƀəƀesw.[n] 39 Husur nukel mai gamit ke, gagai van,
asike mətoris ginau am van vəbar mətƀike, 'AGot tivoi hən atenan togəm
len nahəsan Nasuƀ aGot!' "[o]

AYesu isor husur naim siGot ke dereh timasirsir
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

24 1 Nəboŋ aYesu toriŋ naholəvat todar vis naim siGot, toyar dani,
ahai susur san gail logəm həni hən ləƀeṽusani hən naim gail ei.
2 Be aYesu ikel mai galit ke, "Mətoris naim galeg a? Nokitin mai gamit ke
dereh limasirsir p̃isi hən asike ikad nəvat ideh gegai ƀepəlah len nəvat
togon."

Natit gail lotoṽusan nagəman hən nanoŋan hən navile a pan
(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)

3 Beti nəboŋ aYesu tobətah səƀon len Naṽehuh Oliv, ahai susur san gail
logəm həni luke, "Natgalen gotomadhakele mai ginamito levisi ŋais?
Nəsa teṽusan nagəmaian sam̃? Nəsa teṽusan nəboŋ navile a pan ƀinoŋ?"
4 AYesu isor var galit ke, "Mətelələgau! Avan ideh sategəras gamito,
5 husur dereh tisoƀur legəm len nahəsagw, like, 'Ginau aKristo,' ale dereh
legəras tisoƀur nəboŋ ləƀekəmaienan. 6 Dereh mətesəsəloŋ hən nəwalan
hən naƀiltiƀalan gail mai na-kel-uri-an hən naƀiltiƀalan gail am. Be sam-
temətahw, husur timasvisi magenan, be səbar nagilen sal. 7 Naluṽoh hən
nəvanuan naut sua dereh ligol naƀiltiƀalan mai naluṽoh hən nəvanuan
naut tile, ale nəvanuan sekiŋ gail dereh liƀal mai nəvanuan sekiŋ tile
gail. Dereh nəhanian teƀuer mai tikad naƀiltidu gail husur naut gail. 8 Be
natgalen p̃isi lohum natuƀatan ŋai hən napəŋasan hən nəpasusan. Dereh
lisa van vəsa, levisi vəha-soƀsoƀur am len nəboŋ ləƀegəmai.
9 "Beti dereh leriŋ gamit len navəlan alat ləƀemədas tabtab hən gamito mai
ləƀigol mətƀimat. Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile dereh lemətahun bun gamito
sil nahəsagw. 10 Ale len nəboŋ enan tisoƀur dereh lipair dan ginau, lemətahun
bun galit gabag, leriŋ galit gabag len navəlan aenemi salit gail. 11 Ale ahai kelkel
ur gəgəras gail dereh levisi, legəras nəvanuan tisoƀur. 12 Ale husur nəsaan ƀiper-
ŋan naut p̃isi, na-ləmləmas-buni-an sinəvanuan ƀisoƀur dereh tegəm kəkereh.

---

[n] **23.38** Jer 22.5 [o] **23.39** Psa 118.26

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 Avil nəvanuan tokad nə-daŋ-ƀuri-an van vəbar nagilen, gai dereh aGot tilav
kuvi hən ƀikad nəmauran vi sutuai. 14 Ale nəvanuan sagw gail dereh likel ur na-
kel-uri-an tovoi egai hən natohan pipihabəlan aGot, len navile a pan kavkav, hən
ke, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile p̃isi ləƀesəsəloŋ həni bai, beti nagilen navile
a pan tegəmai."

Natit tomədas naut tolo
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Gaiug gotoṽuruŋ nategai, geṽuruŋ ləboii. AYesu isor am ke, "Imagenan,
nəboŋ mətƀeris nəsa ahai kelkel ur, aTaniel, totos husuri a m̃o, nəboŋ mətƀeris
natit aGot tomətahun buni, toil len naut tolo, tomədas bun naut enan van vagol
toƀəƀesw vi sutuai,[p] 16 len nəboŋ enan, alat a Jutea limasgam dan naut enan vi lan
naut tobaŋ ṽehuh. 17 Avan ideh ƀiŋavŋav məhat len navurun naim, timasgam tutut
dan naim san, satimariŋ vi lohoim hən ƀitariv kukuv natite dani. 18 Ale ideh ƀeum
marireu san, satetəlmam hən ƀilav nahurabat san. 19 Len nəboŋ enan nəmauran
dereh tidaŋ vəsa habat hən apəhaṽut ideh totian o tovəhasus. 20 Be mitisor tuṽ vi
təban aGot ke nə-gam-yav-an samit satipat len nahəbati naut susus o len nəSappat
ideh. 21 Nokəmaienan husur len nəboŋ natgalen ƀevisi, na-ləŋon-isa-vəsa-an dereh
tidaŋ habat səhor nəboŋ ta sutuai len natuƀatan, vəbar nəboŋ ta damənai, ale asike
idaŋ səhori tətas am boŋ ideh.[q] 22 Asike aGot tagol na-ləŋon-isa-vəsa-an tam̃idol len
nəboŋ galenan, nəvanuan p̃isi lətəmat. Avil aGot dereh tigol na-ləŋon-isa-vəsa-an
sinəvanuan p̃isi tem̃idol m̃os alat, gai tolekis hən galito, lotovi esan.
23 "Beti avan ideh ƀikel mai gamit ke, 'Məteris, aKristo bogai!' o 'Gai saga!' sam-
tedəlomi. 24 Husur akristo gəgəras gail mai ahai kelkel ur gəgəras gail dereh levisi.
Dereh ligol namerikel nasuhunian nəvanuan gail lotop̃aŋ habat lan. Lətaləboi
lətagəras nəvanuan gail aGot tolekis hən galito, dereh ligole len namerikel galenan.
25 Nalələgauan enan, nukele hən mətƀeləboi nəsa ƀevisi. 26 Imagenan, nəvanuan
gail ləƀikel mai gamit ke, 'Məteris, aKristo satotoh len naut masmas toƀəƀesw!'
samtivan varisi. Ləƀike, 'Məteris, satosusuah lohoim,' samtedəlomi. 27 Husur,
nəboŋ aNatun Nəvanuan ƀegəmai, dereh tehum nasəm̃oropun togol nəmav kav-
kav tom̃ial, nəvanuan p̃isi lerisi. 28 Len naut ideh natit tomat topat lan, naƀiltiman
naməsav tohanhan natit tomat dereh leməlah gəm ƀon ei."[r]

Nagəmaian siNatun Nəvanuan
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 AYesu isor am, ike, "Nəboŋ na-ləŋon-isa-vəsa-an hən nəboŋ gale-
nan ƀinoŋ, 'dereh namityal timotmot, mai nahəbati asike em̃ial; dereh

---

[p] **24.15** Dan 9.27, 11.31, 12.11 [q] **24.21** Dan 12.1 [r] **24.28** Namilen hum ma toke: nəboŋ nəsa notomadhakele ƀevisi, dereh məteləboi nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan togəm pəpadaŋ. Be husur naƀiltiman tohanhan natit tomat evi nəharhar sisoltia gail ta Rom, namilen hum ma toke: navəshəsoltia dereh legəm ƀon ei.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nam̃eso gail lerus vi pan dan nəmav mai natit gail lotokad nədaŋan len
nəmav dereh lekurkur habat.'[s] 30 Beti natit tovəhot nagəmaian siNatun
Nəvanuan dereh tevisi len nəmav, ale naluṽoh hən nəvanuan gail p̃isi
len navile a pan dereh leləŋon tisa habat, litaŋ. Beti dereh leris aNatun
Nəvanuan togəm len nəmavukasw len nədaŋan mai nəyalyalan totibau.[t]
31 Len nab̃iltiwalan hən nətrampet[u] dereh tesəvat aŋel san gail vi lan naut
p̃isi len navile a pan kavkav hən ləb̃etətariv b̃onb̃on hən alat aGot tolekis
hən galito hən ləb̃evi esan."[v]

Nasoruan kəta husur nəhai nafik
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 AYesu ike, "Ivoi hən mətb̃eləboi səhot natsua nəhai nafik b̃eṽusani.
Nəboŋ nəpashət nafik səmasmas am be todum̃oh, mətoləboii ke nahəba-
ti naut pudpud egəm pəpadaŋ. 33 Len naṽide tomagenan, nəboŋ mətb̃eris
natgalen p̃isi notomadhasor husuri, dereh məteləboii ke natəlmaman
siNatun Nəvanuan satogəmai, ehum gai tia bopita. 34 Nukel nakitinan mai
gamito, naur egai asike lumat vəbar natgalen p̃isi ləb̃isarpoh. 35 Nəmav
mai navile a pan dereh arimasig, be nasoruan sagw gail asike lumasig
boŋ ideh."

Utaut!
(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

36 AYesu isor am ike, "Nəmariboŋ enan o namityal enan, avan ideh
saləboii. Aŋel gail len nəmav mai aNatun aGot, galit ləsaləboii, avil aGot
Tata səb̃on, gai eləboii. 37 Nagəman siNatun Nəvanuan dereh tehum
nəboŋ siNoah gail. 38 Len nəboŋ siNoah gail, nəboŋ nilev sagəm sal,
nəvanuan gail luhan, lomun, lulah mai ludam̃ hən nəlahan gail van
vəbar nəboŋ aNoah tob̃is len nəak.[w] 39 Nəvanuan gail ləsənau səhot nəsa
b̃evisi van vəbar nilev egəm lev kuv galit p̃isi.[x] Nəboŋ aNatun Nəvanuan
b̃egəmai, dereh timaienan.
40 "Len nəboŋ enan, dereh tikad naulum̃an toru artoum marireu.
AGot dereh tilav kuv tesua, teriŋ tesua. 41 Dereh tikad napəhaṽut toru
artolis dasdas namisurhuwit. AGot dereh tilav kuv tesua, teriŋ tesua.
42 Imagenan, mətehulahul, husur mətsaləboi nəboŋ aMasta samit
b̃egəmai. 43 Be məteləboi səhot nategai: amahean naim taləboi namityal
nəvanuan vənvənah tagəmai, amahean talele hən nəvanuan asike təla-

---

[s] **24.29** Isa 13.10, 34.4; Eze 32.7; Jol 2.10, 31, 3.15. Naut toke: *natit gail len nəmav dereh lekurkur habat,* ikad namilen sual am len nasoruan ta Kris hum ma toke: aGot dereh tilav kuv alat lotokad nədaŋan len nəmav dan namilelit hən nədaŋan. [t] **24.30** Dan 7.13
[u] **24.31** Nəboŋ gotoṽuv nətrampet, nəwalan han esəhor nəwalan hən nahəmadu.
[v] **24.31** Deu 30.4; Neh 1.9 [w] **24.38** Gen 6.9–7.5 [x] **24.39** Gen 7.6-24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

vutur vi lohoim san. 44 Gamit am mitimasutaut, husur aNatun Nəvanuan
dereh tegəm len namityal mətsəvatvat viri.”

Naslev todaŋ len nauman simasta san mai togon sədaŋ lan
(Luk 12.41-48)

45 Ale aYesu iƀol p̃usan, ike, “Avan sua ikad naslev eru, be ta be ivoi
səhor togon? Naslev sua idaŋ len nauman san, ikad namitisau hən nəmau-
ran tonor. Ale amasta san itabtabuh lan hən ƀekətkəta təban naslev san
gail len naim san, hən ƀevəŋan galito len namityal tonor həni. 46 Amasta
ƀivahim, ƀisaƀ naslev enan togol nauman san, aslev enan dereh
tehəhaṽur habat. 47 Nukel nakitinan mai gamito, amasta enan dereh
titabtabuh len naslev enan hən ƀekətkəta təban natit p̃isi san. 48 Be nas-
lev togon isa. Hum ma gai toke, ‘Amasta sagw dereh titoh a tut tebəlav.’
49 Beti etuƀat ṽas naslev gail lototoh len navəlan, ale ihan, emun mai alat
lototərog akis. 50 Ale amasta dereh tetəlmam len nəmariboŋ naslev enan
səvatvat viri mai namityal naslev saləboii. 51 Dereh amasta tita kotovi,
teriŋi len naut nəvanuan gəgəras lototohtoh lan. Len naut enan lutaŋ
habat, kat ƀurƀur nariṽolit bathut loləŋon isa vəsa batbat.”[y]

Nəƀol p̃usan husur navensus tosəŋavur

25 1 Beti aYesu isor husur natəlmaman san dan nəmav hum nakiŋ,
ike, “Datoləboi datƀenənoṽ hən natohan pipihabəlan aGot len
nəmav, mai navensus tosəŋavur lotolav naḿial salit, yar van hən ləƀebu-
bur mai nauluḿan ƀilah.[z] 2 Galit erim lovi hoṽon, erim lukad namitisau
hən nəmauran tonor. 3 Navensus lotovi hoṽon, lupat naḿial salit gail be
ləsəpat naoil ideh. 4 Navensus lotokad namitisau hən nəmauran tonor,
lupat naḿial salit gail mai lupat naƀiliwai hən naoil gail am.
5 “Nəboŋ nauluḿan ƀilah tovəlo, navensus gail p̃isi lososuh metanoṽ,
gol lupatmari. 6 Tuƀloh len mariug nəkaian sua evi məhat, ‘Məteris!
Nauluḿan ƀilah bogai! Gəm risi, ke “Ivoi,” maii!’ 7 Ale navensus gail lule
məhat, logut kuv nadurinen nawik hən naḿial salit gail. 8 Be torim lotovi
hoṽon lukel mai torim lotokad naləboian ke, ‘Lav naoil ideh samit mai
ginamito, husur naḿial sinamit gail ləsəpaŋ savoi, dereh limat.’ 9 Be alat
lotokad naləboian luke, ‘Ao, datƀigol ƀimaienan, dereh naoil teḿidol
hən gidat p̃isi. Mitia ṽur ideh samito len naim p̃urp̃ur.’ 10 Ale luvan hən
ləƀeṽuri. Be nəboŋ lotoyar van sal, nauluḿan ƀilah evisi. Beti navensus

---

[y] **24.51** Len nasoruan ta Kris ike: *amasta dereh tita kotov naslev, riŋ nahudhute len naut nəvanuan gəgəras gail lototohtoh lan.* [z] **25.1** Len nasoruan ta Kris sake aYesu isor husur natəlmaman san dan nəmav, be nasoruan enan ipat gegai hən ƀisor vəsvəsai nəƀol p̃usan tohusuri. Navensus gail hum ma lotovi galevis len naluṽoh sivensus ƀilah, ale luvan hən ləƀebubur mai nauluḿan ƀilah mai naluṽoh san. Nəboŋ naluṽoh toru arƀiƀon, nəlahan etuƀat.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

torim lotoutaut tia, lutah maii, loƀis lohoim hən nəlahan. Ale nəvanuan
nauman ekəkol gat nabopita. 11 Nəboŋ namityal topair, navensus lotoṽur
naoil lotəlmam, lukai ke, 'Nasuƀ, Nasuƀ, səŋav hən nabopita hən ginami-
to!' 12 Ris tosor var galit ke, 'Nukel nakitinan mai gamito, nəsaləboi kas
gamito.' "
13 AYesu imaris kotov nəƀol enan ike, "Imagenan, mətehulahul hən
asike mətƀesum̃an navensus lotovi hoṽon, husur mətsaləboi nəmariboŋ o
namityal hən natəlmaman sagw."

Nəƀol p̃usan husur naslev totor mai nəvat
(Luk 19.11-27)

14 AYesu isor tətas husur natəlmaman san, ike, "Natohan pipihabəlan
aGot len nəmav imaiegai: Ikad avan sua toutaut hən ƀivan len nəya-
ran sua. Ekis naslev san gail gəmai ale eriŋ natit san gail len navəlalito.
15 Ilav nəvat mai galit ṽisusua tonor hən namitisau salito. Ilav nətalent
torim mai naslev sua, ilav nətalent toru mai naslev sual am, ale ilav tosua
mai naslev togon.[a] Ale vəha-sua ŋai eriŋ naut enan len nəyaran san.
16 Naslev tokad nətalent torim eum lan van ikad erim am. 17 Len naṽide
tomaienan, naslev tokad toru, eum lan van ikad eru am. 18 Be aten tokad
nətalent tosua, evivile, ehir naƀur len tan ale itavun susuan nəvat simasta
san.
19 "Idareh buni amasta sislev galenan etəlmam hən ƀeləboi nəsa lotogo-
le len nəvat san. 20 Naslev, amasta tolav nətalent torim maii, ipat nətalent
torim am gəm həni ike, 'Nasuƀ, gulav nətalent torim mai ginau, ale len
torim enan nopisan erim eg am.' 21 Amasta ikel maii ke, 'Nauman sam̃
ikab! Govi naslev tovoi, todaŋ len ginau. Gudaŋ len natit tokəkereh noto-
riŋi len navəlam̃, imagenan dereh nitabtabuh len gaiug hən nəƀeriŋ natit
tisoƀur len navəlam̃. Gegəmai, gehəhaṽur mai ginau!'
22 "Beti naslev, amasta tolav nətalent toru maii, egəm həni ike, 'Nasuƀ,
gulav nətalent toru mai ginau, ale len toru enan nopisan eru eg am.'
23 Amasta ikel maii ke, 'Nauman sam̃ ikab! Govi naslev tovoi, todaŋ len
ginau. Gudaŋ len natit tokəkereh notoriŋi len navəlam̃, imaienan dereh
nitabtabuh len gaiug hən nəƀeriŋ natit tisoƀur len navəlam̃. Gegəmai,
gehəhaṽur mai ginau!'
24 "Beti naslev, amasta tolav nətalent tosua maii, egəm həni ike, 'Nasuƀ,
noləboii tia ke govi naulum̃an totaltal, len nəmatuan gulav nəhanian dan
naut gəsəmabule lan, gotətariv wit len naut gəsədaŋdaŋ namisurhute
lan. 25 Imagenan nomətahw, ale nua susuan nətalent sam̃ len tan. Nəvat
sam̃ bogai.' 26 Amasta san isor vari ke, 'Govi naslev tosa vəsa gotovekan.
Gəƀinau ke notovi naulum̃an totaltal, gəƀinau ke notolav nəhanian dan

---

[a] **25.15** *Nətalent* esua ŋai evi nap̃urp̃uran hən nauman hən nasihau tovi 15.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naut nəsəmabule lan, gəƀinau ke nototətariv wit len naut nəsədaŋdaŋ
namisurhute lan, 27 imabe gəsariŋ nəvat sagw len nalulutar? Gətagol
tomaienan, nəboŋ nototəlmam, nətəlav nəvat sagw mai naintəres han.'
28 Ale ikel mai nəvanuan nauman san gail ke, 'Lav kuv nətalent dan ate-
gai, lavi mai atea tokad tosəŋavur. 29 Husur avan ideh toum tovoi len
nəsa tokade, dereh nilav tisoƀur am maii hən ƀepul həni. Be avan ideh
tom̃idol, avan ideh saum savoi len nəsa tokade, dereh nilav kuv tokəkereh
gai tokade, dani. 30 Naslev sagol natideh savoi, bar həni vivile len nəmar-
gobut, len naut enan dereh tikad nətaŋan mai na-desdes-batriṽoriṽ-an.'

Napəpehwan naməkot hən navoian dan nəsaan

31 "Nəboŋ aNatun Nəvanuan ƀegəmai len namənas hən nəyalyalan
san, mai aŋel gail p̃isi, dereh tebətah len naƀiltihai bətbətah san toya-
lyal hum nakiŋ. 32 Beti naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail p̃isi dereh
liƀonƀon len nəhon. Ale dereh tepəpehun galito hum nəvanuan nasipsip
topəpehun nasipsip gail dan nənani gail. 33 Dereh teriŋ nasipsip gail len
nəmatu san mai nənani gail len nəmair. 34 Beti nakiŋ dereh tikel mai alat
len nəmatu san ke, 'Gamit, aTəmagw tovoi buni hən gamito, mətegəmai!
Mititoh pipihabəlan aTəmagw len naut toutaut həni tia m̃os gamito len
natuƀatan, nəboŋ togol navile a pan. 35 Husur nəboŋ notomalkəkat,
mətovəŋan ginau; nəboŋ notomaduh, mətulav nəwai mai ginau; nəboŋ
notovi metƀos, mətokis ginau vi lohoim samito; 36 nəboŋ notomalmal hən
nahurabat, mətukol nahurabat len ginau; nəboŋ notoməsah, mətokətkəta
təban ginau; nəboŋ nototoh len naim bəbaŋis, mətogəm, m̃ədoŋ təban
ginau.' 37 Beti alat lotonor dereh lisor vari ke, 'Nasuƀ, namtoris gotomal-
kəkat namtovəŋan gaiug ŋais? Namtoris gotomaduh namtulav nəwai mai
gaiug ŋais? 38 Namtoris gaiug gotovi metƀos namtous gaiug vi lohoim
sinamit ŋais? Namtoris gotomalmal hən nahurabat namtukol nahurabat
len gaiug ŋais? 39 Namtoris gotoməsah o namtom̃ədoŋ təban gaiug ŋais
len naim bəbaŋis?' 40 Ale nakiŋ dereh tisor var galit ke, 'Nukel nakitinan
mai gamit ke, nəboŋ məttogole van hən nəbathudud ideh sagw tovi ut
kəmas ŋai, mətugole van hən ginau.'
41 "Beti dereh tipair, tikel mai alat len nəmair san ke, 'Gamit, aGot
togol nəmauran samit tosa vəsa, mətevi tut dan ginau, mətevi lan
nəhab topaŋ vi sutuai aGot toutaut həni tia m̃os natəmat mai aŋel san
gail! 42 Husur nəboŋ notomalkəkat, mətsavəŋan ginau; nəboŋ notoma-
duh, mətsəlav nəwai mai ginau; 43 nəboŋ notovi metƀos, mətsakis ginau
vi lohoim samito; nəboŋ notomalmal hən nahurabat, mətsakol naha-
rabat ideh len ginau; nəboŋ notoməsah o nototoh len naim bəbaŋis,
mətsam̃ədoŋ təban ginau.' 44 Beti dereh lisor vari ke, 'Nasuƀ, ŋais nam-
toris gaiug gotomalkəkat, o gotomaduh, o gotovi metƀos, o gotomalmal,
o gotoməsah, o gototoh len naim bəbaŋis be namtsavi tarhət sam̃?' 45 Ale

dereh tisor var galit ke, ‘Nukel nakitinan mai gamit ke, nəboŋ mətsagole van hən nəbathudud ideh sagw tovi ut kəmas ŋai, mətsagole van hən ginau.’ 46 Beti alatenan dereh levi tut, vi lan nəpanismen topat vi sutuai, be alat lotonor levi lan nəmauran vi sutuai.”[b]

Na-sor-utaut-an hən ləƀitah gat aYesu
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

26 1 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, ikel mai ahai susur san gail ike, 2 “Mətoləboii tia ke nəboŋ nəmariboŋ ƀeru ƀinoŋ dereh tikad nəPasova, ale aNatun Nəvanuan, dereh leriŋi len navəlan alat ləƀiƀ̃os gati len nəhai balbal.”

3 Len namityal enan aƀ̃iltihai tutumav mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail, luƀ̃onƀ̃on len naƀ̃iltiim seƀ̃iltihai tutumav, nahəsan aKaiafas. 4 Lusor utaut hən ləƀ̃igol nagərasian ale tah gat aYesu hən ləƀ̃igol ƀ̃imat. 5 Be luke, “Sadatigole len Nəhanan egai, hən asike nəvanuan gail ləƀ̃eluṽoh hən ləƀ̃iƀ̃al taṽtaṽor, mədas natit gail.”

Napəhaṽut sua evəhas aYesu
(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

6 Len nəboŋ enan, aYesu itoh len naut a Petani len naim seSimon tokad naleprosi a m̃o. 7 Ale napəhaṽut sua tolav naƀ̃otel lotoum həni hən nəvat topəhw, egəm hən aYesu tohan. Ilav naƀ̃otel enan topul hən naoil pəhpəhas tosusau, nəvat han totibau, ale eƀ̃iri len nəkadun aYesu. 8 Nəboŋ ahai susur gail lotoris natenan, nəlolit epəŋasi. Luke, “Imabe tomədas natenan? 9 Ivoi am taƀ̃ur həni m̃os nəvat tosoƀ̃ur ale təlav nəvat enan mai naməsal gail.” 10 Be aYesu toləboi natenan ikel mai galit ke, “Imabe mətugol nəlon alitegai isa? Gai igol natit tokab hən ginau. 11 Mitinau nategai! Naməsal gail lutoh mai gamit akis, be ginau, asike nutoh tabtab hən ginau.[c] 12 Nəboŋ alitegai toƀ̃ir naoil len ginau, eutaut hən nibegw hən ləƀ̃itavuni. 13 Nukel nakitinan mai gamit ke, len naut p̃isi len navile a pan lotokel ur na-kel-uri-an tovoi lan, dereh lisor husur nəsa alitegai togole, gol ke nəvanuan gail ləƀ̃inau gati.”

AJutas isor utaut hən ƀeƀ̃ur hən aYesu
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

14 Beti, ahai susur lotovi 12, galit sua, nahəsan aJutas Iskariot, ivan hən aƀ̃iltihai tutumav gail, 15 ike, “Nəƀ̃eriŋ aYesu len navəlamito, mətudam̃ hən mətƀ̃ilav nəvat tevis mai ginau?” Ale lulav nakoin nasilva tovi 30 maii.[d] 16 Len nəboŋ enan van, aJutas idas p̃isal hən ƀ̃eriŋ aYesu len navəlalito.

---

[b] **25.46** Dan 12.2 [c] **26.11** Deu 15.11 [d] **26.15** Zec 11.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

NəPasova naməkot
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jon 13.21-30)

17 Len nəmariboŋ metəkav hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan,
ahai susur gail logəm hən aYesu, lousi ke, “Goləŋon ke namteutaut hən
gəƀihan nəPasova a be?” 18 Ale ike, “Mətevi lan naƀiltivile Jerusalem.
Dereh məteris naulum̃an sual ei, ale kel maii ke, ‘Ahai p̃usan ike: Nəboŋ
sagw egəm pəpadaŋ. Dereh nihan nəhanian hən nəPasova mai ahai susur
sagw gail len naim sam̃.’ ” 19 Ŋa ahai susur gail lugol nəsa aYesu tokel mai
galito, ale loutaut hən nəhanian hən nəPasova.
20 Nəboŋ namityal tomasur, aYesu itah mai ahai susur lotovi 12 len
natev hən ləƀihan. 21 Nəboŋ lotohanhan sal, ike, “Nukel nakitinan mai
gamit ke, gamit sua dereh teriŋ ginau len navəlan aenemi sagw gail.”[e]
22 Ahai susur gail nəlolit isa masuṽ, ale galit ṽisusua lotuƀat usi ke,
“Nasuƀ, ase lai? Savi ginau a?” 23 Isor var galit ke, “Gamit məttohanhan
mai ginau, gamit sua toriŋ navəlan len nasiloh mai navəlagw, dereh teriŋ
ginau len navəlan aenemi sagw gail. 24 Husur aNatun Nəvanuan dereh
timasmat hum lototos husuri a m̃o, avil atenan toriŋ aNatun Nəvanuan
len navəlan aenemi san gail, nəmauran sitenan tisa vəsa tibatbat! Tavoi
am hən atenan ke anan asike təpasi!”[f] 25 Ale aJutas, gai ƀeriŋi len
navəlan aenemi san gail, gai am eusi ke, “Hai p̃usan, savi ginau a?” Ale
aYesu isor vari ke, “Evoi, gaiug boh gukele.”

Nəhanan məkot siNasuƀ̃
(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

26 Nəboŋ lotohan tin sal, aYesu ilav nabəta, ale esipa lan, eƀuri, beti ila-
vi mai ahai susur gail, ike, “Lavi, hani, nibegw bogai.” 27 Ale nəboŋ tolav
naƀiliwai topul hən nəwain, esipa həni ale ilavi mai galito, ike, “Gamit
p̃isi mətemun lan, 28 husur nəda hagw bogai, aGot tota gat na-kel-gati-an
san lan mai nəvanuan san gail.[g] Nəda eg hagw ƀisel, eṽusan nəma-
tan sagw tohum natutumavan hən ƀeruƀat nəsaan gail dan nəvanuan
tosoƀur. 29 Ale nukel mai gamit ke, nəwain egai, len natohan pipihabəlan
aTəmagw, nəwain eg dereh tiveveu, ale gagai van asike nomun nəwain
egai van vəbar nəboŋ nəƀemuni mai gamit ei.” 30 Beti lokəkai hən nəƀe
hən nalotuan ale lovivile, lovi lan Naṽehuh Oliv.

AYesu epəhav utaut hən na-sor-mətahuni-an sePita
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

31 Beti aYesu ikel mai galit ke, “Len mariug egai dereh gamit p̃isi miti-
gam dan ginau. Husur len natosian siGot ike,

---

[e] **26.21** Psa 41.9 [f] **26.24** Psa 22.2-19; Isa 53 [g] **26.28** Exo 24.8; Jer 31.31-34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

" 'Dereh niṽabun nəvanuan nasipsip,
ale navəshəsipsip ligam ṽisusua.'[h]
32 Avil, nəboŋ nəƀimat ale aGot ƀigol nəƀile məhat, dereh neil a m̃o hən
gamito vi lan naut a Kalili." 33 Ale aPita isor vari, ike, "Naut kəmas nəva-
nuan p̃isi ləƀigam dan gaiug, ginau asike nugam dan gaiug boŋ ideh!"
34 AYesu isor vari ke, "Nukel nakitinan mai gaiug ke, len mariug eg ŋai, a
tahw hən natoulum̃an ƀekəkəraiko, dereh gikel vəha-tor həni ke gəsa-
ləboi ginau!" 35 APita ikel maii ke, "Ao, naut kəmas nəƀimat mai gaiug,
asike nukele ke nəsaləboi gaiug!" Ale ahai susur gail p̃isi lokəmaienan.

AYesu isor tuṽ a Ketsemane
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Beti aYesu iyar mai galito vi lan naut a Ketsemane, ale ikel mai ahai
susur gail ke, "Mətebətah gegai, ale nivan ea hən nəƀisor tuṽ." 37 Esəhar
aPita mai anatun aSepeti gəlaru, aJemes mai aJon, etuƀat lolosa, nəlon
isa vəsa habat. 38 Ale ikel mai galit ke, "Nulolosa masuṽ! Ehum nalolo-
saan ikabut gol nəlogw van numat! Mititoh gegai, mitilele mai ginau!"
39 Nəboŋ toyar van kəkereh am, iƀov len tan, kəta vi pan, ike, "Tata
sagw, ƀike ƀinor len naləŋonian sam̃, gilav kuv naƀiliwai hən na-ləŋon-
isa-vəsa-an egai dan ginau.[i] Wake sagigol nəsa notoləŋoni, Tata gigol nəsa
ŋai gaiug gotoləŋoni."
40 Beti etəlmam van hən ahai susur totor enan, isaƀ lotopatmari. Ikel
mai aPita ke, "Mətsədaŋ səbar mətƀilele mai ginau len nəhaua tosua ŋai a?
41 Mətehulahul ale sor tuṽ hən asike mətƀiteh len nəsaan totaltal ke mətehu-
suri. Naut kəmas nəlomito eləŋon ƀigol nəsa tonor, nibemit sədaŋ, edədasi."
42 Ale aYesu eriŋ galit tətas, isor tuṽ, ike, "Tata sagw, gəƀike sanor len
naləŋonian sam̃ hən gəƀilav kuv naƀiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an egai
dan ginau, avil gəƀike nemuni, gigol nəsa gotoləŋoni!"
43 Nəboŋ tosor tuṽ tonoŋ etəlmam tətas, isaƀ lotopatmari husur namətalit
inoṽ masuṽ. 44 Ŋa eriŋ galit tasi am, ivan, isor mai aTəman tətas hum togole
tia. 45 Beti etəlmam van hən ahai susur totor, ikel mai galit ke, "Mətupat
sal a? Mətuŋavŋav sal a? Məteris! Namityal egəm pəpadaŋ. Avan sua dereh
teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan alat nəsaan ta bogai! 46 Mitile məhat,
dativan. Məteris, atenan ƀeriŋ ginau len navəlalito satogəm pəpadaŋ."

Lutah gat aYesu
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

47 Nəboŋ aYesu tosorsor sal, aJutas tosua len tosəŋavur pisan toru,
egəmai. Itah mai naƀiltiluṽoh lototəgau naƀu nəƀalan mai nəbatw gail.

---

[h] **26.31** Zec 13.7 [i] **26.39** Len nasoruan siGot ta m̃o, nəboŋ lotoke *naƀiliwai,* lusor husur na-ləŋon-isa-vəsa-an sinəvanuan mai nəlol paŋpaŋ siGot.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ab̃iltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail losəvat
naluṽoh enan. 48 Ale aJutas isor utaut hən naṽusanian sua mai galit a
m̃o, ike, “Nəboŋ nəb̃esum̃ nətarhon atenan, gai bolai. Tah gati.” 49 Ale
vəha-sua ŋai ivan hən aYesu ike, “Ivoi, Hai p̃usan,” ale esum̃ nətarhon.
50 AYesu ikel maii ke, “Tegai, gaiug gigol nəsa gotogəm m̃osi.”

Beti logəm təban aYesu, lutah gati. 51 Ŋa galit sua lototah mai aYesu
eliv kuv nab̃u nəb̃alan san, ita kotov nədariŋan naslev seb̃iltihai tutu-
mav. 52 Beti aYesu ikel maii ke, “Riŋ təlmam hən nab̃u sam̃, bathut
avan ideh tob̃al hən nab̃u nəb̃alan, dereh nab̃u nəb̃alan tigol nəmatan
san! 53 Gamit mətsaləboii ke noləboi nəb̃eus aTəmagw hən na-vi-tarhə-
te-an san. Ale nətausi, gai tasəvat nab̃iltivəshəŋel tovi 12 gag ŋai.
54 Nətagol tomagenan, natosian siGot lotoke timasvisi maiegai, lisarpoh
mabe?”

55 Len namityal enan ŋai aYesu ikel mai naluṽoh ke, “Imabe mətogəm,
lav nab̃u nəb̃alan mai nəbatw gail gəmai hən mətb̃itah gat ginau hum
notovi vanuan nəb̃alan toke tib̃al mai alat lotoil a m̃o? Imabe mətsətah
gat ginau len naholəvat todar vis naim siGot? Nobətah, nop̃usan ei len
nəmariboŋ p̃isi. 56 Avil nəsa tovisi gagai evisi hən natosian sihai kelkel
ur b̃isarpoh.”

Beti ahai susur san p̃isi loriŋi, lugam mətahw dani.

NəSanhitrin lukot hən aYesu

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

57 Nəboŋ lotogam dani tonoŋ, alat lototah gat aYesu losəhari vi lan
naim siKaiafas tovi b̃iltihai tutumav, ale ahai p̃usan gail hən nalo mai
alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail lub̃onb̃on ei. 58 Be aPita ehusuri, iyar
a tut dani vəbar naholəvat todar vis naim seb̃iltihai tutumav. Ale nəboŋ
tob̃is lan, ebətah ei mai nəvanuan nauman gail hən b̃eris nəsa b̃evisi.

59 Len naim, ab̃iltihai tutumav mai nəSanhitrin p̃isi ludas vanuan
gəgəras gail ləb̃idam̃ hən ləb̃elibliboŋ ke aYesu togol tosa, gol alat lotoil
a m̃o loləboi ləb̃igol b̃imat sile. 60 Be ləsəsab̃ nalibliboŋan ideh tonor
hən aYesu b̃imat sile, naut kəmas nəvanuan gəgəras isob̃ur lotogəmai.
Naməkot hən galito, eru arogəmai. 61 Aruke, “Ategai ike, ‘Noləboi
nəb̃igol naim siGot b̃imasirsir ale um tətas həni len nəmariboŋ b̃itor.’ ”[j]
62 Beti ab̃iltihai tutumav ile məhat ikel mai aYesu ke, “Imabe gəsakel
natideh hən gəb̃etətas gol gaiug? Na-kel-koti-an səlaru ekitin a?” 63 Be
aYesu sasor. Ale ab̃iltihai tutumav ikel maii ke, “Nukel idaŋ mai gaiug
len nahəsan aGot nəkadun nəmauran, ke, gəb̃evi aKristo, aNatun aGot,
gikele mai ginamito!”

---

[j] **26.61** Jon 2.19. AYesu sakele ke, “Noləboi nəb̃igol naim siGot b̃imasirsir,” ike “Mitigol naim siGot timasirsir.”

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

64 AYesu isor vari ke, “Gaiug gukele tia. Be nukel mai gamit ke, gagai
van dereh məteris aNatun Nəvanuan ƀebətah len navəlan nəmatu siGot
tovi aƀiltidaŋan. Dereh məteris ƀegəmai len nəmavukasw hən nəmav.”[k]
65 Beti aƀiltihai tutumav, nəhon eməkanun tavtavor, itar nahura-
bat san hən ƀevusan tomətahun nasoruan siYesu. Ike, “Gai isor mədas
aGot! Imabe datoləŋon nəvanuan ideh am hən ƀikel kot nəsaan site-
gai? Gamit mətosəsəloŋ hən tosor mədas aGot! 66 Gamit mətunau mab
həni?”
Lusor vari ke, “Inor hən ƀimat! Timasmat!”[l]
67 Beti lovulai nəhon aYesu, lotuhi, luvosi.[m] 68 Lohəlasi ke, “Kristo, gəta-
vi aKristo gepəhav utaut! Kel mai ginamito, ase ivos gaiug?”

APita ikele ke saləboi aYesu
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

69 Len namityal enan aPita ebətah vivile len naholəvat todar vis naim
seƀiltihai tutumav, ale natəbarehreh tovi slev egəm həni ike, “Gaiug
gutah mai aYesu ta Kalili.” 70 Be len nəhon alat lototoh ei aPita ike saki-
tin. Ike, “Gusor husur nəsa? Ginau nəsaləboi nəsa gotokele!” 71 Ale evi
lan nametləkau, beti natəbarehreh togon tovi slev erisi, ikel mai galit
ei ke, “Ategai itah mai aYesu ta Nasaret.” 72 Ale aPita ikel tasi ke saki-
tin, ita gat nasoran san len nahəsan aGot ike, “Ginau nəsaləboi atenan!”
73 Len namityal tovan kəkereh galevis lotoil pəpadaŋ logəm həni, lukel
mai aPita ke, “Kitin, gaiug am govi galit sua. Nəboŋ namttosəsəloŋ hən
nadolom̃, namtosəsəloŋ ləboii ke govi auleKalili, nadolom̃ ikel uri.” 74 Beti
len nahəsan aGot aPita ita gati ke nəsa tokele evi nakitinan. Ike, “Len
nahəsan aGot nokitin, ginau nəsaləboi atenan! Asike nəƀekitin, aGot
tipansem ginau!”
Vəha-sua ŋai natoulum̃an ekəkəraiko. 75 Beti aPita inau təlmam hən
nəsa aYesu tokele tia ke, “A tahw hən natoulum̃an ƀekəkəraiko, dereh
gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau.”[n] Nasoran siYesu a m̃o etunus
nəlon aPita, ale evivile, itaŋ habat.

Loriŋ aYesu len navəlan aPilate
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

27 1 Pelan han, dudulan som̃ilan, aƀiltihai tutumav p̃isi mai alat
lotoil a m̃o hən nəvanuan gail, luƀonƀon tətas hən ləƀihol kitev
nap̃isal hən ləƀigol aYesu ƀimat.[o] 2 Beti lubaŋis gati, losəhari van, loriŋi
len navəlan aPilate tovi gavna ta Rom.

---

[k] **26.64** Psa 110.1; Dan 7.13 [l] **26.66** Lev 24.16 [m] **26.67** Isa 50.6 [n] **26.75** Mat 26.34
[o] **27.1** Asike alat a Rom lotoil a m̃o ləƀidam̃ həni, naJu gail lodədas ləƀigol avan ideh ƀimat.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AJutas itahətah hən gai
(Uman 1.18-19)

3 AJutas, toriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail, nəboŋ torisi ke
nəSanhitrin toriŋi ke aYesu ƀimat, aJutas ipair dan nəsa togole. Ilav təlmam
hən nakoin nasilva tovi 30 van hən aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a
m̃o hən nəvanuan gail. 4 Isor təvah mai galit ke, “Ginau nugol nəsaan husur
noriŋ ategaii len navəlamito hən ƀimat naut kəmas sagol kas natideh tosa.”
Ris lotoke, “Natenan savi natideh len ginamito. Ipat len gaiug.”
5 AJutas ibar hən nakoin nasilva gail len naim siGot. Beti evivile,
itahətah hən gai gabag hən ƀimat.
6 Aƀiltihai tutumav gail lulav nakoin galenan luke, “Sanor len nalo hən
datƀeriŋ nəvat egai hən ƀiƀon mai nəvat hən naim siGot bathut eƀiŋƀiŋal,
eṽur nəda hən nəmatan sivan sua.” 7 Imagenan, luhol ƀonƀon. Nəboŋ loto-
hol tonoŋ, loṽur nəmarireu sivan sua togol natit hən nətan ƀulau. Loṽur
nətan enan hən ƀegəm vi ut natətavunan simetƀos gail. 8 Husur natenan,
lokis nətan enan hən Marireu hən Nəda van vəbar nəboŋ ta daməŋai.
9 Beti nəsa ahai kelkel ur, aJeremiah totosi, isarpoh. Ike, “Lulav nakoin
nasilva tovi 30, nəvat alat a Israel lotodam̃ hən ləƀeṽur atenan həni, 10 ale
loṽur nəmarireu sivan sua togol natit hən nətan ƀulau, hum Nasuƀ aGot
tokele hən ginau.”[p]

AYesu a m̃o hən aPilate
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

11 Nəboŋ lotosəhar aYesu van hən nəgavna ta Rom tonoŋ, eil len nəhon.
Ale agavna Pilate eusi ke, “Gaiug govi kiŋ seJu gail a?” AYesu isor vari
ke, “Gaiug boh gukele.”
12 Be nəboŋ aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan
gail lotoil hirhir lan, sor tasi, aYesu sakel natideh. 13 Beti aPilate eusi ke,
“Gəsasəsəloŋ hən natit tosoƀur lotosor tas gaiug həni a?” 14 Be aYesu sasor
vari, sakel kas natuhsoruan ideh, gol nəgavna iƥaŋ habat lan.

Pilate eriŋ aYesu len nəmatan
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

15 Len Nəhanan nəPasova ƥisi, nəgavna ikad naṽide sua. Idam̃ hən avan
sua totoh len naim bəbaŋis ƀevivile husur naləŋonian sinaluṽoh. 16 Len
nəboŋ enan, len naim bəbaŋis, ikad nauluṽan sua nəvanuan ƥisi loto-
ləboii, nahəsan aYesu Parappas. 17 Nəboŋ naluṽoh lotoƀonƀon sal, aPilate
eus galit ke, “Mətoləŋon ke nigol ase tevivile? AYesu Parappas o aYesu
lotokisi hən aKristo?”

---

[p] **27.10** Zec 11.12-13; Jer 18.2-3, 19.1-13, 32.6-15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 (APilate eləboi buni ke naJu gail loriŋ aYesu len navəlan husur
lototaƀulol bulosi.)
19 Len namityal enan, aPilate ebətah len nəhai bətbətah hən nakotan.
Nəboŋ tobətah maienan, asoan esəvat napisulan van həni toke, “Sagigol
natideh hən atenan tonor, bathut daməŋai len naƀəƀer, noləŋon isa
masuṽ husuri.”
20 Avil aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail lusorsor
mai naluṽoh hən ləƀigol husur galito, us aPilate hən ƀigol aParappas ƀevivile
mai aYesu ƀimat. 21 Imaienan, nəboŋ agavna tous galit tətas ke, “Mətoləŋon
nəƀigol gəlar ta be ƀevivile m̃os gamito?” Lusor vari ke, “Parappas!” 22 APilate
esəhoṽut, eus galit ke, “B̃imagenan, nigol nəsa hən aYesu lotokisi hən aKristo?”
Galit p̃is luke, “Timat len nəhai balbal!” 23 Ris aPilate tous galit ke, “Bathut
nəsa? Gai igol nəsa tosa?” Be lukai habat van am ke, “Timat len nəhai balbal!”
24 Nəboŋ aPilate toləboii ke edədas ƀigol natideh hən ƀegəgel hən nənauan
salito, be naƀiltimədasian etuƀat len naluṽoh, ilav nasiloh topul hən nəwai. Len
nəhon nəvanuan gail ekəkasəval.[q] Ikel mai galit ke, “Nəda hən nəmatan sitegai,
səpat len ginau. Ipat len gamito!” 25 Beti nəvanuan gail p̃isi lusor vari ke, “Nəda
hən nəmatan san tipat len ginamito, mai len nəpasusan sinamito!” 26 Beti igol
aParappas evivile m̃os galito, be igol nasoltia san tobilas habat hən aYesu.[r] Ale
eriŋ aYesu len navəlalito hən ləƀip̃os gati len nəhai balbal.

Nasoltia gail lusor viles aYesu
(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

27 Beti nasoltia sigavna gail losəhar aYesu vi lohoim sisoltia gail, ale galit p̃isi
luƀonƀon garu lan. 28 Lukol nahurabat san dani, lukol nahurabat bisibis hum
sekiŋ lan. 29 Lovisvis hən nəhau tokad nasunite tohum naƀulgəgau, ale loriŋi
len nəkadun aYesu hum nəkraun sekiŋ. Loriŋ natsua hun nəhaie len navəlan
nəmatu hum nəhai sekiŋ. Beti lotəŋedur bathurien, lotuƀat sor vilesi ke, “Sal
suh nakiŋ seJu gail!” 30 Loṽulaii, ale lusaƀul natenan hun nəhaie dani, luṽas
nəkadun həni. 31 Nəboŋ lotosor vilesi tonoŋ, lukol nahurabat bisibis dani, lukol
nahurabat san lan tətas, ale losəhari van hən ləƀip̃os gati len nəhai balbal.

Lup̃os gat aYesu len nəhai balbal
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

32 Len nəyaran salit dan naƀiltivile, lobubur mai auleSairin sua nahəsan
aSimon. Lugol atenan ipat nəhai balbal siYesu. 33 Nəboŋ lotobar naut

---

[q] **27.24** Ekəkasəval hən ƀeṽusani ke gai ehusur nanoran, sagol natideh tolaƀur nanoran.
[r] **27.26** Nəboŋ nasoltia gail lotobilas aYesu, lobilasi hən nəhau tokad natuhmetəlai o nahudhubəlasehw gail tokan lan. Len nalo silat a Rom, nəvanuan ideh nakotan toke timasmat, a tahw hən nəmatan, lobilas habat həni. Na-bilas-habat-həni-an enan evi nəpanismen totibau toləboi ƀigol nəmatan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

a Kolkota (namilen nahəsenan tovi Naut hən Nabəlashukadhutəmat).
34 Lulav nəwain lotobul hən natit tokon masuṽ lan maii, be nəboŋ aYesu
tomun risi, emətahuni.[s] 35 Beti lup̃os gati len nəhai balbal.[t]
Nəboŋ lotop̃os gati tonoŋ, lopəpehun nahurabat san, bar hən nəvat hən
ləƀisaƀ ase ƀilav nahurabat ṽisusua. 36 Ale lobətah, kətkəta kəkol hən
aYesu ei. 37 Lutos gat nəsa aYesu togole tosa, ale loriŋ na-kel-uri-an enan
len nəhai balbal a məhat hən nəkadun. Ike, "AYesu bogai, Kiŋ seJu gail."
38 Ikad nəvanuan vənvənah eru artotahətah mai aYesu. Sual itahətah len
nəhai balbal len nəmatu siYesu, togon len nəmair san.
39 Nəvanuan gail lotoṽot, lohəlas aYesu, sor mədas nahəsan. Loŋit nəho-
lit van həni,[u] 40 luke, "Gaiug goləboi gəƀigol naim siGot ƀimasirsir ale len
nəmariboŋ ƀitor um təlmam həni a? Ƀimagenan, gəƀevi aNatun aGot, lav
kuv gaiug gabag! Mariŋ dan nəhai balbal!"[v]
41 Len naṽide tomaienan, aƀiltihai tutumav gail, alat lotoil a m̃o hən
nəvanuan gail mai ahai p̃usan gail hən nalo lusor vilesi, luke, 42 "Gai ilav
kuv nəvanuan tile gail be edədas ƀilav kuv gai! Inau ke tovi kiŋ seIsrael
a? Ƀimagenan, timariŋ dan nəhai balbal ale dereh datedəlomi ke tovi kiŋ.
43 Eriŋ nəlon len aGot mai ike tovi aNatun aGot. Imagenan, gagai aGot
ƀeləŋoni, tilav kuvi."[w]
44 Nəvanuan vənvənah gəlaru artotahətah təban aYesu, gəlar am aro-
kəmaienan, arohəlasi.

Nəmatan siYesu
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

45 Len natuƀlial nəmargobut ikabut gol p̃is naut kavkav van vəbar
namityal totor ut mədau. 46 Ale len namityal totor enan, aYesu ikai habat
len nasoruan matmat san ke, "Eli, eli, lema sapahtani!" namilen, "Got
sagw, Got sagw, goriŋ gaƀulan ginau sil nəsa?"[x]
47 Nəvanuan galevis lotoil ei lotosəsəloŋ həni, lunau suluṽi, lunau
ke tokis aElijah. 48 Vəha-sua ŋai galit sua ilav nasponts[y] igol topul hən
nəwain tokon, ale esii len nəhai, esuhuni van hən aYesu hən ƀemuni.[z]
49 Be galevis am luke, "Riŋi! Datebunus risi ke aElijah dereh tegəm lav
kuvi o teƀuer."
50 Beti aYesu ikai habat tətas am, eməsol, imat.
51 Len namityal enan ŋai, nəkaliko mətortor totahətah len naim siGot,
tuƀat a məhat, emətar vəbar naut a pan, igol nahudhut eru.[a] Nətan ekur-

---

[s] **27.34** Psa 69.21. Lobul hən natit tokon masuṽ len nəwain hən nabus hən na-p̃os-gati-an asike ƀibar masuṽ hən avan ideh lotop̃os gati len nəhai balbal. [t] **27.35** Psa 22.18
[u] **27.39** Psa 22.7 [v] **27.40** Mat 26.61; Jon 2.19 [w] **27.43** Psa 22.8 [x] **27.46** Psa 22.1
[y] **27.48** *Nasponts* evi nəkasbəta nətas. Evi natsua tomədmədau toyaŋyaŋ totov len naut nasəhau tovi pan len naliliṽol. Ibaŋ ƀur. [z] **27.48** Psa 69.21 [a] **27.51** Exo 26.31-33

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kur, nəvat gail lumap̃ulp̃ul, 52 naƀurhuvat nəmatan losəŋav. Ale aGot igol
nəvanuan isoƀur lotovi esan lule məhat dan nəmatan. 53 Ale lovivile dan
naƀurhuvat nəmatan gail. Husur na-le-məhat-an dan nəmatan siYesu loƀis
len naƀiltivile siGot, a Jerusalem, ale lovisi hən nəvanuan isoƀur.
54 Nasenturion mai nasoltia gail lotokətkəta kəkol hən aYesu len
nəhai balbal, nəboŋ lotoris nadu mai natit gail am lotovisi, lomətahw
habat. Luke, "Kitin, ategai evi aNatun aGot!"
55 Len naut enan ikad napəhaṽut tosoƀur lotohusur aYesu, kətkəta
təban len nəyaran san a Kalili gəmai. Alatenan loil a tut dan nəhai
balbal, lokəta ris nəsa tovisi.[b] 56 Galit galevis lovi aMeri ta Maktala;
togon aMeri anan aJemes mai aJosef; togon asoan aSepeti, anan
aJemes mai aJon.

Nətavunan siYesu
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

57 Nəboŋ namityal pəpadaŋ ƀimasur, aJosef tovi auleArimatea
sua tokad natite mai tohusur aYesu, 58 ivan hən aPilate. Eus niben
aYesu. APilate idam̃ həni ale ikele idaŋ ke lipat niben mai aJosef.
59 Ŋa aJosef eruŋ gole len nəkaliko tovi linen toveveu. 60 Eriŋi len
naƀurhuvat nətavunan san toveveu, tota p̃up̃uli tia len nəvat. Erib hən
naƀiltivat hən ƀipat gol nabopita hən naƀurhuvat nəmatan enan, ale
ivan. 61 AMeri ta Maktala mai aMeri togon arobətah a m̃o, a tut kəke-
reh dan nabopita hən naƀurhuvat nəmatan.

Lokətkəta kəkol hən naƀurhuvat nəmatan

62 Pelan han, tovi nəmariboŋ tohusur Nəboŋ hən Nautautan hən
nəPasova, aƀiltihai tutumav gail mai naFarisi gail luƀonƀon, luvan
hən aPilate. 63 Ale luke, "Nasuƀ, namtunau təlmam hən nəsa nəva-
nuan gəgəras egaii tokele nəboŋ tomaur sal. Ike, 'Len nəmariboŋ
titor dereh aGot tigol nile məhat.'[c] 64 Imaienan, namtuke gikele
hən nasoltia sam̃ gail ke lekətkəta kəkol hən naƀurhuvat nəmatan
vəbar nəmariboŋ titor. Asike datƀigole, ahai susur san gail hum ma
ləƀevənoh niben ale kel mai nəvanuan gail ke tole məhat dan nəma-
tan tia! Ale ƀimaienan, nagəgərasan enan dereh tesəhor nagəgərasan
tokele a m̃o."
65 APilate isor var galit ke, "Səhar nasoltia na-kətkəta-kəkol-an
gail van, ale len namitisau ideh məttokade, mətekətkəta kəkol gat
naƀurhuvat." 66 Ale luvan, lokəkol gat naƀurhuvat nəmatan, loriŋ na-
burut-gati-an lan ale loriŋ nasoltia gail hən ləƀekətkəta kəkol həni.
Lugol natgalenan len nəSappat.

---

[b] **27.55** Luk 8.2-3 [c] **27.63** Mat 16.21, 17.23, 20.19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

28 1 Nəboŋ nəSappat enan tonoŋ, nəmav topitau dudulan som̃ilan,
len nəmariboŋ metəkav hən nawik,[d] aMeri ta Maktala mai aMeri
togon luvan varis naƀurhuvat nəmatan.[e] 2 Vəha-sua ŋai ikad naƀiltidu,
bathut aŋel sua siNasuƀ evi pan dan nəmav, ale erib kuv naƀiltivat topat
gol naƀurhuvat, ebətah lan. 3 Nənahənah han em̃ial hum nəkabil mai
nahurabat san epəhw yesyes hum nasno. 4 Nasoltia gail lotokətkəta kəkol
hən naƀurhuvat, ninelit epil lan, lom̃inm̃inikot, luteh matmatiov. 5 Beti
aŋel isor mai napəhaṽut gəlaru, ike, "Samremətahw! Noləboi məruke
məreris aYesu lotogol tomat len nəhai balbal. 6 Be gai satoh gegai, husur
aGot igol ile məhat tia sum̃an ŋai aYesu tokele. Məregəm ris naut topat
lan. 7 Mirivan tutut! Kel mai ahai susur san gail ke, 'Səsəloŋ! AGot igol ile
məhat dan nəmatan. Dereh teil a m̃o hən gamito vi lan naut a Kalili. Ale
dereh məterisi ei.' Enan ŋai na-kel-uri-an sagw."
8 Napəhaṽut gəlaru arugam tutut dan naƀurhuvat. Aromətahw be aro-
pul hən nakemkeman ale arusaṽsaṽut hən arƀikele mai ahai susur san
gail. 9 Vəha-sua ŋai aYesu ebubur mai gəlaru. Ike, "Ivoi!" Arogəm həni,
arotəgau gat narien gəlaru, arulotu həni. 10 Beti aYesu ikel mai gəlaru ke,
"Samremətahw. Mirivan, kel mai aṽagw gail ke levi lan naut a Kalili, ale
dereh leris ginau ei."

Na-kel-uri-an sisoltia gail

11 Nəboŋ napəhaṽut gəlaru artovan sal, nasoltia galevis lotokətkəta
kəkol hən naƀurhuvat nəmatan lovi lan naƀiltivile. Ale lukel ur natit p̃isi
tovisi mai aƀiltihai tutumav gail. 12 Aƀiltihai tutumav gail luƀonƀon mai
alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail ale ludam̃ hən na-sor-utaut-an sua.
Lulav nəvat isoƀur mai nasoltia gail, 13 lukel mai galit ke, "Mətekəmaiegai
ke, 'Ahai susur san gail logəm len mariug, lovənoh niben nəboŋ namtto-
pat.' 14 Agavna Pilate ƀesəsəloŋ hən natenan, dereh namtetəŋov nəlon hən
asike mətƀikad nəpanismen ideh." 15 Imaienan, nasoltia gail lulav nəvat
enan, lugol nəsa aƀiltiJu gail lotokele. Na-kel-uri-an enan salito, naJu gail
lukele van vəbar nəboŋ ta dameŋai.

Nakelean naməkot siYesu
(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; Uman 1.6-8)

16 Beti ahai susur lotovi 11 lovi Kalili vi lan naṽehuh aYesu tokel mai
galit tia hən ləƀevi lan. 17 Nəboŋ lotorisi ei, lulotu həni, be galit galevis

---

[d] **28.1** Len nasoruan ta Kris ike *len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* gidato datokis nəmari-
boŋ enan hən nəSade. [e] **28.1** Mat 27.56

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lukad nə-lon-uri-an. **18** AYesu egəm hən galito, ikel mai galit ke, “AGot
aTəmagw ilav mai ginau nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an p̃isi len nəmav mai
len navile a pan. **19** Imagenan, mitivan hən mətb̃eṽusan naluṽoh hən
nəvanuan naut tiltile gail hən ləb̃egəm vi hai susur sagw gail. Baptais hən
galito len nahəsan aGot aTata, aNatun mai aNunun.[f] **20** Ṽusan galito hən
ləb̃igol natit p̃isi notokele todaŋ mai gamito. Nau gat nategai: ginau nutah
mai gamito, ale dereh nitah mai gamito van vəbar nəboŋ hən nanoŋan
hən navile a pan, nagilen natit p̃isi.”

---

[f] **28.19** Uman 1.8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mak

Na-kel-uri-an tovoi aMak totosi

Ase itos naloƀulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke nəmantuhmar sua, nahəsan aMak, itos gat nəƀol gail aPita tokel husur aYesu. Lokis aMak hən aJon Mak am.

Itos naloƀulat egai hən nəsa?

Itosi hən nəvanuan p̃isi ləƀeləboii ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, evi aNatun aGot. Itosi hən nəvanuan p̃isi ləƀikad nadəlomian len aYesu.

Itosi m̃os ase?

Itosi m̃os alat ləsavi Ju lototoh len naut tiltile gail naut aRom toil a m̃o hən gail.

Nəsa evisi len naloƀulat egai?

AYesu igol nədaŋan san ip̃arp̃ar len namerikel san gail lotovi tarhət sinəvanuan gail. Ale aYesu eṽusan ahai susur san gail.

Naloƀulat ehusur as galito?

Ehusur aYesu toke nəvanuan lipair dan nəsaan salit gail, dəlom nasoruan siGot. Ehusur ahai susur san gail, ehusur naluṽoh gail lotohusur aYesu, maŋmaŋ len namerikel togol gail. Ehusur nəvanuan gail lotomətahun aYesu.

Natgalenan evisi ŋais?

AYesu ep̃usan mai igol namerikel gail len nasihau A.D. 26 vəbar 30.

Natgalenan evisi a ƀe?

Naloƀulat egai iƀol husur nəsa tovisi len naut a Jutea.

NaKristen gail ta sutuai lukel ke aMak itah mai aPita len nəyaran san gail, ale itos gat nəsa aPita tokele. Len naloƀulat egai aMak itos gat nəƀol husur aYesu, be ikel ur nəsa aYesu togole, sakel masuṽ hən nap̃usanan siYesu. Ikel ur namerikel aYesu togol gail, hən nəvanuan ləƀeləboi səhot nədaŋan san. AMak eləŋon ke tip̃arp̃ar ke aYesu tovi Natun aGot, be egəm vi lan navile a pan hən ƀeləŋon ƀisa vəsa ale hən ƀimat. AMak itos naloƀulat egai hən nəvanuan gail ləƀidaŋ am hən ləƀehusur aYesu, naut kəmas nəmauran ƀidaŋ o ləƀeləŋon ƀisa vəsa.

1) Natuƀatan hən na-kel-uri-an tovoi, nautautan hən nauman siYesu (1.1-13)
2) AYesu eum len naut a Kalili (1.14–9.50)
3) AYesu eriŋ naut a Kalili evi Jerusalem (10.1-52)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4) Nauman siYesu len naƀiltivile Jerusalem, nawik naməkot ei (11.1–15.20)
5) Nəmatan siYesu (15.21-47)
6) Na-le-məhat-an siYesu dan nəmatan (16.1-20)

AJon Baptais eutaut hən naƀisal
(Mat 3.1-12; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

1 1 Egai natuƀatan hən na-kel-uri-an tovoi husur aYesu Kristo tovi
Natun aGot.[a] 2 Ehum ahai kelkel ur sua, aIsaiah totos gat nəsa aGot
tokel mai aNatun. Ike,
"Geris! Dereh nesəvat ahai pispisul sagw
teil a m̃o hən gaiug,
hən ƀeutaut hən naƀisal sam̃.[b]
3 Nadoldol sua satokai len naut masmas toƀəƀesw ke,
'Geutaut hən naƀisal m̃os Nasuƀ,
gigol naƀisal san gail linor!' "[c]
4 Imagenan, aJon evisi, itoh len naut masmas toƀəƀesw, ikel uri ke, nəvanuan gail limasbaptais hən ƀimasil ke lotopair dan nəsaan salito van hən aGot hən ƀeruƀat nəsaan salit gail.
5 Nəvanuan naut a Jerusalem mai naprovens Jutea kavkav luvan hən ləƀesəsəloŋ həni. Ale nəboŋ lotokel vəhot nəsaan salit gail, ibaptais hən galito len Nawisel Jortan.
6 Nahurabat siJon, luvaii hən navurun nəkamel, ale nəhau tutuṽ evi nahurhuƀuluk. Ihanhan nalokust, ihanhan nəhani nasukapak toum həni.[d] 7 AJon ikel uri ke, "Avan sua dereh tegəm a tahw
len ginau, gai idaŋ səhor ginau, ale ginau nəsanor kasi hən
nəƀetəŋadur, sah ruƀat nəhau hən naributbut san.[e] 8 Ginau nubaptais hən gamito hən nəwai, be dereh gai tibaptais hən gamito hən aNunun aGot."

Nəbaptaisan siYesu
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

9 Len nəboŋ sua, aYesu iyar len naut a Nasaret a Kalili gəmai ale aJon ibaptais həni len Nawisel Jortan. 10 Nəboŋ aYesu tomadhale məhat dan nəwai enan, eris aGot totar p̃ul nəmav hən tosəŋav ale eris aNunun togəm vi pan vi lan, sum̃an nətav.[f] 11 Beti esəsəloŋ hən nadoldol togəm

---

[a] **1.1** Natosian galevis ta sutuai ləsake *aNatun aGot.* [b] **1.2** Mal 3.1 [c] **1.3** Isa 40.3
[d] **1.6** 2Ki 1.8. *Nalokust* ehum natohtohlomətu be ihan natideh tomaur tokad nalute.
[e] **1.7** Evi slev gail lotosah ruƀat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail. [f] **1.10** *Nətav* evi nəman naməsav sua tohum navimal topəhapəhw.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len nəmav toke, “Gaiug govi anatugw ulum̃an sagw notoləmas bun gaiug, nohəhav̄ur masuv̄ hən gaiug.”[g]

ASetan italtal sob̃uer hən aYesu hən b̃igol b̃isa
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

12 Vəha-sua ŋai aNunun aGot esəhar aYesu vi lan naut masmas
tob̃əb̃esw. 13 Itoh ei len nəmariboŋ tovi 40 ale aSetan italtal sob̃uer ke
tigol nəsaan. Itoh mai narivatvat nalilihai lotoləboi ləb̃isah pəpasi ale
aŋel gail lovi tarhət san.

Ahai susur metəkav gail
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

14 Husur nəboŋ galenan, aenemi siJon lutah gati, riŋi len naim bəbaŋis.
Beti aYesu evi Kalili, ikel ur na-kel-uri-an siGot.[h] 15 Ike, “Namityal egəm
tia, natohan pipihabəlan aGot egəm pəpadaŋ. Mitipair dan nəsaan sami-
to, dəlom na-kel-uri-an tovoi enan!”
16 Boŋ sua aYesu toyaryar bitas tarhət Nab̃iltiwai Kalili, eris alarmiv̄an,
aSimon mai aAdru artobar hən nalevlev len nab̃iltiwai husur aro-
vi vanuan nəsahiehan. 17 Ale aYesu ikel mai gəlaru ke, “Məregəmai!
Mərehusur ginau ale nigol məregəm vi vanuan nə-sah-hən-nəvanuan-an!”
18 Vəha-sua ŋai aroriŋ nalevlev səlar gail, arohusuri.
19 Nəboŋ aYesu toyar kəkereh am husur bitas, eris aJemes mai aJon
alarmiv̄an, anatun aSepeti gəlaru. Arusah len nab̃ot salito, arobutan
nalevlev salit gail lunor. 20 Vəha-sua ŋai ekis gəlaru hən arb̃itah maii, ale
aroriŋ atəmalaru len nab̃ot mai nəvanuan nauman gail, ale arutah maii,
arohusuri.

AYesu ehut nanunun sua tosa
(Luk 4.31-37)

21 AYesu mai ahai susur san gail lovi lan navile a Kapernaum, ale len
nəSappat eb̃is len naim nab̃onb̃onan seJu gail, ep̃usan. 22 Nəvanuan lup̃aŋ
len nap̃usanan san bathut ep̃usan sum̃an naulum̃an tokad na-il-a-m̃o-an
kitin, sasum̃an ahai p̃usan gail hən nalo. 23 Len namityal enan ŋai len
naim nab̃onb̃onan salito ikad naulum̃an tokad nanunun nəmargobut.
Ikai, 24 ike, “Yesu ta Nasaret, gumab hən ginamito? Gogəm hən gəb̃igol
namteb̃uer a? Ginau noləboi gaiug. Noləboi gotovi siGot, gotogəm m̃osi.”
25 AYesu esivoh len nanunun nəmargobut, ike, “Gemədau! Gimakuv
dani!” 26 Ale nanunun nəmargobut igol atenan totaltaloŋ hən nahumat-

---

[g] **1.11** Psa 2.7; Isa 42.1 [h] **1.14** Lutah gat aJon Baptais nasihau esua hudhute husur nəboŋ aSetan totaltal ris aYesu hən b̃igol b̃isa. AHerot Antipas eriŋ aJon len naim bəbaŋis husur aJon tokel tabtab hən aHerot ke togol nəsaan. Ris Mak 6.14–29.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mat, ikai habat ale nanunun nəmargobut imakuv dani. 27 Nəvanuan
gail lumaŋmaŋ lan, lotuƀat sor husur nəsa tovisi. Lousus galit gabag ke,
"Naƀusanan veveu tomabe ganan? Ikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an! Ikele
hən nanunun tosa gail ale lugol husur nəsa tokele!"
28 Na-kel-uri-an husur nəsa aYesu togole iperŋan tutut hən naut p̃isi len
naut a Kalili.

AYesu igol nəvanuan isoƀur lumaur
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

29 Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotovivile dan naim naƀonƀonan
seJu gail, lutah mai aJemes, aJon, lovi lohoim seSimon mai aAdru.
30 Anan asoan aSimon ipat len nəmel, naməsahan igol niben topud. AYesu
toƀis, vəha-sua ŋai lusor husur aliten maii. 31 Ale aYesu ivan həni, etəgau
navəlan, elivi vi məhat hən ƀebətah. Naməsahan inoŋ dani ale ile məhat,
ilav nəhanian mai galito.
32 Nəboŋ namityal tomasur, naut togomgom, nəvanuan gail losəhar alat
lotoməsah mai alat lotokad natəmat gail van hən aYesu. 33 Nəvanuan p̃isi len
naƀiltivile kavkav loluṽoh il bopita. 34 Ale igol isoƀur lotokad naməsahan til-
tile lumaur. Ehut natəmat isoƀur ale igol lodədas ləƀisor husur loləboi gai tia.

AYesu ikel ur nasoruan siGot len naut a Kalili
(Luk 4.42-44)

35 Pelan han, dudulan som̃ilan, naut səlan sal, aYesu ile məhat, evivile,
evi tut sua len naut toƀəƀesw ale isor tuṽ ei. 36 Idareh aSimon mai alat
lototah maii, ludoŋi. 37 Nəboŋ lotosaƀi luke, "Nəvanuan p̃isi lokətkəta doŋ
gaiug." 38 Be aYesu isor var galit ke, "Datevi tut ideh am, len naut gail
lotodar vis navile egai hən nəƀikel ur nasoruan siGot ei. Husur nogəm
m̃osi." 39 Ŋa iyar tur p̃is naut len naut a Kalili, ikel ur nasoruan siGot len
naim naƀonƀonan salito ale ehut natəmat gail.

AYesu igol avan sua tokad naleprosi imaur
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Naulum̃an tokad naleprosi egəm təŋedur təban aYesu, eŋiri ke,
"Gəƀeləŋoni, goləboi gəƀigol nəƀimaur, nəƀiveveu." 41 Nəlon aYesu itaŋis
masuṽ həni, isar hən navəlan, ibari, ikel maii ke, "Noləŋoni. Gimaur,
giveveu!" 42 Vəha-sua ŋai naleprosi ivan dan atenan, imaur, iveveu. 43 Beti
aYesu esəvati van, ikai tasi 44 ke, "Sagikel natideh mai avan ideh, be gia
ṽusan gaiug hən ahai tutumav hən ƀebunus husur nibem̃. Beti getutumav
hən naviolan hən naveveuan sam̃ aMoses tokel bun gail hən nəvanuan
ləƀeləboi səhoti ke gotomaur."[i]

---

[i] **1.44** Lev 14.1-32

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45 Avil ategaii ivan, ikel ur nəsa tovisi həni. Igole van van na-kel-uri-
an enan ibar naut isoƀur. Naten igol aYesu saləboi ƀeƀis len navile ideh
len nəhon nəvanuan gail bathut naluṽoh ludar visi, be itoh len naut gail
lotoƀəƀesw. Be nəvanuan gail len naut p̃isi ei logəmgəm həni sal.

AYesu igol avan sua nətarhəben tomat imaur
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

2 1 Husur nəmariboŋ galevis, aYesu etəlmam vi Kapernaum. Nəboŋ
tobar naut enan, sədareh, husur ke nəvanuan isoƀur lotosəsəloŋ
həni ke totoh ei, 2 logəm hən naim san gol loririhit lohoim mai vivi-
le.Ləsaləboi ləƀeil bopita am. Ale aYesu ikel ur nasoruan mai galito.
3 Nəvanuan galevis logəm həni, ivat lupat nauluṁan nətarhəben tomat,
4 be lodədas ləƀibar aYesu bathut naluṽoh. Ale lopəlau vi məhat len navu-
run naim topapav, ludakuvi, gol naƀur a məhat hən naut aYesu totoh
lohoim lan. Ale loriŋ tur hən nəbateh vi pan, atenan nətarhəben tomat,
topat lan. 5 Nəboŋ toris nadəlomian salito, aYesu ikel mai atenan nətarhə-
ben tomat ke, "Natugw, nəsaan saṁ gail lumaruƀat."
6 Be ahai p̃usan hən nalo lotobətah ei lunau natgalenan len nəlolit ke,
7 "Gai ekəmaienan mabe? Isor mədas aGot! AGot səƀon ŋai eləboi ƀeruƀat
nəsaan dan nəvanuan!"
8 Vəha-sua ŋai aYesu eləboi nənauan salito ale ikel mai galit ke, "Imabe
mətunau magenan len nəlomito? 9 Nəƀikel mai ategai nətarhəben tomat ke,
'Noruƀat nəsaan saṁ gail,' o nəƀike 'Gile məhat, pat nəbateh saṁ, giyar,' nəsa
emədmədau am?[j] 10 Be nuke məteləboii ke aNatun Nəvanuan ikad nədaŋan
hən na-il-a-m̃o-an hən ƀeruƀat nəsaan len navile a pan. Nokəmaiegai hən
nəƀeṽusan nədaŋan en mai gamito." Ale aYesu ikel mai atenan nətarhəben
tomat ike, 11 "Nukel mai gaiug, gile məhat, pat nəbateh saṁ, givahim saṁ."
12 Vəha-sua ŋai atenan ile məhat, ipat nəbateh, evivile len nəhon nəva-
nuan p̃isi. Lumaŋmaŋ masuṽ lan ale lusal suh nəyalyalan siGot luke,
"Datsaris natideh tomaienan boŋ ideh sal!"

AYesu ekis aLevi (aMattiu)
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Beti aYesu evivile, etəlmam hən ƀiyar tarhət naƀiltiwai Kalili.
Naƀiltiluṽoh egəm həni ale eṽusan galito. 14 Len nəyaran san van, eris
aLevi anatun aAlfeus tobətah len nəpasvaləval hən nətaks, ale ikel maii
ke, "Gitah mai ginau, gehusur ginau!" Ale aLevi ile məhat, ehusuri.[k]

---

[j] **2.9** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, nəvanuan lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edədas ƀigol eru en p̃isi, ale nəƀike, 'Noruƀat nəsaan saṁ gail,' mətsaləboii ke lumaruƀat o ləsəmaruƀat. Be nəƀike, 'Gile məhat, giyar!' mətoləboi mətƀerisi ke imaur. [k] **2.14** *Levi:* Mat 9.9; Luk 5.27.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 Ŋa aLevi eus aYesu mai ahai susur san gail hən ləƀihan lohoim san.
(Ikad nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan isoƀur lotohan ei husur
ikad nəvanuan tosoƀur maienan lotohusur aYesu.) 16 Be nəboŋ ahai p̃usan
hən nalo galevis lotovi Farisi lotoris aYesu tohan mai nəvanuan gail loto-
maienan, lous ahai susur san gail ke, "Imabe tohan mai nəvanuan nətaks
mai nəvanuan nəsaan gail?"
17 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən natenan ikel mai galit ke, "Savi alat
lotomaur lotovan hən nəvanuan nareran hən ƀirer hən galito, be alat
lotoməsah ŋai. Ginau nəsagəm hən nəƀekis alat lotonor o alat lotonau ke
lotonor, be nogəm hən nəƀekis nəvanuan nəsaan gail."

Nausian husur nəmariboŋ nəvanuan səhan
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

18 Len nəmariboŋ galevis ahai susur siJon mai naFarisi gail ləsəhan[l]
hən ləƀisor tuṽ. Ale logəm hən aYesu lousi ke, "Ahai susur siJon gail mai
ahai susur sinaFarisi gail ləsəhan hən ləƀisor tuṽ, be ahai susur sam̃ gail
ləsəmagenan. Imabe?"
19 AYesu isor var galit ke, "Mətunau ke nəvanuan lototah mai naulum̃an
tolah, ləsəhan len nəhanan nəlahan a? Aoa! Asike lumaienan nəboŋ
naulum̃an tolah totoh mai galit sal. 20 Be naulum̃an tolah, nəboŋ ƀegəmai
hən ləƀesəhari dan nəvanuan san gail, ale len nəboŋ enan asike luhan.
21 "Səkad avan ideh top̃isihoh hən nəkaliko veveu len nahurabat toma-
tu. Tagole, nap̃isihoh təmakuv dan nahurabat tomatu gol nə-tar-sili-an
tamədasi səhor ta m̃o. 22 Natsual am, səkad avan ideh toƀir nəwain
lotomadhaum həni len nahurhuwain lotomatu.[m] Tagole, nəwain veveu
tatəvah tur lan, mədas nəwain mai nahurhuwain p̃isi."

Nausian husur nəSappat
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Len nəSappat sua, aYesu toyar tur marireu hən nawit, ahai susur san
gail lotuƀat kin ƀur nəhavhuwit gail.[n] 24 Ŋa naFarisi gail lukel mai aYesu
ke, "Imabe lotogol nəsa nalo tokai tasi len nəSappat?"
25-26 AYesu isor var galit ke, "Mətsaṽuruŋ ləboi natosian gail lotohol
husur aTevit boŋ ideh nəboŋ gai mai alat lototah maii lotopar hanian,
lotomalkəkat a? Nəboŋ aApiatar tovi ƀiltihai tutumav, aTevit eƀis len
naim siGot, ihan nabəta tolo ahai tutumav səƀolit ŋai loləboi ləƀihani.[o]
Ale ilav nabəta galevis mai alat lototah maii."[p] 27 Beti aYesu ikel mai galit

---

[l] **2.18** NaJu gail ləsəhan len nəmariboŋ galevis hən ləƀisor tuṽ, ləsəhan hən ləƀitaŋ husur nəmatan o natsua tosa tovisi hum naƀiltidu mai ləsəhan len nəboŋ totibau galevis salito.
[m] **2.22** *Nahurhuwain* evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoƀir nəwain veveu ƀurhulon.
[n] **2.23** Deu 23.25 [o] **2.25-26** Lev 24.9 [p] **2.25-26** 1Sam 21.1-6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ke, “NəSappat, aGot igole m̃os nəvanuan, sagol nəvanuan m̃os nəSappat.
28 Imaienan, aNatun Nəvanuan evi masta, evi masta hən nəSappat am.”

AYesu igol navəlan nəvanuan imaur
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

3 1 Len nəboŋ sua tile am, aYesu eƀis lohoim naƀonƀonan seJu gail tətas,
ale ikad avan sual ei, navəlan tomat, togəm hum towas. 2 Nəvanuan
gail ei lomətan aYesu hən ke ləƀeris ƀigol atenan ƀimaur len nəSappat. B̃igo-
le, dereh likot həni ale kel uri ke toƀur kotov nalo hən nəSappat. 3 AYesu
ikel mai atenan navəlan tomat, togəm hum towas ke, “Geil rivuh.” 4 Beti eus
galit ke, “Inor hən datƀigol ƀivoi len nəSappat o hən datƀigol ƀisa? Inor hən
datƀeriŋ təlmam hən nəmauran o hən datƀigol nəmatan?” Be naut eƀut, ləsa-
sor vari.
5 Len nəlol paŋpaŋ san ekəta mətaltal hən galito, ilolosa hən galit husur
nəkadulit iv̄onv̄on. Beti ikel mai atenan ke, “Gisar hən navəlam̃!” Ale
isar həni, navəlan imaur təlmam. 6 Vəha-sua ŋai naFarisi gail lovivile,
luƀonƀon mai alat galevis len nəpati tovi tarhət siHerot hən ləƀisor utaut
hən ləƀeməda s bun aYesu hən ƀimat.

Naluv̄oh tarhəƀiltiwai Kalili

7 AYesu mai ahai susur san gail lovi lan naƀiltiwai ale naƀiltiluv̄oh
lohusuri. Nəboŋ lotosəsəloŋ husur natit p̃isi aYesu togole, nəvanuan
isoƀur logəm həni. Logəm len naut a Kalili, a Jutea, 8 a Jerusalem, a
Itumea, len naut gail tarhət Nawisel Jortan mai naut gail lotodar vis
naƀiltivile eru, a Tair mai a Siton. 9 Bathut naluv̄oh totibau, ikel mai ahai
susur san gail ke leutaut hən naƀot viri hən asike nəvanuan ləƀeluv̄oh
dar visi. 10 Husur len nəmariboŋ enan igol isoƀur lumaur tia ale isoƀur
am lotokad naməsahan tiltile loririhit, dar visi hən ləƀibari. 11 Ale nəboŋ
nəvanuan lotokad nanunun tosa gail lotoris aYesu, luteh len nəhon, lukai
habat ke, “Gaiug govi aNatun aGot!” 12 Avil aYesu ikai tas galito ke sali-
kel vəhot gai ke tovi ase.

AYesu itabtabuh len ahai pispisul lotovi 12
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Beti aYesu etəv̄ehuh vi məhat, ekis alat gai toləŋon galito ale logəm
həni. 14 Ale itabtabuh len galit lotovi 12 hən ləƀitah maii; ekis galit hən ahai
pispisul gail hən ƀesəvat galit van hən ləƀikel ur napisulan siGot; 15 ale ilav
nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an mai galito hən ləƀehut natəmat gail. 16 Alat lotovi
12 nahəsalit lumaiegai: ikad aSimon aYesu tokisi hən aPita; 17 ikad aJemes
anatun aSepeti mai aJon av̄an aJemes, ale aYesu ekis gəlaru Poanerkes
namilen Natun Naƀiliurur gəlaru. 18 Ikad galevis am, aAdru, aFilip,
aPartolomiu, aMattiu, aTomas, aJemes anatun aAlfeus, aTatteus, aSimon

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tovi naSelot[q] sua, 19 mai aJutas Iskariot ƀeriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail.

AYesu mai aPeelsepul
(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23, 12.10)

20 AYesu etəlmam vahim len naim totohtoh lan mai ahai susur san gail. Ale naluṽoh logəm ƀonƀon ei van gai mai ahai susur san gail ləsəkad namityal ideh hən ləƀihan. 21 Nəboŋ nəbathudud siYesu lotosəsəloŋ hən nakelean husur nəsa tovisi, luke litah gati husur luke tovinvinu. 22 Be ahai p̃usan hən nalo lotogəm len naut a Jerusalem, luke, "APeelsepul toil a m̃o hən natəmat gail iwol həni. Ehut natəmat gail len nədaŋan seƀiltitəmat setəmat gail."

23 Ale aYesu ekis galit gəmai, isor mai galit len nasoruan kəta ke, "ASetan eləboi ƀehut aSetan mabe? 24 Nəvanuan lototoh pipihabəlan nakiŋ len nəkantri sua ƀiƀalkabaŋ, nəkantri dereh timap̃ulp̃ul. 25 Nəbathudud ƀiƀalkabaŋ, dereh timap̃ulp̃ul. 26 Len naṽide tomaienan, aSetan təƀal mai gai gabag, alat pipihabəlan lətapəpehw, gai asike taləboi tail gəgat am, nədaŋan san tanoŋ. 27 Nisor kəta maiegai ke: Avan ideh saləboi ƀeƀis lohoim sinabəhariv todaŋ hən ƀitariv kuv natit san gail. Be a m̃o, ƀibaŋis gat abəhariv, beti eləboi ƀitariv kuv natit p̃isi dan naim san.[r] 28 Nukel nakitinan mai gamit ke, aGot dereh teruƀat nəsaan ideh dan nəvanuan gail naut kəmas ləƀisor tas aGot o ləƀemədas nahəsan. 29 Avil avan ideh tosor mədas aNunun aGot, asike aGot eruƀat nəsaan enan dani boŋ ideh. Be nəsaan enan san, tonor hən nəpanismen, dereh tipat len atenan vi sutuai."

30 AYesu ekəmaienan husur ahai p̃usan hən nalo gail luke tokad nanunun tosa.

Nəbathudud kitin siYesu
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Beti aṽan aYesu matmat gail mai anan logəm təban naim aYesu totoh lan. Loil vivile, lopisul van həni, kisi gəmai. 32 Naluṽoh lobətah dar vis aYesu, ale lukel maii ke, "Geris, anam̃ mai aṽam̃ gail lous gaiug vivile."

33 AYesu isor var galit ke, "Ase lai tovi anagw? As galit lai lotovi aṽagw gail?" 34 Ale ekəta garu len alat lotobətah dar visi, ike, "Gamit mətovi anagw mai aṽagw gail bogai. 35 Husur avan ideh togol nəsa aGot toləŋoni, gai evi aṽagw o aṽavinegw o anagw."

AYesu iƀol husur namisurhuwit
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

4 1 AYesu etuƀat p̃usan tətas tarhəƀiltiwai Kalili. Naƀilitluṽoh logəm ƀonƀon dar visi gol tosah len naƀot, bətah hən ƀep̃usan. Ale nəva-

---

[q] **3.18** *NaSelot* evi avan ideh len naluṽoh sua lotomətahun alat a Rom, lotoke ləƀiƀal mai galito, hut galit dan naut a Jutea. [r] **3.27** Namilen ke avan ideh saləboi ƀevənah dan navəlan aSetan, be ƀibaŋis gat aSetan, eləboi ƀehut natəmat san gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuan gail p̃isi losuh pəpadaŋ hən naƀiltiwai, a ut. 2 Eṽusan galit hən
natit isoƀur len nəƀol p̃usan gail. Ale len nap̃usanan san ikel mai galit
ke, 3 “Səsəloŋ! Nəvanuan nəmabulan hən namisurhut gail ia bubulan
namisurhuwit. 4 Nəboŋ tobubulan gail, galevis luteh metp̃isal, ale nəman
naməsav gail logəm han p̃is gail. 5 Namisurhuwit galevis am luteh len
naut tobaŋ vat, nətan tokəkereh lan, ale lutov tutut husur nətan enan
səsareh. 6 Nəboŋ namityal tovisi, esun bun gail ale lumayoh husur ləsə-
kad nəharhəte. 7 Namisurhuwit galevis am luteh len tan tobaŋ hau tokad
nasunite lan, ale nəboŋ nawit totov, nəhau eruŋ gut buni, gol səṽan.
8 Namisurhuwit galevis am luteh len tan tokənoh. Lutov, lovivi məhat ale
luṽan. Sua iṽan vəkad 30, sual am iṽan vəkad 60 ale sua tətas am iṽan
vəkad 100.” 9 Beti aYesu ike, “Nəvanuan tokad nədariŋan hən ƀesəsəloŋ,
tesəsəloŋ!”

AYesu iƀol p̃usan hən nəsa?
(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Nəboŋ aYesu totoh səƀon mai ahai susur san lotovi 12 mai galevis
am, lous namilen nəƀol p̃usan gail həni. 11 Ale ikel mai galit ke, “AGot
ikel vəhot nəsa tosusuah husur natohan pipihabəlan mai gamito hən
mətƀeləboii. Be alat lototoh vivile, nukel nakitinan p̃isi mai galito len
nəƀol p̃usan gail 12 hən natosian siGot ƀisarpoh toke,

“ ‘Naut kəmas ləƀekəta, kəta,
ləsakəta ləboi nəsa aGot togole;
naut kəmas ləƀesəsəloŋ, səsəloŋ,
ləsasəsəloŋ ləboi nəsa aGot togole.
Asike lətəmagenan, lətəpair van hən aGot
ale taruƀat nəsaan salito.’ ”[s]

AYesu isor vəsvəsai nəƀol p̃usan husur namisurhuwit
(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Beti aYesu eus galit ke, “Mətsaləboi namilen nəƀol p̃usan enan a?
B̃imagenan, məteləboi nəƀol p̃usan ideh mabe? 14 Nəvanuan nəmabulan
ebubulan namisurhuwit gail tovi nasoruan siGot. 15 Namisurhuwit toteh
metp̃isal ehum alat lotosəsəloŋ hən nasoruan siGot. Ale nəboŋ lotosəsəloŋ
həni, vəha-sua ŋai aSetan egəmai, lav kuvi dan galito. 16 Nəvanuan gale-
vis lohum namisurhuwit toteh len tan tobaŋ vat. Nəboŋ lotosəsəloŋ hən
nasoruan, ibar nəlolito, vəha-sua ŋai lohəhaṽur lan. 17 Be husur lohum
nawit nəharhəte sakir sədaŋ, ləsatov sabəlav. Ale nəboŋ lotoləŋon tosa o
nəvanuan gail lotomədas bun galito bathut nasoruan tobar galito, luteh
dan nadəlomian. 18 Nəvanuan galevis am lohum namisurhuwit toteh len

---

[s] **4.12** Isa 6.9-10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tan tobaŋ hau tokad nasunite lan. Losəsəloŋ hən nasoruan 19 be nəlolit
etuhatuh hən nəmauran hən navile eg a pan, naləmasian hən natite mai
na-ləŋon-masuṽ-həni-an hən natgalevis am loƀis len galito gol loruŋ gut
bun nasoruan hən asike ƀiṽan. 20 Nəvanuan galevis tile am lohum nami-
surhuwit lototeh len tan tovoi. Losəsəloŋ hən nasoruan, ibar nəlolito, ale
luṽan masuṽ, galevis luṽan vəkad 30, galevis luṽan vəkad 60, galevis am
luṽan vəkad 100."

Nəƀol p̃usan husur nam̃ial
(Luk 8.16-18)

21 Beti aYesu eus galit ke, "Ikad avan ideh topat nam̃ial hən ƀesusua-
ni pipihad o pipimel a? Ao! Eriŋi a məhat len nəhai nam̃ial toilil lan.
22 Husur natideh tosusuah dereh aGot tevəhoti ale natideh topat len
nəmargobut dereh aGot tigol tevivile, tip̃arp̃ar. 23 Nəvanuan tokad nədari-
ŋan hən ƀesəsəloŋ, tesəsəloŋ!"
24 Beti isor tətas mai galit ke, "Mətelələgau hən gamito! Mətesəsəloŋ
husur nakelean sagw. Dereh aGot tilav naləboian mai gamito tonor
hun na-səsəloŋ-husuri-an samito, ale tivan am. 25 Bathut avan ideh
nəlon tomaƀur hən nəsa notokele, dereh aGot tilav naləboian am maii.
Avil avan ideh tomətahun ƀeləboi nəsa notokele, dereh aGot tilav kuv
naləboian gai tokade dani."

Nəƀol p̃usan husur namisurhuwit totov

26 Beti aYesu ike, "Natohan pipihabəlan aGot imaiegai: Ikad nauluṁan
tobubulan namisurhuwit len tan. 27 Nəboŋ topat len nalenmariug o tolele
len nalennəyal, namisurhuwit itov, evivi məhat. Be itov vi məhat mabe?
Atenan saləboii. 28 Nətan səƀon evəhasus hən nawit: a m̃o nalute evisi,
itov ale evi məhat, beti iṽan hən nəhavhəte, ale ikad namisurhute tovi
hanian. 29 Be nəboŋ namisurhuwit tomatu, vəha-sua ŋai atenan ivan, ita
kokotovi hən naƀu tohaƀ husur nəboŋ hən nəmatuan egəmai."[t]

Nəƀol p̃usan husur namisurhumastat
(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)

30 AYesu isor tətas ike, "Dereh nenənoṽ hən natohan pipihabəlan aGot
mai nəsa? Nisor vəsvəsaii len nəƀol p̃usan tomabe? 31 Imaiegai: Nəvanuan
imabul namisurhumastat len tan. Ekəkereh səhor namisurhut gail p̃isi len
tan 32 be itov vi məhat vatibau səhor nəhanian p̃isi. Nəpashət gail topasil
lotibau gol ke, nəman naməsav loləboi ləƀeum hən nəhai ŋodŋod halit len
gail, len nəm̃ol han."

---

[t] **4.29** Jol 3.13. *Naƀu tohaƀ,* naut tokan ipat len nəlon, ale akis auleIsrael luta kokotov nawit halito hən naƀu tomaienan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33 AYesu ikel nəƀol p̃usan isoƀur hən ƀikel nasoruan mai nəvanuan gail
tonor hən naləboian lotokade hən ləƀeləboi səhoti. 34 Len nəhon nəvanuan
gail, natit p̃isi tokele, ikel mai galit len nəƀol p̃usan gail ŋai. Be nəboŋ
totoh mai ahai susur san gail səƀolito, isor vəsvəsai namilen natgalenan.

AYesu igol nəlan mai naƀiltiwai arovi pan
(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

35 Len nəboŋ enan naut igomgom, ale aYesu ikel mai ahai susur san gail
ke, "Datevi tarhət nəwai egai." 36 Ŋa loriŋ naluṽoh, lusah maii len naƀot
ale luvan. (Ikad naƀot galevis am lotohusuri.) 37 Losəhoṽut hən naƀiltilan
togəmai tokud hən nəwai. Nəwai epus vi lan naƀot gol totuƀat pul hən
ƀemun. 38 AYesu ipatmari len napilo a tahw, bathuwag. Lovəŋoni, lukel
maii ke, "Eee Hai p̃usan, namtomun! Gəsənau ginamit a? Naƀot idod!"
39 Ŋa aYesu ile məhat, esivoh len nəlan, ikel mai nəwai ke, "Gemədau! Vi
pan!" Ale nəlan idar buni, naut etəm̃at. 40 Beti eus galit ke, "Mətovi bat-
mətahw gail a? Mətsəkad nadəlomian sal a?"
41 Ahai susur gail lom̃inm̃inikot habat. Lousus galit gabag ke, "Ategai
ase? Nateru eg am, nəlan mai naƀiltiwai lugol husur nəsa tokele!"

Naulum̃an tokad nanunun tosa gail, aYesu igol imaur
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

5 1 Ale lubar nətarhət naƀiltiwai enan, len naut a Kerasa. 2 Nəboŋ loto-
bar naut enan, aYesu imariŋ dan naƀot. Vəha-sua ŋai naulum̃an tokad
nanunun tosa egəm len naƀurhuvat nəmatan gail ei, ebubur mai aYesu.
3 Atenan itoh ƀurhuvat nəmatan gail. Nəvanuan gail lodədas ləƀibaŋi-
si am hən natsen. 4 Lubaŋis narien gəlaru mai navəlan gəlaru hən natsen
vəha-soƀsoƀur tia, be igol natsen tobaŋis navəlan imarmarikot, mai natsen
tobaŋis narien, ilaƀuƀuri. Səkad avan ideh tokad nədaŋan hən ƀetəgau
gati. 5 Akis len nalennəyal mai nalenmariug, iyar lab len naƀurhuvat nəma-
tan mai naṽehuh gail, ikai habat, tiv sisil niben gabag hən nəvat.
6 Nəboŋ aYesu totoh a tut dani sal, atenan erisi, igam van həni, etəŋe-
dur bathurien. 7-8 AYesu ikel maii ke, "Nanunun gotosa, gimakuv, givan
dan ategai!" Atenan eis, ikai habat ike, "Gaiug, savi hən gəƀemədas
ginau, Yesu, aNatun aGot toyalyal! Len nahəsan aGot noŋir gaiug ke
sagipansem ginau, sagemədas ginau!" 9 Beti aYesu eusi ke, "Nahəsam̃
ase?" Ale ike, "Nahəsagw aLuṽoh husur namtusoƀur." 10 Ale loŋir vəha-
soƀsoƀur həni ke satehut galit vi lan naut a tut ideh.
11 Len nətarhəṽehuh ei ikad naƀiltivəshəbuai lotohan. 12 Ale
natəmat galenan loŋir aYesu ke, "Səvat ginamit van hən navəshəbuai
hən namtƀeƀis len gail." 13 Ŋa idam̃ həni. Ale natəmat lumakuv dan
naulum̃an, loƀis len nabuai gail. Ale navəshəbuai lom̃ur, sarmar vi pan vi
lan naƀiltiwai. Ikad nabuai tovi 2,000 lotomun, lotomat len naƀiltiwai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14 Alat lotokətkəta təban navəshəbuai, lugam dan naut enan vi lan
naƀiltivile mai naut lotodar visi hən ləƀikel ur nəsa tovisi. Ale nəvanuan
gail lugam gəm hən ləƀeris nəsa tovisi ei. 15 Ale logəm hən aYesu, loris
atenan a m̃o tokad naluṽoh hən natəmat ale lorisi ke esun nahurabat,
ebətah, imaur tətas, nənauan san etəlmam, imasil. Ŋa lomətahw. 16 Beti
alat lotoris nəsa tovisi, lukel ur natit p̃isi tovisi mai galit lotomadhagəmai.
Lusor husur naulum̃an tokad natəmat gail ale lusor husur nabuai gail.
17 Imaienan, nəvanuan gail len naut enan lotuƀat ŋir aYesu ke teriŋ naut
salit gail.
18 Nəboŋ aYesu tosah len naƀot, naulum̃an a m̃o tokad natəmat gail
eŋir aYesu hən ƀitah maii. 19 Be aYesu sədam̃ həni, ike, "Givahim van
hən nəbathudud sam̃ ale kel mai galito hən natit p̃isi Nasuƀ togole m̃os
gaiug mai nalolosaan tokade len gaiug." 20 Ale atenan ivan, len naut a
Tekap̃olis, etuƀat kel ur natit p̃isi aYesu togole m̃osi. Galit p̃isi ei lumaŋ-
maŋ len natit tokele.

Natəbarehreh tomat, napəhaṽut toməsah
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Beti aYesu igam kotov naƀiltiwai len naƀot təlmam vi lan nətarhəte.
Nəboŋ tobar nətarhəwai ei, naƀiltiluṽoh logəm ƀonƀon dar visi. 22 Beti
avan sua, nahəsan aJairus toil a m̃o hən naim naƀonƀonan ei egəm hən
aYesu. Iteh bathurien. 23 Eŋir aYesu, ike, "Nasuƀ, anatvavigw pəpadaŋ
hən ƀimat. Gegəm vahim bai hən gəƀeriŋ navəlam̃ lan hən ƀimaur, asike
ƀimat." 24 Ale aYesu ivan maii.
Naƀiltiluṽoh lohusuri, loburuti. 25 Ikad napəhaṽut sual ei toməsah,
nəda han togam hən nasihau tovi 12 tia. 26 Nəvanuan nareran lusoƀur
lurer soƀuer həni be lugol eləŋon isa vəsa ŋai. Ep̃ur hən natit p̃isi san
hən ƀeṽur galito, be səmaur. Eməsah habat am. 27-28 Esəsəloŋ hən nake-
lean husur aYesu, ale ikel mai gai gabag ke, "Nəƀibar nahurabat san,
dereh nimaur." Ŋa eliligis hən gai len naluṽoh madun aYesu, ibar nahu-
rabat san. 29 Vəha-sua ŋai nəgaman hən nəda esib, ale eləboi len niben
ke tomaur təlmam, naməsahan san inoŋ. 30 Nəboŋ alitenan tobar aYesu
vəha-sua ŋai eləboi len gai gabag ke nədaŋan ivan dani. Ŋa ipair len
naluṽoh ike, "Ase tobar nahurabat sagw?" 31 Ahai susur san gail lukel
maii ke, "Gebunus naluṽoh lotorihit gaiug. Imabe gotous ke, ase tobar
gaiug?" 32 Be aYesu ekətkəta garu hən ƀisaƀ nəvanuan tobari. 33 Beti
napəhaṽut toləboi nəsa tovisi həni, emətahw, ipab. Egəm həni, iteh bat-
hurien, ale ikel nakitinan kavkav maii. 34 Ale aYesu ikel maii ke, "Litegai,
nadəlomian sam̃ igol ke gotomaur. Givan, len nəlom̃ gikad natəm̃at, na-
ləŋon-isa-an sam̃ inoŋ."
35 Nəboŋ tosorsor sal, nəvanuan galevis logəm len naim siJairus
toil a m̃o hən naim naƀonƀonan, lukel maii ke, "Anatvavim̃ imat tia.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sagemədas ahai p̃usan am." 36 Be aYesu, tosəsəloŋ hən nəsa lotokele, ikel
mai aJairus ke, "Sagemətahw. Riŋ nəlom̃ len ginau ŋai." 37 Beti aYesu
sədam̃ hən avan ideh hən b̃ehusuri, be idam̃ hən aPita, aJemes mai aJon,
aṽan aJemes ŋai.
38 Nəboŋ lotobar naim sitenan toil a m̃o hən naim nab̃onb̃onan, aYesu
eris nəvanuan gail lotowal taṽtaṽor, lototaŋ, lotois habat. 39 Nəboŋ
tob̃is lohoim ikel mai galit ke, "Imabe mətoləŋon isa, mətutaŋ maiegai?
Natəbarehreh enan səmat, ipatmari ŋai."
40 Lusor vilesi, luman sili. Be esəvat galit vivile ale esəhar atəman
natəbarehreh mai anan mai alat lototah maii, ale eb̃is len naut natəba-
rehreh topat lan. 41 Etəgau navəlan alitenan ale ikel maii len nasoruan
san ke, "Talita koum!" namilen toke, "Tuhtəbarehreh, nukel mai gaiug,
gile məhat!"
42 Vəha-sua ŋai natuhtəbarehreh nədam̃ han tovi 12, ile məhat, iyaryar.
Nəboŋ lotoris natenan lumaŋmaŋ habat. 43 Ale aYesu ikel idaŋ mai galit
ei ke salikel nəsa tovisi mai avan ideh. Beti ike, "Lav nəhanian ideh hən
b̃ihani."

Alat a Nasaret lomətahun aYesu
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

6 1 AYesu eriŋ naut enan, evi Nasaret, naut a im san, ale ahai susur
san gail lohusuri. 2 Len nəSappat etub̃at hən nap̃usanan len naim
nab̃onb̃onan ale isob̃ur lotosəsəloŋ lup̃aŋ luke, "Ategai ilav natgalenan
tokele a be? Namitisau egai hən nəmauran tonor gai tokade egəm len
naut a be? Igol mabe hən namerikel lotomaienan? 3 Be ategai inau ke tovi
ase? Gai evi nəvanuan na-um-im-an ŋai, anatun aMeri, aṽan aJemes,
aJoses, aJutas mai aSimon. Aṽavinen gail lutoh gegai!" Ale len nəlol sasa
salito lomətahuni.
4 Ale aYesu ikel mai galit ke, "Ahai kelkel ur, nəvanuan gail loputsani
len nənauan salito len naut p̃isi, be len naut a im san, len amahean gail
mai len nəbathudud san, natsua, ləsaputsani, lomətahuni."
5 Edədas b̃igol namerikel ideh len naut enan, be eriŋ navəlan len nəva-
nuan evis ŋai lotoməsah ei ale lumaur. 6 Ale ip̃aŋ husur nadəlomian salit
tob̃uer.

AYesu esəvat ahai susur lotovi 12 hən ləb̃eum m̃osi
(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

Beti aYesu iyar husur navile ṽisusua, ep̃usan. 7 Ale ekis b̃onb̃on hən
ahai susur san gail ale etub̃at səvat galit lorururu van. Ale ilav mai gali-
to nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən ləb̃ehut nanunun nəmargobut gail.
8 Ale ikele hən galit ke, "Samtilav natideh len nəvanan samito, samtilav
nabəta, samtitariv nəhad səsəŋon, samtilav nəvat ideh len nəhau tutuṽ

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

samit gail. Mitipat nəhai təbatehw ŋai. 9 Mətevəlas naributbut be samtitariv nahurabat gəgel.”

10 Ale ikel mai galit ke, “Naim ideh mətƀeƀis lan, mititoh ei vəbar mətƀeriŋ naut enan. 11 Len naut ideh ləsahəhaṽur hən mətƀitoh lan, ləsasəsəloŋ hən gamito, məteriŋ naut enan, dardar hən nariemito hən nəmasiav ƀimakuv dan gəlaru. Natenan tevi hən ƀimasil hən galit ei ke aGot sahəhaṽur hən galito.”[u]

12 Imaienan, luvan. Lukel uri ke nəvanuan gail limaspair dan nəsaan salito. 13 Lohut natəmat isoƀur, ale lovəhas nəvanuan isoƀur lotoməsah hən naoil naoliv, ale lumaur.[v]

Nəmatan siJon Baptais
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9)

14 AHerot Antipas, aKiŋ esəsəloŋ hən nakelean husur aYesu, bathut nəvanuan gail p̃isi loləboi nahəsan.[w] Galevis luke “Atenan evi Jon Baptais tole məhat dan nəmatan. Imagenan eləboi ƀigol namerikel gail.” 15 Galevis am luke, “Gai evi Elijah.” Galevis tile am luke, “Ahai kelkel ur bolai, esum̃an ahai kelkel ur gail ta sutuai.”

16 Nəboŋ aHerot tosəsəloŋ hən natgalenan, ike, “AJon, gai nototа kotov nəkadun, ile məhat dan nəmatan! Imaur təlmam!”

17 Evi aHerot enan tokel mai nasoltia gail ke litah gat aJon, baŋisi, ale riŋi len naim bəbaŋis. Igol tomaienan sil abareab siHerot, aHerotias. Alitenan evi asoan aFilip, be aHerot aṽan aFilip esəhar kuvi ale ilah maii. 18 AHerot eriŋ aJon len naim bəbaŋis husur aJon ikel mai aHerot ke, “Len nalo, sanor hən gəƀesəhar asoan aṽam̃.”[x] 19 Ŋa aHerotias, nəlon epəŋas aJon, eləŋon ke tigol timat be edədasi, 20 husur aHerot emətahw len aJon, ike aJon titoh maienan ŋai. Eləboii ke aJon tovi vanuan tonor, tovoi buni. Nəboŋ aHerot tosəsəloŋ hən aJon, edidimair həni; be naut kəmas natenan, eləmas ƀesəsəloŋ hən aJon.

21 Imaienan van van, be boŋ sua aHerotias isaƀ nap̃isal sua. Len naƀiltiboŋ hən nəpasian siHerot, aHerot igol nəhanan m̃os naƀiltivanuan gail lototah maii, nakomada gail mai nəvanuan totibau gail len naut a Kalili. AHerotias ikab hən nəboŋ enan husur eləboi ƀigol aJon ƀimat. 22 Nəboŋ anatvavin aHerotias toƀis ale tosav, aHerot mai alat lotohan maii ei lohəhaṽur masuṽ həni. Ale aKiŋ ikel mai alitenan ke, “Us ginau

---

[u] **6.11** Nəboŋ naJu gail lotoyaryar len naut savi salito, ludardar hən naributbut mai nahurabat salito hən nəmasiav ƀimakuv dan gail. Lugol naten husur lotonau ke alat ləsavi Ju mai naut salit gail loƀiŋƀiŋal. Gegai aYesu ikel mai ahai susur san gail ke ligol husur naṽide enan hən ƀimasil hən naJu gail lotomətahun ləƀipair dan nəsaan salit gail ke len nabunusian siGot galit loƀiŋƀiŋal ale dereh lipanis. [v] **6.13** Jem 5.14 [w] **6.14** Nəboŋ toke *aHerot* len naut egai, evi aHerot Antipas tovi anatun aHerot toyalyal. AHerot toyalyal ike aYesu timat nəboŋ tokəkereh ŋai. [x] **6.18** Lev 18.16; 20.21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən natideh gotoləŋoni ale dereh nilavi mai gaiug." 23 Ale ita gat na-kel-
gati-an sua len nahəsan ke, "Natideh gəƀeusi hən ginau, dereh nilavi mai
gaiug, naut kəmas ƀevi nahudhut nətan notovi kiŋ lan."
24 Alitenan evivile, eus anan ke, "Neus nəsa?" Anan ike, "Geus nəkadun
aJon Baptais."
25 Vəha-sua ŋai natəbarehreh esətaƀul van hən aKiŋ, ike, "Noləŋon
nəkadun aJon Baptais. Noləŋoni len nasiloh sua. Noləŋoni gag ŋai!"
26 Nəboŋ tokəmaienan igol aKiŋ nəlon isa, be husur tota gat na-kel-gati-
an san len nahəsan, ale husur tokele len nəhon alat lotohan maii, inau ke
naut kəmas tomətahuni, timasgol nəsa aliten tousi həni. 27 Ŋa vəha-sua
ŋai esəvat nasoltia nə-tata-vanuan-an van hən naim bəbaŋis hən ƀita
kotov nəkadun aJon ale pati gəmai. Ale nasoltia ivan, ita kotov nəka-
dun aJon len naim bəbaŋis. 28 Ipat nəkadun aJon len nasiloh, lavi mai
natəbarehreh. Ale natəbarehreh ilavi mai anan. 29 Nəboŋ ahai susur siJon
gail lotosəsəloŋ həni ke tomat, logəm pat niben van, tavuni len naƀur
nəmatan.

AYesu evəŋan alalum̃an lotovi 5000
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

30 Nəboŋ ahai pispisul gail lototəlmam len nəyaran salito, luƀon
mai aYesu hən ləƀikel maii hən natit p̃isi lotogole mai lotop̃usan həni.[y]
31 Nəvanuan isoƀur logəmai, isoƀur luvan gol aYesu galito ləsəkad
namityal ideh hən ləƀihan. Imaienan aYesu ike, "Datevi tut ideh hən
datƀitoh səƀodato ale ŋavŋav kəkereh."
32 Ŋa lusah len naƀot səƀolito, loriŋ naut enan, lovi lan naut toƀəƀesw.
33 Wake isoƀur loris lotovan ale loləboi naut ləƀevi lan. Ale nəvanuan
isoƀur len navile gail lugam vi lan naut en toƀəƀesw ale lubari a m̃o.
34 Nəboŋ aYesu galit lotobar naut enan, lotomariŋ dan naƀot, aYesu
eris naƀiltiluṽoh ale nəlon itaŋis galito husur lohum nasipsip gail loto-
par vanuan hən ƀekətkəta təban galito. Ale etuƀat ṽusan galit hən natit
isoƀur.[z] 35 Namityal ipair tia ale ahai susur san gail logəm həni luke,
"Naut egai ipat a tut dan navile gail ale namityal ivan p̃isi tia. 36 Səvat
galit van, hən ləƀevi lan naim ṽisusua marireu mai navile gail lotodar vis
naut egai, hən ləƀep̃ur hanian halit hən ləƀihani." 37 Ris tosor var galit
ke, "Gamit m̃au mitilav nəhanian mai galito!" Ale lukel maii ke, "Hən
namtƀeṽur nəhanian hilategai nəvat han dereh tevi hən nap̃urp̃uran hən
nahəbati tomələvtor. Namtodədasi!"[a] 38 Ale aYesu eus galit ke, "Mətukad
nabəta evis? Mitia us kitevi."

---

[y] **6.30** Mak 6.7, 12 [z] **6.34** Num 27.17; 1Ki 22.17 [a] **6.37** Len nasoruan ta Kris ike *natenarius tovi 200,* nəvat tomaienan eləboi ƀeṽur nauman hən nəvanuan hən nahəbati tomələvtor.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəboŋ lototəlmam lukel uri ke, “Nabəta erim mai naieh eru.”
39 Beti aYesu ikele hən galit ke letuan naluṽoh lebətah pəpehw len naliol
tokəsan. 40 Ale nəvanuan lotovi 50 o lotovi 100 lobətah ƀonƀon van vəbar
galit p̃isi lobətah. 41 AYesu ilav nabəta torim mai naieh toru, ekəta vi lan
nəmav, ikel nasipaan hən gail ale eƀur nabəta. Ilav gail mai ahai susur san
gail hən ləƀepəpehuni. Ale epəpehun naieh eru enan am van hən nəva-
nuan gail p̃isi. 42 Ale galit p̃isi luhan, luhanukub. 43 Naluṽoh lotohan tonoŋ,
ahai susur losəŋon nahudhubəta mai nahudhuieh lotopat vagol nəhad loto-
vi 12 lopul.[b] 44 Len nəboŋ enan alalum̃an lotohan lovi 5000.

AYesu iyar len nəp̃on nəwai
(Mat 14.22-33; Jon 6.15-21)

45 Nəboŋ nəhanan tonoŋ, vəha-sua ŋai aYesu igol ahai susur səƀolit
lusah len naƀot, il a m̃o, hən ləƀigam vi Petsaita, tarhəƀiltiwai Kalili.
Ale aYesu esəvat naluṽoh luvan. 46 Tosudəlam̃ galit tonoŋ, etəṽehuh len
naṽehuh hən ƀisor mai aGot. 47 Nəboŋ naut togomgom, naƀot ipat rivuh
len naƀiltiwai, ale aYesu itoh səƀon a ut. 48 Eris lotomaƀit hən nəvaru-
san husur naƀot isoh ƀur nəlan. Len nadudulan som̃ilan naut səlan sal,
aYesu egəm hən galito, iyar len nəp̃on naƀiltiwai. Ike tiṽot təban galito,
49 be nəboŋ lotoris toyar len nəp̃on naƀiltiwai, lunau ke tovi nanunun sua.
Lukai, 50 husur nəboŋ lotorisi galit p̃isi lom̃inm̃inikot. Be vəha-sua ŋai
aYesu ikel mai galit ke, “Samtemətahw. Ginau bogai. Mitikad na-il-ƀuri-
an.” 51 Ŋa isah len naƀot mai galito ale nəlan evi pan, idar buni. Ahai
susur gail lumaŋmaŋ vəsa, 52 husur ləsaləboi sal namilen namerikel aYesu
togole husur nabəta gail, bathut nəkadulit iṽonṽon.

AYesu igol galit lotoməsah a Kennesaret lumaur
(Mat 14.34-36)

53 Nəboŋ lotogam tukot len naƀiltiwai, luvahut a Kennesaret ale lokir
ei. 54 Lumariŋ dan naƀot, vəha-sua ŋai nəvanuan gail len naut enan
lokəta ləboii. 55 Lugam tutur len naut kavkav enan, ale naut lotosəsəloŋ
həni ke aYesu totoh lan, lupat alat lotoməsah van həni len namilelit gail.
56 Len naut p̃isi aYesu tovi lan, len navile, len naƀiltivile, len nəmari-
reu, loriŋ alaten lotoməsah lupat len naut nəmaket. Loŋiri ke tidam̃ hən
ləƀibar nasum̃arhət nahurabat san. Ale galit p̃isi lotobari lumaur.

AYesu isor husur nəsa togol naƀiŋƀiŋalan len nəvanuan
(Mat 15.1-9)

7 1 Boŋ sua naFarisi mai ahai p̃usan gail hən nalo logəm len naut a
Jerusalem hən ləƀeris aYesu. 2 Lobunus ahai susur galevis siYesu

---

[b] **6.43** 2Ki 4.42-44

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotohan be ləsakəkasəval. (Navəlalit saveveu len nənauan siFarisi gail
3 husur naFarisi mai naJu gail p̃isi am lohusur tin hən naṽide silat ta
sutuai toke limaskəkasəval len naṽide tonor beti loləboi ləb̃ihan. 4 Nəboŋ
lototəlmam dan nəmaket, asike luhan vir ləb̃elilos.[c] Lohusur naṽide
tosob̃ur am ta sutuai hum nakəkasan hən nab̃iliwai munmun, nab̃iliwai
totile mai naketel gail.)[d]

5 Imaienan naFarisi mai ahai p̃usan gail hən nalo lousi ke,
"Imabe ahai susur sam̃ gail ləsahusur naṽide sihaṽut sidat gail ta
sutuai, ləsahusur naṽide hən nakəkasəvalan, be luhan nabəta?"

6 AYesu ikel mai galit ke, "Gamit mətovi vanuan gəgəras, nəsa
mətukele, mətsagole! AIsaiah ekitin nəboŋ tokel ur nasoruan siGot
husur gamito ke,

" 'Nəvanuan galegai loputsan nahəsagw len nasoran salito,
wake len nəlolito, lunau ke notovi naut kəmas.
7 Lulotu sob̃uer hən ginau,
lop̃usan hən nakelean sinəvanuan,
hum tovi lo sagw.'[e]

8 Husur gamito mətugam dan nakelean todaŋ siGot hən mətb̃ehu-
sur tin hən naṽide samit ta sutuai lotovi nap̃usanan sinəvanuan
ŋai."

9 Ale ikele am mai galit ke, "Gamit mətukad namitisau hən nage-
lean, husur mətugel tabtab hən nakelean todaŋ siGot hən mətb̃eil
gəgat len naṽide samit ta sutuai. Mətunau ke nakelean san savi
natideh a? 10 Mitinau nəsa aMoses toke, 'Putsan atəmam̃ mai anam̃
matmat len nənauan sam̃,'[f] mai 'Avan ideh tosor tosa vəsa hən
atəman o anan, gai timasmat tebun.'[g] 11 Be gamit mətuke ivoi hən
avan ideh b̃ikel mai atəman o anan ke, 'Nəsa notokade hən nəb̃evi
tarhət sam̃, noviol həni tia mai aGot.' 12 Imagenan mətuke inor ŋai
hən asike evi tarhət setəman mai sinan len nam̃idolan səlaru. 13 Ale
len naṽide ta sutuai məttokade, mətugol ke nakelean siGot evi naut
kəmas ŋai. Gamit mətugol natit isob̃ur tomaienan."

Natit gail lotogol nəvanuan saveveu
(Mat 15.10-20)

14 Beti aYesu ekis naluṽoh gəmai. Ikel mai galit ke, "Gamit p̃isi,
mətesəsəloŋ hən ginau, məteləboi nategai. 15-16 Nəvanuan eb̃iŋb̃iŋal
len nəhon aGot mabe? Səkad natideh topat vivile len niben nəva-

---

[c] **7.4** Len nasoruan ta Kris, naut egai eləboi b̃ikad namilen ke: asike luhan vir ləb̃ekəkas hanian ideh lotoṽuri. [d] **7.4** Len natosian ta sutuai esuhud hən nasoruan toke *nab̃iliwai munmun, nab̃iliwai totile, naketel mai nəmel gail.* [e] **7.7** Isa 29.13 [f] **7.10** Exo 20.12; Deu 5.16 [g] **7.10** Exo 21.17; Lev 20.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuan toləboi ƀigol ƀeƀiŋƀiŋal nəboŋ natenan toƀis lan. Ao, evi nəsa
tovivile dan nəvanuan togol saveveu."[h]
17 Nəboŋ aYesu toriŋ naluṽoh hən ƀevi lohoim, ahai susur san gail lous
kitev namilen nasoruan kəta tomadhakele. 18 Ale ikel mai galit ke, "Gamit
am mətsaləboi səhoti a? Mətsaləboii ke natit p̃isi vivile toƀis len niben
nəvanuan saləboi ƀigol ƀeƀiŋƀiŋal a? 19 Husur nəboŋ toƀis, saƀis len
nəlon, be evi lan natəbaŋ ale evivile vi lan nalitavtav." (Nəboŋ tokəmaie-
nan, aYesu ikele ke nəhanian p̃isi iveveu.)
20 Beti aYesu ike, "Evi nəsa tovivile len nəlon nəvanuan togol tosa, save-
veu. 21 Husur natgalegai logəm len nəlon nəvanuan: nənauan tosa, naitian
tosa, navənahan, nagolean hən nəmatan, 22 naitian toƀur kotov nəlahan,
na-ləŋon-masuṽ-an hən natite, nagolean sasa gail, nagəgərasan, naṽide
naitian taṽtaṽor, nəlon tovəvənah, nasoruan tomədas nahəsan nəva-
nuan o tomədas nahəsan aGot, nə-patpat-gai-məhat-an mai namelmelan.
23 Natgalen p̃isi lotosa logəm len nəlon nəvanuan. Evi natgalenan togol
nəvanuan toƀiŋƀiŋal, saveveu."

Nadəlomian sepəhaṽut sua savi Ju
(Mat 15.21-28)

24 AYesu ile məhat, eriŋ naut enan, evi lan naut gail pəpadaŋ hən naut
a Tair. Eƀis lohoim sua, be emətahun avan ideh ƀeləboii ke totoh ei. Be
edədas ƀesusuan naut totoh lan.
25 Ikad napəhaṽut sual ei, nanunun nəmargobut toƀis len anatvavin. Nəboŋ
nəbareab enan tosəsəloŋ həni ke aYesu totoh, vəha-sua ŋai egəm həni, iteh
bathurien. 26 Evi atoƀtaKris lotopasi len naut a Fonisia a Siria. Eus aYesu hən
ƀehut natəmat dan anatvavin. 27 AYesu ikel maii ke, "Anatugw gail lihanukub
bai. Sanor hən nəƀilav kuv nabəta hinatugw gail hən nəƀibar həni van hən
nalipah gail." 28 Alitenan isor vari ke, "Evoi Nasuƀ, be nalipah gail pipitev am
loləboi ləƀihan nasugbəta hilahutai."[i] 29 AYesu ikel maii ke, "Bathut na-sor-
vari-an sam̃ tovoi, givan, natəmat eriŋ anatvavim̃, igam dani tia."
30 Alitenan etəlmam vahim. Ale nəboŋ tovi lohoim san isaƀi ke, anatva-
vin topat mədau len nəmel, ale natəmat tomakuv dani tia.

AYesu igol naƀut sua imaur

31 AYesu eriŋ naut gail pəpadaŋ hən naƀiltivile Tair, iyar tur len naƀiltivile
Siton mai naut a Tekap̃olis van vəbar Naƀiltiwai Kalili.[j] 32 Nəvanuan galevis

---

[h] **7.15-16** Ikad natosian galevis ta sutuai tosuhud hən naves egai ke: 16 *Avan ideh tokad nədariŋan hən ƀesəsəloŋ, tesəsəloŋ m̃au!* [i] **7.28** NaJu gail lokis alat ləsavi Ju hən nalipah gail ale len naut egai aYesu ike, "Ivoi hən nəƀevi tarhət seJu gail ŋai." Ale apəhaṽut isor vari ke hum ma tokad na-vi-tarhəte-an ideh am hən ƀevi tarhət san həni. [j] **7.31** Naut a *Tekap̃olis* evi naut tokad navile tosəŋavur lan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

losəhar naƀut sua van hən aYesu ale loŋiri hən ƀeriŋ navəlan lan. 33 AYesu
esəhar səƀon həni vi tut kəkereh dan naluṽoh ale esiriv hən nəŋarhuvəlan
gəlaru len nədariŋan gəlaru. AYesu ep̃ulai, ibar namean atenan 34 ale ekəta
vi məhat vi lan nəmav, ekilob ale ikel mai naƀut ke, "Effata!" (namilen ke,
"Səŋav!"). 35 Vəha-sua ŋai nədariŋan naƀut gəlaru arosəŋav, namean eməla-
la, isor imasil. 36 Ale aYesu ikel buni mai nəvanuan gail ei ke salikel ur nəsa
tovisi. Be naut kəmas tokaikai tasi maienan, lukelkel uri am. 37 Galit lumaŋ-
maŋ vəsa. Luke, "Igol ivoi hən natit p̃isi togole, ale igol alat lotodariŋ ƀulol,
losəsəloŋ mai naƀut gail, igol lusor."

AYesu evəŋan alalum̃an lotovi 4,000
(Mat 15.32-39)

8 1 Len nəboŋ sual am, ikad naƀiltiluṽoh lotogəm ƀonƀon, ale ləsə-
kad natideh hən ləƀihani. AYesu ekis ahai susur gail gəm həni, ikel
mai galit ke, 2 "Nəlogw itaŋis naluṽoh egai bathut lutah mai ginau husur
nəmariboŋ totor tia ale ləsəkad natideh hən ləƀihani. 3 Nəmal ihat galit
tia. Nəƀesəvat galit van, dereh limatmatioṽ husur nametp̃isal, ale galit
galevis, nap̃isal salit ebəlav, lutoh a tut." 4 Ahai susur san gail lusor vari
ke, "Be naut egai eƀəƀesw, ipat səƀon. Avan ideh eləboi ƀisaƀ nabəta a be
len naut egai tonor hən ƀevəŋan alat eg?" 5 AYesu eus galit ke, "Mətukad
natuhbəta evis?" Luke, "Eməlevru."

6 Beti aYesu ikel mai naluṽoh ke lebətah len tan. Ale itariv nabəta
təmələvru, ikel nasipaan, eƀur gail, ilav gail mai ahai susur san gail hən
ləƀepəpehun gail van hən naluṽoh. Ale lugole. 7 Ikad natuhieh evis ŋai
lotokade. Nəboŋ aYesu tokel nasipaan hən gail, ikel mai ahai susur san
gail ke lepəpehuni am. 8 Nəvanuan gail luhan vəhanukub. Ale ahai susur
losəŋon nasughanian topat, gol nəhad eməlevru lopul. 9 Ikad alalum̃an
lotovi 4,000 ei.

Nəboŋ lotohan tonoŋ, aYesu esəvat alaten vahim. 10 Ale vəha-sua ŋai
isah len naƀot mai ahai susur san gail ale lovi lan naut a Talmanuta.

NaFarisi gail lous taltal hən namerikel sua
(Mat 16.1-4)

11 NaFarisi gail logəm hən aYesu ale lotuƀat ṽitṽituh maii. Loləŋon
ke tigol nəsaban ŋa lous taltal ke tigol namerikel hən nəmav.[k] 12 Nəboŋ
tosəsəloŋ hən natenan, aYesu eŋud habat, ike, "Naur ta daməŋai lous
namerikel mabe? Nukel nakitinan mai gamit ke, asike nugol namerikel
ideh hən mətƀerisi boŋ ideh!"

---

[k] **8.11** Lunau ke aYesu edədas ƀigol namerikel ƀegəm len nəmav. Ale ləƀeusi həni, nəboŋ ƀedədas ƀigole, dereh leləboi ləƀekisi hən nəvanuan gəgəras, hum ma leləboi ləƀikot həni sil nəsaban.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 Ŋa isah təlmam len naƀot, eriŋ naut enan, igam tukot len naƀiltiwai.

Nayis hiFarisi gail mai siHerot
(Mat 16.5-12)

14 Ahai susur gail nəlolit iboŋboŋ hən nabəta. Ləsəkad nəhanian ideh
len naƀot, be natuhbəta sua ŋai. 15 Ale aYesu isor p̃usan mai galito, ike,
"Mətelələgau hən gamit gabag! Mətekətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi
gail mai nayis hiHerot Antipas."
16 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan lotuƀat ṽitṽituh mai galit gabag
husur ləsəkad nabəta ideh. 17 AYesu eləboi nənauan salit tia, ŋa ike,
"Gamit mətuhol husur nabəta mətsəkade hən nəsa? Mətsaləboi səhoti,
mətsasəsəloŋ ləboii a? Nəkadumit egəm ṽonṽon a? 18 Mətukad namətamito be mətodədas mətƀekəta a? Mətukad nədariŋamito, be mətodədas
mətƀesəsəloŋ a?[l] Mətsənau təlmam hən 19 nəboŋ notoƀur nabəta hilat
lotovi 5,000 a? Mətosəŋon nasughanian hən nəhad evis lotopul?" Ale
lusor vari ke, "Səŋavur pisan eru."
20 AYesu eus galit ke, "Ale nəboŋ notoƀur nabəta tomələvru hilat lotovi
4,000, mətosəŋon nasughanian hən nəhad evis lotopul?" Ale lusor vari
ke, "Mələvru."
21 Ale eus galit ke, "Be mətsaləboi səhoti sal a?"

AYesu igol ametƀesw sua ekəta

22 Nəboŋ lotobar naut a Petsaita, nəvanuan galevis losəhar ametƀesw
sua van hən aYesu, ale loŋir aYesu hən ƀibari hən ƀekəta. 23 Ale aYesu
etəgau navəlan ametƀesw, esəhari vivile dan navile. Beti ep̃ulai len
namətan gəlaru, eriŋ navəlan gəlar lan ale eusi ke, "Goris natideh m̃au
a?"
24 Ametƀesw ekəta təlmam, ike, "Noris nəvanuan lotohum nəhai
lotoyaryar."
25 Beti aYesu eriŋ navəlan gəlaru tətas len namətan ametƀesw.
Nakətaan etəlmam ale eris natit p̃isi lumasil. 26 AYesu esəvati vahim, ike,
"Sagiyar tur len navile."[m]

APita ikel kot aKristo
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

27 AYesu mai ahai susur gail loriŋ naut a Kalili, lovi lan navile gail lotodar vis naut a Sisarea Filippi. Len nəyaran salit van, aYesu eus ahai susur
san gail ke, "Nəvanuan gail luke ginau novi ase?" 28 Lusor vari ke, "Galevis
luke gotovi aJon Baptais, galevis am luke Elijah, galevis tile am luke ahai

---

[l] **8.18** Jer 5.21; Eze 12.2 [m] **8.26** Len natosian galevis ta sutuai ike, *"Givahim, be len navile sagikel nəsa tovisi hən gaiug mai avan ideh."*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kelkel ur sua ta sutuai." 29 Beti eus galit ke, "Be gamito, mətunau ke ginau
ase?" Ale aPita isor vari ke, "Gaiug govi aKristo, aGot totabtabuh lan."
30 Ŋa aYesu ikai tas galit ke salikel natenan mai avan ideh.

AYesu epəhav utaut hən nəmatan san
(Mat 16.21-23; Luk 9.22)

31 Len nəboŋ enan aYesu etuƀat hən ƀeṽusan ahai susur san gail ke
aNatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa len natit tisoƀur. Alat lotoil a m̃o
hən nəvanuan gail, aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo
limasmətahuni. Timasmat ale len nəmariboŋ ƀitor timasle məhat dan
nəmatan. 32 Ikel p̃arp̃ar hən natgalenan, ale aPita esəhar aYesu hən ƀisor
səƀon maii, etuƀat sor lan husur tokəmaienan. 33 AYesu ipair, eris ahai
susur san gail, ale esivoh len aPita, ike, "Gevi tahw dan ginau Setan!
Nənauan sam̃ gail ləsəpat len nəsa aGot toləŋoni, lohusur naləŋonian
sinəvanuan ŋai."

Na-husur-aYesu-an
(Mat 16.24-28; Luk 9.23-27)

34 Beti aYesu ekis naluṽoh mai ahai susur san gail gəm həni. Ikel
mai galit ke, "Avan ideh ƀeləŋon ke ƀehusur ginau, timaske, 'Aoa,' hən
nənauan mai naləŋonian san gabag, timasvus nəhai balbal san, tehusur
ginau. 35 Husur avan ideh ƀeləŋon ke ƀetəgau gat nəmauran san gabag,
nəmauran san dereh timasig. Be nəmauran san ƀimasig m̃os ginau mai
na-kel-uri-an tovoi, dereh tikad nəmauran vi sutuai. 36 Nəvanuan ƀikad
natit p̃isi len navile a pan be nəmauran san vi sutuai ƀimasig, imabe?
Ikad nəsa? 37 Səkad natideh. Nəvanuan edədas ƀeviol hən natideh hən
ƀikad nəmauran enan vi sutuai tətas am. 38 Husur avan ideh ƀeməmau len
ginau mai nasoruan sagw len nəhon naur ta damən egai ləsədaŋ len aGot
be lotopul hən nəsaan, aNatun Nəvanuan dereh teməmau len atenan balai
nəboŋ ƀegəm mai aŋel siGot gail len nəyalyalan mai namənas seTəman."
9 1 Ale ikel mai galit ke, "Nukel nakitinan mai gamit ke gamit galevis
məttoil gegai, asike lumat van vəbar ləƀeris nagəmaian hən natohan
pipihabəlan aGot, nədaŋan han."

Namənas kitin siYesu
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Nəmariboŋ tomələvtes tonoŋ aYesu esəhar aPita, aJemes mai aJon
səƀolito vi məhat len naṽehuh sua tosahsah. Ale len nəholito egəm tile.
3 Nəhon em̃ial hum namityal, nahurabat san egəm pəhw yesyes vabilbil.
Epəhapəhw səhor avan ideh len navile a pan toləboi ƀigole.[n] 4 Ale aElijah

---

[n] **9.3** 2Pit 1.16-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai aMoses arovisi hən galito. Aruhol mai aYesu. 5 APita ikel mai aYesu
ke, “Hai p̃usan, ivoi hən dattotoh gegai. Namteum hən nəpasvaləval titor,
tesua esam̃, tesua siMoses, mai tesua siElijah.” 6 (APita ekəmaienan husur
saləboi nəsa b̃ikele, husur lomətahw habat.) 7 Ale nəmavukasw ikabut gol
galito, nadoldol sua egəm len nəmavukasw toke, “Ategai bogai, aNatugw
ulum̃an notoləmas buni. Səsəloŋ husuri!”
8 Losəhoṽut, lokəta garu, ləsaris aMoses mai aElijah am. Be loris aYesu
ŋai totoh mai galit ei.
9 Nəboŋ lotoput mariŋ dan naṽehuh, ikai tas galit ke saliwal hən nəsa
lotorisi mai avan ideh vir aNatun Nəvanuan b̃ile məhat dan nəmatan.
10 Imaienan lotəgau gat nəsa aYesu tokele len galit gabag, be luhol daŋir
husur namilen nasoruan san nəboŋ toke “b̃ile məhat dan nəmatan.”
11 Beti lous aYesu ke, “Ahai p̃usan gail hən nalo luke aElijah timasgəm a
m̃o. Lokəmaienan hən nəsa?”[o] 12 AYesu isor var galit ke, “aElijah egəm a
m̃o hən b̃igol natit p̃isi b̃inor tətas. B̃imaienan, husur nəsa natosian siGot
ike aNatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa len natit tisob̃ur ale nəvanuan
gail limasmətahuni?[p] 13 Be nukel mai gamit ke, aElijah egəm tia, ale lugol
nəsa sum̃an lotoləŋoni həni, hum ŋai natosian siGot tokel husuri.”[q]

AYesu igol natətai tokad natəmat imaur
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43a)

14 Nəboŋ lototəlmam van hən ahai susur san gail, loris nab̃iltiluṽoh
lotodar vis galito mai ahai p̃usan gail hən nalo lotoṽitṽituh mai galito.
15 Nəboŋ naluṽoh lotoris aYesu, lup̃aŋ, ale lugam van həni hən ləb̃ike,
“Ivoi,” maii. 16 AYesu eus ahai susur san gail ke, “Mətoṽitṽituh mai galit
husur nəsa?” 17 Nəhaṽut sua len naluṽoh isor vari ke, “Hai p̃usan, nosəhar
anatugw ulum̃an gəm hən gaiug. Ikad nanunun tosa sua togol anatugw
tovi nab̃ut. 18 Nəboŋ natəmat enan totah gati, ekub̃ hən anatugw len tan.
Ale nabusun iyau, idesdes batriṽoriṽ, nahumatmat ibari. Nous ahai susur
sam̃ gail hən ləb̃ehut natəmat be lodədasi.”
19 AYesu ikel mai galit ei ke, “Gamit ta dameŋai mətsəkad nadəlomian
ideh! Nitoh mai gamit tebəlav mabe? Mitikad nadəlomian ŋais? Səhar
natətai gəmai.” 20 Ale losəhari van hən aYesu. Be nəboŋ nanunun tosa
enan toris aYesu, igol nahumatmat ibar natətai, ekub̃ hən natətai len tan
gol italtaloŋ, nabusun iyau. 21 AYesu eus atəman natətai ke, “Imaiegai
ŋais tia?” Isor vari ke, “Etub̃at len nəboŋ tovi tuhtətai ŋai. 22 Vəha-
sob̃sob̃ur tia natəmat ekub̃ həni len nəhab o len nəwai hən b̃igol b̃imat.

---

[o] **9.11** Mal 3.1, 4.5 [p] **9.12** Isa 53.3 [q] **9.13** Ahap tovi kiŋ mai asoan, nahəsan aJesepel, arugol risi hən arb̃igol aElijah b̃imat (1Ki 19.2, 10). AHerot Antipas tovi kiŋ mai asoan, nahəsan aHerotias, arugol aJon Baptais tomat. Len naut egai nəboŋ aYesu tosor husur aElijah, isor husur aJon Baptais.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Gəƀeləboi gəƀigol natideh, gevi tarhət sinaməru, nəlom̃ titaŋis gina-
məru.” 23 AYesu isor vari ke, “Imabe gotoke ‘Gəƀeləboi gəƀigole?’ AGot
eləboi ƀigol natit p̃isi. Gəƀikad nadəlomian, aGot eləboi ƀigol natideh m̃os
gaiug.”
24 Vəha-sua ŋai atəman atuhtətai ikai ke, “Nukad nadəlomian, be gevi
tarhət sagw len nadəlomian sagw toƀuer!”
25 Nəboŋ aYesu toris naluṽoh lotogam gəm həni, esivoh len nanunun
tosa, ikel maii ke, “Natəmat gotoƀut, gotodariŋ ƀulol, nukele hən gaiug
ke, gimakuv dani! Sageƀis lan boŋ ideh am!”
26 Ale natəmat eis habat, ekuƀ̃ hən natətai hum nahumatmat tobari, ale
imakuv dani. Natətai ehum naƀirimat gol nəvanuan isoƀur ei luke, “Gai
imat!” 27 Be aYesu etəgau navəlan natətai, elivi vi məhat, ale natətai eil
səƀon.
28 Nəboŋ aYesu tonoŋ ei, evi lohoim ale ahai susur san gail səƀolito
logəm həni. Lousi ke, “Imabe namtsaləboi namtƀehut natəmat enan?”
29 AYesu isor var galit ke, “Natəmat tomaienan, səkad natideh toləboi
ƀehuti, be na-sor-tuṽ-an ŋai.”[r]

AYesu isor husur nəmatan san tətas
(Mat 17.22-23; Luk 9.43b-45)

30 Beti loriŋ naut enan, luyar tur len naut a Kalili. AYesu emətahun
avan ideh ƀeləboi naut lototoh lan, 31 husur eṽusan ahai susur san gail.
Ikel mai galit ke, “Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan
nəvanuan gail.[s] Ale dereh ligol timat. Nəboŋ ƀimat, dereh tile məhat len
nəmariboŋ ƀitor husur nəmatan san.” 32 Be galit ləsaləboi səhot namilen
nəsa tokele, ale lomətahw, lomətahun ləƀeusi həni.

Ase iyalyal səhor galit am?
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotobar naut a Kapernaum, loƀis
lohoim sua. Ale aYesu eus galit ke, “Mətoṽitṽituh husur nəsa len nəyaran
metp̃isal?” 34 Be naut eƀut, bathut metp̃isal loṽitṽituh gabag len galit ke
ase len galito iyalyal səhor galit p̃isi. 35 Ale aYesu ebətah, ekis ahai susur
lotovi 12 gəm həni ale ikel mai galit ke, “Avan ideh ƀike ƀeil a m̃o len
nabunusian siGot, temədau, timassum̃an naslev, teum salit p̃isi.” 36 Beti
esəhar natuhtətai, igol eil rivuh len galito. Ale elugum̃ gati, ikel mai galit
ke, 37 “Avan ideh tohəhaṽur hən natuhtətai sum̃an egai ƀitah maii len
nahəsagw, gai ehəhaṽur hən ginau nəƀitah maii. Ale avan ideh tohəhaṽur

---

[r] **9.29** Natosian galevis ta sutuai luke *na-sor-tuṽ-an mai nəhanan eƀuer ŋai.* [s] **9.31** Len nasoruan ta Kris naut egai namilen hum ma tovi: *Dereh aGot teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ginau nəƀitah maii, be savi ginau ŋai, ehəhaṽur hən atenan tosəvat ginau.”

Avan ideh samətahun gidato evi tarhət sidato
(Luk 9.49-50)

38 Ale aJon ikel mai aYesu ke, “Hai p̃usan, namtoris avan sua tohut
natəmat gail len nahəsam̃, ale namtukai tasi husur savi ginamit ideh.”
39 Ris aYesu toke, “Samtikai tasi! Səkad avan ideh tomadhagol namerikel
toləboi ƀikel natideh tosa husur ginau. 40 Avan ideh samətahun gidato evi
tarhət sidato. 41 Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh ƀilav naƀiliwai
hən nəwai mai gamit len nahəsagw husur mətovi seKristo, nokitin, aGot
dereh tilav nakonp̃urp̃uran mai avan enan.

Nasəharian hən nəvanuan van hən nəsaan
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

42 “Ale atuhtətai tokad nadəlomian len ginau sum̃an egai, avan ideh
ƀigol ƀiteh len nəsaan, aGot dereh tipansem avan enan səhor ləƀitahətah
hən naƀiltivat len naholoan, ale ləƀibar həni len tas.[t] 43-44 Ale navəlam̃
ƀigol gəƀiteh len nəsaan, gita kotovi. Ivoi am hən gəƀevi velm̃etw ale ƀis
len nəmauran vi sutuai, səhor gəƀikad navəlam̃ ƀeru ale vi lan nəhab
nəmatan, nəhab topaŋ vi sutuai. 45-46 Ale nariem̃ ƀigol gəƀipes haƀetw,
teh len nəsaan, gita kotovi. Ivoi am hən gəƀevi rim̃etw ale ƀis len nəmau-
ran vi sutuai, səhor gəƀikad nariem̃ ƀeru ale vi lan nəhab nəmatan. 47 Ale
namətam̃ ƀigol gəƀiteh len nəsaan, gekis kuvi. Ivoi am hən namətam̃
ƀesua ƀiƀesw ale gəƀeƀis len nəmauran vi sutuai, səhor gəƀikad namətam̃
ƀeru ale aGot ƀibar hən gaiug len nəhab nəmatan. 48 Len naut enan naul
lotoṽis nəvanuan, ləsəmat boŋ ideh, ale nəhab tohan nəvanuan səmat boŋ
ideh.[u]
49 “Husur aGot dereh tiṽaditdit nəhab len nəvanuan p̃isi hum
datƀidardar hən nətas len nəhanian.[v]
50 “Nətas ivoi, be nabus han ƀimasig, ƀeduƀe, gigol nabus han tevi tas
tətas mabe?[w] Len gamit mitimashum nətas, hən nabus hamit ƀivoi, hən
mətƀikad natəm̃at mai gamit gabag.”[x]

---

[t] **9.42** Naƀiltivat enan eməlas habat, natoŋki esulsul həni hən ƀebul dasdas nawit hən ƀegəm vi flaua. [u] **9.48** Isa 66.24 [v] **9.49** Len naut egai namilen hum ma tomaiegai: aGot igol nəvanuan p̃isi lukad nəboŋ galevis lotodaŋ len nəmauran salito, nəboŋ gail lotogol nəvanuan gail lopəŋas hum nəhab togole. Nəboŋ aGot togol tomaienan, isaƀ alat lotovi esan kitin, ale nəboŋ galen lotodaŋ lugol nəvanuan san gail ludaŋ am lan. Be isaƀi am alat ləsavi esan. [w] **9.50** Len naut a Israel, lutoh a tut dan nabitas gol nətas salit savi wai, evi vat. Lotuh dədasi hən ƀekəkereh ale bar həni len nəhanian hən ƀigol nabus han ƀivoi. Nəboŋ nəhanian ƀimanuŋ, luhani, be nəvat a pan savi tas am ale lubar həni len nap̃isal. [x] **9.50** Mat 5.13; Luk 14.34-35

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Natiṽosan
(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

10 1 Beti aYesu eriŋ naut enan, evi lan naut a Jutea, iyar lan tarhə-
wisel Jortan. Naluṽoh gail logəm həni, ale husur naṽide san akis,
eṽusan galito.
2 NaFarisi galevis logəm həni, luke ligol tisab len nasoruan san ŋa lousi
ke, “Len nalo, inor hən nauluṁan ƀetiṽos hən asoan a?” 3 AYesu eus galit
ke, “Len nalo, aMoses ekəmabe mai gamito?” 4 Lusor vari ke, “AMoses
idaṁ hən nauluṁan ƀitos gat naloƀulat hən natiṽosan ale səvat nəba-
reab san vi tut dani.”[y] 5 Ris aYesu tokel mai galit ke, “AMoses itos nalo
enan ṁos gamito bathut nəkadumit ihaihai. 6 Be len natuƀatan, nəboŋ
aGot togol natit p̃isi, ‘igol nəvanuan, nauluṁan mai napəhaṽut.’[z] 7 ‘Husur
natenan, nauluṁan dereh teriŋ atəman mai anan hən ƀeudud mai asoan,
8 ale aresua suṁan artovi niben nəvanuan tosua ŋai.’[a] Husur arsaru am,
arosua ŋai. 9 Imagenan, naududan aGot togole, nəvanuan satepəpehuni.”
10 Nəboŋ lototəlmam vi lohoim, ahai susur gail lous aYesu husur
natiṽosan. 11 Ale ikel mai galit ke, “Avan ideh totiṽos hən abareab san ale
tolah mai napəhaṽut ideh am, atenan igol naitian toƀur kotov nəlahan.
12 Ale napəhaṽut ƀetiṽos hən nəhaṽut san ale ƀilah mai nauluṁan ideh
am, alitenan igol naitian toƀur kotov nəlahan.”

AYesu mai atuhlahutai
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Boŋ tile am nəvanuan gail losəhar atuhlahutai van hən aYesu hən
ƀeriŋ navəlan len galito. Be ahai susur gail losivoh len atəmalit mai ana-
lit gail. 14 AYesu toris natenan, nəlon ipaŋpaŋ. Ikel mai ahai susur gail
ke, “Mitidaṁ hən alahutai legəm hən ginau, samtikai tas galito, husur
natohan pipihabəlan aGot evi silat lotosuṁan alategai. 15 Nukel nakitinan
mai gamit ke, avan ideh asike ƀehəhaṽur hən natohan pipihabəlan aGot
suṁan natuhtətai, imabe? Asike ikade boŋ ideh!”
16 Ale len na-ləmas-buni-an san eriŋ navəlan gəlaru dar vis alahutai.
Eriŋ navəlan gəlar len galito, beti eus aGot hən ƀivoi hən galito.

Nauluṁan topul hən natite
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Nəboŋ aYesu toriŋ naut enan, ivan. Len nəyaran san husur nap̃isal,
avan sua igam gəm həni, etəŋedur bathurien. Eus aYesu ke, “Hai p̃usan
gotovoi, nigol nəsa hən nəƀikad nəmauran vi sutuai?” 18 AYesu eusi ke,
“Imabe gotokis ginau ke notovoi? Avan ideh savoi, be aGot səƀon ŋai.

---

[y] **10.4** Deu 24.1-4 [z] **10.6** Gen 1.27, 5.2 [a] **10.8** Gen 2.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19 Gaiug goləboi nakelean gail lotodaŋ lotoke, ‘Sagigol avan ideh timat,[b]
sagigol naitian toƀur kotov nəlahan, sagevənah, sageliboŋ len nakotan,
sagegəras avan ideh hən gəƀikad natideh esan, geputsan atəmam̃ mai
anam̃ len nənauan sam̃.’ ”[c] 20 Ale ikel mai aYesu ke, “Hai p̃usan, nugol
natgalen p̃isi tia, tuƀat len nəboŋ notovi natətai.” 21 AYesu ekəta bunusi,
eləmas buni. Ale ikel maii ke, “Gupar tetesua sal. Gia p̃ur hən natit p̃isi
gotokade. Viol hən nəvat han mai naməsal gail hən gəƀikad nakonviolan
aGot totəgau gati m̃os gaiug len nəmav. Beti gegəm husur ginau.”
22 Nəboŋ atenan tosəsəloŋ hən nasoruan enan, nəhon eməraŋraŋ.
Eləŋon isa, ivan husur topul hən natit tosoƀur.
23 Beti aYesu ekəta garu, ikel mai ahai susur san gail ke, “Idaŋ habat
hən avan topul hən natite ƀeƀis len natohan pipihabəlan aGot!” 24 Lup̃aŋ
habat len nasoruan san. Be aYesu ikel tasi am mai galito. Ike, “Anatugw
notoləmas bun gamito, idaŋ habat hən avan ideh ƀeƀis len natohan pipi-
habəlan aGot. 25 Idaŋ habat hən nəkamel ƀeƀis tur len naƀurhunil səsod.
Idaŋ səhori am hən nəvanuan tokad natite ƀeƀis len natohan pipihabəlan
aGot.”
26 Nəboŋ tokəmaienan, lup̃aŋ habat am. Lusorsor mai galit gabag ke,
“B̃imaienan, as teƀis lan? Səkad avan ideh ƀikad nəmauran vi sutuai!”
27 AYesu ekəta bunus galito, ike, “Len nəvanuan gail, galit lodədas
ləƀigol natenan, avil aGot eləboi ƀigol natit p̃isi.” 28 Beti aPita isor vari
ke, “Geris, ginamit namtoriŋ natit p̃isi hən namttohusur gaiug.” 29 AYesu
ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh toriŋ naim o aṽan gail o
aṽavinen gail o atata o anana o anatun gail o nətan m̃os ginau mai na-
kel-uri-an tovoi, 30 dereh aGot teviol hən natgalenan vəha 100 maii len
nəboŋ eg ta dameŋai. Dereh tikad naim gail, aṽan gail, aṽavinen gail,
anan gail, anatun gail, nətan isoƀur mai alat ləƀemədas buni. Ale len
nəboŋ ƀegəmai len nəmav, dereh tikad nəmauran vi sutuai. 31 Be nəva-
nuan isoƀur lototibau gagai, lotoil a m̃o, dereh asike lovi natideh, levi ut
kəmas; ale isoƀur ləsavi natideh gagai, lotovi ut kəmas, dereh letibau, leil
a m̃o.”

AYesu epəhav utaut hən nəmatan san tətas
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Len nəyaran salit len nap̃isal vi Jerusalem, aYesu iŋad il a m̃o. Ale
ahai susur gail lup̃aŋ lan, ale alat lotohusuri lomətahw. Ale aYesu esəhar
ahai susur lotovi 12 vi tarhəte. Etuƀat kel mai galit hən natit gail ləƀevisi
həni asike idareh. 33 Ike, “Mətesəsəloŋ! Datevi məhat vi Jerusalem. Len
naut enan avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan aƀiltihai

---

[b] **10.19** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ sam̃ o naləŋonian sam̃ ŋai. [c] **10.19** Exo 20.12-16; Deu 5.16-20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tutumav mai ahai p̃usan gail hən nalo. Ale len nakotan salito dereh
lisaƀ səhoti ke tipanis, timat. Ale dereh leriŋi len navəlan alat ləsavi Ju.
34 Dereh lisor vilesi, leṽulaii, lebilas habat həni ale ligol timat. Len nəma-
riboŋ ƀitor husur nəmatan san, dereh tile məhat."

Nausian siJemes mai aJon
(Mat 20.20-28)

35 Beti aJemes mai aJon, anatun aSepeti gəlaru, arogəm hən aYesu.
Aruke, "Hai p̃usan, natideh namrƀeusi hən gaiug, namruke gigole m̃os
ginaməru." 36 Eus gəlaru ke, "Məruke nigol nəsa m̃os gaməru?" 37 Arusor
vari ke, "Gidam̃ hən ginamər tesua tebətah len nəmatu sam̃ mai togon
tebətah len nəmair sam̃ nəboŋ gəƀegəm vi kiŋ." 38 Ale aYesu ikel mai
gəlaru ke, "Gaməru mərsaləboi nəsa mərtousi. Məroləboi mərƀemun len
naƀiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an nəƀemun lan a? Məroləboi mərƀibap-
tais len nəbaptaisan nəƀibaptais lan a?"[d] 39 Arusor vari ke, "Namroləboi
namrƀigole." Beti aYesu ikel mai gəlaru ke, "Naƀiliwai nəƀemun lan,
dereh məremun lan. Nəbaptaisan nəƀibaptais lan, dereh miribaptais lan.
40 Be nabətahan len nəmatu sagw o len nəmair sagw, savi len ginau hən
nəƀikele. Ipat len aGot hən ƀilav naut eruenan mai galit gai toutaut hən
naut eruenan m̃os galito."
41 Nəboŋ ahai susur lotosəŋavur lotosəsəloŋ hən natenan, nəlolit
epəŋas aJemes mai aJon. 42 Ŋa aYesu ekis galit gəm həni, ikel mai galit
ke, "Mətoləboii ke alat lotoṽat nəhes hən ləƀeil a m̃o hən nametƀos gail,
lupatpat galit məhat len nədaŋan lotokade təban nəvanuan salit gail. Ale
len nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an, nəvanuan totibau salito, loil a m̃o hən
nəvanuan salit gail. 43 Be səmaienan len gamito. Gamit ideh toke tevi
vanuan totibau, gai timasgəm vi vanuan na-vi-tarhəte-an samito, nəlon
tomədau hum tovi ut kəmas ŋai. 44 Ale gamit ideh toke teil a m̃o hən
gamito, gai tegəm vi slev samit p̃isi. 45 Tesum̃an ŋai aNatun Nəvanuan.
Gai sagəm hən nəvanuan gail hən ləƀevi tarhət san hum galit lotovi ut
kəmas. Ao, egəm hən ƀevi tarhət salito hum gai tovi ut kəmas; egəm hən
ƀeviol hən nəmauran san, egəm hən ƀimat m̃os nəmakuvan hən nəva-
nuan tosoƀur dan nəpanismen sil nəsaan salito."

APartimeus tovi metƀesw ekəta
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Beti aYesu mai ahai susur san gail lubar naut a Jeriko. Ale nəboŋ lotoriŋ
naƀiltivile enan, naƀiltiluṽoh lohusur galito. Ametƀesw, ebətah len nəgarhəp̃isal.
(Nahəsan aPartimeus, namilen ke anatun aTimeus. Atenan eŋir nəvanuan gail
akis hən nəvat.) 47 Nəboŋ tosəsəloŋ həni ke aYesu ta Nasaret togəmai, etuƀat kai

---

[d] **10.38** Len naut egai aYesu inau nəmatan san, be gəlar arsaləboii.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ke, “Yesu, anatun siTevit, nəlom̃ titaŋis ginau!” 48 Nəvanuan isob̃ur losivoh lan
hən b̃əmədau. Be ikai habat am ke, “Anatun siTevit, nəlom̃ titaŋis ginau!”
49 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, eil. Ike, “Kisi gəmai!” Ale lokis ametb̃esw
ke, “Gehəhav̄ur! Gele məhat! Ekis gaiug, gia van həni!” 50 Ametb̃esw eb̃il kuv
nahurabat naut susus san, ile məhat tutut, ivan hən aYesu. 51 AYesu eusi ke,
“Goləŋon nəsa hən nəb̃igole m̃os gaiug?” Ametb̃esw isor vari ke, “Hai p̃usan,
nuke nekəta!” 52 Ale aYesu ikel maii ke, “Givan! Nadəlomian sam̃ igol gumaur.”
Vəha-sua ŋai ekəta, ale ehusur aYesu husur nap̃isal.

AYesu eb̃is len naut a Jerusalem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

11 1 Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotogəm pəpadaŋ hən
naut a Jerusalem, pəpadaŋ hən navile Petfas, mai a Petani, lubar
Nav̄ehuh Oliv. Ale aYesu esəvat ahai susur san eru van. 2 Ikel mai gəlar
ke, “Mərevi lan navile ea. Nəboŋ mərb̃ibari, vəha-sua ŋai dereh mərekəta
ris natuhtoŋki ulum̃an totahətah ei, avan ideh səsah lan sal. Sah rub̃ati
ale səhari gəmai. 3 Avan ideh b̃eus gaməru ke, ‘Mirimab hən natenan?’
Kel maii ke, ‘Nasub̃ eusi gag ŋai be asike idareh tesəvat təlmam həni.’ ”
4 Ale gəlaru aruvan. Arusab̃ natuhtoŋki toil metp̃isal totahətah len nabopita
naim sua, ale arusah rub̃ati. 5 Nəboŋ artosah rub̃ati, nəvanuan galevis lotoil ei
luke, “Natuhtoŋki enan, mərusah rub̃ati hən nəsa?” 6 Beti arusor var galit hum
aYesu tokel mai gəlaru, ale ludam̃ hən arb̃esəhari van. 7 Arosəhar natuhtoŋ-
ki van hən aYesu, arob̃ir hən nahurabat salito len nəmadun ale aYesu ebətah
səŋav̄uti. 8 Ale nəvanuan isob̃ur luv̄olsan nahurabat salit gail husur nap̃isal,
nəvanuan tile gail ludas pashəhai lotobaŋ lute marireu, lutaii, loriŋ gail husur
nap̃isal. 9 Alat lotoyar a m̃o hən aYesu mai alat lotoyar a tahw lukai habat ke,

“Hosanna!
AGot ivoi hən atenan togəm
len nahəsan Nasub̃![e]
10 AGot tivoi hən natohan togəmai,
natohan pipihabəlan atəmadat aTevit.
Hosanna! Sal suh aGot len nəmav a məhat buni!”

11 Beti aYesu eb̃is len naut a Jerusalem, ale evi lan naim siGot. Ekəta
garu len natit p̃isi, be husur namityal igam gole tia, eriŋ naut enan,
esəhar ahai susur lotovi 12 vi Petani.

AYesu esivoh len nəhai nafik
(Mat 21.18-19)

12 Pelan han, dudulan, nəboŋ lotoriŋ naut a Petani, aYesu imalkəkat. 13 A
tut sal eris nəhai nafik sua tokəsan buni. Ale aYesu ivan hən b̃isab̃ nav̄ite

---

[e] **11.9** Psa 118.25-26

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lan. Be nəboŋ tobar nəhai enan, səsaƀ natideh lan, be naluhai ŋai, husur
savi nəboŋ hən naṽit nafik sal. 14 Beti aYesu ikel mai nəhai enan ke, “Avan
ideh satihan naṽit gaiug boŋ ideh am!” Ale ahai susur gail losəsəloŋ həni.

AYesu ivahvahur naut siGot
(Mat 21.12-13; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

15 Nəboŋ lotobar naut a Jerusalem, aYesu eƀis len naholəvat todar vis
naim siGot. Etuƀat hut alat lotop̃ur hən natit gail mai alat lotoṽur natit
gail ei. Ikovsan natev gail silat lotogəgel hən nəvat mai nəhai bətbətah
silat lotop̃ur hən nətav gail lotovi man naməsav.[f] 16 Ale aYesu sədam̃ hən
avan ideh topat natideh ƀiyar tur len naut siGot. 17 Beti ep̃usan. Ikel mai
galit ke, “Len natosian siGot ike, ‘Naim sagw dereh lekisi hən naim na-
sor-tuṽ-an sinaluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.’[g] Be gamit mətugol
evi ‘naut susuah sinəvanuan vənvənah gail.’ ”[h]

18 Nəboŋ aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo lotosə-
səloŋ hən natenan, ludas p̃isal hən ləƀigol aYesu ƀimat. Lomətahw lan
husur naluṽoh p̃isi lotop̃aŋ len nap̃usanan san.

19 Nəboŋ naut togomgom, aYesu mai ahai susur san gail lovivile dan
naƀiltivile.

Nəhai nafik toŋod
(Mat 21.20-22)

20 Len nadudulan luyar van, ṽot pəpadaŋ len nəhai nafik aYesu tosor
lan. Loris ke toŋod vəbar nəharhəte len tan.[i] 21 APita inau təlmam hən
nəsa aYesu tokele, ale ike, “Hai p̃usan, geris, nəhai nafik gotosivoh lan
iŋod.” 22 Ŋa aYesu isor vari, ikel mai galit ke, “Mitikad nadəlomian len
aGot. 23 Nukel nakitinan mai gamit ke, avan ideh ƀikel mai naṽehuh
egai ke, ‘Gimakuv, bar hən gaiug len tas!’ ale asike ƀikad nə-lon-uri-
an, be ƀedəlomi ke nəsa tokele dereh tevisi, ale dereh timaienan m̃os
atenan. 24 Imaienan, nukel mai gamit ke, natideh məttousi len na-sor-
tuṽ-an, dəlomi ke mətukade tia ale dereh timaienan len gamito. 25-26 Ale
nəboŋ məttoil, məttosor tuṽ, natideh avan ideh togol tosa hən gamito,
məteruƀati dani, hən aTəmamito len nəmav ƀeruƀat nəsaan samit am.”[j]

Nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an siYesu
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Nəboŋ aYesu mai ahai susur gail lotobar naut a Jerusalem tətas,
aYesu iyaryar len naholəvat todar vis naim siGot. Ale aƀiltihai tutumav

---

[f] **11.15** *Nətav* ehum navimal topəhapəhw. [g] **11.17** Isa 56.7 [h] **11.17** Jer 7.11
[i] **11.20** Mak 11.12-14 [j] **11.25-26** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: 26 *Be asike mətƀeruƀati dani, aTəmamit len nəmav asike eruƀat nəsaan samito.* Mat 6.14–15.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail, ahai p̃usan gail hən nalo mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail logəm həni. 28 Lous taltal həni ke, “Gukad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an tomabe hən gotogol natgalen p̃isi? Ase ilavi mai gaiug hən gəƀigol gail?”
29 AYesu isor var galit ke, “Neus natsua bai. Mətƀisor vari, dereh nikel mai gamito hən nədaŋan na-il-a-m̃o-an notokade hən notogol natgalenan. 30 Kel mai ginau, na-il-a-m̃o-an aJon tokade hən tobaptais, egəm len nəmav o egəm len nəvanuan? Mitikele!”
31 Lusor kitevi len galit gabag, luke, “Datƀike, ‘len nəmav,’ dereh tike, ‘ƀimaienan, imabe mətsadəlom aJon?’ 32 Be datƀike, ‘len nəvanuan,’ nəsa tevisi? Sadatikele.” Lokəmaienan husur lotomətahw len naluṽoh husur len nabunusian sinəvanuan p̃isi, aJon evi ahai kelkel ur kitin.
33 Ŋa lusor var aYesu ke, “Namtsaləboii.” Beti aYesu ikel mai galit ke, “Mətƀekəmaienan, asike nukel mai gamit hən nədaŋan na-il-a-m̃o-an notokade hən nəƀigol natgalenan.”

Nəƀol p̃usan husur alat lotorentem nəhol nakrep
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

12 1 Beti aYesu etuƀat sor mai galito len nəƀol p̃usan. Ikel mai galit ke, “Boŋ sua avan sua imabul nakrep len nəhol. Eum hən nəṽod garu lan. Ehir naƀur hən ƀegəm vi naut lotopal dasdas nakrep lan, ale eum hən naut nakətaan təban nakrep a məhat. Beti idam̃ hən nəhol van hən alat lotokətkəta təban nəhol hən ləƀirentem, ale eriŋ naut enan itoh len nəyaran sua.[k] 2 Nəboŋ nakrep pəpadaŋ hən ƀimen, amahean nəhol esəvat naslev san van hən alat lotorentem nəhol hən ləƀepəpehun naṽit nakrep galevis tovi esan. 3 Avil alat lotorentem nəhol lutah gat naslev san, luṽasi ale losəvati van, iyar səsəlav təlmam. 4 Ale amahean nəhol esəvat naslev tile van hən galito. Be alat lotorentem nəhol luṽasṽas nəkadun, lugol isa habat hən naslev gol nahurun isa lan. 5 Ale amahean nəhol esəvat naslev tile am van hən galito, be luparu buni. Amahean esəvat isoƀur am, be luṽas galevis mai luparu bun galevis am. 6 Amahean nəhol səkad naslev ideh am hən ƀesəvati, be ikad anatun tosua ŋai toləmas buni. Esəvat məkot həni van hən galito, ike, ‘Dereh leputsan anatugw ulum̃an len nənauan salito.’ 7 Be alat lotorentem nəhol lukel mai galit gabag ke, ‘Atea, dereh tikad nəhol egai nəboŋ amahean nətan ƀimat. Datia paru buni hən datƀikad natit p̃isi ƀevi esan nəboŋ atəman ƀimat.’ 8 Ŋa lutah gati, luparu buni, ale lubar həni vivile dan nəhol nakrep.”
9 Ale aYesu ike, “Ale, amahean nəhol nakrep dereh tigol nəsa? Dereh tegəm ṽabun alat lotorentem nəhol, beti tidam̃ hən nəvanuan tile gail lirentem nəhol nakrep. 10 Mətsaṽuruŋ nategai len natosian siGot a? Ike,
“ ‘Nəvat nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni,

---

[k] **12.1** Isa 5.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gai egəm vi vat sua ŋai ƀeləboi ƀigol naim ƀihav mai ƀinor.
11 Evi NasuƀaGot togol natenan
ale nəboŋ dattorisi, datumaŋmaŋ len nəsa togole.' "[l]
12 Beti aƀiltivanuan hən naJu ludas p̃isal hən ləƀitah gat aYesu bathut loləboii ke tokel nəƀol p̃usan enan sil galito. Be lomətahw len naluṽoh ŋa loriŋ aYesu, luvan.

Nausian husur nətaks
(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Beti aƀiltivanuan hən naJu lotodas p̃isal hən ləƀitah gat aYesu, losəvat naFarisi galevis mai galevis len nəpati tovi tarhət siHerot van hən aYesu hən ləƀigol ƀisab len nasoruan san. 14 Logəm hən aYesu ale lukel maii ke, "Hai p̃usan, namtoləboii ke gotokitin. Nəvanuan ƀetibau o ƀevi naut kəmas savi natideh len gaiug. Goṽusan nap̃isal siGot len nakitinan. Gikele, inor m̃au hən datƀeṽur nətaks van hən aSisa? 15 Dateṽuri o asike datoṽuri?"
AYesu eləboi səhot nausian gəgəras lotousi həni. Ale ikel mai galit ke, "Imabe mətous kitev ginau hum mətƀigol nəƀisab len nasoruan sagw? Ṽusan ginau hən natenarius tovi nakoin hən nətaks."
16 Nəboŋ lotolav nakoin gəmai, eus galit ke, "Nəhon ase gagai? Nahəsan ase ipat lan?" Luke, "ASisa." 17 Beti aYesu ikel mai galit ke, "Lav mai aSisa nəsa tovi seSisa ale lav mai aGot nəsa tovi siGot."
Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, lup̃aŋ habat len na-sor-vari-an san.

Nəlahan mai na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

18 Beti naSattiusi galevis lotokel ke na-le-məhat-an dan nəmatan toƀuer, logəm hən aYesu.[m] Lousi ke, 19 "Hai p̃usan, aMoses itos gat nategai m̃os gidato ke, aulum̃an ƀimat, ale asoan ƀitoh anatun ƀeƀuer, aṽan matmat tilah mai nəbatunau enan hən ƀipas anatun aṽan tomat.[n] 20 Ale ikad alatmiṽan lotoməlevru. Ahai a m̃o ilah be imat, anatun eƀuer. 21 Aṽan tohusuri ilah mai nəbatunau ale gai am imat, anatun eƀuer. Aṽalar tohusur gəlaru am imaienan. 22 Alatmiṽan p̃isi lulah mai napəhaṽut enan be ləsəkad anatulit ideh. Naməkot alitenan tu imat. 23 Ale len nəboŋ hən na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan ase? Husur galit lotoməlevru p̃isi lulah maii."[o]
24 AYesu isor var galit ke, "Mətusab husur mətsaləboi natosian siGot, mai mətsaləboi nədaŋan san. 25 Husur nəboŋ alat lotomat ləƀile məhat,

---

[l] **12.11** Psa 118.22-23 [m] **12.18** Uman 23.8 [n] **12.19** Deu 25.5-6 [o] **12.23** Natosian galevis ta sutuai luke, *Ale, nəboŋ ləƀile məhat len nəboŋ hən na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan ase?*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

asike lulah, avan ideh asike idam̃ hən ləƀilah. Be dereh lesum̃an aŋel gail
len nəmav. 26 Be mitinau alat lotomat nəboŋ ləƀile məhat. Mətsav̄uruŋ
natosian len naloƀulat siMoses tohusur nəhai topaŋ a? AGot isor mai
a Moses, ike, ‘Gagai ginau novi aGot siApraham, aGot seIsak, aGot
siJakop.’[p] 27 Gai savi aGot silat lotomat, be silat lotomaur. Gamit mətusab
habat!”

Nakelean todaŋ tosəhor gail p̃isi
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Ahai p̃usan sua hən nalo tosəsəloŋ hən na-sor-ƀalƀal-an enan egəm
hən aYesu. Eləboi səhoti ke na-sor-vari-an siYesu ivoi ŋa eusi ke, “Len
nakelean todaŋ gail aGot tokel mai gidato, ta be esəhor gail p̃isi?”
29 AYesu isor vari ke, “Nakelean egai esəhor gail p̃isi: ‘Israel mətesəsəloŋ!
Nasuƀ aGot sidato, Nasuƀ esua səƀon. 30 Geləmas bun Nasuƀ aGot sam̃ len
nəlom̃ kavkav, nanunum̃ kavkav, nənauan sam̃ kavkav mai nədaŋan sam̃
kavkav; len gaiug kavkav.’[q] 31 Nakelean sual am ehusuri toke, ‘Geləmas
bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug hum gotoləmas bun gaiug gabag.’
Səkad nakelean ideh todaŋ səhor eru enan.”[r] 32 Ahai p̃usan enan hən nalo
ike, “Gai bolai Hai p̃usan! Gokitin nəboŋ gotoke aGot tosua səƀon ale
səkad ideh am be gai səƀon ŋai.[s] 33 Datimasləmas buni len nəlodat kav-
kav, naləboian sidat kavkav mai nədaŋan sidat kavkav; len gidat kavkav.
Ale datimasləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gidato hum datto-
ləmas bun gidat gabag. Ivoi hən datƀigol natgalenan səhor naviolan ideh
datƀetutumav həni mai natit p̃isi am datƀeviol həni mai aGot.”[t]
34 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən na-ləboi-səhoti-an len na-sor-vari-an site-
nan, ikel maii ke, “Gaiug gəsatoh a tut dan natohan pipihabəlan aGot.”
Ale len nəboŋ enan van, səkad avan ideh tokad na-il-ƀuri-an hən ƀeus
nausian ideh həni am.

Nap̃usanan husur aKristo
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Nəboŋ aYesu top̃usan len naholəvat todar vis naim siGot, eus galit ei
ke, “Imabe ahai p̃usan gail hən nalo luke aKristo, aGot totabtabuh lan,
esua len nəpasusan siTevit, anatun siTevit? 36 Husur len aNunun aGot,
aTevit ike,

“ ‘Nasuƀ aGot ikel mai aMasta sagw ke,
“Gebətah təban ginau, len navəlagw nəmatu
vir nəƀeriŋ aenemi sam̃ gail pipit nariem̃ gəlaru

---

[p] **12.26** Exo 3.1–6. Len naut egai aYesu ikel mai galit ke, aApraham, aIsak mai aJakop lumaur mai aGot, ləsəmat. [q] **12.30** Deu 6.4-5 [r] **12.31** Lev 19.18 [s] **12.32** Deu 4.35; 6.4; Isa 45.6 [t] **12.33** Deu 6.5; Lev 19.18; Hos 6.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ləƀevi ut kəmas.” ’[u]
37 ATevit m̃au ekisi hən ‘aMasta.’ Imaienan, imabe evi anatun siTevit?”
Naƀiltiluṽoh lohəhaṽur hən lotosəsəloŋ hən aYesu tokəmaienan.

Nalələgauan husur ahai p̃usan gail hən nalo
(Mat 23.1-36; Luk 20.45-47)

38 Ale len nap̃usanan siYesu ike, “Mətelələgau. Ahai p̃usan gail hən nalo
salemədas gamito. Loləmas ləƀesun nahurabat tobəlav. Loləmas nəvanuan
ləƀike, ‘Ivoi’ mai galito len naut nəmaket. 39 Loləmas ləƀebətah len nəhai
bətbətah tovoi ŋai len naim naƀonƀonan. Ale loləmas ləƀebətah rivuh len
nəhanan gail. 40 Lulav kuv p̃is naim mai nasugsugur sibatunau pəhaṽut
gail, be len nagəgərasan salito len nəhon nəvanuan gail, lusor tuṽ ebə-
bəlav. Alatenan dereh lipanis səhor alat ləsəmaienan.”

Naviolan sibatunau
(Luk 21.1-4)

41 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, ebətah pəpadaŋ hən nabokis
topat ei, nəvanuan gail lotobubulah vat lan len naim siGot. Ekəta bunus
nəvanuan gail nəboŋ lotobubulah vat salito len nabokis enan. Nəvanuan
isoƀur lotopul hən nəvat lobulan isoƀur lan. 42 Be nəbatunau naməsal sua
egəm riŋ natuhkoin eru artovi kopa. 43 Beti aYesu ekis ahai susur san gail
gəm həni. Ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, nəbatunau naməsal enan,
nabulahan san esəhor galit p̃isi am lotobubulah vi lan nabokis enan.
44 Husur galit loviol kinit nəvat dan tosoƀur lotopul həni. Be alitenan,
naut kəmas tovi məsal, eviol hən natit p̃isi san hən ƀimaur lan.”

AYesu epəhav utaut
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-19)

13 1 Nəboŋ aYesu toriŋ naholəvat todar vis naim siGot, ahai susur
sua san ikel maii ke, “Geris! Hai p̃usan geris naƀiltivat galegai!
Geris naƀiltiim gail!” 2 AYesu ikel maii ke, “Ivoi. Goris naƀiltiim galegai,
be dereh gail p̃isi limasirsir, asike ikad nəvat ideh ƀepəlah len nəvat ideh
am.”
3 Ale aYesu evi lan Naṽehuh Oliv, ebətah, ekəta tukot van hən naim
siGot. APita, aJemes, aJon, aAdru logəm sor səƀolit maii. 4 Lousi ke,
“Gikel mai ginamito. Natgalen gotokele, levisi ŋais? Dereh tikad nəsa
ƀeṽusani ke natgalen p̃isi pəpadaŋ lisarpoh?”
5 AYesu isor var galito. Ike, “Mətelələgau hən gamito. Avan ideh sate-
gəras gamito. 6 Nəvanuan tisoƀur dereh legəm len nahəsagw, like, ‘Ginau
bogai, aKristo.’ Ale dereh legəras nəvanuan tisoƀur am. 7 Be mətƀesəsəloŋ

---

[u] **12.36** Psa 110.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən nəƀalan mai na-kel-uri-an hən nəƀalan gail, sa-nəlomit tetuhatuh.
Natgalenan limasvisi, be nəboŋ naməkot sagəm sal. 8 Naluṽoh hən nəva-
nuan naut sua dereh ligol naƀiltiƀalan mai naluṽoh hən nəvanuan naut
tile, ale nəvanuan sekiŋ gail dereh liƀal mai nəvanuan sekiŋ tile gail.
Dereh tikad naƀiltidu gail husur naut gail. Ale dereh nəhanian teƀuer len
naut gail. Natgalenan lohum natuƀatan hən napəŋasan hən nəpasusan.
9 "Be mətelələgau hən gamito. Dereh likot hən gamito len nəkaunsel
gail. Ale len naim naƀonƀonan dereh lebilas habat hən gamito. Ale dereh
məteil len nəhon nəgavna mai nakiŋ gail m̃os ginau hən mətƀikel kot
ginau len nəholito. 10 A tahw hən nəboŋ naməkot, nəvanuan sagw gail
dereh limaskel ur na-kel-uri-an tovoi mai naluṽoh hən nəvanuan naut
tiltile p̃isi. 11 Nəboŋ ləƀitah gat gamito, kot hən gamito, samtinau masuṽ
hən nəsa mətƀikele. Len namityal enan mitikel nəsa aGot ƀikel mai gamit
ŋai. Husur savi gamit mətƀisor be aNunun aGot dereh tisor. 12 Nəvanuan
dereh teriŋ aṽan len navəlan alat lotoil a m̃o hən ƀimat, atata dereh tima-
gen hən anatun hən ƀimat, ale alahutai dereh lile məhat, pair dan analito
mai atəmalito hən nakotan ƀeriŋ alatmisoan gail ləƀimat. 13 Nəvanuan
p̃isi dereh lemətahun bun gamito bathut nahəsagw məttokade. Avil avan
ideh ƀidaŋ len ginau, ƀikad nə-daŋ-ƀuri-an van vəbar nagilen, dereh aGot
tilav kuvi hən ƀikad nəmauran vi sutuai.

Natit tomədas naut tolo
(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 "Nəboŋ mətƀeris natit aGot tomətahun buni, natit tosa masuṽ
tomədas bun natit isoƀur, nəboŋ mətƀeris toil len naut sanor hən toil
lan, (gaiug gotoṽuruŋ nategai geṽuruŋ ləboii), beti alat len naut a Jutea,
ligam tutut vi lan naṽehuh gail.[v] 15 Nəvanuan ƀiŋavŋav məhat len navu-
run naim, timasgam tutut dan naim san, satevi pan hən ƀeƀis lohoim
hən ƀilav kuv natideh. 16 Ale nəvanuan ƀitoh marireu, satetəlmam vahim
hən ƀilav nahurabat ideh. 17 Len nəboŋ enan nəmauran dereh tidaŋ vəsa
habat hən apəhaṽut ideh totian o tovəhasus. 18 Be mitisor tuṽ ke natgale-
nan salevisi len nahəbati naut susus. 19 Husur len nəboŋ natgalen ləƀevisi,
na-ləŋon-isa-vəsa-an maienan savisi len natuƀatan hən natit p̃isi aGot
togole nəboŋ toum hən navile a pan van vəbar nəboŋ ta daməŋai, ale
asike evisi tətas am boŋ ideh.[w] 20 Asike aGot tagol na-ləŋon-isa-vəsa-an
tam̃idol len nəboŋ galenan, nəvanuan p̃isi lətəmat. Avil aGot dereh tigol
na-ləŋon-isa-vəsa-an sinəvanuan p̃isi tem̃idol m̃os alat, gai tolekis hən
galito, lotovi esan. 21 Beti avan ideh ƀikel mai gamit ke, 'Məteris, aKristo
bogai!' o 'Gai saga!' samtedəlomi. 22 Husur akristo gəgəras gail mai ahai
kelkel ur gəgəras gail dereh levisi. Dereh ligol namerikel gail nəvanuan

---

[v] **13.14** Dan 9.27; 11.31; 12.11 [w] **13.19** Dan 12.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail ləƀiƥaŋ habat lan. Lətaləboi lətagəras nəvanuan gail aGot tolekis hən
galito, dereh lətagole len namerikel galenan. 23 Be gamit, mətelələgau!
Nukel natit ƥisi mai gamit tia a tahw hən ləƀevisi."

Nagəman siNatun Nəvanuan
(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

24 AYesu isor am, ike, "Be nəboŋ na-ləŋon-isa-vəsa-an hən nəboŋ gale-
nan ƀinoŋ, 'dereh namityal timotmot, mai nahəbati asike em̃ial; 25 dereh
nam̃eso gail lerus vi pan dan nəmav mai natit gail lotokad nədaŋan len
nəmav dereh lekurkur habat.'[x] 26 Beti dereh məteris nagəman siNatun
Nəvanuan len nəmavukasw len naƀiltidaŋan mai nəyalyalan.[y] 27 Dereh
tesəvat aŋel san gail vi lan naut ƥisi len navile a pan kavkav hən ləƀitariv
ƀonƀon hən alat aGot tolekis hən galito hən lotovi esan.[z]

Nasoruan kəta husur nəhai nafik
(Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)

28 "Ivoi hən mətƀeləboi səhot natsua nəhai nafik ƀeṽusani: Nəboŋ
nəpashət nafik səmasmas am be todum̃oh, mətoləboii ke nahəbati naut
pudpud egəm pəpadaŋ. 29 Imagenan, nəboŋ mətƀeris nəsarpohan hən
natgalen ƥisi notosor husuri, dereh mətelə̃boii ke, natəlmaman siNatun
Nəvanuan satogəmai, ehum gai toil bopita tia. 30 Nukel nakitinan mai
gamito, naur egai asike lumat vəbar natgalen ƥisi ləƀisarpoh. 31 Nəmav
mai navile a pan dereh arimasig, be nasoruan sagw gail asike lumasig
boŋ ideh.

Nəmariboŋ mai namityal, avan ideh saləboii
(Mat 24.36-44)

32 "Nəmariboŋ enan o namityal enan, avan ideh saləboii. Aŋel gail len
nəmav mai aNatun aGot, galit ləsaləboii, avil aGot aTata, gai səƀon ŋai
eləboii. 33 Mətelələgau! Mətehulahul! Husur mətsaləboi namityal enan
ke ŋais. 34 Nagəman siNatun Nəvanuan imaiegai ke: Ikad avan sua toyar
len nəyaran sua. Nəboŋ toriŋ naim san, eriŋ natit ƥisi mai naut san len
navəlan naslev san gail. Ikel mai galit ṽisusua nauman salit səƀolito,
ale ikel buni mai naslev tokətkəta kəkol hən nabopita ke timashula-
hul. 35 Imagenan, mətehulahul! Husur mətsaləboi namityal amahean
naim ƀetəlmam, len naut mədau, len natuƀloh len mariug, namityal
natoulum̃an bekəkəraiko o len nadudulan som̃ilan. 36 Amahean naim
ƀevisi vəha-sua ŋai, satisaƀ gotopatmari. 37 Nəsa notokel mai nəvanuan
ƥisi, nukel mai gamit am ke, mətehulahul!"

---

[x] **13.25** Hən naves 24-25, ris Isa 13.10, 34.4; Eze 32.7; Jol 2.10 [y] **13.26** Dan 7.13
[z] **13.27** Deu 30.4; Neh 1.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luke litah gat aYesu
(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

14 1 Ale nəPasova mai Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan aripat
hois. Aƀiltihai tutumav mai ahai p̃usan gail hən nalo, ludas p̃isal
hən nagəgərasan, hən ləƀitah gat aYesu hən ləƀigol ƀimat. 2 Be luke,
"Sadatigole len nəhanan hən nəPasova hən asike nəvanuan gail ləƀeluṽoh
beti ƀal taṽtaṽor mədas natit gail."

Napəhaṽut evəhas aYesu a Petani
(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

3 Len nəboŋ enan, aYesu itoh len naut a Petani len naim seSimon tokad
naleprosi a m̃o. AYesu ipat hən nəgarin tarhətev. Ale napəhaṽut sua tolav
naƀotel lotoum həni hən nəvat topəhw, egəm hən aYesu. Naƀotel enan
epul hən naoil pəhpəhas tosusau, nəvat han totibau, ale alitenan ilap̃ul
nabuŋon naƀotel, eƀiri len nəkadun aYesu. 4 Nəvanuan galevis ei nəlolit
ipaŋpaŋ ale lusor mai galit gabag ke, "Eƀir kəmas hən nəhai pəhas egai
sil nəsa? 5 Tap̃ur həni, təlav nəvat tasəhor nap̃urp̃uran hən nasihau tosua
ale taviol həni mai naməsal gail." Ale losivoh masuṽ len alitenan.
6 Ris aYesu toke, "Samtekəmaien həni! Imabe mətomədasi! Gai igol natit
tokab hən ginau. 7 Husur naməsal gail lutoh akis mai gamito, ale nəboŋ
mətƀeləŋoni mətoləboi mətƀigol navoian van hən galito. Be ginau, asike
nutoh tabtab mai gamito.[a] 8 Len nəsa tokade ŋai, alitegai igol nəsa toləboi
ƀigole. Eƀir nəhai pəhas len nibegw hən ƀeutaut həni vir natətavunan
sagw. 9 Nukel nakitinan mai gamit ke, len naut p̃isi len navile a pan lotokel
na-kel-uri-an tovoi lan, dereh linau gat nəsa alitegai togole ale lihol husuri."

Na-sor-utaut-an seJutas
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

10 Beti aJutas Iskariot, gai tosua len tosəŋavur pisan toru, ivan hən
naƀiltihai tutumav gail hən ƀeriŋ aYesu len navəlalito. 11 Lohəhaṽur hən
lotosəsəloŋ həni, ale lukel gati ke dereh leviol hən nəvat nasilva maii. Ŋa
aJutas idas p̃isal hən ƀeriŋ aYesu len navəlalito.

AYesu ihan nəhanan hən NəPasova mai ahai susur san gail
(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

12 Len nəmariboŋ metəkav hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan,
evi nəboŋ hən natutumavan hən nasipsip NəPasova. Ale ahai susur san
gail lous aYesu ke, "Guke namtevi be hən namtƀeutaut hən nəhanan hən
nəPasova hən gəƀihani?"

---

[a] **14.7** Deu 15.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 Ale aYesu esəvat ahai susur san eru, ikel mai gəlar ke, “Mərevi lan
naƀiltivile, dereh mərebubur mai naulum̃an topat naƀiliwai, ale mərehu-
suri. 14 Naim ideh ƀeƀis lan, mirikel mai amahean naim ke, ‘Ahai p̃usan
eusi ke, “Narum̃ simetƀos gai be? Nuke nihan Nəhanian hən nəPasova
mai ahai susur sagw gail ei.” ’ 15 Atenan dereh teṽusan gaməru hən
naƀiltirum̃ a məhat tokad natit p̃isi dattoləŋoni. Məreutaut vir gidat ei.”
16 Alaruenan aruvan dani, aroƀis len naƀiltivile, ale arusaƀ natit p̃isi
hum aYesu tokel mai gəlaru. Ale aroutaut hən nəhanan hən nəPasova.
17 Nəboŋ namityal tomasur aYesu mai ahai susur lotovi 12 lubar naim
enan. 18 Nəboŋ lotopat tarhəgarilito təban natev, luhan ale aYesu ike,
“Nukel nakitinan mai gamit ke, gamit sua tohan mai ginau dereh teriŋ
ginau len navəlan aenemi sagw gail.”[b]
19 Loləŋon isa habat ale galit ṽisusua lousi ke, “Ginamit ta be lai? Savi
ginau a?”
20 Ale ikel mai galit ke, “Evi gamit sua məttovi 12. Gamit sua tohan
katəp̃ol mai ginau len nasiloh. 21 ANatun Nəvanuan dereh timasmat hum
lototos husuri a m̃o, avil atenan ƀeriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan
aenemi san gail, nəmauran san tisa vəsa tibatbat! Dereh tipanis habat.
Tavoi am hən atenan ke anan asike təpasi!”[c]

Nəhanian məkot siNasuƀ
(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

22 Nəboŋ lotohanhan sal, aYesu ilav nabəta, ale esipa lan, eƀuri, beti
ilavi mai galito, ike, “Lavi; nibegw bogai.”
23 Ale nəboŋ tolav naƀiliwai topul hən nəwain, esipa həni. Ilavi mai
galito, ale galit p̃isi lomun lan. 24 Ale ikel mai galit ke, “Nəda hagw bogai,
aGot tota gat na-kel-gati-an san lan mai nəvanuan san gail. Nəda eg hagw
dereh tisel len nəmatan sagw m̃os nəvanuan tosoƀur.[d] 25 Nukel nakiti-
nan mai gamit ke, nəwain egai, len natohan pipihabəlan aGot, nəwain eg
dereh tiveveu, ale gagai van asike nomun nəwain egai van vəbar nəboŋ
nəƀemuni mai gamit ei.” 26 Beti lokəkai hən nəƀe hən nalotuan ale lovivi-
le, lovi lan Naṽehuh Oliv.

AYesu epəhav utaut hən na-sor-mətahuni-an sePita
(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

27 Ale aYesu ikel mai galit ke, “Gamit p̃isi dereh mitigam dan ginau.
Husur natosian siGot ike,
“ ‘Dereh niṽabun nəvanuan nasipsip,
ale nasipsip gail ligam ṽisusua.’[e]

---

[b] **14.18** Psa 41.9 [c] **14.21** Psa 22.2-19; Isa 53 [d] **14.24** Exo 24.8; Jer 31.31-34
[e] **14.27** Zec 13.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28 Be nəboŋ nəƀimat ale aGot ƀigol nəƀile məhat dan nəmatan, dereh neil
a m̃o hən gamito vi lan naut a Kalili.”
29 Be aPita ikel maii ke, “Naut kəmas galit p̃isi ləƀigam dan gaiug, asike
nigole!”
30 AYesu isor vari ke, “Nukel nakitinan mai gaiug ke, damənai, len
nalenmariug egai, a tahw hən natoulum̃an ƀekəkəraiko vəha-ru, dereh
gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau.”
31 Be aPita isor təvah ke, “Aoa! Sss! Naut kəmas nəƀimat mai gaiug, asi-
ke nukel ke nəsaləboi gaiug!” Ale galit p̃isi am lokəmaienan.

AYesu isor tuṽ a Ketsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Len nəyaran salito lubar naut nalilioliv, nahəsan naut enan Ketsemane.
Ale aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Mətebətah gegai, nia sor tuṽ.”
33 Esəhar aPita, aJemes mai aJon van ale nənauan san etuƀat tuhatuh
habat, nəlon isa vəsa. 34 Ale ikel mai galit ke, “Nulolosa masuṽ! Ehum
nalolosaan sagw etəgau gat nəlogw van numat! Mititoh gegai, mitilele!”
35 Nəboŋ toyar van kəkereh am, ipat len tan ale isor tuṽ. AYesu eus
nap̃isal ideh hən ƀimakuv dan namityal hən na-ləŋon-isa-vəsa-an. 36 Ike,
“Appa, Ita, goləboi gəƀigol natit p̃isi. Lav kuv naƀiliwai hən na-ləŋon-isa-
vəsa-an egai dan ginau.[f] Wake sagigol nəsa notoləŋoni, gigol nəsa gaiug
gotoləŋoni ŋai.”
37 Beti etəlmam van hən ahai susur lototor, isaƀ lotopatmari. Ale ikel
mai aPita ke, “Simon, gupatmari a? Gəsaləboi gəƀilele len nəhaua tosua
ŋa? 38 Mətehulahul. Mitisor tuṽ hən asike mətƀiteh len nəsaan totaltal ke
mətehusuri. Naut kəmas nəlomito eləŋon ƀigol nəsa tonor, nibemit sədaŋ,
edədasi.”
39 Ale ivan vasor tuṽ tətas am. Na-sor-tuṽ-an san ep̃itoṽ hən tomadha-
kele. 40 Nəboŋ tosor tuṽ tonoŋ etəlmam tətas, isaƀ lotopatmari husur
namətalit inoṽ masuṽ. Evəŋon galito, be ləsaləboi nəsa ləƀikel maii.
41 Len natəlmaman na-vəha-tor-an siYesu, ikel mai galit ke, “Mətupat,
mətuŋavŋav sal a? Nəpatan tinoŋ! Namityal egəm tia. Məteris, avan
sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan nəsaan gail ta
bogai. 42 Mitile məhat, dativan. Məteris, atenan ƀeriŋ ginau len navəlalito
satogəm pəpadaŋ.”

Lutah gat aYesu
(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

43 Nəboŋ aYesu tosorsor sal, aJutas tosua len tosəŋavur pisan toru,
egəmai. Itah mai naluṽoh lototəgau naƀu nəƀalan mai nəbatw gail.

---

[f] **14.36.** Len nasoruan ta Aram, *aAppa* evi aTata.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo mai alat lotoil a m̃o hən naJu gail losəvat naluṽoh enan. 44 Ale aJutas isor utaut hən naṽusanian sua mai galit a m̃o, ike, “Nəboŋ nəƀesum̃ nətarhon atenan, gai bolai. Tah gati. Səhari van, satigam yav.” 45 Vəha-sua ŋai aJutas ivan hən aYesu, ike, “Ivoi Hai p̃usan!” ale esum̃ nətarhon.

46 Ale logəm hən aYesu, lutah gati. 47 Be len galit lototah mai aYesu, sua eliv kuv naƀu nəƀalan san, eƀil həni van hən naslev seƀiltihai tutumav, ita kotov nədariŋan. 48 Beti aYesu ikel mai galit ke, “Imabe mətogəm, lav naƀu nəƀalan mai nəbatw gail gəmai, hən mətƀitah gat ginau hum notovi vanuan nəƀalan toƀal mai alat lotoil a m̃o? 49 Len nəmariboŋ p̃isi nutah mai gamito, nop̃usan len naholəvat todar vis naim siGot. Imabe mətsətah gat ginau ei? Avil timasmagenan hən natosian siGot ƀisarpoh.”[g] 50 Beti ahai susur p̃isi san loriŋi, lugam dani.

51 Ikad nəmantuhmar sua tohusur aYesu ei, toruŋ gol gai tia hən nəkaliko nalinen. Nəboŋ lototah gati, 52 igam ƀur malmal dan galito, riŋ nəkaliko san ipat mai galito.

NəSanhitrin lukot hən aYesu

(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

53 Beti naluṽoh losəhar aYesu van hən naim seƀiltihai tutumav. Ale aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o hən naJu gail mai ahai p̃usan gail hən nalo luƀonƀon ei. 54 Be aPita ehusuri, iyar a tut dani vəbar toƀis len naholəvat todar vis naim seƀiltihai tutumav. Ale ebətah ei, etitileh mai alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot.

55 Aƀiltihai tutumav gail mai nəSanhitrin p̃isi ludas kel-koti-an ideh toke aYesu toƀur kotov nalo hən ƀimat sile. Be ləsəsaƀ ideh. 56 Nəvanuan isoƀur loliblibo̧ŋ husur aYesu be nəSanhitrin isaƀi ke nakelean salit gail ləsap̃itoṽ. 57 Galevis loil vi məhat, lukel naliblibo̧ŋan egai husur aYesu, 58 luke, “Namtosəsəloŋ hən ategai toke, ‘Ginau dereh nilap̃up̃ul naim siGot egai nəvanuan lotoum həni, ale dereh neum tətas hən tile len nəmariboŋ titor, nəvanuan lotodədas ləƀeum həni.’ ”[h] 59 Be nakelean salit gail am ləsap̃itoṽ.

60 Beti aƀiltihai tutumav ile məhat rivuh len galito. Ikel mai aYesu ke, “Imabe gəsakel natideh hən gəƀetətas gole gaiug? Nəsa lotokele ekitin a?” 61 Be aYesu sasor, sasor vari.

Ale aƀiltihai tutumav eusi ke, “Govi aKristo a? Govi aNatun Atenan tonor hən nə-sal-suhi-an a?”

62 AYesu ike “Ginau bogai. Ale dereh məteris aNatun Nəvanuan ƀebətah len navəlan nəmatu siGot tovi aƀiltidaŋan. Dereh məteris ƀegəmai len nəmavukasw hən nəmav.”[i]

---

[g] **14.49** Isa 53.7-12; Zec 13.7 [h] **14.58** Jon 2.19 [i] **14.62** Psa 110.1; Dan 7.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

63 Beti aƀiltihai tutumav, nəhon eməkanun taṽtaṽor, itar nahurabat san
hən ƀeṽusan tomətahun nasoruan enan siYesu. Ike, “Imabe datoləŋon
nəvanuan ideh am hən ƀikel kot nəsaan sitegai? 64 Gamit mətosəsəloŋ hən
tosor mədas aGot! Gamit mətunau mab həni?”
Galit p̃isi lusaƀ səhoti ke tonor hən ƀimasmat.[j] 65 Beti galevis lotuƀat
ṽulai aYesu, lukabut gol nəhon, lotuhi, lukel maii ke, “Gepəhav utaut!”
Ale alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot luṽosi, lotuhi.[k]

APita ike saləboi aYesu
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

66 Len namityal enan, aPita itoh a pan sal len naholəvat todar vis naim.
Ale natəbarehreh sua tovi slev seƀiltihai tutumav iyar tukot. 67 Nəboŋ
toris aPita totitileh, ekəta bunus vahvahuri ale ike, “Gaiug gutah mai
aYesu ta Nasaret.”
68 Be aPita ike sakitin. Ike, “Nəsaləboi nəsa gotosor husuri! Nəsaləboi
səhoti.” Ale iyar van hən nametləkau. Beti natoulum̃an ekəkəraiko.[l]
69 Nəboŋ alitenan tovi slev torisi ei, etuƀat kel tasi am mai alat lotoil ei
ke, “Ategai evi galit sua.” 70 Be aPita ikel tətas həni ke sakitin.
Sədareh alat lotoil pəpadaŋ lukel mai a Pita ke, “Ekitin, gaiug govi
galit sua, husur gaiug am govi auleKalili.”
71 APita ikel tasi ke sakitin, ita gati ke nəsa tikele evi nakitinan. Ike,
“Len nahəsan aGot nokitin, ginau nəsaləboi atenan məttosor husuri.
Asike nəƀekitin, aGot tipansem ginau!”
72 Vəha-sua ŋai natoulum̃an ekəkəraiko tətas am. Beti aPita inau
təlmam hən nəsa aYesu tokel maii ke, “A tahw hən natoulum̃an ƀekə-
kəraiko vəha-ru, dereh gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau.” Ale nəlon
aPita isa, itaŋ.

AYesu len nakotan sePilate
(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

15 1 Pelan han, dudulan som̃ilan, aƀiltihai tutumav gail, alat lotoil
a m̃o hən naJu gail, mai ahai p̃usan gail hən nalo; nəSanhitrin
kavkav luƀonƀon hən ləƀisor utaut. Lubaŋis gat aYesu, losəhari van hən
aPilate, loriŋi len navəlan. 2 APilate eus aYesu ke, “Gaiug govi Kiŋ seJu
gail a?”
AYesu isor vari ke, “Gai bol gotokele.”
3 Aƀiltihai tutumav gail loil hirhir ke aYesu togol natit isoƀur tosa. 4 Ŋa
aPilate eus tasi ke, “Asike gusor var natgaleg a? Imabe? Gəsasəsəloŋ hən
natit tosoƀur lotosor tas gaiug həni a?”

---

[j] **14.64** Lev 24.16 [k] **14.65** Isa 50.6 [l] **14.68** Natosian galevis ta sutuai ləsake *Beti natoulum̃an ekəkəraiko.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5 Be aYesu sakel na-sor-vari-an ideh am, gol aPilate iɸaŋ lan.

AYesu mai aParappas
(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

6 Len Nəhanan nəPasova ɸisi, nəgavna ikad naṽide sua. Idam̃ hən
avan totoh len naim bəbaŋis ƀevivile husur naləŋonian sinaluṽoh. 7 Ikad
nauluṃan sua, nahəsan aParappas lotobaŋisi len naim bəbaŋis mai alat
lotoƀal mai nəgavmen, lotogol nəvanuan lotomat len nəƀalan mai alat
aRom. 8 Naluṽoh logəm hən aPilate, lousi hən ƀehusur naṽide san m̃os
galito, hən ƀesua ƀevivile. 9 Be aPilate eus galit ke, “Mətuke nigol aKiŋ
seJu tevivile van hən gamit a?”
10 Ekəmaienan bathut eləboii ke aƀiltihai tutumav gail lotoriŋ aYesu
len navəlan husur lutaƀulol bulosi. 11 Be aƀiltihai tutumav lusorsor mai
naluṽoh hən ləƀehusur nənauan salito, us aPilate hən ƀigol aParappas
ƀevivile, savi aYesu. 12 Be Pilate isor var galit tətas ke, “Ƀimagenan, mətolənon ke nigol nəsa hən ategai məttokisi hən aKiŋ seJu?”
13 Luvari, lukai ke, “Timat len nəhai balbal!”
14 APilate eus naluṽoh ke, “Sil nəsa? Igol nəsa tosa?”
Be lukai habat van am ke, “Timat len nəhai balbal!”
15 Ŋa aPilate toke tetəŋov nəlon naluṽoh tevi pan, eriŋ aParappas evivile van hən galito. Ike nasoltia san gail lobilas habat hən aYesu, beti eriŋi
len navəlan nasoltia gail hən ləƀiɸos gati len nəhai balbal.

Nasoltia lusor viles aYesu
(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

16 Beti nasoltia gail losəhar aYesu vaƀis len naholəvat todar vis naim
sisoltia gail, ale lokis ɸis navəshəsoltia luƀonƀon. 17 Lukol nahura-
bat toboŋboŋ len aYesu, ale lovisvis hən nəhau tokad nasunite tohum
naƀulgəgau, ale loriŋi len nəkadun aYesu hum nəkraun sekiŋ. 18 Lotuƀat
kai van həni ke, “Namtusal suh gaiug, Kiŋ seJu gail!”
19 Luṽasi, ṽasi, ṽas nəkadun hən nəhai, ale loṽulaii, ale lotəŋedur bathurien. 20 Nəboŋ lotosor vilesi tonoŋ, lukol nahurabat toboŋboŋ dani,
lukol nahurabat san təlmam lan. Beti losəhari vivile hən ləƀiɸos gati len
nəhai balbal.

AYesu len nəhai balbal
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

21 Ikad auleSairin sua, nahəsan aSimon, atəman alarmiṽan, aAleksada
mai aRufus. Atenan egəm len nəmarireu lotodar vis naƀiltivile,
imadhaṽot.[m] Ale nasoltia lukele hən atenan ke tipat nəhai balbal siYesu,

---

[m] **15.21** Rom 16.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ale ipati. 22 Ale losəhar aYesu van vəbar naut a Kolkota, namilen nəhes
enan Naut hən Nabəlashukadhutəmat. 23 Lulav nəwain lotobul hən namər
lan maii, be aYesu emətahuni.[n] 24 Beti nasoltia lup̃os gati len nəhai balbal.
Lopəpehun nahurabat san, bar hən nəvat hən ləb̃isab̃ ase b̃ilav nahura-
bat ṽisusua.[o] 25 Namityal eməlapat dudulan nəboŋ lotogol totahətah len
nəhai balbal. 26 Lutos gat nəsa lotokot hən aYesu sile, ale loriŋ na-kel-uri-
an enan len nəhai balbal a məhat hən nəkadun, toke, "AKiŋ seJu gail."
27-28 Nəvanuan vənvənah artogolgol nasənahan len nəvanuan, lup̃os gat
gəlaru arutahətah mai aYesu. Sual itahətah len nəhai balbal len nəmatu
siYesu, togon len nəmair san.[p]

29 Nəvanuan gail lotoṽot, lohəlas aYesu, sor mədas nahəsan.
Loŋit nəholit van həni, luke, "Gaiug goləboi gəb̃igol naim siGot
b̃imasirsir, ale um təlmam həni len nəmariboŋ b̃itor a?[q] 30 B̃ima-
genan, gilav kuv gaiug gabag dan nəmatan! Gimariŋ dan nəhai
balbal!"

31 Len naṽide tomaienan, ab̃iltihai tutumav gail, alat lotoil a m̃o
hən nəvanuan gail mai ahai p̃usan gail hən nalo lusor viles aYesu
mai galit gabag, luke, "Gai ilav kuv nəvanuan tile gail be edədas
b̃ilav kuv gai! 32 Ategai tonau ke gai aKristo, aKiŋ seIsrael, timariŋ
dan nəhai balbal ale dereh datedəlomi ke gai tovi kiŋ." Alaruenan
artotahətah təban aYesu, gəlar am arokəmaienan, arusor isa həni.

Nəmatan siYesu
(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

33 Len natub̃lial, nəmargobut ikabut gol p̃is naut kavkav van
vəbar namityal totor ut mədau. 34 Ale len namityal totor enan,
aYesu ikai habat ke, "Eloi, eloi, lema sapahtani!" namilen ke, "Got
sagw, Got sagw, goriŋ gab̃ulan ginau sil nəsa?"[r]

35 Nəboŋ nəvanuan galevis lotoil pəpadaŋ ei lotosəsəloŋ həni,
luke, "Səsəloŋ, ekis aElijah."

36 Avan sua igam, ilav nasponts[s], igol epul hən nəwain tokon,
ale esii len nəhai, esuhuni van hən aYesu hən b̃emuni.[t] Ike, "Riŋi.
Datebunusi bai ke, aElijah dereh tegəm lav kuvi vi pan o teb̃uer."

37 Beti aYesu ikai habat, eməsol, imat.

---

[n] **15.23** Psa 69.21. Namər evi nəda hən nəhai sua. Nəb̃on esusau gol tovi nəhai pəhas, be ahai rerer irer hən nəvanuan lan. Lobul həni mai nəwain hən napəŋasan hən na-p̃os-gati-an b̃evi pan. [o] **15.24** Psa 22.18 [p] **15.27-28** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: 28 *Len naṽide tomaienan, natosian siGot isarpoh toke, "Dereh tipanis hum alat lotob̃ur kotov nalo."* Luk 22.37; Isa 53.12. [q] **15.29** Psa 22.7; Mak 14.58; Jon 2.19 [r] **15.34** Psa 22.1. Len naut egai aYesu isor len nasoruan ta Aram tovi nasoruan san mai silat a Jutea. [s] **15.36** *Nasponts* evi nəkasbəta nətas. Evi natsua tomədmədau toyaŋyaŋ totov len naut nasəhau tovi pan len nalilivol. Ibaŋ b̃ur. [t] **15.36** Psa 69.21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38 Len namityal enan ŋai, nəkaliko mətortor totahətah len naim siGot,
tuƀat a məhat, emətar vəbar naut a pan, igol nahudhut eru.[u] 39 Nəboŋ
nasenturion toil pəpadaŋ len nəhon aYesu toris ke tomat maienan, ike,
"Kitin, ategai evi aNatun aGot!"
40 Len naut enan ikad napəhaṽut galevis lotoil a tut dan nəhai balbal,
lotokəta ris nəsa tovisi. Galit galevis lovi aMeri ta Maktala; togon aMeri
anan atuhJemes mai aJoses; togon aSalome.[v] 41 Len naut a Kalili alate-
nan lohushusur aYesu, lokətkəta təban. Napəhaṽut tosoƀur am lototah
mai aYesu len nəyaran san vi Jerusalem, loil ei.

Nətavunan siYesu
(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

42 Nəmariboŋ enan evi Nəboŋ hən Nautautan, ale len namityal enan nəSappat
pəpadaŋ hən ƀetuƀat. Nəboŋ namityal pəpadaŋ hən ƀimasur ut mədau, 43 aJosef
ta Arimatea egəmai. AJosef evi ƀiltivanuan sua len nəSanhitrin, itoh vir nato-
han pipihabəlan aGot, ale len na-il-ƀuri-an, ivan hən aPilate, eus niben aYesu.
44 APilate esəhoṽut hən aYesu tomat tia, ŋa ekis nasenturion gəmai, eusi ke,
"AYesu imat tia ŋa?" 45 Nasenturion ike tomat tia, ale aPilate idam̃ hən niben
aYesu mai aJosef. 46 Ŋa aJosef ipat kuv aYesu vi pan, ilav nəkaliko nalinen,
eruŋ gol niben len nəkaliko enan, ale eriŋ aYesu len naƀurhuvat nəmatan lotota
p̃up̃uli tia. Beti erib hən nəvat hən ƀipat gol naƀurhuvat nəmatan. 47 Ale aMeri ta
Maktala mai aMeri anan aJoses arokəta ris naut lotoriŋ niben aYesu topat lan.

Na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

16 1 Nəboŋ nəSappat tonoŋ, aMeri ta Maktala, aMeri anan aJemes,
mai aSalome loṽur nəhai pəhas hən ləƀevəhas niben aYesu. 2 Len
nəmariboŋ metəkav hən nawik,[w] dudulan som̃ilan, lovi lan naƀurhuvat
nəmatan, 3 ale lous galit gabag ke, "Gidat datsənav. Ase terib hən
naƀiltivat enan dan naƀurhuvat nəmatan?"
4 Be nəboŋ lotokəta van hən naƀiltivat enan, loris ke, naut kəmas tovi
ƀiltivat, səpat gol naƀur am, ehum avan sua torib həni tia. 5 Ale nəboŋ
lotoƀis len naƀurhuvat nəmatan, loris nəmantuhmar sua tobətah len
navəlan nəmatu, tosun nahurabat topəhapəhw.[x] Lumaŋmaŋ habat lan,
lomətahw. 6 Ike, "Samtemətahw! Mətudoŋ aYesu ta Nasaret tomat len
nəhai balbal. Ile məhat tia! Satoh gegai. Mətekəta ris naut lotoriŋi topat
lan. 7 Mitivan. Mitikel mai ahai susur san gail mai aPita ke, 'Eil a m̃o
hən gamito vi Kalili. Dereh məterisi ei, hum tokel mai gamit tia.' "[y]

---

[u] **15.38** Exo 26.31-33 [v] **15.40** Psa 38.11 [w] **16.2** Len nasoruan ta Kris ike *len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* gidato datokis nəmariboŋ enan hən nəSade. [x] **16.5** *Nəmantuhmar* savi natətai be evi ulum̃an nədam̃ han tonor hən nəlahan, be səlah sal. [y] **16.7** Mak 14.28

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 Latpəhaṽut galenan lotovivile, lupab, lodədarŋab̃u, lugam dan nab̃ur.
Ləsakel mai avan ideh husur lotomətahw.

[Len natosian galevis ta sutuai, Mak 16: 9-20 eb̃uer.]

AYesu evisi hən aMeri ta Maktala
(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)

9 Nəboŋ aYesu tole məhat dudulan som̃ilan len nəmariboŋ metəkav hən
nawik, nəvanuan tovisi həni metəkav, aMeri ta Maktala. Evi aMeri enan,
aYesu tohut natəmat tomələvru dani. 10 AMeri ivan, ikel uri mai alat loto-
tah mai aYesu, lotololosa, lototaŋ. 11 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən aYesu tomaur
təlmam, ale aMeri toke torisi, ləsadəlomi.

AYesu evisi hən ahai susur eru
(Luk 24.13-15)

12 A tahw, aYesu evisi hən ahai susur eru san artoyar husur nap̃isal dan
naut a Jerusalem. Be len nəboŋ enan, ehum niben totile. 13 Alaruenan
arotəlmam vi Jerusalem, lukel ur nəsa tovisi mai ahai susur lotosuh ei.
Be ləsadəlom nəsa gəlar am artokele.

AYesu evisi hən ahai susur tosəŋavur pisan tosua
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; Uman 1.6-8)

14 A tahw tətas am, nəboŋ ahai susur tosəŋavur pisan tosua lotohan,
aYesu evisi hən galito. Isor len galito husur lotopar dəlomian mai nəkadu-
lit tohaihai husur ləsadəlom na-kel-uri-an silat lotorisi.
15 Beti ikel mai galito ke, "Mətevi lan naut p̃isi len navile a pan, mitikel ur na-
kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail p̃isi.[z] 16 Nəvanuan todəlom na-kel-uri-an tovoi,
tobaptais, aGot dereh tilav kuvi dan nəsaan san. Avil nəvanuan sadəlomi, aGot
dereh tisab̃ səhoti ke timaspanis. 17 Ale namerikel galegai dereh levisi mai alat loto-
kad nadəlomian: len nahəsagw dereh lehut natəmat gail, lisor len nasoruan veveu
gail. 18 Dereh lipat nəm̃at gail, təgau hən navəlalito; ləb̃emun nabehi hən nəmatan,
asike emədas galito. Dereh leriŋ navəlalito len alat lotoməsah, ale limaur."

AYesu evi məhat vi lan nəmav
(Luk 24.50-53; Uman 1.9-11)

19 Nəboŋ Nasub̃ aYesu tokəmaienan mai galit tonoŋ, aGot ilavi vi məhat
vi lan nəmav, ale ebətah tarhət len nəmatu siGot. 20 Beti ahai susur gail
luvan, lukel ur na-kel-uri-an tovoi len naut p̃isi. AGot eum mai galito, len
namerikel gail igol imasil ke nasoruan san ekitin.

---

[z] **16.15** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, savi nəboŋ tohan mai ahai susur san gail, be len nəboŋ tile am.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luk

Na-kel-uri-an tovoi aLuk totosi

Ase itos naloƀulat egai?
Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke aLuk tovi vanuan rererer totah mai aPol len nəyaran san, gai itosi.
ALuk itos naloƀulat egai hən nəsa?
Itosi hən ƀikel ur nə-nau-gati-an silat lototah mai aYesu husur nəmauran mai naƥusanan san.
ALuk itosi m̃os ase?
Itosi m̃os alat lotoke leləboi nakitinan husur aYesu.
Naloƀulat egai ehusur as galito?
Ehusur aYesu nəboŋ toƥusan, ehusuri len nəboŋ tobubur mai nəvanuan tile gail, ale ehusuri len nəboŋ tovi tarhət salito.
Natgalenan evisi ŋais?
Naloƀulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 6 vəbar A.D. 30.
Natgalenan evisi a be?
Naloƀulat egai iƀol husur nəsa tovisi len naut a Kalili mai a Jutea.

ALuk eƥusƥus kitev nakitinan husur nəmauran siYesu. Eus alat lotoləboi aYesu mai alat lototah maii len nauman san, alat lotoris nəsa togole mai alat lotosəsəloŋ hən nəsa tokele. Ale aLuk itos gat natit ƥisi len naloƀulat egai. Igol imasil ke aYesu egəm hən ƀidoŋ alat lotomasig, hən ƀilav kuv galit dan nəsaan. Egəm m̃os nəvanuan ƥisi, savi naJu gail ŋai.

ALuk itos husur aYesu sum̃an aNatun Nəvanuan, toləmas bun alat lotoməsah, alat lotopar tite, alat lotomalkəkat, alat lototaŋ mai alat nəvanuan gail lotomətahun galito. Eləmas bun nəvanuan nəsaan gail, eləmas bun alatpəhaṽut mai eləmas bun alahutai. AYesu isor tas na-pul-hən-natite-an mai eƥusan husur natohan pipihabəlan aGot.

Len nagilen, aLuk itos husur aYesu nəboŋ tomat mai tole məhat dan nəmatan san. Itos nəƀol husur alaruevis artosor mai aYesu len naƥisal vi Emmaus nəboŋ tole məhat dan nəmatan tia. Nəƀol enan ipat len naloƀulat egai ŋai, səpat len na-kel-uri-an siMattiu, siMak o siJon.

1) ALuk itos naloƀulat egai m̃os nəsa? (1.1-4)
2) Nəpasian siJon Baptais mai aYesu (1.5–2.52)
3) Napisulan siJon Baptais (3.1-20)
4) Nəbaptaisan siYesu mai nəboŋ natəmat totaltal ke aYesu tigol nəsaan (3.21–4.13)
5) Nauman siYesu len naut a Kalili (4.14–9.50)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6) AYesu iyar a Kalili vi Jerusalem (9.51–19.27)
7) Nawik naməkot siYesu: nakotan mai nəmatan san (19.28–23.56)
8) AYesu imaur tətas (24.1-12)
9) AYesu evisi hən nəvanuan gail. AGot ilavi vi lan nəmav (24.13-53)

Natuƀatan

1 1 Ikad nəvanuan isoƀur tokel ur natit gail tosarpoh len gidato, hum
ahai kelkel ur gail lotokele. Lutos nəsa nəvanuan gail lotorisi mai
lotokel uri mai ginamito. 2 Hum ke alat len natuƀatan lotoris natit p̃isi
tovisi, ale lotogəm vi vanuan na-vi-tarhəte-an gail hən nasoruan, imaie-
nan lukel uri mai ginamito. 3 Ginau am nunau ke, ivoi ke, notokəta
kitev natit p̃isi len natuƀatan, tuani, ale tos husuri van hən gaiug Nasuƀ
Teofilus, 4 hən gəƀeləboi nakitinan husur aYesu, mai nəsa lotoṽusani hən
gaiug. Nəƀol egai imagegai:

Aŋel sua ikele ke dereh lipas aJon

5 Nəboŋ aHerot tovi kiŋ len naut a Jutea, ikad ahai tutumav sua
nahəsan aSekariah. Ikad nahəmar sua nahəsan aApijah,[a] aSekariah
tovi galit sua. Bareab san, nahəsan aElisapet, gai am esua len nəpasu-
san siAron. 6 Gəlaru aruvoi, arunor len nəhon Nasuƀ aGot bathut arugol
husur masuṽ hən natit p̃isi tokele. 7 Be anatularu eƀuer husur aElisapet
ebutoh, mai arovi haṽut tia.
8 Boŋ sua nahəmar siSekariah loum siGot. ASekariah eum len nəhon
aGot hum ahai tutumav. 9 Hum naṽide sihai tutumav gail, lubar hən
nəvat hən lotosaƀ aSekariah hən ƀepəŋas nəhai pəhas len naim siNasuƀ
aGot.[b] Boŋ sua aSekariah eƀis lan, 10 len nəboŋ enan naƀiltiluṽoh lusor
tuṽ vivile. 11 Ale aŋel siNasuƀ evisi həni, eil ben nəmel tutumavan tarhət
nəmatu.[c] 12 Nəboŋ aSekariah toris aŋel enan, emətahw, ninen epil. 13 Ris
aŋel toke, “Sagemətahw aSekariah, husur aGot esəsəloŋ hən na-sor-tuṽ-
an sam̃. Ale asoam̃ aElisapet dereh tipas anatum̃ ulum̃an. Geriŋ nəhes
Jon lan. 14 Ale gaiug gehəhaṽur habat mai nəlom̃ tivoi masuṽ həni.
Nəvanuan isoƀur dereh lehəhaṽur hən nəboŋ ƀevisi, 15 bathut tiyalyal len
nəhon aGot balai. Asike emun nəwain mai nəwai todaŋ, ale tepul hən
aNunun aGot nəboŋ topat sal len nabəhaṽun anan.[d] 16 Ale tipair təlmam
hən anatun seIsrael tisoƀur van hən Nasuƀ, aGot salito.[e] 17 Len nanunun

---

[a] **1.5** 1Chr 24.10 [b] **1.9** Exo 30.7-8 [c] **1.11** Exo 30.1-10; 1Ki 7.48 [d] **1.15** Num 6.3
[e] **1.16** Mal 2.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai nədaŋan siElijah, dereh teil a m̃o hən Nasuƀ̃ hən ƀ̃ipair təlmam hən nəlon atəmalit van hən anatulito, pair təlmam hən nəlon alat ləsagol husur nəsa aGot tokele, van hən naƀ̃isal silat lotonor, lotokad namitisau hən nəmauran tonor. Imaiegai, aJon dereh teutaut hən nəvanuan gail hən ləƀ̃eutaut vir Nasuƀ̃.”[f]

18 Beti aSekariah ikel mai aŋel ke, “Neləboi mab hən natgalegai? Husur novi haṽut tia mai asoagw evi bareab tia.”

19 Aŋel isor vari ke, “Nahəsagw aKapriel[g] notoil len nəhon aGot tosəvat ginau m̃os nəƀ̃isor mai gaiug, hən nəƀ̃ikel ur na-kel-uri-an tovoi hən natgalegai. 20 Be husur gəsadəlom nəsa notokele, gaiug dereh geƀ̃ut, gedədas gəƀ̃isor van vəbar nəboŋ natgalegai ƀ̃evisi. Natit p̃isi dereh tevisi sum̃an notokele.”

21 Len nəboŋ enan naluṽoh lutoh vir aSekariah, ale luƀ̃aŋ lan husur evəlo len naim siGot. 22 Nəboŋ tovivile, saləboi ƀ̃isor mai galito, ale loləboii ke, eris na-kəta-risi-an sua togəm len nəmav len naim siGot, husur eƀ̃utƀ̃ut be ike tisor len navəlan.

23 Len nəboŋ hən nauman sinahəmar san gail tonoŋ, eriŋ naut a Jerusalem, ivahim san. 24 Husur nəboŋ enan abareab san, aElisapet etian ale husur nahəbati torim esusuan gai gabag, ike, 25 “Egai nəsa Nasuƀ̃ aGot togole m̃os ginau nəboŋ tohəhaṽur hən ginau. Ilav kuv nahur sasa sagw notodaŋ ƀ̃uri len nəhon nəvanuan sagw gail.”

Aŋel sua isor husur nəpasian siYesu

26 Ale len nahəbati tomələvtes siElisapet, aGot esəvat aŋel Kapriel vi Nasaret, navile sua a Kalili 27 hən ƀ̃isor mai navensus sua, nahəsan aMeri. Ikad avan sua len nahəmar siTevit, nahəsan aJosef, ale gəlaru arukel gati ke arilah. 28 Aŋel ivan hən aMeri, ike, “Ivoi. Nasuƀ̃ aGot eputsan gaiug, itoh mai gaiug.”

29 Be aMeri, nəlon etuhatuh hən nasoruan en san, inau soƀ̃uer hən namilen nasoruan aŋel tokele. 30 Beti aŋel ikel maii ke, “Sagemətahw Meri, aGot ehəhaṽur hən gaiug tia, eputsan gaiug. 31 Asike idareh gaiug dereh getian, ale gipas anatum̃ ulum̃an sua, geriŋ nəhes Yesu lan. 32 Gai dereh tiyalyal balai, lekisi hən anatun aGot a məhat buni, ale Nasuƀ̃ aGot dereh tigol tilav namilen aTevit atəman ta sutuai tovi kiŋ. 33 Nəpasusan siJakop dereh litoh pipihabəlan vi sutuai; nanoŋan han eƀ̃uer.”[h]

34 Ris aMeri tokel mai aŋel ke, “Imabe? Avan ideh səbar nibegw sal!”

35 Aŋel isor vari ke, “ANunun aGot dereh tegəm len gaiug, nədaŋan siGot a məhat buni tikabut gol gaiug hum nəm̃ol. Husur enan ategai gəƀ̃ipasi, dereh tevi siGot, ale lekisi hən aNatun aGot. 36 Geris amaheam̃ aElisapet. Alitenan am etian, ikad anatun ulum̃an naut kəmas ke tovi

---

[f] **1.17** Mal 4.5-6 [g] **1.19** Dan 8.16, 9.21; Luk 1.26 [h] **1.33** 2Sam 7.12-16; Isa 9.6; Dan 7.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bareab tia. Ale egai nahəbati san tomələvtes, gai lotokisi ke tobutoh.
37 Bathut aGot satətan hən b̃igol natideh."[i]
38 Ale aMeri ike, "Ginau novi natəbarehreh nauman siNasub̃. Ivoi len
ginau hum gotokəmaienan." Ale aŋel ivan dani.

AMeri mai aElisapet

39 Sədareh aMeri ile məhat, iŋad vi lan nab̃iltivile sua a Jutea, naut
enan tobaŋ ṽehuh. 40 Nəboŋ tobar naut enan evi lohoim siSekariah, ike,
"Ivoi," mai aElisapet. 41 Nəboŋ aElisapet tosəsəloŋ hən na-ke-ivoi-an san,
anatun ekurkur len nabəhaṽun, ale aElisapet epul hən aNunun aGot.
42 Beti ikai habat ke, "AGot igol navoian van hən gaiug səhor alatpəhaṽut,
igol navoian am van hən anatum̃ gəb̃ipasi. 43 Imab hən nategai tovi-
si hən ginau, ke anana siMasta sagw togəm hən ginau? 44 Husur nəboŋ
notosəsəloŋ hən nadolom̃, anatugw ekurkur hən nahəhaṽuran san len
nabəhaṽugw. 45 AGot gatogol navoian van hən gaiug, husur ke gaiug
godəlomi ke tigol nəsa tokel gati mai gaiug."

AMeri eputsan nahəsan aGot

46 Beti aMeri ike:
"Nəlogw eputsan Nasub̃,
47 Nanunugw ikemkem hən aGot sagw
gai tolav kuv ginau dan nəsaan.
48 Husur eris natəbarehreh san tovi ut kəmas,
ale vi sutuai naur p̃isi
lekiskis ginau ke alitenan navoian topat lan.
49 AGot todaŋ buni igol
natgalevis tovoi buni hən ginau,
gai səb̃on, nahəsan esəhor nəhes p̃isi.
50 Ilolosa hən naur p̃isi ta sutuai vi sutuai
lotomətahw len nəyalyalan san.
51 Eṽusan nədaŋan san hən navəlan tia,
ehut alat lotoṽiv, lumap̃ip̃iriah,
alatenan lotopatpat galit məhat len nəlolito.
52 Isah sur alat lotoyalyal vi pan dan namilelito,
ale eputsan alat lotovi ut kəmas.[j]
53 Evəŋan alat lotomalkəkat, luhanukub,
avil esəvat alat lotokad natit p̃isi, luvan səsəlav.
54 Evi tarhət silat a Israel lotovi vanuan san gail,
inau gati hən b̃igol nalolosaan mai navoian hən galito,
55 hum tokel gati mai atəmadat gail,

---

[i] **1.37** Gen 18.14 [j] **1.52** Job 5.11, 12.19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai aApraham mai nəpasusan san van van vi sutuai.”[k]
56 AMeri itoh mai aElisapet pəpadaŋ hən nahəbati itor, beti etəlmam
vahim.

Lupas aJon

57 Len nəboŋ aElisapet topas naulum̃an san, 58 amahean gail mai alat
lototoh pəpadaŋ həni, losəsəloŋ həni ke Nasuƀ aGot ivoi buni həni, ale
lohəhaṽur maii. 59 Len nəmariboŋ tomələvtor logəm hən ləƀetiv dalus
anatun ale luke leriŋ nahəsan atəman aSekariah lan.[l] 60 Avil anan ikai ke,
“Aoa, nahəsan m̃au aJon!”
61 Ris lotokel maii ke, “Amaheam̃ gail, nəhes enan eƀuer len galito.”
62 Ale lusor len navəlalit mai aSekariah hən ləƀisaƀ nəhes aSekariah
toke tekisi həni. 63 ASekariah isor len navəlan, eus natit hən ƀitos lan ale
itosi ke, “Nahəsan aJon.” Galit p̃isi lup̃aŋ lan. 64 Vəha-sua ŋai eləboi ƀisor
tətas, ale etuƀat hən ƀisal suh aGot. 65 Alat lototoh pəpadaŋ həni, lumaŋ-
maŋ, lomətahw, mai alat a Jutea, naut enan tobaŋ ṽehuh, luhol husur
natgalegai. 66 Nəvanuan gail p̃isi lunau masuṽ hən nəsa lotosəsəloŋ həni,
ale luke, “Natətai egai dereh timabe?” Husur navəlan aGot ipat tin lan.

Nəƀe siSekariah

67 Atəman aJon, aSekariah epul hən aNunun aGot beti ikel ur nəsa aGot
tokel maii ke,
68 “Noputsan nahəsan NasuƀaGot seIsrael,
bathut egəm hən togol nəvanuan san gail lotovi slev lotomakuv,
69 ale esəvat avan sua todaŋ len nəpasusan sivanuan nauman san,
aTevit,
atenan dereh tilav kuv gidato dan nəsaan sidato.
70 AGot ekəmaienan
len nabuŋon ahai kelkel ur san gail ta sutuai,
71 ke atenan ƀilav kuv gidato dan aenemi sidat gail,
dan navəlan alat lotomətahun bun gidat habat.
72 Ilolosa hum tokel gati mai atəmadat ta sutuai
ale inau gat na-kel-gati-an san tokitin,
73 na-kel-gati-an tota gati len nahəsan mai aApraham atəmadat ta
sutuai:[m]
74 hən ƀilav kuv gidato dan navəlan aenemi sidat gail
hən ke datƀeum san, asike datukad namətahwan,
75 ale datƀinor len nəhon
mai datƀivoi vəbar nagilen nəmauran sidato.

---

[k] **1.55** Hən naves 46-55, ris 1Sam 2.1-10 [l] **1.59** Gen 17.11-12; Lev 12.3
[m] **1.73** Gen 22.16-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

76 Gaiug m̃au anatugw,
dereh lekis gaiug hən ahai kelkel ur siGot toyalyal buni;
husur dereh gaiug geil a m̃o hən Nasuƀ
hən gəƀeutaut hən nap̃isal san gail,[n]
77 hən gəƀilav mai nəvanuan san gail
naləboian hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan
len naruƀatian dan nəsaan salito.
78 Nalolosaan mai navoian siGot sidato
dereh tesun gidato
sum̃an nəyal tovisi len nəmav,
79 tem̃ias alat lototoh len nəmargobut,
lotomətahw len nəmatan,
hən ƀesəhar gidato len nap̃isal totəm̃at."[o]
80 Ale natətai enan Jon, etibau, egəm idaŋ len nanunun. Itoh len naut masmas toƀəƀesw vəbar nəboŋ togəm visi len alat a Israel.[p]

AMeri ipas aYesu
(Mat 1.18-25)

2 1 Len nəboŋ galenan Sisa Aukustus ikel buni ke, tikad nap̃uruŋan hən nəvanuan p̃isi lototoh len navəlan alat a Rom. 2 Nap̃uruŋan enan evi nametəkav nəboŋ aKwirinius tovi gavna len naprovens Siria. 3 Ale galit p̃isi lovi lan naut salit matmat hən ləƀitos gat nahəsalito.
4 Ŋa aJosef am eriŋ naut a Nasaret a Kalili ale evi Petlehem a Jutea lotokisi hən naƀiltivile siTevit, husur gai esua len nəpasusan siTevit. 5 Gai mai aMeri, tokel gati ke arƀilah, arovi Petlehem hən arƀitos gat nahəsalaru be aMeri pəpadaŋ hən ƀipasus. 6 Nəboŋ artotoh len naut a Petlehem, aMeri ipasus. 7 Ipas ahai a m̃o san tovi ulum̃an. Eruŋ gole hən nahudhukaliko gail. Eriŋi ipat len naut nəhanan sinarivatəvat gail husur nahotel epul varirihit p̃isi.[q]

Aŋel mai nəvanuan nasipsip gail

8 Len mariug enan ikad alatevis lotosuh len nəmarireu gail, lotokətkəta təban navəshəsipsip pəpadaŋ hən naut a Petlehem. 9 Nəboŋ lototoh magenan, aŋel siNasuƀ evisi hən galito mai namənas siNasuƀ em̃ias galito ale lomətahw, lom̃inm̃inikot. 10 Ris aŋel tokel mai galito ke, "Samtemətahw, husur nukad na-kel-uri-an tovoi ƀigol nəvanuan p̃isi ləƀikemkem masuṽ.
11 Bathut daməŋai len naƀiltivile siTevit lupas natətai sua ƀilav kuv

---

[n] **1.76** Mal 3.1 [o] **1.79** Isa 9.2 [p] **1.80** Len nasoruan ta Kris hum ma tovi *len nanunun* o hum ma tovi *len aNunun aGot.* [q] **2.7** Nəvanuan galevis lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke savi nahotel, be naim silat len nəbathudud siJosef. Ale naim enan ikad narum̃ alat len nəyaran lotoləboi ləƀipat lan, be narum̃ epul tia.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəsaan samito, gai evi aKristo, Nasuƀ, aGot totabtabuh lan. 12 Egai natit
mətƀeris ləboii lan, ke: dereh mitisaƀ natətai lotoruŋ gole hən nahudhu-
kaliko gail topat len naut nəhanan sinarivatəvat."
13 Vəha-sua ŋai ikad naƀiltiluṽoh hən aŋel hən nəmav lototah maii,
lotoputsan aGot ke,
14 "Nalotuan van hən aGot toyalyal buni,
mai len navile a pan, natəm̃at van hən nəvanuan p̃isi,
navoian siGot topat len galito."

Nəvanuan nasipsip gail lovi Petlehem

15 Nəboŋ aŋel gail lotoriŋ galito hən ləƀetəlmam vi lan nəmav, nəva-
nuan nasipsip lukel mai galit gabag ke, "Ivoi ke datevi Petlehem hən
datƀeris nategai tovisi, Nasuƀ tokele mai gidato."
16 Ŋa lusaṽsaṽut van, lusaƀ aMeri mai aJosef, mai amas topat len naut
nəhanan sinarivatəvat. 17 Nəboŋ lotorisi tonoŋ, lukel ur nəsa aŋel tokel
husur natətai enan. 18 Ale nəvanuan p̃isi lotosəsəloŋ həni, lup̃aŋp̃aŋ len
nəsa nəvanuan nasipsip lotokele. 19 Be aMeri inau gat natgalen p̃isi, len
nəlon inaunau namilen. 20 Beti nəvanuan nasipsip lotəlmam, ale lusor sal
suh nəyalyalan siGot, loputsani husur natit p̃isi lotosəsəloŋ həni mai loto-
risi. Esum̃an ŋai aŋel tokel mai galito.

Arupat amas aYesu vi lan naim siGot ale aSimeon mai aAnna arorisi

21 Nəboŋ nəmariboŋ tomələvtor simas tonoŋ, lotiv dalusi,[r] ale loriŋ
nəhes Yesu lan. Nəhes enan aŋel ikel uri nəboŋ aMeri satian sal.
22 Ta sutuai aMoses itos nalo husur latpəhaṽut lotopasus ke limastoh
vir nəmariboŋ tovi 40 ale legəm veveu tətas len nəhon aGot. Imaienan,
nəboŋ nəmariboŋ hən aMeri ƀegəm veveu buni tonoŋ, arupat aYesu
vi Jerusalem hən arƀeṽusani ke tovi siNasuƀ husur nalo siNasuƀ aGot
aMoses totosi.[s] 23 (Imaiegai, len nalo siNasuƀ aGot ike, "Hai a m̃o gail
p̃isi lotovi ulum̃an, levi siNasuƀ aGot. AGot itabtabuh len galito hən
ləƀevi esan.")[t] 24 Ale aruvan vəpat nəman eru hən natutumavan hum nalo
siNasuƀ aGot tokele ke, "nətav eru o napijin eru."[u]
25 Len naut a Jerusalem ikad ahaṽut sua nahəsan aSimeon. Atenan inor
mai ehusur kitin hən nap̃isal siGot. Itoh vir avan sua ƀevi tarhət seIsrael,
ale aNunun aGot itoh len gai. 26 ANunun eṽusani ke gai asike imat vəbar
ƀeris aKristo siNasuƀ, aGot totabtabuh lan. 27 ANunun esəhar aSimeon
vaƀis len naim siGot. Nəboŋ anan aYesu mai atəman artopati vi lohoim
hən arƀigol nəsa nalo siMoses tokele, 28 aSimeon ipati len navəlan ale isal
suh aGot ke,

---

[r] **2.21** Gen 17.11-12; Lev 12.3; Luk 1.31 [s] **2.22** Lev 12.2-8 [t] **2.23** Exo 13.2, 12, 15
[u] **2.24** Lev 12.8. Nətav ehum navimal topəhapəhw mai napijin ehum nəhoib.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29 “Masta, ginau notovi slev sam̃,
gagai nəlogw ikad natəm̃at, riŋ ginau nimat
hum nasoruan sam̃ tokele,
30 husur namətagw eris ategai ƀilav kuv nəvanuan sam̃ gail vi lan
nəmauran.
31 Goutaut həni len nakətaan sinəvanuan gail p̃isi.
32 Gai evi nam̃ial ƀem̃ias nap̃isal sam̃ gail m̃os alat ləsavi Ju,
gai am dereh teputsan nahəsan nəvanuan sam̃ gail, aIsrael.”[v]
33 Nəboŋ anan mai atəman artosəsəloŋ hən nəsa aSimeon tohol husur
aYesu, arup̃aŋ. 34 Beti aSimeon eus aGot hən ƀigol ƀivoi hən gəlaru, ale
ikel mai aMeri, anan aYesu ke, “Ategai boh dereh tigol nəvanuan tisoƀur
len naut a Israel levi ut kəmas mai teputsan nahəsan tisoƀur am. Gai
dereh tehum natsua nəvanuan tosoƀur ləƀisor tasi balai, 35 ale gai tisor
vəhot nənauan tosusuah len nəlon nəvanuan lotosoƀur. Meri, gaiug am,
dereh gelə̃ŋon tisa sum̃an naƀu tokan tosar nəlom̃.”
36 Ikad ahai kelkel ur sua, nahəsan aAnna, anatvavin aFanuel, len
nahəmar siAser. Alitenan ilah len nasihau eməlevru ŋai ale asoan imat.
Egəm vi bareab tia. 37 Evi batunau vəbar nədam̃ han tovi 84. Gai sariŋ
naholəvat todar vis naim siGot avil ilotu len nalennəyal mai nalenmariug
p̃isi. Len nalotuan san, səhan, isor tuṽ ŋai. 38 Len namityal enan ŋai egəm
pəpadaŋ ale ike sipa vi təban Nasuƀ aGot, ihol husur aYesu mai alat loto-
toh vir aGot ƀilav kuv a Jerusalem[w] hən ƀikad nəmakuvan.
39 Nəboŋ aJosef mai aMeri artogol natit p̃isi nalo siNasuƀ aGot tokele
tonoŋ, arotəlmam vi Nasaret, navile səlaru len naut a Kalili. 40 Natətai
etibau, egəm idaŋ. Gai epul hən namitisau hən nəmauran tonor mai
naṽide tovoi, ale aGot ivoi buni həni, eləmas buni.

AYesu len naim siGot

41 Len nasihau gail p̃isi anan aYesu mai atəman arovi Jerusalem hən
Nəhanan hən nəPasova.[x] 42 Nəboŋ nədam̃ hiYesu tosə̃ŋavur pisan eru, evi
məhat vi Jerusalem mai gəlaru sum̃an naṽide hən naƀiltihanan. 43 Nəboŋ
nəhanan tonoŋ, lotuƀat vahim. Natətai, aYesu itoh a Jerusalem be arsa-
ləboii 44 husur arunau ke, totah mai alat lototəlmam mai gəlaru. Nəboŋ
nəyaran hən nəboŋ enan tonoŋ, gəlaru arokəta doŋi len amahealar gail
mai nabubur salit gail soƀuer. 45 Ale arotəlmam vəbar naut a Jerusalem
hən arƀekəta doŋi. 46 Husur nəmariboŋ totor arusaƀi len naholəvat todar
vis naim siGot. Ebətah mai ahai p̃usan gail, esəsəloŋ hən galito ale eus
galito hən nausian gail. 47 Galit p̃isi lotosəsəloŋ hən aYesu, lup̃aŋ len

---

[v] **2.32** Isa 42.6, 49.6, 52.10 [w] **2.38** Len naut egai namilen a *Jerusalem* evi alat a Israel p̃isi. [x] **2.41** *Nəhanan hən NəPasova* evi nəhanan seJu gail husur lohəhaṽur hən nəboŋ aGot togol ahai a m̃o gail p̃isi silat a Ijip lumat be səbar alat a Israel. Ris Exo 12.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naləboian san mai na-sor-vari-an san. 48 Nəboŋ artorisi, arup̃aŋ ale anan
ikel maii ke, “Anatugw, imabe gotogol tomaiegai hən ginaməru? Geris,
atəmam̃ mai ginau namrolən̄on isa nəboŋ namrtokəta doŋ gaiug.”
49 Gai isor mai gəlar ke, “Imabe mərtodoŋ ginau? Mərsaləboii ke, noto-
toh len naim seTəmagw ŋa?”
50 Avil arsaləboi səhot nəsa tokel mai gəlaru.
51 Naut kəmas, be iyar vi pan mai gəlaru vəbar naut a Nasaret, ale igol
husur nəsa artokele. Anan inaunau natgalenan len nəlon. 52 Ale namitisau
hən nəmauran tonor mai naṽide tovoi siYesu evivi məhat. Etibau am ale
aGot mai nəvanuan gail lohəhaṽur am tabtab həni.[y]

Na-kel-uri-an siJon
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.19-28)

3 1 Len nasihau tosəŋavur pisan erim seTiperius tovi Sisa hən naut
a Rom, nəboŋ aPontius Pilate tovi gavna hən naprovens Jutea,
nəboŋ aHerot Antipas tovi vanuan totibau hən naut a Kalili, mai aṽan,
nahəsan aFilip tovi vanuan totibau hən naut a Iturea mai a Trakonitis,
mai aLisanias tovi vanuan totibau hən naut a Apilin, 2 nəboŋ aAnnas mai
aKaiafas artovi b̃iltihai tutumav, nasoran siGot egəm hən aJon anatun
aSekariah len naut masmas tob̃əb̃esw. 3 Ŋa aJon iyar vi lan naut p̃isi
todar vis Nawisel Jortan hən b̃ikel ur napisulan egai mai nəvanuan gail
ke, lipair dan nəsaan salito mai lidam̃ həni ke tibaptais hən galito hən
narub̃atian dan nəsaan.
4 Ehum ahai kelkel ur aIsaiah totosi sutuai tia husur aJon ke:
“Nadoldol sua satokai len naut masmas tob̃əb̃esw,
‘Məteutaut hən nap̃isal m̃os Nasub̃,
gol nap̃isal san gail linor,
5 dereh nab̃ur madiŋdiŋ gail p̃isi tepul,
naṽehuh gail p̃isi tipapav,
nap̃isal tohab̃ taṽor tegəm tinor
mai nap̃isal tokutkutu teməsoh balai.
6 Ale nəvanuan gail p̃isi leris ləboi nap̃isal
hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan salito, aGot togolgole.’ ”[z]
7 Imagenan aJon ikel mai naluṽoh lotogəm hən b̃ibaptais hən galito ke,
“Anatun nəm̃at gail![a] Ase ikel nalələgauan mai gamito hən mətb̃igam dan
nab̃iltilol paŋpaŋ b̃egəmai? 8 Len nəmauran samito, mitiṽan hən naṽite
tinor hən nəpairan samito dan nəsaan. Ale samtetub̃at sor mai gamit
gabag ke, ‘Asike datupanis husur aApraham evi atəmadato ta sutuai.’

---

[y] **2.52** 1Sam 2.26; Pro 3.4 [z] **3.6** Isa 40.3-5 [a] **3.7** Len naut egai nasoruan ta Kris ike nəvaipa tovi nəm̃at tosa. Len nənauan seJu gail, nəm̃at isa masuṽ hum natəmat toil a m̃o həni.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Husur nukel mai gamit ke aGot eləboi b̃ilav nəvat galegai ale gol ke
legəm vi pasusan siApraham![b] 9 AGot esum̃an naulum̃an toutaut tia hən
b̃itai nəkadhuhai gail hən nakuvkuv; nəhai p̃isi ləsəṽan hən naṽit tovoi,
gai dereh titaii, bubulan gail vi lan nəhab."
10 Ale naluṽoh lousi ke, "Beti namtigol nəsa?"
11 AJon isor var galit ke, "Avan tokad nahurabat toru, tilav tesua
mai avan topar, ale avan tokad nəhanian tigol timaienan."
12 Alat lotovi vanuan nətaks, galevis am logəm hən ləb̃ibaptais. Ale
lousi ke, "Hai p̃usan, ginamit, namtigol timabe?"
13 Ikel mai galit ke, "Samtilav kuv nəvat tetibau səhor nəsa nəgav-
men ta Rom tokele."
14 Beti nasoltia galevis lousi ke, "Be ginamit am, namtimabe?" Isor
var galito ke, "Samtitaltal hən nəvanuan gail hən ləb̃ilav nəvat mai
gamito, samteliblibоŋ husur galito len nakotan. Mətehəhaṽur hən
nap̃urp̃uran samit ŋai."
15 Len nəboŋ enan nəvanuan gail lopul hən nə-vatvat-viri-an. Len
nənauan salit lousus galit ke, "AJon, gai hum ma b̃evi aKristo, aGot
totabtabuh lan a?" 16 Ale aJon isor var galit p̃isi ke, "Nubaptais hən
gamit hən nəwai ŋai. Avil avan sua todaŋ səhor ginau satogəmgəmai,
ginau novi ut kəmas ŋai, nəsanor kasi hən nəb̃isah rub̃at nəhau hən
naributbut san.[c] Gai dereh tibaptais hən gamito hən aNunun aGot
mai nəhab. 17 Gai esum̃an naulum̃an topat nəhai rivrivhai tia hən
b̃epəpehun namisurhuwit dan nəbavhut tomasmas. Dereh tib̃on hən
namisurhuwit len natuhim han, be tepəŋas nasugut nawit tosa len
nəhab todədas b̃imat."[d] 18 Ŋa len naṽide tosob̃ur aJon isor idaŋ mai
galito, ale ikel ur na-kel-uri-an tovoi mai galito.
19 Be nəboŋ aJon tosor tas nəvanuan totibau, aHerot Antipas, husur
tolah mai aHerotias tovi asoan aṽan, ale nəboŋ aJon tosor tasi am
husur natesasa p̃isi togole tia, 20 imagenan aHerot igol isa masuṽ
səhor ta m̃o: ekəkol gat aJon len naim bəbaŋis.

AJon ibaptais hən aYesu
(Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Loriŋ aJon len naim bəbaŋis a tahw, be nəboŋ nəvanuan gail
p̃isi lotobaptais, aYesu am ibaptais. Nəboŋ aYesu tosor mai aGot,
nəmav esəŋav, 22 aNunun aGot evi pan tokad niben sum̃an nətav[e],
itav len aYesu, ale nadoldol egəm len nəmav ke: "Gaiug govi ana-

---

[b] **3.8** Jon 8.33, 37, 39 [c] **3.16** Evi slev gail lotosah rub̃at nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail. [d] **3.17** AGot ehum nəvanuan topat nəhai rivrivhai, be epəpehun navoian dan nəsaan, ale epəŋas nəsaan len nəhab.
[e] **3.22** Nətav ehum navimal topəhapəhw.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tugw ulum̃an sagw notoləmas bun gaiug, nohəhaṽur masuṽ hən gaiug.”[f]

Nəbathuyah siYesu
(Mat 1.1-17)

23 Nəboŋ aYesu totub̃at hən nauman san, nədam̃ han evi 30. Nəvanuan
gail lunau ke evi anatun aJosef,
siHeli, 24 siMattat,
siLevi, siMelki,
siJannai, siJosef,
25 siMattatias, siAmos,
siNahum, siEsli,
siNakkai, 26 siMaat,
siMattatias, siSemein,
siJosek, siJota,
27 siJoanan, siResa
siSeruppapel, siSealtiel,
siNeri, 28 siMelki,
siAtti, siKosam,
siElmatam, siEr,
29 siJosua, siElieser,
siJorim, siMattat,
siLevi, 30 seSimeon,
seJutah, siJosef,
siJonam, siEliakim,
31 siMelea, siMenna,
siMattata, siNatan,
siTevit, 32 siJesse,
siOpet, siPoas,
siSalmon[g], siNahson,
33 siAmminatap, siAtmin,
siArni[h], siHesron,
siPeres, seJutah,
34 siJakop, seIsak,
siApraham, siTerah,
siNahor, 35 siSeruk,
siReu, siPelek,
siEper, siSelah,
36 siKainan, siArfaksat,

---

[f] **3.22** Psa 2.7; Isa 42.1 [g] **3.32** Nalob̃ulat galevis ta sutuai lokisi hən aSala.
[h] **3.33** Nalob̃ulat galevis ta sutuai ləsəkad *siAtmin, siArni* be lukad siAram ŋai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siSem, siNoah,
siLamek, 37 siMetuselah,
siEnok, siJaret,
siMahalaleel, siKenan,
38 siEnos, siSet,
siAtam, siGot.

Natəmat italtal ke aYesu tigol nəsaan
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)

4 1 Nəboŋ aYesu totəlmam dan Nawisel Jortan, epul hən aNunun aGot
ale aNunun esəhari len naut masmas toƀəƀesw. 2 Len naut enan, len
nəmariboŋ tovi 40, natəmat italtal ke aYesu tigol nəsaan. AYesu səhan
natideh, ale len naməkot hən nəboŋ galenan, nəmal ihati. 3 Ŋa natəmat
isor maii ke, "Gəƀevi aNatun aGot, kel mai nəvat egai ke tegəm vi bəta."
4 Ale aYesu isor vari ke, "Natosian siGot ike, 'Nəvanuan edədas ƀimaur
len nabəta ŋai.' "[i]
5 Beti natəmat esəhari vi məhat ale eṽusan nəkantri p̃isi len navile a
pan hən aYesu len namityal tom̃idol ŋai. 6 Ale isor mai aYesu ke, "Dereh
nigol gaiug gevi Masta a məhat hən natgalenan p̃isi, nəyalyalan salito,
nilavi mai gaiug, bathut nukad natgalenan tia ale noləboi nəƀilavi mai
avan ideh notoləŋoni. 7 Imaienan, gəƀetəŋedur, lotu hən ginau, natit p̃isi
dereh tevi esam̃."
8 AYesu isor vari ke, "Natosian siGot ike: 'Gilotu hən Nasuƀ aGot sam̃
m̃au, gigol nalotuan van hən gai səƀon.' "[j]
9 Beti natəmat esəhari vi Jerusalem, eriŋi egilgile a məhat buni len
naim siGot. Ikel maii ke, "Gəƀevi aNatun aGot, gigol gaiug gabag giteh
vi pan, 10 husur natosian siGot ike, 'AGot dereh tikele hən aŋel san gail
hən ləƀekətkəta təban gaiug hən natideh satemədas gaiug.[k] 11 Dereh lipat
gaiug vi məhat len navəlalito hən asike nariem̃ ƀesəhot nəvat!' "[l]
12 AYesu isor vari ke, "Ikele am ke, 'Sagitaltal kitev nədaŋan siNasuƀ
aGot sam̃ ke timabe.' "[m]
13 Nəboŋ natəmat totaltal soƀuer hən aYesu, eriŋ aYesu vir nəboŋ tile
tovoi am.

AYesu etuƀat hən nauman san
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

14 Ale aYesu etəlmam vi Kalili len nədaŋan seNunun aGot, ale nəva-
nuan gail luhol husur gai len naut p̃isi todar vis naut enan. 15 Ep̃usan
len naut naƀonƀonan seJu gail, ale galit p̃isi lusor sal suhi len naholan
salito.

---

[i] **4.4** Deu 8.3 [j] **4.8** Deu 6.13 [k] **4.10** Psa 91.11 [l] **4.11** Psa 91.12 [m] **4.12** Deu 6.16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəvanuan naut a Nasaret lomətahun aYesu
(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)

16 Evi Nasaret, naut enan gai totibau lan, ale len nəSappat eƀis len naim
naƀonƀonan hum naṽide san akis. Ale eil hən ƀeṽuruŋ natosian siGot.
17 Lulav naloƀulat tobul maii, naloƀulat ahai kelkel ur, aIsaiah totosi. Ale
evuhe, isaƀ naut aIsaiah totosi ke:
18 "ANunun aGot eƀis len ginau,
bathut gatovəhas ginau hən ƀitabtabuh len ginau,
hən nəƀikel ur na-kel-uri-an tovoi mai naməsal[n] gail.
Gatosəvat ginau hən nəƀikel ur navivilean van hən alat lotobəbaŋis,
nakətaan van hən ametƀesw gail,
nəmakuvan van hən alat, nəvanuan gail lotogol tosa habat hən
galito,
19 mai hən nəƀikel ur nasihau
Nasuƀ aGot ƀigol ƀivoi masuṽ van hən nəvanuan san gail lan."[o]
20 Nəboŋ aYesu toṽuruŋi tonoŋ, ebul gat naloƀulat, ilav təlmam
həni mai avanuan na-vi-tarhəte-an, ale ebətah. Nəmet p̃isi len
naim naƀonƀonan lokəta mətaltal həni, 21 ale etuƀat sor mai galit
ke, "Damənai len na-səsəloŋ-həni-an samito, natosian egai siGot
imadhasarpoh."
22 Galit p̃isi lusor ivoi husuri. Lup̃aŋ len nasoruan togomah aYesu toke-
le, ale lousus galit gabag ke, "Ategai savi anatun aJosef a?"
23 Ale aYesu isor mai galit ke, "Dereh gamit mitikel nasoruan kəta egai
mai ginau ke, 'Hai rererer girer hən gaiug gimaur! Gole len naut matmat
sam̃ hun namtosəsəloŋ hən gotogole len navile a Kapernaum.' "
24 AYesu isor am ke, "Ganan, nukel nakitinan mai gamit ke, səkad ahai
kelkel ur ideh lotohəhaṽur həni len naut a im san, lomətahuni. 25 Nukel
nakitinan ke, len nəboŋ siElijah naut a Israel ikad nəbatunau pəhaṽut
isoƀur. Len naut enan ipar us len nasihau totor mai nahəbati tomələvtes.
Len naut p̃isi nəhanian eƀuer.[p] 26 Be aGot sasəvat aElijah van hən nəba-
tunau ideh ei, ao, esəvati van hən nəbatunau sual a Sarefat pəpadaŋ hən
naut a Siton.[q] 27 Ale Len nəboŋ siElisah tovi hai kelkel ur len naut a Israel,
alat lotokad naleprosi lusoƀur, avil aGot sagol galit ideh səmaur, igol
aNaaman, uleSiria ŋai imaur."[r]
28 Nəboŋ alat lotosuh len naim naƀonƀonan lotosəsəloŋ hən tokəmaie-
nan, nəlolit p̃isi ipaŋpaŋ masuṽ. 29 Lule məhat, hut aYesu dan navile
enan, ale səhari van hən nabuŋon hən naṽehuh, naut enan topat lan, hən
ləƀibar həni vi pan. 30 Be aYesu egis tur len naluṽoh, iyar vi tut.

---

[n] **4.18** *Naməsal* evi avan sua topar tite, səkad nəvat, səkad nahurabat, səkad nəhanian, səkad naim. [o] **4.19** Isa 61.1-2 [p] **4.25** 1Ki 17.1 [q] **4.26** 1Ki 17.8-16 [r] **4.27** 2Ki 5.1-14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu ehut nanunun tosa
(Mak 1.21-28)

31 Beti evi pan vi Kapernaum a Kalili ale len nəSappat eṽusan nəva-
nuan gail. 32 Lup̃aŋ len nap̃usanan san husur nasoruan san ikad nədaŋan
hən namitisau mai na-il-a-m̃o-an. 33 Len naim nab̃onb̃onan ikad
naulum̃an, nanunun nəmargobut setəmat totoh lan. Ikai habat ke, 34 "Wii!
Imab gotuh gaiug hən ginamit, aYesu ta Nasaret? Gogəm hən gəb̃igol
namteb̃uer a? Ginau noləboi gaiug. Gaiug govi siGot gotogəm m̃osi!"
35 AYesu isor idaŋ maii ke, "Gemədau! Gimakuv vi tut dan atenan!"
Beti natəmat igol iteh, taltaloŋ len tan rivuh len galito, ale eriŋ atenan
səkad nasənahan.
36 Nəvanuan p̃isi lomətahw, lup̃aŋ, ale lousus galit gabag ke,
"Nap̃usanan saganan? Len na-il-a-m̃o-an mai nədaŋan, gai isor idaŋ mai
nanunun nəmargobut gail, ale lumakuv!"
37 Beti na-kel-uri-an husur aYesu iperŋan naut p̃isi todar visi naut enan.

AYesu igol nəvanuan isob̃ur nibelit ivoŋəvoŋ
(Mat 8.14-17; Mak 1.29-39)

38 AYesu eriŋ naim nab̃onb̃onan, evi lan naim sivan sua nahəsan
aSimon. Len nəboŋ enan anan asoan aSimon eləŋon isa masuṽ hən topud
hən naməsahan, ale lous aYesu hən b̃igol b̃imaur. 39 Beti aYesu eil ben
alitenan, ale isor idaŋ van hən naməsahan. Vəha-sua ŋai naməsahan inoŋ
dani, ale ile məhat, lav nəhanian mai galito.
40 Nəboŋ namityal tomasur,[s] nəvanuan gail losəhar alat lotoməsah p̃isi
hən naməsahan tiltile van hən aYesu. Eriŋ navəlan gəlar len galit ṽisusua,
ale lumaur, 41 mai natəmat isob̃ur lumakuv. Nəboŋ lotomakuv, lukai habat
ke, "Gaiug govi aNatun aGot!" Be aYesu ikai tas galito ke salisor am
husur loləboii ke evi aKristo, aGot totabtabuh lan.
42 Nəboŋ nəmav topitau, aYesu evi lan naut tob̃əb̃esw. Naluṽoh ludoŋi,
doŋi van ale nəboŋ lotosab̃i, loil kəkol həni hən asike b̃eriŋ galito. 43 Be
ikel mai galit ke, "Ginau nimasvi lan nab̃iltivile tile gail am hən nəb̃ikel
ur natohan pipihabəlan aGot, bathut aGot esəvat ginau m̃osi."
44 Beti len naim nab̃onb̃onan gail a Jutea, aYesu ikel ur tabtab hən
nasoruan siGot.

AYesu etub̃at tabtabuh len ahai pispisul gail
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

5 1 Boŋ sua aYesu toil tarhət nab̃iltiwai lotokisi hən Nab̃iltiwai
Kennesaret. Naluṽoh loririhit garu lan hən ləb̃esəsəloŋ hən naso-

---

[s] **4.40** NəSappat seJu gail inoŋ nəboŋ namityal tomasur.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ruan siGot. 2 Ale aYesu eris naƀot eru artokir tarhəwai, len naut nəvanuan
nəsahiehan gail lotoriŋi. Galito lokəkas nalevlev salito. 3 Isah len naƀot
sivan sua nahəsan aSimon, ale eusi ke tesul həni vi lau kəkereh. Beti
ebətah len naƀot, eṽusan alat lotosuh a ut.
4 Nəboŋ tosor tonoŋ, ikel mai aSimon ke, "Rusan naƀot vi lan naut tosa-
reh am, ale bar hən nalevlev hən mətƀisah hən naieh."
5 ASimon isor vari ke, "Masta, len mariug namtohishisi soƀuer van naut
ilan. Be husur gotokəmaienan, namtibar hən nalevlev tətas am."
6 Nəboŋ lotobar həni, lusaƀ naieh isoƀur lan, gol ke nalevlev etuƀat hən
ƀemətar.[t] 7 Imagenan loƀilival van hən alat lotosuh len naƀot togon hən
ləƀegəm susupah həni mai galito. Logəm, usan naƀot gəlar p̃isi aropul
vətah bəhbəhw! 8 Nəboŋ aSimon Pita toris natenan, iteh bathurien aYesu
ike, "Givan dan ginau Nasuƀ, husur novi vanuan tosa masuṽ!"
9 Ekəmaienan husur gai mai alat lotosuh maii, losəhoṽut hən naieh
tosoƀur lotosah həni. 10 AJemes mai aJon, anatun aSepeti gəlar artoƀon
mai aSimon len nauman, gəlar tu arosəhoṽut. Beti aYesu ikel mai aSimon
ke, "Sagemətahw; asike gosəsahieh am, damənai van dereh gisah hən
nəvanuan gail."
11 Ŋa loliv naƀot eru enan salito vahut, ale loriŋ natit p̃isi esuh, lohusur
aYesu.

AYesu igol avan sua tokad naleprosi imaur
(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)

12 Nəboŋ aYesu totoh len naƀiltivile sua, avan sua tokad naleprosi len
niben kavkav egəm həni. Nəboŋ toris aYesu iteh len tan, ekəta vi pan ale
eŋiri ke, "Nasuƀ, gəƀeləŋoni, goləboi gəƀigol nəƀimaur, nəƀiveveu."
13 Ŋa aYesu isar hən navəlan, ibari ale ikel maii ke, "Noləŋoni. Gimaur,
giveveu!" Vəha-sua ŋai naleprosi ivan dani.
14 Beti aYesu ikele həni ke, "Sagikel nəsa tovisi mai avan ideh. Be givan,
geṽusan gaiug hən ahai tutumav. Ale geviol hən naviolan m̃os natutuma-
van hum aMoses tokele tia hən naveveuan sam̃ hən gəƀeṽusan galit ke
gumaur."[u]
15 Be na-kel-uri-an husur aYesu ivan van am, ŋa nəvanuan isoƀur logəm
hən ləƀesəsəloŋ həni ale hən gai ƀigol galit ləƀimaur dan naməsahan salito.
16 Avil aYesu eriŋ galit akis, evi lan naut toƀəƀesw səƀon ale isor mai aTəman.

AYesu igol avan sua todədas ƀerusan gai, imaur
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

17 Len nəboŋ sua aYesu ep̃usp̃usan, ale naFarisi gail mai ahai p̃usan gail
hən nalo lobətah ei. Logəm len navile p̃isi a Kalili mai a Jutea mai naut

---

[t] **5.6** Jon 21.3-6 [u] **5.14** Lev 14.1-32

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

a Jerusalem. Nədaŋan siNasuƀ eƀis len aYesu hən ƀilav kuv naməsahan.
18 Len nəboŋ enan lalum̃an galevis lupat avan sua len nəbateh, saləboi
ƀerusan gai. Luke lipati vi lohoim hən ləƀeriŋi bathurien aYesu, 19 avil
lohisi soƀuer, naim epul hən nəvanuan varirihit. Beti lopəlau vi məhat
len navurun topapav, ludakuvi, gol naƀur lan, ale loriŋ tur hən gai mai
nəbateh san vi pan. Loriŋi rivuh len naluṽoh, a m̃o hən aYesu. 20 Nəboŋ
aYesu toris ləboi nadəlomian salito ike, "Tegai, gaiug, nəsaan sam̃ gail
lumaruƀat."

21 NaFarisi gail mai ahai p̃usan gail hən nalo, nənauan salit imaie-
gai ke, "Gai evi ase tosor maiegai? Inau ke tovi aGot a? Ase eləboi
ƀeruƀat nəsaan? AGot səƀon ŋai!" 22 Be aYesu eləboi nənauan sali-
to ale ike, "Nənauan len nəlomito satimaienan. 23 Nəƀike, 'Noruƀat
nəsaan sam̃ gail,' o 'Gile məhat, giyar,' nəsa emədmədau am?[v]
24 Imagenan neṽusan gamito ke aNatun Nəvanuan ikad nədaŋan hən
ƀeruƀat nəsaan gail len navile a pan timaiegai...." Ale ikel mai atenan
saləboi ƀerusan gai ke, "Nukel mai gaiug, gile məhat, pat nəbateh
sam̃ ale vahim!"

25 Vəha-sua ŋai ile məhat len nəholito, ipat nəsa topat lan, isal suh
nəyalyalan siGot, ivahim. 26 Galit p̃isi lumaŋmaŋ vəsa ale lusal suh
nəyalyalan siGot. Lumaŋmaŋ masuṽ, lomətahw ale luke, "Damənai nəsa
dattorisi etile buni."

AYesu itabtabuh len aLevi
(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)

27 Natgalenan tonoŋ, husur nəboŋ enan, aYesu evivile ale eris nəvanuan
nətaks sua, nahəsan aLevi, tobətah len nəpasvaləval hən nətaks. Ale ikel
maii ke, "Gitah mai ginau, gehusur ginau!"[w]

28 Ale eriŋ natit gail p̃isi ipat, ile məhat, ehusuri.

29 Beti aLevi eutaut hən naƀiltihanan m̃os aYesu len naim san, ale ikad
naƀiltiluṽoh hən alat lotoum sum̃an aLevi mai galevis am luhan mai gali-
to. 30 Be naFarisi gail mai ahai p̃usan salit gail hən nalo, lukel mətmətan
hən aYesu mai ahai susur san gail. Luke, "Imabe məttohan, məttomun
mai nəvanuan nətaks gail mai alat nəsaan am?"[x]

31 AYesu isor var galit ke, "Savi alat lotomaur lotovan hən nəvanuan
nareran, be alat lotoməsah ŋai. 32 Ginau nəsagəm hən nəƀikel alat
lotonor hən ləƀipair dan nəsaan salito be nogəm hən nəƀikele mai alat
nəsaan."

---

[v] **5.23** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, nəvanuan lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edədas ƀigol eru en p̃isi, ale nəƀike, 'Noruƀat nəsaan sam̃ gail,' mətsaləboii ke lumaruƀat o ləsəmaruƀat. Be nəƀike, 'Gile məhat, giyar!' mətoləboi mətƀerisi ke imaur. [w] **5.27** Mat 9.9; Mak 2.14 [x] **5.30** Luk 15.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nausian husur naṽide silat ləsəhan
(Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)

33 Beti lukel maii ke, “Ahai susur siJon gail, nəboŋ isoƀur ləsəhan hən
ləƀisor tuṽ, mai ahai susur sinamit, naFarisi gail, lumagenan, be esam̃
gail imabe lotohan, lotomun?”
34 AYesu isor var galit ke, “Nəboŋ avan sua tolah, godədas gəƀigol nəva-
nuan san gail lotoƀon maii hən salihan. 35 Be dereh tikad nəboŋ hən ləƀesəhar
naulum̃an tolah dan nəvanuan san gail. Len nəboŋ enan asike luhan.”[y]
36 Beti aYesu ep̃usan, iƀol[z] ke, “Səkad avan ideh totar nap̃isihoh dan
nahurabat veveu ale tosode len nahurabat tomatu. Tagole, tamədas nahu-
rabat veveu ale nap̃isihoh asike tanor hən nahurabat tomatu. 37 Nəvanuan
gail ləsaƀir nəwain lotomadhaum həni len nahurhuwain tomatu.[a]
Nəvanuan tagole, ale nəwain veveu tatəvah tur lan, ale nahurhuwain
tapəlaus. Nəwain tariv dani ale nahurhuwain təsa. 38 Aoa, nəvanuan
gail leƀir nəwain veveu len nahurhuwain veveu. 39 Avil səkad avan ideh
tomun nəwain tomatu tolənon toveveu husur ike, ‘Nəwain tomatu ivoi
səhori,’ ale gamit mətumaienan, mətomətahun natit toveveu.”

AYesu evi masta hən nəSappat
(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

6 1 Len nəSappat sua aYesu mai ahai susur san gail luyar tur len nəma-
rireu hən nawit, ale ahai susur gail lotuƀat kin ƀur nəhavhuwit gail.
Lusarsari len navəlalito ale luhan namisurhuwit gail.[b] 2 NaFarisi galevis
lousi ke, “Imabe mətugol nəsa nalo tokai tasi len nəSappat?”
3 AYesu isor var galit ke, “Mətsaṽuruŋ ləboi nəsa aTevit galito lotogo-
le nəboŋ lotomalkəkat a? 4 Eƀis len naim nətap̃olen siGot, ale ilav nabəta
tolo. Ihani ale ilavi mai lalum̃an san.[c] Be nalo ike ahai tutumav səƀolit
ŋai loləboi ləƀihani.”[d]
5 Beti aYesu ikel mai galito ke, “ANatun Nəvanuan evi masta hən
nəSappat. NəSappat ipat len navəlan.”

AYesu igol avan sua, navəlan totah, imaur
(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

6 Len nəSappat sua tile am, aYesu evi lan naim naƀonƀonan, ep̃usan.
Ale ikad avan sual ei, navəlan nəmatu totah, togəm hum towas. 7 NaFarisi

---

[y] **5.35** Len nəƀol p̃usan egai aYesu isor husur gai gabag tosum̃an naulum̃an tolah.
[z] **5.36** Len naut egai aYesu ikel nap̃usanan egai hən ƀeṽusan galito ke nap̃isal san iveveu, sanor hən nap̃isal tomatu lotohushusuri. [a] **5.37** *Nahurhuwain* evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoƀir nəwain veveu ƀurhulon. [b] **6.1** Deu 23.25 [c] **6.4** 1Sam 21.1-6
[d] **6.4** Lev 24.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail mai ahai p̃usan gail hən nalo ludas p̃isal hən ləƀisaƀ nəsaban ideh
len aYesu hən ləƀikot həni. Ŋa lokəta bunusi ke ƀigol atenan ƀimaur len
nəSappat salito. 8 Be aYesu eləboi nəsa lotonau, ale ikel mai naulum̃an
tokad navəlan totah ke, “Gile məhat, il rivuh hən galit p̃isi.” Imaienan
naulum̃an ile məhat ale eil ei.
9 Beti aYesu eus galit ke, “Nous gamito, len nalo nəsa inor len nəSappat:
datƀigol navoian o nəsaan, datƀetəgau gat nəmauran o datƀigol ƀimasig?”
10 Ekəta garu len galito, beti ikel mai atenan ke, “Gisar hən navəlam̃.”
Igole, ale navəlan imaur buni tətas.
11 Avil galito, lopul hən nəlol paŋpaŋ vəsa, ale lotuƀat sor utaut len
galit gabag hən nəsa ləƀigole van hən aYesu.

AYesu itabtabuh len ahai pispisul san gail lotovi 12
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Len nəboŋ galenan sua aYesu evi məhat len naṽehuh hən ƀisor tuṽ,
ale isor mai aGot len nalenmariug kavkav. 13 Dudulan ekis ahai susur
san gail gəmai, ale ilekis hən 12 dan galito. Ekis galit hən ahai pispisul:
ikad 14 aSimon (tokisi am hən aPita) mai aAdru aṽan, ikad aJemes, aJon,
aFilip, aPartolomiu, 15 aMattiu, aTomas, aJemes anatun aAlfeus, aSimon
tovi naSelot sua,[e] 16 aJutas anatun aJemes mai aJutas Iskariot ƀeriŋ aYesu
len navəlan naenemi san gail.

AYesu ep̃usan, igol nəvanuan gail lumaur
(Mat 4.23-25)

17 AYesu eput vi pan mai galito, eil len nabəmav. Ikad naluṽoh hən ahai
susur san ei mai nəvanuan tosoƀur lotogəm a Jerusalem mai naut tosoƀur
a Jutea mai galevis ta Tair mai ta Siton. 18 Logəm hən ləƀesəsəloŋ həni,
ale hən gai ƀigol naməsahan salit ƀinoŋ. AYesu ehut nanunun tosa gail
dan galit lotokade, ale igol na-ləŋon-isa-an salit ivoi. 19 Galit p̃isi lugol risi
ke libari bathut nədaŋan egəm len aYesu, igol galit lumaur.

Na-sor-ivoi-an mai na-sor-lolosa-an
(Mat 5.1-12)

20 AYesu ekəta ris ahai susur san gail ike:
“Gamit məttom̃idol,
navoian siGot igol gagai mətukab həni
husur natohan pipihabəlan aGot evi samito.
21 Gamit məttomalkəkat gagai,
navoian siGot igol gagai mətukab həni

---

[e] **6.15** *NaSelot* evi nəvanuan len naluṽoh sua lotomətahun alat a Rom, lotoke ləƀiƀal mai galito.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

husur dereh mitihanukub.[f]
Gamit məttotaŋ gagai,
navoian siGot igol gagai mətukab həni
husur dereh mitiman.
22 "Gamit, nəvanuan gail lotomətahun bun gamito, lotokai hən gamito, lotosor viles gamito, ale lotosor mədas nahəsamit hum tosa bathut aNatun Nəvanuan məttovi esan, navoian siGot igol gagai mətukab həni.
23 Mitikemkem len nəboŋ enan, məteməlməlah len nahəhaṽuran husur nakonp̃urp̃uran samit len nəmav gag etibau. Nəvanuan lotogol tosa hən gamit maienan, losum̃an atəmalit ta sutuai lotogol tosa maienan hən ahai kelkel ur gail siGot.[g]
24 "Avil gamit məttokad natit tosob̃ur, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat
husur nəsa məttokade evi hən nəboŋ ta daməŋai ŋai.
25 Gamit məttokad nəhanian tosob̃ur gagai, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat
husur dereh mitimalkəkat.
Gamit məttoman gagai, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat
husur dereh nəlomit tisa, mititaŋ.
26 "Gamit, mətb̃eum m̃os nəvanuan p̃isi ləb̃isal suh gamito, nəmauran samit tivan tisa vəsa batbat, husur atəmalit ta sutuai lugol maienan hən ahai kelkel ur gəgəras gail."

Geləmas bun aenemi sam̃ gail
(Mat 5.38-48, 7.12a)

27 AYesu ep̃usan am ike, "Samtimaienan. Nukel mai gamit məttosəsəloŋ hən ginau ke: Məteləmas bun aenemi samit gail, gol tivoi van hən alat lotomətahun bun gamito, 28 us aGot hən b̃igol navoian van hən alat lotosor mədas gamito, sor tuṽ m̃os alat lotogol tosa hən gamito. 29 Avan ideh b̃iṽos nətarhom̃, gipair hən nətarhom̃ togon van həni. Avan ideh b̃ilav nahurabat naut susus sam̃, gidam̃ həni ke tilav nəhai susun sam̃ am. 30 Geviol mai galit p̃isi ləb̃eus gaiug hən natideh, ale avan ideh b̃ilav natideh sam̃, sageusi ke tilav təlmam həni. 31 Naṽide məttoləŋoni ke nəvanuan gail ligole van hən gamito, mitigol naṽide enan van hən galito.
32 "Mətb̃eləmas bun ŋai alat lotoləmas bun gamito, savi natideh. Husur ke alat nəsaan am loləmas bun alat lotoləmas bun galito. 33 Mətb̃ivoi ŋai hən alat lotovoi hən gamito, savi natideh. Bathut alat nəsaan am lugol tomagenan. 34 Mətb̃idam̃ hən nəvat ŋai mai alat məttonau ke ləb̃isar gele, savi natideh. Alat nəsaan am ludam̃ hən nəvat mai galit gabag, hən ləb̃isar

---

[f] **6.21** Ta sutuai naJu gail luke malkəkat, be namilen evi malkəkat hən naləboian siGot mai nagolean hən nəsa aGot tokele. [g] **6.23** 2Chr 36.16; Uman 7.52

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gel nəkabut p̃isi. 35 Be ivoi ke gamit mətetile. Məteləmas bun aenemi
samit gail, mitivoi hən galito. Mitidam̃ hən nəvat mai galito, be samtitoh
vir nə-sar-gele-an. Mətb̃imaienan, dereh aGot tilav nakonp̃urp̃uran toti-
bau mai gamito ale mətegəm vi anatun aGot toyalyal buni. Bathut gai ivoi
hən alat ləsasipa vi təban mai nəvanuan nəsaan gail. 36 Nəlomit timasta-
ŋis nəvanuan gail sum̃an aTəmamit len nəmav nəlon totaŋis galito."

Gikel nakitinan husur nəvanuan p̃isi
(Mat 7.1-5)

37 AYesu isor am ke, "Samtike nəvanuan tile isa ale aGot asike ike
mətusa. Samtisab̃ səhoti ke nəvanuan tile timaspanis. Imagenan aGot asi-
ke isab̃ səhoti ke gamit mitimaspanis. Məterub̃at nəsaan nəvanuan togole
hən gamito, imagenan dereh aGot terub̃at nəsaan samito. 38 Məteviol,
imagenan dereh aGot teviol mai gamito. Gai dereh teviol hən tisob̃ur
mai gamito, teirir həni, tepul səsəhov variviriv. Bathut mətb̃eviol habat o
mətb̃eviol kəkereh, aGot teviol magenan mai gamito."
39 AYesu ep̃usan am, ib̃ol maiegai ke: "Ametb̃esw eləboi b̃esəhar
ametb̃esw togon a? Aoa, gəlar p̃isi dereh aripal sulůṽi, ariteh len nab̃ur.
40 Ahai susur, satibau səhor ahai p̃usan san, be avan ideh toləboi səhot p̃is
nap̃usanan sihai p̃usan san, dereh tesum̃an gai.
41 "Husur nəsa gotokəta kot nakumashəhai len namətan avam̃, be
gəsənau nab̃iltitarhai len namətam̃? 42 Imabe gotoke, 'Wawa, nida-
kuv nakumashəhai dan namətam̃,' nəboŋ gotokad nətarhai gəsarisi len
namətam̃? Gaiug gotovi vanuan gəgəras, gilav kuv nətarhai dan namətam̃
bai. Gəb̃igole b̃inoŋ nakətaan sam̃ dereh timasil tinor hən gəb̃idakuv
nakumashəhai dan namətan avam̃.

Nəhai mai navůṽite
(Mat 7.16-20, 12.33-35)

43 "Nəhai tovoi səvůṽan hən navůṽit tosa. Nəhai tosa səvůṽan hən navůṽit tovoi.
44 Goris ləboi nəhai ideh nəboŋ gotoris navůṽite. Nəvanuan gail ləsavə-
rus navůṽit tovoi hun nafik o nakrep len nəhau tosa tokad nasunite.[h]
45 Nəvanuan tovoi igol navoian len navoian topul len nəlon, mai nəva-
nuan tosa igol nəsaan len nəsaan topul len nəlon. Bathut, nəsa nəvanuan
tokele, evivile len nəsa topul səsəhov len nəlon.

Nəvanuan na-um-im-an eru
(Mat 7.24-27)

46 "Mətokis ginau ke, 'Masta, Masta,' be mətsagol nəsa notokele. Imabe?
47 Nəvanuan p̃isi lotogəm hən ginau, lotosəsəloŋ hən nasoruan sagw mai

---

[h] **6.44** Nəhau enan ehun nab̃ulgəgau.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotogole, lumaiegai ke: 48 Ehum avan sua toum hən naim, tokir sareh
ale toriŋ nəpaudesen len nəvat mot. Nəboŋ nilev togəmai, nawisel tovi
məhat, iv̆as naim be sakur həni husur eum həni idaŋ habat. 49 Be avan
ideh tosəsəloŋ hən nasoruan sagw ale sagole, esum̃an avan sua toum hən
naim topat len tan, nəpaudesen tob̃uer. Nəboŋ nawisel tolev, tov̆as naim
enan, vəha-sua ŋai erus, iteh vəmasirsir."

Nadəlomian hən nasoltia sua
(Mat 8.5-13)

7 1 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, ibar naut a Kapernaum. 2 Len
naut enan ikad nasenturion sua tokad naslev. Nasenturion enan
inau ke naslev san tovoi habat. Be naslev eməsah, hum ma b̃eməsol.
3 Nasenturion esəsəloŋ hən nasoruan husur aYesu, ale esəvat alat evis
lotoil a m̃o hən naJu gail van həni hən ləb̃eusi ke, tegəm hən b̃igol naslev
san timaur. 4 Nəboŋ lotogəm hən aYesu, loŋiri ke, "Bathut atenan inor,
ivoi hən gəb̃igol nategai m̃osi, 5 husur eləmas bun nəvanuan sadit gail, ale
eum hən naim nab̃onb̃onan sinamito."
6 Ŋa aYesu ivan mai galito. Nəboŋ pəpadaŋ hən b̃ibar naim enan,
nasenturion esəvat esan gail hən ləb̃ikel maii ke: "Nasub̃, ivoi ke sagegəm
pəpadaŋ am, husur ginau nəsanor kasi hən gəb̃eb̃is lohoim sagw.
7 Imaienan nunau ginau ke, nəsanor kasi hən nəb̃ebubur mai gaiug. Avil
gəb̃ikele ke naslev sagw b̃imaur, dereh timaur. 8 Nokəmaienan husur
ginau nutoh pipihabəlan alat lotoil a m̃o hən ginau, ale nasoltia gail lutoh
pipihabəlagw. Nəb̃ikel mai tosua ke, 'Givan,' dereh tivan; nəb̃ikel mai
sual am ke, 'Gegəmai,' dereh tegəmai. Nəb̃ikel mai naslev sagw ke, 'Gigol
nategai,' ale dereh tigole."
9 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, iп̃aŋ lan. Ipair van hən naluv̆oh lotohu-
suri ale ike, "Nukel mai gamit ke; nəsəsab̃ nadəlomian todaŋ maiegai len
alat seIsrael."
10 Beti alat sinasenturion, gai tosəvat galito, lotəlmam vahim ale lusab̃i
ke naslev imaur buni.

AYesu igol anatun ulum̃an sibatunau ile məhat dan nəmatan

11 Pelan han aYesu evi Nain, navile sua. Ale ahai susur san gail mai
nab̃iltiluv̆oh lutah maii. 12 Nəboŋ aYesu toyar pəpadaŋ hən nametləkau
hən navile, alat a Nain lupat naulum̃an sua tomat vivile, tovi av̆isusua
sinan. Lupati len nəmel. Anan evi batunau, ale nab̃iltiluv̆oh a Nain
luyar mai alitenan. 13 Nəboŋ Nasub̃ toris alitenan, nəlon itaŋisi ale ike,
"Sagitaŋ."
14 Beti ivan, ibar nəmel nəmatan, ale alat lotopati loil. Ike,
"Mantuhmar, nukel mai gaiug, gile məhat!" 15 Ale nəmantuhmar ebətah
məhat, etub̃at sor. Beti aYesu eviol həni mai anan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Galit p̃isi lomətahw, lumaŋmaŋ ale lusor sal suh nəyalyalan siGot ke,
"Ahai kelkel ur sua toyalyal evisi hən gidato!" Lusor am ke, "AGot egəm
hən b̃evi tarhət sidato, nəvanuan san gail."
17 Na-kel-uri-an egai husur aYesu iperŋan naut p̃isi a Jutea mai naut p̃isi
todar visi.

AYesu mai aJon Baptais
(Mat 11.2-19)

18 Ahai susur siJon gail lukel ur natgalen p̃isi maii. Ale ekis galit eru,
19 esəvat gəlaru van hən Nasub̃ hən arb̃eusi ke, "Gaiug govi nəvanuan
togəmgəmai o ivoi ke namtitoh vir sual am?" 20 Nəboŋ artogəm həni,
arousi ke, "AJon Baptais esəvat ginaməru gəm hən gaiug, eusi ke, 'Govi
nəvanuan togəmgəmai o ivoi ke namtitoh vir tile am?' "
21 Len nəboŋ enan ŋai aYesu igol nəvanuan isob̃ur lotokad naməsa-
han tiltile lumaur, igol galevis, nanunun nəmargobut gail lumakuv dan
galito. Ale ilav nakətaan mai nametb̃esw isob̃ur. 22 Imagenan isor var
gəlaru ke, "Məretəlmam ale kel mai aJon nəsa mərtorisi mai mərtosə-
səloŋ həni: ametb̃esw gail lukad nakətaan, alat narielit togau luyar, alat
lotokad naleprosi lumaur, luveveu, nədariŋ b̃ulb̃ulol gail losəsəloŋ mai
alat lotomat lule məhat dan nəmatan. Ale alat lotopar tite losəsəloŋ hən
na-kel-uri-an tovoi.[i] 23 AGot tigol tivoi hən avan ideh sateh dan nadəlo-
mian len ginau sil nəsa notogole."
24 Nəboŋ ahai pispisul siJon artovan, aYesu etub̃at sor husur aJon mai
naluṽoh ke, "Nəboŋ məttovi lan naut masmas tob̃əb̃esw, mətuvan varis
nəsa? Naṽiliol nəlan toṽuvi tokurkur a?[j] Aoa! 25 B̃eb̃uer, mətuvan hən
mətb̃eris nəsa? Nauluṁan tosun nahurabat nəvat halit totibau a? Aoa!
Alat lotosun nahurabat tomaienan, lotokad nakontit p̃isi, galit losuh len
nab̃iltiim sekiŋ gail! 26 B̃imaienan, mətuvan hən mətb̃eris nəsa? Ahai
kelkel ur sual a? Evoi, nukel mai gamit ke savi ahai kelkel ur ŋai, iyalyal
səhor ahai kelkel ur. 27 Atenan evi nəvanuan natosian siGot tokel husuri
ke: 'Geris! dereh nesəvat ahai pispisul sagw a m̃o hən gaiug toutaut hən
nap̃isal saṁ m̃os gaiug.'[k]
28 "Nukel mai gamit ke, səkad avan ideh napəhaṽut topasi, tosəhor
aJon; Be len alat lototoh pipihabəlan aGot, galit ideh tovi ut kəmas iya-
lyal səhor aJon."
29 (Galit isob̃ur mai galevis lotovi nəvanuan nətaks aJon tobaptais hən
galit tia, nəboŋ lotosəsəloŋ hən aYesu, lukel ləboii ke, nap̃isal siGot inor.
30 Avil naFarisi gail mai alat lotokad namitisau hən nalo, aJon səbaptais
hən galito, lomətahun p̃is nap̃isal siGot mai nalənonian siGot m̃os galito.)

---

[i] **7.22** Isa 35.5-6; 61.1 [j] **7.24** Len naut egai hum ma tosor husur nəvanuan todidimair, togəgel hən nənauan akis. [k] **7.27** Mal 3.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31 AYesu isor am, ike, “Ale naur ta dameŋai lumabe? Noləboi nəƀike
lohum nəsa? 32 Losum̃an alahutai lotobətah len nəmaket lotokai van hən
galit gabag ke, ‘Namtoṽuv naƀuvimal m̃os gamito be mətsəsav; nam-
tokəkai hən nəƀe nəmatan be mətsətaŋ!’ 33 Logəgel hən nənauan salit
tabtab. Nokəmaienan husur nəboŋ aJon Baptais togəmai, səhan nabəta,
samun nəwain, be mətuke, ‘Ikad natəmat.’ 34 Avil aNatun Nəvanuan
egəmai, ihan, emun, be mətuke, ‘Məteris! Naulum̃an tohan təməhav,
tomun vatərog. Itah mai nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan gail!’
35 Be alat lotohusur naƥisal siGot hən namitisau hən nəmauran tonor,
nəmauran salito eṽusani ke naƥisal siGot ekitin.”

AYesu eruƀat nəsaan sepəhaṽut tosa

36 Ikad naFarisi sua, nahəsan aSimon, tous aYesu hən ƀihan maii, ale
aYesu eƀis lohoim san, ipat tarhəgarin hən ƀihan. 37 Nəboŋ napəhaṽut
nəsaan sua len naƀiltivile enan tosəsəloŋ həni ke aYesu tohan len naim
siFarisi enan, ipat naƀotel nəhai pəhas van hən aYesu. 38 Eil pəpadaŋ hən
narien, itaŋ. Nəboŋ totaŋ, namətarur san iteh len nalohrien aYesu gol
arumosmos. Beti igargar narien hən navurun, esum̃ narien ale eƀir nəhai
pəhas len narien gəlaru. 39 NaFarisi tous aYesu hən ƀihan, eris natenan.
Nəboŋ torisi inau len gai səƀon ke, “Ategai tavi ahai kelkel ur, taləboi
as tobari, ale taləboi am naṽide san ke alitenan evi pəhaṽut nəsaan.”
40 AYesu isor vari ke, “Simon, nukad natesua hən nəƀikel mai gaiug.”
ASimon ike, “Hai ƥusan, kele.”
41 AYesu iƀol həni ke, “Ikad alaruevis. Arukabut hən nəvat sivan sua
todam̃ həni mai gəlaru. Sua ikabut hən natenarius[1] tovi 500, togon ikabut
hən 50. 42 Gəlar ƥisi arsəkad nəvat hən arƀisar gele, ŋa gai ikas kuv nəka-
but səlaru. Imaienan, gəlar ta be eləmas buni səhor togon?”
43 ASimon isor vari ke, “Hum ma atenan, nəvanuan tokas kuv nəkabut
san totibau səhor togon.” AYesu ike, “Gokitin.”
44 Beti ipair van hən napəhaṽut ale ikel mai aSimon ke, “Geris alitegai?
Nəboŋ notoƀis lohoim sam̃ gəsəlav nəwai hən nəƀekəkas nariegw, wake
namətarur selitegai igol nariegw imosmos həni ale igargari hən navurun.
45 Gəsasum̃ nətarhogw hən na-ke-ivoi-an hən notogəmai, wake nəboŋ
notoƀis lohoim, alitegai sasib hən tosum̃ nariegw gəlaru. 46 Gəsavəhas
nəkadugw hən naoil hən naoliv hum naṽide sidato, wake gai eƀir nəhai
pəhas len nariegw gəlaru. 47 Bathut natgalenan, nukel mai gaiug ke,
nəsaan san gail lotosoƀur lumaruƀat tia, imaienan gai eləmas masuṽ hən
ginau. Avil nəvanuan, nəsaan san tokəkereh tomaruƀat, gai eləmas bun
ginau, be tokəkereh ŋai.”
48 Beti aYesu ikel mai alitenan ke, “Nəsaan sam̃ gail lumaruƀat.”

---

[1] **7.41** *Natenarius* evi nəvat naƥurƥuran hən nauman hən nəmariboŋ tosua.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

49 Be alat lototoh maii len nəhanan ei lusor mai galit gabag ke, “Ase
gagai, toruƀat nəsaan gail tu maiegai?”
50 Ale aYesu ikel mai alitenan ke, “Nadəlomian samm̃ gatolav kuv gaiug
dan nəsaan samm̃ gail. Givan, natəm̃at tipat len nəlom̃.”

Latpəhaṽut lototah mai aYesu

8 1 Nəboŋ tonoŋ, aYesu iyar tur len navile gail mai naƀiltivile gail. Ikel
ur na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot. Ahai pispisul
lotovi 12 lutah maii. 2 Napəhaṽut galevis, aYesu togol galit lotomaur dan
nanunun nəmargobut mai naməsahan, galit am lutah maii. Lovi: aMeri ta
Maktala, nanunun nəmargobut tomə̃levru lotomakuv dani tia; 3 aJoanna
asoan aKusa toil a m̃o hən naim siHerot Antipas tovi kiŋ; aSusanna; mai
isoƀur am. Latpəhaṽut galenan, len nəsa lotokade, loviol kəmas hən nəvat
salito m̃os aYesu mai nəvanuan san gail.

AYesu iƀol husur namisurhuwit
(Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

4 Nəboŋ naluṽoh hən navile galevis lotogəm hən aYesu, luƀonƀon,
ale ikel nəƀol p̃usan ke, 5 “Avan sua tomabmabul namisurhut gail ivan
vabubulan namisurhuwit han. Nəboŋ tobubulani maienan, galevis luteh
len nap̃isal; nəvanuan gail lupal gat gail ale nəman naməsav luhan p̃isi.
6 Galevis luteh len naut tobaŋ vat. Nəboŋ lototov, lumayoh husur nəwai
eƀuer len naut enan. 7 Galevis luteh rivuh len nəharhəhau tokad nasuni-
te. Nəboŋ artotov, nəhau eruŋ gut bun nawit. 8 Namisurhuwit galevis am
luteh len nətan tokənoh. Lutov ale sədareh luṽan vəha-100 len nəsa nəva-
nuan tomabule.” Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, ikai ke, “Avan ideh
tokad nədariŋan hən ƀesəsəloŋ, tesəsəloŋ m̃au!”

AYesu ikel nəƀol p̃usan m̃os nəsa?
(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)

9 Ahai susur san gail lousi ke tikel namilen nəƀol p̃usan enan. 10 Ike,
“AGot idam̃ həni tia hən mətƀeləboi nəsa tosusuah husur natohan pipiha-
bəlan aGot, avil nusor mai alatevis tile am hən nəƀol p̃usan hən ke,
“ ‘naut kəmas ləƀekəta, kəta, ləsakəta ləboi nəsa aGot togole;
naut kəmas ləƀesəsəloŋ, səsəloŋ, ləsasəsəloŋ ləboi nəsa aGot togole.’[m]

AYesu isor vəsvəsai nəƀol hən namisurhuwit
(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)

11 “Namilen nəƀol p̃usan imaiegai ke: Namisurhut gail evi nasoruan
siGot. 12 Alat lototeh len nap̃isal losum̃an alat lotosəsəloŋ, beti natəmat

---

[m] **8.10** Isa 6.9-10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

egəm, lav kuv nasoruan dan nəlolito hən asike ləƀikad nadəlomian, asike aGot ƀilav kuv galit dan nəsaan. 13 Alat lototeh len naut tobaŋ vat losum̃an alat lotolav nasoruan len nakemkeman nəboŋ lotosəsəloŋ həni, be nəharhət salit gail ləsakir sədaŋ. Nadəlomian salit sabəlav van vəbar nəboŋ nəmauran totaltal kitev nadəlomian salit ke timabe, ale nadəlomian salit iteh. 14 Alat lototeh rivuh hən nəhau tosəsənot, losum̃an alat lotosəsəloŋ be len nəmauran salit tovan, napulan hən natite, na-ləŋonisa-an mai nahəhaṽuran, loruŋ gut gat galito gol ke ləsatov vabəbau hum ləsəmatmatu len nadəlomian salito. 15 Avil namisurhuwit gail lototeh len nətan tokənoh, losum̃an alat lotokad nəlolit tonor mai tovoi buni. Nəboŋ lotosəsəloŋ hən nasoruan siGot, lunau gati, ale len nə-daŋ-ƀuri-an, luṽan hən naṽit nəmauran tovoi.

Nam̃ial tom̃ial
(Mak 4.21-25)

16 "Avan ideh asike epigau nam̃ial hən ƀikabut gole len naƀiliwai o susuani pipimel. Aoa, eriŋi a məhat hən ƀem̃ial len narum̃ hən alat lotovi lohoim ləƀerisi. 17 Imaienan, natit p̃isi tosusuah, dereh tevisi p̃arp̃ar, natit p̃isi tokəkol, dereh aGot tesəŋav həni, tevəhoti. 18 Imaienan, mətesəsəloŋ vahvahur nasoruan hən mətƀeləboii. Avan ideh tokad naləboian, dereh aGot teviol həni am maii, be avan ideh tomətahuhn ƀeləboi nəsa notokele, dereh aGot tilav kuv naləboian tonau ke tokade dani."

Anan aYesu mai aṽan aYesu gail
(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

19 Beti aṽan aYesu matmat gail mai anan logəm hən ləƀerisi, be lodədas ləƀegəm pəpadaŋ həni husur naluṽoh. 20 Imaienan napisulan sua egəm həni ke, "Aṽam̃ gail mai anam̃ saltoil vivile. Luke leris gaiug." 21 Isor vari ke, "Alat lotosəsəloŋ hən nasoruan siGot ale lotogol nəsa tokele, galito lovi anagw mai aṽagw gail."

AYesu igol nəlan todaŋ etəm̃at
(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

22 Boŋ sua aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, "Datevi tarhəte len naƀiltiwai egai." Ŋa lusah len naƀot, lugam van.
23 Nəboŋ lotogamgam van, aYesu ipatmari. Beti nəlan eṽuv idaŋ len nəwai, naƀot epul, pəpadaŋ hən ƀemun. 24 Ale ahai susur gail lovəŋon aYesu, luke, "Masta, Masta, dereh datimasig!" Ale aYesu ile məhat, isor idaŋ van hən nəlan mai nəwai topus; ale nəlan evi pan, nəwai etəm̃at. 25 Eus galit ke, "Nadəlomian samit gai be?" Len namətahwan salito luƀaŋ lan, lousus galit gabag ke, "Ategai ase? Isor idaŋ van hən nəlan mai nəwai be gəlaru arugol husur nəsa tokele."

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naulum̃an tokad natəmat gail
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

26 Beti lugam kotov naƀiltiwai dan naut a Kalili vəbar naut silat a
Kerasa. 27 Nəboŋ aYesu tomariŋ vahut, auleKerasa sua, nanunun nəmargo-
but gail lotoƀis lan, ebubur maii. Sutuai atenan sasun nahurabat, satoh len
naim, be itoh len naƀurhuvat nəmatan gail. 28-29 Vəha-soƀsoƀur tia nanu-
nun nəmargobut itah gati, naut kəmas lotobaŋis gati hən natsen len narien
mai navəlan ale lokəta kəkol həni, ilav kotov natsen gail ale nanunun tosa
ehuti vi lan naut toƀəƀesw. Nəboŋ toris aYesu eis habat, iteh bathurien.
AYesu ikele hən nanunun tosa ke timakuv dan naulum̃an. Ale ikai p̃erhado
ke, "Gaiug savi hən gəƀemədas ginau, aYesu, aNatun aGot toyalyal buni!
Noŋir gaiug, sagipansem ginau m̃ud!" 30 Ale aYesu eusi ke, "Nahəsam̃ ase?"
Isor vari ke, "Luṽoh," husur nanunun nəmargobut isoƀur loƀis lan. 31 Ale
loŋirŋiri ke satesəvat galit vi lan naƀur nəpanisan səkad nabutite.[n]
32 Ikad naƀiltivəshəbuai lotosusu len naṽehuh ei. Ale nanunun tosa gail
loŋiri ke tidam̃ hən galito ləƀeƀis len nabuai gail. Idam̃ həni. 33 Nəboŋ
lotomakuv dan naulum̃an, loƀis len nabuai gail, ale navəshəbuai lusar-
mar mariŋ len naṽehuh, luteh len nəwai, lomun vəmat.
34 Nəboŋ alat lotokətkəta təban nabuai gail lotoris nəsa tovisi, lugam
mətahw van vakel uri len naƀiltivile mai naut p̃isi todar visi. 35 Ale
nəvanuan gail logəm hən ləƀeris nəsa tovisi. Nəboŋ lotobar aYesu, lusaƀ
naulum̃an, nanunun nəmargobut lotomakuv dani, tobətah bathurien
aYesu. Esun nahurabat tia, mai nənauan san ivoi, ale lomətahw. 36 Alat
lotorisi lukel uri mai nəvanuan gail, naṽide hən naulum̃an tomaur,
natəmat gail lotomakuv dani. 37 Imagenan alat a Kerasa p̃isi lous aYesu
hən ƀivan dan galit husur lopul hən namətahwan. Ŋa aYesu isah len
naƀot hən ƀeriŋ naut enan. 38 Naulum̃an, nanunun nəmargobut gail loto-
makuv dani, eŋiri ke titah maii, be aYesu esəvati van ke, 39 "Givahim hən
gəƀikel nəsa aGot togole m̃os gaiug." Ŋa atenan ivan, iyar tur len naut
p̃isi len naƀiltivile enan, ikel ur natit p̃isi aYesu togole m̃osi.

Napəhaṽut toməsah mai natəbarehreh tomat
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

40 Nəboŋ aYesu totəlmam vi Kalili, naluṽoh lohəhaṽur hən natəlmaman
san husur luvatvat viri. 41 Beti avan sua toil a m̃o hən naim naƀonƀonan,
nahəsan aJairus, egəm, iteh bathurien aYesu, eŋiri ke tivahim maii. 42 Gai
ikad natəbarehreh tosua ŋai nədam̃ han tovi 12, be pəpadaŋ timat.
Nəboŋ aYesu toyar maii van, len nəyaran san naluṽoh lorihiti. 43 Galit
sua, napəhaṽut, nəda han igam len nasihau tovi 12 avil avan ideh edədas

---

[n] **8.31** KelV 9.1-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ƀigol ƀimaur.[o] 44 Iyar pəpadaŋ a tahw həni ale ibar nagilen nahurabat
san. Vəha-sua ŋai nəda han səgam am. 45 AYesu eus ke, “As tobar ginau?”
Galit p̃isi luke savi galito. APita ike, “Masta, naluṽoh lorihit gaiug.” 46 Be
aYesu ike, “Avan sua ibar ginau husur noləboii ke nədaŋan ivan dan
ginau.”[p] 47 Nəboŋ napəhaṽut tonau ke aYesu teləboii, egəm həni, ipab, iteh
bathurien. Len nəholito ikel maii ke hən nəsa tobari mai nəsa tovisi ke
vəha-sua ŋai imaur tətas. 48 Beti aYesu ikel mai alitenan ke, “Nadəlomian
sam̃ igol ke gumaur. Givan, nəlom̃ tikad natəm̃at.”
49 Nəboŋ aYesu tosor sal, avan sua egəm len naim siJairus toil a m̃o hən
naim naƀonƀonan, ike, “Anatvavim̃ imat ebun, sagemədas ahai p̃usan
am.” 50 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni, ikel mai aJairus ke, “Sagemətahw,
riŋ nəlom̃ len ginau ŋai, ale dereh timaur.”
51 Nəboŋ tovi lohoim siJairus, sədam̃ hən avan ideh ƀeƀis lohoim maii,
be idam̃ hən aPita, aJemes, aJon, atəman natəbarehreh, mai anan, alate-
nan ŋai. 52 Len nəboŋ enan ŋai nəvanuan p̃isi lutaŋ vaisis həni. Ris aYesu
toke, “Samtitaŋ, gai səmat, ipatmari ŋai.” 53 Luman sili husur loləboii ke
imat tia. 54 Avil aYesu etəgau nalohvəlan ikai ke, “Anatugw, gile məhat!”
55 Ale nanunun etəlmam, vəha-sua ŋai ile məhat. Beti aYesu ikel mai
alarmisoan ke arevəŋani. 56 Anan mai atəman arumaŋmaŋ avil aYesu ikel
idaŋ mai gəlaru ke saarikel nəsa tovisi mai avan ideh.

AYesu esəvat ahai pispisul san gail
(Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

9 1 Nəboŋ aYesu tokis ƀonƀon hən ahai pispisul san tovi 12, ilav mai galito
na-il-a-m̃o-an mai nədaŋan hən ləƀehut natəmat p̃isi mai hən ləƀigol alat
lotoməsah ləƀimaur. 2 Ale esəvat galito hən ləƀikel ur natohan pipihabəlan
aGot mai hən ləƀigol nəvanuan gail ləƀimaur. 3 Ikel mai galit ke, “Samtipat
natideh hən nəyaran samito. Samtipat nəhai təbatehw, nəhad səsəŋon, nəvat o
nəhai susun gəgel. 4 Naim ideh mətƀeƀis lan, toh ei vəbar nəboŋ mətƀeriŋ navi-
le enan. 5 Nəvanuan gail ləƀemətahun gamito, nəboŋ mətƀeriŋ navile enan,
dardar hən nəmasiav dan nariemito hən ƀimasil ke aGot sahəhaṽur hən galito.”
6 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ lovivile, luyar husur navile ṽisusua. Len
naut p̃isi lukel na-kel-uri-an tovoi ale lugol alat lotoməsah lumaur.

AHerot saləboii ke aYesu ase
(Mat 14.1-12; Mak 6.14-29)

7 Len nəboŋ enan aHerot Antipas, tovi vanuan totibau, esəsəloŋ hən
natgalenan lotovisi. Edədarŋaƀu lan husur galevis luke aYesu tovi aJon

---

[o] **8.43** Natosian galevis ta sutuai luke: *eṽur ahai rerer gail hən ləƀigol ƀimaur soƀuer.*
[p] **8.46** Nədaŋan siYesu imadihdih, naut kəmas galevis ivan dani, nədaŋan san ipat p̃itp̃itoṽ sal.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tole məhat dan nəmatan, 8 galevis luke tovi aElijah tovisi, mai galevis am
luke tovi ahai kelkel ur ta sutuai sua tomaur tətas. 9 Be aHerot ike, “Nuta
kotov nəkadun aJon tia. Imaienan, ase ganan notosəsəloŋ hən natgalenan
husuri?” Ale aHerot idoŋ naƀisal hən ƀebubur mai aYesu.

AYesu evəŋan nauluṁan tovi 5000
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-14)

10 Nəboŋ ahai pispisul gail lototəlmam, lukel mai aYesu nəsa lotogole.
Beti esəhar galit vi lan naƀiltivile Petsaita hən ləƀitoh ei səƀolito, 11 avil
nəboŋ naluṽoh lotosəsəloŋ ləboii, lohusuri. AYesu ikel nahəhaṽuran san
mai galito, isor mai galit husur natohan pipihabəlan aGot, ale igol alat
lotoməsah lumaur.
12 Ut mədau, namityal pəpadaŋ hən ƀimasur, ahai pispisul lotovi 12
logəm həni, luke, “Gesəvat naluṽoh vi tut vi lan navile mai naut gail
lotodar vis naut egai hən ləƀisaƀ nəhanian mai naut nəpatan, husur naut
egai eƀəƀesw, ipat a tut.” 13 Ikel mai galit ke, “Gamit mitilav nəhanian
ideh mai galito!” Lusor vari ke, “Namtukad natuhbəta erim mai naieh eru
ŋai, Goləŋon ke namtivan hən namtƀeṽur nəhanian ṁos naluṽoh p̃isi a.”
14 (Husur ke ikad nauluṁan tovi 5000 ei.) Avil ikel mai ahai susur san
gail ke, “Mitigol ke lebətah hən ƀikad nauluṁan len natuhluṽoh ṽisusua
ƀevi 50.” 15 Ale ahai susur gail lugole, galit p̃isi lobətah. 16 AYesu ilav
nabəta erim mai naieh eru, ekəta vi lan nəmav hən ƀike sipa, ale eƀur
kotov gail. Beti ilav nahudhut gail mai ahai susur gail hən ləƀepəpehu-
ni mai nəvanuan gail. 17 Nəboŋ galit p̃isi lotohan vəhanukub tonoŋ, ahai
susur gail losəŋon nəhad tovi 12 hən nasughanian ləsəhani.[q]

APita ike aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh lan
(Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

18 Len nəboŋ sua, nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lototoh səƀolito,
aYesu isor tuṽ. Nəboŋ tosor tuṽ tonoŋ eus galit ke, “Naluṽoh gail, lukel ke
ginau ase?”
19 Lusor vari ke, “Galevis luke aJon Baptais, galevis am luke aElijah,
galevis tətas am luke ahai kelkel ur ta sutuai sua tomaur tətas.”
20 Ale eus ke, “Be gamito, mətukel ke ginau ase?” APita isor vari ke,
“AKristo siGot, gai totabtabuh len gaiug.”

AYesu epəhav utaut hən nəmatan san
(Mat 16.20-28; Mak 8.30–9.1)

21 Ikai tas galito ke salikel mai avan ideh nəsa aPita tomadhake-
le, 22 ike, “ANatun Nəvanuan timasləŋon tisa vəsa, alat lotoil a ṁo hən

---

[q] **9.17** 2Ki 4.42-44

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəvanuan gail, aƀ̃iltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo,
limasmətahuni, mai gai timasmat, ale len nəboŋ ƀ̃itor dereh timakuv dan
nəmatan."
23 Beti ikel mai galit p̃isi ke, "Avan ideh ƀ̃eləŋon ke ƀ̃evi ahai susur
sagw, satigol nəsa ƀ̃eləŋoni be len nəboŋ p̃isi timasputsan nəhai balbal
san, vusi ale husur ginau. 24 Bathut avan ideh toke ƀ̃etəgau gat nəmauran
san, dereh timasig[r] be avan ideh nəmauran san ƀ̃imasig m̃os ginau, dereh
aGot tigol timaur vi sutuai. 25 Avan ideh totəgau gat natit p̃isi len navi-
le a pan be nəlon imasig o nəmauran san vi sutuai eƀ̃uer, gai ikad nəsa?
Esəhor nəsa lan? 26 Avan ideh ƀ̃eməmau hən ginau mai nasoruan sagw,
atenan, aNatun Nəvanuan teməmau həni balai nəboŋ ƀ̃egəm len nəya-
lyalan san mai nəyalyalan seTəman mai aŋel san gail. 27 Nokitin, galevis
lotoil gegai, asike lumat vəbar ləƀ̃eris natohan pipihabəlan aGot."

Namənas kitin siYesu
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

28 Nəmariboŋ toməlevtor husur aYesu tokəmaienan, esəhar aPita, aJon
mai aJemes, ale lovi məhat len naṽehuh hən ƀ̃isor mai aGot. 29 Nəboŋ
tosorsor mai aGot, nəhon egəm tile mai nahurabat san egəm pəhapəhw
buni hun nəkabil. 30 Vəha-sua ŋai naulum̃an eru, aMoses mai aElijah
arovisi 31 len namənas nəmav, aruhol mai aYesu. Lusor husur nəsa aYesu
ƀ̃igole ƀ̃isarpoh len naut a Jerusalem a tahw hən ƀ̃eriŋ navile a pan.
32 APita galito lupatmari. Nəboŋ lotolele, lokəta ris namənas san mai
naulum̃an eru artoil maii.[s] 33 Nəboŋ artosudəlam̃ aYesu, aPita isor mai
aYesu ke, "Masta, ivoi hən dattotoh gegai. Namteum hən nəpasvaləval
titor: tesua esam̃, tesua siMoses mai tesua siElijah." (APita saləboi nəsa
tokele.)
34 Nəboŋ tosor sal, nəmavukasw egəm kabut gol galito, ale nəboŋ
lotoƀ̃is len nəmavukasw, aPita galit lomətahw. 35 Nadoldol isor len nəma-
vukasw ke, "Ategai evi aNatugw nototabtabuh lan; gai, mətesəsəloŋ
husuri!"[t]
36 Nəboŋ nadoldol tosor tonoŋ, lusaƀ̃i ke aYesu səƀ̃on ŋai itoh. Naut ido
hən gəlaru. Len nəboŋ galenan ləsasor husur nəsa lotorisi mai avan ideh.

AYesu igol natətai imaur
(Mat 17.14-18; Mak 9.14-27)

37 Pelan han, nəboŋ lotomariŋ dan naṽehuh, naƀ̃iltiluṽoh lobubur
mai aYesu. 38 Naulum̃an sua len galit ikai ke, "Hai p̃usan, noŋir gaiug

---

[r] **9.24** Len naut egai nəboŋ aYesu toke *avan ideh toke ƀ̃etəgau gat nəmauran san, dereh timasig* namilen ke avan ideh toke ƀ̃etəgau gat nəmauran san len navile a pan, dereh nəmauran vi sutuai timasig. [s] **9.32** 2Pit 1.16-18 [t] **9.35** Isa 42.1; Luk 3.22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ke geris anatugw ulum̃an husur nukad esua ŋai. 39 Nanunun sua itah-
tah gati, vəha-sua ŋai igol ke ikai habat. Igol evinvinu, iteh taltaloŋ
ŋa nabusun iyau, səvanvan dani be nəboŋ tomakuv igol ke niben
imap̃ulp̃ul habat. 40 Noŋir ahai susur sam̃ gail hən ləƀehuti be lodəda-
si." 41 AYesu ike, "Gamit mətsəkad nadəlomian, nəmauran samit naur
ta dameŋai ikaƀkaƀur masuṽ. Nitoh mai gamit tebəlav mabe? Mətupar
dəlomian van van van nupetəmas həni. Səhar anatum̃ gəmai."
42 Nəboŋ natətai togəm sal, natəmat ibar həni len tan gol ke ital-
taloŋ. Be aYesu esivoh len nanunun tosa ke tevi tut, beti igol natətai
imaur, ale eviol təlmam həni mai atəman. 43 Galit p̃isi lup̃aŋ len nəya-
lyalan, nədaŋan siGot.

AYesu isor husur nəmatan san tətas
(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)

Nəboŋ galit p̃isi lotop̃aŋ, lotosor husur natit p̃isi togole, aYesu ikel
mai ahai susur san gail ke, 44 "Mətesəsəloŋ vahvahur nasoruan gale-
gai: Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan
gail."[u] 45 Avil lotətan hən nəsa tokele, namilen esusuah hən ke lodədas
ləƀeləboii ale lomətahw, lomətahun ləƀeusi həni.

Ase iyalyal am?
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-40)

46 Ahai susur gail m̃au lotuƀat ṽitṽituh sil ke galit ta be iyalyal səhor
galito. 47 AYesu eləboi nənauan salito ale esəhar natuhtətai, igol eil
təban. 48 Ale ikel mai galito ke, "Avan ideh tohəhaṽur hən natuhtətai
sum̃an egai ƀitah maii len nahəsagw, gai ehəhaṽur hən ginau nəƀitah
maii. Ale avan ideh tohəhaṽur hən ginau nəƀitah maii, gai ehəhaṽur
hən atenan tosəvat ginau. Husur ideh len gamito toriŋ gai a pan, gai
m̃au etibau len nabunusian siGot." 49 AJon isor vari ke, "Masta, namto-
ris avan sua tohut nanunun nəmargobut gail len nahəsam̃, ale namtuke
satigole husur savi ginamit ideh." 50 AYesu ike, "Samtikai tasi husur
avan ideh samətahun gamito, gai evi tarhət samito."

Len navile sua a Samaria lomətahun aYesu

51 Nəboŋ hən na-vi-məhat-an siYesu egəm pəpadaŋ ŋa len nəboŋ
enan ipair hən nəhon vi Jerusalem. 52 Ale esəvat ahai pispisul gale-
vis luvan a m̃o. Len nəyaran salito loƀis len navile sua a Samaria hən
ləƀeutaut viri; 53 be alat navile enan lomətahuni husur evi Jerusalem.
54 Nəboŋ ahai susur san gəlaru, aJemes mai aJon artoris nəsa tovi-

---

[u] **9.44** Len nasoruan ta Kris naut egai namilen hum ma tovi: *Dereh aGot teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

si, aruke, “Nasuƀ, guke namtekis nəhab len nəmav hən ƀihan bun galito?”[v]

55 Be aYesu ipair, isor idaŋ, esivoh len gəlaru ke arsanor, 56 ale lovi lan navile togon.

Nəvanuan toke tehusur aYesu timabe?
(Mat 8.19-22)

57 Nəboŋ lotoyar husur naƥisal, avan sua ikel maii ke, “Dereh nehusur gaiug naut ƥisi gəƀevi lan.” 58 Ale aYesu ikel maii ke, “Nafoks gail lukad naƀur patəpat len tan, mai nəman naməsav gail lukad nəhai ŋodŋod, be aNatun Nəvanuan səkad naut ideh hən ƀipat turuŋ lan, hən ƀiŋavŋav.” 59 Ale ikel mai nəvanuan tile ke, “Gehusur ginau!” Avil ike, “Nasuƀ, gidam̃ hən ginau nia tavun atəmagw bai.” 60 Ris aYesu tosor vari ke, “Geriŋ alat lotomat litavun nəvanuan salit gail lotomat, avil gaiug, gia kel ur natohan pipihabəlan aGot.” 61 Nəvanuan tile am ike, “Dereh nehusur gaiug, Nasuƀ, be gidam̃ hən ginau nivahim hən nəƀesudəlam̃ nəbathudud sagw bai.” 62 AYesu isor vari ke, “Avan ideh totəgau gat nəhai tivtivtan[w] be tokətkəta təlmam, gai sanor kasi hən natohan pipihabəlan aGot.”

AYesu esəvat ahai susur gail lotovi 72

10 1 Husur nəboŋ enan, aYesu itabtabuh len ahai susur tile am lotovi 72[x], ale esəvat galito lorururu a m̃o həni van hən navile mai naut ƥisi ke pəpadaŋ ƀevi lan. 2 Ikel mai galito ke, “Nəhanian totov tomatu isoƀur, be nəvanuan nauman lovis ŋai. Imagenan, məteŋir aMasta hən nəmatuan ke tesəvat nəvanuan nauman gail vi lan nəmarireu nəmatuan san. 3 Mitivan! Nosəvat gamito məttosum̃an natuhsipsip gail rivuh len navəshəlipah katkat lotovi enemi gail.[y] 4 Samtilav nəpaus van, samtitariv nəhad, samtitariv naributbut gail; ale samtikel na-ke-ivoi-an mai alat mətƀebubur mai galit metƥisal. 5 Nəboŋ mətƀeƀis lohoim ideh, mitike, ‘Gamit lohoim egai, mitikad natəm̃at len nəlomito.’ 6 Ƀikad nəvanuan toləmas natəm̃at ei, natəm̃at məttokele tipat len nəlon; ƀeƀuer, dereh natəm̃at tetəlmam van hən gamito. 7 Mititoh len naim enan ŋai, mitihan, mətemun natideh lotolav mai gamito bathut inor hən nəvanuan nauman tikad naƥurƥuran hən nauman san. Samtelul titau vi lan naim tiltile gail.[z] 8 Nəboŋ mətƀevi lan navile ideh ale nəvanuan gail ləƀehəhaṽur hən gamito, mitihan nəsa ləƀeutaut həni m̃os gamito. 9 Mitigol alat lotoməsah limaur ale kel mai galit ke, ‘Natohan pipi-

---

[v] **9.54** 2Ki 1.10, 12 [w] **9.62** *Nəhai tivtivtan* silat a Jutea ikad nametəlai tokan a pan. Naƀuluk o natoŋki elivi mai nəvanuan etəgau gat nəhai a tahw hən ƀiwol həni nəboŋ totiv nətan. [x] **10.1** Natosian galevis ta sutuai luke: *70.* Imagegai len 10.17 [y] **10.3** Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum naƀiltilipah katkat. [z] **10.7** Mat 10.10; 1Kor 9.14; 1Tim 5.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

habəlan aGot egəm pəpadaŋ hən gamito.’ 10 Wake nəboŋ mərƀevi lan navile
ideh ale ləƀemətahun gamito, mətevi lan nametp̃isal han gail ale mitike,
11 ‘Namrudardar hən nəmasiav hən navile samito dan narienaməru, eṽusani
ke aGot sahəhaṽur hən gamito. Be mitimasləboii ke, natohan pipihabəlan
aGot egəm pəpadaŋ tia hən gamito.’[a] 12 Nukel mai gamit ke, len nəboŋ aGot
ƀepəpehun nəvanuan gail, nəpanismen sinavile enan dereh tesəhor nəpanis-
men ƀibar naut a Sotom.”[b]

Navile gail ləsəpair dan nəsaan
(Mat 11.20-24)

13 AYesu isor am husur naut gail lotomətahuni ke, “Dereh tisa vəsa hən
gaiug, naut a Korasin, ale gaiug am, naut a Petsaita, tisa vəsa hən gaiug!
Husur ke nətagol namerikel gail len naut a Tair mai a Siton hun notogole len
gaməru, alat naut eru enan lətəpair dan nəsaan salito, asike lətavəlo, lətasun
nahurabat toharharo,[c] lətabətah len nəmasiav mitihab.[d] 14 Be husur mərsəpair
dan nəsaan saməru, len nəboŋ siGot, aGot tipansem gaməru səhor a Tair mai
a Siton. 15 Gaiug am, naut a Kapernaum, gunau ke aGot tipatpat gaiug məhat
vəbar nəmav a? Aoa! AGot dereh tilav gaiug vi pan vi lan naut nəmatan.”[e]
16 Beti aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Avan ideh tosəsəloŋ hən
gamito, gai esəsəloŋ hən ginau am; avan ideh tomətahun gamito, gai
emətahun ginau am; avil avan ideh tomətahun ginau, gai emətahun ate-
nan tosəvat ginau.” Ale ahai susur lotovi 72 luvan.

Ahai susur lotovi 72 lotəlmam

17 Nəboŋ ahai susur lotovi 72 lototəlmam, lohəhaṽur ale luke, “Nasuƀ,
natəmat gail am lugol husur nəsa namttokele len nahəsam̃.” 18 Isor var
galit ke, “Noris aSetan toteh dan nəmav hun nəkabil. 19 Nulav nəda-
ŋan tia mai gamito hən mətƀipal gat nəm̃at mai naskopion[f] gail mai hən
mətƀesəhor aSetan mai esan gail; səkad natideh mətƀesənah lan. 20 Imagenan
samtehəhaṽur husur nanunun nəmargobut gail lotogol husur nəsa məttokele,
be mitikemkem husur aGot itos gat nahəsamit tia len nəmav.”

AYesu ikemkem
(Mat 11.25-27, 13.16-17)

21 Beti aYesu, aNunun aGot togol topul hən nakemkeman, ike, “Nusal suh
gaiug aTata gotovi Masta hən nəmav mai navile a pan, husur gosusuan natga-

---

[a] **10.11** Luk 9.3-5 [b] **10.12** Gen 19.24-28 [c] **10.13** *Nahurabat toharharo* iharharo hun nəbak namətu. [d] **10.13** Isa 23.1-18; Eze 26.1–28.26; Jol 3.4-8; Zec 9.2-4
[e] **10.15** Isa 14.13-15 [f] **10.19** *Naskopion* evi natuhtit sua tokad narien tomələvtor. Ikad nariṽriṽon totibau a m̃o hun nahuh, ale ikad nagilen tobəlav kəkereh toləboi ƀevəlas nəvanuan. Nəboŋ tovəlas nəvanuan, eləboi ƀigol nəmatan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lenan dan alat lotokad nəkadulito mai alat lotokad namitisau hən navile a pan,
be gukel vəhot gail mai alat lotovi ut kəmas hum atuhlahutai. Evoi aTata, husur
gohəhaṽur hən tomaienan." 22 AYesu isor tətas ke, "ATəmagw ilav natit p̃isi mai
ginau tia. Səkad avan ideh toləboii ke ase aNatun aGot, be aTata ŋai eləboii. Ale
səkad avan ideh toləboii ke ase aTata, be aNatun ŋai eləboii. Ale gai ilekis hən
nəvanuan galevis hən b̃evəhot p̃arp̃ar hən aTata mai galito hən ləb̃eləboii."
23 Beti nəboŋ lototoh səb̃olito, aYesu ipair van hən ahai susur san
gail ike, "Navoian siGot igol ke alat lotoris nəsa məttorisi, lukab həni.
24 Bathut nukel mai gamit ke ahai kelkel ur mai nakiŋ ta sutuai lotosob̃ur
loləŋon ke lətaris nəsa məttorisi be ləsarisi, loləŋon ke lətasəsəloŋ hən
nəsa məttosəsəloŋ həni, be ləsasəsəloŋ həni."

Nəb̃ol p̃usan husur auleSamaria tovoi

25 Len nəboŋ sua avan sua tokad namitisau hən nalo ile məhat, ike aYesu
tekəkos len nasoruan san, ale eusi ke, "Hai p̃usan, nigol nəsa hən nəb̃ikad
nəmauran vi sutuai?" 26 AYesu eusi ke, "AMoses itos nəsa len nalo? Goṽuruŋi
ke ekəmabe?" 27 Isor vari ke, " 'Geləmas bun Nasub̃ aGot sam̃ len nəlom̃ kavkav,
nanunum̃ kavkav, nədaŋan sam̃ kavkav mai nənauan sam̃ kavkav; len gaiug
kavkav';[g] ale 'Geləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug sum̃an goto-
ləmas bun gaiug gabag.' "[h] 28 AYesu ike, "Gokitin. Gigole magenan ale dereh
gikad nəmauran vi sutuai."[i] 29 Avil ike tisor taltal gol gai gabag, ŋa eus aYesu
ke, "Nəvanuan totoh pəpadaŋ hən ginau, ase lai?" 30 Len na-sor-vari-an san
aYesu ib̃ol p̃usan ke, "Nəboŋ aulum̃an sua tovi pan dan naut a Jerusalem vi
Jeriko, nəvanuan vənvənah gail lom̃ur van həni, lukolkol nahurabat san dani,
luṽasi, ṽasi, ṽasi van, ale loriŋi imatmatioṽ ei, luvan dani. 31 Ikade ke ahai tutu-
mav sua ehusur nap̃isal enan, be nəboŋ toris atenan, iyar tab tarhəp̃isal dani.
32 Imagenan avan sua len nahəmar aLevi am ehusur nap̃isal enan. Nəboŋ tobar
atenan erisi be iyar tab tarhəp̃isal dani. 33 Avil len nəyaran seuleSamaria sua,
ibar naut atenan topat lan. Nəboŋ torisi, nəlon itaŋisi. 34 Ŋa ivan həni, eb̃ir naoil
mai nəwain len nəmanuŋ san gail ale ilot gol gail. Eriŋ atenan len natoŋki san,
səhari van hən nahotel sua ale kətkəta təban ei. 35 Pelan han ilav kuv natena-
rius eru ale ilav nəvat enan mai naulum̃an hən naim. Ike, 'Kətkəta təban vir
natəlmaman sagw ale dereh neṽur nəkabut ideh san.' " 36 Ale aYesu eusi ke,
"Len nənauan sam̃, len alat lototor, ase itoh pəpadaŋ hən naulum̃an, nəva-
nuan vənvənah gail lotomədasi?" 37 Naulum̃an namitisau hən nalo isor vari ke,
"Atenan tololosa, tovoi həni." Beti aYesu ike, "Givan, gigol timagenan."

Alarmiṽan: aMarta mai aMeri

38 Len nəyaran salito aYesu evi lan navile sua, apəhaṽut sua, nahəsan
aMarta totohtoh lan. Gai ike aYesu titoh lohoim san. 39 Ale aṽan, nahəsan

---

[g] **10.27** Deu 6.5 [h] **10.27** Lev 19.18 [i] **10.28** Lev 18.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aMeri ebətah bathurien Nasuƀ, esəsəloŋ hən nasoran san. 40 Be aMarta
inau masuṽ hən naliliuman san, ŋa egəm təban aYesu, eusi ke, “Nasuƀ,
gumabe? Aṽagw ebətah kəmas be ginau səƀogw, noum p̃is nauman. Kel
maii tevi tarhət sagw.” 41 Avil Nasuƀ isor vari ke, “Marta, Marta, gunau
masuṽ hən natit tosoƀur togol nəlom̃ totuhatuh həni; 42 be gupar tetesua.
AMeri ilekis hən nəsa tovoi am, ale asike nulav kuv naten tovoi dani.”

Na-sor-tuṽ-an siNasuƀ
(Mat 6.9-13, 7.7-11)

11 1 Boŋ sua aYesu isor tuṽ len naut sua. Nəboŋ togole tonoŋ, sua
len ahai susur san gail isor maii ke, “Nasuƀ, ṽusan ginamit hən
naṽide hən na-sor-tuṽ-an sum̃an aJon toṽusani hən ahai susur san gail.”
2 Ikel mai galit ke, “Nəboŋ mətƀisor mai aGot, mətekəmaiegai ke:
“ ‘ATəmanamito,
nahəsam̃ tiyalyal tabtab,
gegəmai hən nəvanuan p̃isi ləƀitoh pipihabəlam̃.
3 Geviol mai ginamito hən nəhanian hən nəmariboŋ ṽisusua.
4 Geruƀat nəsaan sinamito,
sum̃an namttoruƀat
nəsaan silat lotogole hən ginamito.
Sagidam̃ hən natideh
hən ƀitaltal ke namtigol nəsaan.’ ”
5 Beti ikel mai galit ke, “Gamit sua təkad nabubur san tagəm həni tuƀloh
len mariug ale ike, ‘Wawa, gidam̃ hən nabəta titor mai ginau, 6 husur nabu-
bur sagw, len nəyaran san, egəm təban ginau, ale nəhanian eƀuer hən nəƀilav
maii.’ 7 Beti ta lohoim, togon tasor vari ke, ‘Sagigol tisa hən ginau. Nabopita
ekəkol həhaiv tia, ale anatugw gail namtupat tia. Nodədas hən nəƀile məhat
viol hən natideh mai gaiug.’ 8 Nukel mai gamit ke, naut kəmas asike ile məhat
viol maii bathut tovi bubur san, dereh tile məhat, teviol hən nəsa togon
toləŋoni husur eus tabtab həni. 9 Ŋa nukel mai gamit ke, usi van, dereh aGot
teviol həni mai gamito; doŋi van, dereh mitisaƀi; deldel van, dereh nabopita
tesəŋav m̃os gamito. 10 Husur nəvanuan p̃isi lotousi, dereh likade; avan ideh
todoŋi, dereh tisaƀi; ale avan ideh todeldel, dereh nabopita tesəŋav m̃osi.
11 Gamit ideh tovi aTata, anatum̃ ƀeus naieh, gilav nəm̃at maii a? 12 O anatum̃
ƀeus nədavurhuman, gilav naskopion maii a? 13 Naut kəmas məttosa, gamit
mətoləboi mətƀilav naviolan tovoi gail mai anatumit gail. Be aTata len nəmav
eviol səhor gamito; dereh teviol hən aNunun mai alat lotous gai!”

AYesu mai aPeelsepul
(Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)

14 Len nəboŋ sua aYesu ehut natəmat toƀutƀut. Nəboŋ natəmat tomakuv
tonoŋ, naulum̃an toƀutƀut a m̃o isor, ale naluṽoh lup̃aŋ lan. 15-16 Ale galit

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

galevis luke ligol aYesu tisab, imaienan lousi hən namerikel hən nəmav.
Avil galevis am luke, “Gai ehut natəmat gail len nədaŋan siPeelsepul,[j]
aƀiltitəmat setəmat gail!” 17 AYesu eləboi nənauan salito, ale isor mai galit
ke, “Nəkantri, nəvanuan han gail lotoƀalkabaŋ, dereh timasirsir, teƀəƀesw.
Mai nahəmar toƀalkabaŋ, dereh asike evi bathudud am. 18 ASetan təƀal
mai natəmat san gail, dereh temədas nədaŋan san, nənauan enan imel-
mel masuṽ! Nokəmaienan husur mətuke nohut natəmat gail len nədaŋan
siPeelsepul. 19 Ginau nətahut natəmat gail len nədaŋan siPeelsepul, ahai
susur samit gail lohut galit len nədaŋan sise? SiPeelsepul a? Imagenan
ahai susur samit gail loṽusani ke məttosab. 20 Be nəƀehut natəmat gail len
nədaŋan siGot, imagenan, natohan pipihabəlan aGot ibar gamit tia.
21 “ASetan esum̃an nauluṁan todaŋ tokad natit hən nəƀalan, tokəta
kəkol hən naim san, ale natit p̃isi san losuh ivoi. 22 Avil nəboŋ avan sua
todaŋ səhori toƀal maii, iƀal səhori, beti ikol nametəlai nəƀalan san dan
niben, ilav kuv natit hən nəƀalan gai todaŋ lan, ale epəpehun natit p̃isi
san. 23 Avan ideh satoh len nətarhət sagw, avan en evi enemi sagw; ale
avan ideh sasəsəgov mai ginau len nəmatuan, gai igol imap̃ip̃iriah; asike
ƀesəhar nəvanuan gail van hən aGot, esəhar nəvanuan gail van vəsab.”

Natəlmaman hən nanunun nəmargobut
(Mat 12.43-45)

24 AYesu isor tətas am ke, “Datusor husur nahutian hən natəmat gail.
Ale, nəboŋ nanunun nəmargobut tovan dan nəvanuan ideh, nanunun
nəmargobut enan iyar turtur naut masmas gail hən ƀisaƀ naut ideh hən
ƀiŋavŋav lan, be idoŋ soƀuer həni. Beti natəmat ikel mai gai gabag, ike,
‘Netəlmam bai vi lan naim sagw notogam dani.’ 25 Nəboŋ tobar nəvanuan
gai tovan dani, nəvanuan enan ehum naim toƀəƀesw, lotosir vahvahuri,
tuan təlmam hən natit p̃isi tonor. 26 Beti ivan vasəhar nanunun tomələvru
lotosa masuṽ am səhor gai, ale nəboŋ lotoƀis len nəvanuan, lutoh tin ei.
Ŋa nəvanuan enan, nəmauran san isa habat am səhor ta m̃o.”
27 Nəboŋ aYesu tokel natgalenan sal, apəhaṽut sua len naluṽoh ikai van
həni ke, “Anam̃, napəhaṽut topas gaiug mai tovəhasus hən gaiug, aGot
igol ivoi həni!” 28 Avil aYesu ike, “Tarhət nəsa gotokele, aGot igol ivoi am
hən alat lotosəsəloŋ husur nasoruan san ale lotogole.”

Nəvanuan gail loləŋon namerikel
(Mat 12.38-42; Mak 8.12)

29 Nəboŋ naluṽoh pəpadaŋ hən aYesu lotosoƀur am, ike, “Naur ta damə-
ŋai lusa masuṽ. Lous namerikel be ginau asike nugol namerikel ideh

---

[j] **11.15-16** *Peelsepul* evi nahəsan aSetan sua toil a m̃o hən natəmat gail mai nanunun margobut gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be nəsa tovisi hən aJonah ŋai. 30 Nəsa tovisi hən aJonah eṽusan alat a
Nineveh ke aGot tosəvati. Imagenan, nəsa ƀevisi hən aNatun Nəvanuan,
dereh teṽusan naur ta daməŋai ke aGot tosəvati.[k] 31 Len nəboŋ aGot
ƀepəpehun navoian dan nəsaan, NaKwin hən naSaut dereh tile məhat
kel kot nəsaan sinaur ta daməŋai, tike naur egai limaspanis. Dereh tigol
timagenan husur egəm len nətarhət navile a pan hən ƀesəsəloŋ hən
namitisau siSolomon hən nəmauran tonor, be gagai, ikad natesua gegai
toyalyal səhor aSolomon.[l] 32 Len nəboŋ aGot ƀepəpehun navoian dan
nəsaan, alat a Nineveh dereh leil, kel kot nəsaan sinaur ta daməŋai, like
naur egai limaspanis. Alat a Nineveh dereh ligol naten husur ke, nəboŋ
aJonah tokel ur napisulan siGot, galit lupair dan nəsaan salito, be gagai
ikad natesua gegai toyalyal habat səhor aJonah.[m]

Namĩial hən niben nəvanuan
(Mat 5.15, 6.22-23)

33 "Avan ideh, nəboŋ topigau namĩial, sasusuani o sariŋi pipiƀiliwai, be
eriŋi len nəhai ririŋ məhat hən alat lotoƀis lohoim ləƀeris namĩial han.
34 Namətamẽ ehum namĩial tolav namĩial mai nibemẽ. Nəboŋ namətamẽ
tovoi, nibemẽ kavkav epul hən namĩial. Be nəboŋ toməsah, nibemẽ epul hən
nəmargobut. 35 Gigole ke namĩial len nəlomẽ savi margobut. 36 Ƀimaienan,
nibemẽ kavkav ƀepul hən namĩial, səkad nahudhubemẽ tomotmot, dereh
tepul hən namĩial hum namĩial nəboŋ tomẽias gaiug."

AYesu isor tas naFarisi gail
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)

37 Nəboŋ nasoran en siYesu tomadhanoŋ, naFarisi sua eusi hən ƀihan
maii, ale aYesu eƀis lohoim, ipat hən nətarhəgarin təban natev, ihan.[n]
38 Avil naFarisi esəhoṽut husur aYesu sakəkasəval a tahw hən ƀihan.
39 Beti Nasuƀĩkel maii ke, "Gamit naFarisi gail m̃au, mətokəkas navivile
hən naƀiliwai mai nasiloh avil len nəlomito mətopul hən na-ləŋon-masuṽ-
hən-natite-an, mai nəsaan. 40 Mətumelmel! AGot toum hən navivile hən
nəvanuan, gai eum hən nəlon am. 41 Be dan nəsa topat len nəlomito, viol
mai alat lotomidol, imagenan natit p̃isi tiveveu len gamito.
42 "Be gamit naFarisi gail, nəmauran samit tisa vəsa batbat husur məto-
viol mai aGot hən esua len tosəŋavur hən namint, narue mai natuhluhai[o]
gail am dan nəhol samito be mətsaləŋon husur nanoran mai na-ləmas-
buni-an siGot. Mitimasgol eru enan be sa-nəlomit tiboŋboŋ hən naviolan

---

[k] **11.30** Jna 3.3-5 [l] **11.31** 1Ki 10.1-10 [m] **11.32** Jna 3.5, 8, 10 [n] **11.37** Len nəboŋ enan nəvanuan gail lupat len nəmel təban natev toƀitol ale luhan. Lohusur naṽide silat a Rom.
[o] **11.42** *Namint, narue mai natuhluhai* lovi nalukai lotoriŋi len nəhanian hən nabus han ƀivoi am.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len tosəŋavur.[p] 43 Gamito naFarisi gail, nəmauran samit tisa vəsa batbat
husur mətoləŋon buni ke mətobətah a m̃o len naim naƀonƀonan, mətoləŋon buni ke nəvanuan len nəmaket lukel na-ke-ivoi-an mai gamito.
44 Nəmauran samit tisa vəsa batbat husur mətosum̃an naƀur nəmatan
səkad naƀurhes. Nəvanuan gail luyar lan be lotətan həni ke tokad natit
toƀo butite."[q]

45 Avan sua tokad namitisau hən nalo ike, "Hai p̃usan, nəboŋ goto-
kəmaienan gusor viles ginamit am bolai." 46 AYesu isor vari ke, "Gamit
məttokad namitisau hən nalo, nəmauran samit tisa vəsa batbat. Husur
mətoriŋ naməlasan len nəvanuan gail gol lodədas ləƀevusi, avil gami-
to mətsasusupah mai galito hən natideh sasua. 47 Nəmauran samit tisa
vəsa batbat husur mətoum hən naƀurhes topəhas m̃os ahai kelkel ur gail
ke mətsahusur galito, atəmamit gail ta sutuai lotoparu bubun galito.
48 Imagenan mətugol ip̃arp̃ar ke məttodam̃ hən nəsa atəmamit ta sutuai
lotogole; galit luparu bubun ahai kelkel ur gail, ale gamit mətoum hən
naƀurhes salit gail. 49 Bathut enan namitisau hən nəmauran siGot ike-
le am ke, 'Dereh nesəvat ahai kelkel ur mai ahai pispisul gail van hən
nəvanuan gail. Dereh nəvanuan gail liparu bun galevis ale ləmədas bun
galevis am.' 50 Husur enan aGot dereh teriŋ nəmatan sihai kelkel ur p̃isi
ta m̃o len natuƀatan hən navile a pan len naur ta dəmənai. 51 Nəmatan
salit etuƀat len nəda hiApel van vəbar nəda hiSekariah lotoparu buni
rivuh hən nəmel tutumavan mai naim siGot. Evoi, nukel mai gamito ke
aGot tipansem naur ta dəmənai sil nəmatan galen p̃isi.[r]

52 "Gamit məttokad namitisau hən nalo, nəmauran samit tisa vəsa bat-
bat! Husur mətokəkol gat nap̃isal hən nəvanuan gail ləƀetətan hən aGot.
Gamito mətsaləboi aGot, ale mətomədas alat lotoləŋon ke leləboii."

53 Nəboŋ aYesu toriŋ naut enan, naFarisi gail mai ahai p̃usan gail hən
nalo lupair dani, lotuƀat hən ləƀisor tasi vəsa, ale lotuƀat hən ləƀeusi
nausian todaŋ gail. 54 Lusor utaut hən ləƀitah gati, luke ligol tekəkos len
nasoruan san.

Sagesum̃an naFarisi gail
(Mat 10.26-27)

12 1 Nəboŋ naluṽoh lotogəm ƀonƀon, lusoƀur masuṽ, loririhit palpal
rielito, ale aYesu etuƀat hən ƀisor mai ahai susur san gail bai, ike,
"Mətelələgau! NaFarisi gail lohum nayis, nap̃usanan salito iperŋan nəva-
nuan p̃isi be galit gabag ləsagol nəsa lotokele. 2 Natit p̃isi nəvanuan gail
lotokabut gole, dereh aGot tevuhe. Natit p̃isi lotosusuani, dereh tevəhoti.

---

[p] **11.42** Lev 27.30; Deu 14.22 [q] **11.44** AYesu ike naFarisi gail lugol nəvanuan lotohusur galito loƀiŋƀiŋal len nalo siMoses, ləsaveveu am. Num 19.16. [r] **11.51** Gen 4.8; 2Chr 24.20-21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 Imaienan, nəsa məttokele len nəmargobut, dereh tegəm len nam̃ial, ale
nəsa məttosor lahlah həni lohoim, dereh tevivile, nəvanuan p̃isi lesəsəloŋ
həni.

Mətemətahw len aGot ŋai
(Mat 10.28-31)

4 "Nabubur sagw gail, nukel mai gamit ke, samtemətahw len alat loto-
gol nibemit b̃imat. Nəboŋ lotogole tonoŋ lodədas ləb̃igol natideh am.
5 Avil dereh neṽusan gamito hən ase m̃au mətb̃emətahw lan: Mətemətahw
len atenan togol nibemit b̃imat mai tokad nədaŋan hən b̃ibar hən gamito
vi lan nəhab nəmatan. Nokitin, mətemətahw lan! 6 Mətoləboi mətb̃eṽur
nəsparo[s] erim hən nəvat tokəkereh toru a? Be nəlon aGot saboŋboŋ hən
ideh. 7 AGot ep̃uruŋ gat nasivur ṽisusua len nəkadumito. Samtemətahw,
len nənauan siGot mətosəhor masuṽ hən nəsparo tosob̃ur.

Sageməmau hən aYesu
(Mat 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 "Nukel mai gamito, avan ideh tokel uri ke tovi esagw len nəhon
nəvanuan gail, aNatun Nəvanuan dereh tikel uri ke tovi hai susur sagw
kitin len nəhon aŋel siGot gail. 9 Be avan ideh tokel uri ke savi esagw mai
nəvanuan gail, dereh nikel uri ke savi esagw len nəhon aŋel siGot gail.[t]
10 Avan ideh tosor tas aNatun Nəvanuan, nəsaan san dereh timarub̃at
dani. Avil nəvanuan tosor mədas aNunun aGot, aGot asike erub̃at nəsaan
enan dani.
11 "Nəboŋ ləb̃esəhar gamito a m̃o hən nab̃onb̃onan o alat lotoil a m̃o
o nəvanuan totibau gail, samtinau masuṽ ke mitisor kitin mabe husur
gamito o mitikel nəsa, 12 bathut len nəboŋ enan ŋai aNunun aGot dereh
teṽusan gamito hən nəsa m̃au mətb̃ikele."

Amelmel sua topul hən natit p̃isi

13 Beti sua len naluṽoh ikel mai aYesu ke, "Hai p̃usan, kel mai aṽagw
ke tepəpehun nasugurun atəmanamər tomat mai ginau." 14 Be aYesu ikel
maii ke, "Tegai, ase itabtabuh len ginau hən nəb̃isab̃ səhot nəsa b̃inor
hən gaməru? Səpat len ginau." 15 Beti ikel mai naluṽoh ke, "Mətelələgau!
Kətkəta kəkol hən gamito ke na-ləŋon-təməhav-həni-an tiltile gail sali-
bar gamito: husur nəkadun nəmauran sinəvanuan səpat len natit tosob̃ur
tokade."
16 Ep̃usan, ib̃ol mai galit ke, "Ikad avan sua topul hən nəvat, nətan san
topul masuṽ hən nəhanian, 17 ale gai səb̃on inau ke, 'Nigol nəsa? Nəsəkad
naut ideh hən nəb̃etuan nəhanian hagw b̃esuh lan.' 18 Beti ike, 'Nigol

---

[s] **12.6** *Nəsparo* evi natuhman naməsav. [t] **12.9** 2Tim 2.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

maieg həni. Dereh nitohtoh naim nəhanian sagw gail ale neum hən ideh
ləƀetibau am. Ale dereh netuan namisurhut gail, nəhanian mai natit
p̃isi sagw gail lan. 19 Ale dereh nisor gabag len ginau ke, “Gukad natit
tovoi isoƀur ləƀesuh tebəlav, nasihau tisoƀur. Giŋavŋav ŋai! Han, mun
vahəhaṽur.” ’ 20 Avil aGot ikel maii ke, ‘Gumelmel! Len mariug daməŋai
gimaslav təlmam hən nəmauran sam̃! Ale ase tikad natgalenan gotoutaut
həni m̃os gaiug?’
21 “Dereh timaienan hən avan ideh tosah tuan natite m̃os gai gabag, be
səkad nəsa aGot toləŋoni.”

Sa-nauan sam̃ tetuhatuh
(Mat 6.25-34)

22 Beti aYesu isor mai ahai susur san gail ke, “Nukel mai gamit ke, sam-
tinau tuhatuh hən nəmauran samito, nəsa mətƀihani; samtinau masuṽ hən
nibemito mai nəsa mətƀesuni. 23 Nəmauran esəhor nəhanian, ale nibemito
esəhor nahurabat gail. 24 Mitinau nəman sua, nareven[u]: ləsəmabul natideh,
ləsəlav kukuv nəhanian, ləsatuan nəhanian sasuh lohoim, avil aGot evəŋan
galito. Mətosəhor masuṽ hən nəman gail! 25 Mətoləboi mətƀigol nəmauran
samit tebəlav am len nə-nau-masuṽ-həni-an samito a? Aoa, səmagenan!
26 Mətƀedədas mətƀigol natit tokəkereh maienan, imab mətunau tuhatuh
hən natit p̃isi am? 27 Mitinau napusihai mai naṽide hən natovan han. Saum,
sasod nahurabat. Be nukel mai gamit ke napəhasan hən napusihai enan
esəhor napəhasan siSolomon len nahurabat bilbil san.[v] 28 AGot ƀigol napusi-
hai naliol ƀepəhas maienan, naut kəmas topus daməŋai ale pelan topaŋ len
naoven; a məhat hən natenan, tikol nahurabat gail len gamit tabtab. Wereh!
Nadəlomian samit ekəkereh! 29 Gamito, samtinau tabtab hən nəsa mətƀiha-
ni mai nəsa mətƀemuni, samtinau tuhatuh həni! 30 Samtehum naluṽoh hən
nametƀos len navile a pan lotoumum m̃os natgalenan. ATəmamit len nəmav
eləboii tia ke mətumaur len natgalenan. 31 Avil mətelə̃ŋon nəsa aGot toləŋo-
ni len natohan pipihabəlan, ale dereh natgalenan am legəm hən gamito.

Samteriŋ nəlomito len nəvat
(Mat 6.19-21)

32 “Samtemətahw, ahai susur sagw məttohum natuhvəshəsipsip.
ATəmamito ehəhaṽur hən ƀeviol hən natohan pipihabəlan mai gami-
to. 33-34 Mətƀelə̃ŋon nəsa aGot toləŋoni, ehum məttoum hən nəpaus
m̃os gamito len nəmav hən asike emətartar be topul hən nakontit gail.
Nakontit galenan, asike eƀuer, nəvanuan vənvənah asike evənohi,
nəbarm̃om asike emədasi.[w] Bathut ke, naut nakontit sam̃ gail lotopat lan,

---

[u] **12.24** *Nareven* evi nəman tomermer sua tohanhan namisurhutite. [v] **12.27** 1Ki 10.4-7
[w] **12.33-34** Len naut susus nəbarm̃om ikat tətar nahurabat gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dereh nəlom̃ tu tipat tabtab lan. Imaienan mətep̃ur hən natit samit gail, ale viol hən nəvat han mai naməsal gail."

Utaut tabtab

35 AYesu isor am ke, "Mətesun nahurabat, utaut vir nauman, gol nam̃ial samit tipaŋ tabtab. 36 Mətesum̃an nəvanuan nauman gail lototoh vir amasta salito b̃ətəlmam dan nəhanan hən nəlahan. Beti nəboŋ b̃ətəlmam, b̃ideldel, vəha-sua ŋai lesəŋav hən nabopita m̃os gai. 37 Navoian tipat len slev gail nəboŋ amasta b̃ətəlmam, b̃eris ləboii ke lotolele, lotoutaut viri. Nokitin, gai tesun nahurabat nauman, ale tikel mai galit ke lebətah garu len natev, ale dereh tepəpehun nəhanian van hən galito. 38 Navoian tivan hən naslev gail ləb̃eutaut hən nagəmaian simasta salito naut kəmas b̃egəm tub̃loh len mariug o nəboŋ nəman b̃ekəkəraiko." 39 Ale aYesu ike, "Be mitinau nategai ke: amahean naim taləboi namityal nəvanuan vənvənah tagəmai, tautaut hən atenan asike tab̃ur naim vi lohoim. 40 Gamit am, mitimasutaut, husur aNatun Nəvanuan dereh tegəm len namityal mətsəvatvat viri."

Nəvanuan nauman tovoi
(Mat 24.45-51)

41 Beti aPita eusi ke, "Nasub̃, nəb̃ol p̃usan enan, gukele mai ginamit ŋai o mai nəvanuan p̃isi am?" 42 Nasub̃ isor vari maiegai ke, "Ase evi nəvanuan nauman tokad nəkadun mai namitisau hən na-il-a-m̃o-an amasta san toriŋi ke teil a m̃o hən nəvanuan nauman p̃isi, toke tepəpehun nəhanian halito len namityal nəhanan? 43 Amasta b̃ivahim, b̃isab̃ naslev enan togol nauman san, aslev enan dereh tehəhav̄ur habat. 44 Nokitin ke, amasta dereh titabtabuh len naslev enan hən b̃ekətkəta təban natit p̃isi san. 45 Avil naslev en b̃ikel mai gai gabag ke, 'Amasta sagw evəlo hən b̃egəmai,' ale b̃etub̃at v̄as alalum̃an mai alatpəhav̄ut nauman, b̃ihan, b̃emun vatərog, gai timabe? 46 Amasta san dereh tetəlmam len nəmariboŋ naslev enan səvatvat viri, mai namityal naslev saləboii. Amasta tita kotovi ale riŋi mai alat ləsəkad nadəlomian. 47 Naslev toləboi nalənonian simasta san be sautaut, mai sagol husur nəsa tokele, dereh amasta tiv̄as masuv̄ həni. 48 Be naslev saləboi nalənonian simasta san ale sagol nəsa tolənoni, dereh amasta tiv̄asi be savi vəha-sob̃sob̃ur. Avan ideh aGot tolav tosob̃ur maii, aGot ike tilav təlmam hən tisob̃ur. Mai avan ideh aGot toriŋ tosob̃ur len navəlan, aGot ike tilav təlmam hən tisob̃ur am təban.

AYesu igol nəvanuan lopəpehw
(Mat 10.34-36)

49 "Ginau nogəm hən nəb̃epəŋas navile a pan; nolənon buni ke tatub̃at paŋ ma tia. 50 Ikad nəbaptaisan[x] hən nəb̃ibaptais lan; ale nolənon isa

---

[x] **12.50** Gegai aYesu isor husur na-lənon-isa-vəsa-an mai nəmatan san b̃imasvi lan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

masuṽ vir nanoŋan han. 51 Mətunau ke notogəm hən nəƀilav natəm̃at gəm
vi lan navile a pan? Ao! Nukel mai gamito, nulav napəpehwan. 52 Daməŋ
van tikad erim len nəbathudud ləƀepəpehw dan galit gabag, eru ariƀal
mai itor, itor liƀal mai eru. 53 Bathut len ginau, alatmitəman lepəpehw,
atəman tiƀal mai anatun ulum̃an, anatun ulum̃an tiƀal mai atəman; anan
tiƀal mai anatvavin, anatvavin tiƀal mai anan; avilah tiƀal mai avuŋon
pəhaṽut, avuŋon pəhaṽut tiƀal mai avilah san.”[y]

Ris ləboii ke timabe
(Mat 16.2-3)

54 Isor tətas mai naluṽoh ke, “Nəboŋ məttoris nəmarigw topit vi məhat
len nawes, vəha-sua ŋai mətuke, ‘Dereh teus,’ ale imaienan. 55 Mai
nəboŋ nəlan toṽuv len nasaut[z] mətuke, ‘Dereh naut tepud,’ ale imaienan.
56 Vanuan nagəgərasan gail! Mətokəta ləboi nətan mai nəmav ke dereh
naut timabe, imabe mətodədas mətƀekəta ləboi nəsa tovisi gagai?[a]

Gol natəm̃at mai aenemi sam̃ gail
(Mat 5.25-26)

57 “Imabe mətodədas mətƀeləboi nəsa tonor? 58 Nəboŋ gotovi lan nako-
tan mai atenan tosor tas gaiug, len naƥisal len nəyaran saməru gehisi ke
mirikad natəm̃at tətas. Asike gəƀigole, dereh teliv gargar gaiug vi lan
nəmatsistret, ale nəmatsistret teriŋ gaiug len navəlan nalipah, ale nalipah
tibar hən gaiug len naim bəbaŋis. 59 Nukel mai gaiug ke, asike govivile
dani vəbar gəƀeṽur ƥis nəvat hən nəpain nəmatsistret toriŋi. Len naṽide
tomaienan, gimasgol natəm̃at mai aGot tutut, hən asike gəƀipanis.”

Gipair dan nəsaan, sagisa o dereh gimat

13 1 Ikad alatevis len nəboŋ enan lotosor mai aYesu husur auleKalili gale-
vis, aPilate tota bun galito, ƀon hən nəda halito mai nəda hən naviolan
lototutumav həni. 2 AYesu isor var galit ke, “Mətunau ke alaten a Kalili lusa səhor
alat a Kalili ƥisi husur nəmatan salit isa maienan? 3 Ao, nukel mai gamit ke, asike
mətƀipair dan nəsaan samito, dereh mitimat hum galito. 4 Mətunau alat lotovi
18 lotomat nəboŋ naim tosahsah vi məhat a Siloam toteh len galito? Mətunau ke
lusa səhor galit ƥisi am lotosuh a Jerusalem a? 5 Aoa, nukel mai gamit ke, asike
mətƀipair dan nəsaan samito, gamit ƥisi dereh mitimat maienan.”

Nəhai nafik səṽan

6 Beti aYesu eƥusan, iƀol ke, “Avan sua ikad nəhai nafik tovutani tia len
nəhol nakrep san, ale ivan vədas ṽite lan soƀuer. 7 Ŋa ikel mai naulum̃an

---

[y] **12.53** Mic 7.6 [z] **12.55** Len naut a Israel, nəlan len nasaut igol ke naut epud masuṽ.
[a] **12.56** Namilen ke nəsa aYesu togole len nəboŋ nauman san gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tokətkəta təban nəhol ke, ‘Geris! Husur nasihau itor tia nogəm das soƀuer
hən naṽit nafik len nəhai egai. Ta ƀuri! Itov kəmas, mabe?’ 8 Isor vari ke,
‘Nasuƀ, riŋi tipat vir nasihau tesual am. Dereh nekir garu lan beti riŋ
natiƀuluk lan. 9 Ale ƀiṽan len nasihau ƀegəmai, ivoi; be asike ƀiṽan, ta
ƀuri!’ ”

AYesu igol abareab inor len nəSappat

10 Len nəSappat sua aYesu eƀusan len naim naƀonƀonan sua. 11 Ikad
abareab sual ei, nanunun tosa sua togol niben isa hən nasihau tovi
18. Ale etəmadehw masuṽ, gai edədas ƀeil ƀinor. 12 Nəboŋ aYesu tori-
si, ekisi gəmai ale ike, “Bareab, gumadhamakuv dan naməsahan sam̃.”
13 Ale eriŋ navəlan gəlaru lan. Vəha-sua ŋai eil inor təlmam ale isor sal
suh nəyalyalan siGot van. 14 Nauluṁan toil a m̃o len naim naƀonƀonan,
nəlon ipaŋpaŋ husur aYesu ilav kuv naməsahan len nəSappat, ale ikel
mai naluṽoh ke, “Ikad nəmariboŋ nauman tomələvtes. Ŋa mətegəm hən
mətƀimaur len nəmariboŋ galenan, samtegəm len nəSappat!”[b] 15 Ris
Nasuƀ tosor vari ke, “Mətovi vanuan gəgəras! Gamit ẽisi mətsəsah ruƀat
naƀuluk o natoŋki len nəSappat ale mətsasəhari vivile hən ƀemun a? 16 Be
napəhaṽut egai, tovi anatvavin aApraham, aSetan tobaŋis gati nasihau
tovi 18, sanor hən ƀimakuv dan nəbaŋisian len nəSappat a?”
17 Nəboŋ aYesu tokəmaienan, galit ẽisi lotosor tasi, nahurulit isa habat,
be naluṽoh kavkav lohəhaṽur len natit tovoi buni gai togol gail.

Nəƀol ẽusan gail husur namisurhumastat mai nayis
(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

18 Beti aYesu ike, “Natohan pipihabəlan aGot imabe? Ehun nəsa?
Nekəmabe? 19 Ehun namisurhumastat avan sua tobar həni len nəhol san,
ale itov, egəm etibau hun nəhai, ale nəman naməsav gail loum hən nəhai
ŋodŋod len nəpashəte.”
20 Beti isor am ke, “Nike natohan pipihabəlan aGot ehun nəsa? 21 Ehun
nayis, napəhaṽut sua tolavi, toƀundasi len nəhad nəflaua totor[c] van vəbar
nəflaua ẽisi totob.”

Nabopita tomagugun
(Mat 7.13-14, 21-23)

22 Beti aYesu iyar tur naƀiltivile mai navile gail, eƀusan ale iyar vi
Jerusalem. 23 Ale avan sua eusi ke, “Nasuƀ, dereh nəvanuan levis ŋai
limakuv dan nəpanismen siGot a? Sasoƀur a?” Ale ikel mai galit ke,
24 “Hisi hən mətƀeƀisutur bopita tomagugun; husur nukel mai gamit ke

---

[b] **13.14** Exo 20.9-10; Deu 5.13-14 [c] **13.21** *Nəhad nəflaua totor* evi nəflaua tosoƀur. Len nasoruan ta Kris lokisi hən nəsata totor.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tisoƀur luke leƀis lan be lodədasi. 25 Nəboŋ amahean naim tole məhat,
ale tokəkol gat nabopita, dereh məteil vivile. Mətetuƀat deldel len nabo-
pita, mitike, ‘Nasuƀ, səŋav hən nabopita hən ginamito.’ Ale gai tisor
var gamit ke, ‘Nəsaləboi kas gamito. Naut samit a be?’ 26 Beti mətetuƀat
sor ke, ‘Namtuhan mai gaiug. Gaiug goƀusan len naƀisal sinamit gail.’
27 Avil tike, ‘Nukel mai gamito, nəsaləboi kas gamito, gamit alat a be?
Mətevi tut, gamit məttogolgol nəsaan!’[d] 28 Dereh gamit mititaŋ, mitides-
des batriṽoriṽ len nəboŋ mətƀeris aApraham, aIsak mai aJakop mai ahai
kelkel ur ƀisi len natohan pipihabəlan aGot be gamit səƀomito, aGot tibar
hən gamito vivile. 29 Nəvanuan gail dereh legəm len nais mai nawes mai
nanot mai nasaut, legəm len naut ƀisi ale lihan len naƀiltihanan len nato-
han pipihabəlan aGot. 30 Ale məteris! Ikad nəvanuan kəmas ləƀegəm vi
vanuan totibau gail, ale ikad nəvanuan totibau gail ləƀegəm vi ut kəmas.”

AYesu mai aHerot
(Mat 23.37-39)

31 Len nəboŋ enan naFarisi galevis logəm həni, lukel maii ke, “Geriŋ
naut egai, gam yav dani husur aHerot Antipas ike tigol gimat.” 32 Ale ikel
mai galit ke, “Mitia kel mai nafoks[e] enan ke, ‘Dameŋai mai pelan dereh
nehut natəmat gail sal mai nigol sal nəvanuan limaur, ale hois nesib.’
33 Naut kəmas, len naƀisal sagw nimasvan dameŋai, pelan mai hois, bat-
hut ke len naut a Jerusalem ŋai ahai kelkel ur ƀisi loləboi ləƀimat.
34 “O Jerusalem, Jerusalem, gaiug gugolgol ahai kelkel ur gail lumat,
gotububun alat aGot tosul galit van hən gaiug. Len nəboŋ isoƀur tia nuke
nihavhav hən alahutai sam̃ hun natopəhav̆ut tohavhav hən natuhman san
gail pipihabəlan, be gomətahuni. 35 Məteris, naut a im samit eƀəƀesw.[f]
Nukel mai gamit ke asike mətoris ginau am vir mətƀike, ‘AGot tigol
navoian van hən ategai togəm len nahəsan Nasuƀ aGot.’ ”[g]

AYesu ilav kuv naməsahan len nəSappat

14 1 Len nəSappat sua, nəboŋ aYesu toƀis lohoim sinəvanuan sua toil
a m̃o hən naFarisi gail, hən ƀihan, lokəta mətani. 2 Ale len nəhon
aYesu ŋai ikad naulum̃an narien mai navəlan gəlaru lototob. 3 AYesu eus
alat lotokad namitisau hən nalo mai naFarisi gail ke, “Inor hən nəvanuan
ƀigol avan ideh ƀimaur len nəSappat a?” 4 Be naut eƀut, ləsasor. Ŋa aYesu
etəgau atenan gol ke imaur ale esəvati van. 5 Beti eus galit ke, “Gamit ideh
ƀikad anatun o naƀuluk toteh len naƀurhuwai, asike goliv kuv tutut həni,
naut kəmas tovi nəSappat a?” 6 Ale lodədas ləƀisor var natgalen tokele.

---

[d] **13.27** Psa 6.8 [e] **13.32** *Nafoks* ehum nalipah be akis ike tikat bun nəman gail be səhan-
hani, mai ikad nəkadun mai nav̆ide hum nahit tosusuan gai. [f] **13.35** Jer 12.17, 22.5
[g] **13.35** Psa 118.26; Luk 19.37-38

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AGot eputsan alat lotovi ut kəmas

7 Nəboŋ aYesu tobunus ke alat lotogəm hən nəhanan lotolekis hən naut
tovoi rivuh, iƀol, ep̃usan magegai ke: 8 "Nəboŋ avan ideh ƀeus gaiug hən
gəƀegəm hən nəlahan ideh, sagilekis hən naut tovoi rivuh. Husur nəva-
nuan totibau hən nəlahan ƀeus avan ideh totibau tosəhor gaiug, 9 dereh
gai ƀegəm hən gaiug tike, 'Gilav namilem̃ mai ategai.' Ale dereh nahurum̃
tisa, gimasbətah vi tut. 10 Be nəboŋ avan ideh ƀeus gaiug hən gəƀegəm
hən nəhanan, lav naut ideh a tahw. Imagenan nəvanuan totibau hən
nəhanan, hum ma ƀegəm sor mai gaiug hən ƀike, 'Tegai, gaiug gevi rivuh
hən gəƀebətah ƀivoi.' Ale len nəhon nəvanuan p̃isi lotohan mai gaiug,
dereh getibau.[h] 11 Husur avan ideh ƀipatpat gai məhat, dereh tegəm vi ut
kəmas, be ideh ƀigol gai gabag ƀevi ut kəmas, dereh aGot teputsani."
12 Beti aYesu isor mai atenan tousi hən ƀihan ke, "Nəboŋ gəƀikad nəha-
nan tuƀlial o ut mədau, sageus nabubur sam̃ gail, aṽam̃ gail, amaheam̃
gail o alat lotosuh pəpadaŋ lotopul hən natite. Gəƀigole maienan, dereh
leus təlmam hən gaiug ale enan tevi nə-sar-gele-an sam̃ tegəm hən gaiug.
13 Be nəboŋ gəƀeutaut hən nəhanan, us naməsal gail, alat nahudhubelit
sanor, alat narielit togau mai ametƀesw gail; 14 ale aGot tigol navoian van
hən gaiug. Naut kəmas lodədas ləƀisar gel gaiug, dereh nə-sar-gele-an
tegəm hən gaiug len nəboŋ alat lotonor ləƀile məhat dan nəmatan."

Nəƀol p̃usan hən naƀiltihanan
(Mat 22.1-14)

15 Nəboŋ galit sua, tohan maii, tosəsəloŋ həni, isor mai aYesu ke,
"Avan ideh ƀihan len naƀiltihanan topat len natohan pipihabəlan aGot,
navoian siGot igol ikab həni!" 16 AYesu ikel maii ke, "Avan sua eutaut
hən naƀiltihanan ale eus isoƀur. 17 Len namityal hən nəhanan esul naslev
san hən ƀikel mai alat tous galit ke, 'Mətegəmai, husur natit p̃isi eutaut
tia.' 18 Be loŋit nəholito, logərasi maiegai: Esua ike, 'Ereh! Numadhaṽur
nətan sua ale nimasvan hən nəƀerisi.' 19 Sual am ike, 'Ereh! Numadhaṽur
naƀuluk tosəŋavur lotoum ṽiruaru ale nimasvan hən nəƀeum risi lan
gail.' 20 Sua tətas am ike, 'Ereh! Numadhalah ŋai, ŋa nodədas nəƀegəmai.'
21 Ŋa naslev etəlmam, ikel ur nəsa lotokele mai amasta san. Beti amahean
naim nəlon ipaŋpaŋ habat ale ikel mai atenan ke, 'Giŋad tutut vi lan
naƀiltip̃isal mai nap̃isal gail len naƀiltivile, ale səhar naməsal gail gəmai,
mai alat nahudhubelit sanor, ametƀesw gail mai alat narielit togau.'
22 Sədareh naslev ike, 'Nasuƀ, nəsa gotokele, nugol p̃isi, be naut kəmas
alaten lotosoƀur, nəhanian isoƀur ipat sal.' 23 Beti amahean naim isor vari
ke, 'Gevi lan nap̃isal, husur napisbihol gail, taltal hən nəvanuan gail hən

---

[h] **14.10** Hən naves 8-10, Pro 25.6-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ləƀegəm vi lan naim sagw hən ƀepul. 24 Husur nukel mai gaiug, galit ideh
notous galit a m̃o, asike luhan ris nəhanian len nəhanan sagw.' "

Idaŋ hən nəvanuan ƀevi ahai susur siYesu
(Mat 10.37-38)

25 Naƀiltiluv̄oh luyar mai aYesu, ale ipair van hən galito, ike, 26 "Avan
ideh ƀegəm hən ginau ƀeləmas masuv̄ hən ginau səhor nəbathudud san
sum̃an tomətahun bun atəman mai anan, asoan mai anatun gail, av̄an
mai av̄avinen gail, o nəmauran san am, ale eləboi ƀevi ahai susur sagw.
27 Avan ideh asike ƀipat nəhai balbal san ale husur ginau, gai edədas ƀevi
ahai susur sagw.[i] 28 Husur gamit ideh ƀike ƀeum hən naim sahsah vi
məhat; gai tebətah bai hən ƀeƥuruŋ tuan nəvat hən ƀeləboii ke ihau hən
naim ƀihav m̃au a? 29 Asike ƀimaienan, tehir nəpaudesen san be edədas
ƀeum p̃isi, ale dereh nəvanuan p̃isi lotorisi, letuƀat sor vilesi, ke, 30 'Geris
atenan. Etuƀat um hən naim be edədas ƀeum p̃isi.' 31 O nakiŋ ta be ia gol
nəƀalan mai nakiŋ togon be sabətah hən ƀebunusi bai ke, nasoltia tovi
10,000 san eləboi ƀiƀal səhor togon tokad 20,000 togəm hən ƀiƀal maii
m̃au a? 32 B̃inau ke edədas ƀiƀal səhori, esul avan sua san tosor m̃osi mai
nakiŋ togon nəboŋ totoh a tut sal, hən ƀeusi ke, 'Nəƀalan tinoŋ mabe?'
33 Imagenan, gamit ideh asike ƀeriŋ gaƀulan natit p̃isi san, gai edədas
ƀevi ahai susur sagw.

Nətas, nabus han tomasig
(Mat 5.13; Mak 9.50)

34 "Nətas ivoi len nəhanian, be nabus hən nətas ƀimasig hən ƀeduƀe,
tegəm vi tas tətas am mabe? 35 Nətas enan sanor hən ƀigol nətan ƀivoi,
sanor hən ƀigol natiƀuluk len naut sogsog ƀivoi hən nətan, nəvanuan
p̃isi lubar həni ŋai.[j] Avan ideh tokad nədariŋan hən ƀesəsəloŋ, tesəsəloŋ
buni."

Nasipsip tomasig

15 1 Boŋ sua nəvanuan nətaks gail mai alat nəsaan logəm təban
aYesu hən ləƀesəsəloŋ həni. 2 Ale naFarisi gail mai ahai p̃usan
hən nalo loŋit nəholito, lusor mətmətan həni ke, "Atenan ehəhav̄ur hən
alat nəsaan, ale ihan tu mai galito."
3 Imagenan ikel nəƀol p̃usan egai mai galito, ike, 4 "Gamit ideh ƀikad
nasipsip tovi 100 ale esua ƀimasig, timabe? Dereh teriŋ lotovi 99 len
nəmarireu ale tidoŋ tosua tomasig van vəsaƀi. 5 Nəboŋ tosaƀi tonoŋ, eriŋi
len nəbathuvəson, ikemkem. 6 Ale nəboŋ tovahim, ekis nabubur san gail

---

[i] **14.27** Namilen ke ahai susur siYesu timasutaut akis hən ƀimat sil na-husur-aYesu-an.
[j] **14.35** Len nəƀol egai nətas silat a Jutea evi vat tovi sol lotohiri a ut.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai alat lotosuh pəpadaŋ, logəm ƀonƀon. Ike, ‘Mətehəhaṽur mai ginau husur nusaƀ nasipsip sagw tomasig!’ 7 Nukel mai gamit ke, imagenan, len nəmav dereh tikad nakemkeman təban avan ideh topair dan nəsaan van hən aGot ƀesəhor nakemkeman təban alat lotovi 99 lotonor, o lotonau ke lotonor, ke nəpairan dan nəsaan sanor hən galito.”

Nəvat tovi silva tomasig

8 Ale aYesu isor am ke, “Napəhaṽut ideh, ƀikad nakoin lotovi silva[k] tosəŋavur ale esua imasig, gai timabe? Dereh tepigau nam̃ial, tesisir lohoim, ale doŋ vahvahuri van vəsaƀi. 9 Ale nəboŋ tosaƀi ekis nabubur san gail mai alat lotosuh pəpadaŋ, legəm ƀonƀon. Ike, ‘Mətehəhaṽur mai ginau husur nusaƀ nəvat sagw tomasig.’ 10 Imagenan, nukel mai gamit ke, aGot mai aŋel san gail lukemkem nəboŋ nəvanuan nəsaan ideh topair dan nəsaan san.”

Anatun ulum̃an tomasig

11 Ale aYesu isor tətas ke, “Ikad naulum̃an sua tokad anatun ulum̃an eru. 12 Ahai a tahw ikel mai atəman ke, ‘Tata, nahudhutite ƀevi esagw nəboŋ gəƀimat, gilavi mai ginau gagai.’ Ale gai epəpehun natit p̃isi mai anatun gəlaru. 13 Sədareh ahai a tahw elul hən natit p̃isi san, ivan iyar vi lan nəkantri a tut. Ale len naut enan eməds nəvat san len nəmauran tosa. 14 Nəboŋ nəvat p̃isi san tohav, ikad nəboŋ nəhanian toƀuer len nəkantri enan kavkav, ale atenan etuƀat par hanian. 15 Ŋa ia tah mai nəvanuan sua len nəkantri enan tosəvati vi lan nəmarireu san gail hən ƀevəŋan nabuai gail. 16 Nəmal ihat atenan van ike tihanukub hən naƀilit naṽit nəhai tovəŋan nabuai həni, be avan ideh səlav natideh maii. 17 Nəboŋ nənauan san tovan vəmasil, ike, ‘Numabe? Alat lotoum setəmagw lukad nəhanian isoƀur mai hudhuhanian tosuh, be gegai ginau numat hən nəmalkəkatan! 18 Dereh nile məhat, nivan hən atata sagw ale nikel maii ke, “Tata, nugol nəsaan vi təban aGot len nəmav mai nugol nəsaan vi təban gaiug, 19 sanor hən gəƀike anatum̃ hən ginau am. Gol ke nehum nəvanuan nauman sam̃ ŋai.” ’ 20 Ale nəboŋ tole məhat tonoŋ, ivan hən atəman. Be nəboŋ toyaryar a tut sal, atəman eris ləboii, nəlon itaŋisi ale igam van həni, elugum̃ gati, esum̃ nətarhon.

21 “Beti anatun isor maii ke, ‘Tata, nugol nəsaan vi təban aGot len nəmav mai nugol nəsaan vi təban gaiug. Sanor kasi hən gəƀike anatum̃ hən ginau am.’ 22 Be atəman ikel mai naslev san gail ke, ‘Mətetutut, lav nahurabat tovoi buni gəmai, ale kole lan. Siriv hən nariŋ len nəŋarhuvəlan, kol naributbut len narien gəlaru. 23 Liv natuhƀuluk tokənoh gəmai, tibuni, utaut

---

[k] **15.8** *Nakoin tovi silva* len naut egai evi nətrahma tovi nap̃urp̃uran hən nəmariboŋ tosua. Ehun natenarius.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

həni, ale datihan, datehəhaṽur, 24 husur anatugw egai imat tia be imaur
tətas am, imasig tia be evisi am.' Ale lotuƀat hən nahəhaṽuran.
25 "Len nəboŋ enan ahai a m̃o itoh marireu. Nəboŋ togəm pəpadaŋ hən
naim, esəsəloŋ hən nəwalan hən navus beltaŋ mai nəsavan, 26 ŋa ekis
naslev sua, ale eusi nəsa tovisi a im. 27 Ale isor vari ke, 'Aṽam̃ etəlmam,
ale atəmam̃ etibun natuhƀuluk tokənoh husur aṽam̃ imaur, etəlmam.'
28 Ahai a m̃o, nəlon ipaŋpaŋ, emətahun ƀeƀis lohoim ale atəman evivile,
isor ṽəhṽəhi. 29 Beti isor var atəman ke, 'Geris! Len nasihau isoƀur noum
sam̃, ale səkad nəboŋ ideh notopair dan nəsa gotokele. Be səkad nəboŋ
ideh gotolav natuhnani mai ginau hən nəƀikad nahəhaṽuran mai nabu-
bur sagw gail. 30 Avil nəboŋ anatum̃ togəmai, aten boh tohan p̃is natit p̃isi
sam̃ len alatpəhaṽut lotop̃ur hən nibelito, gotibun natuhƀuluk tokənoh
m̃osi!' 31 Beti isor malum̃lum̃ ke, 'Anatugw, gaiug gutoh akis mai ginau,
natit p̃isi sagw evi esam̃. 32 Datimasgol nahəhaṽuran, datimaskemkem
bathut aṽam̃ enan imat be gagai imaur, imasig be gagai evisi.' "

Naƀiltivanuan hən natite saum savoi

16 1 Beti aYesu isor tətas mai ahai susur san gail ke, "Ikad naulum̃an
sua topul hən natit isoƀur tokad naƀiltivanuan nauman tokət-
kəta təban natit p̃isi san. Amahean enan esəsəloŋ hən na-kel-uri-an ke
nəvanuan nauman san emədas natit san gail. 2 Ale ekisi gəmai, beti
eusi ke, 'Nəsaganan notosəsəloŋ həni len gaiug? Gikel ur nəsa gotogo-
le len nauman sam̃ hən natit p̃isi sagw, husur nauman enan sam̃ hən
na-kətkəta-təban-an esib.' 3 Naƀiltivanuan nauman isor len gai gabag ke,
'Nimabe? Husur amasta sagw ibar hən ginau dan nauman sagw. Nəsədaŋ
hən nakiran; nahurugw isa hən nəƀeŋir nəvanuan hən nəvat. 4 Ganan!
Noləboi nəsa nəƀigole hən ke, nəboŋ nəƀesib hən nauman sagw nəva-
nuan gail dereh lekis ginau vi lohoim salito.' 5 Imagenan, ekis nəvanuan
ṽisusua lotokad nəkabut simasta san. Eus esua ke, 'Gukabut simasta
sagw evis?' 6 Isor vari ke, 'Natram naoil naoliv tovi 100.' Ale ikel maii
ke, 'Lav nəkabut sam̃ gəmai, gebətah, gitos 50 tutut.' 7 Beti eus togon am
ke, 'Ale gaiug, gukad nəkabut evis?' Ale isor vari ke, 'Nəhad nawit tovi
1000.' Ale ikel maii ke, 'Lav nəkabut sam̃ gəmai, gitos 800.' 8 Naut kəmas
naƀiltivanuan nauman sanor, amasta san isor ivoi həni husur elələgau
hən gai len namitisau san. Imaienan! Naur ta daməŋai hən navile a pan
lukad namitisau hən naṽide silat lotosum̃an galito be anatun nam̃ial ləsə-
kad namitisau hən naṽide silat navile a pan." 9 AYesu isor am ke, "Nukel
mai gamito, lav nəvat hən navile a pan hən ƀesusupah mai nəvanuan gail
hən ləƀegəm vi bubur samito. Ŋa nəboŋ nəvat ƀihav, dereh aGot tikel
nahəhaṽuran mai gamito len naut a im vi sutuai.
10 "Avan ideh togolgol tonor len natit tovis, gai am igolgol inor len
tosoƀur, ale avan ideh togolgol sanor len natit tovis, gai am igolgol sanor

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len tosoƀur. 11 Asike mətƀetəgau ƀinor hən nəvat mai natit gail hən navi-
le a pan, asike aGot eriŋ natit tosoƀur san len navəlamito. 12 Ale asike
mətƀinor hən natit sinəvanuan tile, ase teriŋ natit len navəlamito hən
ƀevi samit gabag? 13 Naslev ideh edədas ƀevi slev simasta toru len nəboŋ
tosua. Dereh temətahun bun tesua ale teləmas bun togon o dereh tidaŋ
len tesua ale tinau ke togon tovi ut kəmas. Mətodədas mətƀeum siGot
tovi amasta samito mai nəvat tu tovi masta samito."

Nalo siGot asike egəgel
(Mat 11.12-13, 5.31-32; Mak 10.11-12)

14 Nəboŋ naFarisi gail lotoləmas bun nəvat lotosəsəloŋ hən natgalenan,
lusor viles aYesu. 15 Ŋa ikel mai galit ke, "Gamit boh mətupatpat gamit
məhat len nəhon nəvanuan gail, avil aGot eləboi nəlomito. Husur natideh
nəvanuan gail lotodaŋ lan len nənauan salito, lotoləŋon masuṽ həni, evi
pahsago len nənauan siGot, emətahun buni."
16 AYesu isor am ke, "Nalo siMoses mai natosian sihai kelkel ur gail,
lupat van vəbar nəboŋ siJon. Husur nəboŋ siJon, namtukel ur na-kel-uri-
an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot, totaltal hən nəvanuan p̃isi hən
ləƀeƀis lan.[l] 17 Idaŋ hən nəmav mai navile a pan arƀeƀuer, be idaŋ səhori
hən nəmap̃irhət natosian hən nalo ƀimasig.
18 "Naulum̃an ideh totiṽos hən asoan ale tolah mai napəhaṽut tile,
atenan igol naitian toƀur kotov nəlahan.[m] Ale naulum̃an ideh tolah mai
napəhaṽut asoan totiṽos həni tia, aulum̃an enan igol naitian toƀur kotov
nəlahan."

Nəƀol p̃usan husur naulum̃an tokad natite mai aLasarus

19 AYesu isor am ke, "Ikad naulum̃an sua tokad natite tosun nahurabat
toboŋboŋ tokab. Len nəboŋ p̃isi ikad nakontit tosoƀur səhor nəsa tonor
hən nəmauran san, ale akis ihan len nahəhaṽuran hən nəhanian tovoi
ŋai. 20 Len nametləkau san loriŋ naməsal sua tovi manus ipat, nahəsan
aLasarus. 21 Ike tihanukub hən nasughanian toteh dan natev sitenan
tokad natite. Nalipah gail luŋol nəmanuŋ san gail.
22 "Nəboŋ tobar nəboŋ san, aməsal imat ale aŋel gail lupati, riŋi təban
aApraham len nəmav. Atenan tokad natite am imat ale lutavuni. 23 Len
nəhab nəmatan, len na-ləŋon-isa-an san tovan vəsa masuṽ, ekəta vi
məhat ale eris aApraham mai aLasarus təban. 24 Ŋa ikai van həni ke,
'Tata Apraham, gilolosa hən ginau ale səvat aLasarus hən ƀetur nagel-
həŋarhuvəlan len nəwai, ƀimosmos hən ƀeriŋi len nameagw ƀesusus.

---

[l] **16.16** Nəvanuan galevis lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke namilen len naut egai imaiegai ke: namtikel ur na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot, nəvanuan p̃isi lototaltal hən ləƀeƀis lan. [m] **16.18** Exo 20.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nibegw epəŋas vəsa masuṽ len nəhab egai.' 25 Avil aApraham isor vari
ke, 'Anatugw, nau gat natit saṃ̃ gail tovoi gotokade len nəmauran saṃ̃,
ale natit gail tosa aLasarus tokade. Be gagai eləŋon ivoi am len nəlon
ale gaiug goləŋon isa. 26 Natgalen imaienan, be ikad natsual am. AGot
eriŋ naƀiltiƀur tosəŋav tosareh hən ƀepəpehun ginamito dan gamito,
hən ke alat lotoke ləƀivan dan naut egai van hən gamito, lodədasi. Ale
alat lotoke ləƀegəm hən ginamito dan naut enan lodədasi.' 27 Ŋa isor
vari ke, 'Beti neus gaiug, Tata, ke goləboi gəƀesəvati van hən nəbathu-
dud sagw, 28 husur nukad aṽagw erim, ale eləboi ƀikel nalələgauan mai
galito hən ke, salegəm len naut na-ləŋon-isa-an egai.' 29 Be aApraham
ike, 'Lukad natosian siMoses mai ahai kelkel ur gail. Ivoi ke lesəsəloŋ
husuri.' 30 Ike, 'Aoa Tata Apraham, be avan ideh len naut nəmatan ƀivan
hən galito, dereh lipair dan nəsaan salito.' 31 Beti aApraham ikel maii ke,
'Asike ləƀesəsəloŋ husur aMoses mai ahai kelkel ur gail, asike logəgel
hən nənauan salit hən ləƀedəlom avan ideh, naut kəmas tole məhat dan
nəmatan.' "

Nəsaan, naruƀatian, nadəlomian mai nauman
(Mat 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)

17 1 AYesu ikel mai ahai susur san gail ke, "Natit lototaltal hən nəva-
nuan gail hən ləƀigol ƀisa, ləƀiteh dereh legəmai, avil atenan
togol lototeh, dereh nəmauran san tisa vəsa batbat. 2 Atenan, ƀigol avan
ideh ƀigol nəsaan, ivoi am hən atenan ke lubaŋis gat naƀiltivat toṃ̃orṃ̃ori
len naholoan ale bar həni len tas.[n] 3 Mətelələgau hən gamito. Aṽaṃ̃ ƀigol
nəsaan, kel maii ke togol nəsaan, ale ƀipair dan nəsaan san, geruƀati
dani. 4 B̃igol nəsaan van hən gaiug vəha-məlevru len nəmariboŋ tosua, ale
ƀetəlmam van hən gaiug vəha-məlevru toke, 'Nupair dan nəsaan sagw,'
geruƀat nəsaan galen dani."

5 Ale ahai pispisul gail lukel mai Nasuƀ ke, "Gigol nadəlomian sinamito
tetibau am!" 6 Ŋa Nasuƀ ike, "Məttəkad nadəlomian tokəkereh hun nami-
surhumastat, məttaləboi məttakel mai nəhai malperi[o] egai ke, 'Gimakuv
ale gimabul gaiug len tas,' ale dereh təmaienan.

7 "Məttəkad naslev totivtiv nətan marireu o tokətkəta təban nasipsip,
nəboŋ tovahim dan nəmarireu, gamit ta be take, 'Gəm tutut, gebətah,
gihan'? 8 Aoa, səmaienan. Take, 'Geutaut hən nəhanian m̃os ginau, sun
nahurabat tonor ale lav nəhanian mai ginau vir nəhanan mai namunan
ƀinoŋ. Ale nəboŋ gotogole ƀinoŋ goləboi gəƀihan, gəƀemun.' 9 Amasta
esipa vi təban naslev togol nəsa tokele a? Aoa! 10 Imaienan hən gamit am.

---

[n] **17.2** Naƀiltivat enan eməlas habat, natoŋki esulsul həni hən ƀebul dasdas nawit hən ƀegəm vi flaua. [o] **17.6** *Nəhai malperi* evi naƀiltihai tokad nəharhəte topat nasihau tosoƀur, toharhar təlmam.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəboŋ məttogol natit p̃isi aGot tokel mai gamit hən mətb̃igole, mitike,
‘Namtovi naslev kəmas ŋai; namtugol nəsa aGot tokele ŋai.’ ”

Naulum̃an tosəŋavur lotokad naleprosi

11 Len nəyaran san, nəboŋ tovi Jerusalem, aYesu iyar len navilah hən
naut a Samaria mai a Kalili. 12 Nəboŋ tobar navile sua, naulum̃an tosəŋa-
vur lotokad naleprosi lobubur maii. Loil a tut[p] 13 ale lukai habat ke,
“Yesu, Masta, gilolosa hən ginamito!” 14 Nəboŋ toris galito, ikel mai galit
ke, “Mitia ṽusan gamit mai ahai tutumav gail.”[q] Ale len nəyaran salit
van, lumaur, luveveu. 15 Galit sua, nəboŋ toris ke tomaur, etəlmam van,
eputsan nahəsan aGot habat. 16 Ale iteh len tan, ekəta vi pan bathurien
aYesu ale esipa vi təban. Be gai evi auleSamaria. 17 Beti aYesu ike, “Be
savi tosəŋavur lotoveveu a? Lotoməlapat, galit lutoh a be? 18 Səkad avan
ideh hən totəlmam hən toputsan nahəsan aGot, be ametb̃os egai ŋai a?”
19 Beti ikel maii ke, “Gile məhat, givan; nadəlomian sam̃ igol gumaur.”

Natohan pipihabəlan aGot tegəm ŋais?
(Mat 24.23-28, 37-41)

20 Boŋ sua naFarisi gail lous aYesu ke, “Natohan pipihabəlan aGot
tegəm ŋais?” AYesu isor var galit ke, “Natohan pipihabəlan aGot sagəm
len nakətaan. 21 Avan ideh asike ike, ‘Geris, ipat gegai!’ o ‘Ipat ea!’ husur
natohan pipihabəlan aGot satopat mai gamito.”

Nagəmaian siNatun Nəvanuan

22 Beti ikel mai ahai susur san gail ke, “Len nəboŋ b̃egəmai, dereh məte-
ləŋon ke məteris nəmariboŋ ideh siNatun Nəvanuan, avil asike mətorisi.
23 Nəvanuan gail dereh likel mai gamit ke, ‘Geris, gai sage!’ o ‘Geris, gai saga!’
Samtedəlom galito, samtehusur galito. 24 Husur aNatun Nəvanuan, len nəboŋ
san, tesum̃an nasəm̃oropun tom̃ias nəmav kavkav. 25 Be a tahw hən natgalen
b̃evisi, timasləŋon tisa hən natit b̃isob̃ur ale naur ta damənai limasmətahu-
ni. 26 Naṽide ləb̃ikade len nəboŋ gail siNatun Nəvanuan dereh lehun naṽide
silat lototoh len nəboŋ siNoah gail. 27 Nəvanuan gail luhan, lomun, lulah mai
ludam̃ hən nəlahan gail van vəbar nəboŋ aNoah tob̃is len nab̃iltib̃ot totibau
masuṽ lotokisi hən nəak. Beti nab̃iltius eus, nilev egəm van, natit p̃isi ima-
sig.[r] 28 Imagenan len nəboŋ gail siLot. Luhan, lomun, loṽur natite, lop̃ur hən
natite. Lumabul tite mai loum hən naim gail. 29 Be len nəboŋ aLot toriŋ naut
a Sotom, nəhab mai nəsalfa[s] aruteh dan nəmav van, navile kavkav imasig.[t]
30 Timaienan len nəboŋ aNatun Nəvanuan b̃evisi len nədaŋan san.” 31 AYesu

---

[p] **17.12** Lev 13.46 [q] **17.14** Lev 14.1-32 [r] **17.27** Hən naves 26-27, ris Gen 6.5–7.24 [s] **17.29** *Nəsalfa* evi nəvat toyaŋyaŋ. Goləboi gəb̃isab̃i pəpadaŋ hən nəhab a Bu.
[t] **17.29** Hən naves 28-29, ris Gen 18.20–19.25

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

isor am ke, “Len nəboŋ enan, avan ideh b̃itoh a məhat len navurun naim timasgam tutut dan naim san, satimariŋ hən b̃itariv natit san gail. Ale avan ideh len nəmarireu tu satetəlmam vahim hən b̃ipat natideh. 32 Mitinau gat asoan aLot.[u] 33 Avan ideh b̃igol risi ke b̃etəgau gat nəmauran san, dereh timasig. Be avan ideh b̃idam̃ həni ke b̃imasig, dereh aGot tigol timaur vi sutuai. 34 Nukel mai gamit ke, len nalenmariug enan dereh nəvanuan eru aripat len nəmel b̃esua; aGot tilav kuv tesua ale togon tipat. 35-36 Napəhaṽut eru arelis dasdas namisurhuwit len naut tesua ŋai; aGot tilav kuv tesua ale togon titoh.”[v]

37 Beti ahai susur gail lousi ke, “Dereh tevisi a be, Nasub̃?” Isor var galit, isor kəta ke, “Len naut ideh natit tomat topat lan, nab̃iltiman tohanhan natit tomat dereh leməlah gəm b̃on ei. Avan tokad namətan eləboi b̃erisi.”

Na-sor-tuṽ-an mai nəbatunau tous tabtab hən nanoran

18 1 Beti aYesu ib̃ol mai galit ke limassor tuṽ tabtab, nəlolit sateur na-sor-tuṽ-an, letəgau gati. 2 Ike, “Len nab̃iltivile sua ikad nəmatsistret samətahw len aGot, tonau ke nəvanuan gail lotovi ut kəmas. 3 Ale len nab̃iltivile enan ikad abatunau pəhaṽut togəm akis həni hən b̃eŋiri ke, ‘Gigol tinor hən ginau hən asike aenemi sagw b̃eməda s ginau am.’ 4 Idareh, nəmatsistret emətahuni van vəbar toke, ‘Nəsamətahw len aGot, ale nəvanuan gail lovi ut kəmas hən ginau. 5 Be husur ke nəbatunau enan toŋir batriŋriŋ hən ginau, nupetəmas həni! Dereh nigol tinor həni hən asike b̃eŋir akis hən ginau van nimat.’ ” 6 Beti Nasub̃ ike, “Mətesəsəloŋ hən nəsa nəmatsistret tosa tokele! 7 AGot dereh tigol tinor hən galit totabtabuh len galito, lotokai van həni len nalennəyal mai nalenmariug a? Dereh tevəlo hən b̃evi tarhət salito a? 8 Ao, nukel mai gamit ke dereh tigol nanoran hən galit tutut. Avil nəboŋ aNatun Nəvanuan b̃egəmai, dereh tisab̃ nadəlomian len navile a pan o teb̃uer?”

NaFarisi mai nəvanuan nətaks

9 AYesu ikel nəb̃ol p̃usan egai mai galevis lotonau ke lotonor be lunau ke nəvanuan tile gail ləsavi natideh. Isor kəta ke, 10 “Naulum̃an eru arovi məhat vi lan naholəvat todar vis naim siGot hən arb̃isor tuṽ. Gəlar togon evi Farisi, togon evi vanuan nətaks. 11 NaFarisi eil, isor tuṽ van hən gai gabag ke, ‘Got, nosipa len gaiug husur ke ginau nəsasum̃an alat galenan, nəvanuan gail lotogəgəras hən ləb̃ilav kuv nəvat, alat ləsanor, alat lotogol naitian tob̃ur kotov nəlahan, o sum̃an ategai am tovi nəvanuan nətaks. 12 Nəsəhan vəha-ru len nawik p̃isi, noviol hən nahudhut tosua dan tosəŋavur notokade.’ 13 Avil togon tosor tuṽ, eil a tut, saləŋon ke tekəta vi məhat

---

[u] **17.32** Gen 19.26 [v] **17.35-36** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves 36 *Naulum̃an eru areum b̃onb̃on marireu; aGot tilav kuv tesua ale togon titoh.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

vi lan nəmav be len na-ləŋon-isa-an san isar batut, ike, ‘Got, gilolosa hən
ginau, ruƀat nəsaan dan ginau notovi vanuan nəsaan!’ 14 Nukel mai gamit
ke, atenan ivahim, nəsaan san imaruƀat. Len nəhon aGot, atenan inor,
savi naFarisi. Bathut avan ideh ƀipatpat gai məhat, dereh tegəm vi ut
kəmas be ideh togol gai gabag tovi ut kəmas, aGot dereh teputsani.”

AYesu mai natuhtətai gail
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

15 Nəvanuan gail losəhar anatulit gail am van hən aYesu, hən ƀeriŋ
navəlan len galito hən navoian ƀegəm hən galito. Nəboŋ ahai susur gail
lotorisi, losivoh len galito. 16 Be aYesu ekis galit gəmai, ike, “Mitidam̃ hən
natuhtətai gail legəm hən ginau, samtikai tas galito, husur natohan pipi-
habəlan aGot evi silat lotosum̃an galito. 17 Nukel nakitinan mai gamit ke,
avan ideh asike ƀehəhaṽur hən natohan pipihabəlan aGot hum natuh-
tətai, asike asike eƀis lan.”

Naulum̃an toil a m̃o topul hən natite
(Mat 19.16-30; Mak 10.17-31)

18 Naulum̃an sua toil a m̃o eus aYesu ke, “Hai p̃usan gotovoi, nimabe
hən nəƀikad nəmauran vi sutuai?” 19 Ale aYesu isor vari ke, “Imabe goto-
kis ginau ke notovoi? Səkad avan ideh tovoi—aGot səƀon ŋai. 20 Gaiug
goləboi nakelean todaŋ gail lotoke: ‘Sagigol naitian toƀur kotov nəla-
han, sagigol avan ideh timat,[w] sagevənah, sageliblibоŋ—len nakotan am
sageliboŋ, putsan atəmam̃ mai anam̃ len nənauan sam̃.’ ”[x] 21 Atenan ike,
“Nəboŋ notovi tuhtətai vəbar daməŋai nugol natgalenan p̃isi.” 22 Nəboŋ
aYesu tosəsəloŋ həni, ikel maii ke, “Natesual am gupar. P̃ur hən natit p̃isi
gotokade ale pəpehuni mai naməsal gail. Ale dereh gikad nakonviolan
aGot totəgau gati m̃os gaiug len nəmav. Beti gegəm husur ginau.” 23 Avil
nəboŋ atenan tosəsəloŋ hən natgalenan, nəlon isa husur ke topul hən
natit tosoƀur.
24 Nəboŋ aYesu tokəta van həni ike, “Idaŋ masuṽ hən alat lotopul hən
natite ləƀevi lan natohan pipihabəlan aGot. 25 Mətoləboii ke idaŋ habat
hən nəkamel ƀeƀis tur len naƀurhunil səsod. Idaŋ səhori am hən nəva-
nuan topul hən natite ƀeƀis len natohan pipihabəlan aGot.” 26 Be alat
lotosəsəloŋ hən natenan lousi ke, “B̃imaienan, ase teƀis lan? Səkad avan
ideh ƀikad nəmauran vi sutuai.” 27 Ale aYesu ike, “Natideh nəvanuan
todədas ƀigole, aGot eləboi ƀigole.” 28 Ale aPita ike, “Geris, ginamit nam-
toriŋ sinamit p̃isi tia hən namttohusur gaiug.” 29 Ale aYesu ikel mai galit
ke, “Nusor kitin mai gamit ke, avan ideh toriŋ naim o asoan o aṽan gail o

---

[w] **18.20** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ sam̃ o nalənonian sam̃ ŋai. [x] **18.20** Exo 20.12-16; Deu 5.16-20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tata mai nana o anatun gail m̃os natohan pipihabəlan aGot, 30 dereh tikad
natgalen p̃isi tisob̃ur tətas am len nəboŋ eg ta daməŋai len navile a pan.
Ale len nəboŋ b̃egəmai len nəmav dereh tikad nəmauran vi sutuai."

AYesu ikel tasi am ke dereh timat
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

31 AYesu esəhar tosəŋavur pisan toru san lutoh səb̃olito, ale ikel mai
galit ke, "Datovi məhat vi Jerusalem, ale natit p̃isi ahai kelkel ur lototosi
husur aNatun Nəvanuan, dereh lisarpoh. 32 Alatevis a Jerusalem leriŋi len
navəlan alat ləsavi Ju. Dereh lisor vilesi, lisor mədasi, leṽulaii, 33 lebilas
habat həni ale ligol timat. Be len nəmariboŋ titor dereh tile məhat tətas."
34 Ahai susur gail ləsaləboi natideh lan. Namilen esusuah dan galito gol
ke ləsaləboi nəsa aYesu tosor husuri.

Partimeus
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

35 Nəboŋ aYesu tovan pəpadaŋ hən naut a Jeriko, ametb̃esw sua ebətah
gəgarhəp̃isal, eŋir nəvanuan gail hən nəvat. 36 Nəboŋ tosəsəloŋ hən
naluṽoh toṽot eus ke nəsa tovisi enan. 37 Galit lukel maii ke, "AYesu ta
Nasaret satoyar van." 38 Ale ikai ke, "Yesu, aNatun siTevit[y], nəlom̃ tita-
ŋis ginau, gol tivoi hən ginau!" 39 Ale alat lotoyar a m̃o losivoh lan hən
b̃eməda u, ris tokai habat am ke, "ANatun siTevit, nəlom̃ titaŋis ginau,
gol tivoi hən ginau!" 40 Ŋa aYesu eil, ale ikel ke lesəhar atenan gəm həni.
Nəboŋ togəm pəpadaŋ aYesu eusi ke, 41 "Guke nigol nəsa hən gaiug?" Ale
ike, "Nasub̃, nuke nekəta." 42 Ale aYesu isor maii ke, "Gekəta! Nadəlomian
sam̃ igol gumaur." 43 Vəha-sua ŋai ikad nakətaan ale ehusur aYesu, isal
suh nəyalyalan siGot. Nəboŋ nəvanuan p̃isi lotorisi, galit am loputsan
nahəsan aGot.

AYesu mai aSakias

19 1 Beti aYesu eb̃is len naut a Jeriko ale iyar tur lan. 2 Ikad aulum̃an
sual ei nahəsan aSakias; gai eil a m̃o hən nəvanuan nətaks gail
ale epul hən nəvat mai natite. 3 Ike terisi ke aYesu ase, be husur top̃itol
edədasi bathut ke naluṽoh lotoil kəkol hən gai. 4 Ŋa igam vi m̃o ale
epəlau len nəhai sikam̃or[z] hən b̃eris aYesu, husur ke dereh tiyar van
ei. 5 Ale nəboŋ aYesu tobar naut enan, ekəta vi məhat ale ikel maii ke,
"Sakias, gimariŋ tutut. Daməŋai nimastoh len naim sam̃." 6 Ŋa imariŋ
vi pan tutut ale ike "Ivoi," mai aYesu, ikemkem habat. 7 Nəvanuan p̃isi
lotoris natenan loŋit nəholito, lusor mətmətan həni ke, "Gai evi lohoim

---

[y] **18.38** AYesu savi anatun matmat aTevit be ehusur nəpasusan siTevit. [z] **19.4** *Nəhai sikam̃or* ehun nəbaŋ be goləboi gəb̃ihan naṽite.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sinaulum̃an nəsaan hən ƀitoh maii.” 8 Avil aSakias ile məhat, ikel mai
aYesu ke, “Geris, Nasuƀ, len nahudhut toru hən natit p̃isi sagw, gagai
ŋai nulav nahudhut tesua mai naməsal gail. Ale nəƀegəras avan ideh
hən nəƀevənah, dereh nisar gel vəha-vat həni!” 9 Beti aYesu ikel maii ke,
“Daməŋai nə-lav-kuvi-an dan nəsaan egəm bar naim egai. Bathut ategai
am evi sua len nəpasusan siApraham. 10 Husur aNatun Nəvanuan egəm
hən ƀidoŋ alat lotomasig, hən ƀilav kuv galit dan nəsaan.”

Nəƀol p̃usan husur nəvat
(Mat 25.14-30)

11 Nəboŋ nəvanuan gail lotosəsəloŋ hən natgalenan, aYesu iƀol p̃usan,
husur egəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem ale lunau ke natohan pipi-
habəlan aGot ƀevisi ta bogai.[a] 12 Imagenan aYesu ike, “Aulum̃an sua len
nəbathudud toil a m̃o len nəkantri san eutaut hən ƀevi lan nəkantri sual
a tut hən aƀiltikiŋ ei ƀitabtabuh lan hən ƀetəlmam ƀegəm vi kiŋ hən
naut san. 13 Ale ekis naslev lotovi ulum̃an tosəŋavur gəmai, ilav namina[b]
tosəŋavur mai galit ṽisusua, ike, ‘Məteum len nəvat galenan vir natəl-
maman sagw.’ 14 Be alat len nəkantri san lomətahun buni ale losul galit
galevis a tahw həni hən ləƀikel mai naƀiltikiŋ ke, ‘Namtsaləŋon ategai
hən ƀevi kiŋ sinamito.’ 15 Naut kəmas, egəm vi kiŋ ale nəboŋ totəlmam
episul hən alatenan gai tolav nəvat mai galit ke legəmai. Ike teləboi
nəvat lotosəhori len nəvat tolav mai galito. 16 Esua toil a m̃o egəm ike,
‘Nasuƀ, namina sam̃ episan esəŋavur am.’ 17 Ale ikel maii ke, ‘Nauman
sam̃ ikab, govi naslev tovoi! Husur ke gotodaŋ len natenan tokəkereh,
dereh gekətkəta təban naƀiltivile tesəŋavur.’ 18 Beti sual am egəm ale ike,
‘Nasuƀ namina sam̃ episan erim am.’ 19 Ŋa nakiŋ ikel maii ke, ‘Gaiug,
dereh gekətkəta təban naƀiltivile terim.’ 20 Beti naslev tile am egəm ale
ike, ‘Nasuƀ, namina sam̃ bogai; noruŋ gole len natuhtaol hən nəƀesusuan
buni. 21 Nomətahw len gaiug husur gutaltal, nəkadum̃ ehəhaiv, gulav kuv
nəsa gəsariŋi, gotətariv nəsa gəsəmabule.’ 22 Nakiŋ isor vari ke, ‘Govi
naslev tosa vəsa! Len nasoruan sam̃ gotomadhakele, neṽusan gaiug hən
nəsaban sam̃. Gaiug gukele ke nudaŋ taltal, nəkadugw ehəhaiv, nulav kuv
nəsa nəsariŋi mai notətariv nəsa nəsəmabule. 23 B̃imaienan, husur nəsa
gəsariŋ nəvat sagw len nalulutar hən ke nəboŋ nototəlmam nətəlav nəvat
enan mai naintəres han?’[c] 24 Ale ikel mai alat lotoil təban ke, ‘Lav kuv
namina dani ale lavi mai atenan tokad namina tosəŋavur.’ 25 Ris lotoke,

---

[a] **19.11** NaJu gail lunau ke aKristo salito dereh tegəm vi kiŋ hən ƀilav namilen aTevit tovi kiŋ ta sutuai. Ale nəboŋ aYesu togəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem lunau ke dereh gai tegəm vi kiŋ ale dereh gai tehut alat a Rom dan naut a Israel. [b] **19.13** *Namina* evi nakoin silat a Kris tovi nəvat hən nauman hən nahəbati totor. [c] **19.23** *Naintəres* evi nəvat, nəvat sam̃ topasi nəboŋ topat tobəlav len nalulutar.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

‘Nasuƀ, gai ikad namina tosəŋavur tia!’ 26 Isor var galit ke, ‘Nukel mai
gamit ke, nəvanuan p̃isi lotoum tovoi len nəsa lotokade, dereh nilav natit
am mai galito, avil avan ideh tom̃idol, avan ideh saum savoi len nəsa
tokade, dereh nilav kuv tokəkereh gai tokade dani. 27 Be galen p̃isi lotovi
enemi sagw gail, lotomətahun ginau notovi kiŋ salito, səhar galit gəmai,
ta bubun galit len nəhogw!’ ”

AYesu eƀis len naut a Jerusalem
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

28 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, iyar tab vi məhat vi Jerusalem.
29 Nəboŋ tovan pəpadaŋ hən natuhvile eru, a Petfas mai a Petani, len
naut lotokisi hən Naṽehuh Oliv, esəvat ahai susur eru, 30 ike, “Mərevi
lan navile ea topat a m̃o. Nəboŋ mərƀeƀis lan dereh mirisaƀ natuhtoŋki
totahətah ei, avan ideh səsah lan sal. Sah ruƀati ale səhari gəmai. 31 Avan
ideh ƀeus gamər ke, ‘Mərorubati hən nəsa?’ mirikele ŋai ke, ‘Nasuƀ timas-
kade.’ ” 32 Nəboŋ aYesu tosəvat gəlar tonoŋ, aruvan ale arusaƀ natit p̃isi
hun aYesu tokele. 33 Nəboŋ artosah ruƀat natuhtoŋki enan, amahean gail
lous gəlar ke, “Mərorubati hən nəsa?” 34 Ale arusor var galit ke, “Nasuƀ
timaskade.” 35 Beti arosəhari van hən aYesu, aroƀir hən nahurabat səla-
ru len natuhtoŋki ale arugol aYesu ebətah səŋaṽuti. 36 Len nəvanan san,
luṽolsan nahurabat salit gail metp̃isal. 37 Nəboŋ togəm pəpadaŋ hən naut
nap̃isal tovi pan len Naṽehuh Oliv, naluṽoh hən ahai susur gail kavkav,
len nahəhaṽuran salito, lotuƀat kai, putsan nahəsan aGot habat husur
namerikel p̃isi lotorisi tia. 38 Lukai ke,

“Got igol ivoi hən atenan, nakiŋ togəm
len nahəsan Nasuƀ aGot![d]
Natəm̃at len nəmav
mai nalotuan tivan hən aGot toyalyal buni!”

39 Be naFarisi galevis len naluṽoh lusor mai aYesu ke, “Hai p̃usan, kai
tas ahai susur sam̃ gail!” 40 Ris aYesu tosor var galit ke, “Nukel mai gami-
to, naut taƀut hən galito, nəvat galegai lətəkai.”

AYesu itaŋis naut a Jerusalem

41 Nəboŋ togəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, toris naƀiltivile enan,
itaŋisi 42 ale ike, “Ivoi am ke gamit məttaləboi nəsa təlav natəm̃at mai
gamito nəboŋ damənai, be aoa, esusuah dan gamito. 43 Nəboŋ tosa dereh
tegəm hən gamito. Len nəboŋ enan aenemi samit gail dereh lisah tuan
nətan tisahsah vi məhat hən ƀipat kəkol hən naƀiltivile samito, lidar
vis gamito hən ləƀeil garu gol gamito. 44 Ale ligol naƀiltivile timasirsir,
gamit mai anatumit mitimaienan. Ligol ke asike ikad nəvat ideh ƀepəlah

---

[d] **19.38** Psa 118.25-26

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gat togon. Dereh timagenan husur mətsaris ləboi nəboŋ aGot togəm hən gamito.”

AYesu len naholəvat todar vis naim siGot
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

45 Beti aYesu eƀis len naholəvat todar vis naim siGot ale etuƀat hut alat
lotop̃ur hən natit gail ei. 46 Ikel mai galit ke, “Natosian siGot ike, ‘Naim
sagw tevi naim na-sor-tuṽ-an,’[e] avil mətugol ke egəm ‘naut susuah sinəva-
nuan vənvənah gail!’ ”[f]
47 AYesu ep̃usan len nəboŋ p̃isi len naholəvat todar vis naim siGot.
Aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo mai alat lotoil a m̃o
hən nəvanuan gail am, lohisi hən ləƀigol ƀimat. 48 Be ləsəsaƀ napisal hən
ləƀigole, bathut nəvanuan p̃isi loləŋon buni ke lesəsəloŋ həni.

Nədaŋan siYesu hən Na-il-a-m̃o-an
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

20 1 Len nəboŋ sua, nəboŋ aYesu toṽusan nəvanuan gail len naholə-
vat todar vis naim siGot, mai tokel ur na-kel-uri-an tovoi,
aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo mai alat lotoil a m̃o
hən nəvanuan gail, logəm həni. 2 Lukel maii ke, “Gugol natgalenan len
nədaŋan sise? Ase ilav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an egai mai gaiug?” 3 Isor
var galit ke, “Neus gamit hən nausian sua bai. Kel mai ginau, 4 nəbap-
taisan siJon, egəm len aGot len nəmav o len nəvanuan?” 5 Lusor vahvah
mai galit gabag ke, “Datƀike, ‘Egəm len aGot,’ dereh teus, ‘Husur nəsa
mətsadəlomi?’ 6 Be datƀike, ‘Nəvanuan,’ dereh nəvanuan p̃isi letubun
gidato, husur lodəlomi ke aJon tovi ahai kelkel ur.” 7 Ŋa lusor vari ke,
“Namtsaləboi as tolav mai aJon.” 8 Ale aYesu ike, “Ginau am, asike nukel
mai gamito ke na-il-a-m̃o-an sise topat len ginau hən nəƀigol natgalenan.”

Alat lotorentem nəhol nakrep
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Beti etuƀat kel nəƀol p̃usan egai mai nəvanuan gail, ke: “Avan sua
imabul nəhol nakrep[g] ale idam̃ həni van hən alat lotokətkəta təban nəhol
hən ləƀirentem, ale len nəyaran san gai ivan ebəlav. 10 Len nəboŋ nakrep
tomen, esəvat naslev sua van hən alat lotorentem nəhol hən ləƀepəpe-
hun nakrep galevis tovi esan. Avil luṽasi, losəvati van, səlav natideh.
11 Ŋa amahean nəhol esəvat naslev sual am, be gai am lugol maien həni,
luṽasi, lugol isa həni, ale losəvati van, səlav natideh. 12 Ŋa esəvat sual am
tətas ale luṽaƀuƀuri, lubar həni vivile. 13 Amahean ike, ‘Nigol nəsa? Nigol
timaiegai ke: dereh nesəvat anatugw ulum̃an notoləmas buni hən ke hum

---

[e] **19.46** Isa 56.7 [f] **19.46** Jer 7.11 [g] **20.9** Isa 5.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ma nahurulit ƀisa, ale ləƀigol ƀinor həni.' 14 Be nəboŋ alatenan lotorisi,
lusor utaut həni ke, 'Atenan, nəboŋ atəman ƀimat, gai tikad nəhol balai;
datiparu buni hən datƀikad nasugsugur san p̃isi!' 15 Ŋa lubar həni dan
nəhol nakrep ale luparu buni."

AYesu isor am ke, "Amahean nəhol dereh tigol nəsa hən galito?
16 Dereh tegəmai, tigol alat lotorentem nəhol limat, ale tilav nəhol nakrep
enan mai ideh tile." Nəboŋ nəvanuan gail lotosəsəloŋ hən natenan, luke,
"Natenan satimaienan!" 17 Be aYesu ekəta inor van hən galito ale ike,
"B̃imaienan, namilen natosian egai topat len nəƀe sua ta sutuai nəsa?

" 'Nəvat, nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni,
gai egəm vi vat sua ŋai ƀeləboi ƀigol naim ƀihav mai ƀinor.'[h]

18 Nəvanuan p̃isi ləƀiteh len nəvat enan, dereh limaƀurƀur, mai avan ideh,
nəvat ƀiteh lan, dereh tipat dole."[i]

19 Beti ahai p̃usan gail hən nalo mai aƀiltihai tutumav gail ludas p̃isal
hən ləƀitah gat aYesu len namityal enan ŋai bathut loləboii ke len nəƀol
p̃usan enan isor tas galito. Avil lomətahw len nəvanuan gail.

Ṽur nətaks van hən aSisa
(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)

20 Beti lokəta bunusi ale losəvat nəvanuan galevis lotogərasi ke loto-
kitin hən ləƀisaƀ nəsaban len nasoran san hən ləƀeriŋi len navəlan mai
nədaŋan seuleRom tovi gavna. 21 Imagenan nəvanuan nagəgərasan gail
lousi ke, "Hai p̃usan, namtoləboii ke gaiug gotosor, gotop̃usan tonor.
Naṽide sam̃ ep̃itoṽ van hən nəvanuan p̃isi, ideh satile, ale gop̃usan hən
nap̃isal siGot len nakitinan. 22 Inor hən datƀeṽur nətaks van hən aSisa
m̃au a?" 23 Avil aYesu ekəta ləboi na-sor-gərasi-an salito ale ikel mai galit
ke, 24 "Ṽusan ginau hən natenarius[j] tesua. Nəhon mai nahəsan ase aru-
pat lan?" Ale luke, "ASisa." 25 Ikel mai galit ke, "Imagenan, lav mai aSisa
nəsa tovi seSisa, ale lav mai aGot nəsa tovi siGot." 26 Ale lodədas ləƀisaƀ
nəsaban ideh len nasoran san ei len nəhon nəvanuan gail. Lup̃aŋ len na-
sor-vari-an san, ale ləsasor am.

Na-le-məhat-an dan nəmatan, mai nəlahan
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

27 NaSattiusi galevis (lotoke na-le-məhat-an dan nəmatan eƀuer),[k] logəm hən
aYesu. Lousi 28 ke, "Hai p̃usan, aMoses itos m̃os gidato ke, aulum̃an ideh, aṽan
ƀimat be asoan ƀitoh mai anatun ƀeƀuer, atenan timaslah mai nəbatunau hən
ƀikad anatun gail m̃os aṽan.[l] 29 Ale boŋ sua ikad alatmiṽan lotoməlevru. Ahai
a m̃o ilah mai apəhaṽut sua, be imat, anatun eƀuer. 30 Aṽan tohusur ahai a m̃o

---

[h] **20.17** Psa 118.22 [i] **20.18** Isa 8.14-15 [j] **20.24** *Natenarius* evi nakoin silat a Rom tovi nəvat hən nauman hən nəmariboŋ esua. [k] **20.27** Uman 23.8 [l] **20.28** Deu 25.5-6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ilah mai nəbatunau, 31 beti aṽan tohusuri am imaienan. Alatmiṽan lotoməlevru
lumat maienan p̃isi, anatulit eƀuer. 32 Naməkot alitenan tu imat. 33 Ale nam-
tous gaiug ke, ƀimagenan, len na-le-məhat-an dan nəmatan, napəhaṽut enan
dereh tevi asoan ase? Husur ke alatmiṽan lotoməlevru p̃isi lulah maii." 34 Ŋa
aYesu ikel mai galit ke, "Nəvanuan len navile a pan lulah mai ludam̃ hən nəla-
han. 35 Avil alat aGot totabtabuh len galit hən ləƀitoh vi sutuai, mai hən ləƀitoh
len na-le-məhat-an dan nəmatan, galit, asike lulah, avan ideh asike idam̃ hən
ləƀilah. 36 Ale lodədas ləƀimat am, husur losum̃an aŋel gail, lovi anatun aGot
gail bathut togol lotole məhat dan nəmatan. 37 Be len nəƀolan husur nəhai
topaŋ,[m] aMoses boh isor vəhoti ke, alat lotomat lule məhat dan nəmatan husur
ekis Nasuƀ hən 'aGot siApraham mai aGot seIsak mai aGot siJakop.' 38 Gai
savi aGot silat lotomat be evi aGot silat lotomaur, husur len nabunusian siGot,
galit p̃isi lumaur." 39 Ahai p̃usan galevis hən nalo lusor vari ke, "Gokitin ahai
p̃usan!" 40 Beti avan ideh sail ƀuri hən ƀeusi hən nausian ideh am.

AKristo anatun aTevit m̃au a?
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41 Be aYesu eus galit ke, "Nəvanuan gail luke aKristo, aGot totabta-
buh lan, evi anatun ulum̃an siTevit mabe? 42 Husur aTevit, gai ikele len
naloƀulat hən Nəƀe gail ke:
" 'Nasuƀ aGot ikel mai aMasta sagw ke,
"Gebətah tarhət len nəmatu sagw,
43 vir nəƀeriŋ aenemi sam̃ gail pipit nariem̃ gəlaru
hən ləƀevi ut kəmas." '[n]
44 Imaienan aTevit ƀekisi hən 'aMasta,' evi anatun mabe?"

AYesu p̃uli ke naṽivan isa
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40)

45 Nəboŋ nəvanuan p̃isi lotosəsəloŋ, aYesu ikel mai ahai susur san gail ke,
46 "Mətelələgau hən ahai p̃usan gail hən nalo. Loləmas hən ləƀiyaryar mai
nahurabat tobəlbəlav lotosuni. Loləmas hən nəvanuan gail ləƀike, 'Ivoi,' mai
galit len nəmaket, loləmas nəhai bətbətah tovoi ŋai len naim naƀonƀonan,
mai loləmas hən ləƀebətah rivuh len nəhanan gail. 47 Lulav kuv p̃is naim mai
nasugsugur sibatunau pəhaṽut gail, be len nagəgərasan salito len nəhon nəva-
nuan gail, lusor tuṽ ebəbəlav. Alatenan dereh lipanis səhor alat ləsəmaienan."

Naviolan sibatunau pəhaṽut
(Mak 12.41-44)

21 1 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, eris alat lotokad natite nəboŋ
lotoriŋ naviolan salito len nabokis hən nəvat len naim siGot.

---

[m] **20.37** Exo 3.1-6 [n] **20.43** Psa 110.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Beti eris nəbatunau naməsal sua toriŋ natuhkoin eru artovi kopa. 3 Ike,
“Nukel nakitinan mai gamit ke, nəbatunau egai tovi məsal eviol səhor
galit p̃isi. 4 Husur galit p̃isi loviol kinit naviolan gail dan tosoƀur lotopul
həni, be dan tokəkereh topar, alitegai eviol hən natit p̃isi san hən ƀimaur
lan.”

Nagilen nəboŋ ta tahw
(Mat 24.1-14; Mak 13.1-13)

5 Nəboŋ ahai susur san galevis lotosor husur naim siGot ke epəhas buni
hən nəvat tobilbil mai naviolan gail van hən aGot, aYesu ike, 6 “Natgalen
məttorisi, dereh len nəboŋ gail ləƀegəmai, asike ikad nəvat ideh ƀepəlah
gat togon, dereh limasirsir p̃isi.” 7 Ŋa lousi ke, “Hai p̃usan, natgalenan
levisi ŋais? Ale dereh tikad nəsa ƀeṽusan nəboŋ hən natgalenan ləƀisar-
poh?” 8 Isor var galit ke, “Mətelələgau ke avan ideh sategəras gamito
hən mətƀisab, husur dereh tisoƀur legəm len nahəsagw like, ‘Ginau boh
aKristo!’ mai, ‘Pəpadaŋ nəboŋ tegəmai!’ Samtehusur galito! 9 Nəboŋ
mətƀesəsəloŋ həni ke, ikad naƀiltiƀalan gail mai nəƀalan tomətahun alat
lotoil a m̃o, samtemətahw. Husur natgalenan limasvisi a m̃o, be nəboŋ
ləƀimadhavisi, savi nagilen sal.”
10 Beti ikel mai galit ke, “Naluṽoh hən nəvanuan naut sua dereh tiƀal
mai naluṽoh hən nəvanuan naut tile, ale nəvanuan sekiŋ gail dereh liƀal
mai nəvanuan sekiŋ tile gail. 11 Len naut tile gail dereh tikad naƀiltidu
gail, tipar hanian mai tikad navilesir gail. Dereh tikad natit ƀevisi,
nəvanuan p̃isi ninelit ƀepil lan, mai natetətan toyalyal len nəmav. 12 Avil
a tahw hən natgalenan, galit dereh litah gat gamito, ale lemədas bun
gamito. Dereh lilav gamit vi lan naim naƀonƀonan mai naim nəbaŋisian
gail. Dereh lesəhar gamit vi lan nakiŋ mai gavna gail sil nahəsagw. 13 Len
nəboŋ enan dereh tipat len gamito hən mətƀikel kot na-kel-uri-an tovoi
husur ginau. 14 Imaienan, mitinau səhoti ke samteutaut hən mətƀisor gol
gamit gabag. 15 Bathut dereh neviol mai gamito hən nasoran mai nami-
tisau hən nənauan tokitin hən ke, aenemi samit gail ledədas ləƀisor var
gamito o ləƀisor tas gamito. 16 Atəmamit, anamit, aṽamit gail, amahea-
mit gail mai nabubur samit gail am dereh leriŋ gamit len navəlan aenemi
samit gail. Dereh leriŋ gamit galevis len nəmatan. 17 Nəvanuan p̃isi dereh
lemətahun bun gamito sil nahəsagw. 18 Be nasivurumito dan navurumi-
to asike imasig. 19 Len nə-daŋ-ƀuri-an samito dereh mitikad nəmauran vi
sutuai.

Naut a Jerusalem timasirsir
(Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

20 “Be nəboŋ mətƀeris naut a Jerusalem, navəshəsoltia gail lotodar
visi, len nəboŋ enan dereh mətelə̃boii ke pəpadaŋ timasirsir. 21 Beti alat

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lototoh len naut a Jutea, limasgam mətahw dani vi lan naut tobaŋ ṽehuh.
Ale alat lototoh len navile enan limasriŋi, mai alat lotosuh marireu
saleƀis lan. 22 Husur nəboŋ galenan levi nəboŋ hən nəpanismen, hən natit
p̃isi natosian gail lotokele ləƀisarpoh.[o] 23 Nulolosa hən alat ləƀetian mai
alat ləƀevəhasus len nəboŋ enan! Husur len naut egai dereh tikad na-
ƀiltiləŋon-isa-an mai nəlol paŋpaŋ topansem nəvanuan galegai. 24 Naƀu
nəƀalan gail lita bun galito həni, ale aenemi salit gail dereh libaŋis gat
galit beti səhar galit vi tut vi lan nəkantri p̃isi. Ale nametƀos gail dereh
lipal sar naƀiltivile Jerusalem, il a m̃o həni van vəbar nəboŋ salit ƀesib.

Nagəmaian siNatun Nəvanuan
(Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)

25 "Natit tiltile gail levisi hən namityal, nahəbati mai nam̃eso gail.[p]
Len navile a pan, nəvanuan gail len nəkantri gail dereh lemətahw,
ledədarŋaƀu, nau tuhatuh hən nəwalan hən nətas mai nahəbasodum̃.
26 Nəvanuan gail dereh nəlolit tiṽonṽon len namətahwan salit mai nə-
vatvat-viri-an hən nəsa ƀevisi len navile a pan. Husur nədaŋan gail
len nəmav dereh lekurkur. 27 Beti len nəboŋ enan dereh leris aNatun
Nəvanuan ƀegəm len nəmavukasw, len nədaŋan mai nəyalyalan totibau.[q]
28 Nəboŋ natgalenan ləƀetuƀat visi, məteil gəgat tinor husur asike idareh
nə-lav-kuvi-an samito dan nəmauran hən navile a pan, dereh tihav."

Nəƀol p̃usan hən nəhai nafik
(Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)

29 Beti ikel nəƀol p̃usan mai galit ke: "Məteris nəhai nafik mai nəhai p̃isi
am. 30 Nəboŋ lotodum̃oh, mətoləboi mətƀeris ləboii ke nəboŋ naut pudpud
ƀegəm pəpadaŋ. 31 Imagenan, nəboŋ mətƀeris natgalenan ƀevisvisi, məte-
ləboii ke natohan pipihabəlan aGot satogəm pəpadaŋ. 32 Nukel nakitinan mai
gamit ke, naur egai asike lumat vəbar natgalen p̃isi ləƀisarpoh. 33 Nəmav mai
navile a pan dereh arimasig balai, avil nasoruan sagw asike imasig boŋ ideh.

Məteutaut!

34 "Mətelələgau hən ke samtetərog, samtigol naṽide tosa len natərogan
mai samtinau masuṽ hən nəmauran len navile a pan o nəboŋ enan dereh
tegəm ale mətosəhoṽut lan hum məttobat len nəhai tata. 35 Husur dereh
tegəmai len galit p̃isi lotosuh len navile a pan kavkav. 36 Mətehulahul
tabtab, ale sor tuṽ ke məteləboi mətƀigam yav dan natgalen p̃isi pəpadaŋ
hən ƀevisi, ale mətƀeil len nəhon aNatun Nəvanuan."
37 Ŋa len nalennəyal p̃isi aYesu ep̃usan len naholəvat todar vis naim
siGot, be len mariug ivan vatoh len Naṽehuh Oliv. 38 Ale nəvanuan

---

[o] **21.22** Hos 9.7 [p] **21.25** Isa 13.10; Eze 32.7; Jol 2.31 [q] **21.27** Dan 7.13; KelV 1.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

p̃isi lulele dudulan som̃ilan hən ləƀevi lan naholəvat todar vis naim siGot hən ləƀesəsəloŋ həni.

AJutas ep̃ur hən aYesu
(Mat 26.1-16; Mak 14.1-11; Jon 11.45-53)

22 1 Len nəboŋ enan Nəhanan hən Nabəta Səkad Nayis lan, lotokisi hən nəPasova, egəm pəpadaŋ.[r] 2 Aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo luke lisaƀ nap̃isal ideh hən ləƀigol aYesu ƀimat, be savi len nəhon nəvanuan gail husur lomətahw len galito.

3 Beti aSetan eƀis len aJutas lotokisi hən aIskariot, gai tovi sua len ahai susur lotovi 12. 4 Ale aJutas ivan hən aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o silat lotokətkəta kəkol hən naim siGot hən ƀisor mai galit husur nap̃isal ideh hən ƀeriŋ aYesu len navəlalito. 5 Lohəhaṽur masuṽ ale ludam̃ hən ləƀilav nəvat nasilva maii. 6 Ale aJutas idam̃, beti idas p̃isal hən ƀeriŋ aYesu len navəlalito nəboŋ naluṽoh ləsətah maii.

NəPasova naməkot siYesu
(Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)

7 Beti nəmariboŋ hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan egəmai. Len nəboŋ enan lotutumav hən natuhsipsip hən nəPasova. 8 AYesu esəvat aPita mai aJon, ike, “Mirivan vautaut hən nəhanian hən nəPasova hən datƀihani.” 9 Ale arousi ke, “Guke namreutaut həni a be?” 10 Isor var gəlar ke, “Nəboŋ mərƀeƀis len naƀiltivile, naulum̃an sua topat naƀiliwai topul dereh tebubur mai gaməru. Mərehusuri vi lohoim toƀis lan 11 ale kel mai amahean naim ke, ‘Ahai p̃usan eusi ke: “Narum̃ simetƀos gai be? Nuke nihan Nəhanian hən nəPasova mai ahai susur sagw gail lan.” ’ 12 Atenan teṽusan gaməru hən naƀiltirum̃ tokad natit p̃isi dattoləŋoni. Məreutaut ei.” 13 Ŋa aruvan, arusaƀ natit p̃isi hun tokel mai gəlaru, ale aroutaut hən nəPasova.

Nəhanan naməkot siNasuƀ
(Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; 1Kor 11.23-25)

14 Nəboŋ namityal hən nəhanan togəmai, aYesu ipat hən nətarhəgarin hən ƀihan. Ale ahai pispisul san gail luƀon maii. 15 Ale ikel mai galit ke, “Noləŋon buni tia ke nihan nəPasova egai mai gamito a tahw hən nəƀeləŋon ƀisa. 16 Husur nukel mai gamit ke, asike nuhani am vir nəsarpohan han len natohan pipihabəlan aGot.”

---

[r] **22.1** *Nəhanan hən Nabəta Səkad Nayis lan,* alat lotovi Ju lokisi hən NəPasova, nəboŋ aGot togol ahai a m̃o gail p̃isi silat a Ijip lumat be səbar alat a Israel.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 Nəboŋ tolav naƀiliwai, tosipa həni, ike, “Mitilav naƀiliwai egai ale
pəpehuni mai gamit gabag. 18 Husur nukel mai gamit ke, gagai van asike
nomun tas nəwain[s] vir natohan pipihabəlan aGot ƀegəmai.”
19 Nəboŋ tolav nabəta, tosipa həni, eƀuri, beti ilavi mai galito, ike,
“Egai nibegw notoviol həni m̃os gamito. Gol timaiegai hən mətƀinau gat
tin hən ginau.”
20 Len naṽide top̃itoṽ, nəboŋ lotohan tonoŋ ilav naƀiliwai ike, “Egai
naƀiliwai hən na-kel-gati-an veveu aGot tota gati len nəda hagw, nəda
hagw ƀisel m̃os gamito len nəmatan sagw. 21 Be atenan ƀeriŋ ginau len
navəlan aenemi sagw gail, navəlan atenan ipat len natev mai navəlagw.[t]
22 Husur aNatun Nəvanuan dereh tivan sum̃an aGot toriŋ gati tia,[u] avil
atenan ƀeriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan aenemi san gail, dereh
nəmauran san tisa vəsa batbat.”[v] 23 Beti lotuƀat usus gabag hən galito ke,
ase len galit tigol natenan.

Ase etibau səhor galito

24 Lotuƀat ṽitṽituh len galit gabag husur galit ta be etibau səhor gali-
to. 25 Ŋa aYesu ikel mai galit ke, “Len navile a pan, nakiŋ hən nametƀos
gail, lupatpat galit məhat len nədaŋan salito; ale nametƀos gail lokis alat
lotoil a m̃o hən galito hən ‘Na-vi-tarhəte-an salito.’ 26 Be gamit samtimaie-
nan. Ideh len gamito totibau masuṽ, gai timasgəm sum̃an ahai a tahw.
Ale ideh len gamito toil a m̃o, timasgəm sum̃an nəvanuan toum kəmas
sinəvanuan tile. 27 Husur ase etibau am, atenan tohan len natev, o ate-
nan toum hən ƀilav nəhanian maii? Len nabunusian silat navile a pan
evi atenan tohan len natev. Avil len gamito, evi ginau boh notoum kəmas
samito. 28 Gamit boh mətutah mai ginau akis, naut kəmas nap̃isal sagw
todaŋ nəboŋ nəvanuan gail lotomətahun ginau. 29 Sum̃an aTəmagw tolav
na-il-a-m̃o-an len natohan pipihabəlan mai ginau, imaienan, gagai nulavi
mai gamito. 30 Dereh mitihan, mətemun len natev sagw len natohan pipi-
habəlagw ale mətebətah len naƀiltihai bətbətah gail hən mətƀepəpehun
navoian dan nəsaan len nahəmar lotovi 12 seIsrael.

Ahai susur gail, nəmauran dereh tidaŋ len galito
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)

31 “Simon, Simon, geris, aSetan eus aGot hən ƀisaƀ gamito ke mətu-
mabe, hum naulum̃an hən nəhol todardar hən nəhad m̃os namisurhuwit
ƀiteh tur lan, be nəsogsog p̃isi han ƀesuh. 32 Avil nusor tuṽ m̃os gaiug
tia hən ke, nadələmian sam̃ asike iteh. Ale nəboŋ gəƀipair təlmam, gigol
galit lotovi ahai susur gail am ke lidaŋ am.” 33 Be aPita ikel maii ke,

---

[s] **22.18** Len naut egai, natosian ike naṽit nəhau (tovi naṽit nakrep), be namilen nəwain.
[t] **22.21** Psa 41.9 [u] **22.22** Psa 22.2-19; Isa 53; Uman 2.22-24 [v] **22.22** Uman 1.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Nasuƀ, noutaut hən nəƀitah mai gaiug van hən naim bəbaŋis mai nəmatan!" 34 Ris aYesu tosor vari ke, "Nukel mai gaiug, Pita, natoulum̃an asike
ekəkəraiko damənai vəbar gəƀikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau."
35 Beti aYesu ikel mai galit ke, "Nəboŋ notosəvat gamito, nəpaus, nəhad
mai naributbut toƀuer, mətom̃idol hən natideh a?" Ale lusor vari ke,
"Ao." 36 Ikel mai galit ke, "Be gagai, atenan ƀikad nəpaus timaspati mai
tipat nəhad səsəŋon am. Ale asike ƀikad naƀu nəƀalan, timasp̃ur hən
nahurabat naut susus san hən ƀeṽur ƀesua. 37 Husur nukel mai gamit ke,
natosian egai siGot timassarpoh len ginau ke, 'Len nənauan salit loriŋi
hum alat lotosa.'[w] Ale nəsa lototosi husur ginau egəm bar nəsarpohan han
ta bogai." 38 Ŋa lukel maii ke, "Geris, Nasuƀ, naƀu nəƀalan toru!" Be gai
ike, "Tinoŋ!"

Len Naṽehuh Oliv
(Mat 26.36-46; Mak 14.32-42)

39 Beti aYesu evivile, ale iyar vi lan Naṽehuh Oliv hum naṽide san.
Ahai susur san gail lohusuri. 40 Nəboŋ tobar naut enan, ikel mai galit
ke, "Mitisor tuṽ hən asike mətƀiteh len nəsaan totaltal ke mətehusu-
ri." 41 Ivan dan galito vəbar naut avan ideh ƀeləboi ƀetuṽ hən nəvat lan,
etəŋedur, ale isor tuṽ. 42 Ike, "Ita, ƀevi nalənonian sam̃, lav kuv naƀiliwai
hən na-ləŋon-isa-vəsa-an egai dan ginau. Avil nəsa gotoləŋoni tevisi, savi
nəsa notoləŋoni." 43 Ale aŋel sua hən nəmav evisi həni ale igole idaŋ.[x]
44 Len nənauan san mai nəlon totuhatuh masuṽ, isor tuṽ habat van van
napilal san etuƀ hun nəda toturtur len tan.
45 Nəboŋ tole məhat dan na-sor-tuṽ-an, etəlmam van hən ahai susur
gail ale isaƀi ke lotopat, nibelit eməhav husur nalolosaan. 46 Ŋa ikel mai
galit ke, "Imabe mətupat? Mitile məhat, sor tuṽ hən asike mətƀiteh len
nəsaan totaltal ke mətehusuri!"

Lutah gat aYesu
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11)

47 Nəboŋ tosorsor sal, naluṽoh sua egəmai. Ale aJutas tosua len tosəŋa-
vur pisan toru, gai eil a m̃o. Egəm ben aYesu hən ƀesum̃ nətarhon, 48 avil
aYesu eusi ke, "Jutas, gumabe? Gaiug gosum̃ nətarhogw hən gəƀeriŋ
ginau, aNatun Nəvanuan len navəlan aenemi sagw gail a?"
49 Nəboŋ alat lotohusur aYesu lotoris nəsa ƀevisi, luke, "Nasuƀ, namtiƀal
mai galito hən naƀu nəƀalan a?" 50 Beti galit sua itai naslev seƀiltihai tutumav,
ta kotov nədariŋan nəmatu. 51 Avil aYesu ike, "Mitinoŋ, samtimagenan!" Ale
ibar nədariŋan, gole imaur. 52 Beti aYesu ikel mai aƀiltihai tutumav gail, alat
lotokətkəta kəkol hən naim siGot mai alat lotoil a m̃o hən naJu gail ke, "Imabe

---

[w] **22.37** Isa 53.12 [x] **22.43** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad naves 43-44 egai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mətogəm, lav naƀu nəƀalan mai nəbatw gail gəmai hən mətƀitah gat ginau hum notovi vanuan nəƀalan toke tiƀal mai alat lotoil a m̃o? 53 Len nəmariboŋ p̃isi nutoh mai gamit len naholəvat todar vis naim siGot be mətsəbar ginau. Avil gagai evi namityal samito mai namityal hən nədaŋan hən nəmargobut."

APita ike saləboi aYesu
(Mat 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jon 18.12-18, 25-27)

54 Beti lutah gat aYesu, losəhari van vi lohoim seƀiltihai tutumav. APita ehusur galit van, be səyar pəpadaŋ. 55 Nəboŋ lototuŋ nəhab rivuh len naholə-vat todar vis naim ale lotititileh ƀonƀon, aPita ebətah, tah mai galito. 56 Beti naslev təbarehreh erisi nəboŋ tobətah ale nəsalsalumean hən nəhab tom̃iasi. Ale ekəta mətaltal van həni, ike, "Ategai am itah mai atenan!" 57 Avil aPita isor tasi ke, "Litegai, ginau notətan hən gai!" 58 Beti sədareh ŋai togon torisi, ike, "Gaiug am, govi galit sua!" Avil aPita ike, "Aoa Tegai, savi ginau!" 59 Ale husur nəhaua tosua tovan, sual am isor saƀi, ike, "Ategai boh itah maii, bathut gai am evi auleKalili." 60 Avil aPita ike, "Tegai, notətan hən nəsa gotokele." Vəha-sua ŋai, nəboŋ tosor sal, natoulum̃an ekəkəraiko. 61 Nasuƀ ipair, ekəta inor van hən aPita, ale aPita inau təlmam hən nasoruan siNasuƀ nəboŋ tokel maii ke, "A tahw hən natoulum̃an ƀekəkəraiko damənai, gaiug dereh gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau." 62 Ale aPita evivile, itaŋ lolosa masuṽ.

NəSanhitrin lukot hən aYesu
(Mat 26.59-68; Mak 14.55-65; Jon 18.19-24)

63 Alat lotokətkəta kəkol hən aYesu lotuƀat sor vilesi van, luṽasi, ṽasi, ṽasi van, 64 lubaŋis gat namətan ale loususi ke, "Sss Hai kelkel ur, ase toṽas gaiug?" 65 Ale lukel natit isoƀur am, losəvari vəsa tibatbat.

66 Nəboŋ naut tolan nəSanhitrin luƀonƀon. Alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail, aƀiltihai tutumav gail mai ahai p̃usan gail hən nalo lobətah len naƀonƀonan enan. Ale losəhar aYesu van hən galito. 67 Luke, "Gəƀevi aKristo, aGot totabtabuh lan, kel mai ginamito." Avil ikel mai galit ke, "Nəƀekəmaienan mai gamito, asike mətodəlom ginau, 68 ale nəƀeus gamito, asike mətusor var ginau. 69 Be gagai van aNatun Nəvanuan dereh tebətah len nəmatu siGot hən ƀikad nədaŋan."[y] 70 Galit p̃isi lousi ke, "Gaiug m̃au, aNatun aGot a?" Ale isor var galit ke, "Gamit mətuke ginau boh." 71 Beti luke, "Datsaləŋon avan ideh am hən ƀikel ur nəsaan ategai tokele. Husur gidat səƀodato datosəsəloŋ həni len nabuŋon gabag!"

AYesu len nakotan sePilate
(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)

23 1 Beti, naluṽoh kavkav hən nəSanhitrin lule məhat, səhari van hən aPilate. 2 Lotuƀat sor tas aYesu, il hirhir lan ke, "Namtusaƀ

---

[y] **22.69** Psa 110.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ategai ke tosəhar suluṽ nəvanuan sinamit gail len naƀisal tosa. Ikai tas
na-ṽur-nətaks-an van hən aSisa, mai gai ike tovi aKristo, aGot totabtabuh
lan tovi a kiŋ sua." 3 Ŋa aPilate eus aYesu ke, "Gaiug govi kiŋ seJu gail
a?" Ale isor vari ke, "Gaiug boh gukele." 4 Beti aPilate ikel mai aƀiltihai
tutumav gail mai naluṽoh gail ke, "Nusaƀi ke ategai səkad nəsaban."
5 Avil lutaltal ke, "Gai ipair hən nənauan sinəvanuan gail hən naƀusanan
san len naut ƀisi a Jutea, gol loluṽoh ƀal taṽtaṽor. Etuƀat a Kalili vəbar
naut egai!"

AYesu len nəhon aHerot

6 Nəboŋ aPilate tosəsəloŋ həni, eusi ke gai ƀevi auleKalili. 7 Ale nəboŋ
tosəsəloŋ ləboii ke aYesu totoh pipihabəlan aHerot Antipas, esəvati van
hən aHerot, gai am totoh len naut a Jerusalem len nəboŋ enan. 8 Nəboŋ
aHerot toris aYesu ehəhaṽur masuṽ, husur sutuai eləŋoni tia ke terisi,
bathut esəsəloŋ hən naholan tohusuri, ale ike teris aYesu ƀigol nameri-
kel ideh. 9 Ŋa aHerot eusus nausian tosoƀur be aYesu sasor vari. 10 Ale
aƀiltihai tutumav gail mai ahai ƀusan gail hən nalo, lusor idaŋ, lusor lol
paŋpaŋ ke aYesu tosa. 11 Beti aHerot mai nasoltia san gail loŋit nəholit
van həni hum gai tovi ut kəmas, lusor vilesi. Lukol nahurabat bilbil lan
ale losəvati təlmam van hən aPilate. 12 Len nəboŋ enan ŋai aHerot mai
aPilate gəlar gabag arogəm vi bubur beti. Husur sutuai arovi enemi səlar
gabag.

AYesu len nəhon naluṽoh
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39–19.16)

13 Nəboŋ aPilate tokis aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o mai
nəvanuan gail tonoŋ, 14 ikel mai galit ke, "Mətosəhar ategai gəm hən
ginau hum ke avan sua tosəhar suluṽ nəvanuan gail len naƀisal tosa.
Nəboŋ notousuisi len nəhomito, nəsəsaƀ nəsaan ideh len ategai məttosor
tasi, kel ke tosa. 15 AHerot am səsaƀ nəsaan ideh lan, husur aHerot esəvat
təlmam həni gəm hən gidato. Ale imasil ke, ategai sagol natideh tonor
hən ƀimat sile. 16-17 Imaienan, dereh nigol lebilas masuṽ həni ale teləboi
ƀivan."[z] 18 Avil galit luƀon, kai habat ke, "Səhar ategai vi tut, aParappas
tevivile m̃os ginamito!" 19 (Alat a Rom lutah gat a Parappas tia, bar həni
len naim bəbaŋis sil togol nəvanuan lotoluṽoh, ƀal taṽtaṽor len naƀiltivile
hən ləƀemədas nəgavmen, mai igol avan sua imat.) 20 APilate isor van
hən galit tətas am bathut ike teriŋ aYesu tivan. 21 Avil lukai habat van ke,
"Timat! Timat len nəhai balbal!" 22 Len na-vəha-tor-an aPilate isor van
hən galit ke, "Imabe? Igol nəsa tosa? Nəsəsaƀ kas nəsaan ideh lan tonor

---

[z] **23.16-17** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves 17 *Len nəhanan enan APilate timas-riŋ nəvanuan sua tobaŋis gati a m̃o tevivile.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ƀimat sile. Imaienan dereh nigol ke lebilas masuṽ həni ale neri-
ŋi tivan." 23 Avil lukai susumar husur aYesu ke timat len nəhai balbal,
ale ludaŋ ƀur aPilate. 24 Ŋa aPilate eriŋi ke tigol nəsa lotoləŋoni. 25 Ale
atenan lotousi, aParappas totoh len naim bəbaŋis sil togol nəƀalan hən
ƀeməda nəgavmen mai togol nəmatan, eriŋi evivile. Avil eriŋ aYesu len
navəlalito hən ləƀigol nəsa lotoləŋoni həni.

Luƀos gat aYesu len nəhai balbal
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)

26 Nəboŋ nasoltia gail lotosəhari van, lutah gat aSimon, auleSairin sua
toyar marireu gəm vi lan naut a Jerusalem ale loriŋ nəhai balbal lan
hən ƀipati husur aYesu. 27 Ale nəvanuan isoƀur masuṽ lohusuri. Galevis
lotovi alatpəhaṽut lois, luṽosṽos nibelito, lutaŋisi. 28 Be aYesu ipair van
hən galit ke, "ToƀtaJerusalem gail, samtitaŋis ginau be mititaŋis gamit
gabag mai anatumit gail. 29 Husur len nəboŋ ƀegəmai nəvanuan gail
dereh like, 'AGot igol navoian van hən alatpəhaṽut lotobutoh, nəhad hən
natətai gail ləsəpasus, mai nasus gail ləsavəhasus!' 30 Beti 'dereh lisor mai
naƀiltiṽehuh gail ke, "Rus vi pan bar ginamito!" Lisor mai natuhṽehuh
gail ke, "Kabut gol ginamito!" '[a] 31 Husur ke nəvanuan gail ləƀigol natga-
lenan nəboŋ nəhai tomaur sal, nəsa ƀevisi nəboŋ nəhai ƀiŋod?"[b]

32 Ikad naulum̃an eru, artoƀur kotov nalo silat aRom, ale losəhar gəla-
ru van hən ləƀigol arƀimat mai aYesu. 33 Ŋa nəboŋ lotobar naut lotokisi
hən Nabəlashukadhutəmat, loriŋi itahətah len nəhai balbal ei, gai mai
naulum̃an eru artosa, esua len nəmatu san, togon len nəmair. 34 AYesu
ike, "Ita, geruƀat nəsaan egai dan galito, husur ləsaləboi nəsa lotogo-
le."[c] Beti lubar hən nəvat hən ləƀisaƀi ke as tikad nahurabat san gail.[d]
35 Nəvanuan gail loil, lokəta bunusi. Ale nəvanuan totibau salit gail loƀit
nabuŋolit van hən aYesu, lusor vilesi. Luke, "Gai ilav kuv nəvanuan
tile gail; ƀevi aKristo siGot, aGot totabtabuh lan, tilav kuv gai gabag!"
36 Nasoltia gail am lusor vilesi, logəm pəpadaŋ, lav navinika[e] van həni.[f]
37 Luke, "Gəƀevi kiŋ seJu gail, lav kuv gaiug səƀom̃!" 38 Ale ikad natosian
sua a məhat həni toke, "AKiŋ seJu gail bogai."

39 Gəlar sua, tovi ulum̃an tosa totahətah ei, isor mədasi ke, "Gaiug
gəsavi aKristo aGot totabtabuh lan a? Mjəə! Təmagenan, gilav kuv gaiug
gabag, ale lav kuv ginamər am!" 40 Be togon isor lan ke, "Gəsamətahw len
aGot a? Ivoi ke gemətahw husur nəpanismen sam̃ eƀitoṽ hən esan. 41 Ale
gidaru darupanis inor husur darukad nəpanismen tonor hən nəsa darto-

---

[a] **23.30** Hos 10.8 [b] **23.31** Namilen ke ləƀigol natgalenan hən aYesu, dereh ligol isa vəsa
səhori hən galit tile. [c] **23.34** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad nasoruan egai: *aYesu
ike, "Ita, ruƀat nəsaan egai dan galito husur ləsaləboi nəsa lotogole."* [d] **23.34** Psa 22.18
[e] **23.36** *Navinika* evi nəwain tomatu van vakon. [f] **23.36** Psa 69.21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gole, be ategai, gai sagol natideh tosa.” 42 Ale ike, “Yesu, nau gat ginau
nəboŋ gəƀegəm vi kiŋ.” 43 AYesu isor vari ke, “Nukel nakitinan mai gaiug
ke, daməŋai dereh gitoh mai ginau len naut nahəhaṽuran tovi Paratais.”

Nəmatan siYesu
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

44 Pəpadaŋ hən natuƀlial nəmargobut ikabut gol p̃is naut kavkav vəbar
namityal totor ut mədau, 45 husur nəyal satun am. Ale naƀiltikaliko
topəpehun naim siGot emətar len nahudhut eru.[g] 46 Beti aYesu ikai habat
ke, “Ita, gagai noriŋ nanunugw len navəlam̃.” Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ,
eməsol, imat.[h]
47 Nəboŋ nasenturion toris nəsa tovisi, isor sal suh aGot, ike, “Kitin
ategai evi nəvanuan tonor bogai!” 48 Naluṽoh luƀon hən ləƀekəta ris nəsa
tovisi. Nəboŋ lotorisi, len natəlmaman salito lulolosa, len nalolosaan sali-
to lotuh nəmabulito. 49 Ale galit p̃isi lotoləboi bun aYesu, loil a tut mai
alatpəhaṽut lotohusuri a Kalili, loris p̃is natgalenan.[i]

Nətavunan siYesu
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

50 Ikad nauluṁan sua, nahəsan aJosef tovi Sanhitrin sua, tovoi mai
tonor. 51 (Gai sədam̃ mai nəSanhitrin, len nəsa lotoutaut həni mai loto-
gole.) Evi uleArimatea, navile sua len naut a Jutea, totoh vir natohan
pipihabəlan aGot. 52 Ivan hən aPilate ale eus niben aYesu. 53 Beti ipat kuvi
vi pan, ruŋ gole len nəkaliko tovi linen ale riŋi len naƀurhuvat nəma-
tan lotota p̃uƀuli tia. Ləsətavun avan ideh len naƀur enan sal. 54 Ale evi
Nəboŋ Nautautan, nəSappat pəpadaŋ ƀetuƀat[j]. 55 Alatpəhaṽut, lototah
mai aYesu a Kalili, lohusur aJosef ale loris naƀurhuvat nəmatan mai
naṽide toriŋ niben topəlah lan. 56 Beti luvahim, loutaut hən natit tokad
nəƀon tosusau mai nəhai pəhas gail m̃os niben.
Ale len nəSappat luŋavŋav husur nalo siMoses.[k]

Na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10)

24 1 Len nəmariboŋ metəkav hən nawik,[l] dudulan som̃ilan,
alatpəhaṽut lovi lan naƀurhuvat nəmatan, lutariv natit tosusau
lotoutaut hən gail tia. 2 Lusaƀ nəvat nabopita torib tia dan naƀur nəma-
tan 3 avil nəboŋ lotoƀis, ləsəsaƀ niben Nasuƀ aYesu. 4 Nəboŋ lotonau

---

[g] **23.45** Exo 26.31-33 [h] **23.46** Psa 31.5 [i] **23.49** Psa 38.11 [j] **23.54** Evi naut mədau, pəpadaŋ hən namityal ƀimasur. [k] **23.56** Exo 20.10; Deu 5.14 [l] **24.1** NəSappat seJu gail etuƀat len naFraite nəboŋ namityal tomasur, ale inoŋ len nəSarete nəboŋ namityal tomasur. Gol ke nəmariboŋ metəkav hən nawik evi Sade.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tətan hən natenan sal, be losəhoṽut len naulum̃an toru artoil ben galito, artosun nahurabat tokabkabil. 5 Ninelit epil vəsa, ale lotəŋedur kəta
vi pan be gəlaru arukel mai galit ke, “Mətudoŋ mab hən avan tomaur
len naut silat lotomat? 6 Atenan satoh gegai, avil aGot igol ile məhat tia!
Mitinau təlmam hən nəboŋ totoh len naut a Kalili sal, 7 tokel mai gamit
ke, ‘Nəvanuan gail limasriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan
nəsaan gail, ale gai timastahətah len nəhai balbal, ale len nəmariboŋ
totor timasle məhat tətas.’ ”[m] 8 Beti lunau təlmam hən nasoruan san,
9 ale nəboŋ lototəlmam dan naƀurhuvat nəmatan, lukel p̃is natgalenan
mai Tosəŋavur Pisan Tosua mai ahai susur tile gail am. 10 Alatpəhaṽut
galenan lotokəmaienan mai ahai pispisul gail: lovi aMeri ta Maktala,
aJoanna, aMeri anan aJemes mai alat lototah mai galito. 11 Avil ahai pispisul gail ləsadəlom nasoruan enan husur lunau ke səkad namilen. 12 Be
aPita ile məhat, igam vi lan naƀurhuvat nəmatan. Nəboŋ toƀetƀet hən
ƀekəta vi lan ƀurhuvat, eris nəkaliko nalinen gail ŋai, ale ivahim, ip̃aŋ
len nəsa tovisi.

Nap̃isal vi Emmaus
(Mak 16.12-13)

13 Len nəmariboŋ enan ŋai ikad galit eru artovi lan navile lotokisi hən
Emmaus, nakilomita han tovi 11 a tut dan naut a Jerusalem.[n] 14 Gəlaru
arusorsor mai gəlar gabag husur natit p̃isi tovisi tia. 15 Nəboŋ artosorsor mai artohol husur natgalenan, aYesu m̃au egəm, itah mai gəlaru len
nəyaran səlaru. 16 Be aGot igol arsakəta ləboii. 17 Ale eus gəlar ke, “Len
nasoruan saməru nəboŋ mərtoyar van, məruhol husur nəsa?” Ale aroil
ei, len nalolosaan arusar batut. 18 Beti gəlar sua, nahəsan aKleopas isor
vari ke, “Len nametƀos p̃isi a Jerusalem, gaiug səƀom̃ gəsaləboii nəsa
tovisi ei len nəboŋ galeg a?” 19 Eus gəlar ke, “Nəsa gail?” Arusor vari ke,
“Natgalenan husur aYesu ta Nasaret, aulum̃an sua tovi hai kelkel ur todaŋ
len nagolean mai nasoruan len nəhon aGot mai nəvanuan gail p̃isi. 20 Beti
aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o sidato, loriŋi len navəlan alat
a Rom hən ləƀeriŋ nəmatan lan, ale lugol itahətah len nəhai balbal.
21 Avil a m̃o namtuvatvat viri ke, tovi atenan ƀilav kuv a Israel dan alat
lototəgau gat gidato. Be savi natenan ŋai, daməŋai evi nəmariboŋ totor
togam gol natgalenan tovisi tia. 22 Ale sual am, alatpəhaṽut sinamit galevis lugol namtosəhoṽut. Daməŋ dudulan som̃ilan lovi lan naƀur nəmatan
23 ale nəboŋ ləsəsaƀ niben, lotəlmam, luke lotoris na-kəta-risi-an sual ei
ke, aŋel artoke aYesu tomaur tia. 24 Beti galit galevis lototah mai gina-

---

[m] **24.7** Luk 9.22; 17.25; 18.31-33 [n] **24.13** Nasoruan ta Kris ike naut a Emmaus nəstatia han tovi 60 a tut dan naut a Jerusalem, nəstatia evi nabəlavan tokad 187 mita lan. Namilen ke naut a Emmaus ipat nakilomita tovi 11 a tut dan naut a Jerusalem.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mito, lovi lan naƀur nəmatan ale lusaƀi hum alatpəhaṽut lotokele, avil gai, ləsarisi.” 25 AYesu ikel mai gəlar ke, “Nəkadumir iṽonṽon. Idaŋ hən mərƀedəlom p̃is nəsa ahai kelkel ur gail lotokele. 26 Evi naləŋonian siGot ke aKristo imasləŋon isa vəsa m̃os natgalenan, beti ƀis len nəyalyalan san.” 27 Beti tuƀat len aMoses mai ahai kelkel ur gail p̃isi, isor vahvah mai gəlaru, kel natit p̃isi husur gai gabag topat len natosian siGot kavkav.

28 Nəboŋ lotoyar gəm pəpadaŋ hən navile artovan həni, aYesu iyar sum̃an ƀivan am. 29 Be arutaltal həni ke, “Gitoh mai ginaməru husur naut igomgom mai namityal imasur tia.” Ale eƀis lohoim hən ƀitoh mai gəlaru.

30 Nəboŋ topat hən nətarhəgarin hən ƀihan mai gəlaru len natev, ilav nabəta, esipa həni, eƀuri ale ilavi mai gəlaru. 31 Vəha-sua ŋai namətalar esəŋav, aroris ləboii. Beti iyav dan gəlaru. 32 Arousus gəlar gabag ke, “Imabe nəlodar imavuhos nəboŋ tosor mai gidaru metp̃isal, tosor vahvah hən natosian siGot mai gidaru?” 33 Ŋa len namityal enan ŋai arule məhat, arotəlmam vi Jerusalem. Arusaƀ Tosəŋavur Pisan Tosua lotoƀonƀon mai alat lototah mai galito, 34 lotoke tokitin ke Nasuƀ tole məhat mai tovisi hən aSimon. 35 Beti gəlaru arukel ur nəsa tovisi metp̃isal mai na-risləboii-an səlaru nəboŋ aYesu toƀur nabəta.

AYesu evisi hən ahai susur gail
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23; Uman 1.6-8)

36 Nəboŋ artohol husur natgalenan sal, aYesu evisi, eil rivuh len galito ale ikel mai galit ke, “Nəlomit tikad natəm̃at.” 37 Be losəhoṽut, ninelit epil, lunau ke lotoris nanunun. 38 Beti ikel mai galit ke, “Mətomətahw hən nəsa? Imabe nəlomit euri ke notomaur tətas? 39 Məteris navəlagw mai nariegw gəlaru; ginau bogai! Bar ginau hən mətƀeləboi ginau, husur nanunun ideh səkad nabəlasehw mai navisoh sum̃an ginau notokade.”

40 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ eṽusan galit hən navəlan mai narien gəlaru. 41 Len nakemkeman mai nəmaŋmaŋan salito nəlolit euri sal ale ike, “Mətukad nəhanian ideh geg a?” 42 Ŋa lulav nahudhuieh lotoləŋasi maii, 43 ale ilavi, ihani len nəholito.

Nasoruan naməkot siYesu husur nauman

44 Beti ikel mai galit ke, “Egai nəsa notokele mai gamit tia nəboŋ nototoh mai gamit sal ke, natit p̃isi lototosi husur ginau len nalo siMoses mai ahai kelkel ur gail mai nəƀe gail limassarpoh.” 45 Beti esəŋav hən nənauan salit hən ləƀeləboi natosian siGot. 46 Ikel mai galit ke, “Natosian ekəmaiegai ke: AKristo, aGot totabtabuh lan, timasləŋon tisa vəsa ale le məhat dan nəmatan len nəmariboŋ titor.[o] 47 Ale len nahəsan dereh nəvanuan gail likel ur nəpairan dan nəsaan m̃os naruƀatian dan nəsaan van

---

[o] **24.46** Isa 53; Hos 6.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən naluṽoh hən nametƀos gail p̃isi, tuƀat a Jerusalem. 48 Gamit mətoris
natgalenan, mitia kel ur nəsa məttorisi mai nəvanuan gail. 49 Məteris,
nosəvat nəsa aTəmagw tokel gati van hən gamito, be gamit mititoh
len naƀiltivile vir aGot ƀikol nədaŋan hən nəyalyalan len gamito hum
nahurabat.”[p]

AYesu evi məhat
(Mak 16.19-20; Uman 1.9-11)

50 Beti esəhar galit vəbar naut a Petani, ale isah hən navəlan vi məhat,
eus aGot hən ƀigol navoian van hən galito. 51 Nəboŋ tosorsor sal eriŋ gali-
to ale aGot ilavi vi məhat vi lan nəmav. 52 Ŋa lulotu həni beti lotəlmam
vi Jerusalem, lukemkem masuṽ. 53 Ale lutoh tin len naholəvat todar vis
naim siGot, lusor sal suh tabtab hən aGot.

---

[p] **24.49** Uman 1.4-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jon

Na-kel-uri-an tovoi aJon totosi

Ase itos naloƀulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke aJon tovi esua len ahai susur tosəŋavur pisan toru siYesu, gai itosi.

AJon itos naloƀulat egai hən nəsa?

Itosi hən ƀikel uri ke aYesu tovi aNatun ulum̃an aGot tosua səƀon, ale evi tarhət sinəvanuan gail hən ləƀeriŋ nəlolit ƀidaŋ lan, ləƀikad nadəlomian lan.

AJon itosi m̃os ase?

Itosi m̃os alat lotoke leləboi aYesu, alat lotoke linau ləboi nəsa tokele husur gai.

Nəsa evisi len naloƀulat egai?

AJon ikel ur namerikel gail aYesu togole, mai nap̃usanan gail tokel uri ke tovi aNatun aGot.

Naloƀulat ehusur as galito?

Ehusur aYesu, ehusur aTəman, ehusur aNunun. Ehusur aYesu toṽusan aTəman hən nəvanuan gail, ehusur aNunun toviol hən nəmauran len nəsa aYesu togole mai tokele.

Natgalenan evisi ŋais?

Naloƀulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 26 vəbar A.D. 30.

Natgalenan evisi a be?

Naloƀulat egai iƀol husur nəsa tovisi len naut a Jutea.

AJon ike totos naloƀulat egai "hən mətƀedəlomi ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, tovi aNatun aGot. Nutosi maienan hən mətƀeriŋ nəlomit lan, ale len nadəlomian samit mətƀikad nəmauran len nahəsan" (Jon 20.30-31). AJon ekis aYesu hən aSoruan ale ikel uri ke itah mai aGot tia len natuƀatan nəboŋ togol natit p̃isi. Ikel uri ke aSoruan evi Got. Ale len naloƀulat egai aYesu ikel vəha-soƀur həni ke "Ginau novi." Lumaiegai ke: "Ginau novi bəta hən nəmauran" (6.35); "Ginau novi nam̃ial hən navile a pan" (8.12); "Ginau novi bopita" (10.7); "Ginau novi vanuan nasipsip tovoi" (10.11); "Ginau novi na-le-məhat-an dan nəmatan" (11.25); "Ginau novi p̃isal, novi kitinan, novi mauran" (14.6) mai "Ginau novi bathuhau nakrep tin" (15.1, 5). Nəboŋ tokəmaienan ehum toke tovi Got, ale ikel kot natenan nəboŋ toke, "novi ginau notovi ginau" (8.24) ale nəboŋ toke, "a tahw hən aApraham tovisi, novi ginau notovi ginau" (8.58). Len naṽide tomaienan ikel vəhoti ke tovi Got, natuƀatan san eƀuer, nanoŋan san eƀuer.

1) AYesu ase? (1.1-18)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2) AJon Baptais eutaut hən nəvanuan gail m̃os nagəmaian seKristo (1.19-34)
3) AYesu etuƀat hən nauman san (1.35-51)
4) Nauman siYesu len nəhon nəvanuan gail (2.1–12.50)
5) Nəsa aYesu togole mai top̃usan həni pəpadaŋ hən naut a Jerusalem (13.1–17.26)
6) Lutah gat aYesu, lukot həni (18.1–19.16s)
7) Nəmatan siYesu mai nətavunian san (19.17-42)
8) Na-le-məhat-an siYesu, ale evisi hən ahai susur san gail (20.1-10)
9) AYesu evisi naməkot len naut a Kalili (20.11–21.25)

Nasoruan egəm vi vanuan, aYesu

1 1 Len natuƀatan naSoruan itoh tia, ale aSoruan itah mai aGot, aSoruan enan evi Got. 2 Atenan itah mai aGot len natuƀatan. 3 Len atenan aGot igol natit p̃isi tovisi. Atenan taƀuer, asike təkad natideh. 4 Gai evi nəkadun nəmauran, ale nəmauran enan evi nam̃ial sinəvanuan gail. 5 Nam̃ial satom̃ial van sal len nəmargobut be nəmargobut sasəhori.

6 Aulum̃an sua egəmai, aGot tosəvati, nahəsan aJon.[a] 7 Atenan egəm hum na-sor-ləboii-an hən ƀikel vəhot nakitinan husur nam̃ial, hən nəvanuan p̃isi ləƀedəlom napisulan tokele. 8 Gai gabag savi m̃ial, be egəm hən ƀikel vəhot nakitinan husur nam̃ial. 9 ASoruan egaii togəm hən navile a pan, gai evi nam̃ial kitin tom̃ias nəvanuan p̃isi.

10 Len gai aGot igol navile a pan tovisi. ASoruan itoh len navile a pan avil navile a pan ləsakəta ləboii. 11 Egəm hən nəvanuan gail lotovi esan matmat, avil esan gail lomətahuni. 12 Be galit p̃isi lotohəhaṽur həni, lotoriŋ nəlolit len nahəsan, eviol mai galit maiegai ke: evi len galito hən ləƀegəm vi natun aGot gail. 13 Nəvanuan ideh səpas galito, ləsavisi husur na-ləŋon-buni-an sinəvanuan o husur nənauan seulum̃an, avil nəpasian salit egəm len aGot.

14 ASoruan beti egəm vi vanuan, itoh mai gidato. Datoris nəyalyalan san, nəyalyalan aSoruan tokade, husur tosua ŋai, togəm len aTata. Epul hən navoian toviol kəmas həni, epul hən nakitinan. 15 AJon ikel vəhot nakitinan husuri, ikai ke, “Ategai bogai notosor husuri ke, ‘Gai ƀegəm a tahw len ginau, iyalyal səhor ginau, husur itoh sutuai tia, ginau notoƀuer sal.’ ”

16 Husur napulan hən navoian san, eviol kəmas hən navoian mai gidato. Ale len navoian san, eviol, eviol, eviol tabtab mai gadito. 17 Bathut len aMoses, aGot eviol hən nalo, avil len aYesu, aGot eviol kəmas hən navoian mai nakitinan mai gidato. 18 Avan ideh saris aGot boŋ ideh.

---

[a] **1.6** Jon 1.19-36; Mat 3.1; Mak 1.4; Luk 3.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ANatun səƀon ŋai tosua, tovi Got, gai totoh tin mai aTata, gai eris aGot, isor vəsvəsaii.

AJon ike savi aKristo, aGot totabtabuh lan
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

19 NaJu gail a Jerusalem losəvat ahai tutumav gail mai galevis len
nahəmar aLevi mai naFarisi gail hən ləƀeus aJon ke, "Gaiug ase?" Ale
egai evi na-kel-koti-an siJon. 20 Ikel vəhoti, satətas gole, ikel vəhoti ke,
"Ginau nəsavi aKristo, aGot totabtabuh lan." 21 Ŋa lousi ke, "Ase gaiug?
AElijah la?" Ale ike, "Aoa, nəsavi gai." Luke, "Govi ahai kelkel ur a?"
Isor var galit ke, "Ao."[b] 22 Beti lousi ke, "Gaiug ase? Gikel koti mai gina-
mit hən namtƀikel mai alat lotosəvat ginamito. Gaiug gikel nəsa husur
gaiug?"
23 AJon isor var galito hum ahai kelkel ur, aIsaiah ta sutuai toke,
"Novi nadoldol tokai len naut masmas toƀəƀesw ke,
'Gol naƀisal tinor mõos Nasuƀ!' "[c]
24 Beti naFarisi gail naJu lotosəvat galit gəmai, 25 lousi ke, "Asike
gəƀevi aKristo, asike gəƀevi aElijah, asike gəƀevi aHai kelkel ur, imabe
gubaptais hən nəvanuan gail?"
26 AJon isor var galit ke, "Ginau nubaptais hən nəwai, be ikad sua toil
ben gamito, mətsakəta ləboii. 27 Gai toyar a tahw hən ginau, ginau nəsa-
nor kasi hən nəƀisah ruƀat nəhau hən naributbut san."[d] 28 Len nəboŋ enan
aJon ibapbaptais hən nəvanuan gail len naut a Petani, tarhəwisel Jortan.

AYesu, natuhsipsip siGot

29 Pelan han, aJon eris aYesu toyaryar gəmai ale ike, "Məteris!
Natuhsipsip siGot ƀilav kuv nəsaan sinavile a pan.[e] 30 Ategai bogai noto-
sor husuri ke, 'Dereh avan sua tegəm a tahw len ginau, iyalyal səhor
ginau, husur itoh sutuai tia, ginau notoƀuer sal.' 31 Ginau nəsakəta ləboii,
avil nogəm, nubaptais hən nəwai hən nəƀigol aIsrael ləƀeləboii."[f]
32-33 Beti aJon ikel koti ke, "Nəsakəta ləboi ategai, avil atenan tosəvat
ginau hən nəƀibaptais hən nəwai, ikel mai ginau ke, 'Nəboŋ gəƀeris
aNunugw ƀevi pan, ƀitoh tin len avan sua, avan enan dereh tibaptais hən
nəvanuan gail hən aNunun aGot.' Beti noris aNunun aGot tovi pan dan
nəmav hum nətav[g] ale itoh tin len ategai. 34 Ale noris natgalen tia, nukel
koti ke, ateg bogai aGot totabtabuh lan."[h]

---

[b] **1.21** *Elijah:* Mal 4.5, *ahai kelkel ur:* Deu 18.15, 18 [c] **1.23** Isa 40.3 [d] **1.27** Evi slev gail lotosah ruƀat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail. [e] **1.29** *Navile a pan* len naut egai namilen nəvanuan ideh. [f] **1.31** *Israel* len naut egai evi nəpasusan siJakop aGot tokisi hən aIsrael am. [g] **1.32-33** *Nətav* ehum navimal topəhapəhw. [h] **1.34** Natosian galevis ta sutuai luke *evi anatun ulumãn siGot*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ahai susur metəkav gail siYesu

35 Len nəboŋ tohusuri aJon eil tətas mai eru len ahai susur san gail.
36 Nəboŋ toris aYesu toṽot van ike, "Məteris! Natuhsipsip siGot bolai."
37 Nəboŋ ahai susur artosəsəloŋ hən nəsa tokele, arohusur aYesu. 38 Beti
aYesu ipair, eris gəlaru artohusuri, ale eus gəlar ke, "Mərolənon nəsa?"
Arusor vari ke, "Rappi (namilen ke Hai p̃usan), gutohtoh a be?" 39 Isor var
gəlar ke, "Gəm, kəta risi." Ŋa aruvan, aroris naut totohtoh lan, ale arutah
maii len namityal tovat ut mədau, lovurvur nəmariboŋ enan maii.
40 AAdru aṽan aSimon Pita, evi gəlar sua tosəsəloŋ hən nəsa aJon
tokele, tohusur aYesu. 41 Natit metəkav aAdru togole, isab̃ aSimon, aṽan
gabag, ale ikel maii ke, "Namrusab̃ aMessiah!" (namilen tovi aKristo,
aGot totabtabuh lan). 42 Beti aAdru esəhar aPita van hən aYesu. AYesu
ekəta bunusi ale ike, "Gaiug boh aSimon, anatun aJon, dereh lekis gaiug
hən aKefas (namilen tovi aPita)."[i]

AYesu ekis aFilip mai aNatanael

43 Pelan han aYesu ike tevi lan naut a Kalili. Ebubur mai aFilip ale
ikel maii ke, "Gegəm husur ginau." 44 (AFilip evi aulePetsaita tovi navi-
le matmat siAdru mai aPita). 45 AFilip isab̃ aNatanael ale ikel maii ke,
"Namtusab̃ ategai aMoses totos husuri len nalo san, ahai kelkel ur gail
am lutos husuri! Nahəsan aYesu, anatun aJosef ta Nasaret." 46 ANatanael
eusi ke, "Natideh tovoi m̃au egəm a Nasaret a? Eb̃uer!" AFilip ike,
"Gegəm risi."
47 Nəboŋ aYesu toris aNatanael togəm həni ike, "Məteris! AuleIsrael
kitin bogai! Səkad nagəgərasan ideh lan." 48 ANatanael eusi ke, "Goləboi
mab hən ginau?" AYesu isor vari ke, "Noris gotobətah pipifik[j], a tahw hən
aFilip tokis gaiug." 49 ANatanael esəhoṽut len natenan, isor vari ke, "Hai
p̃usan, kitin, gaiug boh aNatun aGot, gaiug boh aKiŋ seIsrael!"[k] 50 AYesu
ikel maii ke, "Godəlom natenan husur notokel mai gaiug ke notoris
gotobətah pipifik a? Dereh geris natit gail gəb̃ip̃aŋ lan səhor masuṽ hən
natenan." 51 AYesu isor am ke, "Kitin, nokitin mai gamit ke, dereh məte-
ris nəmav b̃esəŋav, aŋel siGot gail ləb̃evi məhat ale ləb̃evi pan len aNatun
Nəvanuan."[l]

Nəlahan len naut a Kana

2 1 Hois am ikad nəlahan len naut a Kana a Kalili. Anan aYesu itoh ei,
2 ale lous aYesu mai ahai susur san gail am hən ləb̃egəm hən nəla-
han. 3 Len nəhanan, nəboŋ nəwain tohav, anan aYesu ikel maii ke, "Lupar

---

[i] **1.42** Len nasoruan ta Aram, *Kefas* evi vat mot, *Pita* am evi vat mot len nasoruan ta Kris.
[j] **1.48** *Nafik* evi nəhai sua, naṽite am lokisi hən nafik. [k] **1.49** Psa 2.7 [l] **1.51** Gen 28.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wain." 4 Ale aYesu isor vari ke, "Litegai, savi natideh len gidaru, namityal
sagw sagəm sal." 5 Ale anan ikel mai nəvanuan nauman gail ke, "Nəsa
ƀikel mai gamito, mitigole."
6 Len naut enan naƀiltiƀiliwai nəvat tomələvtes loil ei. Husur naṽide
len nalo salito, naJu gail lugol galit luveveu len nəwai enan. Nəboŋ
naƀiltiƀiliwai ṽisusua topul ikad nalita tovi 80 o 120 lan. 7 AYesu ikel mai
galit ke, "Ƀir nəwai len naƀiltiƀiliwai galegai." Ale loƀir nəwai van vapul
səsəhov. 8 Beti ikel mai galit ke, "Vəvaut kuv ideh, lavi van hən nəmasta
hən nəhanan." Ale lugole. 9 Nəboŋ amasta hən nəhanan todamis nəwai
togəm vi wain, ekis nauluṁan tomadhalah gəmai. (Amasta saləboi naut
nəwain togəm lan, be nəvanuan nauman gail loləboii). 10 Isor sal suh
auluṁan en tolah ke, "Nəvanuan p̃isi lopəpehun nəwain tovoi a ṁo, ale
nəboŋ galit lototərog, lopəpehun togon savoi masuṽ. Avil gaiug, gotəgau
gat nəwain tovoi vəbar gagai!"
11 Natenan aYesu togole len navile a Kana a Kalili evi namerikel metə-
kav tokel kot aYesu, tovəhot nəyalyalan san. Ale ahai susur san gail loriŋ
nəlolit todaŋ lan.
12 Nəboŋ nəlahan tonoŋ aYesu evi pan vi Kapernaum, gai mai aṽan gail
mai anan mai ahai susur san gail, ale losuh ei hən nəmariboŋ galevis.[m]

AYesu ivahvahur naut todar vis naim siGot
(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 NəPasova seJu gail egəm pəpadaŋ, ale aYesu evi məhat vi Jerusalem.
14 Len naholəvat todar vis naim siGot eris alat lotop̃ur hən naƀuluk mai
nasipsip mai nətav gail. Eris alat lotogəgel hən nəvat lotobətah ei.[n]
15 AYesu ebutan ƀonƀon hən nəhau gail, beti ehut nəvanuan p̃isi dan
naholəvat todar vis naim siGot. Ehut nasipsip mai naƀuluk gail, idaŋ-
daŋ nakoin gail ale ikabsan natev gail. 16 Ikel mai alat lotop̃ur hən nətav
gail ke, "Tariv natgaleg vi tut. Samtigol naim seTəmagw tehun naim
nəmaket!"
17 Ahai susur san gail lunau səhoti ke natosian ike, "Nəlogw ipat tabtab
len naim saṁ totəgau gat tabtab hən ginau."[o]
18 Nəlon naJu gail epəŋasi ale lousi ke, "Gukad nədaŋan hən na-il-a-ṁo-
an tomabe hən gotoləboi gəƀigol natgalenan? Gigol namerikel ideh hən
namtƀekəta ləboi nədaŋan saṁ!" 19 AYesu isor var galit ke, "Mitigol naim
siGot egai timasirsir, ale dereh neum həni tile məhat təlmam len nəma-

---

[m] **2.12** Mat 4.13 [n] **2.14** Nəvanuan naut tiltile gail lovi lan naƀiltivile Jerusalem ṁos nəPasova. Logəm len naprovens isoƀur ale lukad nəvat tiltile. Imaienan, len naholəvat todar vis naim siGot a Jerusalem, ikad nəvanuan lotogəgel hən nəvat silat lotogəmai. Husur ahai tutumav gail ludaṁ hən nəvanuan lotoviol len naim siGot leviol hən nəvat nasilva səlani ŋai. [o] **2.17** Psa 69.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

riboŋ titor."[p] 20 Ale lusor vari ke, "Namtoum hən naim egai len nasihau
tovi 46. Gunau ke goləboi gəƀeum həni ƀile məhat təlmam len nəmariboŋ
ƀitor mabe?" 21 Ris aYesu tosor husur naim siGot tovi niben. 22 Imagenan,
nəboŋ aGot tolavi dan nəmatan, ahai susur san gail lunau gat nategai
tokele tia, ale lodəlom natosian siGot mai nasoruan siYesu.

AYesu eləboi tia nənauan sinəvanuan gail

23 Ale nəboŋ aYesu totoh len naut a Jerusalem len nəhanan hən
NəPasova, isoƀur loriŋ nəlolit len nahəsan nəboŋ lotoris namerikel gai
togolgole. 24 Avil aYesu səkad nadəlomian len nəlolit lotoriŋi len gai husur
eləboi naƀoruan nəsaan salit gail. 25 Avan ideh asike ƀikel kot nəvanuan
gail maii, savi natideh len gai, husur gai eləboi naƀoruan salit tia.

AYesu mai aNikotemus

3 1 Ikad avan sua len naFarisi gail, nahəsan aNikotemus toil a m̃o
hən naJu gail. 2 Egəm hən aYesu len mariug, ale isor maii ke, "Hai
p̃usan, namtoləboii ke gaiug govi ahai p̃usan sua aGot tosəvati gəmai,
husur səkad avan ideh toləboi ƀigol namerikel gotogolgole, asike aGot
ƀitoh maii." 3 AYesu isor vari ke, "Kitin, nokitin mai gaiug ke, avan ideh
asike ƀikad nəpasian tətas,[q] edədas ƀeris natohan pipihabəlan aGot."
4 ANikotemus eusi ke, "Imab hən nəvanuan tovi haṽut tia ƀikad nəpasian
tətas? Edədas ƀeƀis təlmam len nəhad hən natətai len nabəhaṽun anan
hən ƀipas vəha-ru həni!"
5 AYesu isor vari ke, "Kitin, nokitin mai gaiug ke, nəvanuan timaskad
nəpasian len nəwai mai aNunun aGot[r], hən ƀeləboi ƀeƀis len natohan
pipihabəlan aGot. 6 Niben nəvanuan ipas nəvanuan tokad nəmauran hən
niben ŋai, aNunun aGot ipas nanunun nəvanuan, nanunun toveveu, tokad
nəmauran toveveu. 7 Imaienan, sagip̃aŋ len nəsa notokele ke, 'Gimaskad
nəpasian tətas.' 8 Nəlan eṽuv husur nalənonian san ale gosəsəloŋ hən
nəwalan han, be gəsaləboi naut toṽuv gəm lan mai naut toṽuv vi lan.
Len naṽide tomaienan, gəsaris aNunun aGot, be goris nauman san len
nəmauran silat aNunun aGot topas nanunulito toveveu." 9 ANikotemus
eusi ke, "Natgalenan levisi mabe?" 10 AYesu isor vari ke, "Imabe? Govi
ahai p̃usan totibau seIsrael, be gəsaləboi natgaleg a? 11 Kitin, nokitin mai
gaiug ke, namtukel ur nəsa namttoləboii, namtukel kot nəsa namttorisi,
avil gamito, mətsadəlom na-kel-koti-an sinamito. 12 Nəboŋ notosor husur

---

[p] **2.19** Mat 26.61, 27.40; Mak 14.58, 15.29 [q] **3.3** Len nasoruan ta Kris, *tətas* ikad namilen sual am tovi *egəm a məhat* gol ke naves egai eləboi ƀikad namilen tovi *avan ideh asike ƀikad nəpasian togəm a məhat, edədas ƀeris natohan pipihabəlan aGot.* [r] **3.5** Len nasoruan ta Kris, *nunun* ikad namilen eru, sua evi nanunun, sua evi nəlan o nasuŋavŋavan. Len natosian seJu gail nəboŋ lotosor husur aGot, lokəmaienan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəsa tovisi len navile a pan, mətsadəlom ginau. Gol ke nəƀisor husur nəsa
tovisi len nəmav, asike mətodəlom ginau! 13 Səkad avan ideh tovi məhat
len nəmav toləboi ƀikel ur nəsa tovisi lan. ANatun Nəvanuan ŋai egəm
len nəmav, naut san matmat, ale gai ŋai eləboi ƀikel husuri. 14 Len naut
toƀəƀesw, tomasmas, aMoses esuhun nəlablab hən nəm̃at len nəhai.[s] Len
naṽide tomaienan, limassuhun aNatun Nəvanuan len nəhai balbal, 15 hən
ke, nəvanuan p̃isi ləƀeriŋ nəlolit lan, dereh likad nəmauran vi sutuai.
16 "Bathut aGot eləmas bun navile a pan maiegai ke: eviol hən aNatun
tosua səƀon hən avan ideh ƀeriŋ nəlon ƀidaŋ lan, asike, asike imasig
be dereh tikad nəmauran vi sutuai. 17 Husur aGot sasəvat aNatun vi lan
navile a pan hən ƀeriŋi ke lipanis sil nəsaan salito, be hən ke, len aNatun,
aGot ƀilav kuv galit dan nəsaan salito. 18 Avan ideh tokad nadəlomian
lan, aGot sariŋi ke ƀipanis, avil avan ideh səkad nadəlomian lan, aGot
eriŋi tia ke tipanis, husur səkad nadəlomian len nahəsan aNatun aGot
tovi aNatun tosua səƀon. 19 Nəpanismen esil nategai ke: Nam̃ial eƀis len
navile a pan, be nəvanuan loləmas bun nəmargobut səhor Nam̃ial, husur
nəsa lotogolgole isa batbat. 20 Husur alat lotogolgol nəsaan lomətahun
bun Nam̃ial, ləsavi lan Nam̃ial husur lomətahw len Nam̃ial ƀem̃ias p̃arp̃ar
hən nəsaan salito len nəhon nəvanuan gail. 21 Be avan ideh totoh len
nakitinan, egəm hən Nam̃ial hən ƀem̃ias nəsa togole len nədaŋan siGot."

AJon Baptais isor husur aYesu

22 Nəboŋ natgalenan tonoŋ, aYesu mai ahai susur san gail lovi lan nap-
rovens a Jutea. Len naut enan itohtoh mai ahai susur san gail ale ibaptais
hən nəvanuan gail. 23 AJon am ibaptais hən nəvanuan gail len naut a
Aenon pəpadaŋ hən naut a Salim, husur nəwai isoƀur ei. Ale nəvanuan
gail logəm tabtab həni, hən ləƀibaptais. 24 (Len nəboŋ enan ləsariŋ aJon
len naim bəbaŋis sal).[t]
25 Beti ahai susur siJon galevis loṽitṽituh mai naJu sua husur naṽide
hən nalilosan hən ləƀiveveu m̃os nalotuan. 26 Ale logəm hən aJon, luke,
"Hai p̃usan, ategaii totoh mai gaiug tarhəwisel Jortan, ategaii gotosor
husuri, gagai ibaptais hən nəvanuan gail, ale nəvanuan p̃isi logəm həni."
27 Ale aJon isor var galit ke, "Nəvanuan eləboi ƀikad nəsa ŋai aGot
len nəmav toviol həni maii. 28 Gamit m̃au mətoləboi mətƀikel kot nəsa
notokele ke, 'Ginau nəsavi aKristo, aGot totabtabuh lan. Avil aGot esəvat
ginau a m̃o tia, beti atenan.'[u] 29 Nəƀikel nasoruan kəta husuri, imaiegai
ke, natəbarehreh tolah evi seulum̃an tolah maii. Be naulum̃an tovi tarhət
sitenan tolah, toil təban, tosəsəloŋ həni, gai ehəhaṽur hən tosəsəloŋ hən
nadolon aten tolah. AKristo esum̃an atenan tolah, ale nəvanuan lotovan
həni hən ƀibaptais hən galito, losum̃an alitenan tolah. Ginau nosum̃an

---

[s] **3.14** Num 21.9 [t] **3.24** Mat 14.3; Mak 6.17; Luk 3.19-20 [u] **3.28** Jon 1.20; Mal 3.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naulum̃an tovi tarhət sitenan. Nopul hən nahəhaṽuran nəboŋ notosə-
səloŋ hən nəvanuan gail lotovan hən aKristo. 30 AKristo timasyalyal səhor
ginau; ginau a pan."
31 Atenan togəm len naut a məhat, iyalyal səhor natit p̃isi; avan tovi
hən navile a pan, evi sinavile a pan, ale isor husur natit gail sinavile
a pan ŋai. Atenan togəm len nəmav iyalyal səhor natit p̃isi. 32 Ikel kot
nəsa torisi, nəsa tosəsəloŋ həni be səkad avan ideh todəlom nəsa tokele.
33 Be avan ideh todəlom na-sor-ləboii-an san, isab̃ səhoti ke aGot ekitin.
34 Husur atenan aGot tosəvati ikel nasoruan siGot husur aGot eviol hən
aNunun kavkav maii, nagilen tob̃uer. 35 AGot, aTata eləmas bun aNatun,
ale eriŋ natit p̃isi len navəlan tia. 36 Avan ideh toriŋ nəlon todaŋ len
aNatun aGot ikad nəmauran vi sutuai. Avil avan ideh tomətahun b̃eriŋ
nəlon len aNatun aGot, asike ikad nəmauran enan, be nəlol paŋpaŋ siGot
ipat tabtab lan.

AYesu mai atob̃taSamaria

4 1 Beti naFarisi gail losəsəloŋ həni ke aYesu tobaptais hən nəvanuan
lotosob̃ur hən ləb̃egəm vi hai susur san gail, lusob̃ur səhor siJon.
2 (Be savi aYesu tobaptais hən nəvanuan, ahai susur san gail ŋai lugo-
le.) 3 Nəboŋ aYesu toləboi nəsa naFarisi gail lotosəsəloŋ həni, eriŋ naut
a Jutea, etəlmam vi Kalili.[v] 4 Len nəvanan san imasyar tur len naut a
Samaria.
5 Ale ibar navile sua a Samaria, nahəsan a Sikar, topat pəpadaŋ hən
nətan aJakop tolavi mai aJosef, anatun.[w] 6 Ikad nab̃urhuwai siJakop ei.
Beti aYesu, niben tomatmat husur nəyaran tobəlav, ebətah tarhəb̃urhuwai
enan. Natub̃lial bolai.
7 Atob̃taSamaria sua egəm hən b̃evəvaut. Ale aYesu ikel maii ke, "Lav
nəwai. Nemuni." 8 Ebətah səb̃on husur ahai susur san gail lovi lan navile
hən ləb̃eṽur nəhanian ideh. 9 Imagenan apəhaṽut isor vari ke, "Be gaiug
govi Ju, ginau novi tob̃taSamaria. Gous mab hən nəwai hən ginau?"
(Husur alat a Jutea ləsab̃on mai alat a Samaria boŋ ideh).[x] 10 Ale aYesu
isor vari ke, "Gətaləboi naviolan siGot, mai ginau notokel mai gaiug, 'Lav
nəwai. Nemuni,' gətaus ginau həni tia, ale nətəlav nəwai nəmauran mai
gaiug."
11 Alitenan ikel maii ke, "Nasub̃, gəsəkad nab̃iliwai, nəhau eb̃uer, ale
nab̃urhuwai eg isareh masuṽ. Goləboi gəb̃evəvaut nəwai nəmauran enan
a be? 12 Gaiug gunau ke gototibau səhor atəmadat ta sutuai, aJakop a?

---

[v] **4.3** Nəboŋ aYesu toləboii ke naFarisi lotosəsəloŋ hən tobaptais hən nəvanuan tosob̃ur, emətahun ləb̃ib̃al maii ale eriŋ naut enan. [w] **4.5** Gen 33.19; Jos 24.32. Len naut egai isor husur aJakop ta sutuai, tovi natun aIsak tovi natun aApraham. [x] **4.9** Luk 9.52-53; Ezr 4.1-5; Neh 4.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bathut gai m̃au ilav nab̃urhuwai egai mai gidato, ale gai mai anatun gail
mai narivatəvat gail lomun lan.”
13 AYesu isor vari, ike, “Nəvanuan p̃isi lotomun len nəwai egai, dereh
limaduh tətas. 14 Avil avan ideh tomun nəwai nəb̃ilav maii, asike imaduh
boŋ ideh. Be nəwai nəb̃ilavi maii ehum nabəko toṽuv vi məhat len nəlon,
tolav nəmauran vi sutuai maii.” 15 Napəhaṽut ikel maii ke, “Nasub̃, lav
nəwai ideh mai ginau bai, hən asike nəb̃imaduh boŋ ideh, asike nəb̃egəm
gegai hən navəvautan tətas am.” 16 Ikel mai alitenan ke, “Givan vakis
asoam̃, məregəmai.” 17 Apəhaṽut isor vari ke, “Nəsəkad asoagw ideh.”
AYesu ikel maii ke, “Nəboŋ gotoke, ‘Nəsəkad asoagw ideh,’ gokitin;
18 husur gulah mai asoam̃ erim tia, ale ahaṽut gotokade gagai savi asoam̃,
gəsəlah maii. Nəsa gotomadhakele ekitin.”
19 Apəhaṽut ike, “Nasub̃, gaiug govi ahai kelkel ur. 20 Atəmanamit
ta sutuai lulotu len naṽehuh egai, be gamit məttovi Ju, mətuke naut a
Jerusalem ŋai evi naut nalotuan.” 21 AYesu isor vari ke, “Litegai, gaiug
gedəlom nəsa notokele. Nəboŋ dereh tegəmai hən ke asike evi nati-
deh hən mətb̃ilotu hən aTata len naṽehuh egai o len naut a Jerusalem.
22 Gamit a Samaria mətsaləboi gai məttolotu həni; ginamito, namtu-
lotu hən gai namttoləboii, bathut nə-lav-kuvi-an dan nəsaan egəm len
naJu gail. 23 Avil namityal dereh tegəmai, egəm tia, hən ke alat lotolotu
kitin ləb̃ilotu kitin hən aTata len nəlolit kavkav, len nədaŋan seNunun,
husur galit lovi nəvanuan nalotuan aTata tokəta doŋ galito. 24 AGot savi
nəvanuan tokad niben gotoləboi gəb̃erisi, ao, ehum nanunun sua o nasu-
ŋavŋavan gotodədas gəb̃erisi be tovi nəkadhumauran. Ale alat lotolotu
həni limaslotu hən aGot hum tovi aGot kitin. Limaslotu kitin hən gai len
nəlolit kavkav, len nədaŋan seNunun.” 25 Apəhaṽut ikel maii ke, “Noləboii
ke aMessiah aGot totabtabuh lan dereh tegəmai, aten lotokisi hən
aKristo. Nəboŋ b̃egəmai dereh tikel ur natit p̃isi mai ginamito.” 26 AYesu
ikel maii ke, “Ginau en bogai notosor mai gaiug.”

Ahai susur gail lotəlmam

27 Len namityal enan, ahai susur san gail lotəlmam, losəhoṽut habat
hən aYesu tosor mai apəhaṽut sua, avil galit ideh saus aliten ke, “Goləŋon
nəsa?” o saus aYesu ke, “Gusor mabe mai alitegai?”
28 Beti napəhaṽut eriŋ nab̃iliwai san, etəlmam vi lan nab̃iltivile ale ikel
mai nəvanuan gail ei ke, 29 “Mətegəm ris avan sua tokel mai ginau hən
natit p̃isi notogole. Mətunau ke aKristo, aGot totabtabuh lan a?” 30 Ŋa
nəvanuan gail loriŋ nab̃iltivile, lotub̃at van həni.

Nəb̃ol p̃usan husur nəmatuan

31 Beti ahai susur gail lukele ke, “Hai p̃usan, gihan.” 32 Be ikel mai
galit ke, “Nukad nəhanian hagw gamit mətsaləboii.” 33 Imaienan ahai

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

susur gail lukel mai galit gabag ke, “Ase ilav nəhanian maii?” 34 AYesu
ikel mai galit ke, “Nəhanian hagw evi hən nəƀigol nalənonian sitenan
tosəvat ginau hən nəƀigol vurvur nauman san. 35 Mətukad nasoran sua
toke, ‘Nahəbati tivat beti nəmatuan,’ be mətesəŋav hən namətamito,
mətekəta ris nəmarireu hən nawit tomasmas, toutaut hən nəmatuan tia.
36 Nəvanuan tota kokotov nawit enan, tosəgovi, gai etuƀat lav naƀurƀuran
san, ale esəsəgov hən nawit m̃os nəmauran vi sutuai.[y] Igole hən gai tota
kokotov nawit mai gai tomabule, arƀehəhaṽur ƀonƀon. 37 Husur nasoran
egai ekitin toke, ‘Ikad avan sua tomabul, ikad togon tosəgov toma-
tu.’ 38 Nosəvat gamit hən mətƀesəgov ƀonƀon hən nəsa mətsaum m̃osi.
Galevis am loum idaŋ m̃osi. Be gamit mətohusur galito ale mətopul hən
nəmatuan.”

39 Alat a Samaria isoƀur len naƀiltivile a Sikar loriŋ nəlolit len aYesu
husur na-kel-uri-an sepəhaṽut toke, “Ikel mai ginau hən natit p̃isi notogo-
le.” 40 Beti nəboŋ alat a Samaria lotogəm həni, lousi hən ƀitoh mai galito,
ale itoh ei vəbar nəmariboŋ eru. 41 Ale husur nasoruan san, isoƀur am
lukad nadəlomian. 42 Beti lukel mai napəhaṽut ke, “Nadəlomian sinamit
len aYesu sahusur nəsa gotokele am, bathut ginamit gabag namtosəsəloŋ
həni, ale namtoləboi səhoti ke ategai ilav kuv kitin hən navile a pan dan
nəsaan.”

AYesu igol anatun nəvanuan nauman sekiŋ imaur

43 Nəboŋ nəmariboŋ toru togam gole, aYesu eriŋ naut enan, evi Kalili.
44 AYesu m̃au ikel koti ke, “Len naut sihai kelkel ur ideh, ləsaputsan ate-
nan len nənauan salito.”[z] 45 Imagenan, nəboŋ aYesu tobar naut a Kalili,
alat naut enan lohəhaṽur həni husur loris natit p̃isi togole len nəhanan a
Jerusalem, husur galit am losuh len nəhanan enan.[a]

46 Imaienan, aYesu evi Kana a Kalili, naut togol nəwai togəm vi wain
lan.[b] Len naut enan ikad aƀiltivanuan sua toum sekiŋ, anatun ulum̃an
toməsah, topat len nəmel len naut a Kapernaum. 47 Nəboŋ atenan tosəsəloŋ
hən aYesu togəm a Jutea vəbar naut a Kalili, ivan həni. Eŋiri hən ƀegəm
vi lan naut a Kapernaum, gol anatun timaur husur pəpadaŋ timat. 48 Ŋa
aYesu ikel maii ke, “Asike mətƀeris namerikel gail o natit mətƀimaŋmaŋ
lan, asike mətukad nadəlomian!” 49 Aƀiltivanuan toum sekiŋ eŋiri tətas ke,
“Nasuƀ, asike gəƀegəm gagai, dereh anatugw timat!” 50 AYesu isor vari ke,
“Givan, anatum̃ imaur.” Edəlom nəsa aYesu tokel maii, ale ivan.

51 Len nəyaran san vahim, naslev san gail lobubur maii, lukel uri ke,
“Anatum̃ imaur tia!” 52 Eus galit ke, “Eləŋon ivoi len namityal sa?” Beti

---

[y] **4.36** Len naves egai, *nawit tomatu* evi nəvanuan toutaut hən ƀesəsəloŋ hən naso-
ruan siGot, toutaut hən ƀikad nadəlomian lan. [z] **4.44** Mat 13.57; Mak 6.4; Luk 4.24
[a] **4.45** Jon 2.23 [b] **4.46** Jon 2.1-11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lusor vari ke, “Napudan san inoŋ nino len namityal tosua ut mədau.”[c]
53 Beti atata inau səhoti ke, len namityal enan ŋai aYesu ike, “Anatum̃
imaur.” Ale gai mai galit p̃isi lotosuh lohoim san, logəm vi vanuan
nadəlomian. 54 AYesu evi Jutea təlmam vi Kalili vəha-ru, ale egai evi
namerikel na-vəha-ru-an aYesu togole len naut a Kalili.

AYesu igol avan sua imaur len nəwai a Petsata

5 1 Husur nəboŋ enan, aYesu evi məhat vi Jerusalem van hən nəhanan
sua seJu gail. 2 Ale len naut a Jerusalem, pəpadaŋ hən namet-
ləkau lotokisi hən Nametləkau Nasipsip, ikad naƀiltiƀurhuwai lilos tokad
navərada torim todar visi, nahəsan Petsata[d] len nasoruan seIpru gail.
3-4 Nəvanuan isoƀur lotoməsah lupat pipivərada galenan, ametƀesw gail,
galevis narielit togau mai galevis nahudhubelit tomat.[e] 5 Ikad esua topat
ei toməsah len nasihau tovi 38 tia. 6 AYesu eris atenan topat ei, eləboii ke
toməsah tobəlav tia, ale eusi ke, “Goləŋon ke gimaur a?” 7 Aten toməsah
isor vari ke, “Nasuƀ, nəsəkad avan ideh tovi tarhət sagw hən nəƀevi lan
nəwai nəboŋ toŋaluŋalw. Nəboŋ notohisi hən nəƀevi pan lan, avan tile
am akis ibar nəwai a m̃o, beti ginau.” 8 AYesu ikel mai ke, “Gile məhat,
gebul hən nəbateh sam̃, pati, ale yar van.” 9 Vəha-sua ŋai aten imaur. Ipat
nəbateh san ale iyaryar van, avil nəboŋ enan evi nəSappat. 10 Imaienan,
alat lotoil a m̃o hən naJu gail lusor lan aten tomaur. Luke, “Daməŋ
nəSappat bogai! Nəboŋ gotopat nəmel sam̃, goƀur kotov nalo tokai tas
nauman!”[f] 11 Isor var galit ke, “Avan togol notomaur ikel mai ginau ke,
‘Pat nəmel sam̃, yar van.’ ” 12 Lousi ke, “Ase ikel mai gaiug hən gəƀigol
maien həni?” 13 Avil aten tomaur saləboii, husur aYesu ivan vəmasig len
naluṽoh len naut enan.
14 Len namityal tovan, aYesu isaƀ atenan len naholəvat todar vis
naim siGot ale ikel maii ke, “Geris, gagai gumaur, be sagigol nəsaan am
hən asike natideh tosa səhor ta m̃o ƀevisi hən gaiug.” 15 Beti nauluṁan
ia kel mai alat lotoil a m̃o hən naJu gail ke aYesu boh togole tomaur.
16 Imaienan lotuƀat mədas bun aYesu sil togol natgalenan len nəSappat.
17 Be aYesu isor var galit ke, “ATəmagw eumum van vəbar gagai, ale
ginau tu noum van.” 18 Imaienan, alat lotoil a m̃o hən naJu gail ludas
p̃isal am hən ləƀigole ƀimat. Savi husur toƀur kotov nə-kai-tasi-an hən
nəSappat ŋai, be husur tokel ke aGot tovi aTəman san, imaienan, ike gai
gabag top̃itp̃itoṽ mai aGot.

---

[c] **4.52** Len nasoruan ta Kris ike *namityal tomələvru* husur len nalennəyal sua ikad nəhaua tomələvtes len nadudulan ale tomələvtes am len naut mədau. [d] **5.2** Natosian galevis ta sutuai len nasoruan ta Kris luke *Betesta*. [e] **5.3-4** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən nategai: *Lupat vir nəwai ƀiŋaluŋalw,* 4 *husur aŋel siNasuƀ egəm len nəboŋ galevis, ebul hən nəwai, ale nəvanuan tovi lan nəwai metəkav, dereh timaur.* [f] **5.10** Neh 13.19; Jer 17.21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu ikel vəhoti ke tovi aNatun aGot

19 Ŋa aYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, aNatun aGot
edədas ƀigol natideh səƀon, eləboi ƀigol ŋa nəsa toris aTəman togole.
Husur nəsa aTəman togole, aNatun am igole. 20 Husur aTəman eləmas
bun aNatun ale eṽusani hən natit p̃isi gai togole, ale dereh teṽusani hən
natit gail lotosəhor natgalenan hən mətƀimaŋmaŋ lan. 21 Hum ke aTəman
togol nəvanuan lotomat lule məhat, tolav nəmauran mai galito, aNatun
am ilav nəmauran mai avan ideh gai toləŋon ƀilavi maii. 22 Husur aTata
səsaƀ səhoti ke avan ideh ƀipanis, aoa eriŋi len aNatun hən ƀisaƀ səhoti
ke nəvanuan gail ləƀipanis, 23 hən nəvanuan p̃isi ləƀeputsan aNatun len
nənauan salito hum lotoputsan aTata a məhat. Asike gəƀeputsan aNatun
len nənauan sam̃, gəsaputsan aTata tosəvati len nənauan sam̃.
24 “Kitin, nokitin mai gamito, avan ideh tosəsəloŋ hən nasoruan sagw,
tokad nadəlomian len aGot tosəvat ginau, gai ikad nəmauran vi sutuai,
asike eƀis len nəpanismen, be imakuv tia dan nəmatan vi lan nəmau-
ran. 25 Kitin nokitin mai gamito, len nəboŋ ƀegəmai, hun nəboŋ togəm
tia, dereh alat lotomat lesəsəloŋ hən nadoldol siNatun aGot, ale alat
lotosəsəloŋ həni, dereh likad nəmauran. 26 Husur aTata tovi nəkadun
nəmauran, gai eriŋi len aNatun am hən ƀevi nəkadun nəmauran. 27 Ale
eriŋ nədaŋan len navəlan hən ƀikot hən nəvanuan gail, husur evi aNatun
Nəvanuan. 28 Samtip̃aŋ len natgalenan, husur ikad nəboŋ togəmai hən
alat lotomat len naƀur nəmatan salito ləƀesəsəloŋ hən nadolon aNatun
aGot, 29 ale dereh lile məhat dan naƀur nəmatan. Alat lotogol tovoi, dereh
lile məhat hən ləƀimaur tətas. Avil alat lotogol tosa, dereh lile məhat hən
ləƀesəsəloŋ ləboi nəpanismen salito.[g]
30 “Ginau nodədas nəƀigol natideh len ginau səƀogw. Nopəpehun
navoian dan nəsaan hum aTata tokele. Ale napəpehwan sagw inor husur
nəsagole husur nalənonian sagw, be nugole husur nalənonian sitenan
tosəvat ginau.”

Na-kel-koti-an husur aYesu

31 AYesu isor am mai naJu gail ke, “Ginau səƀogw ŋai nətasor ləboi
ginau, nasoruan sagw asike takitin. 32 Avil ikad atesual am tosor vi tarhət
sagw, ale noləboii ke na-sor-ləboii-an san husur ginau ekitin. 33 Mətosəvat
galevis tia van hən aJon, ale gai ikel ur nakitinan.[h] 34 Be nəsariŋ gat
nəlogw len na-sor-vi-tarhəte-an nəvanuan tokele, ao, nusor husuri
ŋai hən mətƀimakuv dan nəsaan samito. 35 AJon ehum nam̃ial topaŋ,
tom̃ial. Ale gamit mətulekis hən mətƀitoh kəkereh len nam̃ial san, hən
mətƀehəhaṽur. 36 AJon ikel kot ginau, avil ikad na-kel-koti-an tosəhor

---

[g] **5.29** Dan 12.2 [h] **5.33** Jon 1.19-27, 3.22-30

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

esan. Husur natit gail aTata tolav mai ginau hən nəƀigol p̃is gail, natga-
lenan notogole, loṽusan nakitinan husur ginau, ke aTata tosəvat ginau.
37 Ale aTata tosəvat ginau, gai isor ləboi ginau. Gamit mətsasəsəloŋ hən
nadolon, mətsakəta ləboi gai tomabe. 38 Ale nasoruan san səpat savoi len
nəlomito husur mətsadəlom ginau, ginau boh, aTata tosəvat ginau gəmai.
39 Mətudoŋdoŋ nəmauran vi sutuai len natosian siGot bathut mətunau ke
nəmauran vi sutuai topat lan. Be natosian galenan lukel nakitinan husur
ginau! 40 Wake mətsaləŋon mətƀegəm hən ginau hən mətƀikad nəmauran
enan.

41 "Nəboŋ məttosal suh ginau, nə-sal-suhi-an samito savi natideh len
ginau 42 husur noləboi mətsaləmas bun aGot len nəlomito. 43 Ginau nogəm
len nahəsan aTəmagw ale mətomətahun ginau, mətsahəhaṽur hən ginau.
Be naut kəmas avan ideh am ƀegəm len nahəsan gabag ŋai, dereh miti-
dam̃ həni, mətehəhaṽur həni. 44 Imabe mətodədas mətƀedəlom ginau?
Mətuke mitisal suh gamit gabag be mətomətahun nə-sal-suhi-an togəm
len gai tovi aGot səƀon ŋai. 45 Samtinau ke evi ginau nəƀikel kot nəsa-
ban samito van hən aTəmagw len nakotan san. Ao, ikad atesua ƀigole,
gai nəlomit todaŋ lan, aMoses boh! Dereh gai tikel kot nəsaban samito.[i]
46 Avil məttadəlom aMoses tia, məttadəlom ginau tia bathut gai m̃au itos
husur ginau. 47 Be asike mətƀedəlom nəsa gai totosi husur ginau, mitima-
be hən mətƀedəlom nəsa notokele?"

AYesu evəŋan alat lotovi 5000
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

6 1 Husur nəboŋ galenan, aYesu evi Kalili, ilav tukot vi tarhət
naƀiltiwai lotokisi hən Naƀiltiwai Kalili mai lotokisi hən a Tiperias
am. 2 Naƀiltiluṽoh lohushusuri bathut ke lotokətkəta ris namerikel gail
gai togolgole len alat lotoməsah. 3 Ale aYesu etəṽehuh vi lan naṽehuh,
ebətah mai ahai susur san gail ei. 4 Nəboŋ hən nəPasova tovi nəhanan
seJu gail, egəm pəpadaŋ.

5 Nəboŋ aYesu topair hən namətan, toris naluṽoh lotogəm həni, eus
aFilip ke, "Dateṽur nabəta a be hən alateg ləƀihani?" 6 AYesu ep̃us kitev
nənauan seFilip maienan hən ƀebunus ləboi aFilip, husur eləboi tia
nəsa ƀigole ta bogai. 7 Ale aFilip isor vari ke, "Nap̃urp̃uran hən nahəbati
tomələvtor saləboi ƀeṽur nabəta tonor hən galit ṽisusua ƀihan kəke-
reh həni."[j] 8 Ale ahai susur sua san, aAdru, aṽan aSimon Pita isor mai
aYesu ke, 9 "Ikad natətai sua gegai tokad natuhhanian tovi nabəta nəpali

---

[i] **5.45** Nəboŋ tosor husur aMoses, isor husur naloƀulat torim aMoses totosi lotovi naloƀulat metəkav torim len nasoruan siGot. [j] **6.7** Len nasoruan ta Kris ike *natenarius tovi 200.* Natenarius evi nap̃urp̃uran hən nauman hən nəmariboŋ tosua, ale natenarius tovi 200 evi nap̃urp̃uran hən nəmariboŋ tovi 200 o pəpadaŋ hən nahəbati tomələvtor.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

torim mai naieh toru. Be natuhhanian egai savi natideh len naƀiltiluṽoh tomaiegai.”[k]

10 Beti aYesu ikele ke, “Mitigol nəvanuan gail lebətah.” Ŋa naulum̃an gail lotovi 5000 lobətah len naut enan tobaŋ liol. 11 Beti aYesu ilav nabəta, ale nəboŋ tosipa vi təban aGot tonoŋ, epəpehuni mai alat lotobətah. Igol tomaienan am hən naieh. Galit p̃isi luhan husur naləŋonian salito vəhanukub. 12 Nəboŋ lotohanukub tonoŋ, aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Mətesəŋon nasughanian. Sa-ideh tesuh.” 13 Imagenan lusah tuan nasughanian hilat lotohan dani, losəŋon nəhad tovi 12 hən nasugut nabəta nəpali tosuh kəmas!

14 Nəboŋ nəvanuan gail lotoris namerikel aYesu togole, luke, “Ahai kelkel ur kitin bogai ƀegəm vi lan navile a pan!”[l]

15 Bathut aYesu eləboii len galito ke gag ŋai legəm tah gati hən ləƀigol ƀegəm vi kiŋ, gai ivan dan galito vi lan naṽehuh hən ƀitoh səƀon.

AYesu iyar len nəwai
(Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)

16 Nəboŋ namityal tomasur, ahai susur san gail lovi pan vi lan naƀiltiwai. 17 Len namityal enan naut evisivis be aYesu satəlmam van hən galit sal, ale lusah len naƀot, gam tukot vi Kapernaum. 18 Sədareh nəlan eṽuv habat gol ke nəwai tokudkud van epus. 19 Nəboŋ lotovarus van hum ma tovi nakilomita torim, loris aYesu toyar len nap̃onit nəwai, togəm pəpadaŋ hən naƀot, ale lomətahw. 20 Be aYesu ikai van hən galito ke, “Ginau bogai, samtemətahw!” 21 Imagenan lohəhaṽur hən ƀisah len naƀot ale isah lan. Vəha-sua ŋai naƀot ivahut len naut lotovi lan.

22 Pelan han naluṽoh lotosuh tarhəwai, ludoŋ aYesu, lunau səhoti ke ikad naƀot tosua ŋai ei. Loləboii ke aYesu səsah len naƀot mai ahai susur san gail, be luvan səƀolit ŋai. 23 Beti naƀot galevis logəm len naut a Tiperias, luvahut pəpadaŋ hən naut Nasuƀ tosipa hən nabəta lan, naut naluṽoh lotohan bəta lan. 24 Nəboŋ naluṽoh lotoris ləboii ke aYesu satoh ei, ahai susur san gail ləsasuh, naluṽoh lusah len naƀot galenan, lovi Kapernaum hən ləƀidoŋ aYesu ei.

AYesu evi nabəta hən nəmauran

25 Nəboŋ nəvanuan galenan lotosaƀ aYesu a Kapernaum, tarhəwai, lousi ke, “Hai p̃usan, gubar naut egai ŋais?” 26 AYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke mətsadoŋ ginau husur məttoris ləboi namerikel gail, be mətudoŋ ginau ŋai husur mətuhanukub hən nabəta. 27 Samteum

---

[k] **6.9** *Namisurhut nəpali* ikad nəhavhəte ale lotuh dədasi hən ləƀikad nəflaua hən ləƀeum hən nabəta lan. [l] **6.14** AMoses epəhav utaut hən ahai kelkel ur sum̃an gai ƀegəm hən alat a Israel boŋ ideh. Deu 18.15-19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

m̃os nəhanian səpat sabəlav, togəm vi pahsago. Ao, məteum m̃os nəhanian topat vi sutuai, nəhanian hən nəmauran vi sutuai aNatun Nəvanuan dereh b̃eviol həni mai gamito. Husur aGot aTata itabtabuh len atenan hən b̃eum san m̃os b̃eviol hən nəmauran enan." 28 Imaienan lousi ke, "Datigol nəsa gail hən datb̃igol nagolean aGot tolənoni?" 29 AYesu isor var galit ke, "AGot eləŋon ke mitigol nategai ke: məterin nəlomit len atenan aGot tosəvati." 30 Imaienan lukel maii ke, "Gigol namerikel ideh hən namtb̃erisi hən namtb̃edəlom gaiug. Dereh gigol nəsa? 31 Atəmadat ta sutuai luhan nəmanna len naut masmas hum aMoses totosi ke, 'Eviol hən nabəta togəm len nəmav mai galito hən ləb̃ihani.' "[m] 32 Beti aYesu ikel mai galit ke, "Kitin, nokitin mai gamit ke, savi aMoses toviol hən nabəta togəm len nəmav mai gamito. Avil evi aTəmagw toviol hən nabəta kitin togəm len nəmav mai gamito. 33 Bathut nabəta siGot evi atenan togəm vi pan dan nəmav, eviol hən nəmauran mai nəvanuan navile a pan."

34 Imaienan lukel maii ke, "Nasub̃, geviol tabtab hən nabəta enan mai ginamito."

35 AYesu ikel mai galit ke, "Ginau novi bəta hən nəmauran. Avan ideh b̃egəm hən ginau, asike imalkəkat. Ale avan ideh b̃erin nəlon len ginau, asike, asike imaduh boŋ ideh. 36 Nukel mai gamit ke, naut kəmas mət-toris ginau, mətsarin nəlomit len ginau sal. 37 Avil alat aTəmagw toviol hən galit mai ginau, dereh legəm hən ginau. Ale avan ideh togəm hən ginau asike nomətahuni. 38 Husur nəsagəm len nəmav hən nəb̃igol nəsa notolənoni. Ao, nogəm hən nəb̃igol husur nalənonian siGot tosəvat ginau m̃osi. 39 Ale nalənonian san imaiegai ke: galit p̃isi gai toviol hən galito mai ginau hən ləb̃evi esagw, salimasig, be len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan dereh nigol lile məhat. 40 Husur nalənonian seTəmagw imaiegai ke: galit p̃isi lotoris aNatun, lotorin nəlolit lan, dereh likad nəmauran vi sutuai, ale dereh nigol lile məhat len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan."

41 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan, naJu gail lukoblen husuri bathut toke, "Novi nabəta togəm len nəmav," 42 ale luke, "Ategai savi aYesu, anatun aJosef ŋa? Datoləboi atəman mai anan. Imabe toke togəm len nəmav?" 43 AYesu isor var galit ke, "Samtikoblen mai gamit gabag. Mitinoŋ. 44 Ikad nap̃isal tosua ŋai hən avan ideh b̃eləboi b̃egəm hən ginau. Nəboŋ aTəmagw tosəvat ginau b̃eliv avan enan, eləboi b̃egəm hən ginau, ale dereh nigol tile məhat len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan. 45 Len natosian sihai kelkel ur gail ike, 'Ale aGot dereh tevi hai p̃usan salit p̃isi,' ŋa nəvanuan p̃isi lotosəsəloŋ husur aTata, lotosəsəloŋ ləboi nəsa tokele, galit logəm hən ginau.[n] 46 (Namilen sake avan ideh saris aTata. Atenan togəm len aGot, atenan ŋai eris aTata.) 47 Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh torin nəlon len ginau, gai ikad nəmauran vi sutuai. 48 Ginau

---

[m] **6.31** Exo 16.4, 15; Psa 78.24 [n] **6.45** Isa 54.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

novi nabəta hən nəmauran.º 49 Sutuai atəmamit gail luhan nəmanna len
naut toƀəƀesw, be naut kəmas natenan, lumat p̃isi. 50 Egai evi nabəta
togəm len nəmav hən avan ideh ƀihani, asike imat. 51 Ginau səƀogw ŋai
novi nabəta nəmauran togəm len nəmav. Avan ideh ƀihan nabəta egai,
dereh tikad nəmauran vi sutuai. Husur nabəta nəƀeviol həni evi nibegw;
dereh neviol həni m̃os nəmauran silat navile a pan."
52 Beti naJu gail loṽitṽituh mai galit gabag, luke, "Ategai teviol mab
hən niben mai gidato hən datƀihani?" 53 Imaienan aYesu ikel mai galit
ke, "Kitin, nokitin mai gamit ke, asike mətƀihan niben aNatun Nəvanuan,
asike mətƀemun nəda han, mətukad nəmauran kitin mabe? Mətsəkade
len gamit gabag. 54 Avan ideh tohanhan nibegw, tomunmun nəda hagw,
atenan ikad nəmauran vi sutuai, ale len Nəboŋ Naməkot hən navile a
pan dereh nigol tile məhat dan nəmatan. 55 Husur nibegw evi nəhanian
kitin, nəda hagw evi nate namunian kitin. 56 Imaienan, avan ideh tohan-
han nibegw, tomunmun nəda hagw, atenan itoh tin len ginau ale ginau
nutoh tin len gai. 57 ATəmagw tovi nəkadun nəmauran esəvat ginau, ale
bathut aTəmagw, ginau nutoh, nukad nəmauran. Len naṽide tomaienan,
avan ideh tohanhan ginau, bathut ginau, gai dereh titoh, tikad nəmauran.
58 Ginau novi nabəta togəm len nəmav, be nabəta egai sasum̃an nəman-
na atəmamito ta sutuai lotohani. Luhan nəmanna ale lumat. Avan ideh
tohanhan nabəta egai, dereh titoh, tikad nəmauran vi sutuai."
59 AYesu ikel natgalenan nəboŋ top̃usan len naim naƀonƀonan a
Kapernaum.

Ahai susur isoƀur lugam dan aYesu

60 Nəboŋ ahai susur san gail lotosəsəloŋ hən natgalenan, luke,
"Nap̃usanan enan idaŋ habat. Ase eləboi ƀesəsəloŋ səhoti?" 61 AYesu
eləboii len gai gabag ke ahai susur san gail lukoblen husur natenan,
ale ikel mai galit ke, "Nateg eməda nadəlomian samito a? 62 B̃image-
nan, imabe len gamito mətƀeris aNatun Nəvanuan ƀetəlmam vi məhat?
Mətedəlomi beti a? 63 ANunun aGot ŋai eləboi ƀeviol hən nəmauran kitin
mai nəvanuan. Nədaŋan sinəvanuan edədas ƀigol natideh. Nasoruan
notokele mai gamito, evi soruan seNunun aGot toviol hən nəmauran mai
nəvanuan. 64 Avil gamit galevis mətsəkad nadəlomian len ginau." (AYesu
ekəmaienan husur len natuƀatan eləboi alat lotokad nadəlomian lan, ale
eləboi nəvanuan sua ƀeriŋi len navəlan aenemi san gail.) 65 Beti aYesu
ike, "Husur natenan nukel mai gamit ke, nəvanuan saləboi ƀegəm hən
ginau len gai səƀon. ATata ŋai eləboi ƀigol nəvanuan ƀikad nadəlomian
hən ƀegəmai."

º **6.48** Nəboŋ aYesu toke tovi *nabəta hən nəmauran,* ike ehum nabəta datƀihani dereh dati-
kad nəmauran, evi nəkadhumauran.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

66 Husur tokəmaienan, ahai susur san isoƀur lupair dani, ləsahusuri
am. 67 Ŋa aYesu ipair van hən lotovi 12 ike, “Be gamit am mətuke mitivan
a?” 68 ASimon Pita isor vari ke, “Nasuƀ, namtivan hən ase? Gaiug səƀom̃
ŋai gukad nasoruan toviol hən nəmauran vi sutuai. 69 Namtoriŋ nəlona-
mito len gaiug, namtoləboii tia ke gaiug govi siGot səƀon gotogəm m̃osi.”[p]
70 Beti aYesu ike, “Ganan! Ginau nulekis hən gamito məttovi 12, be gamit
sua evi natəmat.”
71 Nəboŋ tokəmaienan, isor husur aJutas, anatun aSimon Iskariot,
husur aJutas, esua len lotovi 12, dereh teriŋi len navəlan aenemi san gail.

Nəhanan hən Nəpasvaləval gail

7 1 Husur nəboŋ enan, aYesu iyaryar len naut a Kalili. Emətahun nəya-
ran len naut a Jutea husur alat lotoil a m̃o hən naJu gail ludoŋdoŋi hən
ləƀigol ƀimat. 2 Ale nəboŋ hən Nəhanan hən Nəpasvaləval gail, egəm pəpa-
daŋ. Evi nəhanan sua seJu gail.[q] 3 Beti aṽan aYesu matmat gail lusor maii
ke, “Geriŋ naut enan vi Jutea hən ahai susur sam̃ gail ləƀeris natit gotogol
gail. 4 Avan ideh toke ƀetibau len nəhon nəvanuan gail sasusuan gai! Gəƀigol
namerikel gail, gigol gail len nəhon nəvanuan p̃isi len navile a pan hən
ləƀeləboi gaiug!” 5 Lokəmaienan husur aṽan gail am ləsəkad nadəlomian lan.
6 Imaienan aYesu ikel mai galit ke, “Namityal tonor hən ginau sagəm
sal. Be samito, namityal p̃isi inor ŋai. 7 Nəvanuan sinavile a pan gail
lodədas ləƀemətahun bun gamito. Be ginau, lomətahun bun ginau husur
nukel koti ke natit gail lotogole lusa vəsa. 8 Mətevi lan nəhanan ea. Ginau
asike novi lan Nəhanan enan, husur namityal tonor hən ginau sagəm sal.”
9 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ, itoh a Kalili ŋai.

AYesu len Nəhanan hən Nəpasvaləval

10 Be nəboŋ aṽan aYesu gail lotovi məhat vi lan Nəhanan tonoŋ, gai
am evi məhat vi lan. Səyar len nəhon nəvanuan gail be esusuah. 11 Beti
len Nəhanan, alat lotoil a m̃o hən naJu gail, ludoŋdoŋi, lous kitevi ke,
“Atenan itoh a be? Gai be?” 12 Len naluṽoh nəvanuan isoƀur lusor lahlah
husuri. Galevis luke, “Evi naulum̃an sua tovoi masuṽ.” Galevis am luke,
“Ao, egəras nəvanuan gail.” 13 Be səkad avan ideh tosor husuri len nəhon
nəvanuan gail, husur lomətahw len naJu gail lotoil a m̃o.
14 Be nəboŋ sua rivuh len nawik hən Nəhanan, aYesu evi məhat vi lan
naim siGot, ale etuƀat p̃usan. 15 Beti naJu gail lotoil a m̃o, lotosəsəloŋ
həni, lup̃aŋ, luke, “Ategai eləboi bun natosian siGot, be səkad avan ideh
tokad namitisau top̃usan həni maii. Imabe?”

---

[p] **6.69** Mat 16.16; Mak 8.29; Luk 9.20 [q] **7.2** Lev 23.34-36; Deu 16.13. *Nəhanan hən Nəpasvaləval* evi nəhanan seJu gail, Lunau təlmam hən atəmalit ta sutuai nəboŋ lotoyaryar len naut masmas. Len nasihau tovi 40 lutoh len nəpasvaləval gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Imaienan aYesu isor var galit ke, “Nap̃usanan sagw savi esagw. Ao,
atenan tosəvat ginau evi nəkadhut nap̃usanan sagw. 17 Avan ideh toke
ƀigol naləŋonian siGot, dereh teləboii ke nap̃usanan sagw egəm len
aGot o evi esagw səƀogw. 18 Nəvanuan tosor len naləboian san səƀon,
eləŋon ke tipatpat gai məhat. Avil gai toləŋon ke teputsan nahəsan ate-
nan tosəvati, gai ekitin, ale səkad nagəgərasan lan. 19 Savi aMoses tolav
nalo mai gamito a? Be gamit ideh sahusuri. Mətudas p̃isal hən mətƀigol
nəƀimat sil nəsa?”
20 Naluṽoh lusor vari ke, “Gaiug gukad natəmat! Ase idas p̃isal hən
ƀigol gəƀimat?” 21 AYesu ikel mai galit ke, “Nugol nauman sua len
nəSappat, nugol naulum̃an imaur, ale nəvanuan p̃isi losəhov̄ut sil noto-
gole len nəSappat.[r] 22 Be gamit am mətoum len nəSappat nəboŋ məttotiv
dalus natətai ulum̃an husur nalo siMoses. (Be nav̄ide hən na-tiv-dalusi-
an savi siMoses, evi setəmamit ta sutuai, aApraham.)[s] 23 Mətotiv dalus
natətai ulum̃an len nəboŋ han, naut kəmas tovi nəSappat.[t] Mətugole hən
asike mətƀeƀur kotov nalo siMoses, be evi nauman. Mətƀimagenan, ima-
be mətutaƀulol bulos ginau nəboŋ notogol naulum̃an kavkav tomaur len
nəSappat?[u] 24 Sagenənov̄ hən nəsa notogole mai na-kəta-sulův̄i-an mai nə-
nau-sulův̄i-an samit ŋai. Mitimasnənov̄ həni mai natit tonor, tokitin ŋai.”

AYesu evi aKristo a?

25 Beti galit galevis lototoh len naut a Jerusalem lous galit gabag ke,
“Savi atenan lotoke ləƀigole ƀimat a? 26 Be məteris! Gai boh tosorsor len
nəhon nəvanuan gail. Ləsakel natideh maii. Hum ma nəvanuan na-il-a-
m̃o-an gail lotoləboi koti ke atenan evi aKristo, aGot totabtabuh lan a?
27 Avil datoləboi naut atenan togəm lan. Be nəboŋ aKristo ƀegəmai, asike
ikad avan ideh ƀeləboi naut togəm lan.”
28 Ŋa aYesu, top̃usan len naholəvat todar vis naim siGot, ikai ke,
“Mətunau ke mətoləboi ginau a? Mətunau ke mətoləboi naut notogəm lan
a? Savi len ginau gabag ŋai notogəmai. Be atenan tosəvat ginau, ekitin.
Gamit mətsaləboii, 29 be ginau noləboii, husur nogəm təban, gai esəvat
ginau.”
30 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan, alat lotoil a m̃o lohisi soƀuer hən
ləƀitah gati. Be avan ideh səbari husur namityal san sagəm sal. 31 Avil
isoƀur len naluv̄oh loriŋ nəlolit lan. Luke, “Nəboŋ aKristo ƀegəmai, asike
igol namerikel gail lotosəhor natgalenan ategaii togole.”
32 Nəboŋ naFarisi gail lotosəsəloŋ hən natgalenan naluv̄oh lotosor
lahlah həni husur aYesu, galit mai aƀiltihai tutumav gail losəvat alat
lotokətkəta kəkol hən naim siGot, hən ləƀitah gati. 33 Ŋa aYesu ike,

---

[r] **7.21** Jon 5.1-18 [s] **7.22** Gen 17.10-13; Lev 12.3 [t] **7.23** Nalo siMoses ike limastiv dalus natətai len nəmariboŋ tomələvtor husur nəpasian san. [u] **7.23** Jon 5.8-9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Dereh nitoh kəkereh mai gamit balai, beti netəlmam van hən atenan
tosəvat ginau. 34 Dereh mitidoŋ ginau, be asike mətusaƀ ginau, ale mətsa-
ləboi mətƀegəm vi lan naut nəƀevi lan."
35 Beti alat lotoil a m̃o hən naJu gail, lukel mai galit gabag ke, "Ategai
tiyar vi be hən asike datƀisaƀi? Hum ma ƀivan hən naJu gail lototoh len
naut tiltile seuleKris hən ƀep̃usan mai alat a Kris a? 36 Nəboŋ toke, 'Dereh
mitidoŋ ginau be asike mətusaƀ ginau,' ale 'Mətsaləboi mətƀegəm hən
naut nəƀevi lan,' namilen evi nəsa?"

Nap̃usanan husur aNunun aGot

37 Len nəboŋ naməkot len nawik hən Nəhanan, len nəmariboŋ totibau
han, aYesu eil vi məhat, ikai ke, "Avan ideh ƀimaduh, tegəm hən ginau![v]
38 Avan ideh toriŋ nəlon len ginau, tegəm, temun! Hum natosian siGot
tokele ke, 'Nəwai nəmauran dereh tisel dan nəlon hum nawisel gail.' "[w]
39 (Nəboŋ tokəmaienan, isor husur aNunun aGot, alat lotoriŋ nəlolit len
aYesu dereh likade, be aGot saviol həni sal husur aGot saputsan aYesu sal
hən nəyalyalan san ƀip̃arp̃ar.)

Nənauan tiltile husur aYesu

40 Galevis len naluṽoh lotosəsəloŋ hən nasoruan san, lusor təvah ke,
"Ategai bogai ahai kelkel ur kitin." 41 Galevis luke, "AKristo bogai, aGot
totabtabuh lan." Ris galevis am lotoke, "Eniŋan? AKristo asike egəm
a Kalili a? 42 Be natosian siGot ike aKristo dereh tegəm len nəpasu-
san siTevit ale lipasi len naut a Petlehem, navile matmat siTevit aKiŋ.
Imaienan o səmaienan a?"[x] 43 Ŋa naluṽoh loṽitṽituh, lopəpehw husur
aYesu. 44 Ale galevis luke litah gati, wake avan ideh sətah lan.
45 Alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot lotəlmam van hən aƀiltihai
tutumav mai naFarisi gail. Ale lous alatenan ke, "Imabe mətsətah gati
gəmai?" 46 Alatenan lusor var galit ke, "Aoa, namtsasəsəloŋ hən avan ideh
sasor sum̃an atenan boŋ ideh." 47 Ŋa naFarisi gail lusor viles alatenan ke,
"Imabe? Gai egəras gamit am a? 48 Mitinau nategai ke: len ginamit namt-
toil a m̃o mai ginamit namttovi Farisi, ikad ginamit ideh toriŋ nəlon lan
m̃au a? Eƀuer kaskasi! 49 Naluṽoh loriŋ nəlolit lan, be ləsaləboi natideh,
lotətan hən nalo. Nasemalean tipat len galito!"
50 Ikad naFarisi sua, nahəsan aNikotemus, togəm hol mai aYesu a m̃o,
ale ike,[y] 51 "Asike datƀikot hən avan ideh hən datƀisaƀ nəsa gai togole,
sanor len nalo sidato hən datƀeriŋi hən ƀipanis." 52 NaFarisi gail lusor
vilesi ke, "Govi nauleut ta Kalili gototah mai atenan a? Gia ṽuruŋ kitevi
len natosian siGot. Dereh gisaƀi ke ahai kelkel ur ideh sagəm len naut a
Kalili boŋ ideh!"

---

[v] **7.37** Lev 23.36 [w] **7.38** Eze 47.1; Zec 14.8 [x] **7.42** 2Sam 7.12; Mic 5.2 [y] **7.50** Jon 3.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[Naloƀulat ta sutuai len nasoruan ta Kris ləsəkad naves 7.53–8.11.]

53 Ale lopəpehw, luvahim gail.

Napəhaṽut togol naitian toƀur kotov nəlahan

8 1 Be aYesu evi lan Naṽehuh Oliv. 2 Ale nəboŋ naut tolan evi lan naholəvat todar vis naim siGot tətas. Sədareh nəvanuan gail logəm həni, ale ebətah, ep̃usan. 3 Ahai p̃usan hən nalo mai naFarisi gail losəhar apəhaṽut sua lotosaƀi len naitian toƀur kotov nəlahan. Lugol eil len nəhon naluṽoh. 4 Lukel mai aYesu ke, "Hai p̃usan, alitegai, namtusaƀi len naitian toƀur kotov nəlahan. 5 Ale len nalo, aMoses ikel buni hən datƀetubun alatpəhaṽut lotosum̃an alitegai. Be gaiug, gukel nəsa?"[z] 6 (Lokəmaienan hən ləƀigol aYesu ƀekəkos len nasoruan san hən ləƀikot həni.) Be aYesu ebətah, iƀetƀet, itos len tan hən nəŋarhuvəlan. 7 Lous taltal hən ƀisor var galito, ale eil vi məhat, ike, "Gamit ideh topar saan, tilav nəvat, tuṽi a m̃o." 8 Beti ebətah tətas, iƀetƀet, tos len tan. 9 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, lotuƀat van, alat lotovi haṽut loil a m̃o. Ale aYesu itoh səƀon mai alitenan. 10 Beti aYesu eil vi məhat, eusi ke, "Bareab, galito, lutoh a be? Səkad avan ideh toke gəƀipanis a?" 11 Ike, "Naut ido hən galito Nasuƀ." Ale aYesu ike, "Ginau am nəsake gəƀipanis. Givan ale gagai van sagigol nəsaan am."

AYesu, nam̃ial hən navile a pan

12 AYesu isor mai nəvanuan gail tətas am, ike, "Ginau novi nam̃ial hən navile a pan; avan ideh tohusur ginau, asike, asike iyar len nəmar-gobut, avil dereh tikad nam̃ial hən nəmauran."[a] 13 Ŋa naFarisi gail lusor tas nasoruan siYesu luke, "Gaiug gukel na-kel-koti-an husur gaiug gabag, be husur gaiug səƀom̃ ŋai gotokele, na-kel-koti-an sam̃ savi natideh len nakotan, ehum sakitin." 14 AYesu isor var galit ke, "Naut kəmas notokel na-kel-koti-an husur ginau gabag, na-kel-koti-an sagw ekitin, husur noləboi naut notogəm lan mai naut notovi lan gagai. Be gamito, mətsaləboi naut notogəm lan, mətsaləboi naut notovi lan. 15 Mətonənoṽ husur naləboian sinəvanuan ŋai, ginau nəsanənoṽ hən avan ideh mai nəsa nəvanuan gail lotoləboii. 16 Nəƀenənoṽ, na-nənoṽ-həni-an sagw inor, husur savi ginau səƀogw notogole, be nugole mai atenan tosəvat ginau, nonənoṽ husur nəsa aTata tokele. 17 Nalo samito ike, na-kel-koti-an sinəvanuan eru arƀep̃itoṽ, nakotan isaƀi ke evi kitinan. 18 Ale ikad eru artokel na-kel-koti-an husur ginau: esua, ginau notokel husur ginau gabag, togon, aTata tosəvat ginau."

19 Imaienan lotuƀat usi ke, "ATəmam̃ gai be?" Isor var galit ke, "Husur ke mətsaləboi ginau, mətsaləboi aTəmagw. Məttaləboi ginau, məttaləboi

---

[z] **8.5** Lev 20.10; Deu 22.22-24 [a] **8.12** Isa 49.6; Mat 5.14; Jon 9.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aTəmagw am.” 20 AYesu ekəmaienan pəpadaŋ hən nabokis hən nəvat
nəboŋ top̃usan len naholəvat todar vis naim siGot. Avan ideh sətah gati
husur namityal san sagəm sal.

AYesu sagəm len navile eg a pan

21 Len namityal tile am, aYesu isor mai galito tətas, ike, “Gagai noriŋ
gamito, nuvan, ale dereh mətekəta kitev ginau van, ale mitimat len
nəsaan samito. Naut notovi lan, mətodədas mətb̃egəm həni boŋ ideh.”
22 Imaienan naJu gail lotoil a m̃o lusor mai galit gabag ke, “Nəboŋ ategai
toke, ‘Naut notovi lan, mətodədas mətb̃egəm həni boŋ ideh,’ namilen ima-
be? Dereh tia gol gai gabag timat a?” 23 Ris aYesu toke, “Gamito, mətovi
alat a pan, ginau novi aulemə̃hat. Gamit hən navile eg a pan; ginau savi
hən navile eg a pan. 24 Imaienan nuke dereh mitimat len nəsaan samito.
Husur asike mətb̃edəlomi ke novi ginau notovi ginau, dereh mitimat len
nəsaan samito.”[b] 25 Ŋa lous taltal həni ke, “Be gaiug ase?” Ale aYesu isor
var galit ke, “Sum̃an notokele a m̃o tia. 26 Nukad natit isob̃ur hən nəb̃ikele
husur gamito, hən nəb̃isab̃ səhoti hən mətb̃ipanis, be nəboŋ notosor mai
alat hən navile a pan, nosəsəloŋ hən atenan tosəvat ginau husur gai eki-
tin, ale nukel ur nəsa ŋai atenan tokele.” 27 Be ləsaləboi sal ke aYesu tosor
husur aTəman. 28 Ŋa aYesu isor mai galit tətas am ke, “Nəboŋ mətb̃evus
aNatun Nəvanuan vi məhat, dereh mətelə̃boii ke novi ginau notovi ginau.
Ale len ginau səb̃ogw nəsagol natideh, avil nukel nəsa ŋai aTəmagw
top̃usan həni mai ginau. 29 Ale atenan tosəvat ginau itoh mai ginau;
sariŋ gab̃ulan ginau. Bathut nugol tabtab hən nəsa gai tohəhaṽur həni.”
30 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən tokəmaienan, nəvanuan isob̃ur loriŋ nəlolit lan.

Anatun aApraham gail mai anatun aSetan gail

31 Beti aYesu isor mai naJu gail lotoriŋ nəlolit lan ke, “Mətb̃igol husur
nap̃usanan sagw, mətovi ahai susur sagw kitin, 32 ale dereh mətelə̃boi
nakitinan. Ale nakitinan dereh tigol mitikad nəmakuvan, asike məto-
vi slev am.” 33 Lusor vari ke, “Namtovi nəpasusan siApraham, namtsavi
slev sivan ideh boŋ ideh. Imabe gotoke, ‘dereh mitikad nəmakuvan, asike
mətovi slev am?’ ”[c] 34 AYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit
ke, avan ideh togol nəsaan evi slev sisaan. 35 Naslev savi nəbathudud
ideh simasta hən naim, naut kəmas totoh mai galito. Avil anatun ulum̃an
amasta evi bathudud sua vi sutuai. 36 Imaienan, aNatun aGot b̃igol asike
mətb̃evi slev am, dereh mitikad nəmakuvan tokitin. 37 Noləboii ke məto-
vi nəpasusan siApraham gail, be mətoum kitev nap̃isal hən mətb̃igol
nəb̃imat husur nasoruan sagw sagol natideh len nəlomito. 38 Ginau

---

[b] **8.24** Exo 3.14-15, naut aGot tokel ur nahəsan ke, *aNovi ginau notovi ginau* o *aNovi ginau nəb̃evi ginau.* [c] **8.33** Mat 3.9; Luk 3.8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nusor husur natit notoris aTata sagw togol gail. Be gamito mətugol nəsa
məttosəsəloŋ hən atəmamit m̃au tokele.”
39 Lusor təvah ke, “Atəmanamito aApraham!” AYesu ikel mai galit ke,
“Məttavi anatun aApraham gail, məttagol husur nəsa aApraham togo-
le. 40 Nukel nakitinan tia notosəsəloŋ hən aGot tokele, be gagai mətudas
p̃isal hən mətb̃igol nəb̃imat. Apraham sagol natideh tomaienan. 41 Gamit
mətugol natit atəmamito togol gail.”
Beti lusor vari ke, “Namtsavi natətai nap̃isal. Namtukad aTəmanamit
esua ŋai, aGot.” 42 AYesu ikel mai galit ke, “AGot tavi aTəmamito, mətta-
ləmas bun ginau husur nogəm təban aGot, nogəm gegai. Savi len ginau
ŋai notogəmai, be gai esəvat ginau. 43 Imabe mətsaləboi səhot nasoran
sagw? Husur mətsaləboi mətb̃esəsəloŋ husur nasoruan sagw. 44 Husur
mətovi anatun atəmamit tovi təmat. Mətuke mitigol husur nəsa gai
toləŋoni. Atenan igolgol nəvanuan lumat len natub̃atan hən navile a pan
van van sal. Gai emətahun nakitinan husur nakitinan eb̃uer lan. Nəboŋ
tosor liblibo̧ŋ evi nasoruan san matmat husur gai evi vanuan nalibliboŋan
mai nəkadun nalibliboŋan. 45 Imagenan, nəboŋ notokel nakitinan,
mətsadəlom nəsa notokele. 46 Gamit ta be eləboi b̃ikel vəhoti ke notokad
nəsaan? Ale nəb̃ikel nakitinan, imabe mətsadəlom nəsa notokele? 47 Avan
tovi siGot esəsəloŋ səhot nasoruan san. Be gamito, mətsavi siGot. Husur
enan mətsasəsəloŋ səhot nasoruan san.”
48 NaJu gail lotosəsəloŋ həni lusor vari ke, “Namtukel səhot gaiug
nəboŋ namttoke gotovi auleSamaria gotovi ut kəmas! Gaiug gukad
natəmat sua!” 49 Ris aYesu toke, “Ao, nəsəkad natəmat ideh. Avil noputsan
nahəsan aTəmagw, noputsani len nənauan sagw. Be gamito, mətomədas
nahəsagw hum notovi ut kəmas. 50 Ginau nəsadoŋ nəyalyalan m̃os ginau
gabag, be ikad atesua toləŋon ke nahəsagw tiyalyal. Gai dereh tepəpehun
navoian dan nəsaan. 51 Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh togol husur
nəsa notokele, asike imat vi sutuai.”
52 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan, naJu gail lusor təvah ke, “Gagai
namtoləboi buni ke gukad natəmat sua. AApraham imat. Ahai kelkel
ur gail tu lumat. Be naut kəmas natenan, gaiug gukele ke, ‘Avan ideh
togol husur nəsa notokele, asike esəsəloŋ hən nabus nəmatan vi sutuai.’
53 Gunau ke gotoyalyal səhor aApraham atəmanamit tomat a? Mai ahai
kelkel ur lotomat gail a? Gunau ke gotovi ase?” 54 AYesu isor var galit
ke, “Nətaputsan nahəsagw gabag, nəyalyalan enan asike tavi natideh. Be
atenan toputsan ginau evi aTəmagw, məttosor husuri ke, ‘Atenan evi aGot
sinamit bolai.’ 55 Avil mətsaləboii, be ginau noləboii. Nətakele ke nəsa-
ləboii, nətavi nəvanuan nalibliboŋan sum̃an gamito. Wake noləboi gai ale
nugol husur nəsa tokele. 56 Atəmamit aApraham ehəhav̄ur hən b̃ekəta vi
m̃o hən nəboŋ sagw, erisi, ale ikemkem.” 57 Beti naJu gail luke, “Nədam̃
ham̃ səbar 50 sal. Goris mab hən aApraham?” 58 AYesu isor var galit ke,

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Kitin, nokitin mai gamit ke, a tahw hən aApraham tovisi, novi ginau
notovi ginau."[d] 59 Nəboŋ tokəmaienan, lotətariv vat gail hən ləƀetubuni,
be aYesu esusuan gai dan galito, evivile dan naut enan todar vis naim
siGot.

AYesu igol ametƀesw imaur

9 1 Nəboŋ aYesu toyar van eris nauluṁan sua namətan toƀesw nəboŋ
lotopasi. 2 Ahai susur siYesu lousi ke, "Hai p̃usan, nəsaan sise igol
namətan ategai artoƀesw nəboŋ lotopasi? Esil nəsaan setəman mai sinan
o esil esan səƀon?"[e] 3 AYesu isor var galit ke, "Savi sil nəsaan san o
setəman mai anan, avil evi metƀesw hən nəvanuan gail ləƀeris nədaŋan
siGot ƀevisi len nəmauran san. 4 Nəboŋ tovi nalennəyal sal datimasgol
nagolean siGot tosəvat ginau. Dereh nalenmariug tegəmai, gol ke avan
ideh asike eum. 5 Nəboŋ nototoh len navile a pan sal, novi naṁial hən
navile a pan."[f]

6 Beti aYesu ep̃ulai len tan, igol nətan evi ƀal hən nabusun, ale ikas
namətan atenan artoƀesw hən nəƀal enan. 7 Ale ikel maii ke, "Gia kəkas
nəhoṁ len naƀiltiƀurhuwai lotokisi hən Siloam." (Nəhes enan namilen
"Səvati"). Ŋa auluṁan ivan, ekəkas nəhon, totəlmam, ekəta.

8 Alat lototoh pəpadaŋ həni, mai alat lotoris toŋirŋir nəvanuan hən
nəvat a ṁo, luke, "Savi ategaii tobətah, usus nəvat tabtab a?" 9 Galevis
luke, "Gai bogai." Galevis am luke, "Ao, be esuṁan atenan." Ale auluṁan
enan ikel ur gai səƀon ke, "Ginau ŋa bogai." 10 Imaienan lousi ke,
"Imabe? Nəsa igol gokəta?" 11 Auluṁan isor var galit ke, "Atenan lotoki-
si hən aYesu igol nəƀal, ale ikas namətagw həni. Ikel mai ginau ke, 'Gevi
Siloam, kəkas nəhoṁ.' Imaienan, nəboŋ notovan, notokəkasi, nokəta."
12 Beti lousi ke, "Atenan be?" Isor var galit ke, "Eniŋan."

Lous kitev nakətaan simetƀesw

13-14 Nəboŋ aYesu togol nəƀal ale togol auluṁan tokəta, nəmari-
boŋ enan evi nəSappat. Beti nəvanuan gail losəhar auluṁan enan,
tovi metƀesw a ṁo, van hən naFarisi gail. 15 Ŋa naFarisi gail am lous
tətas həni, nəsa tovisi həni hən tokəta. Ikel mai galit ke, "Eriŋ nəƀal
len namətagw ale nokəkas kuvi, ale nokəta." 16 NaFarisi galevis luke,
"Ategaii, aYesu, sagəm len aGot husur eum len nəSappat." Be galevis
am luke, "B̃evi nəvanuan nəsaan, igol namerikel galenan mabe?" Na-
sor-ƀalƀal-an enan len nətarhət gəlaru, igol galit lukad napəpehwan.
17 Imagenan, tətas am lous aten tovi metƀesw a ṁo ke, "Ategaii togol
namətaṁ tokəta, gusor husur mab həni?" Auluṁan enan isor var galit ke,
"Ahai kelkel ur sua bolai."

---

[d] **8.58** Jon 1.1-3; Exo 3.14 [e] **9.2** Exo 20.5 [f] **9.5** Jon 8.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 Naƀ̃iltiJu gail ləsadəlomi ke tovi metƀesw a m̃o, ŋa lokis atəman mai
anan gəmai. 19 Ale lous gəlaru ke, “Ategai evi anatuməru a? Evi metƀesw
nəboŋ mərtopasi a? B̃imaienan, ekəta mabe gagai?” 20 Atəman mai anan
arusor var galit ke, “Namroləboi ategai, anatunamər bogai, ale nəboŋ
namrtopasi evi metƀesw. 21 Namrsaləboi nəsa tovisi həni tokəta gagai,
namrsaləboi ase tosəŋav hən namətan. Be etibau tia, savi tətai am, eləboi
ƀisor husur gai gabag, məteusi həni bai.” 22 Arokəmaienan husur aro-
mətahw len naƀ̃iltiJu gail husur galit ludam̃ mai galit gabag ke, avan
ideh tokel uri ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, dereh lehut
avan enan dan naim naƀonƀonan salito. 23 Husur enan aruke, “Etibau tia,
məteus gai.”
24 Imaienan, lokis vəha-ru hən atenan tovi metƀesw a m̃o. Ale lukel
maii ke, “Len nahəsan aGot, namtukele hən gaiug, gikel nakitinan!
Husur namtoləboii ke aYesu evi nəvanuan nəsaan.” 25 Isor var galit ke,
“B̃evi nəvanuan nəsaan, ginau nəsaləboii. Noləboi natesua ŋai. A m̃o
namətagw iƀesw, be gagai nokəta.” 26 Ŋa lousi ke, “Igol nəsa hən gaiug?
Igol namətam̃ arosəŋav mabe?” 27 Isor var galit ke, “Nukel mai gamit
tia be mətsasəsəloŋ. Mətuke nikel tətas hən mab həni am? Gamit am
mətoləŋon ke mətevi ahai susur san gail m̃au a?” 28 Beti losəvar buni
ale luke, “Evi gaiug gotovi ahai susur sitenan, be ginamito, namto-
vi ahai susur siMoses gail. 29 Namtoləboii ke aGot isor mai aMoses, be
atenan, aYesu, namtsaləboi naut togəm lan.” 30 Ris aulum̃an enan tosor
var galito, ike “Mətsaləboi naut togəm lan, be esəŋav hən namətagw.
Mətumabe? Nosəhoṽut len gamito! 31 Datoləboii ke aGot sasəsəloŋ hən
nəvanuan nəsaan gail, be esəsəloŋ hən alat lotolotu van həni, alat loto-
gol nəsa toləŋoni. 32 Sutuai tia van vəbar daməŋai, avan ideh sasəŋav hən
namətan nəvanuan ideh tovi metƀesw len nəpasian san. 33 Atenan asike
ƀegəm len aGot, mətunau ke eləboi ƀigol natideh a? Ao, edədasi.” 34 Lusor
vari, luke, “Nəboŋ lotopas gaiug, gopul hən nəsaan tia, gaiug ase hən
gəƀeṽusan ginamito?” Ale lubar həni dan naim naƀonƀonan, lukai həni.

Namətan nəlon iƀesw

35 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən lotobar həni vivile, isaƀ̃ aulum̃an enan,
ale eusi ke, “Goriŋ nəlom̃ len aNatun Nəvanuan m̃au a?” 36 Aulum̃an
isor vari, ike, “Nasuƀ̃, ase ganan hən nəƀeriŋ nəlogw lan?” 37 AYesu ikel
maii ke, “Gorisi tia. Atenan bogai tosor mai gaiug gagai, ganan.” 38 Ŋa
ike, “Noriŋ nəlogw len gaiug, Nasuƀ̃,” ale ilotu həni. 39 Beti aYesu ike,
“Nogəm len navile a pan m̃os napəpehwan hən navoian dan nəsaan,
hən ametƀesw gail ləƀ̃ikad nakətaan, ale hən alat lotokəta, ləƀegəm vi
metƀesw len nəlolito.”
40 NaFarisi galevis lototah maii losəsəloŋ hən tokəmaienan, ale lou-
si ke, “Gokəmabe? Guke ginamit am namtovi metƀesw a?” 41 AYesu ikel

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai galit ke, “Məttavi metƀesw gail, asike məttanor hən nəpanismen sil
nəsaan samito, be husur mətukele ke mətokəta, mətunor hən nəpanismen
sil nəsaan samit sal.”

AYesu evi nəvanuan tovoi tokətkəta təban nasipsip

10 1 AYesu isor am, ike, “Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh
saƀis len nabopita, be topəlau səhor nəhol nasipsip, evi nəva-
nuan vənvənah, evi nəvanuan toparparu vanuan m̃os navənohian! 2-3 Be
nəvanuan tokətkəta kəkol hən nabopita, esəŋav hən nabopita m̃os nəva-
nuan tokətkəta təban nasipsip hən ƀeƀis lan. Nasipsip gail losəsəloŋ ləboi
nadolon atenan tokətkəta təban galito. Ale ekis nasipsip san səƀon, ekis
nahəsalit ṽisusua ale esəhar galit vivile. 4 Nəboŋ tosəhar galit p̃isi vivile
tonoŋ, iyar a m̃o ale nasipsip gail lohusuri bathut losəsəloŋ ləboi nado-
lon. 5 Asike lohusur avan ideh tile, be dereh ligam dani, husur ləsasəsəloŋ
ləboi nadolon atenan.” 6 AYesu ikel nasoruan kəta enan be nəvanuan gail
ləsaləboi nəsa tokel mai galito.

7 Imaienan aYesu ikel tətas həni mai galit ke, “Kitin nokitin mai gamit
ke, ginau novi bopita, hən nasipsip ləƀiyar tur lan. 8 Alat lotogəm a m̃o
len ginau lovi vanuan vənvənah, lovi vanuan lotoparparu vanuan m̃os
navənohian; be nasipsip ləsasəsəloŋ hən galito. 9 Ginau novi bopita. Avan
ideh ƀeƀis tur len ginau, dereh tikad nə-lav-kuvi-an dan nəsaan san. Len
ginau dereh tegəmai, tivan, tisaƀ nəhanian tovoi marireu. 10 Nəvanuan
vənvənah egəm ŋai hən ƀevənah, ƀigol nasipsip ləƀimat, sah pəpas gail.
Ginau nogəm hən nasipsip sagw ləƀikad nəmauran vi sutuai, nogəm hən
ləƀepul səsəhov həni.

11 “Ginau səƀogw novi nəvanuan nasipsip tovoi. Nəvanuan nasipsip
tovoi eutaut hən ƀimat m̃os nasipsip gail. 12 Nəvanuan nauman tokətkəta
təban nasipsip m̃os nap̃urp̃uran, savi nəvanuan nasipsip tovi ama-
hean nasipsip gail. Imaienan, nəboŋ toris nalipah katkat togəmai, eriŋ
nasipsip, igam dan galito.[g] Beti nalipah katkat ikat gat nasipsip sua, ale
navəshəsipsip lugam pəpehw. 13 Nəvanuan nauman igam dan nasipsip
gail husur eum m̃os nap̃urp̃uran ŋai, savəhvəh nasipsip, len gai ləsavi
natideh.

14-15 “Ginau səƀogw novi vanuan nasipsip tovoi. Sum̃an notoləboi
aTəmagw mai aTata toləboi ginau, noləboi nasipsip sagw gail, ale galito
loləboi ginau.[h] Ale noutaut hən nəƀimat m̃os galito. 16 Ginau nukad nasip-
sip galevis tile ləsavi len navəshəsipsip egai. Nimassəhar galito hən ləƀevi
lan navəshəsipsip sagw. Ale galit am dereh lesəsəloŋ səhot nadologw, ale
liƀon hən ləƀegəm vi vəshəsipsip ƀesua ŋai tokad nəvanuan nasipsip tosua.

---

[g] **10.12** Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum naƀiltilipah katkat towael.
[h] **10.14-15** Mat 11.27; Luk 10.22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 "ATata eləmas bun ginau husur notoutaat hən nəƀimat, hən nəƀikad
təlmam hən nəmauran sagw. 18 Səkad avan ideh toləboi ƀilav kuv nəmau-
ran sagw dan ginau, be ginau səƀogw noviol həni husur nalənonian
sagw ŋai. Ginau nukad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an. Ipat len navəlagw
hən nəƀeviol hən nəmauran sagw, ipat len navəlagw hən nəƀilav təlmam
həni. Natenan evi nəsa aTəmagw tokel buni hən nəƀigole."
19 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ, ikad napəpehwan tətas am len naJu gail
husur nasoruan san. 20 Isoƀur len galito luke, "Gai ikad natəmat sua,
evinvinu, imab mətosəsəloŋ həni?" 21 Galevis am luke, "Avan ideh tokad
natəmat saləboi ƀisor maienan. Natəmat saləboi ƀesəŋav hən namətan
ametƀesw. Edədasi!"

AYesu len Nəhanan hən Na-səŋav-həni-an

22 Len naƀiltivile Jerusalem, lukad Nəhanan hən Na-səŋav-həni-an len
nahəbati naut susus.[i] 23 Ale aYesu itoh len naholəvat todar vis naim siGot,
iyar husur navərada siSolomon ei. 24 NaƀiltiJu gail ludar visi, lousi ke,
"Gugol namtodədarŋaƀu maiegai vir ŋais? Gəƀevi aKristo, aGot totabta-
buh lan, gikel koti mai ginamito." 25 AYesu isor var galit ke, "Nukel mai
gamito tia wake mətsadəlom ginau. Nəsa notogole len nahəsan aTəmagw,
natgalenan lukel kot ginau. 26 Be mətsadəlom gail am, husur mətsavi
ideh len nasipsip sagw. 27 Nasipsip sagw gail losəsəloŋ səhot nadologw,
ginau noləboi galito ale lohusur ginau. 28 Noviol hən nəmauran vi sutuai
mai galito ale asike lumasig boŋ ideh. Avan ideh asike eliv kuv galit
dan navəlagw. 29 ATəmagw toviol hən alaten mai ginau, aTəmagw egaii
iyalyal səhor natit p̃isi, ale avan ideh asike eliv kuv galito dan navəlan.
30 Ale ginau mai aTata namrosua ŋai."
31 NaƀiltiJu gail lotətariv vat tətas hən ləƀetubuni. 32 AYesu ikel mai
galit ke, "Len nəhomito nugol natit isoƀur tovoi lotogəm len aTata. Len
natgalen notogole, mətuke mətetuṽ ginau sil ta be?" 33 NaJu gail lusor
vari ke, "Asike namtotuṽ gaiug sil natideh tovoi gotogole, be sil gotosor
mədas nahəsan aGot. Husur gaiug gotovi vanuan ŋai, gugolgol gaiug ke
gotovi Got."[j]
34 AYesu isor var galit ke, "Len natosian hən nalo samito, aGot isor.
Ike, 'Nukele ke mətovi "got" gail.'[k] 35 Gamit mətoləboii ke natosian siGot
edədas ƀeƀuer boŋ ideh. Mətoləboii ke aGot tokis nəvanuan galenan,

---

[i] **10.22** *Nəhanan hən Na-səŋav-həni-an* evi nəhanan seJu gail hən na-səŋav-həni-an hən naim siGot ta sutuai len nasihau 164 B.C. Lunau təlmam hən nəboŋ naJu gail lotokad tətas hən naim siGot dan navəlan alat ləsavi Ju. Len nəboŋ enan len natutumavan gail lugol naim siGot iveveu tətas am. [j] **10.33** Lev 24.16 [k] **10.34** Len Psa 82.6, aGot ekis alat lotoil a m̃o hən nəvanuan san gail hən *got gail.* Ekəmaienan husur ilekis hən galito hən ləƀeil gel gai len nəhon nəvanuan gail, ale hən ləƀenənoṽ hən nəvanuan san gail mai nalo san.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

napisulan san togəm hən galito, ‘got gail.’ 36 Ginau, aTata itabtabuh len
ginau ale esəvat ginau vi lan navile a pan. Imaienan, nəboŋ notoke, ‘Novi
aNatun aGot,’ imabe məttoke notosor mədas nahəsan aGot? 37 Asike
nəƀigol nəsa aTata togole, samtedəlom nəsa notokele. 38 Wake nəƀigol
nəsa togole, naut kəmas mətsadəlom nəsa notokele, mitikad nadəlomian
len nəsa notogole hən mətƀeləboi səhoti, hən mətƀeləboi tabtab həni ke,
aTata itoh tin len ginau ale ginau nutoh tin len aTata.”
39 Husur tokəmaienan, alat lotosəsəloŋ həni ludas p̃isal hən ləƀitah gati,
be ivan dan galito.
40 Nəboŋ tovan, iloŋ tukot len Nawisel Jortan van hən naut aJon tobap-
baptais lan a m̃o tia, ale itoh ei.[l] 41 Beti nəvanuan isoƀur logəm həni,
luke, “AJon sagol namerikel ideh, be nəboŋ tosor husur ategai, natit p̃isi
tokele ekitin.” 42 Ale tarhəwisel Jortan ei, isoƀur loriŋ nəlolit len aYesu.

Nəmatan siLasarus

11 1 Ikad atesua toməsah, nahəsan a Lasarus. Itoh a Petani mai
aṽavinen gəlaru, aMeri mai aMarta.[m] 2 (Evi aMeri enan boh toƀir
naoil pəhas len Nasuƀ, len narien gəlaru, ale togargari hən navurun.)[n]
Am̃inen aMeri, aLasarus, eməsah. 3 Ŋa napəhaṽut eru enan aropisul van
hən aYesu ke, “Nasuƀ, ategai gotoləmas buni, eməsah.”
4 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən napisulan enan ike, “Naməsahan enan savi
hən nəmatan, ao evi m̃os nəvanuan gail ləƀisal suh nəyalyalan siGot, hən
ke aNatun aGot ƀikad nə-sal-suhi-an lan.” 5 Naut kəmas aYesu toləmas
bun aMarta, aMeri mai aLasarus, 6 nəboŋ tosəsəloŋ hən na-kel-uri-an
enan, itoh len naut totohtoh lan hən nəmariboŋ eru am. 7 Beti husur
nəboŋ toru enan, ikel mai ahai susur san gail ke, “Datevi Jutea tətas.”
8 Ahai susur gail lusor vari ke, “Hai p̃usan, naJu gail lumadhadas p̃isal
hən ləƀetubun gaiug, be goləŋon gəƀetəlmam tətas am a?”
9 AYesu isor var galit ke, “Akis ikad nəhaua tovi 12 len nalennəyal.
Avan ideh toyaryar len nalennəyal sapes haƀetw, husur ekəta len am̃ial
hən navile eg a pan. 10 Avan ideh ƀiyaryar len mariug, dereh tipes haƀetw
husur səkad am̃ial lan.”
11 Beti ikel mai galit ke, “Abubur sidato, aLasarus, ipatmari; be nia vəŋoni.”
12 Imaienan, ahai susur gail lukel mai ke, “Nasuƀ, gai ƀipatmari len naməsahan,
dereh timaur dani.” 13 Lunau ke aYesu tosor ŋai husur nəpatmarian, ris aYesu
tosor husur nəmatan siLasarus. 14 Imaienan beti, aYesu ikel p̃arp̃ar həni mai galit
ke, “ALasarus imat tia! 15 Ŋa nunau gamito, ale nukemkem ke nəsatoh ei, husur
len natenan dereh mitikad nadəlomian am len ginau. Ale datia ris aten beti.”
16 Imagenan, aTomas, namilen ke aMəlav, ikel mai ahai susur galenan
ke, “Gidato datitah mai aYesu, ləƀetubuni, letubun gidat maii.”

---

[l] **10.40** Jon 1.28 [m] **11.1** Luk 10.38-39 [n] **11.2** Jon 12.3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu isor ṽəhṽəh aMarta mai aMeri

17 Nəboŋ aYesu togəm pəpadaŋ hən naut a Petani, lukel maii ke
aLasarus topat ei len naƀurhes hən nəmariboŋ tovat tia. 18 (Ale navile
a Petani ipat dan naut a Jerusalem len nakilomita totor ŋai,[o] 19 ŋa naJu
tosoƀur logəm hən aMarta mai aMeri hən ləƀigol nəlolar ƀeləŋon ƀivoi
am husur nəmatan sem̃inelaru.)
20 Beti nəboŋ aMarta tosəsəloŋ həni ke aYesu togəm pəpadaŋ, evivile
hən ƀerisi, be aMeri saləboii, ebətah lohoim. 21 Ŋa aMarta ikel mai aYesu
ke, "Nasuƀ, gətatoh geg tia, am̃inegw asike təmat. 22 Be naut kəmas,
noləboii ke aGot dereh teviol hən natideh gəƀeusi həni mai gaiug."
23 AYesu ikel maii ke, "Am̃inem̃ dereh tile məhat tətas." 24 AMarta isor
vari ke, "Noləboii ke dereh tile məhat len na-le-məhat-an len Nəboŋ
Naməkot hən navile a pan." 25 AYesu ikel maii ke, "Ginau novi na-le-
məhat-an dan nəmatan mai novi nəmauran. Ginau nugol nəvanuan lule
məhat dan nəmatan, ginau noviol hən nəmauran mai galito. Avan ideh
toriŋ nəlon len ginau, dereh timaur, naut kəmas ƀimat. 26 Ale avan ideh
totoh tin len ginau, toriŋ nəlon len ginau, asike, asike imat vi sutuai.
Godəlomi a?" 27 Isor vari ke, "Evoi Nasuƀ, nodəlomi ke gotovi aKristo,
aNatun aGot, gai tokel gati ke tegəm vi lan navile a pan."
28 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ aMarta eriŋi, etəlmam vahim. Ekis
kuv aMeri, aṽan, isor səƀon maii ike, "AHai p̃usan egəmai, eus gaiug."
29 Nəboŋ aMeri tosəsəloŋ hən natenan, vəha-sua ŋai ivan həni. 30 AYesu
səbar navile a Petani sal, be itoh len naut tobubur mai aMarta lan. 31 Alat
a Jerusalem lototoh mai aMeri lohoim hən ləƀigol nəlon ƀeləŋon ƀivoi
am, loris tole məhat, tovan tutut. Lunau ke tovi lan naƀurhes siLasarus
hən ƀitaŋ ei, ale lohusuri.
32 Nəboŋ aMeri togəm ris aYesu, iteh bathurien, ikel maii ke, "Nasuƀ,
gətatoh gegai, am̃inegw asike təmat."
33 Nəboŋ aYesu toris aMeri totaŋ, eris naJu gail lototaŋ maii, ale nəlon
ipaŋpaŋ, nəlon isa habat. 34 Eus galit ke, "Mətoriŋi a be?" Lusor vari ke,
"Nasuƀ, gəm risi." 35 Namətarur siYesu isel. 36 Beti naJu lotoil pəpadaŋ
luke, "Məteris! Gai eləmas bun aLasarus vəsa." 37 Be galit galevis luke,
"Ategai igol ametƀesw tomaur. Imab satəgau gat aLasarus dan nəmatan?"

AYesu igol aLasarus ile məhat dan nəmatan

38 Nəboŋ aYesu tobar naƀurhes, nəlon isa habat tətas am. Naƀurhes
enan evi naƀurhuvat sua tokad naƀiltivat lotokəkol gole həni. 39 AYesu
ikel mai galit ke, "Rusan nəvat vi tarhəte." AMarta, aṽavinen aten tomat,
ikel maii ke, "Nasuƀ, gai iƀo tia. Damənai, nəmariboŋ han ivat." 40 AYesu

---

[o] **11.18** Len nasoruan ta Kris sakel *nakilomita totor,* be ike *nəstatia tovi 15.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

isor vari ke, “Nukel mai gaiug tia ke, gəƀeriŋ nəlom̃ len ginau, dereh
geris nəyalyalan siGot.”
41 Imaienan lorusan nəvat vi tarhəte. Beti aYesu ekəta vi məhat, ike, “Tata,
sipa hən gotosəsəloŋ hən ginau. 42 Noləboii ke gotosəsəloŋ hən ginau akis, be
nokəmaienan m̃os alategai lotoil pəpadaŋ, hən ləƀedələmi ke gotosəvat ginau.”
43 Beti aYesu ikai habat ke, “Lasarus, gevivile!” 44 Ale gai tomat evivile.
Nəkaliko ibaŋis narien mai navəlan sal, nəkaliko tile ibaŋis nəhon. AYesu
ikel mai galit ke, “Sah ruƀati hən ƀivan!”

NaJu gail lusor utaut hən ləƀigol aYesu ƀimat
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

45 Len alat lototah mai aMeri, isoƀur loriŋ nəlolit len aYesu husur loris
nəsa togole. 46 Be galevis luvan hən naFarisi gail, lukel ur nəsa aYesu
togole. 47 Beti aƀiltihai tutumav gail mai naFarisi gail lokis naƀonƀonan
hən nəSanhitrin.[p] Lousus galit gabag ke, “Datigol nəsa? Ategai boh igol
namerikel tosoƀur. 48 Datƀidam̃ hən ƀigol tomagenan van, nəvanuan p̃isi
dereh leriŋ nəlolit lan, lehusuri hum akiŋ. Beti nasoltia ta Rom dereh
legəm mədas naut sidato mai lav nəvanuan gail dan gidato.”[q]
49 Beti galit sua, aKaiafas, tovi ƀiltihai tutumav len nasihau enan, ike,
“Gamit mətsaləboi natideh! 50 Mətsənau səhoti ke, ivoi am hən gidat p̃isi ke,
naulum̃an sua ƀimat m̃os nəvanuan gail, səhor alat a Rom ləƀemədas gidat p̃isi
dattovi Ju hən datƀimasig.” 51 (Nəboŋ aKaiafas tokəmaiean, sakel səƀon həni,
be aGot eriŋ nənauan sua len nənauan siKaiafas. Ale len namilen hum aƀiltihai
tutumav, epəhav utaut həni ke, aYesu dereh timat m̃os alat lotovi Ju. 52 Be savi
m̃os naJu gail ŋai, timat m̃os aGot ƀepisan ƀonƀon hən anatun gail p̃isi loto-
gam pəpehw, siriv len naut gail len navile a pan.) 53 Imagenan, len nəboŋ enan
van, lusor utaut hən ləƀigol aYesu ƀimat. 54 Husur enan, aYesu səyaryar am len
nəhon alat a Jerusalem, be eriŋ naut enan, evi lan navile a Efraim topat pəpa-
daŋ hən naut masmas toƀəƀesw, beti itoh ei mai ahai susur san gail.
55 Nəboŋ nəPasova seJu gail togəm pəpadaŋ, nəvanuan isoƀur len naut
p̃isi lotosuh dar vis naut a Jerusalem, lovi məhat vi Jerusalem vagol
səƀolit hən galito liveveu hum nalo tokele, utaut vir nəhanan enan.
56 Lokətkəta doŋ aYesu. Ale nəboŋ lotoil len naut todar vis naim siGot
lousus galit gabag ke, “Gunau ke nəsa? Tegəm hən nəPasova o teƀuer?”
57 Len nəboŋ enan, aƀiltihai tutumav gail mai naFarisi gail lukele həni
ke avan ideh ƀeləboi naut aYesu totoh lan, timaskel vəhoti hən ləƀitah
gati.

---

[p] **11.47** *NəSanhitrin* evi nəkaunsel seJu gail lotobətah hən nakotan. [q] **11.48** Len naut egai, nəvanuan namitisau lunau namilen ke, alat a Rom dereh ligol naim siGot timasirsir mai lemədas naJu gail p̃isi. Ale dereh lilav kuv nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an dan aƀiltihai tutumav gail mai nəSanhitrin.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AMeri evəhas aYesu
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

12 1 Len nəmariboŋ tomələvtes səbar nəPasova sal, aYesu ibar naut a
Petani. Evi naut siLasarus, aten aYesu togol tole məhat dan nəma-
tan. 2 Loutaut hən naƀiltihanian m̃osi. ALasarus mai galevis am lutah maii
len natev, ale aMarta ipat nəhanian mai galito. 3 Beti aMeri ilav nahudhu-
lita hən nəhai pəhas naoil, nəvat han totibau.[r] Evəhas narien aYesu həni
ale igar kuvi dan narien gəlaru hən navurun. Ale naim epul hən nəƀon
naoil enan tosusau. 4 Ikad ahai susur san sua, nahəsan aJutas Iskariot,
ƀeriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail. AJutas ike, 5 "Nəvat hən nəhai
pəhas egai etibau hun nap̃urp̃uran hən nasihau tosua! Imabe datsap̃ur
həni, lav nəvat han mai naməsal gail?" 6 Ekəmaienan, be sənau naməsal
gail, husur evi vanuan vənvənah. Gai ekətkəta təban nabokis nəvat salito,
be ilavlav kuvi m̃os gai gabag. 7 AYesu isor vari ke, "Sagemədasi! Alitegai
etəgau gat nəhai pəhas egai vir nəboŋ ləƀitavun ginau. 8 Akis naməsal
gail lutohtoh mai gamito, be ginau, asike nutoh mai gamit ebəlav."[s]
9 Nəboŋ naJu gail lotosəsəloŋ həni ke aYesu totoh a Petani, naƀiltiluṽoh
logəm hən ləƀerisi, be savi aYesu ŋai, luke leris aLasarus am, atenan
aYesu togol tole məhat dan nəmatan. 10 Imaienan, aƀiltihai tutumav gail
lusor utaut hən ləƀigol aLasarus am ƀimat, 11 husur nəvanuan isoƀur
lugam dan aƀiltihai tutumav gail hən ləƀeriŋ nəlolit len aYesu sil nəsa
tovisi hən aLasarus.

AYesu evi lan naut a Jerusalem hum nakiŋ
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

12 Pelan han na-kel-uri-an ibar naut a Jerusalem ke aYesu satogəm-
gəmai. Nəboŋ naƀiltiluṽoh lotogəm hən Nəhanan nəPasova lotosəsəloŋ
hən na-kel-uri-an enan, 13 lutariv nəpashət nadet,[t] luvan hən ləƀebubur
maii. Lukai habat ke,

"Hosanna! Datisal suh aGot!
Got tigol na-voi-buni-an van hən gai togəm len nahəsan Nasuƀ
aGot.
Got tigol na-voi-buni-an van hən nakiŋ naut a Israel."[u]

14 Nəboŋ aYesu tosaƀ natuhtoŋki, ebətah lan hum natosian siGot tokele
ke,

---

[r] **12.3** Luk 7.37–38. Nasoruan ta Kris ike naməlasan han ibar 325 gram. [s] **12.8** Deu 15.11
[t] **12.13** *Nadet* ehum namətu, ebəlav, ikad nəpashəte mai ikad naṽite lotohanhani. Len naut a Israel loƀilƀil həni hən ləƀeṽusani ke lotoƀal səhor aenemi salit gail len nəƀalan. Len naut egai hum ma lotoƀilƀil həni husur lunau ke aYesu togəm hum nakiŋ hən ƀegəgel hən alat a Rom lotoil a m̃o len naut a Jutea. [u] **12.13** Psa 118.25-26

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 “Nəvanuan naut a Israel gail, samtemətahw!
Məteris! Nakiŋ samit satogəmai!
Ebətah len natuhtoŋki!”[v]
16 (Len nəboŋ enan ahai susur san gail ləsaləboi natgalen len natosian siGot. Be nəboŋ aYesu tovi məhat vi lan namənas san, lunau təlmam hən nəsa tovisi, ale lunau səhoti ke tovi nəsarpohan hən nəsa ahai kelkel ur sua totos gati.)
17-18 Nəvanuan galenan loluṽluṽoh husur galit galevis lutoh mai aYesu nəboŋ tokis aLasarus dan naƀurhes hən ƀimaur dan nəmatan. Ale galito, lukel ur nəsa lotorisi mai alat ləsarisi. Imaienan, isoƀur lovivile hən ləƀebubur mai aYesu, bathut losəsəloŋ husur namerikel enan todaŋ gai togole.
19 Imagenan, naFarisi gail lusor təvah mai galit gabag ke, “Datsəkad nap̃isal ideh am. Məteris atenan, gai esəhor gidat tia, navile a pan p̃isi lohusuri.”

AuleKris galevis ludoŋ aYesu

20 Len alat lotovi Jerusalem hən ləƀilotu len Nəhanan nəPasova, ikad auleKris galevis lotogəmai. 21 Luvan hən aFilip ta Petsaita a Kalili, lousi ke, “Nasuƀ, namtuke namteris aYesu bai.” 22 AFilip ikel mai aAdru, ale aruvan vakel mai aYesu. 23 Beti aYesu isor var gəlaru, ike, “Namityal hən aGot ƀevəhot nəyalyalan siNatun Nəvanuan egəm tia. 24 Kitin, nokitin mai gamit ke, asike namisurhuwit ƀiteh hən ƀimat len tan, ipat səƀon maien ŋai. Wake ƀiteh hən ƀimat len tan m̃au, dereh titov vi məhat, tiṽan masuṽ.[w] 25 Alat lotoləmas bun nəmauran salito len navile eg a pan, dereh limasig vi sutuai. Avil alat lotoləmas bun ginau səhor habat hən nəmauran salito len navile eg a pan, dereh likad nəmauran vi sutuai.[x] 26 Avan ideh ƀike ƀevi tarhət sagw hum nəvanuan na-vi-tarhəte-an, timashusur ginau, husur nəvanuan na-vi-tarhəte-an sagw timastoh mai ginau. Ale avan ideh ƀevi tarhət sagw, aTata dereh teputsani, tisal suhi.

AYesu isor husur nəmatan san

27 “Gagai nəlogw etuhatuh masuṽ. Nekəmabe beti? Dereh nike, ‘Tata gilav kuv ginau dan namityal egai, saneləŋon tisa vəsa’? Ao asike nokəmaienan husur nogəm m̃osi. Nogəmai hən nəƀeləŋon ƀisa vəsa!
28 Tata gigol nahəsam̃ tiyalyal!”
Beti nadoldol egəm len nəmav, ike, “Nugol iyalyal tia, ale dereh nigol tiyalyal tətas am.”

---

[v] **12.15** Zec 9.9. Nəboŋ toke *natuhtoŋki* namilen ke anatun natoŋki totibau be avan ideh səsah lan sal. [w] **12.24** Len naut egai aYesu ike saləboi ƀevi tarhət silat a Kris van vəbar tomat hum namisurhuwit. Be a tahw len nəmatan san dereh tile məhat hum nawit totov vi məhat. Nəboŋ tole məhat eləboi ƀevi tarhət sinəvanuan p̃isi len navile a pan, ale hum nawit dereh tikad naṽit tisoƀur. [x] **12.25** Mat 10.39, 16.25; Mak 8.35; Luk 9.24, 17.33

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29 Nəboŋ naluṽoh lotosəsəloŋ həni, galevis luke naƀiliurur tokurut,
galevis am luke aŋel tosor maii.
30 Beti aYesu ike, “Nadoldol enan isor m̃os gamito, sasor m̃os ginau.
31 Gagai evi namityal hən aGot ƀepəpehun navoian dan nəsaan len navi-
le a pan. Gagai evi namityal hən aGot ƀehut atenan toil a m̃o len navile
eg a pan, tovi təmat. 32 Ale ginau, nəboŋ mətƀipat ginau vi məhat dan
nətan, dereh neliv nəvanuan p̃isi gəm hən ginau.”[y] 33 (Ekəmaienan hən
ƀigol naṽide hən nəmatan san ƀimasil ke dereh timat len nəhai balbal.)
34 Naluṽoh lous aYesu ke, “Imabe gotoke aNatun Nəvanuan dereh timat
magenan? Namtunau ke natosian siGot toke aKristo, aGot totabtabuh lan
dereh titoh vi sutuai. Imagenan, aNatun Nəvanuan egai gotosor husuri,
ase ganan?”[z]
35 AYesu isor var galit ke, “Nam̃ial dereh tem̃ial len gamito tebəlav
kəkereh am. Nəboŋ nam̃ial ƀem̃ial sal, mitiyar lan hən asike nəmargo-
but ƀikabut gol gamito. Mətƀiyar len nəmargobut, asike mətoləboi naut
mətƀevi lan. 36 Nəboŋ məttokad nam̃ial sal, məteriŋ nəlomit lan, hən
mətƀegəm vi anatun nam̃ial.”

Nadəlomian eƀuer len nəvanuan gail

Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, evi tut, esusuan gai dan galito.
37 Naut kəmas togol namerikel tosoƀur len nəhon nəvanuan gail, ləsariŋ
nəlolit lan. 38 Imaienan, nasoruan sihai kelkel ur aIsaiah isarpoh toke,

“Nasuƀ aGot, ase edəlom na-kel-uri-an sinamito?
Nədaŋan sam̃, gaiug goṽusani van hən ase hən ƀeris ləboii?”[a]

39 Husur natenan ləsaləboi ləƀikad nadəlomian sum̃an nəsa aGot tokele
len nabuŋon aIsaiah totos tətas həni ke,

40 “Nugol namətalit iƀesw
nugol nəkadulit iṽonṽon,
imagenan, namətalit lodədas ləƀekəta ləboi nəsa notogole
nəlolit lodədas ləƀeləboi səhot nəsa notokele
ale lodədas ləƀipair van hən ginau
hən nəƀigol ləƀimaur.”[b]

41 Isaiah ekəmaienan husur toris nəyalyalan seKristo a m̃o tia, ale isor
husuri.
42-43 Avil len alat lotoil a m̃o, isoƀur loriŋ nəlolit len aYesu. Be husur
lotoləmas nə-sal-suhi-an sinəvanuan gail səhor nə-sal-suhi-an siGot,

---

[y] **12.32** Jon 3.14, 6.44, 8.28 [z] **12.34** Psa 110.4; Isa 9.7; Dan 7.14 [a] **12.38** Isa 53.1
[b] **12.40** Isa 6.9–10. AGot eləŋon ke nəvanuan gail p̃isi leriŋ nəlolit len aYesu, ipat len galit hən ləƀilekis hən naƀisal enan. Be asike ləƀilekis həni, aGot igol nəlolit sasəŋav, lodədas ləƀeləboi səhot natideh togole o tokele. Evi nəpanismen aGot toriŋi len galito husur lomətahun ləƀeriŋ nəlolit len aYesu.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ləsakel uri ke lotokad nadəlomian lan bathut lomətahw ke naFarisi gail
ləƀikai tas galito hən asike ləƀilotu len naim naƀonƀonan salito.

Nasoran məkot siYesu len nəhon naluṽoh

44 Beti aYesu ikai habat van hən naluṽoh ke, “Avan ideh ƀeriŋ nəlon
len ginau, gai eriŋ nəlon kitin len aGot tosəvat ginau gəmai. 45 Ale avan
ideh tokəta ris ginau, ekəta ris atenan tosəvat ginau. 46 Nogəm len navile
a pan sum̃an nam̃ial hən ke avan ideh ƀeriŋ nəlon len ginau asike itoh
len nəmargobut am. 47 Avan ideh ƀesəsəloŋ hən nasoruan sagw be sagol
husuri, ginau nəsəsaƀ səhoti ke timaspanis, husur nəsagəm hən nəƀisaƀ
səhoti ke navile a pan timaspanis, ao, nogəm hən nəƀilav kuv navile a
pan dan nəpanismen sil nəsaan salito. 48 Avan ideh topair dan ginau mai
nasoruan sagw, len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan, len nəhon aGot
nasoruan sagw dereh tisaƀ səhoti ke avan enan timaspanis. 49 Bathut
ginau nəsasor len nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an sagw. Avil nusor sitenan
tosəvat ginau, aTata. Gai ikele hən ginau hən nəsa nəƀimaskele nəboŋ
nəƀisor. 50 Ale noləboii ke nəsa aTata tokel buni, evi nəkadun nəmauran
vi sutuai; imaienan, nukel nəsa aTata tokel mai ginau hən nəƀikele.”

Ahai susur gail, aYesu ekəkas narielito

13 1 NəPasova tipat pelan, ale aYesu eləboii ke namityal togəm hən
ƀeriŋ navile a pan, hən ƀivan hən aTata. Eləmas bun alat lotohu-
suri len navile a pan, ale gagai eṽusan p̃arp̃ar hən na-ləmas-buni-an san
kavkav təban galito.
2 Nəboŋ lotohanhan ut mədau, natəmat esəhar aJutas anatun aSimon
Iskariot tia, hən aJutas ƀeriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail. 3 AYesu
eləboii ke aTata toriŋ natit p̃isi len navəlan, ale eləboii am ke togəm
len aGot, mai dereh tetəlmam van həni. 4 Ŋa ile məhat dan nəhanan,
ikol nahurabat san dani, ale ilav nətaol, epitavisi. 5 Beti eƀir nəwai len
nabesin, etuƀat kəkas narien ahai susur gail, ale igar gail hən nətaol
topitavisi. 6 Nəboŋ tobar aSimon Pita, aPita ike, “Nasuƀ, gekəkas nariegw
a? Imabe?” 7 AYesu isor vari ke, “Gagai gəsaləboi səhot nəsa notogole, be
boŋ ideh dereh geləboii.” 8 APita ikel maii ke, “Asike gokəkas nariegw
boŋ ideh.” AYesu isor vari ke, “Asike nəƀekəkas nariem̃, darepəpehw.
Gəsavi ahai susur sagw am.” 9 ASimon Pita isor təvah ke, “B̃imaienan,
Nasuƀ, sagekəkas nariegw ŋai be gekəkas navəlagw mai nəkadugw am.”
10 AYesu ikel maii ke, “Avan tolilos tia iveveu, inor hən ƀekəkas narien
ŋai hən ƀiveveu kavkav. Gamit mətuveveu, avil savi gamit p̃isi.” 11 AYesu
ekəmaienan husur eləboi ase ƀeriŋi len navəlan aenemi san gail. Husur
enan ike, “Savi gamit p̃isi məttoveveu.”
12 Nəboŋ tokəkas narielit tonoŋ, esun təlmam hən nahurabat san, ale
ipat tarhəgarin tətas. Ikel mai galit ke, “Mətoləboi nəsa notomadhagole

m̃os gamito? 13 Mətokis ginau hən ‘Hai p̃usan’ mai ‘Nasuƀ’ ale inor hən
mətƀigole husur ginau boh numaienan. 14 Imagenan, ginau notovi ahai
p̃usan mai Nasuƀ notoil a m̃o hən gamito, bathut notokəkas nariemi-
to sum̃an naslev, gamit gabag mitimassum̃an naslev hən mətƀevi tarhət
samito, kəkas nariemito. 15 Ginau nov̂usan nav̂ide tonor hən mətƀigol
tətov̂ həni. Natgalen notogole hən gamito, mitimasgol husuri. 16 Kitin
nokitin mai gamit ke, naslev satibau səhor amasta san, mai ahai pispi-
sul satibau səhor gai tosəvati.[c] 17 Mətoləboi natgalen tia, ale mitigole!
Mətƀigol natgalenan, aGot tivoi hən gamito.

18 “Nəsasor husur gamit p̃isi. Noləboi bun gamit v̂isusua notolekis hən
gamito. Avil natosian siGot timassarpoh. Ike, ‘Nəvanuan namrtohan
katəp̃ol hən nabəta, ipair dan ginau, evi enemi sagw.’[d] 19 Gagai nukel
nategai mai gamit hən ke nəboŋ ƀevisi, dereh mətedəlomi ke ginau bogai
notovi ginau hum notokele tia.[e] 20 Kitin notokitin mai gamit ke, avan ideh
tohəhav̂ur hən nəvanuan notosəvati, ehəhav̂ur hən ginau, ale avan ideh
tohəhav̂ur hən ginau ehəhav̂ur hən gai tosəvat ginau.”

AYesu ikel ur nəsa ƀevisi həni balai
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, eləŋon isa vəsa həni, nəlon etuha-
tuh masuv̂ ale isor təvah, ike, “Kitin, notokitin mai gamit ke gamit sua
dereh teriŋ ginau len navəlan aenemi sagw gail.”

22 Ahai susur gail ləsənau ləboi ase tosor husuri, gol ke lobunbunus
galit gabag ŋai. 23 Galit sua, aYesu toləmas buni, ipat tarhəgarin təban
aYesu. 24 Imaienan, aSimon Pita eŋit nəhon van hən aten topat təban
aYesu hən ƀeus aYesu ke, tosor husur ase. 25 Beti atenan esiŋasiŋ len
nəmabun aYesu, eusi ke, “Nasuƀ, ase ganan?”

26 AYesu isor vari ke, “Ateg boh nəƀetutur hən natuhbəta len nasiloh hən
nasup̃ hən nəƀilavi maii, gai bogai.” Ale nəboŋ aYesu totutur hən nabəta,
ilavi mai aJutas anatun aSimon Iskariot. 27 Nəboŋ aJutas tolav natuhbəta
enan tonoŋ, vəha-sua ŋai aSetan eƀis lan. Imaienan aYesu ikel maii ke,
“Sav̂sav̂ut hən gəƀigol nəsa gəƀigole.” 28 Galit lotopat hən nətarhəgarilito
təban natev ləsaləboi nəsa aYesu tosor maii aJutas m̃osi. 29 Bathut aJutas
tokətkəta təban nəvat salito, galit galevis lunau ke aYesu tokel maii ke
tev̂ur natit gail m̃os nəPasova pelan o tilav natideh mai naməsal gail.[f] 30 Ale
nəboŋ aJutas tohan natuhbəta tonoŋ, vəha-sua ŋai ivan. Evi nalenmariug.

---

[c] **13.16** Hən naves 12-16, Luk 22.24–27. Namilen ke natideh aYesu tovi masta sidato tohəhav̂ur hən ƀigole, gidat dattovi nəvanuan san gail, datimashəhav̂ur hən datƀigol tətov̂ həni. [d] **13.18** Psa 41.9 [e] **13.19** Jon 8.24 [f] **13.29** *Nəhanan hən nəPasova* ipat husur nəmariboŋ tomələvtor ale hum ma aJutas tovan hən ƀev̂ur nəhanian ideh am. Len nalenmariug hən nəPasova, naJu gail lukad nav̂ide sua hən ləƀilav nəvat mai naməsal gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na-kel-buni-an veveu

31 Nəboŋ aJutas tovan, aYesu ike, “Gagai aNatun Nəvanuan etuƀat
ƀis len nəyalyalan san, ale dereh aGot tikad nəyalyalan len nəsa ƀevi-
si hən ginau, aNatun Nəvanuan. 32 AGot ƀikad nəyalyalan len aNatun
Nəvanuan, dereh len gai gabag, aGot tilav nəyalyalan mai aNatun
Nəvanuan, ale tilav tutut həni maii. 33 Anatugw gail, dereh nitoh kəke-
reh mai gamit sal a tahw hən nəƀivan. Beti, naut kəmas mətƀidoŋ ginau,
be len naut nəƀevi lan, asike gogəmai, hum notokele tia mai alat lotoil
a m̃o hən naJu gail.[g] 34 Nuke nikel nakelean veveu todaŋ mai gamit
ke: Məteləmləmas bun gamit gabag! Sum̃an ŋai notoləmas bun gamito,
məteləmləmas bun gamit gabag. 35 Mətƀeləmləmas bun gamit gabag, len
naṽide tomaienan, nəvanuan p̃isi dereh leləboi səhoti ke, məttovi ahai
susur sagw gail.”

Na-kel-gati-an sePita
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

36 ASimon Pita eusi ke, “Nasuƀ, gevi be?” Ale aYesu isor vari ke, “Naut
nəƀevi lan, gaiug godədas gəƀehusur ginau vi lan. Be dereh gehu-
sur ginau balai.” 37 Beti aPita eusi ke, “Nasuƀ, husur nəsa nəsaləboi
nəƀehusur gaiug gagai ŋai? Noutaut hən nəƀimat m̃os gaiug.” 38 AYesu
isor vari ke, “Goutaut hən gəƀimat m̃os ginau a? Ao! Kitin, nokitin mai
gaiug, pelan dudulan dereh gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau, beti
natoulum̃an tekəkəraiko.”

AYesu, nap̃isal van hən aTata

14 1 AYesu isor am ke, “Sa-nəlomit tetuhatuh. Mətoriŋ nəlomit len
aGot tia, məteriŋ nəlomit len ginau am. 2 Lohoim seTəmagw ikad
narum̃ tosoƀur, ale nuvan hən nəƀeutaut hən naut samit ei. Asike təmaie-
nan, nətakel koti mai gamito. 3 Nəboŋ nəƀeutaut hən naut samito ƀinoŋ,
dereh netəlmam, səhar gamit hən mətƀegəm toh mai ginau, hən mətƀitoh
tin mai ginau len naut nototohtoh lan. 4 Ale mətoləboi nap̃isal van hən
naut nəƀevi lan.”
5 ATomas ikel maii ke, “Nasuƀ, namtsaləboi naut gəƀevi lan, namteləboi
mab hən nap̃isal?” 6 AYesu isor vari ke, “Ginau novi p̃isal, novi kiti-
nan, novi mauran. Avan ideh saləboi ƀegəm hən aTata len nap̃isal ideh
am, ginau səƀogw ŋai nap̃isal. 7 Məttaləboi kitin hən ginau, məttaləboi
aTəmagw am. Ale gag van mətoləboi gai, mətorisi tia.”
8 AFilip ike, “Nasuƀ, ṽusan aTata hən ginamito. Enan ŋai
namttoləŋoni.”

---

[g] **13.33** Jon 7.34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 AYesu isor vari ke, “Ginau nutah mai gamit ebəlav, be Filip, gəsaləboi
ginau sal a? Avan ideh toris ginau eris aTata. Imab gotoke, ‘Ṽusan aTata
hən ginamito’? 10 Ginau mai aTata namrosua, ale aTata mai ginau namro-
sua ŋai. Gəsadəlomi a? Nasoruan notokel mai gamito, nəsakele len ginau
səƀogw. Ao! Evi aTata totoh tin len ginau togol nauman san. 11 Mətedəlom
nəsa notokele nəboŋ notoke ginau mai aTata namrosua, ale aTata mai
ginau namrosua ŋai. Be asike mətƀedəlomi, mətedəlom nəsa notokele
bathut namerikel gail məttoris notogole. 12 Kitin notokitin mai gamit ke,
avan ideh tokad nadəlomian len ginau dereh tigol nəsa top̃itoṽ hən nəsa
notogole. Evoi, dereh tigol natit ləƀesəhor nəsa notogole husur nuvan hən
aTata. 13 Ale natideh mətƀeusi len nahəsagw, dereh nigole hən nəƀeṽusan
nəyalyalan siTata. Ale len aNatun, nəvanuan gail dereh lisal suh nəyalya-
lan san. 14 Evoi, mətƀeus natideh len nahəsagw, dereh nigole!”

Nap̃usanan husur aNunun aGot

15 AYesu isor am ke, “Mətƀeləmas bun ginau dereh mitigol husur nəsa
notokele. 16 Ale dereh neus aTata, ale teviol hən a-Vi-tarhəte-an ideh am
mai gamito hən ƀitoh mai gamito van vi sutuai. 17 Evi aNunun nakitinan,
navile a pan ləsaləboi ləƀikade bathut ləsakəta risi, ləsakəta ləboii. Be
gamit mətoləboii tia husur gagai itah mai gamito, ale dereh titoh tin len
gamito.
18 “Nəboŋ nəƀivan asike noriŋ gaƀulan gamit hən mətƀitoh səƀomito
sum̃an məttovi milesw, dereh netəlmam gəm hən gamito. 19 Asike ida-
reh nəvanuan navile a pan asike loris ginau am. Be nəboŋ nəƀimaur
təlmam, dereh gamit məteris ginau tətas. Bathut nəƀikad nəmauran tətas,
gamit am dereh mitikad nəmauran. 20 Len nəboŋ enan dereh məteləboii
ke nototoh len aTəmagw ale məttotoh len ginau ale nototoh len gamito.
21 Avan ideh togol husur nakelean sagw todaŋ gail, gai eləmas bun ginau.
Ale gai toləmas bun ginau, aTəmagw dereh teləmas buni, ale ginau dereh
neləmas bun gai, nevəhot ginau maii hən ƀeləboi bun ginau.”
22 Ale aJutas, savi aJutas Iskariot be aJutas togon, ike, “Nasuƀ, husur
nəsa gəƀevəhot gaiug mai ginamit ŋai hən namtƀeləboi bun gaiug, be
savi hən navile a pan kavkav a?” 23 AYesu isor vari, ike, “Avan ideh
ƀeləmas bun ginau, dereh tigol nəsa notokele, ale aTəmagw teləmas buni.
Beti ginaməru dereh namregəm, gol naim sinamər maii. 24 Avan ideh
na-ləmas-buni-an hən ginau toƀuer lan, gai asike igol nəsa notokele. (Be
natsua, nasoruan məttosəsəloŋ hən notokele, savi esagw səƀogw, be evi
seTəmagw tosəvat ginau.)
25 “Nukel natgalenan gagai, ale gagai nutohtoh mai gamit sal. 26 Be
a-Vi-tarhəte-an tovi aNunun aGot, gai aTəmagw ƀesəvati len nahəsagw,
gai dereh teṽusan gamit hən natit p̃isi, ale tigol mitinau təlmam hən natit
p̃isi notokel mai gamito.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 "Natəm̃at, noriŋi len nəlomito, natəm̃at sagw, nulavi mai gamito. Natəm̃at
notoviol həni sasum̃an natəm̃at navile a pan toviol həni. Imaienan, sa-nəlo-
mit tetuhatuh, samtemətahw. 28 Mitinau təlmam hən nəsa notokele nəboŋ
notoke nivan bai, ale dereh netəlmam gəm hən gamit tətas. Məttaləmas bun
ginau, məttahəhaṽur husur nuvan hən aTata, husur aTata etibau səhor ginau.
29 Gagai nukel natgalen mai gamito, a tahw hən ləb̃evisi, hən ke nəboŋ ləb̃evi-
si, dereh mitikad nadəlomian am len ginau. 30 Asike nusor masuṽ am mai
gamito, husur ategai toil a m̃o hən navile a pan satogəmai. Gai səkad nədaŋan
hən b̃igol natideh hən ginau, namityal sagw egəm tia. 31 Be alat navile a pan
limasləboi səhoti ke notoləmas bun aTata, ale notogol nəsa aTata tokele ŋai.
"Ale, mitile məhat, dativan."

AYesu, nəhau nakrep tin

15 1 AYesu ib̃ol p̃usan, ike, "Ginau novi nəbathuhau nakrep tin.
ATəmagw evi nəvanuan tokətkəta təban nəhol nakrep. 2 Ita kukuv
nəpashəhau p̃isi len ginau ləsəṽan, ale eṽisṽis nəpashəhau p̃isi lotoṽan,
hən ləb̃iṽan masuṽ am. 3 Gamit mətuveveu tia bathut nasoruan noto-
kel mai gamito. 4 Mititoh tin len ginau, ale dereh nitoh tin len gamito.
Nəpashəhau saləboi b̃iṽan len gai səb̃on. Nəpashəhau eləboi b̃iṽan ŋai
len nəbathuhau. Gamit mətumaienan. Mətsaləboi mətb̃iṽan len gamit
səb̃omito, mətoləboi mətb̃iṽan ŋai len ginau.
5 "Ginau novi nəbathuhau nakrep tin, gamit məttovi nəpashəhau. Avan ideh
totoh tin len ginau ale ginau nototoh tin lan, gai iṽan masuṽ. Husur ginau
nəb̃eb̃uer, mətsaləboi mətb̃igol natideh. 6 Avil avan ideh satoh tin len ginau
ehum nəpashəhau səṽan, nəvanuan nəhol tota kuvi, bulani hən b̃imasmas.
Beti nəvanuan nauman gail lusah tuan nəpashəhau lotomagenan, bar hən
gail len nəhab hən ləb̃ipaŋ. 7 Mətb̃itoh tin len ginau, ale nasoruan sagw gail
ləb̃ipat tin len gamito, natideh məttoləŋoni, məteusi ale aGot dereh tigole m̃os
gamito. 8 Nəboŋ məttoṽan masuṽ, mətovi hai susur sagw kitin. Len nate-
nan mətusal suh nəyalyalan seTəmagw len nəhon nəvanuan gail. 9 Sum̃an
aTəmagw toləmas buni ginau, ginau am, len naṽide tomaienan, noləmas bun
gamito. Mititoh tin len na-ləmas-buni-an sagw. 10 Mətb̃igol nəsa notokele hən
gamito, dereh mititoh tin len na-ləmas-buni-an sagw, sum̃an ŋai notogol nəsa
aTəmagw tokel buni, ale nototoh tin len na-ləmas-buni-an san.
11 "Nukel natgalenan mai gamito hən nakemkeman sagw b̃ipat len gamito, ale
hən nakemkeman samito b̃epul səsəhov. 12 Nakelean sagw todaŋ imaiegai ke:
məteləmləmas bun gamit gabag sum̃an ŋai notoləmas bun gamito! 13 Səkad na-
ləmas-buni-an ideh tosəhor na-ləmas-buni-an sinəvanuan tomat m̃os abubur san
gail.[h] 14 Abubur sagw gail lumaiegai: gamit mətb̃igol nəsa notokele todaŋ, mətovi

---

[h] **15.13** Len naut egai *abubur* savi natəbarehreh o nauluṁan gotoləŋoni o gəb̃ike gəb̃ilah maii. Ao, abubur evi nəvanuan ideh gotoləboi, gotoləmasi mai gotoriŋ nəlom̃ lan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

abubur sagw gail. 15 Nəsakis gamit hən naslev gail am, husur naslev gail ləsaləboi
nəsa amasta salit togole. Avil nokis gamit hən abubur sagw gail, husur nugol mətə-
ləboi tia natit p̃isi aTata tokel mai ginau. 16 Gamit mətsalekis hən ginau, avil ginau
nulekis hən gamito. Nutabtabuh len gamit hən mətb̃iv̄an, v̄an hən nav̄it lotopat tin;
hən ke natideh mətb̃eusi hən aTata len nahəsagw, dereh teviol həni mai gamito.
17 Nategai evi nakelean sagw todaŋ: məteləmləmas bun gamit gabag!"

Na-mətahun-buni-an silat navile a pan

18 AYesu isor am mai ahai susur san gail ke, "Alat navile a pan ləb̃eməta-
hun bun gamito, mitinau ginau, galit lomətahun bun ginau a m̃o. 19 Məttavi
sinavile a pan, alat navile a pan lətaləmas bun gamit hum salit gabag. Avil
gamit mətsavi sinavile a pan. Ginau nulekis hən gamito dan navile a pan;
husur enan lomətahun bun gamito. 20 Mitinau təlmam hən nasoruan noto-
kel mai gamit tia ke, 'Naslev satibau səhor amasta san.' Imaienan, ləb̃emədas
bun ginau notovi masta samito, dereh lemədas gamit am. Ləb̃igol husur nəsa
notokele, dereh ligol husur nasoruan samit am.[i] 21 Be dereh ligol natgalen p̃isi
hən gamito sil nahəsagw, husur ləsaləboi aTəmagw tosəvat ginau. 22 Asike
nətagəm sor mai galito, lətəmabe? Təmaienan, asike lətanor hən nəpanismen
hən nəsaan salito. Wake nogəm sor mai galito, gol ləsəkad na-tətas-gole-an
ideh hən nəsaan salito. 23 Avan ideh tomətahun bun ginau, emətahun bun
aTəmagw am. 24 Ginau nugol namerikel avan ideh am saləboi b̃igol gail.
Asike nətagol namerikel gail len nəholito, lətəmabe? Təmaienan, asike lətə-
nor hən nəpanismen hən nəsaan salito. Be naut kəmas lotoris namerikel
galenan, lomətahun bun ginau mai aTəmagw am. 25 Be natgalenan lovisi hən
na-tos-gati-an sua len nalo salito b̃isarpoh. Ike, 'Lomətahun bun ginau sil
naut kəmas ŋai.'[j]
26 "Dereh nesəvat a-Vi-tarhəte-an, tovi aNunun nakitinan, van hən
gamito. Dereh tegəm len aTata van hən gamito, ale tikel nakitinan husur
ginau. 27 Ale gamit am mitikel nakitinan husur ginau, husur mətutah mai
ginau len natub̃atan hən nap̃usanan sagw.

16 1 "Nukel natgalen mai gamito, hən asike mətb̃iteh len nəsaan.
2 Dereh lehut gamit dan galito len naim nab̃onb̃onan. Ale ikad
nəboŋ b̃egəmai hən alat ləb̃iv̄abun gamito linau ke, len nəsa lotogole
loum m̃os aGot. 3 Dereh ligol natgalen maienan bathut ləsaləboi aTata,
ləsaləboi ginau boŋ ideh. 4 Nokəmaienan gagai hən ke, nəboŋ natgalenan
ləb̃evisi, dereh mitinau səhoti ke notokel nalələgauan mai gamito.

Nauman seNunun aGot

"Nəsakel natgalenan mai gamit a m̃o husur nutoh sal mai gamito, ale luke
lemədas ginau savi gamito. 5 Avil gagai nuvan hən atenan tosəvat ginau,

---

[i] **15.20** Mat 10.24; Luk 6.40; Jon 13.16 [j] **15.25** Psa 35.19, 69.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

be gamit ideh saus ginau, ‘Gevi be?’ 6 Ale husur nəsa notokele, nəlomit gail
lop̃ul hən nalolosaan. 7 Be nukel nakitinan mai gamito. Ivoi am hən gami-
to ke nivan. Nəƀitoh, a-Vi-tarhəte-an asike egəm hən gamito. Be nəƀivan,
dereh nesəvati gəm hən gamito. 8 Ale nəboŋ a-Vi-tarhəte-an ƀegəmai dereh
tikel vəhot nə-nau-suluṽi-an silat navile a pan husur nəsaan, nanoran mai
nəpanismen ƀegəmai. Dereh tigole hən nahurulit ƀisa.[k] 9 Lunau suluṽ nəsaan
salito ke tovoi, husur ləsariŋ nəlolit len ginau.[l] 10 Lunau suluṽ nanoran ke
sanor, husur ginau nuvan hən aTata, ale asike mətoləboi mətƀeris ginau am.
11 Lunau suluṽ nəpanismen ke asike egəmai, be aGot eriŋi tia ke atenan toil
a m̃o hən navile eg a pan tovi aSetan, timaspanis.[m]

12 “Nukad isoƀur sal hən notoke nəƀikel mai gamito, be gagai esəhor
natideh məttoləboi mətƀidaŋ ƀuri. 13 Be nəboŋ aNunun nakitinan
ƀegəmai, dereh tigol nap̃isal hən nəlomit ƀeləboi nakitinan p̃isi. Asike
isor len gai səƀon be nəsa tosəsəloŋ hən notokel maii, dereh tikele. Dereh
tikel ur natit gail ləƀegəmai. 14 Atenan dereh tisal suh nəyalyalan sagw
husur tilav nəsa notolav maii ale tikel uri mai gamito. 15 Natit p̃isi aTata
tokade lovi esagw. Husur enan nuke, ‘ANunun nakitinan dereh tilav nəsa
notolav maii ale tikel uri mai gamito.’ ”

Nəlomit totaŋ dereh tehəhaṽur

16 Ale aYesu ike, “Husur namityal ƀekəkereh, asike mətoris ginau am;
ale husur namityal ƀekəkereh am, dereh məteris tas ginau.”

17 Beti ahai susur san gail lousus galito gabag ke, “Namilen nəsa nəboŋ
toke, ‘Husur namityal ƀekəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur
namityal ƀekəkereh am, dereh məteris tas ginau?’ Ale nəboŋ toke, ‘Nuvan
hən aTata,’ namilen imabe?” 18 Lukel tasi ke, “Ikel nəsa nəboŋ toke,
‘Namityal ƀekəkereh?’ Datsaləboi nəsa tokele!”

19 AYesu eləboi nəsa lotoke ləƀeusi həni. Ale ikel mai galit ke, “Nuke,
‘Husur namityal ƀekəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal
ƀekəkereh am, dereh məteris tas ginau.’ Mətousus gamit gabag hən
namilen m̃au a? 20 Kitin, notokitin mai gamit ke, dereh namətarur samit
tisel, mititaŋ be navile a pan tehəhaṽur. Dereh nəlomit titaŋ, be nalolo-
saan samito tegəm vi həhaṽuran. 21 Nəboŋ apəhaṽut toləŋon nabəhaṽun,
eləŋon epəŋas vəsa masuṽ, husur namityal hən nəpasusan egəmai. Be
nəboŋ anatun tovisi, alitenan sənau gat na-ləŋon-isa-vəsa-an am husur
ikemkem masuṽ len anatun toviveu, tovisi len navile a pan. 22 Imaienan,
gagai nəlomit itaŋ be dereh neris gamit tətas, ale nəlomit tehəhaṽur. Beti
nahəhaṽuran samito, avan ideh saləboi ƀilav kuvi.

23 “Len nəboŋ enan asike mətous natideh hən ginau. Kitin notokitin mai
gamit ke, natideh mətƀeus aTata həni len nahəsagw, dereh teviol həni

---

[k] **16.8** Uman 24.25 [l] **16.9** Jon 8.21-24, 9.41, 15.22-24 [m] **16.11** Jon 12.31

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai gamito. 24 Vəbar gagai mətsaus natideh len nahəsagw. Usi, dereh
mitikade, ale nahəhaṽuran samit tepul səsəhov.
25 "Natgalenan, nukel gail mai gamit len nasoruan kəta, be namityal
dereh tegəmai ke asike nəƀisor mai gamit am len nasoruan kəta. Be
dereh nisor husur aTata tiƥarƥar mai gamito. 26 Len nəboŋ enan dereh
məteus aTata hən natit gail len nahəsagw. Nəsakel mai gamit ke dereh
neusi m̃os gamito. 27 Husur aTata, gai eləmas masuṽ hən gamito, bathut
məttoləmas bun ginau, ale məttodəlomi ke notogəm len aGot. 28 Evoi,
nogəm len aTata, nogəm vi lan navile a pan, ale gagai noriŋ navile a pan,
notəlmam van hən aTata."
29 Beti ahai susur san gail luke, "Ganan! Gagai nasoruan sam̃ iƥarƥar,
gəsasor am len nasoruan kəta. 30 Gagai namtoləboi səhoti ke gotoləboi
natit ƥisi, goləboi nənauan sinəvanuan gol ke savi hən avan ideh ƀeus
nausian ideh hən gaiug am.[n] Husur enan namtodəlomi ke gotogəm len
aGot."
31 AYesu isor var galit ke, "Gag beti mətukad nadəlomian a? 32 Namityal
egəmai, ao egəm tia, hən mətƀigam pəpehw husur naƥisal samit ṽisusua
vahim. Dereh məteriŋ ginau hən nəƀitoh səƀogw. Be nəsatoh səƀogw
husur aTata itoh mai ginau. 33 Nukel natgalenan mai gamit hən ke, len
ginau, nəlomit ƀikad natəm̃at. Len navile eg a pan dereh mitikad na-
ləŋon-isa-vəsa-an, nəmauran samit tidaŋ. Be məteil ƀur namətahwan
samito, ginau nosəhor navile a pan tia, nugol nədaŋan san imasig."

Na-sor-tuṽ-an siYesu

17 1 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, ekəta vi məhat vi lan nəmav
ike, "Tata, namityal egəm tia. Geputsan aNatum̃ hən aNatum̃
ƀisal suh nəyalyalan sam̃. 2 Husur gulav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an maii,
hən ƀeil a m̃o hən nəvanuan gail ƥisi, hən ke ƀeviol hən nəmauran vi
sutuai mai nəvanuan ƥisi gotolav galit maii. 3 Ale nəmauran vi sutuai
imaiegai ke, hən ləƀeləboii ke gaiug gotovi Got kitin gotosəvat ginau,
aYesu Kristo. 4 Nusal suh nəyalyalan sam̃ len navile a pan: nauman goto-
lavi mai ginau hən nəƀigole, noum vurvuri. 5 Beti, Tata, geputsan ginau
ben gaiug. Nəyalyalan notokade mai gaiug nəboŋ navile a pan satuƀat
sal, geputsan ginau həni, hən gidar ƥisi darƀikade.
6 "Nukel vəhot gaiug van hən alat navile eg a pan gotoviol hən galit
mai ginau dan navile a pan. Lovi esam̃ tia. Ale goviol hən galit mai
ginau, ale lugol husur nasoruan sam̃. 7 Gagai loləboii ke natit ƥisi gotola-
vi mai ginau logəm len gaiug. 8 Husur nasoruan gail gotolavi mai ginau,
nulav gail mai galit tia. Lodəlomi. Ale loləboi koti ke notogəm len gaiug,
ale lodəlomi ke gotosəvat ginau.

---

[n] **16.30** Imaienan husur aYesu eləboi nausian salito naut kəmas ləsaus nausian gail sal.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 "Nəsasor tuṽ m̃os navile a pan. Nusor tuṽ m̃os alat gotolav galit mai ginau,
husur lovi esam̃. 10 Galit p̃isi lotovi esagw lovi esam̃, ale galit p̃isi lotovi esam̃
lovi esagw. Ale len galito, len nəmauran salito nukad nəyalyalan. 11 Gagai ginau
noriŋ navile a pan gəm hən gaiug. Be galit lutoh sal len navile a pan. Tata, gaiug
gotosua səƀom̃, gulav nahəsam̃ mai ginau tia. Ale len nədaŋan hən nahəsam̃,
havhav gol galito hən ləƀesua sum̃an gidaru dartosua. 12 Husur nəboŋ noto-
toh gegai nuhavhav gol galito len nədaŋan hən nahəsam̃ gotolavi mai ginau.
Nokətkəta təban galito, hən galit ideh asike ƀimasig, avil galit sua ehusur
nap̃isal van hən ƀekəkos gabag, imasig. Imaienan hən natosian sam̃ ƀisarpoh.[o]
13 "Gagai ginau nogəm hən gaiug. Nukel natgalen p̃isi len navile a pan hən
alategai ləƀikad nakemkeman sagw ƀepul səsəhov len galito. 14 Nulav naso-
ruan sam̃ mai galit tia. Ale navile a pan emətahun bun galito tia, husur ləsavi
vanuan navile a pan, sum̃an ŋai ginau nəsavi vanuan navile a pan. 15 Nəsaus
gaiug hən gəƀilav kuv galit dan navile a pan, be nous gaiug ŋai hən gəƀihavhav
gol galito dan atenan tosa vəsa tovi təmat. 16 Hum ginau nəsavi sinavile a pan,
galit am ləsavi sinavile a pan. 17 Gigol levi esam̃ səƀom̃ len nakitinan; naso-
ruan sam̃ evi kitinan. 18 Sum̃an gotosəvat ginau vi lan navile a pan, ginau am,
nosəvat galit vi lan navile a pan. 19 Noriŋ ginau len navəlam̃ m̃os galito hən
nəƀevi esam̃ səƀom̃, hən ke galit am ləƀeriŋ galit len navəlam̃ hən ləƀevi esam̃
səƀom̃ len nakitinan.
20 "Ginau nəsasor tuṽ m̃os alategai ŋai, avil nusor tuṽ m̃os avan ideh
ƀeriŋ nəlon len ginau boŋ ideh husur nasoruan silategai. 21 Tata, nusor
tuṽ ke galit p̃isi lesua. Nousi ke litoh tin len gidaru, hum gototoh tin
len ginau mai nototoh tin len gaiug, hən ke navile a pan ləƀedəlomi ke
gotosəvat ginau. 22 Nəyalyalan gotolavi mai ginau, nulavi mai galito, hən
ləƀesua sum̃an dartosua: 23 ginau len galito ale gaiug len ginau. Nousi ke
legəm sua buni, hən navile a pan ləƀeləboii ke gaiug gotosəvat ginau, ale
gotoləmas bun galito sum̃an ŋai gotoləmas bun ginau.
24 "Tata, nolənoni ke alat gotolav galit mai ginau, nuke galit am litah
mai ginau len naut nototohtoh lan, hən ləƀeris nəyalyalan gotolavi mai
ginau, husur gotoləmas masuṽ hən ginau nəboŋ navile a pan satuƀat sal.
25 Tata gaiug gunor buni. Naut kəmas navile a pan ləsaləboi gaiug, ginau
noləboi gaiug, ale alategai loləboii ke gotosəvat ginau. 26 Ale nugol galit
loləboi gaiug tia, ale dereh nigol tabtab həni, hən na-ləmas-buni-an goto-
ləmas bun ginau həni, ƀipat len galito, ale ginau nəƀitoh len galito."

Lutah gat aYesu
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

18 1 Nəboŋ aYesu tosor tuṽ tonoŋ, iyar van mai ahai susur san gail.
Luyar kotov naƀur madiŋdiŋ Kitron ale lubar nəhol naoliv ei. Ale

---

[o] **17.12** Psa 41.9; Jon 13.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gai mai ahai susur san gail loƀis lan. 2 Be natsua. AJutas tolavlav aYesu
vi lan navəlan aenemi san gail, gai am eləboi naut enan, husur aYesu
iƀonƀon tabtab ei mai ahai susur san gail.[p] 3 Beti aJutas egəmai. Aƀiltihai
tutumav mai naFarisi gail losəvat naluṽoh hən nasoltia mai alat lotokət-
kəta kəkol hən naim siGot hən ləƀitah maii, ale aJutas esəhar galito.
Lupat nam̃ial mai nəhai tuŋtuŋ mai natit hən nəƀalan gail, ale logəmai.
4 Husur aYesu toləboi natit p̃isi ƀevisi həni, ivan hən galito, eus galit ke,
"Mətudoŋ ase?" 5 Lusor vari ke, "AYesu ta Nasaret." Ikel mai galit ke,
"Ginau bogai." (AJutas toriŋi len navəlalito, eil mai galit).
6 Nəboŋ aYesu toke, "Ginau bogai," lorus təlmam, luteh len tan.
7 Imaienan, eus tas galit ke, "Mətudoŋ ase?" Luke, "AYesu ta Nasaret."
8 AYesu isor var galit ke, "Nukel mai gamit tia, ginau bogai. Mətƀidoŋ
ginau, riŋ alateg livan."
9 Ikel nasoruan enan, hən nasoruan san ƀisarpoh nəboŋ tosor tuṽ ke,
"Alat gotoviol hən galit mai ginau, nəsatəgau suluṽ ideh səmasig."[q]
10 Beti ASimon Pita tokad naƀu nəƀalan, eliv kuvi, ale ita kotov nədari-
ŋan nəmatu sinaslev seƀiltihai tutumav. (Nahəsan naslev enan aMalhus.)
11 Avil aYesu isor len aPita, ike, "Geriŋ təlmam hən naƀu len nəpaus han.
Gunau ke asike nomun len naƀiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an aTata tolavi
mai ginau a?"[r]

AYesu len nəhon aAnnas

12 Beti nasoltia gail mai nakomada salito mai alat lotokətkəta kəkol hən
naim siGot, lutah gat aYesu, lubaŋisi. 13 A m̃o losəhari van hən aAnnas
tovi avuŋon aKaiafas tovi aƀiltihai tutumav len nasihau enan.[s] 14 (Be
natsua; evi aKaiafas tokele a m̃o tia mai alat lotoil a m̃o hən naJu gail ke,
"Ivoi am ke naulum̃an sua ƀimat m̃os nəvanuan gail.")[t]

APita ike saləboi aYesu
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Nəboŋ lotosəhar aYesu van, aSimon Pita mai ahai susur siYesu sual am
arohusur aYesu. Ahai susur togon eləboi aƀiltihai tutumav. Imaienan, eƀis
len naholəvat todar vis naim seƀiltihai tutumav mai aYesu. 16 Avil aPita
eil vivile dan nabopita. Imaienan, togon aƀiltihai tutumav toləboi, etəl-
mam, isor mai natəbarehreh tokətkəta kəkol hən nabopita, esəhar aPita,
aroƀisutur van. 17 Natəbarehreh tokətkəta kəkol hən nabopita eus aPita ke,
"Be gaiug am gəsavi ahai susur ideh sitenan a?" APita ike, "Ao, savi ginau."
18 Naut esusus, ale naslev mai nəvanuan nauman gail lopəŋas
naṽidurhab, lotitileh. APita eil mai galito, etitileh.

---

[p] **18.2** Luk 21.37, 22.39 [q] **18.9** Jon 6.39, 17.12 [r] **18.11** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42
[s] **18.13** Luk 3.2 [t] **18.14** Jon 11.49-50

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nausian seƀiltihai tutumav gail van hən aYesu
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Len nalohoim enan, aƀiltihai tutumav etuƀat us aYesu husur ahai
susur san gail mai nap̃usanan.[u] 20 AYesu isor vari ke, "Akis nusor len
nəhon nəvanuan gail p̃isi; nop̃usan len naim naƀonƀonan gail mai naim
siGot, naJu gail losuh ƀonƀon len naut galenan akis. Nəsakel susuan
natideh. 21 Gous ginau hən nausian galenan hən nəsa? Us galit lotosəsəloŋ
hən ginau. Loləboi nəsa notokele."
22 Nəboŋ tokel natenan, avan sua tokətkəta kəkol hən naim siGot
iv̄os aYesu, isor lan, ike, "Imab gusor var aƀiltihai tutumav maienan?"
23 AYesu isor vari ke, "Nəƀikel natideh tosa, kel kot nəsaan han. Be
nəƀikel nakitinan, guv̄os ginau hən nəsa?" 24 Beti aAnnas ikel mai alat
lotokətkəta kəkol ei ke, lesəhar aYesu lotobaŋisi, van hən aKaiafas,
aƀiltihai tutumav hən ƀikot həni.

APita ike saləboi aYesu tətas
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

25 Len namityal enan aSimon Pita eil, etitileh. Lousi ke, "Be gaiug enan,
gəsavi ahai susur ideh san a?" Beti aPita ike, "Ao savi ginau." 26 Ale nas-
lev sua seƀiltihai tutumav, amahean atenan aPita tota kotov nədariŋan
ike, "Eniŋan, be noris gaiug maii len nəhol naoliv." 27 APita isor tətas ke
sakitin. Vəha-sua ŋai natoulum̃an ekəkəraiko.

Nakotan siYesu len nəhon aPilate
(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

28 Nəboŋ aKaiafas tokot hən aYesu tonoŋ dudulan som̃ilan, losəhar
aYesu van hən aPilate ta Rom tovi gavna len naprovens Jutea.[v] Gai
itoh len naƀiltiim sisoltia gail. NaJu gail ləsaƀis lohoim, hən asike
ləƀeƀiŋƀiŋal len nabunusian husur nalo. Ləƀimagenan, asike loləboi
ləƀihan len nəhanan hən nəPasova.[w] 29 Imaienan aPilate evivile van hən
galito, ike, "Gamit mətuke ategai togol nəsa tosa hən toƀur kotov nalo?"
30 Lusor vari, luke, "Ategai asike tagol natit tosa, gunau ke namttasəhari
gəmai a? Aoa!" 31 APilate ike, "B̃imagenan, səhari van, kot həni, nənov̄
həni mai nalo samit ŋai!" Alat lotoil a m̃o hən naJu gail lusor vari ke,

---

[u] **18.19** Len naut egai, lokis aAnnas hən aƀiltihai tutumav naut kəmas aKaiafas tovi ƀiltihai tutumav len nasihau enan. Be husur aAnnas tovi ƀiltihai tutumav a m̃o, iv̄at nəhes hum aƀiltihai tutumav sal. [v] **18.28** *Agavna* evi auleRom toil a m̃o hən naprovens sua.
[w] **18.28** Len nənauan seJu gail, alat ləsavi Ju mai nalohoim salito loƀiŋƀiŋal bathut ləsagol husur nalo siMoses. Imaienan, naJu ideh ƀeƀis lohoim silat ləsavi Ju, nalohoim eduasi, ale gai egəm ƀiŋƀiŋal gol ikon hən ƀihan nəhanan hən nəPasova, be timasgol gai tiveveu len natutumavan gail husur nalo siMoses.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Nalo samito sədam̃ hən namtb̃igol avan ideh b̃imat." 32 (Natenan igol
natit aYesu tokele a m̃o husur naṽide hən nəmatan san, isarpoh.)[x]
33 Beti aPilate etəlmam vi lohoim, ekis aYesu gəmai, ale eusi ke, "Gaiug
nakiŋ seJu gail a?" 34 AYesu eusi ke, "Nasoruan sam̃, evi nənauan sam̃
səb̃om̃ o nəvanuan tile am isor mai gaiug husur ginau?" 35 APilate isor
vari ke, "Gunau ke notovi Ju sual a? Ao, nəvanuan sam̃ gail mai ab̃iltihai
tutumav gail losəhar gaiug gəm hən nakotan sagw. Imabe? Gugol nəsa?"
36 AYesu ike, "Natohan pipihabəlagw savi hən navile eg a pan. Tavi sina-
vile a pan, alat lotohusur ginau lətəb̃al hən avan ideh asike tariŋ ginau
len navəlan alat lotoil a m̃o hən naJu gail. Be natohan pipihabəlagw savi
hən navile eg a pan." 37 Ŋa aPilate eusi ke, "Beti gaiug govi nakiŋ m̃au a?"
AYesu isor vari ke, "Gaiug gukele ke notovi akiŋ. Lupas ginau m̃osi. Ale
nogəm hən navile a pan m̃os nategai ke hən nəb̃ikel kot nakitinan. Alat
lotovi sinakitinan losəsəloŋ hən ginau." 38 APilate eusi ke, "Nakitinan evi
sa?"

APilate eriŋi ke aYesu b̃imat
(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nəboŋ tous naten tonoŋ aPilate evivile van hən naJu gail, ikel uri
ke, "Nəsəsab̃ natideh lan tonor hən b̃ipanis. 39 Be ikad naṽide sua len
nəPasova p̃isi hən məttous nəvanuan sua dan alat namttobaŋis galito,
hən b̃evivile m̃os gamito. Mətoləŋon ke nigol aKiŋ egai seJu gail tevivi-
le van hən gamito a?" 40 Be lukai vari ke, "Aoa! Savi atenan, namtoləŋon
aParappas." (Be natsua: aParappas evi nauluṁan tob̃al mai alat a Rom,
ale lubaŋisi sile.)[y]

19 1 Beti aPilate igol nasoltia gail lobilas habat hən aYesu hən nəhau
tokad natuhmetəlai tosiriv lan. 2 Ale nasoltia gail lulav nəhau
tokad nasunite, lopir garu həni hum nəkraun sekiŋ, loriŋi len nəkadun
ale lukol nahurabat toboŋboŋ len aYesu. 3 Logəm həni, lusor vilesi ke,
"Ivoi! Kiŋ seJu gail!" ale luṽosi.
4 APilate evivile tətas, ikel mai naluṽoh ke, "Məteris! Gagai nosəhari
vivile van hən gamito, hən mətb̃eləboii ke, nəsəsab̃ natideh lan hən b̃ipa-
nis sile." 5 Imaienan, esəhar aYesu vivile. Ikad nəkraun hən nəhau tokad
nasunite len nəkadun mai nahurabat toboŋboŋ len niben. Pilate ikel mai
galit ke, "Məteris, ategaii bogai!"
6 Nəboŋ ab̃iltihai tutumav gail mai alat lotokətkəta kəkol hən naim
siGot lotorisi, lukai, ke "P̃os gati len nəhai balbal! P̃os gati len nəhai
balbal!"

---

[x] **18.32** Jon 3.14, 12.32. A m̃o aYesu isor husur naṽide hən nəmatan san. Ikele ke dereh timat len nəhai balbal. Namilen ke naJu ləsagole husur alat a Rom ŋai lup̃os gat nəvanuan len nəhai balbal. [y] **18.40** Uman 3.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

APilate ikel mai galit ke, “Ipat len gamito, gamit mitiƥos gati, husur ginau nəsəsaƀ natideh tosa lan hən ƀipanis sile.”
7 NaƀiltiJu gail lusor vari ke, “Namtukad nalo sua toke timasmat, husur ekiskis gai gabag hən aNatun aGot.”[z]
8 Nəboŋ aPilate tosəsəloŋ hən natenan emətahw am. 9 Esəhar aYesu təlmam tətas vi lohoim sisoltia gail. Eusi ke, “Govi nəvanuan naut a be?” Ris aYesu sasor vari. 10 Imagenan aPilate eusi ke, “Imabe gəsasor mai ginau? Gəsaləboii ke ginau nukad nədaŋan hən nəƀidam̃ hən gəƀivan, mai nədaŋan hən nəƀigol gəƀitahətah len nəhai balbal a?”
11 Beti aYesu isor vari ke, “Gaiug, nutoh len navəlam̃ husur ŋai aGot a məhat tolav nədaŋan mai gaiug. Imaienan, nəvanuan toriŋ ginau len navəlam̃ ikad nəsaan totibau səhor gaiug.”
12 Nəboŋ aPilate tosəsəloŋ hən natenan idas ƥisal hən ƀeriŋ aYesu ƀivan, be naƀiltiJu gail lukai habat ke, “Gəƀeriŋi ƀivan asike govi bubur seSisa! Avan ideh tokis gai gabag hən nakiŋ hum aYesu egaii togole, avan enan evi enemi seSisa!”
13 Nəboŋ aPilate tosəsəloŋ hən nasoran enan, esəhar aYesu vivile tətas. Ale aPilate ebətah len nəhai bətbətah simatsistret hən ƀeriŋ nəsaƀian san. Nəhai bətbətah enan ipat len naut lotokisi hən Naut nəvat papav be len nasoruan seIpru gail evi Kappata. 14 Len namityal enan evi tuƀlial len nəmariboŋ hən nautautan hən nəPasova. Ale aPilate ikel mai naJu gail ke, “Məteris, akiŋ samit bogai!”
15 Lukai vari ke, “Tevi tut! Tevi tut! Ƥos gati len nəhai balbal!” Ale aPilate eus galit ke, “Mətoləŋon ke niƥos gat akiŋ samit len nəhai balbal a?” Aƀiltihai tutumav gail lukai van ke, “Namtsəkad nakiŋ ideh, be aSisa ŋai.”
16 Imaienan aPilate eriŋ aYesu len navəlalito hən ƀitahətah len nəhai balbal. Ŋa nasoltia gail losəhar aYesu van.

Nətahətahan len nəhai balbal
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 AYesu səƀon ipat nəhai balbal, iyar van vəbar naut lotokisi hən Naut hən Nabəlashukadhutəmat (lotokisi hən Kolkota len nasoruan seIpru gail). 18 Len naut enan luƥos gati len nəhai balbal. Luƥos gat naulum̃an eru am hən arƀitahətah, sua len nətarhət nəmatu, sua len nəmair ale aYesu rivuh.
19 Ale aPilate itos nəhes sua ale loriŋi len nəhai balbal. Ike, “Yesu ta Nasaret, aKiŋ seJu gail.” 20 NaJu isoƀur loṽuruŋ nəhes enan, husur naut aYesu totahətah lan ipat pəpadaŋ hən naƀiltivile, ale aPilate itos nəhes enan len nasoruan seIpru gail mai nasoruan ta Rom mai ta Kris. 21 Beti

---

[z] **19.7** Lev 24.16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aƀiltihai tutumav gail lukel mai aPilate ke, “Sagitos ‘aKiŋ seJu gail,’ be
gitosi ŋai ke, ‘Gai səƀon ikele ke tovi Kiŋ seJu gail.’ ” 22 APilate isor var
galit ke, “Nəsa nototosi tipat, nutosi tia.”
23 Nəboŋ nasoltia gail lotop̃os gat aYesu len nəhai balbal tonoŋ,
lopəpehun nahurabat san gail mai galit lotovat. Lulav nəhai susun san
napəpaian tokat udud mai səkad nasodean lan. 24 Nasoltia gail lukel mai
galit gabag ke, “Sadatitari. Datibar hən nəvat hən datƀisaƀi ke as tikade.”
Natenan evisi hən natosian siGot ƀisarpoh toke,
“Lopəpehun nahurabat sagw len galito,
lubar hən nəvat hən ləƀisaƀi ke
ase tikad nahurabat sagw.”[a]
Ŋa natgalenan, nasoltia gail beti lugole.
25 Anan aYesu eil pəpadaŋ hən nəhai balbal mai napəhaṽut totor am.
Ikad aṽan anan aYesu, mai aMeri asoan aKlopas, mai aMeri ta Maktala.
26 Nəboŋ aYesu toris anan toil ei ben ahai susur san toləmas buni, ikel
mai anan ke, “Bareab, geris, anatum̃ bolai.” 27 Ale ikel mai ahai susur
enan ke, “Anam̃ sam̃ bolai.” Ale tuƀat len namityal enan, ahai susur enan
esəhar alitenan vahim, ekətkəta təban hum tovi anan matmat.

Nəmatan siYesu
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Husur namityal enan aYesu eləboii ke natit p̃isi ihav tia. Ale hən
natosian siGot ƀisarpoh, ike, “Numaduh.”[b] 29 Naƀiliwai topul hən navini-
ka[c] ipat ei. Loduŋ nasponts lan, riŋi len nəpashət nahisop,[d] ale losuhuni
vi məhat van hən nabuŋon.[e] 30 Nəboŋ aYesu todalus navinika, ike, “Ihav!”
Beti isar batut, ilav nanunun mai aGot, imat.
31 Evi nəmariboŋ hən nautautan hən NəSappat ale naJu loməta-
hun nibelit ləƀitahətah len nəhai balbal gail len nəSappat (ale evi
naƀiltiSappat sua husur evi nəPasova). Imagenan, naƀiltiJu gail lous
aPilate ke tidam̃ hən ləƀiṽaƀuƀur narielito hən ləƀimat, ale sah sur
naƀirimat gail.[f] 32 Ŋa nasoltia gail logəm, ṽaƀuƀur narien alaruenan
artotahətah len nəhai balbal mai aYesu. 33 Be nəboŋ lotogəm hən aYesu,
lusaƀi ke tomat tia, gol ləsəṽaƀur narien gəlaru. 34 Be nasoltia sua isar

---

[a] **19.24** Psa 22.18 [b] **19.28** Psa 69.21, Psa 22.15 [c] **19.29** *Navinika* evi nəwain tomatu vakon. [d] **19.29** *Nahisop* evi nəhai sua nabəlavan hən tobar namita sua ŋai. Napusit nahisop iyaŋyaŋ ale nalohisop ikad nəƀon tosusau. [e] **19.29** Psa 69.21 [f] **19.31** Nəboŋ nasoltia ta Rom lotop̃os gat nəvanuan len nəhai balbal, lup̃os gat navəlan gəlaru len nəhai tobalbal ale lup̃os gat narien gəlaru ƀonƀon len nəhai toil. Asike idareh nəvanuan totahətah ei isaƀi ke nasuŋavŋavan idaŋ, be ƀeil hən narien, eləboi ƀesuŋavŋav tətas. Ale nəvanuan totahətah imaienan van vəbar narien arodədas arƀigol toil am, beti husur todədas ƀesuŋavŋav imat. Nasoltia ləƀeləŋon ke nəvanuan ƀimat tutut, luṽaƀur narien nəvanuan totahətah, gol ke todədas ƀeil, gol ke todədas ƀesuŋavŋav, ale imat tutut.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəgarin aYesu hən naṽisusua,[g] ale vəha-sua ŋai nəda mai nəwai arusel
vi pan. 35 (Nəvanuan toris natenan ikel kot nəsa torisi, ale na-kel-koti-an
san ekitin. Eləboii ke tokitin, ale ikel kot nakitinan hən mətb̃ikad nadəlo-
mian.) 36 Natgalenan lovisi hən natosian siGot b̃isarpoh toke, “Nabəlasun
ideh asike imab̃ur.”[h] 37 Ale natosian siGot tile am toke, “Dereh lebunus
atenan lotosari.”[i]

Nətavunan siYesu
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

38 Nəboŋ natgalenan tonoŋ, ikad auleArimatea sua, nahəsan aJosef.
AJosef enan evi ahai susur siYesu tosusuan nadəlomian san husur
tomətahw len nab̃iltiJu gail. Gai ivan hən aPilate hən b̃eusi ke tidam̃ hən
b̃ilav kuv niben aYesu. APilate idam̃ həni maii, ale aJosef ilav kuv niben
aYesu van. 39 Ikad avan sual am totah mai aJosef, nahəsan aNikotemus
togəm hən aYesu len mariug sutuai tia. Ale ilav nakilo tovi 34 hən namər
tob̃on mai nəalos.[j] 40 Husur naṽide seJu gail hən natətavunan, lupat niben
aYesu van, loruŋ gole len nəkaliko nalinen mai natit tosusau. 41 Pəpadaŋ
hən naut aYesu totahətah lan, ikad nəhol sua. Len nəhol enan ikad
nab̃urhuvat nəmatan toveveu ləsətavun niben avan ideh lan sal. 42 Ale
husur evi Nəboŋ Nautautan hən nəPasova seJu gail, ale husur nab̃urhuvat
nəmatan enan ipat pəpadaŋ ei, loriŋ aYesu lan.[k]

Na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

20 1 Dudulan som̃ilan len nəmariboŋ metəkav hən nawik,[l] naut tovi-
sivis sal, aMeri ta Maktala evi lan nab̃urhuvat nəmatan, ale eris
nab̃iltivat torib dan nabopita hən nab̃urhuvat. 2 Ŋa igam van varis aSimon
Pita mai ahai susur togon aYesu toləmas buni. Ikel mai gəlar ke, “Lupat
kuv niben Nasub̃ dan nab̃urhuvat nəmatan, ale namtsaləboi naut lotoriŋi
lan!”
3 Imaienan aPita mai ahai susur togon aruvan varis nab̃urhuvat. 4 Len
nəgamgaman səlaru van, ahai susur togon igam tutut səhor aPita, ale
ibar nab̃urhuvat a m̃o. 5 Ib̃etb̃et, ekəta ris nəkaliko nalinen lotopat ei, be

---

[g] **19.34** *Naṽisusua* evi namətas tokad namətan tosua ŋai. [h] **19.36** Exo 12.46; Num 9.12; Psa 34.20 [i] **19.37** Zec 12.10 [j] **19.39** Jon 3.1–2. Len naut egai ike *nakilo tovi 34,* be len nasoruan ta Kris ike nalitra tovi 100. *Namər* evi nəda hən nəhai lotogol tomasmas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. *Nəalos* ehun naluvera ale evi naṽide seJu gail hən ləb̃evəhas niben nəvanuan tomat hən nəhai pəhas eruenan. [k] **19.42** Jon 19.31. NəSappat etub̃at nəboŋ namityal tomasur len naFraite. Nəboŋ artopat kuv aYesu dan nəhai balbal, Nəboŋ hən nautautan hən nəPasova pəpadaŋ hən b̃inoŋ, ale nəPasova (tovi Sappat sua) pəpadaŋ hən b̃etub̃at. [l] **20.1** Len nasoruan ta Kris ike *len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* gidato datokis nəmariboŋ enan hən nəSade.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gai saƀis vi lohoim. 6 Beti aSimon Pita tohusuri, ibar naut enan, ale eƀis
vi lan naƀurhuvat. Gai am eris nəkaliko nalinen lotosuh ei. 7 Be natuh-
taol hən nəhon ipat len naut tile, hum avan sua toƀuruŋi, riŋ səƀon həni.
8 Beti ahai susur togon tobari a m̃o eƀis lohoim, gai am erisi ale edəlo-
mi ke aYesu tole məhat. 9 (Be mitinau, natosian siGot ike aYesu timasle
məhat dan nəmatan. Be arsaləboi səhoti sal.[m] 10 Beti alaruenan aruvahim
səlaru.)

AYesu evisi hən aMeri ta Maktala
(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)

11 Nəboŋ artovan tonoŋ, aMeri enan eil taŋtaŋ sal vivile hən
naƀurhuvat. Iƀetƀet vakəta vi lohoim. 12 Eris aŋel eru artosun nahurabat
topəhw gail. Arobətah len naut niben aYesu topat lan. Sual ebətah len
naut toturuŋ lan, ale togon len naut tosəsaruh vi lan. 13 Alaruenan arukel
maii ke, “Bareab, gutaŋ hən nəsa?” Isor var gəlar ke, “Lupat kuv aMasta
sagw, nəsaləboi naut lotoriŋi lan.”
14 Nəboŋ tokel natgalenan tonoŋ, ipair, eris aYesu toil ei, be sakəta
səhoti. 15 AYesu ikel maii ke, “Bareab, gutaŋ hən nəsa? Gudoŋ ase?”
AMeri, tonau ke tovi nəvanuan tokətkəta təban nəhol enan, ikel maii
ke, “Nasuƀ, gaiug gəƀipati van, kel mai ginau hən naut gotoriŋi lan, ale
dereh nivan hən nəƀipati.”
16 AYesu ike, “Meri!” AMeri ipair kəta van həni, ikai ke, “Rapponi!”
(tovi “Hai p̃usan” len nasoruan seIpru gail).
17 AYesu ikel maii ke, “Sagibar ginau am, husur nəsavi məhat van hən
aTata sal. Avil givan hən na-ke-ṽan-an sagw gail. Kel mai galit ke, ‘Gagai
novi məhat van hən aTata sagw mai aTata samito, van hən aGot sagw mai
aGot samito.’ ” 18 Ŋa aMeri ta Maktala ivan, ikel uri mai ahai susur gail
ke, “Noris Nasuƀ!” Ale ikel mai galito hən natit p̃isi aYesu tokel maii.

AYesu evisi hən ahai susur san gail
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Len nəSade ut mədau naut togomgom, ahai susur luƀonƀon lohoim.
Lokəkol gat nabopita husur lomətahw len naƀiltiJu gail. AYesu egəm il
rivuh len galito. Ikel mai galit ke, “Nəlomit tikad natəm̃at!”
20 Nəboŋ tokəmaienan eṽusan navəlan gəlaru mai nəgarin hən galito.
Ahai susur gail lukemkem masuṽ hən lotoris Nasuƀ. 21 Imaienan aYesu
isor tətas mai galit, ike, “Nəlomit tikad natəm̃at! Hum aTata tosəvat
ginau, ginau am nosəvat gamito.” 22 Beti esuŋavŋav ale ike, “Mitikad
aNunun aGot. 23 Mətƀeruƀat nəsaan sivan ideh gail, aGot eruƀat gail tia.
Asike mətƀeruƀat nəsaan sivan ideh gail, aGot saruƀat gail.”[n]

---

[m] **20.9** Psa 16.10 [n] **20.23** Mat 16.19, 18.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

AYesu evisi hən aTomas

24 Len ahai susur lotovi 12, ikad aTomas, namilen ke aMəlav. Be nəboŋ
aYesu tovisi hən galit am, gai satoh. 25 Imaienan, ahai susur gail lukel
maii ke, “Ginamit namtoris Nasuƀ!” Ris aTomas tosor var galit ke, “Asike
nodəlom nəsa məttokele van vəbar nəƀeris naƀurhunil len navəlan gəla-
ru, mai nəƀesiriv hən nəŋarhuvəlagw len gəlaru ale siriv hən navəlagw
len naƀurhugarin.”
26 Len nəmariboŋ tomələvtor tohusur nəboŋ enan, ahai susur siYesu
gail lutoh lohoim, ale aTomas evi galit sual ei. Nabopita gail lokəkol hai-
hai be aYesu egəmai, eil rivuh len galito. Ike, “Nəlomit tikad natəm̃at.”
27 Beti ikel mai aTomas ke, “Siriv hən nəŋarhuvəlam̃ gegai. Geris
navəlagw gəlaru. Siriv hən navəlam̃ len naƀurhugarigw. Nə-lon-uri-an
sam̃ tinoŋ! Geriŋ nəlom̃ len ginau!” 28 ATomas isor vari, ike, “Gaiug
aMasta sagw, govi aGot sagw!” 29 Beti aYesu ikel maii ke, “Gaiug gukad
nadəlomian husur gotoris ginau. Alat ləsaris ginau be lotoriŋ nəlolit len
ginau, navoian siGot igol lukab həni.”[o]

AJon itos naloƀulat egai m̃os nəsa?

30 Len nəhon ahai susur san gail, aYesu igol namerikel isoƀur am səhor
nototos gat gail len naloƀulat egai. 31 Be nutos natgalegai hən mətƀedəlo-
mi ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, tovi aNatun aGot. Nutosi
maienan hən mətƀeriŋ nəlomit lan, ale len nadəlomian samit mətƀikad
nəmauran len nahəsan.

AYesu evisi hən ahai susur lotoməlevru

21 1 Len nəboŋ sual am aYesu evisi hən ahai susur san gail len
Naƀiltiwai Tiperias.[p] Nəsa tovisi imaiegai: 2 Ikad aSimon Pita,
aTomas namilen ke aMəlav, aNatanael ta Kana a Kalili, alarmiṽan artovi ana-
tun aSepeti gəlaru, mai ahai susur eru am lototoh ei. 3 ASimon Pita ikel mai
galit ke, “Nesəsahieh beti.” Lukel maii ke, “Gidato.” Ale luvan, sah len naƀot.
Nəmargobut egəmai. Losəsahieh len mariug kavkav, ləsəsah hən ideh.
4 Nəboŋ naut tolan, aYesu eil bitas be ahai susur gail ləsaləboii ke tovi
gai. 5 Beti ikai van hən galit ke, “Gamito! Mətusah hən naieh ideh a?” Ale
lusor vari ke, “Eƀuer!” 6 Ikel mai galit ke, “Bar hən nalevlev len nəmatu
tarhəƀot, ale dereh mitisaƀ ideh.” Ŋa lubar həni, be lodədas ləƀelivi gəm
hən naƀot, husur naieh tosoƀur igol tomə̃las.[q]
7 Beti ahai susur aYesu toləmas buni ikel mai aPita ke, “Nasuƀ bolai!”
Nəboŋ aSimon Pita tosəsəloŋ həni ke tovi Nasuƀ, epitavis nahurabat

---

[o] **20.29** 1Pit 1.8 [p] **21.1** Lokis *Naƀiltiwai Tiperias* hən Naƀiltiwai Kalili am, be len naso-
ruan ta Kris ike Tiperias len naut egai. [q] **21.6** Luk 5.4-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

san tokole, eməlah vi lan nəwai. 8 Galit am losuh len naƀot, loliv nalev-
lev vahut husur bitas savi a tut, namita tovi 100 ŋai. 9 Nəboŋ lotomariŋ
vahut, loris nəhab tominen, naieh toləŋas lan, mai nabəta. 10 Beti aYesu
ike, "Tariv naieh ideh məttomadhasah hən gail gəmai." 11 Ŋa aSimon
Pita ilev gargar nalevlev topul hən naƀiltiieh gail vi len tan. Naut kəmas
naieh tovi 153, nalevlev səmarmarikot. 12 AYesu ike, "Mətegəm han." Be
ahai susur ideh sausi ke, "Gaiug ase?" husur loləboii ke tovi Nasuƀ. 13 Beti
aYesu egəm, lav nabəta mai galito. Igol maien hən naieh am.
14 Enan evi navisian na-vəha-tor-an siYesu təban ahai susur gail tohu-
sur na-le-məhat-an san dan nəmatan.[r]

AYesu itabtabuh tətas len aPita

15 Nəboŋ lotohan tonoŋ, aYesu ikel mai aSimon Pita ke, "Simon, ana-
tun aJon, goləmas masuṽ hən ginau səhor alateg a?" Isor vari ke, "Evoi
Nasuƀ, goləboii ke notoləmas gaiug." AYesu ike, "Gevəŋan natuhsipsip
sagw gail."[s]
16 AYesu eus tasi ke, "Simon, anatun aJon, goləmas masuṽ hən ginau
a?" Ikel maii ke, "Evoi Nasuƀ, goləboii ke notoləmas gaiug." AYesu ike,
"Gekətkəta təban nasipsip sagw gail."
17 AYesu eus tətas həni am ke, "Simon, anatun aJon, goləmas ginau
a?" Nausian na-vəha-tor-an etunus aPita, ike titaŋ. Ikel maii ke, "Nasuƀ,
goləboi natit p̃isi. Goləboii ke notoləmas gaiug." AYesu ike, "Gevəŋan
nasipsip sagw gail. 18 Nukel nakitinan, nəboŋ gotovi mantuhmar, gosun
nahurabat sam̃, govi lan naut p̃isi gotoləŋoni. Be nəboŋ gəƀevi haṽut,
dereh gisar hən navəlam̃ gəlaru ale avan ideh am tikol nahurabat len
gaiug, tesəhar gaiug len naut gəƀemətahun gəƀevi lan." 19 AYesu ekəmaie-
nan, hən ƀikel p̃arp̃ar hən nəmatan sePita ƀimat həni hən ƀeputsan
nahəsan aGot. Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ, ikel mai aPita ke, "Gehusur
ginau."

Ahai susur aYesu toləmas buni, aJon

20 APita ipair, ekəta ris ahai susur aYesu toləmas buni toyar husur gəla-
ru. Atenan evi ahai susur tosiŋasiŋ len nəmabun aYesu len nəhanan, tousi
ke, "Nasuƀ, ase ƀeriŋ gaiug len navəlan aenemi sam̃ gail?"[t] 21 Nəboŋ aPita
tokəta risi, eus aYesu həni ke, "Be Nasuƀ, atenan timabe?"
22 AYesu isor vari ke, "Nəƀeləŋoni ke gai ƀitoh vəbar nagəmaian sagw,
savi natideh len gaiug! Gaiug m̃au gehusur ginau." 23 Bathut natenan,
nasoruan pəpat iperŋan alat lotokad nadəlomian ke, ahai susur enan
asike imat. Be enan savi nəsa aYesu tokele. Ike, "Nəƀeləŋoni ke gai ƀitoh
vəbar nagəmaian sagw, savi natideh len gaiug!"

---

[r] **21.14** Jon 20.19, 26 [s] **21.15** Uman 20.28; 1Pit 5.2 [t] **21.20** Jon 13.25

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 Ahai susur siYesu egai tokel kot natgalenan, evi gai totos gat natgale-
gai len naloƀulat egai. Ale namtoləboii ke na-kel-koti-an san ekitin.[u]

Nə-maris-kotovi-an

25 Ikad natit isoƀur am aYesu togole. Ale nəvanuan lətatos gat ṽisusua
hən natgalenan, nunau ke navile a pan kavkav asike tənav hən naloƀulat
galen p̃isi lətəpat lan.[v]

[u] **21.24** Jon 19.35 [v] **21.25** Jon 20.30

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nauman gail

Nəsa ahai pispisul gail lotogole

Ase itos naloƀulat egai?
ALuk tovi nəvanuan rererer totah mai aPol len nəyaran san, gai itosi.
ALuk itos naloƀulat egai hən nəsa?
Itosi hən ƀikel ur nap̃isal nadəlomian len aYesu tohusuri van vəbar nəboŋ tobar naut p̃isi len navile a pan.
ALuk itosi m̃os ase?
Itosi m̃os alat lotoke leləboi nəsa tovisi husur nəboŋ aYesu tovi məhat len nəmav.
Naloƀulat egai ehusur as galito?
Ehusur aPita mai aPol be iƀol husur galevis am.
Natgalenan evisi ŋais?
Naloƀulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 30 vəbar 61.
Natgalenan evisi a be?
Naloƀulat egai iƀol husur nəsa tovisi len naƀiltivile isoƀur len naut a Rom.

Na-kel-uri-an tovoi len naut a Jerusalem (1.1–8.3)
1) Nəboŋ aYesu top̃usan len alat lotohusuri tonoŋ, evi məhat vi lan nəmav (1.1-11)
2) Nəvanuan nadəlomian logəgel hən aJutas hən aMattias (1.12-26)
3) ANunun aGot egəm, igol nəvanuan gail lotohusur aYesu ludaŋ am (2.1-13)
4) Natuƀatan hən nauman sihai pispisul gail mai alat siYesu len naut a Jerusalem (2.14–8.3)

Na-kel-uri-an tovoi len naut a Jutea mai a Samaria (8.4–12.25)

Nəƀol husur nəsa aPol togole nəboŋ tokel ur na-kel-uri-an tovoi len naut isoƀur van vəbar naƀiltivile Rom (13.1–28.31)
1) Nəyaran nametəkav siPol (13.1–14.28)
2) Naƀonƀonan totibau len naut a Jerusalem (15.1-35)
3) Nəyaran na-vəha-ru-an siPol (15.36–18.22)
4) Nəyaran na-vəha-tor-an siPol (18.23–21.16)
5) Lutah gat aPol len naut a Jerusalem (21.17–23.22)
6) Losəhar aPol vi Sisarea, ale itoh ei (23.23–26.32)
7) Losəhar aPol vi Rom (27.1–28.31)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Natuƀatan

1 1 Teofilus,[a] len naloƀulat ta m̃o sagw[b] nuhol husur natit p̃isi aYesu
totuƀat gole mai p̃usan həni vəbar nəboŋ aGot tolavi vi məhat vi
lan nəmav. 2 Len nəboŋ savi məhat sal, len nədaŋan seNunun aGot, aYesu
ikel nap̃isal hən nauman mai ahai pispisul gail totabtabuh len galit tia.
3 Husur na-ləŋon-isa-an mai nəmatan san, aYesu evisi hən galito, be
imaur. Ale eṽusan nəmauran san hən galito hən ləƀeris ləboii ke imaur
kitin. Gai evisi hən galito vəha-soƀur len nəmariboŋ tovi 40 ale isor
husur natohan pipihabəlan aGot. 4 Boŋ sua ihanhan mai galito, ale ikel
nə-kai-tasi-an sua, ike, "Samteriŋ naut a Jerusalem, be mititoh vir navio-
lan aTəmagw tokel gati tia.[c] Egai nəsa notokel mai gamito, məttosəsəloŋ
həni; 5 husur aJon ibaptais hən nəvanuan gail hən nəwai be asike idareh
aGot tibaptais hən gamito hən aNunun."[d]

AYesu evi məhat vi lan nəmav

6 Ŋa nəboŋ lotoƀonƀon, lousi ke, "Nasuƀ, imabe? Gagai gilav təlmam
hən naut a Israel titoh pipihabəlan nakiŋ salit gabag tətas am a?"
7 Be ikel mai galito ke, "Savi samito hən mətƀeləboi namityal o nəmari-
boŋ aTəmagw toriŋi len nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an san. 8 Dereh mitikad
nədaŋan nəboŋ aNunun aGot ƀegəm len gamito. Dereh mitikel ur ginau
len naut a Jerusalem, len naprovens Jutea mai naut a Samaria van vəbar
tarhət navile a pan."[e]
9 Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonoŋ, aGot ilavi vi məhat vi lan nəmav.[f]
Lokəta husuri van nəmavukasw esusuani.
10 Nəboŋ tovi məhat lokətkəta vi məhat, vəha-sua ŋai nəvanuan eru
arovisi, il mai galito. Arosun nahurabat topəhapəhw. 11 Aruke, "UleKalili
gail, imabe mətokəta vi məhat maienan? AYesu egaii aGot tolavi vi məhat
dan gamito, dereh tetəlmam sum̃an tovi məhat."

Logəgel hən aJutas

12 Beti luyar təlmam dan Naṽehuh Oliv enan, vi Jerusalem. Evi nəyaran
hən nəSappat, nakilomita esua ŋai. 13 Nəboŋ lotobar naut enan, lopəlau vi
lohoim len naim a məhat lototohtoh lan. Ikad aPita, aJon, aJemes, aAdru,
aFilip, aTomas, aPartolomiu, aMattiu, aJemes anatun aAlfeus, aSimon
tovi Selot sua, mai aJutas anatun aJemes.[g] 14 Len nənauan sua luƀonƀon
tabtab hən ləƀisor tuṽ, galit mai alatpəhaṽut mai aMeri anan aYesu, mai
aṽan aYesu gail.

---

[a] **1.1** Len nasoruan ta Kris namilen *aTeofilus* evi nabubur siGot. [b] **1.1** Luk 1.1-4
[c] **1.4** Luk 24.49 [d] **1.5** Mat 3.11; Mak 1.8; Luk 3.16; Jon 1.33 [e] **1.8** Mat 28.19; Mak 16.15; Luk 24.47-48 [f] **1.9** Mak 16.19; Luk 24.50-51 [g] **1.13** Mat 10.2-4; Mak 3.16-19; Luk 6.14-16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 Len nəboŋ galen sua, APita eil rivuh len ahai susur gail. Galito lovi
120. 16 Ike, “Bathudud sagw, sutuai aNunun aGot isor len nabuŋon aTevit
husur aJutas. Nəsa aGot tokele len natosian san isarpoh hum nasoruan
san tosarpoh akis. AJutas eil a m̃o hən alat lototah gat aYesu,[h] 17 naut
kəmas gai tovi ginamit sua. Gai ikad nahudhuuman egai siGot sum̃an
gidato.”
18 (AJutas eṽur nətan hən nəvat tokade sil naṽide san tosa. Ale iteh,
sueh nətan, nabəhaṽun imap̃ul, ale ninen elul vivile. 19 Nəboŋ alat a
Jerusalem p̃isi lotosəsəloŋ ləboi natenan, loriŋ nəhes len nətan enan. Len
nasoruan salito evi Akeltama, Marireu hən Nəda bolai.)[i]
20 APita isor am ike, “Len nalob̃ulat hən Nəb̃e gail aTevit itosi ke,
“ ‘Naim san timasb̃əb̃esw,
nəvanuan ideh satitoh lan,’[j]
mai,
“ ‘Ivoi ke avan sua tigel namilen.’[k]
21-22 “Imaienan, ivoi ke alateg ideh tegəm vi vanuan sua len gidat dat-
tosəŋavur pisan esua. Avan enan tevi vanuan sua toyar mai gidat akis
nəboŋ aYesu totah mai gidato, tub̃at len nəboŋ aJon tobaptais hən aYesu[l]
van vəbar aGot tolav kuvi dan gidato. Hum gidato, avan enan eris aYesu
tomaur tətas ale timasb̃on mai gidato hən datb̃ikel ur na-le-məhat-an
enan san dan nəmatan.”
23 Ŋa nəboŋ aPita tokel naten tonoŋ, lulekis hən naulum̃an eru. Esua
nahəsan aJosef lotokisi hən aParsappas (lokisi hən aJustus am), togon
nahəsan aMattias. 24 Beti lusor mai aGot ke, “Nasub̃, gaiug m̃au goləboi
nəlon nəvanuan p̃isi. Gigol p̃arp̃ar hən tesua len gəlar egai gototabtabuh
lan tia 25 hən b̃ilav namilen aJutas hən nauman san mai nauman sihai
pispisul. AJutas ipair dani vəsab.”
26 Ale lubar hən nəvat hən ləb̃isab̃ ase len gəlaru. Lusab̃ aMattias ale
ib̃on mai ahai pispisul səŋavur pisan esua.

ANunun aGot egəm len naPentikost

2 1 Len nəboŋ hən naPentikost[m] togəmai lub̃on len naut esua. 2 Vəha-
sua ŋai ikad nəwalan dan nəmav tosum̃an nəlan paru, ale naim
lotobətah lan epul həni. 3 Loris natit tohun natuhuhab lotowunwun loto-
pəpehw ale lupat len galit ṽisusua. 4 Galit p̃isi lopul hən aNunun aGot ale
lotub̃at sor len nasoruan tiltile gail tonor hən nəsa aNunun aGot tolavi
mai galito.
5 Len nəboŋ enan len naut a Jerusalem ikad naJu lotolotu hən aGot,
nəvanuan naut p̃isi lotohusur kitin hən na-lotu-hən-aGot-an. 6 Nəboŋ

---

[h] **1.16** Psa 41.9 [i] **1.19** Hən naves 18-19, Mat 27.3-8 [j] **1.20** Psa 69.25 [k] **1.20** Psa 109.8
[l] **1.21-22** Mat 3.16; Mak 1.9; Luk 3.21 [m] **2.1** Lev 23.15-21; Deu 16.9-11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotosəsəloŋ hən nəwalan enan, naluṽoh logəm ƀonƀon nənauan salit ebutbutut husur lotosəsəloŋ ləboi nasoruan salit ṽisusua. 7 Lumaŋmaŋ, lup̃aŋ, luke, “Galit lotosor, lovi alat a Kalili m̃au? 8 Imabe datosəsəloŋ hən nasoruan lotopas gidat ṽisusua maii? 9 Alat a Partia, a Mitia mai a Elam. Alat lotosuh a Mesopotamia, a Jutea mai a Kappatosia, a Pontus mai a Asia, 10 alat a Frijia mai a Pamfilia, a Ijip mai tarhət a Lipia pəpadaŋ hən naut a Sairin, mai galevis lovi metƀos hən naut a Rom. 11 Gidat galevis datovi uleJutea a m̃o ale galevis datohusur nadəlomian salito. Alat a Krit, alat a Arapia, gadit p̃isi datosəsəloŋ ləboi galit lotosor len nasoruan sadit gabag. Lukel ur nəyalyalan siGot len natit gai togol gail len nədaŋan san!”

12 Galit p̃isi lup̃aŋ mai lodədarŋaƀu. Lous galit gabag ke, “Namilen nategai imabe?”

13 Wake galit galevis lusor viles ahai susur gail ke, “Lomun nəwain toveveu ale lotərog.”

APita isor mai naluṽoh

14 Be aPita eil mai esəŋavur pisan esua, ale isor habat am hən tokel mai naluṽoh ke, “Gamit a Jutea mai gamit məttotoh a Jerusalem, ivoi ke gamit məteləboi naten tovisi; mətesəsəloŋ hən nasoruan sagw. 15 Naut kəmas nəsa məttonau maienan, alategai ləsatərog husur namityal evi məlapat dudulan ŋai. 16 Natenan tomadhavisi, ahai kelkel ur siGot, aJoel ikele tia:

17 “AGot ikele ke, ‘Len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan,
ginau dereh nevur san aNunugw hən nəƀilavi mai nəvanuan p̃isi.
Natətai gail mai anatvavimito dereh likel ur napisulan sagw
mantuhmar samit gail dereh leris narisian gail,
ale haṽut samit gail dereh lipat ris naƀəƀer gail.
18 Dereh nevur san aNunugw hən nəƀeviol həni
mai naslev sagw gail, alalum̃an mai alatpəhaṽut,
Ale galit dereh likel ur napisulan sagw.
19 Dereh nigol namerikel gail len nəmav
mai natit len navile a pan məttomaŋmaŋ lan,
nəda, nəhab mai nəmaroṽ.
20 Namityal tegəgel vamotmot mai nahəbati tehum nəda
beti nəmariboŋ namənas toyalyal
siNasuƀ dereh tegəmai.
21 Beti nəvanuan p̃isi lotokai vi təban nahəsan Nasuƀ hən ƀevi tarhət salito,
gai dereh tilav kuv galit dan nəpanismen sil nəsaan salito.’[n]

22 “UleIsrael gail, mətesəsəloŋ hən nəsa nəƀikele: aYesu ta Nasaret, aGot itabtabuh lan. Ale aGot igol naten tomasil len nəhomito, husur

---

[n] **2.21** Hən naves 17-21, Jol 2.28-32

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len aYesu egaii, aGot igol namerikel lotodaŋ, namerikel məttomaŋmaŋ
len gail, mai namerikel lotokel kot aYesu. Gamit p̃isi mətoləboi natga-
lenan tia. 23 Nəsa tovisi hən aYesu inor hən na-sor-utaut-an siGot sutuai
tia. AGot eriŋi ke ləb̃ilav aYesu mai gamito ale gamit mətup̃os gati len
nəhai balbal. Alat ləsavi Ju lososupah mai gamit hən məttogol tomat
len nəhai balbal.[o] 24 Wake aGot ilavi dan nəmatan. Igol imakuv dan
na-pəŋas-masuṽ-an hən nəmatan, husur nəmatan edədas b̃etəgau gati.[p]
25 Imagenan aTevit isor husuri ke,

" 'Noris Nasub̃ akis a m̃o len ginau.
Bathut totoh len nəmatu sagw, asike nomətahw.
26 Husur enan nəlogw ivoi,
nasoruan sagw epul hən nahəhaṽuran,
ale len natohan sagw, nə-vatvat-viri-an sagw ipat len aGot.
27 Husur gaiug, Nasub̃ aGot, asike geriŋ gab̃ulan ginau len naut
nəmatan,
asike geriŋ niben Nəvanuan Sam̃ tib̃os nətan.
28 Goṽusan ginau hən nap̃isal gail hən nəmauran;
dereh gigol ginau nepul hən nahəhaṽuran hən natohan sam̃.'[q]

29 "Bathudud gail, noləboi nakitinan ale nukel mai gamit ke atəmadato,
aTevit imat tia. Lutavuni tia, ale nab̃urhes han ipat sal van vəbar nəboŋ
damənai. 30 Be evi ahai kelkel ur. Eləboii ke aGot tota gat na-kel-gati-an
sua todaŋ toke, avan sua len nəpasusan siTevit dereh tegəm vi kiŋ sum̃an
aTevit.[r] 31 ATevit eləboi nəsa b̃evisi balai, ale isor husur na-le-məhat-an
seKristo dan nəmatan. Ike,

" 'Asike ipat len naut nəmatan,
asike niben ib̃os nətan.'[s]

32 "Imagenan, aYesu egaii, aGot igol tole məhat dan nəmatan tia, gina-
mit p̃isi namtoris ləboi natenan. 33 Itoh tia a məhat len nətarhət nəmatu
siGot. Ale aTəman eviol hən aNunun maii hum tokel gati tia. Ale aYesu
evur san nəsa məttomadharisi mai səsəloŋ həni vi lan ginamito. 34 Husur
aTevit savi məhat vi lan nəmav, be gai səb̃on ike,

" 'Nasub̃ aGot ikel mai aMasta sagw ke,
"Gebətah təban ginau, len navəlagw nəmatu,
35 vir nəb̃eriŋ aenemi sam̃ gail pipit nariem̃ gəlaru
hən ləb̃evi ut kəmas." '[t]

36 "Imagenan, ivoi ke alat a Israel p̃isi leləboi koti ke aYesu egaii, mətto-
riŋi len nəhai balbal, aGot igol etibau tia len na-il-a-m̃o-an, tovi Masta
mai Kristo, aGot totabtabuh lan."

---

[o] **2.23** Mat 27.35; Mak 15.24; Luk 23.33; Jon 19.18 [p] **2.24** Mat 28.5-6; Mak 16.6; Luk 24.5
[q] **2.28** Hən naves 25-28, Psa 16.8-11 [r] **2.30** Psa 132.11; 2Sam 7.12-13 [s] **2.31** Psa 16.10
[t] **2.35** Psa 110.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37 Nəboŋ nəvanuan gail lotosəsəloŋ hən nasoran enan, ibar nəlolito ale
lous aPita mai ahai pispisul gail ke, “Bathudud gail, namtimabe?”
38 APita isor var galit ke, “Mitipair dan nəsaan samito ale gamit p̃isi
mitibaptais len nahəsan aYesu Kristo hən aGot b̃erub̃at nəsaan samito,
beti aGot dereh teviol hən aNunun mai gamito. 39 Husur ke na-kel-gati-an
enan evi samito mai sinaur p̃isi ləb̃ehusur gamito, mai silat p̃isi lotosuh a
tut, alatenan, Nasub̃ aGot sidato b̃ekis galit balai.”
40 Beti aPita isor ebəlav, ikel nalələgauan mai galito, ikel taltal həni ke,
“Məteus aGot hən b̃ilav kuv gamit dan nəpanismen b̃ibar naur egai loto-
sa, lotomətahun aYesu.”
41 Alat lotodəlom nəsa tokele, ahai pispisul lubaptais hən galito, ale
3000 am lohusur aYesu len nəboŋ enan ŋai. 42 Akis losəsəloŋ bun nəsa
ahai pispisul gail lotop̃usan həni, lub̃on len nəmauran salito; lob̃ur nabəta
hən lotohan b̃onb̃on, ale lusor tuṽ.

Nəmauran silat lotokad nadəlomian

43 Nəvanuan p̃isi lomətahw len nəyalyalan siGot, husur len nədaŋan
siGot ahai pispisul gail lugol namerikel isob̃ur toṽusani ke galit siGot.
44 Alat lotokad nadəlomian losuh b̃onb̃on, natit p̃isi lotokade evi salit
p̃isi.[u] 45 Nəboŋ lotopar tete sua, lop̃ur hən nətan o natit salit gail ale
lopəpehun nəvat han mai galito lotom̃idol. 46 Len nəboŋ p̃isi lub̃on tab-
tab len naholəvat todar vis naim siGot ale nənauan salit esua. Lohusur
naim ṽisusua salit gail lob̃ur nabəta hən lotohan b̃onb̃on husur ke nəlo-
lit ehəhaṽur, nəlolit inor, 47 lusal suh aGot ale luvoi, lunor len nənauan
sinəvanuan p̃isi. Len nəboŋ p̃isi Nasub̃ ilav kuv galevis dan nəsaan salito,
gol ke alat lotokad nadəlomian lusob̃sob̃ur am.

APita mai aJon mai naməsal togau

3 1 Boŋ sua aPita mai aJon arovi məhat len naim siGot len namityal hən
na-sor-tuṽ-an, namityal totor ut mədau. 2 Len nəboŋ enan nəvanuan
galevis lupat avan sua togau tia len nəpasian. Lupati hən ləb̃eriŋi ben nabo-
pita len naholəvat todar vis naim siGot, nahəsan Nabopita Tokab. Loriŋ akis
həni ei hən b̃eusus alat lotovi lohoim hən nəvat. 3 Nəboŋ atenan toris aPita
mai aJon pəpadaŋ hən arb̃eb̃is len naim siGot, eus gəlaru hən nəvat. 4 APita
mai aJon arokəta haihai lan, ale aPita ike, “Gekəta bunus ginaməru!”
5 Ŋa ebətah mədau vir gəlaru ke arb̃ilav natideh maii. 6 Be aPita ike,
“Nəsəkad nəvat nasilva o nagol ideh, avil nəsa notokade dereh nilavi mai
gaiug. Len nahəsan aYesu Kristo ta Nasaret, gile məhat, giyar!”
7 Beti etəgau gat navəlan nəmatu, elivi vi məhat. Vəha-sua ŋai narien
arudaŋ. 8 Eməlah vi məhat, eil, iyaryar. Beti eb̃is len naholəvat todar

---

[u] **2.44** Uman 4.32-35

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

vis naim siGot mai gəlaru, iyar, eməlah, eputsan nahəsan aGot van.
9 Nəvanuan p̃isi loris toyar, toputsan aGot van, 10 ale lokəta ləboii ke tovi
ulum̃an enan tobətbətah usus nəvat len Nabopita Tokab hən naim siGot.
Losəhov̄ut, lumaŋmaŋ len nəsa tovisi həni.

APita isor mai nalův̄oh len naut siGot

11 Len navərada siSolomon, aulum̃an enan etəgau gat aPita mai aJon.
Nəvanuan p̃isi lugam van hən galito husur lup̃aŋ lan. 12 Nəboŋ aPita toris
lotogəm pəpadaŋ, isor mai galit ke, "UleIsrael gail, imabe məttomaŋmaŋ
len nateg tovisi? Husur nəsa məttokəta haihai len ginaməru? Mətunau
ke namrtogol toyar len nədaŋan sinamər ŋa o len nab̄oruan siGot namr-
tokade a? 13 Ao! AGot siApraham, seIsak, siJakop, setəmadato ta sutuai,
aGot egai eputsan nəvanuan nauman san, aYesu.[v] Be gamito mətoriŋi len
navəlan alat aRom, mətomətahuni. Nəboŋ aPilate toke teriŋi tivan, gamit
mətukai tasi. 14 Mətomətahun atenan tonor, atenan tovi siGot, ale mətous
aPilate ke tidam̃ hən avan tov̄abun nəvanuan, timakuv.[w] 15 Be nəvanuan
tovi nəkadun nəmauran, mətugol imat, be aGot igol ile məhat, imaur
dan nəmatan. Ale namtoris ləboi natgalenan. 16 Len nadəlomian san len
nahəsan aYesu, ategai məttorisi mai məttoləboii, egəm daŋ am. Ale məto-
ris ke nadəlomian len aYesu ilav nəmauran kavkav maii tia.
17 "Bathudud gail, imaiegai: Noləboii ke nəsa məttogole tia ipar ləboian
lan, nəvanuan toil a m̃o samito am ləsaləboii. 18 Be len nəsa məttogole,
aGot igol nəsa tokele tia len nabuŋon ahai kelkel ur gail p̃isi isarpoh, ke
aKristo san, gai totabtabuh lan, teləŋon tisa habat. 19 Husur enan, miti-
pair dan nəsaan, ale mitipair van hən aGot hən aGot b̄epipitas nəsaan
samito, 20 hən Nasub̄ aGot b̄ilav nəboŋ nəŋavŋavan mai gamito, ale hən
b̄esəvat aKristo, gai totabtabuh lan m̃os gamito, tovi aYesu. 21 Gai timas-
toh len nəmav vir aGot b̄igol natit p̃isi b̄inor hum tokel gati sutuai tia len
nabuŋon ahai kelkel ur san gail. 22 AMoses ike, 'Nasub̄ aGot samito dereh
tigol ahai kelkel ur sua samit b̄esum̃an ginau tile məhat dan gamit balai.
Mitimassəsəloŋ hən natit p̃isi b̄ikel mai gamito. 23 Avan ideh asike b̄esə-
səloŋ hən ahai kelkel ur enan, aGot dereh tidakuvi dan nəvanuan san
gail timasig.'[x] 24 Imaienan, ahai kelkel ur gail p̃isi, tub̄at len aSamuel van
vəbar daməŋai, galit p̃isi lotosor, lukel ur nəsa tovisi len nəboŋ ta damə-
ŋai. 25 Gamit m̃au mətovi natun ahai kelkel ur gail, ale nəsa aGot tokel
uri len nabuŋolito, eriŋi tipat m̃os gamit am. Ale na-kel-gati-an aGot tokel
mai atəmamito ta sutuai, ikele m̃os gamito. Ikel mai aApraham ke, 'Len
nəpasusan tohusur gaiug navoian dereh tivan hən nəvanuan naut tiltile
gail len nəbathuyah p̃isi len navile a pan.'[y] 26 Nəboŋ aGot toputsan nəva-

---

[v] **3.13** Exo 3.6, 15 [w] **3.14** Mat 27.15-23; Mak 15.6-14; Luk 23.13-23; Jon 18.38-40, 19.12-15 [x] **3.23** Deu 18.15, 18-19 [y] **3.25** Gen 22.18; 26.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuan nauman san, tovi aYesu, esəvati van hən gamito a m̃o hən b̃ivoi hən gamito len nəpairan samit ṽisusua dan naṽide tosa samit gail.”

NəSanhitrin ikot hən aPita mai aJon

4 1 Nəboŋ aPita mai aJon artosor mai nəvanuan gail, ahai tutumav gail, nakomada silat lotokətkəta kəkol hən naim siGot, mai naSattiusi gail, 2 nəlolit ipaŋpaŋ husur gəlaru aroṽusan nəvanuan gail mai arukel uri ke aYesu imaur dan nəmatan san. Namilen ke nəvanuan gail am loləboi ləb̃imaur dan nəmatan sum̃an aYesu. 3 Ŋa lutah gat gəlaru, be husur naut igomgom, loriŋ gəlar len naim bəbaŋis salit vir nəboŋ pelan. 4 Nəvanuan isob̃ur lotosəsəloŋ hən nasoruan, lodəlomi; lalum̃an p̃isi lotokad nadəlomian, pəpadaŋ hən lotobar 5000.

5 Pelan han, alat lotoil a m̃o hən ahai tutumav gail, ahai p̃usan gail hən nalo, mai alat lotoil a m̃o len naut a Jutea, galit lub̃onb̃on len naut a Jerusalem. 6 Annas evi ab̃iltihai tutumav, aKaiafas mai aJon mai aAleksada, mai galevis am lotovi amahean aAnnas, lutoh ei. 7 Nəboŋ lotogol aPita mai aJon artoil rivuh, lous gəlaru ke, “Mərugol nategai len nədaŋan sa o len nahəsan ase?”

8 Beti aPita topul hən aNunun aGot ikel mai galit ke, “Gamit məttoil a m̃o hən ahai tutumav gail mai gamit məttoil a m̃o hən nəvanuan gail, 9 damənai mətousus ginaməru husur navoian namrtogole hən nəvanuan narien tosa. Imaur mabe? 10 Ginau nuke gamit mai nəvanuan naut a Israel p̃isi mətelə̃boi nategai ke, len nahəsan aYesu Kristo ta Nasaret, məttop̃os gati tia len nəhai balbal avil aGot togol tomaur dan nəmatan, len nahəsenan, ategai eil gegai, imaur. 11 Evi aYesu egaii natosian siGot tosor husuri nəboŋ toke tovi,

> “ ‘nəvat gamit məttovi vanuan na-um-im-an məttomətahuni;
> gai egəm vi vat sua ŋai b̃eləboi b̃igol naim b̃ihav mai b̃inor.’[z]

12 AYesu ŋai ikad nədaŋan hən b̃ilav kuv nəvanuan gail dan nəsaan salito. Husur səkad nəhes ideh am len navile a pan, səkad nəhes ideh am aGot tolav mai nəvanuan gail toləboi b̃ilav kuv gadito dan nəpanismen hən nəsaan sadito.”

13 Nəboŋ lotokəta ləboii ke aPita mai aJon arsamətahw len galito, lumadhaləboii ke arsasəkul mai arovi vanuan hum nəvanuan ləsəkad namitisau. Lup̃aŋ, lunau ləboii ke alaruenan arutah mai aYesu a m̃o. 14 Be husur lotoris aulum̃an tomaur toil təban gəlaru, ləsaləboi ləb̃ikel natideh. 15 Ŋa lukel mai gəlaru ke arevivile, bathut luke lihol husur gəlaru. 16 Luke, “Datimab hən gəlaru? Imasil len nəvanuan gail p̃isi len naut a Jerusalem ke arugol namerikel len nədaŋan savi səlaru. Datsaləboi datb̃ike savisi. 17 Be hən b̃igol ke satevivile len nəvanuan gail p̃isi, ivoi ke datikai tas gəlaru ke saarisor mai saareb̃usan am len nahəsan aYesu.”

---

[z] **4.11** Psa 118.22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 Nəboŋ lotokis gəlaru gəmai, lukai tas gəlaru ke saarisor mai
saarep̃usan tətas am len nahəsan aYesu. 19 Avil aPita mai aJon arusor var
galit ke, “Inor len nabunusian siGot ke namrigol nəsa aGot tokele o gami-
to? Mitinau risi! 20 Ginaməru, asike namresib, namrodədasi. Namrimaskel
husur nəsa namrtorisi mai səsəloŋ həni.”
21 Beti lukel mai gəlaru tətas ke arb̃isor len nahəsan aYesu am dereh ari-
panis, ale lugol aruvan. Ləsəsab̃ nap̃isal ideh hən ləb̃ipansem gəlaru bathut
nəvanuan gail p̃isi loputsan nahəsan aGot husur nəsa tovisi. 22 Husur ate-
nan, narien tosa a m̃o be tomaur husur namerikel, nədam̃ han tosəhor 40.

Nəvanuan nadəlomian gail lusor tuṽ

23 Nəboŋ aPita mai aJon artokad navivilean, arotəlmam van hən nəva-
nuan səlar gail. Ale arukel ur nəsa ab̃iltihai tutumav gail mai alat lotoil a
m̃o len naut a Jutea, lotokele. 24 Nəboŋ nəvanuan nadəlomian lotosəsəloŋ
həni, len nənauan sua lub̃on hən ləb̃ikai van hən aGot. Luke, “O Got goto-
vi Masta hən natit p̃isi, gaiug m̃au gugol nəmav mai navile a pan, nətas
mai natit p̃isi lotopat.[a] 25 Gaiug m̃au gusor, len aNunum̃ gusor len nabu-
ŋon atəmanamit ta sutuai aTevit, nəvanuan nauman sam̃, ke,

“ ‘Imab naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail nəlolit ipaŋpaŋ?
Imab nəvanuan gail lusor utaut hum lotovi enemi siNasub̃ aGot?
Lusor utaut sob̃uer.
26 Nakiŋ gail len navile a pan loutaut hən nəb̃alan,
alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail lub̃on
hən ləb̃ib̃al mai Nasub̃ aGot mai aKristo san, gai totabtabuh lan.’[b]

27 Len nab̃iltivile egai aHerot Antipas mai aPontius Pilate arub̃onb̃on mai
alat ləsavi Ju mai alat a Israel hən ləb̃əmətahun nəvanuan nauman sam̃
gotosəvati, aYesu, gototabtabuh lan.[c] 28 Bathut gaiug Got, gudaŋ habat,
galit lugol husur nəsa ŋai gotonau utaut həni, nəsa gotonau koti sutuai
tia. 29 Nasub̃ aGot, bunus nasoran salit ke lipansem ginamito beti, ale
gilav na-il-b̃uri-an mai ginamit namtovi slev sam̃ gail, hən namtb̃ikel ur
nasoruan sam̃. 30 Nəboŋ namtb̃ikel uri, gigol nəvanuan gail ləb̃imaur mai
gigol namerikel ləb̃əmaŋmaŋ len gail. Natgalenan ləb̃evisi, dereh levisi
len nahəsan nəvanuan nauman sam̃ gotosəvati, aYesu.”
31 Nəboŋ lotosor tuṽ tonoŋ, naut lotob̃onb̃on lan ekurkur; ale galit p̃isi
lopul hən aNunun aGot mai lukel ur nasoruan siGot len na-il-b̃uri-an.

Nəvanuan nadəlomian gail lub̃on len nəsa lotokade

32 Nəvanuan nadəlomian gail p̃isi lub̃on, len nənauan mai nəlolito losua
ale səkad avan ideh toke natideh san, evi esan ŋai, be natit p̃isi losum̃an

---

[a] **4.24** Exo 20.11; Psa 146.6 [b] **4.26** Psa 2.1-2 [c] **4.27** Mat 27.1-2; Luk 23.1, 7-12; Mak 15.1; Jon 18.28-29

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

salito.[d] 33 Len naƀiltidaŋan seNunun aGot, ahai pispisul gail lukel uri ke,
aGot igol aYesu Kristo ile məhat dan nəmatan. Ale aGot ivoi habat hən
galito. 34 Husur səkad ideh len galito tom̃idol hən natideh. Husur alat
lotokad nətan o naim, lop̃ur hən gail ale lulav nəvat 35 hən ləƀeriŋi bathu-
rien ahai pispisul gail. Ale lopəpehun nəvat hən ƀevi tarhət sinəvanuan
ideh topar.

36 Ikad avan sua, nahəsan aJosef len nahəmar aLevi tovi auleSaiprus.
Atenan, ahai pispisul gail lokisi hən aParnapas, (namilen ke, "Nəvanuan
togol nəvanuan gail loləŋon ivoi am len nəlolito"). 37 AParnapas ep̃ur hən
nəmarireu sua san ale ilav nəvat han hən toriŋi bathurien ahai pispisul
gail.

AAnanias mai aSafira

5 1 Naulum̃an sual am, nahəsan aAnanias mai asoan nahəsan aSafira
arop̃ur hən nahudhutan. 2 Ananias etəgau gat nahudhuvat hən nətan
enan mai asoan. Gəlar p̃isi arudam̃. Beti atenan ilav nahudhuvat topat
hən ƀeriŋi bathurien ahai pispisul gail, be səlav p̃isi. 3 Ale aPita ike,
"Ananias, imabe nəlom̃ topul hən aSetan gol ke gotogəras aNunun aGot
ale gototəgau gat nahudhuvat hən nətan? 4 Nətan gotop̃ur həni evi nətan
esam̃ m̃au? Ale nəboŋ gotop̃ur həni tonoŋ nəvat ipat len navəlam̃ m̃au?
Nəlom̃ imabe hən gotogol natenan? Gaiug gəsagəras nəvanuan gail ŋai,
gogəras aGot!"

5 Nəboŋ aAnanias tosəsəloŋ hən nasoruan enan, iteh, imat. Ale galit
p̃isi lotosəsəloŋ hən nəsa tovisi lomətahw habat. 6 Beti nəmantuhmar gail
logəm, ruŋ gol niben, pati vivile ale tavuni.

7 Nəhaua itor ivan husur nəmatan enan ale asoan eƀis, avil saləboi nəsa
tovisi. 8 APita eus aliten ke, "Gikele, nəvat hən nətan mərtop̃ur həni ima-
gegai a?" Ale ike, "Evoi, imagenan."

9 Ŋa aPita ikel maii ke, "Imabe mərtotaltal kitev nədaŋan seNunun
aGot ke timabe? Geris, alat lototavun asoam̃ saltoil bopita. Galit dereh
lipat gaiug tu vivile."

10 Vəha-sua ŋai iteh bathurien aPita, imat. Amantuhmar gail lovi
lohoim, saƀi ke tomat tia, ale lupati vivile, lutavuni mai asoan. 11 Alat
siYesu p̃isi lomətahw, galit mai alat lotosəsəloŋ hən naholan husur nəsa
tovisi.

Ahai pispisul gail lugol isoƀur lumaur

12 Len navəlan ahai pispisul gail, aGot igol namerikel gail ben nəva-
nuan gail, ale galit p̃isi lotokad nadəlomian luƀonƀon akis len navərada
siSolomon. 13 Bathut namətahwan, avan ideh am sətah mai galito. Be

---

[d] **4.32** Uman 2.44-45

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəvanuan gail loputsan galit len nənauan salito. 14 Be akis alat lotokad
nadəlomian len Nasuƀ lusoƀsoƀur am, Lalum̃an isoƀur mai latpəhaṽut
isoƀur. 15 Imaienan, nəvanuan gail lupat alat lotoməsah vi lan nametp̃isal,
loriŋ galito lupat len nəmel o nəbateh hən ke nəm̃ol hePita tibar galevis
nəboŋ toṽot van. 16 Nəvanuan lusoƀur logəm dan navile gail pəpadaŋ hən
naut a Jerusalem, lutariv alat lotoməsah, mai alat nanunun lotosa loto-
mədas tabtab hən galito. Ale galit p̃isi lumaur.

Aŋel esəŋav hən nabopita hən naim bəbaŋis

17 Imaienan, aƀiltihai tutumav mai alat lototah maii, (lovi naSattiusi
gail) lutaƀulol bulos ahai pispisul gail. 18 Lutah gat galito ale loriŋ galito
len naim bəbaŋis. 19 Avil len nalenmariug enan aŋel siNasuƀ esəŋav hən
nabopita hən naim bəbaŋis ale esəhar galit vivile. Ike, 20 "Mitivan, məteil
len naholəvat todar vis naim siGot ale kel ur p̃is nasoruan husur nəmau-
ran veveu egai mai galit ei, nəmauran məttokade len aYesu." 21 Dudulan
som̃ilan loƀis len naholəvat todar vis naim siGot sum̃an aŋel tokel mai
galito, ale lotuƀat ṽusan nəvanuan gail.

Nəboŋ aƀiltihai tutumav mai alat lototah maii lotogəmai, lokis
nəSanhitrin hən ləƀiƀonƀon, galit p̃isi lotobətah len naƀonƀonan silat
lotoil a m̃o len naut a Israel. Ale losəvat nəvanuan galevis hən ləƀesəhar
kuv ahai pispisul gail dan naim bəbaŋis gəmai. 22 Be nəvanuan nau-
man galenan ləsəsaƀ galit len naim bəbaŋis ŋa lotəlmam, lukel uri ke,
23 "Namtusaƀi ke naim bəbaŋis ekəkol sal, mai alat lotokətkəta kəkol
həni, loil vivile len nabopita gail, be nəboŋ namttosəŋav hən gail, naut
eƀəƀesw." 24 Nəboŋ nakomada silat lotokətkəta kəkol hən naim bəbaŋis
mai aƀiltihai tutumav gail lotosəsəloŋ hən na-kel-uri-an enan, nənauan
salit ebutbutut. Lunau masuṽ hən ke timabe. 25 Beti avan sua egəm, ike,
"Məteris! alategaii məttoriŋ galit len naim bəbaŋis, galito saltoil len naim
siGot, loṽusan nəvanuan gail!" 26 Ale nakomada ivan mai alat lotokətkəta
kəkol hən naim siGot hən ləƀesəhar ahai pispisul gail. Losəhar mədau
hən galito husur lomətahw ke nəvanuan gail saletubun galito.

27 Nəboŋ lotosəhar galit tonoŋ, lugol loil len nəhon nəSanhitrin ale
aƀiltihai tutumav eus galit 28 ke, "Namtukai tas gamito ke samtep̃usan len
nahəsenan. Be məteris! Mətugol alat a Jerusalem lopul hən nap̃usanan
samito, mai mətukel ke namtugol nəmatan sitenan."[e]

29 APita mai ahai pispisul gail lusor vari ke, "Ginamit namtimasgol
husur nəsa aGot tokele səhor nəsa nəvanuan gail lotokele. 30 AGot setəma-
dat ta sutuai igol aYesu ile məhat dan nəmatan, aYesu məttoṽabuni,
tahətah həni len nəhai.[f] 31 Atenan, aGot eputsani vi lan navəlan nəmatu,
gol ke eil a m̃o hən nəvanuan p̃isi mai eləboi ƀilav kuv galit dan nəsaan

---

[e] **5.28** Mat 27.25 [f] **5.30** Deu 21.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

salito. AGot igol nategai hən aYesu ƀigol gidat a Israel datƀipair dan
nəsaan sidato ale hən ƀeruƀat nəsaan galen dan gidato. 32 Ginamit nam-
toris natgalen tovisi ale namtukel uri, ginamit mai aNunun aGot, aGot
toviol həni mai alat lotogol husur nəsa tokele."
33 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, nəlolit ipaŋpaŋ masuṽ, luke letubun aPita
galito. 34 Be naFarisi sua, nahəsan aKamaliel, ahai p̃usan hən nalo, nəva-
nuan p̃isi lotoputsani len nənauan salito, ile məhat, isor idaŋ ke ahai
pispisul gail litoh vivile kəkereh bai. 35 Nəboŋ lotovivile tonoŋ ikel p̃uli
mai nəSanhitrin ke, "UleIsrael, mətebunus tivoi nəsa məttoke mətƀigole
hən alatenan. 36 Mitinau! Nasihau galevis tovan tia, nəvanuan sua tosa,
aTeutas, evisi, isor patpat gai məhat, ale alalum̃an lovi 400 lutah maii.
Be alat a Rom luṽabuni ale alat lotohusuri lopəpehw ŋa ləsagol natideh.
37 Husuri, sual am, aJutas, auleKalili evisi len nəboŋ hən nap̃uruŋan hən
nəvanuan, ale egəras nəvanuan gail hən ləƀehusuri, ƀal mai alat a Rom.
Gai am luṽabuni, ale ahai susur san gail, lopəpehw. 38 Imagenan, nukele
hən gamito ke, mititoh a tut dan galito, riŋ galit livan, husur nə-nau-
utaut-an salit mai nəsa ləƀigole ƀevi sinəvanuan, dereh lehisi soƀuer
sum̃an alaruenan. 39 Be ƀevi siGot, mətedədas mətƀeməda galito; dereh
mitisaƀi ke mət̃toƀal mai aGot." 40 Ale lohusur nakelean san. Lokis gali-
to vi lohoim. Lugol alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot lobilas galito,
beti lukele hən galito ke salisor len nahəsan aYesu, ale loriŋ galit luvan.
41 Nəboŋ ahai pispisul lotoriŋ nəSanhitrin, lukemkem husur aGot idam̃
hən ke lotoləŋon tosa m̃os nəhes enan. 42 Ale len nəboŋ p̃isi len naholəvat
todar vis naim siGot lop̃usan, ale lop̃usan husur naim gail, mai lukel uri
ke aKristo, aGot totabtabuh lan evi Yesu. Ləsanoŋ hən nakelean enan.

Loriŋ nəvanuan eməlevru hən ləƀekətkəta təban nəbatunau pəhaṽut gail

6 1 Len nəboŋ galenan ahai susur gail, alat lotokad nadəlomian,
lusoƀsoƀur am. Ale naJu gail lotosor len nasoruan ta Kris lukoblen
ke, alat lotosor len nasoruan Ipru ləsapəpehun nəhanian sanor len nəba-
tunau pəhaṽut lotosor len nasoruan ta Kris.
2 Imagenan, ahai pispisul tosəŋavur pisan toru lokis nəvanuan nadəlo-
mian p̃isi logəm ƀonƀon beti luke, "Sanor hən ginamit namtƀeriŋ
gaƀulan na-kel-uri-an hən nasoruan siGot hən namtƀepəpehun nəhanian.
3 Bathudud gail mitilekis hən teməlevru len gamit lotopul hən aNunun
aGot mai namitisau hən nəmauran tonor. Ale dereh namteriŋ galit hən
ləƀigol nauman egai. 4 Ale ginamit dereh namtƀidaŋ len na-sor-tuṽ-an
mai na-kel-uri-an hən nasoruan siGot."
5 Galit p̃isi lohəhaṽur hən nənauan sihai pispisul gail. Lulekis hən
aSteven, aulum̃an sua topul hən nadəlomian mai aNunun aGot. Beti lule-
kis hən aFilip, aProkorus, aNikanor, aTimon, aParmenas mai aNikolas ta

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Antiok togəm vi Ju. 6 Naluṽoh losəhar galit gəm hən ahai pispisul gail,
ale ahai pispisul lusor tuṽ m̃os galit lotoməlevru, loriŋ navəlalito len
nəkadulito hən ləƀigol nauman enan.
7 Ŋa nasoruan siGot husur aYesu iperperŋan naut. Ahai susur len naut
a Jerusalem nasoƀuran halito evi məhat tutut, ale ahai tutumav isoƀur
lugol husur nəsa nap̃usanan siYesu tokele.

Nakotan siSteven

8 AGot eviol masuṽ hən navoian mai nədaŋan mai aSteven. Ale aSteven
igol namerikel təban nəvanuan gail. Lumaŋmaŋ len namerikel galenan
ale nədaŋan siGot imasil len gail. 9 Be nəvanuan galevis lusor tas aSteven.
Galito lovi Ju hən naluṽoh sua lokisi hən Naim Naƀonƀonan seFriman.[g]
Lovi Ju ta Sairin, ta Aleksadria, ta Silisia, ta Asia, ale loil, lusor ƀalƀal
mai aSteven. 10 Be nəboŋ tosor, aNunun aGot eviol hən namitisau hən
nəmauran tonor maii, gol ke lodədas ləƀisor vari. 11 Ale galito lusor utaut
mai nəvanuan galevis hən ləƀisor tas aSteven ke, "Namtosəsəloŋ hən
atenan tosor mədas aMoses mai aGot!" 12 Imagenan lugol nəvanuan gail
nəlolit ipaŋpaŋ, galit mai alat lotoil a m̃o hən galito mai ahai p̃usan gail
hən nalo. Beti lutah gat aSteven, lugol eil len nəhon nəSanhitrin. 13 Ale
losəhar nəvanuan galevis vi rivuh hən ləƀeliblibo̱ŋ. Luke, "Akis ategai
isor tas naim egai tolo mai nalo siMoses. 14 Husur namtosəsəloŋ həni
toke aYesu ta Nasaret egaii dereh tigol naut egai timasirsir ale tegəgel
hən naṽide aMoses tolav mai gidato ta sutuai." 15 Alat lotobətah len
nəSanhitrin lokəta bunus aSteven, loris ke nəhon egəm sum̃an nəhon
aŋel.

Na-kel-uri-an siSteven

7 1 Beti aƀiltihai tutumav eusi ke, "Natgalenan imagenan a?"
2 Ale aSteven isor vari ke:
"Wawa gail mai tata gail, mətesəsədariŋ! AGot, tovi nəkadun namə-
nas evisi hən atəmadit ta sutuai aApraham nəboŋ totoh a Mesopotamia,
be savi Haran sal. 3 Ale aGot ikel maii ke, 'Geriŋ naut egai, naut mat-
mat sam̃, mai nəbathudud sam̃, ale gevi lan naut nəƀesəhar gaiug vi
lan.'[h] 4 Imagenan aApraham eriŋ naut san, naut silat a Kaltea, ale iyar vi
Haran, itoh ei. Nəboŋ atəman tomat, aGot esəvati vi lan naut egai mətto-
tohtoh lan.[i] 5 Len nəboŋ enan aGot səlav nətan ideh gegai mai aApraham
hən ƀevi naut matmat san; səlav nəmap̃irhətan ideh maii. Be aGot ikel
gati maii ke tilav naut egai mai aApraham mai nəpasusan san lotohusu-
ri, naut kəmas ke len nəboŋ enan aApraham səkad anatun. 6 Beti aGot

---

[g] **6.9** *Friman* lovi alat lotovi slev a m̃o be ləsavi slev am. [h] **7.3** Gen 12.1 [i] **7.4** Gen 11.31, 12.4-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ekəmaiegai ke, ‘Nəpasusan sam̃ gail lotohusur gaiug dereh levi metb̃os
gail len naut tile, naut savi salito. Dereh legəm vi slev silat ei. Ale alat
ei dereh ləmədas galito hən nasihau b̃evi 400.’ 7 Ale aGot ike, ‘Avil ginau
dereh nipansem alat naut enan lotogol nəpasusan sam̃ lotoumum kəmas
salito. Beti nəpasusan sam̃ dereh limakuv dan naut ei, gəm lotu hən
ginau gegai.’[j]

8 “Beti aGot ikel na-kel-gati-an mai aApraham ke aApraham mai esan
gail lovi siGot. Ale aGot ikel maii ke tetiv dalus gai mai nauluṁan san
gail hən b̃eṽusani ke lovi siGot. Ale aApraham etiv dalus aIsak, ana-
tun len nəboŋ san tomələvtor, ale aIsak egəm vi təman aJakop togəm vi
təman atəmadit ta sutuai lotovi 12.[k]

9 “Anatun aJakop galenan lutab̃ulol bulos aṽalito, aJosef, ŋa lop̃ur həni
vi lan naut a Ijip.[l] Be aGot itah maii,[m] 10 ale aGot ilav kuvi dan na-ləŋon-
isa-masuṽ-an san. Ilav namitisau hən nəmauran tonor mai aJosef gol ke
aFero, tovi kiŋ len naut a Ijip, inau ke tovoi. Imagenan aFero igol ke a
Ijip mai naut san gail lupat pipihabəlan aJosef.[n] 11 Sədareh nəhanian imat
p̃isi len naut a Ijip mai naut a Kenaan. Nibelit evi pan husur lupar hanian;
atəmadit gail ta sutuai, galit am lupar hanian.[o] 12 Nəboŋ aJakop tosəsəloŋ
həni ke tokad nəhanian len naut a Ijip, esəvat atəmadit gail len nəyaran
nametəkav salito. 13 Len nəyaran na-vəha-ru-an salito vi Ijip, aJosef ikel
mai aṽan gail ke gai tovi aṽalito, husur ləsakəta ləboii. Len nəboŋ enan
aFero esəsəloŋ hən naholan husur nəbathudud siJosef.[p] 14 Beti aJosef
episul hən atata san, aJakop, mai nəbathudud san kavkav hən ləb̃egəmai;
lovi 75 p̃isi.[q] 15 Ale aJakop ibar naut a Ijip. Itoh tin ei, ale len naut enan
imat, atəmadit lotovi anatun gail, galit am, lumat.[r] 16 Nəpasusan gail
lupat təlmam hən nibelit vi Sekem ale lutavun galito len nab̃ur aApraham
top̃ur kuvi dan anatun aHamor gail.”[s]

17 Ale aSteven isor tətas am ke, “Avil len nəboŋ togəm pəpadaŋ hən
aGot b̃igol nəsa tokel gati mai aApraham, nasob̃uran hən atəmadit a
Ijip evivi məhat. 18 Nakiŋ sua tile saləboi natideh husur aJosef, eil a m̃o
len naut a Ijip.[t] 19 Gai emədas bun nəvanuan sidato gail. Igol atəmadit
ta sutuai nəlolit isa habat bathut italtal hən galit ke leriŋ gab̃ulan amas
salito hən ləb̃imat.[u] 20 Len nəboŋ enan lupas aMoses, ale gai ikab buni,
aGot ehəhaṽur həni. Anan mai atəman arokətkəta təban len naim səla-
ru van vəbar nahəbati totor han.[v] 21 Beti nəboŋ artoriŋi vivile, anatvavin
aFero isab̃i, ipati van vahisi suṁan tovi anatun.[w] 22 Ahai p̃usan gail lotovi

---

[j] **7.7** Gen 15.13-14; Exo 3.12 [k] **7.8** Gen 17.10-14, 21.4 [l] **7.9** Lutab̃ulol bulos aJosef sil aJakop toləmas masuṽ hən aJosef səhor galito. [m] **7.9** Gen 37.11, 28, 39.2, 21 [n] **7.10** Gen 41.39-41 [o] **7.11** Gen 41.57, 42.1-2 [p] **7.13** Gen 45.1, 16 [q] **7.14** Gen 45.9-10, 17-18 [r] **7.15** Gen 46.1-7, 49.33 [s] **7.16** Gen 23.3-16, 33.19, 50.7-13; Jos 24.32 [t] **7.18** Hən naves 17-18, ris Exo 1.7-8 [u] **7.19** Exo 1.10-11, 22 [v] **7.20** Exo 2.2 [w] **7.21** Exo 2.3-10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

uleIjip lovusan aMoses hən naləboian p̃isi hən naut a Ijip, ale ikad namitisau hən nəsa tokele mai nəsa togole.

23 "Nəboŋ nədam̃ hiMoses tovi 40, ike tivan hən ƀeris nəbathudud san,
auleIsrael gail, ke, lumabe. 24 Nəboŋ tovan, eris auleIjip tobilas auleIsrael,
ŋa evi tarhət san, ale esisil hən auleIjip enan, etuh buni. 25 AMoses inau
ke auleIsrael gail lətaləboii ke aGot tosəvati hən ƀilav kuv galito dan
navəlan alat a Ijip, be ləsaləboii. 26 Pelan han ŋai aMoses eris auleIsrael
eru artoƀal. Ike tigol arikad navoivoian mai gəlar gabag ale ikel mai gəla-
ru ke, 'Gaməru mərovi larmivan; imabe məruƀal maiegai?' 27 Be atenan
togol tosa hən togon, ikabsan aMoses, ike, 'Ase igol gaiug gotoil a m̃o, hən
gəƀikel ke namtunor o namtsanor? 28 Guke getuh bun ginau hum gototuh
bun auleIjip nino a?' 29 Nəboŋ aMoses tosəsəloŋ hən nasoran enan, igam
yav vi Mitian. Itoh ei hum nametƀos, ilah, ikad anatun ulum̃an eru.

30 "Husur nasihau tovi 40 tovan, aŋel sua evisi hən aMoses len nəhai
sua topaŋ wunwun len naut masmas toƀəƀesw, pəpadaŋ hən naƀiltivehuh
Sinai. 31 Nəboŋ aMoses torisi, imaŋmaŋ lan, ivan pəpadaŋ həni hən
ƀekəta bunusi, ale esəsəloŋ hən nadolon Nasuƀ aGot toke: 32 'Ginau novi
Got setəmam̃ gail ta sutuai, aGot siApraham, seIsak mai siJakop.' Ninen
aMoses epil habat ale emətahun ƀekəta husur emətahw masuṽ.

33 "Beti Nasuƀ aGot ikel maii ke, 'Dakuv naributbut sam̃ gəlaru; nətan
gotoil lan ilo. 34 Nokəta ris kitin həni ke alat a Ijip lomədas nəvanuan
sagw gail. Nosəsəloŋ hən nakiloban salito ŋa nogəm hən nəƀilav kuv gali-
to. Ale gegəmai! Nesəvat gaiug vi Ijip.' "[x]

35 ASteven isor van am ke, "Imaienan, lomətahun atenan, aMoses,
nəboŋ lotoke, 'Ase igol gaiug gotoil a m̃o, gotokel ke namtunor o namtsa-
nor?' Be aGot m̃au esəvat atenan hən ƀeil a m̃o hən galito ale hən ƀilav
kuv galito. Len nabuŋon aŋel tovisi hən aMoses len nəhai topaŋ, aGot
esəvati.[y] 36 AMoses enan esəhar galit dan naut a Ijip ale len naut a Ijip,
len Nətas Bisibis, mai len naut masmas toƀəƀesw len nasihau tovi 40 am,
igol namerikel lotomaŋmaŋ len gail, namerikel galen lugol nədaŋan siGot
ip̃arp̃ar.[z]

37 "Evi aMoses boh tokel mai alat a Israel ke, 'AGot dereh tigol ahai
kelkel ur sua samito sum̃an ginau tile məhat dan gamit balai.'[a] 38 AMoses
enan itoh mai galito nəboŋ lotoƀon len naut masmas toƀəƀesw, itoh mai
aŋel tosor maii len naƀiltivehuh Sinai, ale itoh mai atəmadit gail; ale
aGot ilav nasoruan tomaur maii hən ƀilavi mai gidato.[b]

39 "Avil atəmadit ta sutuai ləsagol nəsa aMoses tokele. Lomətahun
ləƀehusuri am, luke letəlmam vi Ijip.[c] 40 Lukel mai aAron ke, 'Geum hən
nagot gail m̃os gidato hən ləƀeil a m̃o hən gidato. Be aMoses enan tosəhar

---

[x] **7.34** Hən naves 30-34, Exo 3.1-10 [y] **7.35** Exo 2.14 [z] **7.36** Exo 12.41, 14.21; Num 14.33
[a] **7.37** Deu 18.15, 18 [b] **7.38** Exo 19.1–20.17; Deu 5.1-33 [c] **7.39** Num 14.3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gidato dan naut a Ijip, datsaləboi nəsa tovisi həni!'[d] 41 Ale len nəboŋ enan
lugol nəlablab sua hun natuhƀuluk. Lotutumav hən naviolan salit van
həni, ale lohəhaṽur təban nəlablab lotogole hən navəlalito.[e] 42 Be aGot
ipair dan galito ale eriŋ gaƀulan galit hən ləƀilotu hən nəyal, nahəba-
ti mai nam̃eso gail len nəmav. Ehum ahai kelkel ur gail lotokele len
naloƀulat salito ke,

" 'Alat a Israel, mətotibun narivatvat gail hən natutumavan
len nasihau tovi 40 len naut masmas
be mətsatutumav hən naviolan galenan van hən ginau!
43 Ao, mətoƀuruŋ naim nətap̃olen sinagot Molek,
mətupati mai nəlablab hən nam̃eso siRefan,
nagot samito;
mətugol nəlablab eru enan hən mətƀilotu hən gəlaru.
Imagenan dereh nigol gamit məteməsev vi tut sua səhor naut a
Papilon.' "[f]

44 ASteven isor am ke, "Len naut masmas toƀəƀesw atəmadit gail
ta sutuai lukad naim nətap̃olen siGot togol natohan siGot mai gali-
to top̃arp̃ar. Loum həni sum̃an aGot tokele mai aMoses, ale ep̃itoṽ hən
nəplan aMoses torisi tia len naƀiltiṽehuh Sinai.[g] 45 Beti galito lupati
gəmai nəboŋ aJosua toil a m̃o hən galito. Lupati nəboŋ lotolav nətan
simetƀos gail aGot tohut galit dani m̃os atəmadit gail. Ale ipat magenan
van vəbar nəboŋ siTevit.[h] 46 AGot ehəhaṽur həni, ale aTevit eus aGot hən
ƀeum hən naim natohtohan m̃os aGot siJakop.[i] 47 Be aSolomon boh eum
hən naim enan.[j]

48 "Wake aGot toyalyal buni satohtoh len naim nəvanuan gail lotoum
həni. Esum̃an Nasuƀ aGot tokele len nabuŋon ahai kelkel ur toke:

49 " 'Novi kiŋ, nəmav ehun naƀiltihai bətbətah sagw
ale navile a pan ehun nakes kəmas notoriŋ nariegw lan.
Mətoləboi mətƀeum hən naim tomabe sagw?
O naut tomabe hən nəƀiŋavŋav lan?
50 Aoa! mətodədas mətƀigole husur ke ginau səƀogw ŋai nugol
natgalen p̃isi.' "[k]

51 Ale aSteven imaris kotov nasoran san ke, "Gamit nəkadumit ihaihai
masuṽ. Nəlomit imabe? Nədariŋamit eƀulƀulol! Mətop̃itoṽ hən atəmamit
gail ta sutuai.[l] Mətomətahun aNunun aGot akis! 52 Mətunau təlmam hən
ahai kelkel ur ideh atəmamit gail ləsamədasi a? Ao, lomədas galit van

---

[d] **7.40** Exo 32.1, 23 [e] **7.41** Exo 32.2-6 [f] **7.43** Amo 5.25-27 [g] **7.44** Exo 25.9, 40
[h] **7.45** Jos 3.14-17 [i] **7.46** 2Sam 7.1-16; 1Chr 17.1-14 [j] **7.47** 1Ki 6.1-38; 2Chr 3.1-17
[k] **7.50** Isa 66.1-2 [l] **7.51** Len nasoruan ta Kris ike *nəlomit mai nədariŋamit səkad na-tiv-dalusi-an* namilen ke nəlomit ehum nəlon alat ləsəkad nadəlomian len a Got husur ləsasəsəloŋ husuri, ləsagol husur nəsa tokele.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

van van vagol nəmatan hən alat lotopəhav utaut hən nagəmaian siVanuan Nanoran. Atenan, mətumadhariŋi len navəlan aenemi san gail gol ke lutahətah həni imat![m] 53 Gamito mətukad nalo siGot aŋel gail lotolav mai gamito, be mətsagol husur nəsa tokele."

Galit lotubun aSteven

54 Nəboŋ nəSanhitrin lotosəsəloŋ hən aSteven, nəlolit ipaŋpaŋ masuṽ van lukat ƀuƀur nariṽolit van həni. 55 Be aSteven topul hən aNunun aGot, ekəta haihai vi lan nəmav ale eris namənas siGot mai aYesu toil len nətarhət nəmatu siGot. 56 Ike, "Məteris! Nokəta ris nəmav tosəŋav ale aNatun Nəvanuan toil len nətarhət nəmatu siGot."

57 Lukai masuṽ, p̃on gol nədariŋalito, m̃ur van həni, 58 liv gargari vi tut dan naƀiltivile, ale tuƀat hən ləƀetuṽi. Ale alat lotosəsəloŋ həni loriŋ nahurabat salit gail len narien aSol, nəmantuhmar sua. 59 Nəboŋ lototuṽtuṽi, aSteven isor tuṽ ke, "Nasuƀ aYesu, gilav nanunugw."

60 Beti etəŋedur ale ikai habat ke, "Nasuƀ, sagipansem galit sil nəsaan egai salito." Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ, imat.

8

1 Ale aSol itoh ei, idam̃ mai galit lototubun aSteven.

Lup̃ip̃iahir nəvanuan nadəlomian gail

Tuƀat len nəboŋ enan nəvanuan gail lomədas tabtab hən alat siYesu len naut a Jerusalem. Ŋa galit p̃isi loriŋ naut enan, lugam pəpehw vi lan naut p̃isi len naprovens Jutea mai a Samaria. Be ahai pispisul gail losuh.

2 Alatevis lotohusur kitin hən aGot lutavun aSteven mai lutaŋis habat həni.

3 Len nəboŋ enan aSol eməda bun alat siYesu. Ehusur naim gail ṽisusua, ale eliv gargar alalum̃an mai alatpəhaṽut hən ƀeriŋ galit len naim bəbaŋis.[n]

AFilip evi Samaria

4 Alat lotopəpehw lukel ur nasoruan husur aYesu len naut p̃isi lotobari. 5 Galit sua, aFilip evi pan vi lan naƀiltivile a Samaria, ale ikel uri ei ke, aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan. 6 Nəboŋ naluṽoh gail lotosəsəloŋ hən aFilip, kəta ris namerikel togol gail, galit p̃isi losəsəloŋ vahvahur nəsa tokele. 7 Husur ehut nanunun tosa gail lotois habat nəboŋ lotomakuv dan nəvanuan tosoƀur. Ale nəvanuan isoƀur lotodədas ləƀerus mai lotodədas ləƀiyar, lumaur. 8 Imagenan, len naƀiltivile enan alat a Samaria lohəhaṽur habat.

9 Len naut enan ikad avan sua, nahəsan aSimon, totoh ei ebəlav. Egəgol behi gol ke nəvanuan p̃isi len naut a Samaria lup̃aŋ lan. Akis isor patpat

---

[m] **7.52** Hən naves 51-52, ris Isa 63.10; 2Chr 36.16; Mat 23.31 [n] **8.3** Uman 22.4-5, 26.9-11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gai məhat hum toyalyal, 10 ale nəvanuan naməsal gail mai alat lototibau,
galit p̃isi losəsəloŋ vahvahuri. Ale luke, “Atenan evi Daŋan siGot lotokisi
hən aYalyal.” 11 Lohushusuri ebəlav bathut togol galit lotop̃aŋ len na-gol-
nabehi-an san gai togolgole. 12 Avil nəboŋ aFilip tokel na-kel-uri-an tovoi
husur natohan pipihabəlan aGot mai aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh
lan, lodəlomi. Ale lubaptais, lalum̃an mai latpəhaṽut. 13 ASimon m̃au, gai
am edəlom aFilip ale ibaptais. Beti ehushusur aFilip vi lan naut gail p̃isi,
ale ip̃aŋp̃aŋ len namerikel gail torisi.

14 Nəboŋ ahai pispisul gail len naut a Jerusalem lotosəsəloŋ həni ke
alat a Samaria lotodəlom nasoruan siGot tia, losəvat aPita mai aJon van
hən galito. 15 Nəboŋ artobar naut a Samaria, arusor tuṽ m̃os galit loto-
kad nadəlomian ke aNunun aGot tegəm hən galito. 16 Husur aNunun aGot
saƀis len galit ideh sal; lubaptais len nahəsan aYesu ŋai. 17 Beti aPita mai
aJon aroriŋ navəlalar len galit ṽisusua, ale aNunun aGot eƀis len galito.

18 Nəboŋ aSimon toris ke aGot toviol hən aNunun nəboŋ artoriŋ navəla-
lar len galito, ilav ris nəvat mai gəlaru hən ƀeṽur nədaŋan enan. 19 Ike,
“Mirilav nədaŋan enan mai ginau hən ke nəboŋ nəƀeriŋ navəlagw len
avan ideh aNunun aGot teƀis lan.” 20 APita isor vari ke, “Nəvat sam̃ tiƀos
nətan mai gaiug, husur gunau ke gotoləboi gəƀeṽur naviolan siGot hən
nəvat! 21 Gaiug godədas gəƀitah mai ginamito len nauman egai husur
nəlom̃ sanor len nəhon aGot. 22 Gipair dan nəsaan egai, kel nalolosaan
sam̃ mai aGot. Gəƀigole, hum ma aGot ƀeruƀat nənauan enan topat len
nəlom̃ dan gaiug. 23 Bathut noris ke nəlom̃ topul hən nə-taƀulol-bulosi-an
ale nəsaan ibaŋis gat gaiug tia.” 24 Ŋa aSimon ike, “Iii! Mirisor tuṽ van
hən Nasuƀ m̃os ginau hən nəsa mərtokele asike ƀevisi hən ginau.”

25 Nəboŋ artokel nəsa lotoləboi husur aYesu mai lotokel ur nasoruan
siNasuƀ, aPita mai aJon arotəlmam vi Jerusalem. Len nap̃isal səlaru aru-
kel ur na-kel-uri-an tovoi len navile isoƀur a Samaria.

AFilip mai auleItiopia

26 Boŋ sua aŋel sua siNasuƀ ikel mai aFilip ke, “Gile məhat! Gehusur
nap̃isal toriŋ naut a Jerusalem vi Kasa, nap̃isal toƀəƀesw.” 27 Imagenan
aFilip iyar husur nap̃isal enan, be esəhoṽut, eris auleItiopia sua tovi sog-
sog[o]. Gai evi naƀiltivanuan siKadake tovi kwin silat a Itiopia. Ekətkəta
təban nəvat p̃isi sekwin. Atenan ivan hən naut a Jerusalem hən tolotu,
28 ale len natəlmaman san ebətah len nəkat san, eṽuruŋ natosian sihai
kelkel ur, aIsaiah. 29 Beti aNunun aGot ikel mai aFilip ke, “Givan pəpa-
daŋ hən nəkat enan ale gitah maii.” 30 Nəboŋ aFilip togam van pəpadaŋ
hən nəkat, esəsəloŋ hən toṽuruŋ natosian seIsaiah, ale eusi ke, “Goṽuruŋ

---

[o] **8.27** *Sogsog:* nauluṁan o nabuai o naƀuluk səkad nədavurhut naloson, avan sua etiv kotovi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ləboi nasoruan enan a?” 31 Isor vari ke, “Neləboi mab həni, asike b̃ikad
avan ideh hən b̃isor vəsvəsaii mai ginau.” Imagenan eus aFilip hən b̃isah,
bətah təban. 32 Atenan tovi sogsog eṽuruŋ natosian egai siGot toke:
“Losəhari hun nasipsip van hən natibunian,
sum̃an natuhsipsip sais nəboŋ lotogut navurun,
gai am sasor.
33 Lugol isa həni hum tovi vanuan naut kəmas,
len nakotan san lugol sanor həni.
Ase eləboi b̃isor husur anatun san gail o naur ta tahw han gail?
Eb̃uer, bathut lulav kuv nəmauran san dan navile a pan.”[p]
34 Beti eus aFilip ke, “Nous gaiug, ahai kelkel ur egai isor husur ase?
Gai o avan sua tile?” 35 Ale aFilip etub̃at len natosian enan ŋai, ikel na-
kel-uri-an tovoi husur aYesu. 36-37 Len nəyaran salit husur nap̃isal lubar
naut tokad nəwai lan, ale atenan tovi sogsog ike, “Geris, nəwai! Ikad
natideh hən b̃ipat kəkol hən nəbaptaisan sagw a?”[q] 38 Ale ikel mai ahai
wolwol ke tigol nəkat teil. Beti gəlaru arumariŋ vi pan len nəwai ale
aFilip ibaptais həni. 39 Nəboŋ artovahut, vəha-sua ŋai aNunun Nasub̃ iyav
hən aFilip vi tut. Ale nab̃iltivanuan sarisi am, be nəboŋ tohusur nap̃isal
san van, ikemkem habat. 40 Be aFilip evisi tətas a Asotus, ale iyar tur
nab̃iltivile gail p̃isi. Ikel ur na-kel-uri-an tovoi van vəbar naut a Sisarea.

ASol ipair, ehusur aYesu
(Uman 22.6-16; 26.12-18)

9 1 Len nəboŋ enan aSol emətahun bun ahai susur gail siNasub̃. Ikel ke
təmədas galit hən b̃igol galit ləb̃imat. Italtal həni van vaus ab̃iltihai
tutumav 2 hən b̃itos nalob̃ulat van hən naim nab̃onb̃onan gail seJu len naut a
Tamaskus. Ike tisab̃ alalum̃an mai alatpəhaṽut ideh lotohusur nap̃isal siYesu
ei hən b̃ibaŋis gat galito, ale səhar galit vi Jerusalem. 3 Len nəyaran san,
nəboŋ togəm pəpadaŋ hən naut a Tamaskus, vəha-sua ŋai nam̃ial sua togəm
len nəmav ebilasi. 4 Iteh len tan ale esəsəloŋ hən nadoldol toke, “Sol, Sol,
gomədas tabtab hən ginau hən nəsa?” 5 Ale ike, “Gaiug ase Nasub̃?” Isor vari
ke, “Ginau aYesu gotomədas bun ginau. 6 Be gile məhat, geb̃is len nab̃iltivile,
ale avan sual ei dereh tikel mai gaiug nəsa gəb̃imasgole.” 7 Alat lotoyar maii
loil b̃utb̃ut, losəsəloŋ hən nadoldol be ləsaris avan ideh. 8 ASol ile məhat,
naut kəmas namətan tosəŋav saris natideh. Ale lotəgau navəlan, səhari vi
lan naut a Tamaskus. 9 Ale sakəta len nəmariboŋ totor, səhan, samun.
10 Ikad ahai susur sua len naut a Tamaskus, nahəsan aAnanias. Nasub̃
isor maii len narisian ke, “Ananias!” Ale aAnanias ike, “Ginau bogai.”

---

[p] **8.33** Isa 53.7-8 [q] **8.36-37** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən nasoruan egai:
37 *AFilip ike, “Gəb̃edəlomi ke aYesu tovi aNatun aGot, nibaptais hən gaiug.” Isor vari ke, “Nodəlomi ke aYesu tovi anatun aGot.”*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 Beti Nasuƀ ikel maii ke, “Gile məhat, gevi lan nametp̃isal lotokisi
hən Tonor, gevi lan naim seJutas, ale geus kitev auleTarsus ei, nahəsan
aSol, husur ke, gagai isor tuṽ. 12 Ale len na-kəta-risi-an eris avan sua,
nahəsan aAnanias togəm, toriŋ navəlan lan hən nakətaan san ƀetəlmam.”
13 AAnanias isor vari ke, “Nasuƀ, nosəsəloŋ hən nəvanuan isoƀur loto-
sor husur atenan. Luke togol natit lotosa, tomədas nəvanuan sam̃ gail a
Jerusalem. 14 Ale aƀiltihai tutumav gail lulav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an
maii hən ƀegəm gegai hən ƀibaŋis gat alat lotokis gaiug Nasuƀ.” 15 Nasuƀ
ikel mai aAnanias ke, “Naut kəmas natenan, givan! Nutabtabuh len ate-
nan hən ƀisor husur ginau mai alat ləsavi Ju mai nakiŋ salit gail mai alat
a Israel. 16 Ginau dereh neṽusani hən natit p̃isi ƀigol na-ləŋon-isa-an san
m̃os ginau.” 17 Imagenan aAnanias evi lan naim enan ale eƀis lan. Eriŋ
navəlan gəlar len aSol ale ike, “Wawa Sol, Nasuƀ aYesu tovisi hən gaiug
len nap̃isal nəboŋ gotogəm gegai, gai esəvat ginau hən gəƀikad nakətaan
tətas ale hən gəƀepul hən aNunun aGot.” 18 Vəha-sua ŋai natgalevis hun
nəgavhuieh luteh dan namətan aSol gəlaru, ale ikad nakətaan tətas. Ile
məhat ale ibaptais. 19 Nəboŋ tohan, idaŋ tətas.

ASol len naut a Tamaskus mai a Jerusalem

Len nəmariboŋ galevis aSol itoh mai ahai susur gail len naut a
Tamaskus. 20 Vəha-sua ŋai len naim naƀonƀonan gail seJu, etuƀat kel uri
ke aYesu tovi aNatun aGot. 21 Galit p̃isi lotosəsəloŋ həni, lup̃aŋ, lousus
galit gabag ke, “Be atenan evi nəvanuan tomətahun alat lotokad nadəlo-
mian len nahəsenan len naut a Jerusalem. Be egəm gegai hən ƀibaŋis
gat galito hən ƀesəhar galit van hən aƀiltihai tutumav gail. Imabe?”
22 Be naləboian siSol hən na-kel-uri-an evivi məhat ale igol alat lotosuh a
Tamaskus lotovi Ju, nənauan salit ebutbutut, husur eṽusan koti ke aYesu
tovi aKristo, aGot totabtabuh lan.

23 Husur nəmariboŋ tosoƀur, alat lotovi Ju lusor utaut hən ləƀigol
aSol ƀimat, 24 be avan sua epəhpəhalu maii. Len nalennəyal mai nalen-
mariug p̃isi lokəta bunus nabopita gail hən naƀiltivile hən ləƀigol aSol
ƀimat. 25 Imaienan alat lotohusur aSol losəhari len mariug, ale len nəhad
loriŋ aSol vi pan tur len naholəvat todar vis naƀiltivile. Ale igam yav vi
Jerusalem.[r]

26 Nəboŋ tobar naut a Jerusalem ike titah mai ahai susur gail avil
lomətahw lan. Ləsadəlomi ke tovi ahai susur kitin. 27 Be aParnapas esəha-
ri van hən ahai pispisul gail. Ikel mai galit ke len nəyaran siSol, eris
Nasuƀ tia ale Nasuƀ isor maii. Isor husuri am ke, len naut a Tamaskus
aSol ikel ur na-kel-uri-an tovoi len nahəsan aYesu, namətahwan eƀuer.
28 Imagenan, aSol itah mai galito, ale ivan təlmam, van təlmam len naut

---

[r] **9.25** Hən naves 23-25, ris 2Kor 11.32-33

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

a Jerusalem. Len na-il-ƀuri-an, isor tabtab len nahəsan Nasuƀ. 29 Ihol mai naJu gail lotosor len nasoruan ta Kris, ale isor levlev hən natosian siGot mai galito, avil lugol risi hən ƀimat. 30 Nəboŋ nəbathudud nadəlomian lotosəsəloŋ ləboi natenan, losəhari vi pan vi Sisarea ale losəvati vi Tarsus.
31 Beti alat siYesu lukad natəm̃at len naut p̃isi a Jutea, a Kalili mai a Samaria, nəmauran salito ivoi ŋai. ANunun aGot igol galit ludaŋ am mai loləŋon ivoi am len nəlolito, galit logəm lusoƀur am ale lutoh len namətahwan hən nəyalyalan siGot.

APita igol aAeneas imaur tətas len naut a Litta

32 Nəboŋ aPita toyar tur len naut p̃isi, ia m̃ədoŋ ben alat siGot lototoh-toh a Litta. 33 Len naut ei eris avan sua, nahəsan aAeneas, topat len nəmel san ŋai, husur nətarhəben imat len nasihau tomələvtor. 34 APita ikel maii ke, “AAeneas, aYesu Kristo igol gumaur gagai. Gile məhat ale ṽolsan namilem̃.” Vəha-sua ŋai aAeneas ile məhat. 35 Galit p̃isi lototoh len navile Litta mai len nabəmav Saron loris tomaur ale lupair van hən Nasuƀ.

APita igol nəmauran siTorkas etəlmam

36 Len navile Joppa ikad ahai susur sua, nahəsan alitea aTapita, lotokisi am hən aTorkas len nasoruan ta Kris. Gai igol ivoi akis hən nəvanuan gail mai evi tarhət silat lotopar tite. 37 Len nəboŋ enan eməsah van, imat. Lokəkas niben ale loriŋi len narum̃ a məhat. 38 Husur naut a Litta ipat pəpadaŋ hən naut a Joppa, nəboŋ ahai susur gail lotosəsəloŋ həni ke aPita totoh a Litta, losəvat alaruevis van həni, artoŋiri ke, “Gegəm mai ginaməru bai; sagevəlo!” 39 Ŋa aPita ile məhat, iyar mai gəlaru, ale nəboŋ tobar naut a Joppa losəhari vi lohoim, vi lan narum̃ a məhat. Nəbatunau pəhaṽut p̃isi loil garu, lutaŋ ale loṽusan aPita hən nəhai susun gail mai nahurabat tiltile gail aTorkas tosode nəboŋ tomaur sal mai galito. 40 APita esəvat galit vivile; beti etəŋedur, isor tuṽ. Ale ipair van hən niben, ike, “Tapita, gile məhat!” Alitenan esəŋav hən namətan, eris aPita ale ebətah vi məhat. 41 APita etəgau navəlan ale elivi hən ƀeil. Beti ekis nəbatunau gail mai alat siGot ale esəhar alitenan tomaur van hən galito. 42 Len naim p̃isi a Joppa nəvanuan gail losəsəloŋ hən natenan tovisi gol ke isoƀur lukad nəvanuan nadəlomian len Nasuƀ. 43 APita itoh len naut a Joppa len nəmariboŋ isoƀur len naim seSimon. Simon igol natit gail hən nahurhurivatvat.

APita mai aKornelius

10 1 Len naut a Sisarea ikad avan sua, nahəsan aKornelius, nasenturion sua toil a m̃o hən nasoltia tovi 100 len Navəshəsoltia ta Itali.[s]

---

[s] **10.1** *Navəshəsoltia* enan ikad nasoltia lotovi 600 lan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Gai mai nəbathudud san lohusur kitin hən napisal siGot mai lomətahw
len nəyalyalan san; gai ilavlav nəvat mai alat lotopar tite ale isor mai
aGot akis. 3 Len nəboŋ sua len namityal totor ut mədau, eris narisian sua.
Ekəta masil hən aŋel sua siGot togəm həni tokel maii ke, “Kornelius!”
4 AKornelius ekəta mətaltal həni, ninen epil, eusi ke, “Goləŋon nəsa
Nasub̃?” Aŋel isor vari ke, “Na-sor-tuṽ-an sam̃ mai naviolan sam̃ van
hən alat lotopar tite, arohun naviolan hən natutumavan van hən aGot.
Ehəhaṽur həni. 5 Imaienan, gesəvat alalum̃an vi Joppa hən ləb̃esəhar
təlmam hən avan sua nahəsan aSimon lotokisi hən aPita. 6 Gai itoh mai
aSimon togol natit gail hən nahurhurivatvat, naim san ipat bitas.” 7 Aŋel
enan isor maii ale ivan. Nəboŋ tovan tonoŋ, aKornelius ekis nəvanuan
nauman san eru mai nasoltia sua tokətkəta təban, tohusur kitin hən
napisal siGot. 8 Ikel natit pisi tovisi mai galito, ale esəvat galit vi Joppa.

9 Pelan han tub̃lial, len nəyaran salito, logəm pəpadaŋ hən nab̃iltivile.
Len nəboŋ enan aPita epəlau vi məhat len navurun naim topapav hən
b̃isor tuṽ. 10 Imalkəkat, ike tihan, ale nəboŋ lotoutaut hən nəhanian sal,
ekəta b̃erb̃er. 11 Eris nəmav tosəŋav, natit hun nab̃iltikaliko, nəhau tovat
lotobaŋis nagilen tovat, evi pan vi lan nətan. 12 Epul hən narivatvat tilti-
le gail, nəm̃at mai naməhob gail lotokəlah len tan, mai nəman naməsav
gail. 13 Beti nadoldol sua ikel maii ke, “Pita, gile məhat, paru bun namə-
ŋod, hani!” 14 Be aPita isor vari ke, “Ao Nasub̃, sanigole! Nəsəhanhan
natideh tosa o tokolkol.”[t] 15 Nadoldol isor tətas maii ke, “Sagekis natideh
ke tosa aGot togol toveveu.” 16 Tomagenan vəha-tor tonoŋ, vəha-sua ŋai
nəkaliko enan evi məhat vi lan nəmav.

17 Nəboŋ aPita tonau masuṽ hən namilen nəsa torisi, alalum̃an
aKornelius tosəvat galito, lusab̃ naim seSimon ale loil len nametləkau.
18 Lukai, lous ke, “Avan sua nahəsan aSimon Pita itoh ei a?” 19 Nəboŋ
aPita tonau nəsa torisi sal, aNunun aGot isor maii ke, “Simon, alalum̃an
itor lous kitev gaiug. 20 Gile məhat, gimariŋ vi pan. Saginau ke asike
guvan, givan mai galito husur ginau nosəvat galito.” 21 Imagenan aPita
evi pan, ikel mai galit ke, “Ginau boh nəvanuan məttous kitevi. Imabe?
Mətogəm m̃os nəsa?” 22 Galit lusor vari ke, “AKornelius, nasenturion sua
toil a m̃o hən nasoltia tovi 100, esəvat ginamito. Gai evi naulum̃an sua
tonor, tomətahw len nəyalyalan siGot. Alat lotovi Ju pisi luke ivoi. Aŋel
sua siGot ikele həni ke teus gaiug hən gəb̃evi lan naim san hən b̃esəsəloŋ
hən nəsa gaiug gəb̃ikele.” 23 Beti aPita eus galit ke levi lohoim hən ləb̃itoh
maii.

Pelan han aPita galito loriŋ naut enan ale ahai susur galevis ta Joppa
luyar maii. Lupat len mariug ale 24 len nəboŋ tohusuri aPita ibar naut a
Sisarea. AKornelius itoh vir galito. Eus nəbathudud san mai nabubur san

---

[t] **10.14** Lev 11.1-47; Eze 4.14

gail hən ləƀegəm ƀonƀon. 25 Nəboŋ aPita toƀis lohoim, aKornelius ebubur maii ale etəŋedur bathurien aPita, ilotu həni. 26 Avil aPita elivi vi məhat ike, “Gile məhat, ginau bogai, novi vanuan ŋai.” 27 Nəboŋ tohol maii, aPita evi lohoim ale eris nəvanuan lotosoƀur lotoƀonƀon ei. 28 Ikel mai galit ke: “Gamit mətoləboii tia ke sanor hən nə-kai-tasi-an sinamit namttovi Ju hən namtƀitah mai o hən namtƀemədoŋ təban avan ideh savi Ju. Be aGot eṽusan ginau ke sanisor husur avan ideh ke tosa o ke aGot tomətahuni. 29 Imaienan nəboŋ gotosəvat galit hən ləƀesəhar ginau, nogəmai, nəsake nodədas nəƀegəmai. Nuke neus gamito, imabe məttous ginau ke nəƀegəmai?” 30 Ale aKornelius isor vari ke, “Evi nəmariboŋ tovat tovan, len namityal egai totor ut mədau, nusor tuṽ. Vəha-sua ŋai avan sua tosun nahurabat tobilbil eil a m̃o hən ginau 31 ike, ‘Kornelius, aGot esəsələŋ hən na-sor-tuṽ-an sam̃ tia mai inau gat naviolan sam̃ van hən alat lotopar tite. 32 Imaienan, gesəvat alalum̃an vi Joppa hən ləƀesəhar təlmam hən avan sua nahəsan aSimon lotokisi hən aPita. Atenan itoh mai aSimon togol natit gail hən nahurhurivatvat, naim san ipat bitas.’ 33 Husur enan, vəha-sua ŋai nosəvat galit hən ləƀesəhar gaiug. Sipa len nagəmaian sam̃. Gagai namtutoh gegai len nəhon aGot hən namtƀesəsələŋ hən natit p̃isi Nasuƀ tokele tia ke gaiug gəƀikele mai ginamito.”

34 Beti aPita etuƀat hən ƀisor ike, “Gagai noləboii ke tokitin ke naṽide siGot ep̃itoṽ van hən nəvanuan p̃isi, ideh satile.[u] 35 Imagenan, nəvanuan naut p̃isi lototəŋedur van hən aGot mai lotogol nəsa tonor, ehəhaṽur hən ləƀegəm həni. 36 Mətoləboi napisulan aGot topisul həni van hən alat a Israel tia, napisulan tokel na-kel-uri-an tovoi toke, nəvanuan eləboi ƀikad navoivoian mai aGot len aYesu Kristo tovi Masta hən nəvanuan tiltile gail p̃isi. 37 Mətoləboi nəsa tovisi len naut a Jutea totuƀat a Kalili husur nəbaptaisan aJon tokel uri. 38 Mətoləboii am ke aGot tovəhas aYesu ta Nasaret hən aNunun mai nədaŋan, gol ke, gai iyar tur len naut p̃isi ale igol navoian mai igol alat natəmat tobaŋis gat galito, lumaur, bathut aGot totah maii. 39 Ale ginamit namtoris ləboi natit p̃isi aYesu togole len naut a Jutea mai a Jerusalem. Galit lutahətah həni tomat len nəhai sua, 40 be aGot ilav kuvi dan nəmatan len nəmariboŋ totor, ale igol ke evisi hən nəvanuan ləƀeləboi ləƀerisi. 41 Nəvanuan p̃isi ləsarisi, be ginamit aGot totabtabuh len ginamit tia, namtorisi hən namtƀikel uri. Nəboŋ aYesu tole məhat dan nəmatan, ginamit namtuhan maii, namtomun maii. 42 Isor idaŋ mai ginamito ke namtikel uri mai nəvanuan gail ale kel koti ke aGot totabtabuh lan hən ƀepəpehun navoian dan nəsaan hən alat lotomaur sal mai alat lotomat tia. 43 Ahai kelkel ur gail p̃isi lutos husur aYesu, lukel uri ke, len nahəsan aYesu, nəvanuan gail p̃isi lotoriŋ nəlolit lan, aGot dereh teruƀat nəsaan salit dan galito.”[v]

---

[u] **10.34** Deu 10.17 [v] **10.43** Isa 53.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44 Nəboŋ aPita tokəmaienan sal, aNunun aGot eƀis len galit p̃isi lotosə-
səloŋ hən nasoruan. 45 Nəvanuan nadəlomian lotovi Ju, lototah mai aPita,
losəhoṽut husur aGot tovur san aNunun len alat ləsavi Ju am. Loləboii
ke toviol hən aNunun mai galito 46 husur losəsəloŋ hən galit lotosor len
nasoruan tiltile gail, mai lotosor sal suh nəyalyalan siGot. Beti aPita ike,
47 "Avan ideh satikai tas galit hən ləƀibaptais hən nəwai, husur aGot eviol
hən aNunun mai galito sum̃an gidato." 48 Ŋa ikel buni ke libaptais len
nahəsan aYesu Kristo. Beti lous aPita hən ƀitoh mai galito hən nəmariboŋ
galevis am.

APita isor vəsvəsai nəsa tovisi hən gəlaru, gai mai aKornelius

11 1 Ahai pispisul gail mai nəvanuan nadəlomian gail len naut a
Jutea losəsəloŋ həni ke alat ləsavi Ju am lodəlom nasoruan
siGot tia. 2 Ŋa nəboŋ aPita tobar naut a Jerusalem, alat siYesu lotonau
masuṽ hən na-tiv-dalusi-an, lusor tasi ke, 3 "Gaiug goƀis len naim silat
ləsəkad na-tiv-dalusi-an[w] ale guhan mai galito!" 4 Beti aPita ikel mai
galito hən natit p̃isi tovisi tuƀat len natuƀatan van vəbar nagilen. Ike:
5 "Ginau nusor tuṽ səƀogw len navile Joppa, ale nokəta ƀerƀer, noris
natit hun naƀiltikaliko nəhau tovat lotobaŋis nagilen tovat han, ale evi
pan dan nəmav, egəm hən ginau. 6 Nəboŋ notokəta vi lan, noris narivat-
vat tiltile gail, galevis lotovi rivatəvat katkat, ale nəm̃at mai naməhob
gail mai nəman naməsav gail. 7 Nosəsəloŋ hən nadoldol tokel mai ginau
ke, 'Gile məhat Pita, paru bun naməŋod. Hani!' 8 Be nusor vari ke, 'Aoa
Nasuƀ, sanigole! Nəsariŋ natideh tosa o tokolkol len nabuŋogw boŋ
ideh.' 9 Nadoldol len nəmav isor var ginau tətas ke, 'Sagekis natideh ke
tosa aGot togol toveveu.' 10 Imagenan vəha-tor, ale natit p̃isi evi məhat
vi lan nəmav. 11 Be məteris! Alalum̃an itor, aKornelius tosəvat galito a
Sisarea gəm hən ginau, logəm pəpadaŋ hən naim nototoh lan. 12 ANunun
aGot ikel mai ginau ke nivan mai galito, saninau masuṽ husur natilean
salit ləsavi Ju. Ale nuvan, alategai, lotoməlevtes lotokad nadəlomian,
galit am lutah mai ginau, ale namtuvan, namtoƀis lohoim naim sitea a
Sisarea. 13 Ihol mai ginamito husur gai toris aŋel sua toil lohoim san toke,
'Gesəvat galevis vi Joppa hən ləƀesəhar təlmam hən aSimon lotokisi hən
aPita. 14 Gai tikel ur napisulan sua. Len napisulan enan, aGot dereh tilav
kuv gaiug mai nəbathudud sam̃ dan nəsaan samito.' 15 Nəboŋ notosor
kəkereh ŋai, aNunun aGot eƀis len galit sum̃an toƀis len gidato len nəboŋ
ta m̃o. 16 Len nəboŋ enan nunau gat nəsa Nasuƀ tokele ke, 'AJon ibap-
tais hən nəvanuan gail hən nəwai be aGot dereh tibaptais hən gamito
hən aNunun.'[x] 17 Imaienan, aGot ƀeviol mai galit naviolan top̃itoṽ hən

---

[w] **11.3** Len nasoruan ta m̃o, naJu gail lukad na-tiv-dalusi-an be alat ləsavi Ju ləsəkade. Ale avan ideh tohan mai nəvanuan savi Ju eƀur kotov nalo seJu gail. [x] **11.16** Uman 1.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəsa toviol həni mai gidato nəboŋ dattokad nadəlomian len Nasuƀ aYesu Kristo, ginau ase hən ke nəƀeil kəkol hən aGot?” 18 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən aPita tonoŋ, ləsasor am be lusor sal suh aGot, luke, “Imagenan beti, aGot eviol hən naƀisal mai alat ləsavi Ju tu hən ləƀipair dan nəsaan, hən ləƀikad nəmauran.”

Alat siYesu len naut a Antiok

19 Alat lotogam pəpehw dan na-ləŋon-isa-an husur nəmatan siSteven, luvan vəbar naut a Fonisia, a Saiprus mai a Antiok.[y] Lukel ur nasoruan husur aYesu, be lukele mai naJu gail ŋai. 20 Avil galit galevis, auleSaiprus mai auleSairin gail, lovi Antiok ale lotuƀat sor mai alat a Kris am. Lukel mai galit hən na-kel-uri-an tovoi husur Nasuƀ aYesu. 21 Nədaŋan siNasuƀ ipat len galito, ŋa nəvanuan isoƀur lodəlom napisulan salito ale lupair van hən Nasuƀ. 22 Na-kel-uri-an hən natgalenan ibar alat siYesu len naut a Jerusalem ale losəvat aParnapas vi Antiok. 23 Nəboŋ tobar naut enan eris ləboii ke aGot toviol kəmas hən navoian mai galito. Ale aParnapas ikemkem həni, igol loləŋon ivoi am len nəlolito, ikel mai galit ke lidaŋ len Nasuƀ, leriŋ kot nəlolit len Nasuƀ, il gəgat lan. 24 AParnapas evi nauluñan tovoi, topul hən aNunun aGot mai nadəlomian. Nəvanuan isoƀur losəsəloŋ həni ale loriŋ nəlolit len Nasuƀ. 25 Beti aParnapas evi Tarsus hən ƀidoŋ aSol. 26 Nəboŋ tosaƀi, esəhari van vəbar naut a Antiok. Len nasihau enan kavkav gəlaru aruƀonƀon mai alat siYesu, mai aroṽusan galit isoƀur. Len naut a Antiok evi metəkav lotokis ahai susur gail hən naKristen.

27 Len nəboŋ enan, ahai kelkel ur galevis loriŋ naut a Jerusalem lovi pan vi Antiok. 28 Galit sua, nahəsan aAkapus, ile məhat hən ƀikel ur nəsa aGot tokel maii ke, dereh navile a pan kavkav tipar hanian buni. Natenan evisi nəboŋ aKlautius tovi Sisa len naut a Rom.[z] 29 Ŋa ahai susur gail lunau koti ke, ləƀikad nəvat, leviol hən galevis mai nəbathudud nadəlomian lototohtoh len naprovens Jutea hən ƀevi tarhət salit ei. 30 Imaienan losəvat aParnapas mai aSol hən ləƀilav naviolan en salito mai alat lotoil a m̃o len naut a Jerusalem.

Aŋel sua ilav kuv aPita dan naim bəbaŋis

12 1 Len nəboŋ galenan aHerot Akrippa[a] tovi kiŋ itah gat alat siYesu galevis husur ike teməḍas bun galito. 2 Gai igol nasoltia ita bun aJemes, aṽan aJon hən naƀu nəƀalan. 3 Nəboŋ aHerot toris ke alat lotoil a m̃o hən naJu gail lotohəhaṽur hən natenan, esəvat nasoltia gail hən ləƀitah gat aPita am. Igole len nəboŋ gail hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan tovi

---

[y] **11.19** Uman 8.1–4. [z] **11.28** Uman 21.10 [a] **12.1** *AHerot* egai evi aHerot Akrippa, aməhaibən aHerot toyalyal.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəhanan sua ta sutuai seJu gail. 4 Nəboŋ lototah gat aPita tonoŋ, aHerot eriŋi
len naim bəbaŋis, natuhluṽoh tovat hən nasoltia tovatvat lan lokətkəta kəkol
həni. AHerot ike tikot hən aPita len nəhon nəvanuan p̃isi, nəboŋ Nəhanan
hən nəPasova b̃inoŋ.[b] 5 Ŋa lokətkəta kəkol hən aPita len naim bəbaŋis, be
alat siYesu lusor tuṽ tabtab van hən aGot m̃osi. 6 Len nalenmariug enan a
tahw hən nəboŋ aHerot b̃ikot həni, aPita ipat buŋbuŋol rivuh hən nasoltia
eru, natsen[c] eru artobaŋis gati, ale nasoltia gail am lokəta kəkol hən nabopi-
ta hən naim bəbaŋis. 7 Vəha-sua ŋai aŋel sua siNasub̃ evisi, ale nam̃ial em̃ial
lohoim. Aŋel iṽas aPita tarhəben ike, "Gile məhat tutut!" ale natsen aruteh
dan navəlan gəlaru. 8 Beti aŋel ikel maii ke, "Gepitavis nəhau tutuṽ sam̃, vəlas
naributbut gəlaru." Ale aPita igole. Aŋel ike, "Geruŋ gol gaiug hən nahurabat
naut susus sam̃ ale gehusur ginau!" 9 Ŋa aPita evivile husur aŋel be etətan hən
ke nəsa aŋel togole ekitin o sakitin. Inau ke toris na-kəta-risi-an ŋai. 10 Gəlaru
aruṽot pəpadaŋ hən naut eru nasoltia lotokətkəta kəkol hən naut toru enan
len naim bəbaŋis, ale arubar nabopita tovi metəlai tovan hən nab̃iltivile.
Esəŋav səb̃on m̃os gəlaru ale aruyar tur lan. Nəboŋ artobar nagilen nap̃isal
tomagugun sua, vəha-sua ŋai aŋel eriŋ aPita. 11 Beti aPita tomadhaləboii ke
tovivile kitin ike, "Gagai noləboi koti ke Nasub̃ esəvat aŋel san hən b̃ilav kuv
ginau dan navəlan aHerot mai dan natit p̃isi naJu gail lotonau ke tevisi."
12 Nəboŋ aPita tonau ləboii, evi lan naim siMeri, anan aJon nahəsan togon
aMak. Nəvanuan tosob̃ur lub̃on ei hən ləb̃isor tuṽ. 13 APita ideldel len nabo-
pita ta vivile, ale navensus tovi slev, nahəsan aRota egəm hən nabopita hən
b̃esəsəloŋ. 14 Nəboŋ tosəsəloŋ ləboi nadolon aPita, ikemkem masuṽ ŋa igam
təlmam, sasəŋav həni, ikai ke, "APita eil bopita!" 15 Lukel maii ke, "Gaiug
govinu!" Nəboŋ tokelkel tətas həni ke ekitin, luke, "Hum ma tovi aŋel san."
16 Be aPita ideldel sal. Beti nəboŋ lotosəŋav həni, lorisi, lumaŋmaŋ habat.
17 APita eb̃il hən navəlan ke lemədau, ale isor husur nap̃isal Nasub̃ togole tolav
kuvi dan naim bəbaŋis. Ale ikel mai galit ke, "Mitikel natgalenan mai aJemes
mai alat sidat gail," beti eriŋ naut enan, evi lan naut tile.
18 Len nadudulan nasoltia gail lunau sob̃uer hən nəsa tovisi hən aPita,
loləŋon isa masuṽ. 19 Nəboŋ aHerot togol nadoŋian hən aPita sob̃uer,
eus taltal hən alat lotokəta kəkol hən aPita husur nə-gam-yav-an san ale
aHerot ikele hən nasoltia tile gail ke ligol galit limat. Nəboŋ aHerot togo-
le tonoŋ, eriŋ naut a Jutea evi Sisarea, ale itoh ei.

Aŋel sua siNasub̃ igol aHerot imat

20 Len nəboŋ enan nəlon aHerot epəŋas alat a Tair mai a Siton,
eṽitṽituh mai galito. Beti galito lub̃on len nənauan sua hən ləb̃isor maii.

---

[b] **12.4** *Nəhanan hən NəPasova* evi nəhanan seJu gail husur lohəhaṽur hən nəboŋ aGot togol ahai a m̃o gail p̃isi silat a Ijip lumat be səbar alat a Israel. [c] **12.6** *Natsen* evi nəhau metəlai tokad nab̃ur gail tomarmarikot.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naƀiltivanuan nauman siHerot, nahəsan aPlastus, idam̃ mai galit ke tevi tarhət salito, ale lous ke likad natəm̃at mai aHerot, asike luƀal am. Lousi maienan husur lo̅vur p̃is nəhanian halito len naut siHerot. 21 Len nəboŋ hən naƀonan, aHerot tosun nahurabat tobilbil, ebətah len naƀiltihai bətbətah san ale ikel nasoran san mai galito ei. 22 Alat lotoƀonƀon ei lukaikai ke, "Nagot sua satosor, savi vanuan." 23 Vəha-sua ŋai, aŋel siNasuƀ iv̅as aHerot husur gai sasor gol galit, saputsan nahəsan aGot, ŋa natugulas gail luhani, imat. 24 Be nasoruan siGot iperperŋan naut gail am, nəvanuan isoƀur am losəsəloŋ həni, loriŋ nəlolit len aYesu.

25 Nəboŋ aParnapas mai aSol artolav nəvat mai alat siYesu len naut a Jerusalem tonoŋ, arotəlmam vi Antiok, ale aJon Mak itah mai gəlaru.

ANunun aGot itabtabuh len aParnapas mai aSol

13 1 Len alat siYesu len naut a Antiok, ikad ahai kelkel ur gail mai ahai p̃usan gail: aParnapas, aSimeon lotokisi hən aNiker[d], Lusius a Sairin, aManaen (lotohisi mai aHerot Antipas[e]) mai naməkot aSol. 2 Nəboŋ lotolotu hən Nasuƀ mai ləsəhan, aNunun aGot ike, "Mititabtabuh len aParnapas mai aSol m̃os ginau hən arƀigol nauman notokis gəlar həni tia." 3 Ŋa nəboŋ ləsəhan, lotosor tuṽ tonoŋ, loriŋ navəlalit len gəlaru mai losəvat gəlaru van.

AParnapas mai aSol len naut a Saiprus

4 Imagenan aNunun aGot esəvat gəlaru van ale arovi Seleusia bitas. Arusah len naƀiltiƀot, aruwol vi lan naholoul Saiprus. 5 Nəboŋ artobar naut a Salamis, navile sual a Saiprus, arukel ur nasoruan siGot len naim naƀonƀonan gail seJu. Arukad aJon Mak am hən toum mai gəlaru. 6 Nəboŋ lotolavutur len naholoul kavkav van vəbar naut a Pafos, lusaƀ naJu sua, nəvanuan nabehi tovi ahai kelkel ur gəgəras, nahəsan aParyesu. 7 Gai itah mai aSerkius Paulus tovi gavna len naut a Saiprus. Agavna enan evi nəvanuan toləboi natite ale episul hən aParnapas mai aSol gəmai hən ƀesəsəloŋ hən nasoruan siGot. 8 Be nəvanuan nabehi enan, nahəsan aElimas len nasoruan ta Kris, isor tas gəlaru ale igol risi ke agavna asike edəlom nəsa artokel uri. 9 Beti aSol, nahəsan togon aPol, topul hən aNunun aGot, ekəta mətaltal van hən aElimas ike, 10 "Gaiug gopul hən naliblibo̅ŋan mai nagəgərasan, govi anatun natəmat, govi enemi hən natit p̃isi tonor. Gugol nap̃isal tonor siNasuƀ ihaƀ tabtab, gesib həni ŋais? 11 Gagai Nasuƀ tipansem gaiug. Dereh gevi metƀesw. Len nəmariboŋ galevis dereh gedədas gəƀekəta ris nəyal!" Vəha-sua ŋai namətan arumotmot ale itaŋtaŋ kitev avan ideh hən ƀetəgau navəlan hən

---

[d] **13.1** *Niker* namilen mermer len nasoruan ta Kris. [e] **13.1** *AHerot* egai evi aHerot Antipas anatun aHerot toyalyal.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ƀesəhari. 12 Nəboŋ agavna enan toris nəsa tovisi, ikad nadəlomian husur
iƣaŋ len naƣusanan husur Nasuƀ.

APol mai aParnapas len naut a Antiok a Pisitia

13 APol mai alat lototah maii loriŋ naut a Pafos, luwol vi Perka len
naut a Pamfilia. Be aJon Mak eriŋ galito, etəlmam vi Jerusalem. 14 Loriŋ
naut a Perka luvahut van vəbar naut a Antiok, navile sual a Pisitia. Len
nəSappat loƀis lohoim len naim naƀonƀonan seJu ale lobətah. 15 Nəboŋ
naṽuruŋian hən nalo siMoses mai natosian sihai kelkel ur gail tonoŋ,
alat lotoil a m̃o len naim naƀonƀonan seJu lopisul van hən galit ke,
"Bathudud, mətƀikad nasoruan ƀigol namtƀeləŋon ƀivoi am len nəlonami-
to, mitikele bai."
16 Ŋa aPol eil, eƀil hən navəlan ke lemədau ale ike, "UleIsrael gail mai
gamit mətsavi Ju be məttomətahw len nəyalyalan siGot, mətesəsəloŋ
hən ginau! 17 AGot silat a Israel ilekis hən atəmadat ta sutuai; igol galit
lusoƀur masuṽ nəboŋ lototohtoh hum nametƀos gail len naut a Ijip. Len
nədaŋan san totibau esəhar galit dan naut enan.[f] 18 Naut kəmas lotohai-
hai, gai itah mai galit van vəbar nasihau tovi 40 len naut masmas.[g] 19 Beti
iƀal səhor p̃is naluṽoh lotoməlevru hən nametƀos len naut a Kenaan, ale
epəpehun nətan salit mai nəvanuan san gail[h] 20 Natgalenan evisi len nasi-
hau tovi 450. Ale aGot itabtabuh len nəmatsistret lotoil a m̃o hən galito
vəbar aSamuel tovi ahai kelkel ur.[i] 21 Beti nəvanuan gail lousi hən nakiŋ,
ŋa aGot itabtabuh len aSol, anatun aKis, nahəmar san tovi Penjamin, tovi
kiŋ nasihau tovi 40.[j] 22 Be aGot idakuv aSol, igol aTevit evi kiŋ salito. Isor
ivoi husuri ke, 'ATevit, anatun aJesse, evi naulum̃an notoləmas buni; gai
dereh tigol natit p̃isi notoləŋoni.'[k] 23 Len nəpasusan siTevit, aGot itabta-
buh len avan sua, hum tokel gati a m̃o, hən tolav kuv alat a Israel dan
nəsaan salito, nahəsan aYesu. 24 A tahw hən nagəmaian siYesu, aJon ikel
uri tia mai alat a Israel p̃isi ke limaspair dan nəsaan salito, limasbaptais.[l]
25 Nəboŋ nauman siJon pəpadaŋ hən tonoŋ aJon ike, 'Gunau ke ginau
ase? Aoa, nəsavi atenan. Be atenan egəm a tahw len ginau, ginau novi ut
kəmas ŋai, nəsanor kasi hən nəƀisah ruƀat nəhau hən naributbut san.'[m]
26 "Bathudud siApraham mai gamit mətsavi Ju məttomətahw len nəya-
lyalan siGot, aGot episul gəm hən gidato, episul hən napisulan egai hən
nə-lav-kuvi-an dan nəsaan. 27 Alat a Jerusalem mai alat lotoil a m̃o salito
ləsakəta ləboi aYesu enan, ke aGot totabtabuh lan, lotətan hən nasoruan
sihai kelkel ur gail lotoṽuruŋi len nəSappat p̃isi. Ŋa lugol nəsa ahai kelkel
ur gail lotokele, isarpoh: len nənauan salit, timasmat. 28 Ləsəsaƀ nati-

---

[f] **13.17** Exo 1.7, 12.51 [g] **13.18** Num 14.34; Deu 1.31 [h] **13.19** Deu 7.1; Jos 14.1
[i] **13.20** Jdg 2.16; 1Sam 3.20 [j] **13.21** 1Sam 8.5, 19, 10.21 [k] **13.22** 1Sam 13.14, 16.12;
Psa 89.20 [l] **13.24** Mak 1.4; Luk 3.3 [m] **13.25** Mat 3.11; Mak 1.7; Luk 3.16; Jon 1.20, 27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

deh tonor hən ƀimat sile, be naut kəmas natenan, lous aPilate hən ƀigole
ƀimat.[n] 29 Nəboŋ lotogol natit p̃isi ahai kelkel ur gail lototos husuri tonoŋ,
lupat kuvi vi pan dan nəhai, loriŋi ipat len naƀurhuvat tovi ƀurhes.[o]
30 Avil aGot igol ile məhat dan nəmatan, 31 ale alat lotoyar maii gəm a
Kalili vi Jerusalem, lorisi len nəmariboŋ tosoƀur.[p] Gagai galit lusor husu-
ri mai nəvanuan sidato, lukel ur nəsa lotoris togole mai nəsa lotosəsəloŋ
hən tokele.

32 "Ginaməru, namrukel mai gamito na-kel-uri-an tovoi egai ke: Nəsa
aGot tokel gati mai atəmadat ta sutuai, 33 igol isarpoh m̃os gidato, ana-
tulito. Igole nəboŋ tolav kuv aYesu dan nəmatan. Sum̃an aTevit totosi len
nəƀe na-vəha-ru-an ke,

" 'Gaiug govi aNatugw ulum̃an,
daməŋai ginau nogəm vi Təmam̃.'[q]

34 AGot igol ile məhat dan nəmatan hən asike ƀiƀos nətan. Imaienan aGot
ekəmaiegai ke,

" 'Neviol mai gamito hən nəsa notokel gati
mai atəmamit ta sutuai aTevit.'[r]

35 Ŋa len nəƀe sual am aTevit ike,

" 'Gəsədam̃ hən Nəvanuan Sam̃ ƀiƀos nətan.'[s]

36 Husur nəboŋ aTevit tomaur sal, igol p̃is nəsa aGot toləŋoni, ale ipat
len nəmatan, lotavuni mai atəman gail ta sutuai, ale niben iƀos nətan.
37 Avil atenan aGot togol tole məhat dan nəmatan, atenan saƀos nətan.
38 Bathudud, husur natgalenan, namtukel uri mai gamito hən mətƀeləboii
ke, len aYesu, aGot eləboi ƀeruƀat nəsaan samito. 39 AGot eriŋi ke nəva-
nuan p̃isi lotokad nadəlomian len aYesu, lunor len nəhon, len nəsa aYesu
togole. Be nalo siMoses edədas ƀeriŋi ke avan ideh tonor len nəhon aGot.
40 Mətelələgau hən ke nəsa ahai kelkel ur gail lotokele satevisi hən gami-
to. Lokəmaiegai ke,

41 " 'Məteris, gamit məttosor viles ginau,
mitip̃aŋ ale mitimat!
Dereh nigol natsua len nəboŋ samito,
ale asike mətodəlomi ke tokitin,
naut kəmas avan ideh ƀikel husuri mai gamito.' "[t]

42 Nəboŋ aPol mai aParnapas artovivile, nəvanuan gail lous gəlaru hən
arƀisor husur natgalenan tətas len nəSappat togon. 43 Nəboŋ naƀonan
tonoŋ mai lotopəpehw, naJu tosoƀur mai alat ləsavi Ju lotohusur kitin
hən aGot, lohusur aPol mai aParnapas. Arusor mai galito ale arukel mai
galit ke leriŋ nəlolit len aGot toviol kəmas hən navoian mai galito.

---

[n] **13.28** Mat 27.22-23; Mak 15.13-14; Luk 23.21-23; Jon 19.15 [o] **13.29** Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42 [p] **13.31** Uman 1.3 [q] **13.33** Psa 2.7
[r] **13.34** Isa 55.3 [s] **13.35** Psa 16.10 [t] **13.41** Hab 1.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44 Len nəSappat togon pəpadaŋ galit p̃isi len naƀiltivile enan luƀonƀon hən
ləƀesəsəloŋ hən nasoruan siNasuƀ. 45 Nəboŋ alat lotoil a m̃o hən naJu gail loto-
ris naluṽoh, lutaƀulol bulos gəlaru ale lusor tastas nəsa aPol tokele, lusor mədas
nahəsan. 46 Beti namətahwan eƀuer, aPol mai aParnapas arusor idaŋ var galit
ke, “Inor hən namrtokel ur nasoruan siGot mai gamit metəkav. Be bathut
məttomətahuni, gamit mətugol imasil ke mətsanor hən mətƀikad nəmauran vi
sutuai. Husur enan gagai namroriŋ gamito, namrulav nasoruan siGot mai alat
ləsavi Ju. 47 Husur Nasuƀ aGot ikele hən ginamit tia ke,

“ ‘Ginau nugol gaiug govi nam̃ial m̃os alat ləsavi Ju,
hən gəƀikel ur nə-lav-kuvi-an dan nəsaan
mai nəvanuan p̃isi len navile a pan kavkav.’ ”[u]

48 Nəboŋ alat ləsavi Ju lotosəsəloŋ hən natgalenan, lohəhaṽur ale lusal suh
nasoruan siNasuƀ. Galit p̃isi aGot totabtabuh len galit hən ləƀimaur vi sutuai,
lodəlom nasoruan enan. 49 Nasoruan siNasuƀ iperŋan naut p̃isi lotodar vis naut
enan. 50 Avil alatpəhaṽut lotoṽat nəhes lotolotu hən aGot, mai alalum̃an lotoil
a m̃o len naƀiltivile enan, naJu gail lugol ke lotomətahun aPol mai aParnapas.
Ale lomədas tabtab hən aPol mai aParnapas beti lohut gəlaru dan naut en sali-
to. 51 Ŋa gəlaru arudardar hən narielaru hən nəmasiav naut enan ƀimakuv hən
ƀimasil ke aGot tomətahun galito, dereh tipansem galito.[v] Beti arovi Ikonium.
52 Ale ahai susur gail lopul tabtab hən nakemkeman mai aNunun aGot.

APol mai aParnapas len naƀiltivile Ikonium

14 1 Len naut a Ikonium aPol mai aParnapas arovi lan naim naƀonƀonan
seJu hum naṽide səlaru. Nasoruan səlaru igol isoƀur lukad nadəlomian,
naJu gail mai alat a Kris. 2 Be naJu galevis lotohaihai, lugol alat ləsavi Ju nəlo-
lit epəŋas nəvanuan nadəlomian gail. 3 Imaienan aPol mai aParnapas arutoh
ebəlav ei. Arsamətahw, arusor m̃os NasuƀAle Nasuƀ igol p̃arp̃ar həni ke, napi-
sulan artokele husur navoian toviol kəmas həni ekitin, bathut len nədaŋan san
aroləboi arƀigol namerikel gail. 4 Alat lotototoh len navile enan lopəpehw. Galevis
lohusur nənauan seJu gail, galevis lohusur nap̃usanan sihai pispisul eru enan.
5 Alat ləsavi Ju, naJu gail mai alat lotoil a m̃o hən galito, lusor utaut
həni ke, lemədas gəlaru ale letubun gəlaru. 6 Nəboŋ artoləboii ke ƀimaie-
nan, arugam yav vi lan naƀiltivile eru, a Listra mai a Terpe len naut a
Likaonia. 7 Len nəyaran səlaru pəpadaŋ hən naƀiltivile eru enan, arukel-
kel na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail.

APol mai aParnapas len naut a Listra

8 Len naut a Listra ikad avan sua tobətah, narien gəlar p̃isi arugau.
Nəboŋ lotopasi, imaienan tia. Gai səyar boŋ ideh. 9 Atenan esəsəloŋ hən

---

[u] **13.47** Isa 42.6, 49.6 [v] **13.51** AGot igol imagenan husur galit lomətahun nasoruan husur aYesu.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aPol nəboŋ tosor. APol ekəta van həni ale eris ləboii ke tokad nadəlomian
hən ƀimaur. 10 APol ikai habat van həni ke, “Gile məhat len nariem̃! Geil!”
Ale aten eməlah vi məhat, etuƀat yar.
11 Nəboŋ naluṽoh lotoris nəsa aPol togole, lukai len nasoruan ta
Likaonia ke, “Nagot gail logəm vi pan hən gidato, logəm vi vanuan.”
12 Lokis aParnapas hən aSeus mai aPol hən aHermes husur aPol tokel
ur nasoruan.[w] 13 Ikad naim nalotuan siSeus vivile hən naƀiltivile. Ahai
tutumav siSeus esəhar naƀuluk ulum̃an gail lotowan nahorasal van hən
nametləkau hən naƀiltivile, husur gai mai naluṽoh luke letutumav van
hən gəlaru.
14 Avil nəboŋ ahai pispisul eru, aParnapas mai aPol artosəsəloŋ hən
natenan, arutar nahurabat səlaru, arom̃ur van hən naluṽoh, arukai ke,
15 “Lalum̃an, imabe mətugol nategai? Namrovi vanuan ŋai sum̃an gamito.
Namrogəm hən namrƀikel na-kel-uri-an tovoi mai gamit hən mətƀipair
dan natgaleg lotodədas ləƀevi tarhət samito, van hən aGot tovi nəkadun
nəmauran. Gai igol nəmav mai nətan mai nətas mai natit p̃isi lotosuh len
gail.[x] 16 Sutuai tia idam̃ həni ke naluṽoh hən nəvanuan tiltile gail loto-
husur nap̃isal salit ṽisusua. 17 Naut kəmas natenan, igol nəvanuan p̃isi
loləboi ləƀeris ləboi gai len navoian togole. Eviol hən naus togəm len
nəmav, eviol hən nəhanian toṽan len nəboŋ han; igol ke məttopul hən
nəhanian mai nəlomit topul hən nakemkeman.” 18 Be naut kəmas arto-
kəmaienan, arusaƀi ke idaŋ hən arƀigol ke ləƀesib hən natutumavan
salito.
19 Beti len nəboŋ tile naJu galevis logəm len naut a Antiok mai a
Ikonium, ale lupair hən nənauan sinaluṽoh van hən galito. Lotuṽ aPol ke
timat ale loliv gargari vivile len naƀiltivile husur lunau ke tomat. 20 Be
nəboŋ ahai susur gail lotoƀon il garu hən aPol, ile məhat, iyar təlmam
van hən naƀiltivile. Pelan han aPol mai aParnapas aroriŋ naut a Listra,
arovi Terpe.

APol mai aParnapas arotəlmam vi Antiok a Siria

21 Arukel na-kel-uri-an tovoi len naut a Terpe ale lusoƀur logəm vi hai
susur siYesu gail. Beti arotəlmam vi Listra, Ikonium mai Antiok. 22 Arugol
ahai susur gail ludaŋ am, arugol loləŋon ivoi am len nəlolito hən ləƀeil
gəgat len nadəlomian. Aruke, “Datimasdaŋ ƀur na-ləŋon-isa-an tosoƀur
hən datƀeƀis len natohan pipihabəlan aGot.” 23 APol mai aParnapas
arutabtabuh len ahaṽut galevis hən ləƀeil a m̃o hən alat siYesu len naut
ṽisusua. Arusor tuṽ, arsəhan, ale aroriŋ galit len navəlan Nasuƀ, gai loto-
riŋ nəlolit lan.

---

[w] **14.12** *ASeus* eil a m̃o hən nagot p̃isi silat a Kris, aHermes evi nagot sua tovi ahai pispisul sinagot salit gail. [x] **14.15** Exo 20.11; Psa 146.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 Nəboŋ artoyar tur len naut gail a Pisitia, arubar naut a Pamfilia.
25 Ale len naut enan, nəboŋ artokel ur nasoruan len naƀiltivile Perka
tonoŋ, arovi pan vi Attalia bitas. 26 Aroriŋ naƀiltivile Attalia, aruwol
təlmam vi Antiok. Evi alat siYesu len naut a Antiok lotoriŋ gəlaru len
navəlan aGot m̃os nauman artomadhaum vurvuri.
27 Nəboŋ artobar naut a Antiok, arous alat siYesu ei hən ləƀiƀonƀon, ale
arukel ur mai galit natit p̃isi aGot togole len naƀonan səlaru maii. Arukel
husur nap̃isal aGot togole hən ƀesəŋav hən nabopita hən nadəlomian m̃os
alat ləsavi Ju. 28 Beti arutoh mai ahai susur gail ei ebəlav.

Na-tiv-dalusi-an mai nə-lav-kuvi-an dan nəsaan

15 1 Alatevis lotovi Ju logəm a Jutea vi Antiok. Loṽusan nəvanuan
nadəlomian gail ei maiegai ke, "Asike ləƀetiv dalus gamito mətto-
vi lalum̃an, hum naṽide siMoses, aGot asike ilav kuv gamit dan nəsaan
samito."[y] 2 APol mai aParnapas arusor tas nap̃usanan salito ale arusor
ƀalƀal mai galito. Ŋa alat siYesu lutabtabuh len aPol mai aParnapas
mai galevis am hən ləƀevi Jerusalem hən ləƀisor mai ahai pispisul gail
mai alat lotoil a m̃o hən alat siYesu husur nap̃usanan enan. 3 Ale alat
siYesu losəvat galit vi Jerusalem. Luyar tur len naut gail a Fonisia mai
a Samaria, ale len nəyaran salito lusor husur nəpairan van hən aGot
silat ləsavi Ju. Na-kel-uri-an enan igol nəvanuan nadəlomian gail lukem-
kem masuṽ. 4 Nəboŋ lotobar naut a Jerusalem, alat siYesu, ahai pispisul
gail mai alat lotoil a m̃o luke, "Ivoi," mai galito. Beti lukel mai alat a
Jerusalem natit p̃isi aGot togole len naƀonan salit maii.
5 Nəvanuan nadəlomian galevis lotovi Farisi gail, lule məhat, luke, "Alat
ləsavi Ju limaskad na-tiv-dalusi-an mai namtimassor tidaŋ mai galito ke,
limasgol husur nalo siMoses."
6 Ahai pispisul gail mai alat lotoil a m̃o luƀonƀon hən ləƀisor husur
natenan. 7 Nəboŋ lotosor ƀalƀal sil naten tobəlav, aPita ile məhat, isor mai
galit ke, "Bathudud, mətoləboii ke len nəboŋ ta m̃o aGot itabtabuh len
ginau, hum gidat sua, hən nəƀikel na-kel-uri-an tovoi mai alat ləsavi Ju,
hən ləƀesəsəloŋ həni ale dəlomi.[z] 8 AGot toləboi nəlon nəvanuan p̃isi, igol
imasil ke tolekis hən galito, husur ke toviol hən aNunun mai galito sum̃an
toviol həni mai gidat dattovi Ju.[a] 9 AGot igol ke ləsatile len gidato. Len
nadəlomian salito igol nəlolit iveveu. 10 Imabe mətsədam̃ hən nəsa aGot
togole tia? Mətuke nəlon aGot tipaŋpaŋ a? Imabe mətoriŋ na-gol-husur-
nalo-an toməlas habat len alat ləsavi Ju, be gidato mai atəmadat gail ta
sutuai datodədas datƀevusi? 11 Satimaienan! Datoləboii ke len navoian
aYesu toviol kəmas həni mai gidato, aGot ilav kuv gidato dan nəsaan sida-
to. Ep̃itoṽ hən alatenan ləsavi Ju."

---

[y] **15.1** Lev 12.3 [z] **15.7** Uman 10.1-43 [a] **15.8** Uman 2.4, 10.44

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 Galit p̃isi len naƀonƀonan ləsasor, losəsəloŋ nəboŋ aParnapas mai
aPol artosor husur namerikel gail aGot togol ke arugole len alat ləsa-
vi Ju. 13 Nəboŋ artosor tonoŋ, aJemes isor ike, “Mətesəsəloŋ hən ginau.
14 Mitinau gat nəboŋ aSimon[b] tosor vəsvəsai mai gidato, nap̃isal nametə-
kav aGot togole nəboŋ togəm təban alat ləsavi Ju, hən ƀilav dan galito
naluṽoh sua hən ləƀevi esan səƀon.[c] 15 Nasoruan sihai kelkel ur gail inor
hən nəsa aSimon Pita tokele, hum lototos nasoruan siGot ke,

16 “ ‘Len nəboŋ enan dereh netəlmam
ale neum təlmam hən naim nətap̃olen siTevit
tomaruŋruŋ,
nəsa tomətartar dereh neum təlmam həni
ale nigole tehun ta m̃o,
nəpasusan siTevit dereh tegəm vi kiŋ tətas.
17-18 Imaienan galit p̃isi am,
nəvanuan naut tiltile gail nahəsagw topat len galito,
dereh leusus kitev ginau hən ləƀeləboi ginau.
Nasuƀ aGot togol ke,
nəvanuan gail loləboi natgalenan sutuai tia,
gai ekəmaienan.’ ”[d]

19 AJemes isor am ke, “Noriŋi timaiegai ke: sadatigol tidaŋ hən alat
ləsavi Ju lotopair van hən aGot. 20 Avil gidat datitos naloƀulat van hən
galit ƀike, salihan naməŋod lototutumav həni van hən nəlablab ideh, sali-
gol naitian tosa,[e] salihan naməŋod lotobaŋis bun navədolon mai salihan
o mun nəda.[f] 21 Husur ta sutuai lukel ur nəsa aMoses totosi len navile p̃isi
mai loṽuruŋi len naim naƀonƀonan seJu gail len nəSappat p̃isi.”

Naloƀulat napisulan van hən alat ləsavi Ju

22 Beti ahai pispisul gail, alat lotoil a m̃o mai alat siYesu p̃isi, lusor saƀi
ke litabtabuh len galit galevis hən ləƀesəvat galito vi Antiok mai aPol mai
aParnapas. Losəvat galit eru artoil a m̃o hən alat siYesu ei. Nahəsalaru
aJutas (lokisi hən aParsappas) mai aSilas. 23 Arulav naloƀulat egai:

Ginamit, ahai pispisul gail, alat lotoil a m̃o mai alat siYesu, namtu-
tos naloƀulat egai van hən gamit məttovi nəbathudud siYesu mətsavi
Ju len naut a Antiok, a Siria mai naprovens Silisia; namtuke “Ivoi!”
mai gamito.

24 Namtosəsəloŋ həni ke ginamit galevis luvan hən gamito, be
nə-dam-həni-an sinamit eƀuer. Lugol gamit nəlomit isa mai nənauan

---

[b] **15.14** Len nasoruan ta Kris ike Simeon, sake aSimon, be evi nauluṁan sua ŋai, aYesu tokisi hən aPita. [c] **15.14** Uman 11.1-18 [d] **15.17-18** Amo 9.11-12 [e] **15.20** AGot idaṁ hən naitian mai asoaṁ gotolah kitin mai ŋai. Lev 18.6–23. [f] **15.20** Exo 34.15-17; Lev 17.10-16, 18.6-23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

samit ebutbutut husur nəsa lotokele. 25 Imaienan ginamit p̃isi nam-
tusor saƀi ke namtitabtabuh len nauluṁan galevis hən namtƀesəvat
galito van hən gamito. Lutah mai aParnapas mai aPol, namttoləmas
bun gəlaru, 26 artodaṁ hən nəmauran səlaru m̃os nahəsan aMasta
sidato, aYesu Kristo. 27 Imagenan namtosəvat aJutas mai aSilas
hən gəlar arƀikel natgalegai mai gamito top̃itoṽ hən namttotosi.
28 ANunun aGot mai ginamito namtukad nənauan esua ke, ivoi ke
asike mətovus na-gol-husur-nalo-an tomə̃las habat, avil nalo gale-
gai tovis ŋai ke: 29 Samtihan naməŋod lototutumav həni van hən
nəlablab ideh, samtihan nəda. Samtihan naməŋod lotobaŋis bun
navədolon mai samtigol naitian tosa. Mətƀehusur nə-kai-tasi-an gale-
nan, mitigol nəsa tovoi. Enan ŋai, pelan.
30 Alat siYesu a Jerusalem losəvat ahai pispisul gail vi Antiok. Nəboŋ
lotobar naut enan, lugol alat siYesu luƀonƀon ale lulav naloƀulat mai gali-
to. 31 Nəboŋ nəvanuan gail lotoṽuruŋ naloƀulat enan, lukemkem masuṽ
husur igol loləŋon ivoi am len nəlolito. 32 AJutas mai aSilas, gəlaru artovi
hai kelkel ur, arusor habat hən arƀigol alat lotokad nadəlomian ləƀeləŋon
ƀivoi am len nəlolito mai ləƀidaŋ am. 33-34 Nəboŋ artotoh len nəmariboŋ
galevis, nəvanuan nadəlomian gail losəvat gəlar təlmam vi Jerusalem
len navoian hən arƀetəlmam van hən alat lotosəvat gəlar vi Antiok.[g]
35 Be aPol mai aParnapas arutoh len naut a Antiok. Gəlaru mai isoƀur am
lop̃usan, lukel ur nasoruan siNasuƀ.

APol mai aParnapas aropəpehw

36 Husur nəmariboŋ galevis, aPol isor mai aParnapas ke, "Daretəlmam
vi lan naƀiltivile p̃isi dartokel ur nasoruan siNasuƀ lan hən darƀeris alat
lotokad nadəlomian ke lumabe." 37 AParnapas ike tesəhar aJon lotoki-
si hən aMak mai gəlaru. 38 Avil aPol idaŋ ke, husur atenan togam dan
gəlaru len naut a Pamfilia ale sətah mai gəlar len nauman, saaresəhari.[h]
39 Arusor ƀalƀal habat ŋa aropəpehw, ale aParnapas esəhar aMak, aruwol
vi Saiprus. 40 Be aPol ilekis len aSilas, ale nəboŋ ahai susur gail lotoriŋi
len navəlan aGot, eriŋ naut enan. 41 APol mai aSilas aruyar tur len naut
gail a Siria mai naprovens Silisia, arugol alat siYesu gail ludaŋ am.

ATimoti itah mai aPol mai aSilas

16 1 APol iyar van vəbar naut a Terpe mai a Listra. Len naut a Listra
ikad ahai susur sua nahəsan aTimoti, anan evi Ju tokad nadəlo-
mian, be atəman evi uleKris. 2 Alat lotokad nadəlomian len naut a Listra
mai a Ikonium luke gai evi vanuan tovoi. 3 APol ike aTimoti titah maii

---

[g] **15.33-34** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən nasoruan egai: 34 *Be aSilas ike titoh ei.*
[h] **15.38** Uman 13.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len nəyaran san, ale esəhari hən ƀetiv dalusi bathut naJu gail lotosuh len naut galenan, husur galit p̃isi loləboii ke atəman evi uleKris. 4 Len nə-yar-tur-an salito len naƀiltivile gail, lukel mai alatenan nə-kai-tasi-an hən ləƀigol husuri, nə-kai-tasi-an ahai pispisul gail mai alat lotoil a m̃o len naut a Jerusalem lotodam̃ həni. 5 Imagenan alat siYesu len naut gail ludaŋ am len nadəlomian salito mai logəm lusoƀur am len nəmariboŋ ṽisusua.

Len naut a Troas aPol eris na-kəta-risi-an sua

6 Pol galito luyar tur len naut gail a Frijia mai a Kalatia husur aNunun aGot ekəkol hən nap̃isal hən ləƀikel ur nasoruan len naprovens Asia. 7 Nəboŋ lotobar naut a Misia, lugol risi ke levi lan naprovens Pitinia be aNunun aYesu ip̃on gol galito. 8 Ŋa luyar tur naut gail a Misia, lovi pan vi Troas bitas. 9 Len mariug aPol eris na-kəta-risi-an togəm len nəmav. Ikad auleMasetonia toil ŋiri ke, “Gegəm vi Masetonia hən gəƀevi tarhət sinamito.” 10 Nəboŋ toris na-kəta-risi-an tonoŋ, vəha-sua ŋai eutaut hən namtƀevi Masetonia husur inau səhoti ke aGot ike namtikel ur na-kel-uri-an tovoi mai galit ei.

Nəpairan van hən aGot seLitia

11 Nəboŋ namttoriŋ naut a Troas, namtuwol inor vi lan naholoul Samotras. Pelan han namtuvahut len naut a Neap̃olis. 12 Namtoriŋ naut enan, namtuyar vi Filippi, alat a Rom lotoum həni vatoh lan. Evi naƀiltivile sua toil a m̃o len naprovens Masetonia. Namtutoh ei len nəma-riboŋ galevis. 13 Len nəSappat namtovivile metləkau hən navile tarhət hən nawisel. Namtunau ke ikad naut hən na-sor-tuṽ-an ei, ale namtobətah, namtusor mai alatpəhaṽut lotoƀonƀon ei. 14 Ikad apəhaṽut sua, nahəsan aLitia, tolotu hən aGot, tosəsəloŋ hən ginamito. Evi toƀtaTiatira top̃ur hən nəkaliko toboŋboŋ. Nasuƀ eƀur nəlon hən ƀesəsəloŋ husur nəsa aPol tokele. 15 Nəboŋ gai mai alat lototoh maii lotobaptais tonoŋ, eus gina-mit ke, “Mətƀisaƀ səhoti ke notodəlom kitin len Nasuƀ, mətegəm hən mətƀitoh len naim sagw.” Ale igol ke namtudam̃ həni.

APol mai aSilas len naim bəbaŋis

16 Len nəboŋ sua namtovi lan naut na-sor-tuṽ-an enan ale natəbareh-reh sua tovi slev, ebubur mai ginamito. Gai ikad natəmat togol ke, ikel ur nəsa ƀevisi. Imagenan alat lotokad naslev enan lulav nəvat isoƀur lan. 17 Alitenan ehusur aPol mai ginamito, ikaikai ke, “Lalum̃an galegai lovi slev siGot toyalyal buni. Lukel uri mai gamito nap̃isal hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan samito.” 18 Ehisi imagenan len nəboŋ tosoƀur. Be igol nəlon aPol ipaŋpaŋ, ipair van həni, ikel mai natəmat ke, “Nukele idaŋ mai gaiug len nahəsan aYesu Kristo, gimakuv dani.” Vəha-sua ŋai imakuv. 19 Be nəboŋ alat lotokad naslev enan lotoləboii ke alitenan

edədas ƀilav nəvat ideh am m̃os galito, lutah gat aPol mai aSilas, liv gargar gəlaru vi lan nəmaket hən ləƀeriŋ gəlaru len nəhon alat lotoil a m̃o len naƀiltivile. 20 Nəboŋ lotosəhar gəlaru van hən naƀiltimatsistret gail, luke, "Alaruegai arugol nə-ƀal-taṽtaṽor-an len naƀiltivile sidato. Arovi uleJutea, 21 ale arukel ur naṽide gail nalo sidat toke sanor hən datƀidam̃ həni mai datƀehusuri, husur datovi uleRom gail."

22 Naluṽoh am lomətahun gəlaru ale naƀiltimatsistret gail lukel mai nasoltia ke, litar sil nahurabat səlaru ale ṽas gəlaru. 23 Nəboŋ lotoṽas gəlaru vəha-soƀur, lubar hən gəlar len naim bəbaŋis. Ale lukele hən naulum̃an hən naim bəbaŋis ke tekətkəta kəkol gat gəlaru. 24 Igol nəsa lotokele, eriŋ gəlaru len narum̃ lohoim buni ale ibaŋis gat narielaru len nəhai.[i]

25 Tuƀloh len mariug aPol mai aSilas arusor tuṽ mai arokəkai hən nəƀe gail van hən aGot, ale alat lotosuh len naim bəbaŋis losəsəloŋ hən gəlaru. 26 Losəhoṽut, nadu todaŋ ekur hən nəpaudesen hən naim bəbaŋis. Vəha-sua ŋai nabopita gail losəŋav ale natsen salit p̃isi lumaruƀ. 27 Nəboŋ naulum̃an hən naim bəbaŋis tolele, toris nabopita lotosəŋav, eliv kuv naƀiltiƀu san hən ƀisar bun gai gabag, husur inau ke alat lotosuh ei lugam yav tia. 28 Be aPol ikai habat ke, "Sagisar gaiug! Gidat p̃isi datosuh gegai."

29 Naulum̃an enan eus nam̃ial, igam lohoim, ale ipab, etəŋedur bathurien aPol mai aSilas. 30 Beti esəhar gəlaru vivile, eus gəlar ke, "Nasuƀ gəlaru, nigol nəsa hən asike nəƀipanis sil nəsaan sagw?"

31 Arusor vari ke, "Gikad nadəlomian len Nasuƀ aYesu ale dereh tilav kuv gaiug dan nəsaan sam̃. Imagenan hən alat lotosuh len naim sam̃ am."

32 Ale arukel nasoruan siNasuƀ mai atenan, mai alat lotosuh len naim san. 33 Len namityal enan len mariug, ekəkas nahurhubelaru tomap̃ulp̃ul, beti gai mai nəbathudud san lubaptais. 34 Esəhar gəlaru vi lohoim ale eriŋ nəhanian a m̃o hən gəlaru ale gai mai galit p̃isi lotosuh maii lukemkem masuṽ bathut nadəlomian lotomadhakade len aGot.

35 Len naut tolan nəmatsistret gail losəvat alipah gail hən ləƀike, "Sah ruƀat alaruenan arivan."

36 Ale naulum̃an hən naim bəbaŋis ikel mai aPol ke, "Nəmatsistret gail lopisul ke nəƀeruƀat gaməru. Imagenan məroləboi mərƀeriŋ naut egai. Mirivan mədau."

37 Avil aPol ikel mai alipah gail ke, "Lobilas ginaməru len nəhon nəvanuan gail be ləsakot hən ginaməru. Naut kəmas namrovi uleRom, lubar hən ginaməru len naim bəbaŋis. Galit lunau ke lesəvat ginaməru vi tut

---

[i] **16.24** *Nəhai* enan ikad nahudhut eru tokad naintses tarhəte, nalok tarhəte, mai ikad naƀur gail lan, narien nəvanuan tosiriv len gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ke nəvanuan gail asike ləƀeləboii a? Aoa! Ivoi ke galit səƀolit m̃au legəm səhar kuv ginaməru.”[j]

38 Alipah gail lukel ur nasoruan enan mai nəmatsistret gail. Lomətahw
nəboŋ lotosəsəloŋ həni ke gəlaru artovi uleRom. 39 Ŋa luvan vaus gəlaru
ke saarinau gat nəsa lotogol tosa hən gəlaru. Beti losəhar gəlaru vivile ale
lous gəlaru hən arƀeriŋ naƀiltivile enan. 40 Nəboŋ artoriŋ naim bəbaŋis,
arovi lan naim seLitia, ale nəboŋ artoris nəvanuan nadəlomian gail, aru-
gol loləŋon ivoi am len nəlolito, beti aruvan.

APol mai aSilas len naut a Tessalonika

17 1 Nəboŋ aPol galit lotoyar tur len naut a Amfip̃olis mai a
Ap̃ollonia, lubar naut a Tessalonika, naut enan tokad naim
naƀonƀonan seJu gail. 2 Sum̃an naṽide san, aPol eƀis lan ale len nəSappat
itor ikel ur mai galito nəsa natosian siGot tokele. 3 Isor vahvah mai galito
hən ƀeṽusan len natosian siGot ke, aKristo, aGot totabtabuh lan imas-
ləŋon isa vəmat mai imasle məhat dan nəmatan. Ale aPol ike, “AYesu
egaii notokel uri mai gamito, evi aKristo boh.”

4 Galit galevis lodəlom nəsa aPol tokele ale luƀon mai aPol mai
aSilas. Isoƀur am lutah mai gəlaru: alat a Kris lotolotu hən aGot, mai
alatpəhaṽut lotoil a m̃o len naƀiltivile enan.

5 Be naJu ləsadəlom nasoruan siPol lutaƀulol bulos gəlaru, ale losəhar
naulum̃an galevis lotosa dan nəmaket, lugol nəvanuan gail loluṽoh hən
ləƀiƀal taṽtaṽor, mədas natit gail len naƀiltivile enan. Lom̃ur van hən
naim siJason hən ləƀidoŋ aPol mai aSilas hən ləƀipat kuv gəlaru vivile
van hən naluṽoh. 6 Nəboŋ ləsəsaƀ gəlaru, loliv gargar aJason mai nəva-
nuan nadəlomian gail tile van hən alat lotoil a m̃o len naƀiltivile enan.
Lukai habat ke, “Nəvanuan galegai lotomədas naut p̃isi, gagai logəm
gegai. 7 Ale Jason egai ehəhaṽur hən lotototoh lohoim san. Galit p̃isi loƀur
kotov nalo seSisa a Rom, luke ikad nakiŋ tile, nahəsan aYesu!”

8 Nəboŋ naluṽoh mai alat lotoil a m̃o lotosəsəloŋ hən natgalenan,
lodədarŋaƀu masuṽ. 9 Imagenan lugol ke aJason mai nəvanuan nadəlo-
mian gail lulav nəvat mai galito hum na-kel-gati-an ke asike lomədas naut
tətas am, ale loriŋ galito luvan.

APol mai aSilas len naut a Perea

10 Len mariug enan ŋai nəvanuan nadəlomian gail losəvat aPol mai
aSilas vi Perea. Nəboŋ artobar naut enan aroƀis len naim naƀonƀonan
seJu gail. 11 Len naƀoruan salito, alat a Perea lohəhaṽur hən
ləƀesəsədariŋ səhor alat a Tessalonika. Loləŋon masuṽ hən ləƀesəsəloŋ
hən nasoruan. Len nəboŋ p̃isi lobunus tas natosian siGot hən ləƀisaƀi ke

---

[j] **16.37** Uman 22.25-29, 23.27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aPol tokitin o sakitin. 12 Imagenan galit lusoƀur lodəlom nasoruan siGot;
galevis lotovi toƀtaKris lotoṽat nəhes mai auleKris isoƀur. 13 Be nəboŋ
naJu gail len naut a Tessalonika lotosəsəloŋ ləboii ke aPol tokel ur naso-
ruan siGot mai alat a Perea, luvan ei ale lusor tas aPol len naluṽoh, gol
nəlol paŋpaŋ mai naƀiltidədarŋaƀuan len navile enan. 14 Beti vəha-sua
ŋai nəvanuan nadəlomian gail losəvat aPol vi tut, vi lau len nabitas, be
aSilas mai aTimoti arutoh. 15 Alat lotosəhar aPol luyar maii vəbar naut a
Atens ale nəboŋ lototəlmam, lulav napisulan siPol ke, aSilas mai aTimoti
aregəm tah mai aPol tutut.

Len naut a Atens

16 Nəboŋ aPol totoh vir gəlaru len naut a Atens, nəlon isa bathut eris
ke naƀiltivile epul hən nəlablab tiltile lotolotu həni. 17 Ŋa isor vahvah len
naim naƀonƀonan mai naJu gail mai alat ləsavi Ju lotolotlotu hən aGot.
Ale len nəboŋ p̃isi len nəmaket ihol mai alat lototoh ei. 18 Ahai p̃usan
gail, lotokis galit hən Epikurian[k] mai Stoik[l], lusor levlev mai aPol. Galevis
luke, “Ategai tosor tavtav, gai ike tikel nəsa?” Galevis am luke, “Esum̃an
tovi ulum̃an na-kel-uri-an hən nagot dattotətan hən gail.” (Lokəmaienan
husur ikel ur aYesu mai na-le-məhat-an dan nəmatan.) 19 Ŋa losəhar
aPol van hən nəkaunsel hən nəAreopakus.[m] Nəmatsistret gail loto-
bətah lan lousi ke, “Namtuke namteləboi nap̃usanan veveu gotokel uri.
20 Namtosəsəloŋ hən natgalevis lototile masuṽ ale namtuke namteləboi
namilelito.” 21 Alat a Atens mai nametƀos gail lototoh ei, lusorsor husur
mai losəsəloŋ tabtab hən nənauan ideh toveveu.

22 Beti aPol eil rivuh hən nəAreopakus ike, “Alat a Atens, noris ke,
məttonau masuṽ hən nalotuan van hən nagot samit gail. 23 Husur nəboŋ
notoyar tur len naut egai, nokəta bunus natit məttolotu hən gail. Ale
nusaƀ nəmel tutumavan sua tokad natosian lan. Ike, ‘Van hən Nagot
Datsaləboii.’ Nəsa məttolotu həni be mətsaləboii, ategai nikel uri mai
gamito. 24 AGot togol navile a pan mai natit p̃isi lan, atenan tovi Nasuƀ
hən nəmav mai navile a pan, gai satoh len naim nalotuan nəvanuan
lotoum hən gail. 25 Mai nəvanuan gail ləsaləboi ləƀevi tarhət san husur
gai səpar titideh bathut gai səƀon eviol mai nəvanuan p̃isi hən nəmauran,
nasuŋavŋavan mai natit p̃isi am.[n] 26 Len nəvanuan esua ŋai igol naluṽoh
p̃isi hən nəvanuan tiltile gail, hən ləƀitoh len navile a pan kavkav. Ale
eriŋ gat nəboŋ hən natohan salito mai naut a im salito. 27 Igol natgalenan

---

[k] **17.18** *Epikurian* gail lodəlomi ke, nəmauran ipat m̃os nahəhaṽuran, ale ƀikad nagot ideh, nəvanuan lovi ut kəmas hən galito. [l] **17.18** *Stoik* gail lodəlomi ke, nəvanuan ŋai ikad nənauan tonor hən ƀekəta təban gai səƀon. Lunau ke, got evi natit p̃isi len navile a pan ale nəvanuan p̃isi mai natit p̃isi lop̃itp̃itoṽ. [m] **17.19** *NəAreopakus* evi naṽehuh sua tokad nahəsan nagot hən nəƀalan salito mai lokis nəmatsistret gail lotobətah len nəkaunsel nəAreopakus am. [n] **17.25** Hən naves 24-25, ris 1Ki 8.27; Isa 42.5; Uman 7.48

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ləƀiyar kitev aGot, mai hum ma ləƀitaŋtaŋ kitevi ale saƀi, naut kəmas
ke satoh a tut dan gidat ṽisusua. 28 Bathut
“ ‘Len gai datukad nəmauran,
datugol natideh dattogole mai datukad natohan.’
Hum galevis silat lototos nəƀe samito luke,
“ ‘Gidat am datovi natun gail.’
29 Imagenan, husur ke dattovi anatun aGot gail, sadatinau ke esum̃an
nəlablab hən nagol, nasilva o nəvat mot, nəlablab nəvanuan toum həni
len namitisau mai nənauan san. 30 A m̃o aGot səpansem alat lototətan
hən nakitinan husuri. Ehum tokəta səhor natətanan enan. Be len nəboŋ
ta daməŋai van, isor idaŋ mai nəvanuan p̃isi len naut p̃isi ke, lipair dan
nəsaan salito. 31 Bathut aGot ilekis hən nəboŋ tia hən ke, len nanoran gai
dereh tikot hən nəvanuan p̃isi len navile a pan. AGot gatotabtabuh len
avan sua hən ƀikot hən galito. Ale igol avan enan ip̃arp̃ar nəboŋ togol
tole məhat dan nəmatan.”
32 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən aPol tosor husur na-le-məhat-an dan nəmatan,
galevis lusor vilesi, luman sili, be galevis am luke, “Namtuke namtesə-
səloŋ hən gaiug tətas husur natenan.”
33 Imagenan aPol eriŋ galito. 34 Be galit galevis lutah maii, ale lukad
nadəlomian len aYesu: ikad aTionisius, tobətah len nəAreopakus;
apəhaṽut sua, nahəsan aTamaris, mai nəvanuan galevis am.

APol len naut a Korint

18 1 Husur nəboŋ enan aPol eriŋ naut a Atens, evi Korint. 2 Len naut
enan ebubur mai naJu sua, nahəsan aAkwila tovi ulePontus.
Gai imadhagəm a Itali mai asoan, aPrisilla, husur Klautius Sisa ikai hən
naJu gail ke leriŋ naut a Rom. APol ia ris gəlaru, 3 ale bathut nauman san
inor hən səlaru, itoh mai gəlaru ale loum ƀonƀon. Galit p̃isi losəsod im
nətap̃olen. 4 Len nəSappat p̃isi isor vahvah len naim naƀonƀonan seJu hən
ƀigol naJu gail mai alat a Kris leləboi səhot nakitinan husur aYesu.
5 Nəboŋ aSilas mai aTimoti artogəm len naprovens Masetonia tah mai
aPol a Korint, aPol igol tabtab hən na-kel-uri-an ŋai, ikel uri mai naJu
gail ke, aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh lan. 6 Nəboŋ lotomətahun
aPol, sor mədas nahəsan, aPol ekur hən nahurabat san hən ƀimasil ke,
aGot sahəhaṽur hən galito, ike, “Nəsa ƀevisi hən gamito tipat len gami-
to! Asike ipat len ginau am. Gagai van nivan hən alat ləsavi Ju.”[o] 7 Beti
eriŋ naim naƀonƀonan enan vi lan naim seTitius Justus, tolotu hən aGot;
naim san ipat tarhət naim naƀonƀonan seJu.[p] 8 AKrispus, toil a m̃o hən
naim naƀonƀonan, ikad nadəlomian len Nasuƀ aYesu, gai mai alat lototoh
maii. Isoƀur len naut a Korint lotosəsəloŋ hən nasoruan siPol, lodəlom

---

[o] **18.6** Uman 13.51 [p] **18.7** *Titius* Justus: natosian galevis ta sutuai luke Titus.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

na-kel-uri-an tovoi ale lubaptais. 9 Len nalenmariug sua Nasub̃ isor mai
aPol len na-kəta-risi-an sua ke, “Sagemətahw, be gisor, sagipat b̃utb̃ut;
10 bathut nutoh mai gaiug. Ale səkad avan ideh hən b̃emədas gaiug hən
b̃igol gəb̃ikad nasənahan, husur nəvanuan isob̃ur len nab̃iltivile egai lovi
esagw.” 11 Ale itoh ei nasihau esua mai nahəbati eməlevtes, eṽusan galito
hən nasoruan siGot.

12 Nəboŋ aKallio tovi gavna len naprovens Akaia, naJu gail lub̃on, lutah
gat aPol, ale lukot həni. 13 Luke, “Ategai italtal hən nəvanuan gail hən
ləb̃ilotu hən aGot len naṽide sanor hən nalo.”[q] 14 APol esəŋav hən nabu-
ŋon hən b̃isor be aKallio isor kəkol həni, ikel mai naJu gail ke, “Gamit
məttasor husur nəsaban ideh o natit tosa togole, tanor hən nəb̃esəsəloŋ
hən na-sor-tasi-an samit məttovi Ju. 15 Avil husur ke nəbathut na-sor-
b̃alb̃al-an evi nasoruan gail mai nəhes gail mai nalo samito, gamit m̃au
mitigole tinor, husur ginau nomətahun nəb̃evi nəmatsistret hən natgale-
nan.” 16 Ale igol ke nəvanuan nakotan lohut galit dan nakotan. 17 Beti galit
p̃isi lutah gat aSostenes toil a m̃o hən naim nab̃onb̃onan seJu ale luṽasi a
m̃o hən nakotan, be aKallio sənau masuṽ hən natgalenan.

APol etəlmam vi Antiok

18 APol itoh ebəlav kəkereh a Korint. Beti esudəlam̃ nəvanuan nadəlo-
mian gail ei, ale iwol vi Siria mai alarmisoan, aPrisilla mai aAkwila. Len
naut a Kenkrea esir p̃is navurun husur na-kel-gati-an sua san tokele mai
aGot. 19 Nəboŋ lotobar naut a Efesus, aPol eriŋ gəlar ei be gai səb̃on eb̃is
len naim nab̃onb̃onan seJu hən b̃isor levlev mai naJu gail. 20 Nəboŋ lotou-
si hən b̃itoh kəkereh am, sədam̃. 21 Be nəboŋ tosudəlam̃ galito tonoŋ ike,
“AGot b̃eləŋoni dereh netəlmam van hən gamito.” Beti iwol dan naut a
Efesus. 22 Ale nəboŋ tomariŋ len naut a Sisarea, evi məhat vi Jerusalem,
ike, “Ivoi,” mai alat siYesu ei, ale evi pan vi Antiok. 23 Nəboŋ totoh ei
ebəlav kəkereh, ivan tətas, iyar tur len naut gail a Kalatia mai a Frijia hən
b̃igol ahai susur p̃isi, ludaŋ am.

AAp̃ollos ikel ur nasoruan siGot

24 NaJu sua tovi auleAleksadria egəm vi lan naut a Efesus, nahəsan
aAp̃ollos. Evi naulum̃an tokad namitisau hən b̃igol nasoran b̃ihol, ale
eləboi bun natosian siGot. 25 Atenan esəsəloŋ ləboi nap̃isal siNasub̃ tia,
ale nəlon idaŋ hən tosor mai p̃usan tonor husur aYesu, be eləboi nəbap-
taisan siJon ŋai. 26 Etub̃at hən nasoran len naim nab̃onb̃onan seJu,
namətahwan eb̃uer. Be nəboŋ aPrisilla mai aAkwila artosəsəloŋ həni,
arusor mai gai səb̃on, arusor vahvah hən nap̃isal siGot tonor am maii.

---

[q] **18.13** Nalo silat a Rom idam̃ hən nalotuan silat lotovi Ju, be luke aPol top̃usan hən nalo-
tuan tile, nalo silat a Rom sədam̃ həni.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27 Nəboŋ toke tevi lan naprovens Akaia, nəvanuan nadəlomian gail lugol
eləŋon ivoi am len nəlon, ale lutos naloƀulat van hən ahai susur gail ei
ke, lehəhaṽur hən nagəmaian san. Nəboŋ tobar naut a Akaia evi tarhət
habat silat lotokad nadəlomian bathut navoian aGot toviol kəmas həni.
28 Len nəhon nəvanuan p̃isi, len natosian siGot, isor idaŋ, ṽusani ke naJu
gail lusab, be aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh lan.

APol len naƀiltivile Efesus

19 1 Nəboŋ aAp̃ollos totoh len naut a Korint, aPol iyar tur len naut
gail a ut vəbar naut a Efesus. Isaƀ ahai susur galevis ei, 2 ale eus
galit ke, "Mətukad aNunun aGot nəboŋ məttogəm vi vanuan nadəlomian
a?" Lusor vari ke, "Ao, ƀikad aNunun aGot, namtsasəsəloŋ hən natideh
husuri." 3 Beti aPol eus ke, "Mətukad nəbaptaisan tomabe?" Lusor vari ke,
"Nəbaptaisan siJon." 4 Ale aPol ike, "Nəbaptaisan siJon evi nəbaptaisan
hən nəpairan dan nəsaan. AJon ikel mai nəvanuan gail ke, leriŋ nəlolit
len ategaii ƀehusuri. AJon isor husur aYesu."[r] 5 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən
nasoruan enan, lubaptais len nahəsan Nasuƀ aYesu. 6 Ale nəboŋ aPol toriŋ
navəlan gəlar len galit ṽisusua tonoŋ, aNunun aGot eƀis len galito, ale
lusor len nasoruan tiltile mai lukel ur nəsa aGot tokel mai galito. 7 Galit
p̃isi lovi 12.

8 APol eƀis len naim naƀonƀonan seJu ale len nahəbati itor isor ei
namətahwan eƀuer. Isor levlev mai isor vahvah husur natohan pipiha-
bəlan aGot. 9 Be nəboŋ galevis lotohaihai, ləsadəlomi, lotosor isa hən
nap̃isal siNasuƀ van hən naƀonƀonan, aPol eriŋ galito. Esəhar ahai susur
gail maii, ale isor levlev akis len naim namitisau seTirannus. 10 Imagenan
tabtab len nasihau eru hən ke, galit p̃isi lototoh len naprovens Asia, naJu
gail mai alat a Kris p̃isi, losəsəloŋ hən nasoruan siNasuƀ.

Anatun aSkeva gail

11 Len navəlan aPol aGot igol namerikel gail sahun togolgole akis.
12 Natuhtaol o nahurabat gail lotobar aPol, nəboŋ lotolav gail mai alat
lotoməsah, lumaur, mai nanunun nəmargobut gail lumakuv. 13 Beti naJu
galevis lotoyar titau hən ləƀehut nanunun tosa gail, lukel ris nahəsan
Nasuƀ aYesu van hən alat lotokad nanunun nəmargobut gail ke, "Len
nahəsan aYesu, aPol tokel uri, gimakuv!" 14 Ikad aƀiltihai tutumav
tovi Ju, nahəsan aSkeva, tokad anatun ulum̃an tomələvru togol mage-
nan həni. 15 Avil nəboŋ lotogole, nanunun nəmargobut isor var galit ke,
"Noləboi aYesu! Nəsatətan hən aPol, avil gamit ase?" 16 Beti naulum̃an
tokad nanunun nəmargobut eməlah van hən galito, idaŋ masuṽ, esəhor
galito gol ke lugam dan naim enan ƀurmalmal mai nəda halit isel.

---

[r] **19.4** Mat 3.11; Mak 1.4, 7-8; Luk 3.4, 16; Jon 1.26-27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 Nəboŋ alat lototoh a Efesus, naJu gail mai alat a Kris p̃isi, lotosəsəloŋ
ləboi natenan, galit p̃isi lumaŋmaŋ lan ale loputsan nahəsan Nasuƀ
aYesu. 18 Galit lusoƀur lotogəm vi vanuan nadəlomian, lusor təvah, lukel
vəhot nəsa tosa lotogole. 19 Galit galevis lotogolgol nabehi a m̃o, lusah
tuan naloƀulat na-golgol-behi-an salit gail, ale lopəŋas p̃isi len nəhon
nəvanuan gail. Lətake lətap̃ur hən naloƀulat gail, nəvat halit tavi nakoin
nasilva tavi 50,000. 20 Len naṽide tomagenan aGot eṽusan nədaŋan san,
ŋa nəvanuan lusoƀur am losəsəloŋ hən nasoruan siNasuƀ tobar nəlolit
am.

Naluṽoh iƀal taṽtaṽor, mədas natit gail

21 Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, len nanunun aPol inau ke tiyar tur len
naprovens Masetonia mai a Akaia vi Jerusalem. Ike, "Nəboŋ nəƀivan ei
ƀinoŋ nimasvi Rom am." 22 Ŋa esəvat nəvanuan na-vi-tarhəte-an san eru,
aTimoti mai aErastus vi Masetonia, be gai səƀon itoh ebəlav kəkereh am
len naprovens Asia.
23 Len nəboŋ enan, len naƀiltivile Efesus ikad naƀiltiƀalan tomədas alat
lotohusur nap̃isal siNasuƀ. 24 Ikad naulum̃an sual ei, nahəsan aTemetrius
toum hən natuhlablab hən naim nalotuan siArtemis hən nasilva. Eliv
nəvat isoƀur m̃os alat lotoum len nasilva. 25 Igol esan gail luƀonƀon mai
alat lotoum len nasilva am, ale ike, "Lalum̃an, mətoləboii ke dattolav
nəvat tosoƀur len nabisnis egai. 26 Mətoris ləboii, mətosəsəloŋ ləboii ke,
savi geg a Efesus səƀon ŋai, be len pəpadaŋ hən naprovens Asia kavkav,
atenan, aPol, esəhar nəvanuan isoƀur. Egəras galit ke nagot gail, nəva-
nuan lotoum həni, ləsavi got kitin. 27 Ehum nəhes hən nauman sidato
ƀegəm ƀisa, mai len nənauan salit p̃isi ehun naim nalotuan siArtemis,
nagot tovi pəhaṽut toyalyal, ƀegəm vi ut kəmas. Alitenan, nəyalyalan san
dereh timasig len nənauan silat a Asia mai navile a pan lotolotu həni!"
28 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, nəlolit ipaŋpaŋ masuṽ, lukai habat ke,
"Artemis ta Efesus iyalyal buni!" 29 Sədareh naƀiltivile enan epul hən
nadədarŋaƀuan mai nəlol paŋpaŋ. Naluṽoh lom̃ur vi lan naut hən
naƀiltiƀonƀonan, loliv gargar aKaius mai aAristarkus, auleMasetonia
gəlaru artoyar mai aPol. 30 Be nəboŋ aPol toke tivan hən ƀisor mai
naluṽoh, ahai susur gail lomətahusi. 31 Beti galevis am, lotoil a m̃o
len naprovens Asia, lotoləmas aPol, lopisul van həni ke, satevi lan
naƀiltiƀonƀonan. 32 Len naut enan galevis lukai hən natsua, galevis am
lukai hən natsua tile am husur naƀonƀonan edədarŋaƀu, ale isoƀur
ləsaləboii ke naƀonƀonan salit m̃os nəsa. 33 NaJu gail lorusan aAleksada
vi m̃o ale galevis len naluṽoh lukel maii hən nəsa ƀikele. Beti eƀil hən
navəlan hən ləƀemədau hən ƀisor gol gai gabag. 34 Nəboŋ naluṽoh loto-
kəta ləboii ke aAleksada tovi Ju, lomətahuni, luƀon hən lotokai ke,
"Artemis ta Efesus iyalyal buni!" Imaienan hən nəhaua toru.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35 Nəboŋ aklak hən naƀiltivile tosor ṽəhṽəh naluṽoh hən ləƀemədau
ike, “Lalum̃an a Efesus, nəvanuan p̃isi loləboii ke naƀiltivile Efesus ekət-
kəta təban naim nalotuan siArtemis toyalyal mai nəvat mot san toteh
dan nəmav. 36 Husur ke səkad avan ideh hən ƀike natgalenan ləsakitin,
mətemədau, samtigol natit tomelmel. 37 Mətosəhar alaruenan gəm gegai
be arsavi vanuan navənvənahan gəlaru hən naim nalotuan mai arsa-
səvar nagot pəhaṽut sidato. 38 ATemetrius mai alat lotoum len nasilva
maii ləƀisor mətahun avan ideh, nakotan gail losəŋav, ikad nəmatsistret
gail; ivoi ke leriŋ nakoblenan salito len nakotan galen ideh. 39 Mətƀeləŋon
natideh am, datiƀonƀon tivoi hum nalo tokele, hən datƀigole tinor.
40 Husur nəsa tovisi dameŋai, hum ma alat a Rom ləƀisor tas gidato husur
na-ƀonƀon-ƀunoh-an sidato top̃erhado, bathut savi m̃os natideh.” 41 Nəboŋ
tokəmaienan tonoŋ, esəvat galit ke livan.

APol evi Masetonia beti evi Kris

20 1 Nəboŋ nəwalan hən nadədarŋaƀuan enan tonoŋ, aPol ekis ahai
susur gail gəmai. Nəboŋ togol lotoləŋon tovoi am len nəlolito,
esudəlam̃ galito ale evi Masetonia. 2 Iyar tur len naut gail a Masetonia,
isor habat mai nəvanuan nadəlomian gail ei gol loləŋon ivoi am len nəlo-
lito. Beti ibar naut a Kris. 3 Itoh ei hən nahəbati itor. APol eutaut hən
ƀiwol vi Siria nəboŋ tosəsəloŋ həni ke tokad na-sor-utaut-an seJu loto-
vi enemi san gail hən ləƀemədasi. Imagenan egəgel hən nənauan san,
inau ke tiyar tur len naprovens Masetonia vi Siria. 4 Nəvanuan galevis
lutah mai aPol, ikad aSopata tovi anatun aPirrhus ta Perea, aAristarkus
mai aSekudus ta Tessalonika, aKaius ta Terpe, aTimoti mai alaruevis ta
Asia, aTikikus mai aTrofimus. 5 Alatenan lotovan a m̃o lutoh vir ginami-
to len naut a Troas. 6 Husur nəboŋ hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis
lan, namtoriŋ naut a Filippi, namtuwol vi Troas len nəmariboŋ erim.
Namtuƀon tətas mai galito ale namtutoh ei nawik esua.

Naməkot siPol a Troas

7 Len nəmariboŋ nametəkav hən nawik, namtuƀon mai nəvanuan nadəlo-
mian gail hən namtƀihan ƀonƀon. APol isor van hən galito vəbar tuƀloh len
mariug husur pelan han dereh tivan. 8 Len naruṁ a məhat namttoƀonƀon
lan, ikad nam̃ial isoƀur. 9 Amantuhmar sua, nahəsan aEutikus, ebətah len
natuhbopita tosəŋav. Ale nəboŋ aPol tosorsor van, namətan atenan inoṽ
van vəbar ipat buŋbuŋol, iteh dan naim nastori totor vi pan. Nəboŋ loto-
pat risi lusaƀi ke tomat. 10 Be aPol evi pan, ipat husuri, eriŋ navəlan garu
lan, ale ike, “Samtinau masuṽ həni, imaur tia!” 11 Beti galit p̃isi lotəlmam
vi məhat, aPol ilav nabəta, eƀuri ale luhan ƀonƀon həni. Nəboŋ lotohani
tonoŋ, aPol isor tətas vəbar nəmav topitau, ale ivan. 12 Beti galit losəhar
nəmantuhmar tomaur vahim. Loləŋon ivoi habat am len nəlolito.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəyaran a Troas vi Miletus

13 Namtovi m̃o vi lan nəwag wol ale namtuwol vi Assos hən
namtƀeusan aPol ei husur isor utaut maienan hən ƀiyar vi Assos len tan
səƀon. 14 Nəboŋ tobubur mai ginamito len naut a Assos, namtousani ale
namtuwol vi Mitilin. 15 Pelan han namtoriŋ naut enan, namtuwol van sal-
sal a tut hən naholoul Kios. Pelan han am namtubar naholoul Sam̃os ale
pelan tətas am namtubar navile a Miletus. 16 APol ike tiwol tukot a Efesus
hən asike ƀitoh ƀebəlav len naprovens Asia, husur etutut hən ke hum ma
ƀibar naut a Jerusalem a tahw hən nəboŋ hən naPentikost.

APol esudəlam̃ alat lotoil a m̃o siYesu a Efesus

17 Len naut a Miletus episul vi Efesus, eus ke alat lotoil a m̃o silat siYesu
ei legəm risi. 18 Nəboŋ lotogəm həni ikel mai galit ke, "Mətoləboi naṽide
hən nəmauran sagw len nəboŋ metəkav notobar naprovens Asia, ale
nototah mai gamit len natohan sagw ei kavkav. 19 Noum siNasuƀ. Len na-
ləŋon-isa-an sagw, nəlogw eməda u, nəsənau ginau, namətarur sagw isel,
be nudaŋ ƀuri naut kəmas natit p̃isi tosa naJu gail lotogole nəboŋ lotosor
utaut hən ləƀeməda s ginau. 20 Nəsatəgau gat natideh ƀevi tarhət samito,
nusor vəhot na-kel-uri-an tovoi, noṽusan gamito len nəhon nəvanuan p̃isi
mai len naim ṽisusua. 21 Nukel p̃uli mai naJu gail mai alat a Kris ke lipair
m̃au dan nəsaan van hən aGot, ale leriŋ nəlolit m̃au len aYesu, aMasta
sidato.
22 "Gagai aNunun aGot italtal hən ke, ginau nəƀevi Jerusalem naut
kəmas ke nəsaləboi nəsa ƀevisi hən ginau ei. 23 Noləboii ŋai ke, len
navile p̃isi notovi lan aNunun aGot ikel nalələgauan mai ginau ke, nəva-
nuan gail dereh leriŋ ginau len naim bəbaŋis mai ligol ginau neləŋon
tisa masuṽ.[s] 24 Avil nunau ke nəmauran sagw evi ut kəmas hən ginau.
Noləŋon ŋai ke nibar nagilen nəgaman sagw, ale um vurvur nauman
Nasuƀ aYesu tolavi mai ginau, ke, nikel kot na-kel-uri-an tovoi hən
navoian aGot toviol kəmas həni.[t]
25 "Len nəyaran sagw, nukel ur natohan pipihabəlan aGot mai gami-
to, be gagai noləboii ke asike mətoris nəhogw am. 26 Imaienan nukel koti
mai gamit ke, len nəboŋ daməŋai nəsa ƀevisi hən gamit tipat len gamito!
Asike ipat len ginau am, 27 bathut nəsatəgau gat natideh hən nəƀesusuani
dan gamito. Nukel naləŋonian kavkav siGot mai gamito. 28 Mətelələgau
hən gamito, mətekətkəta təban navəshəsipsip samito lotovi alat siYesu.
ANunun aGot igol ke məttoil a m̃o hən alat siGot, aGot toṽur galit hən
nəda hiNatun san.[u] 29 Ginau noləboii ke, nəboŋ nəƀivan tia dereh galevis
legəm len gamito sum̃an nalipah katkat gail. Dereh lemədas navəs-

---

[s] **20.23** Uman 21.4, 11 [t] **20.24** 2Tim 4.7 [u] **20.28** 1Pit 5.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

həsipsip siYesu. 30 Gamit galevis, dereh lile məhat, pair hən nakitinan
hən ləƀegəras ahai susur gail, hən ahai susur gail ləƀehusur galito.
31 Imagenan mətehulahul! Mitinau gati ke, len nasihau totor nəsəŋavŋav
be nukel nalələgauan tabtab mai gamit ṽisusua len nalennəyal mai nalen-
mariug. Vəha-soƀsoƀur nutaŋis gamit p̃isi.
32 "Gagai neriŋ gamit len navəlan aGot. Mitinau gat nasoruan husur
navoian san toləboi ƀigol mətƀidaŋ am mai ƀeviol mai gamit hən nəsa
ƀevi samit balai, gamit məttovi siGot. 33 Nəsaləŋon nagol, nasilva o
nahurabat sivan ideh. 34 Gamit, mətoləboii ke, noum hən navəlagw hən
ke ginau mai alat lototah mai ginau, namtsəpar titideh.[v] 35 Len natit p̃isi
notogole, noṽusani ke datimasum tidaŋ magenan hən datƀevi tarhət silat
ləsədaŋ. Mitinau gat nasoruan siNasuƀ aYesu toke, 'AGot tigol navoian
van hən alat lotoviol səhor alat lotolav naviolan.' "
36 Nəboŋ aPol tosor tonoŋ, etəŋedur, gai mai galit p̃isi ale isor tuṽ.
37 Galit p̃isi lutaŋ habat; lolugum̃ gat aPol, losum̃ nətarhon. 38 Lulolosa
masuṽ bathut nəsa tokele ke, asike lorisi am. Beti losəhari vi lan nəwag
wol.

Nəyaran siPol vi Jerusalem

21 1 Nəboŋ namttoriŋ galit tia, namtuwol inor van vəbar naut a Kos,
ale pelan han namtubar naholoul Rotes, beti namtovi Patara.
2 Nəboŋ namttosaƀ nəwag wolwol ƀevi Fonisia, namtusah lan, namtu-
wol. 3 Namtoris naholoul Saiprus, ale nəboŋ namttowol dani len nəmair
sinamito namtuwol vi Siria. Namtubar naut a Tair husur nəwag wol
tedədaŋ tite ei. 4 Namtusaƀ ahai susur galevis, ale namtutoh ei nəmari-
boŋ eməlevru. Len aNunun aGot galit lukel mai aPol ke satevi məhat vi
Jerusalem. 5 Nəboŋ namttotoh ei tonoŋ, namtoriŋ naut enan len nəya-
ran sinamito. Galit p̃isi mai asoalit mai anatulit luyar mai ginamito vi
lan nətarhəvile. Len nabitas ei ginamit p̃isi namtotəŋadur, namtusor tuṽ,
6 ale namtosudəlam̃ ginamit gabag. Namtusah len nəwag wol, be galito
luvahim.
7 Namtuwol a Tair van vəbar naut a Ptolemais. Len naut enan namtu-
ke, "Ivoi," mai nəvanuan nadəlomian gail ale namtutoh mai galito hən
nəmariboŋ esua. 8 Pelan han namtovi Sisarea ale namtutoh mai a Filip
tokelkel ur na-kel-uri-an tovoi, tovi vanuan sua len natikon lotoməlev-
ru.[w] 9 Gai ikad anatvavin ivat lotovi vensus lotokel ur nəsa aGot tokel mai
galito. 10 Nəboŋ namttotoh ei len nəmariboŋ galevis, ahai kelkel ur sua,
nahəsan aAkapus egəm len naut a Jutea gəm vi pan.[x] 11 Egəm hən gina-
mito, ilav nəhau tutuṽ siPol ale ibaŋis gat gabag narien mai navəlan p̃isi
həni. Ike, "ANunun aGot ekəmaiegai ke, 'Naulum̃an nəhau tutuṽ egai tovi

---

[v] **20.34** Uman 18.3 [w] **21.8** Uman 6.5, 8.5 [x] **21.10** Uman 11.28

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

esan, alat a Jutea len naut a Jerusalem dereh libaŋis gati hən ləƀeriŋi len
navəlan alat ləsavi Ju.' " 12 Nəboŋ namttosəsəloŋ hən natgalenan, ginamit
mai alat lotosuh ei namtoŋiri ke, aPol satevi Jerusalem. 13 Beti aPol isor
var ginamit ke, "Mətumabe? Mətutaŋ, ale nəlogw itaŋis habat hən gami-
to. Be savi nə-baŋis-gati-an ŋai notoutaut həni, noutaut hən nəƀimat len
naut a Jerusalem sil nahəsan Nasuƀ aYesu." 14 Husur namttohisi soƀuer,
namtsasor am be namtuke, "Nəsa Nasuƀ toləŋoni m̃au tevisi." 15 Husur
nəboŋ galenan namtoutaut ale namtovi məhat vi Jerusalem. 16 Ahai susur
galevis a Sisarea lutah mai ginamito, ale losəhar ginamit vi lan naim
siMnason, auleSaiprus sua tovi ahai susur a m̃o tia, ale namtutoh maii.

APol eris aJemes

17 Nəboŋ namttobar naut a Jerusalem, nəvanuan nadəlomian gail
lohəhaṽur hən namttogəmai. 18 Pelan han namtutah mai aPol hən
namtƀeris aJemes, ale alat lotoil a m̃o silat siYesu logəmai. 19 APol ikel
na-ke-ivoi-an mai galito, ale isor husur natit p̃isi ṽisusua aGot togole len
alat ləsavi Ju nəboŋ aPol toum m̃os galito. 20 Alat lotosəsəloŋ hən natgale-
nan lusor sal suh aGot ale lukel mai aPol ke, "Wawa, goris ləboii ke naJu
gail lusoƀur masuṽ logəm vi vanuan nadəlomian gail. Galit p̃isi loləŋon
buni ke lehusur nalo. 21 Losəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur gaiug ke,
gotoṽusan naJu gail lotosuh mai alat ləsavi Ju ke lipair dan aMoses, sale-
tiv dalus anatulit gail ale salehusur naṽide seJu gail. 22 Dereh lesəsəloŋ
hən gotogəmai, ale namtigol nəsa? 23 Gigol nəsa namttokel mai gaiug
bai. Ikad ivat len ginamito lotogol na-kel-gati-an van hən aGot. 24 Gitah
mai galito, gigol giveveu len nəhon aGot mai galito, ale lav nəvat mai
galit hən ləƀesir nəkadulito. Imagenan nəvanuan p̃isi dereh leləboii ke,
nəsa lotosəsəloŋ həni husur gaiug sakitin, avil ke gaiug gugol husur nalo
siMoses.[y] 25 Be tarhət alat ləsavi Ju, namtutosi tia ke salihan nameŋod
tovi violan len natutumavan van hən nəlablab, salihan nəda o nameŋod
nəhau tobaŋis bun navədolon mai saligol naitian tosa."[z]
26 Pelan han aPol esəhar alalum̃an ale lugol luveveu. Beti eƀis len
naholəvat todar vis naim siGot hən ƀikel ur nəboŋ hən nanoŋan hən
naveveuan salito, nəboŋ ahai tutumav ƀetutumav hən naviolan m̃os galit
ṽisusua.[a]

Lutah gat aPol

27 Nəboŋ nəmariboŋ tomələvru pəpadaŋ hən tonoŋ, naJu galevis ta
Asia loris aPol len naholəvat todar vis naim siGot. Nasoran salito igol
naluṽoh kavkav nəlolit ipaŋpaŋ van lutah gat aPol, 28 lukai ke, "UleIsrael
gail, mətevi tarhət sinamito! Ategai evi naulum̃an toṽusan nəvanuan p̃isi

---

[y] **21.24** Uman 18.18 [z] **21.25** Uman 15.23-29 [a] **21.26** 1Kor 9.20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len naut p̃isi. Len nap̃usanan san isor tas nəvanuan sidat gail, nalo sidato mai naut egai. A məhat hən natgalenan, esəhar auleKris gail vi lan naut siGot, gol ke naut tolo egai eƀiŋƀiŋal len nəhon aGot."[b] 29 (Lokəmaienan husur lotoris aTrofimus ta Efesus[c] tia totah mai aPol len naƀiltivile. Ale lunau ke aPol tosəhari vi lan naholəvat todar vis naim siGot.)[d] 30 Beti nəvanuan len naƀiltivile kavkav, nəlolit ipaŋpaŋ, lom̃ur ƀonƀon, tah gat aPol, liv gargari dan naholəvat todar vis naim siGot, ale vəha-sua ŋai nabopita gail lokəkol. 31 Nəboŋ lotohisi hən ləƀiv̌abuni, na-kel-uri-an ibar nakomada toil a m̃o hən nasoltia gail p̃isi siRom ei,[e] ke len naut a Jerusalem kavkav ikad nə-ƀal-tav̌tav̌or-an tomədas natit gail. 32 Vəha-sua ŋai esəhar nasoltia mai nasenturion[f] gail, lugam vi pan van hən naluv̌oh. Nəboŋ naluv̌oh lotoris nasoltia gail mai nakomada toil a m̃o, ləsəv̌as aPol am. 33 Beti nakomada egəm hən aPol, itah gati, ale ikel mai nasoltia gail ke, libaŋis gati hən natsen teru. Ale eus naluv̌oh ke nahəsan ase mai igol nəsa. 34 Galevis len naluv̌oh lukai hən natsua, galevis am lukai hən natsual am. Ale husur edədas ƀeləboi nəsa tovisi bathut nəwalan, ike nasoltia gail lesəhar aPol vi lan naim sisoltia gail. 35 Nəboŋ aPol tobar na-mel-pəlpəlau-an hən naim sisoltia gail, lupati husur naƀiltilol paŋpaŋ sinaluv̌oh. 36 Naluv̌oh lotohusur galito lukaikai ke, "V̌abuni! V̌abuni!"

APol isor kitin husur gai gabag

37 Nəboŋ lotosəhsəhar aPol vi lohoim sisoltia gail, aPol eus nakomada ke, "Noləboi nəƀisor mai gaiug?" Atenan isor vari ke, "Goləboi nasoruan ta Kris a? 38 Be gaiug gəsavi uleIjip togol nəƀalan mai a Rom a m̃o, ale tosəhar alalum̃an lotogolgol nəmatan lotovi 4000 vi lan naut masmas a?" 39 APol ike, "Ao, ginau novi naJu, auleTarsus a Silisia, naulum̃an hən naƀiltivile enan. Nous gaiug ke, noləboi nəƀisor mai nəvanuan galeg bai a?" 40 Nəboŋ todam̃ həni aPol eil len na-mel-pəlpəlau-an ale eƀil hən navəlan van hən naluv̌oh. Nəboŋ naut toƀut, isor mai galit len nasoruan seIpru gail ke,[g]

22 1 "Lalum̃an, av̌agw gail mai atəmagw gail, mətesəsəloŋ hən nasor-gole-an sagw tokitin." 2 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni ke tosor len nasoruan seIpru gail, naut eƀut habat ale ike, 3 "Ginau novi Ju sua, anagw ipas ginau len naut a Tarsus a Silisia. Notibau len naƀiltivile egai. Nəboŋ notosəkul, ahai p̃usan sagw aKamaliel. Len nap̃usanan san nosəkul ləboi

---

[b] **21.28** NaJu gail lunau ke alat ləsavi Ju lovi naut kəmas, ləsanor hən ləƀeƀis len naholəvat todar vis naim siGot. Limastoh vivile ŋai len Naut silat ləsavi Ju. Alat a Israel loləboi ləƀeƀis vi lan naut gail pəpadaŋ hən naim siGot: Naut silatpəhav̌ut mai Naut silat a Israel. Avan ideh sahusur natgalenan, lugol imat. [c] **21.29** Uman 20.4 [d] **21.29** Hən naves 28-29, ris Eze 44.7 [e] **21.31** Nahəsan aKlautius Lisias, ris Uman 23.26. [f] **21.32** *Nasenturion* evi nasoltia toil a m̃o hən nasoltia lotovi 100. [g] **21.40** Nəvanuan galevis lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke aPol tosor len nasoruan ta Aram.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bun nalo setəmadit ta sutuai. Noləŋon masuṽ hən notohusur aGot sum̃an gamit p̃isi daməŋai. 4 Ginau nomədas tabtab hən alat lotohusur nap̃isal siNasuƀ, nugol isa hən galito van vəbar nəmatan salito. Nubaŋis gat alalum̃an mai alatpəhaṽut, bar hən galit len naim bəbaŋis. 5 Aƀiltihai tutumav mai alat lotoil a m̃o seJu gail loləboi ləƀikel koti m̃os ginau ke notokitin. Galit lulav naloƀulat napisulan gail mai ginau van hən naJu gail a Tamaskus. Ale nuvan hən nəƀibaŋis gat alat lototoh ei, səhar təlmam hən galit vi Jerusalem hən ləƀipanis.[h]

APol ikel husur nəpairan san dan nəsaan
(Uman 9.1-19; 26.12-18)

6 "Nəboŋ notoyar van, pəpadaŋ hən naut a Tamaskus tuƀlial, vəha-sua ŋai nam̃ial togəm len nəmav tom̃ial habat ebilas ginau. 7 Ale nuteh len tan, nosəsəloŋ hən nadoldol tous ginau ke, 'Sol, Sol, gomədas tabtab hən ginau hən nəsa?' 8 Nusor vari ke, 'Gaiug ase Nasuƀ?' Beti ikel mai ginau ke, 'Ginau aYesu ta Nasaret gotomədas bun ginau.' 9 Alat lototah mai ginau loris nam̃ial tom̃ial habat be ləsasəsəloŋ hən nadoldol tosor mai ginau. 10 Nousi ke, 'Nasuƀ, nigol nəsa bai?' Nasuƀ ikel mai ginau ke, 'Gile məhat, geƀis len naƀiltivile a Tamaskus. Avan sual ei dereh tikel mai gaiug natit p̃isi notoriŋi len gaiug hən gəƀigole.' 11 Nodədas nəƀekəta sil nam̃ial enan tobilas ginau. Ŋa alat lototah mai ginau lotəgau navəlagw, losəhar ginau vi lan naut a Tamaskus.

12 "Naulum̃an sua, nahəsan aAnanias egəm hən ginau. Evi vanuan tohusur kitin hən nap̃isal siGot mai tohusur nalo, ale naJu gail ei luke tovoi. 13 Eil təban ginau ale ike, 'Wawa Sol, gekəta vi məhat, nakətaan sam̃ etəlmam!' Vəha-sua ŋai nokəta vi məhat, norisi. 14 Beti ike, 'AGot setəmadit ta sutuai itabtabuh len gaiug hən gəƀeləboi naləŋonian san, hən gəƀeris Nəvanuan Nanoran mai hən gəƀesəsəloŋ hən nadolon. 15 Husur dereh gevi vanuan san hən gəƀikel kot nəsa gotorisi mai gotosəsəloŋ həni mai nəvanuan p̃isi. 16 Ale govəlo hən nəsa? Gile məhat, gibaptais, ale gisor mai Nasuƀ hən ƀekəkas kuv nəsaan sam̃ gail.'

AGot esəvat aPol van hən alat ləsavi Ju

17 "Notəlmam vi Jerusalem ale nəboŋ notosor tuṽ len naholəvat todar vis naim siGot, noris na-kəta-risi-an sua togəm len nəmav ei. 18 Noris aYesu tokel mai ginau ke, 'Getutut, gam dan naut a Jerusalem husur asike lodəlom na-kel-koti-an sam̃ husur ginau.' 19 Ale nuke, 'Nasuƀ, galit loləboii ke, len naim naƀonƀonan p̃isi seJu nubaŋis gat alat lotoriŋ nəlolit len gaiug ale nuṽas galito. 20 Ale nəboŋ nəda hiSteven tosel, gai tosor vi tarhət sam̃, ginau noil pəpadaŋ, nudam̃ mai alat lototubuni. Nokəta təban

---

[h] **22.5** Hən naves 4-5, Uman 8.3, 9.1-2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nahurabat salito.'[i] 21 Beti ikel mai ginau ke, 'Givan, nesəvat gaiug vi tut
van hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.' "
22 Naluṽoh losəsəloŋ hən aPol vəbar tokəmaienan. Be nəboŋ toke aGot
tosəvati van hən alat ləsavi Ju, lukai habat ke, "Lav kuvi dan navile
a pan! Sanor ke ƀimaur am." 23 Lukai van ale lubarbar hən nahurabat
salit gail mai nəmasiav vi məhat. 24 Nakomada ikel mai nasoltia gail ke,
lesəhar aPol vi lohoim salito ale bilasi, usi hən ləƀisaƀi ke, husur nəsa
naluṽoh lotokai van həni maienan. 25 Avil nəboŋ lotoliv gat navəlan mai
narien aPol, baŋis gat gail hən ləƀebilasi, eus nasenturion toil təban
ke, "Inor ke mətebilas auleRom sua nakotan səsaƀi ke tosab?"[j] 26 Nəboŋ
nasenturion tosəsəloŋ hən natenan, ivan hən nakomada ale ikel maii ke,
"Guke gigol nəsa? Atenan evi auleRom." 27 Nakomada egəm hən aPol, eusi
ke, "Kel mai ginau, govi auleRom m̃au?" Ale ike, "Evoi." 28 Beti nakomada
ike, "Nulav nəvat tosoƀur mai alat a Rom hən notogəm vi uleRom." Ris
aPol toke, "Be ginau boh, nəboŋ lotopas ginau novi uleRom." 29 Vəha-sua
ŋai alaluṁan pəpadaŋ hən ləƀebilas aPol mai ləƀeusi hən nausian gail,
lovi tut dani. Nakomada am emətahw husur inau ləboii ke, tobaŋis gat
aPol tovi uleRom kitin hən natsen.[k]

APol eil rivuh len nəSanhitrin

30 Pelan han nakomada ike teləboii ke alat lotoil a m̃o seJu gail lukot
hən aPol hən nəsa. Ale isah ruƀat aPol, ale ikele idaŋ ke aƀiltihai tutu-
mav mai nəSanhitrin kavkav lebətah. Beti esəhar aPol vi pan, gol ke eil a
m̃o len nəholito.

23 1 Nəboŋ aPol tokəta mətaltal van hən nəSanhitrin ike, "Laluṁan,
aṽagw gail, len nəmauran kavkav sagw len nəhon aGot nəlogw
imasil vəbar daməŋai." 2 Beti aƀiltihai tutumav, aAnanias ikel mai alat
lotoil təban aPol ke liṽos nabuŋon. 3 APol ipair van həni ike, "AGot tiṽas
gaiug, gohum napisbile toƀiŋƀiŋal gotopiti topəhapəhw![l] Gobətah ei,
gusaƀ səhoti ke nəsagol husur nalo siGot, avil gaiug goƀur kotov nalo
nəboŋ gotokel mai alatenan ke liṽos ginau." 4 Alat lotoil təban luke,
"Imabe gotosor tosa hən aƀiltihai tutumav siGot?" 5 Ale aPol ike, "Aṽagw
gail, nəsaləboii ke tovi ƀiltihai tutumav, husur len natosian siGot ike,
'Sagisor tisa hən avan ideh toil a m̃o hən nəvanuan sam̃ gail.' "[m]
6 Nəboŋ aPol tokəta ləboii ke galevis lovi Sattiusi, galevis am lovi Farisi, ikai
van hən nəSanhitrin ke, "Aṽagw gail, novi Farisi sua, notovi anatun siFarisi
gail. Lukot hən ginau husur nə-vatvat-viri-an mai na-le-məhat-an dan nəma-
tan!"[n] 7 Nəboŋ tokəmaienan, naFarisi gail mai naSattiusi gail lotuƀat sor ƀalƀal

---

[i] **22.20** Uman 7.58, 8.1 [j] **22.25** Uman 16.37 [k] **22.29** Sanor ke avan ideh ƀibaŋis gat auleRom hən natsen. [l] **23.3** Mat 23.27-28; Eze 13.10–11. Len naut egai aPol isor isa hən aƀiltihai tutumav [m] **23.5** Exo 22.28 [n] **23.6** Uman 26.5; Flp 3.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ale naƀonƀonan egəm nətarhət eru. 8 (NaSattiusi gail luke səkad na-le-məhat-
an dan nəmatan, səkad aŋel ideh o nanunun ideh, be naFarisi gail lodəlomi ke
ikad galen p̃isi.)º 9 Na-sor-ƀalƀal-an iwal habat. Galevis lotovi hai p̃usan hən
nalo siMoses lotovi Farisi am, lule məhat, lusor ƀal habat ke, "Namtsəsaƀ nati-
deh tosab len ategai. Hum ma nanunun ideh o aŋel ideh m̃au tosor maii."
10 Nəboŋ lotosor ƀalƀal van, nakomada emətahw ke, dereh lisah pəpas
aPol, ale ikel mai nasoltia gail ke, levi pan, ale len nədaŋan salito lesəhar
kuvi dan nəSanhitrin vi lan naim sisoltia gail.
11 Len mariug enan Nasuƀ eil təban aPol ike, "Gitah gat nəlom̃! Gukel
kot natit gail husur ginau len naut a Jerusalem, imagenan gimaskel koti
len naut a Rom am."

Na-sor-utaut-an hən nəmatan siPol

12 Len nadudulan naJu gail luƀonƀon, luta gat na-kel-gati-an ke lukol-
kol hən nəhanan mai namunan van vəbar nəboŋ ləƀigol aPol ƀimat.
13 Nəvanuan lotoƀonƀon len na-sor-utaut-an enan lusoƀur səhor 40.
14 Luvan hən aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o seJu gail ale
luke, "Namtukel gati ke sanamtihan ris natideh vir namtƀigol aPol ƀimat.
15 Imaienan, gamito mai nəSanhitrin, mitikel mai nakomada ke, tesəhar
aPol van hən gamito sum̃an ke mətƀike mətƀisaƀ nakitinan am husuri.
Namtoutaut hən namtƀigole ƀimat a tahw hən ƀibar gamito."
16 Nəboŋ ailoan ulum̃an matmat siPol tosəsəloŋ hən na-sor-utaut-an
enan, evi lan naim sisoltia gail, eƀis lan ale ikel uri mai aPol. 17 APol ekis
nasenturion sua gəmai ale ike, "Gesəhar nəmantuhmar egai van hən
nakomada samito hən ƀikel ur natsua mai atenan." 18 Ŋa esəhari van hən
nakomada. Nasenturion ikel maii ke, "APol, dattotah gati len naim sidato,
ekis ginau, ale eus ginau ke nesəhar nəmantuhmar egai gəm hən gaiug.
Ikad natsua hən ƀikele mai gaiug." 19 Nakomada etəgau navəlan ailoan
aPol, elivi hən arƀisor səƀolaru. Eusi ke, "Guke gikel ur nəsa mai ginau?"
20 Isor vari ke, "NaJu gail ludam̃ mai galit gabag ke, pelan dereh leus
gaiug hən gəƀesəhar aPol vi pan van hən nəSanhitrin hən ləƀisaƀ naki-
tinan am husuri, be logəgəras. 21 Sagedəlom galito. Lalum̃an lotosoƀur
səhor 40 losusuah, toh vir nagəmaian siPol. Lukel gati ke salihan, sale-
mun vəbar ləƀigol aPol ƀimat. Gagai loutaut vir gaiug ke gəƀidam̃ hən
nəsa lotousi." 22 Imagenan, nakomada enan ike nəmantuhmar tivan, ale
ikel maii ke, "Sagikel mai avan ideh ke gotokel ur nategai mai ginau."

APol ivan hən aFeliks a Sisarea

23 Beti ekis nasenturion eru gəmai, ike, "Məreutaut hən nasoltia lotovi
200, nasoltia nahos lotovi 70 mai nasoltia nəsaran lotovi 200 hən ləƀevi

---

º **23.8** Mat 22.23; Mak 12.18; Luk 20.27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sisarea len namityal tomə̃lapat damə̃ŋ len mariug. 24 Məreutaut hən
nahos vir aPol, ale səhar aPol van hən aFeliks tovi gavna ei."
25 Itos naloƀulat maiegai ke:
26 Ginau notovi Klautius Lisias nutos nategai van hən aGavna tovoi,
aFeliks: Ivoi. 27 NaJu gail lutah gat ategai hən ləƀiṽabuni. Nəboŋ
notosaƀi ke tovi uleRom, ginau mai nasoltia gail namtuvan həni
ale nulav kuvi dan galito. 28 Husur ke notoke neləboi nəsaan lotoke
togole, nosəhari van hən nəSanhitrin salito. 29 Nusaƀi ke lotokot həni
husur na-sor-ƀalƀal-an hən nalo salito, be nəmatan o naim bəbaŋis
sanor hən nəsa lotoke togole. 30 Nəboŋ notosəsəloŋ həni ke tokad
na-sor-utaut-an hən ləƀemə̃das ategai, vəha-sua ŋai nosəvati van hən
gaiug. Nukel mai alat lotosor tas ategai ke likel mai gaiug nəsaan
lotonau ke togole. Sipa.
31 Imagenan nasoltia gail lugol husur nakelean sinakomada salito. Len
mariug losəhar aPol vi Antipatris. 32 Pelan han nasoltia gail lotoyar, lotəl-
mam vi lan naim sisoltia gail, be nasoltia nahos gail luvan mai aPol sal.
33 Nəboŋ lotobar naut a Sisarea lulav naloƀulat napisulan mai aFeliks tovi
gavna ei, ale loriŋ aPol len navəlan. 34 Nəboŋ aFeliks toṽuruŋ naloƀulat,
eus a Pol ke naut san matmat a be. Ale nəboŋ tosəsəloŋ həni ke tovi
uleSilisia, 35 ike, "Dereh nikot hən gaiug nəboŋ alat lotosor tas gaiug
ləƀibar naut egai." Beti ikel mai nasoltia galevis ke lekətkəta kəkol hən
aPol len naƀiltiim siHerot, gai toum həni tia sutuai.[p]

APol len nakotan siFeliks

24 1 Len nəboŋ torim tohusur enan, aƀiltihai tutumav, aAnanias,
egəm mai galevis lotoil a m̃o seJu mai avan sua, nahəsan
aTertullus tovi ulum̃an tokad namitisau hən nalo. Ale lukel uri mai
agavna nəsa lotoke likot hən a Pol sile. 2 Nəboŋ lotokis aPol vi lohoim,
aTertullus etuƀat sor tas aPol, ike, "AFeliks gotovi gavna, bathut nami-
tisau sam̃ hən nautautan namtohəhaṽur hən natəm̃at topat tobəlav mai
natgalevis gotogəgel həni tovoi len nəkantri egai. 3 Akis len naut p̃isi
namtosipa hən nəsa gotogole, aFeliks gotoyalyal. 4 Nomətahun nəƀigol
gəƀivekan. Imagenan, nous ke, gaiug gesəsəloŋ kəkereh hən ginamito len
navoian gotokade tabtab.
5 "Ategai, namtusaƀi ke tovi ulum̃an namədasian togol nə-ƀal-mətahu-
ni-an len naJu p̃isi len navile a pan kavkav. Eil a m̃o hən naluṽoh lotosab,[q]
lotohusur ahai p̃usan ta Nasaret.[r] 6-8 Ategai igol risi hən tomədas naim siGot

---

[p] **23.35** Naim enan, aHerot toyalyal eum həni. [q] **24.5** Nalo siRom idam̃ hən nalotuan galevis ŋai. Tertulus ike nap̃isal siYesu Nasuƀ sanor len nalo enan. Len 14-16 aPol ike alat lotohusur nap̃isal siNasuƀ aYesu lohusur nalotuan sua, nalo siRom todam̃ həni husur ep̃itp̃itoṽ hən nalotuan seJu gail. [r] **24.5** Mat 2.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən toƀiŋƀiŋal len nəhon aGot, imagenan namtutah gati. Nəboŋ gəƀeusi, dereh gisaƀi ke, natit p̃isi namttokel mai gaiug ke aPol tosa lan, ekitin.”[s]
9 NaJu gail ei luƀon mai aTertulus, luke nəsa tokele ekitin.

APol ikel nakitinan husur gai gabag mai aFeliks

10 Nəboŋ agavna totinuh van hən aPol hən ƀisor, aPol ikel maii ke, “AFeliks aGavna, noləboii ke, len nasihau tosoƀur gotopəpehun nanoran dan nəsaban len nəkantri egai tia. Imaienan nohəhaṽur hən nəƀisor husur natgalenan lotokel ke notogol tosa be sakitin. 11 Sədaŋ hən gəƀisaƀi ke, səbar nəmariboŋ tovi 12 tovan, novi məhat vi Jerusalem hən nəƀilotu. 12 Naut kəmas nəsa lotokele, ləsəsaƀi ke notosor ƀalƀal mai avan ideh, ləsəsaƀi ke notogol nadədarŋaƀuan len naluṽoh len naholəvat todar vis naim siGot, len naim naƀonƀonan seJu ideh o len naut ideh len naƀiltivile. 13 Lukel mai gaiug ke notogol tosa, be lodədas ləƀeṽusan nakitinan hən nəsa lotokele. 14 Nukel ləboi nategai mai gaiug ke, nulotu hən aGot setəmanamit ta sutuai hən Naƀisal siNasuƀ alategai lotoke tosab. Nodəlom natit p̃isi len nalo siMoses mai len natosian sihai kelkel ur gail. 15 Sum̃an nəsa alategai ma lotodəlomi, ginau nuvatvat vir nəboŋ aGot ƀigol na-le-məhat-an dan nəmatan hən alat lotonor mai ləsanor.[t] 16 Imaienan nohisi ke nəlogw imasil len nəhon aGot mai nəvanuan p̃isi tabtab.
17 “Husur nasihau tosoƀur notəlmam hən nəƀeviol hən nəvat mai nəvanuan sagw gail lotom̃idol ale hən nəƀetutumav. 18 Nəboŋ notogol natenan mai notogol ginau notoveveu tia, lusaƀ ginau len naholəvat todar vis naim siGot, be səkad naluṽoh, səkad nadədarŋaƀuan ideh.[u] 19 Avil ikad naJu galevis a Asia ei. Galit, ləƀeləboi natideh notogol tosa, ivoi hən ləƀitoh gegai len nəhom̃. 20 Galit gabag m̃au, likel mai gaiug natideh sanor lotosaƀi len ginau nəboŋ notoil len nəhon nəSanhitrin salito! 21 Sum̃an ma tovi nategai notokai habat həni nəboŋ notoil len naƀonƀonan salit ke, ‘Lukot hən ginau dameŋai husur nuvatvat vir na-le-məhat-an dan nəmatan!’ ”[v]
22 Beti aFeliks toləboi masuṽ hən Naƀisal siNasuƀ, igol nakotan evəlo, ike, “Nəboŋ aLisias, nakomada ƀegəmai, neriŋ na-sor-saƀi-an sagw husur gaiug.” 23 Ale ikel mai nasenturion ke, tekətkəta kəkol hən aPol be teriŋi hən ƀiyaryar kəkereh, ale tidam̃ hən nəvanuan siPol gail lekətkəta təban.

APol isor mai alarmisoan aFeliks mai aTrusilla

24 Nəmariboŋ galevis tohusuri aFeliks egəm mai asoan, nahəsan aTrusilla, tovi Ju sua. Episul hən aPol ƀegəm həni ale esəsəloŋ hən tosor

---

[s] **24.6-8** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən nasoruan egai: *Namtuke namtikot həni len nalo sinamito* 7 *be nakomada, aLisias, egəm lav kuvi dan ginamito len nədaŋan san.* 8 *Beti ikel mai ginamito hən namtƀegəm hən gaiug.* [t] **24.15** Dan 12.2 [u] **24.18** Hən naves 17-18, Uman 21.17-28 [v] **24.21** Uman 23.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

husur nadəlomian len aYesu Kristo. 25 APol ihol husur nanoran, mai
nədaŋan hən avan ideh ƀike, “Aoa,” hən nəsaan, mai nəboŋ aGot ƀikot
hən nəvanuan p̃isi. Nəboŋ tokəmaienan, aFeliks emətahw, ike, “Givan
bai, nəƀisaƀ nəboŋ ideh am, dereh nepisul hən gaiug hən gəƀegəmai.”
26 Bathut aFeliks tonau ke hum ma aPol ƀilav nəvat maii hən ƀimakuv,
episul vəha-soƀsoƀur həni hən ƀegəm hol maii.
27 Nəboŋ nasihau toru togam gole tonoŋ aPorsius Festus ilav namilen
aFeliks. Ale husur aFeliks tolənon ke naJu gail lehəhaṽur həni, eriŋ aPol
totoh tin len naim bəbaŋis.

APol eusi ke aSisa tikot həni

25 1 Len nəmariboŋ itor husur nagəmaian san len naut a Jutea,
aFestus eriŋ naut a Sisarea vi məhat vi Jerusalem. 2 Len naut enan
aƀiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o seJu gail, lukel uri mai aFestus
nəsa lotoke aPol togol tosa. Ale loŋiri ke, 3 ƀike ləƀehəhaṽur həni, tilav aPol
gəm vi Jerusalem. (Lusor utaut həni tia ke ligol aPol timat len nap̃isal.)
4 AFestus isor var galit ke, “Namtotəgau gat aPol a Sisarea, ale asike idareh
ginau nivan ei. 5 Imaienan, alat lotoil a m̃o hən gamito, litah mai ginau.
Ƀikad natideh tosa len atenan, likel ur nəsa togol tosa len nakotan sagw ei.”
6 AFestus itoh mai galit len naut enan len nəmariboŋ sasəhor tomələv-
tor o tosəŋavur ale evi pan vi Sisarea. Pelan han ebətah len nakotan ale
ike lesəhar aPol gəmai. 7 Nəboŋ aPol togəmai tonoŋ, naJu gail lotogəm
a Jerusalem loil dar vis aPol, lukel ur nəsa lotoke aPol togol tosa avil
lodədas ləƀeṽusan səhoti ke tovi kitinan. 8 APol isor vi tarhət san gabag ke,
“Nəsagol natideh toƀur kotov nalo seJu gail, tomədas naim siGot o tomədas
aSisa.” 9 Be husur aFestus toke tigol naJu gail lehəhaṽur, eus aPol ke, “Guke
gevi Jerusalem hən nəƀikot hən gaiug ei sil natgalegai a?” 10 Ale aPol isor
vari ke, “Gagai noil a m̃o len nəhai bətbətah nakotan tovi nakotan seSisa;
ale egai nakotan tonor hən nəƀikot lan. Gaiug goləboi buni tia ke nəsagol
natideh tosab van hən naJu gail. 11 Nəƀigol natideh tosa, tonor hən nəƀimat
sile, asike nugam dan nəmatan enan, avil nəsa naJu galegai lotokel ke noto-
gol tosa asike ƀekitin, səkad avan ideh toləboi ƀeriŋ ginau len navəlalito.
Nous ke aSisa tebətah len nakotan sagw.” 12 Beti nəboŋ aFestus tosor husur
natenan mai esan gail lotokad namitisau, isor var aPol ke, “Gous ke aSisa
tebətah len nakotan sam̃, ale dereh givan hən aSisa.”

AFestus isor husur aPol mai aAkrippa aKiŋ

13 Nəboŋ nəmariboŋ galevis tovan, aAkrippa aKiŋ[w] mai aPernis tovi
aṽavinen arogəm hən naut a Sisarea hən arƀike, “Ivoi,” ale arƀeləlav mai

---

[w] **25.13** AHerot Akrippa egai evi anatun aHerot Akrippa togol aJemes aṽan aJon imat ale totah gat ahai pispisul gail. Ris Uman 12.1–24.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aFestus. 14 Arutoh ei nəmariboŋ isoƀur ale len natohan səlaru aFestus isor
husur nakotan siPol mai akiŋ, ike, “Ikad avan sua aFeliks toriŋi len naim
bəbaŋis gegai. 15 Ale nəboŋ nototoh len naut a Jerusalem, aƀiltihai tutu-
mav mai alat lotoil a m̃o seJu gail, lukel mai ginau nəsa lotoke aten togol
tosa ale lous ke ginau nisaƀ səhoti ke timaspanis. 16 Nukel mai galit ke, savi
naṽide silat aRom hən ləƀeriŋ avan ideh len navəlan alat lotoke tipanis. Be
len nakotan atenan timaskad naƀonƀonan mai alat lotosor tasi hən ƀisor vi
tarhət san gabag. 17 Imaienan nəboŋ lotogəm ƀon gegai, nəsavəlo be pelan
han ŋai nobətah len nakotan, ale nukele ke lesəhar aPol gəmai. 18 Nəboŋ
alat lotosor tasi lotoil, ləsakel ur natideh gai togol tosa hum notovatvat
viri. 19 Be lusor tastasi husur nəbathut nalotuan galevis salito, mai avan sua
tomat, nahəsan aYesu, aPol toke tomaur. 20 Husur nəsaləboii ke timabe hən
nəƀep̃usp̃us kitev nakitinan husur natgalenan, nous aPol ke ƀehəhaṽur m̃au
ke tevi Jerusalem hən ƀikot ei sil na-sor-tastasi-an galenan. 21 Avil nəboŋ
aPol tous ke titoh vir nakotan seSisa, nukele ke letəgau gati vir nəƀesəvati
van hən aSisa.” 22 AAkrippa ikel mai aFestus ke, “Ginau am nuke nesəsəloŋ
hən atenan.” AFestus ike, “Pelan beti gesəsəloŋ həni.”

APol len nəhon aAkrippa

23 Ŋa pelan han aAkrippa mai aPernis arogəm len naṽivan totibau hən
arƀipat gəlar məhat, aroƀis len narum̃ hən naƀonƀonan. Nakomada gail
mai nəvanuan totibau gail len navile, lutah mai gəlaru. Beti aFestus ikele
ke lesəhar aPol gəmai. 24 Ale aFestus ike, “Akrippa aKiŋ mai galit lototoh
mai ginamito, mətoris ategai. NaJu gail p̃isi lous taltal hən ginau len naut
a Jerusalem mai gegai həni, lukai ke sanor hən ƀimaur am. 25 Nəsəsaƀi
ke togol natideh hən ƀimat sile. Ale nəboŋ toke tivan hən aSisa, noriŋi ke
nesəvati van. 26 Avil nəsaləboii ke nitos nəsa husur ategai van hən aSisa.
Imaienan nosəhari gəm a m̃o len nəhomit p̃isi, mai gaiug m̃au Akrippa
aKiŋ. Nəboŋ namtƀeus nausian gail van həni hum ma nəƀisaƀ natideh
hən nəƀitos gati. 27 Husur len nənauan sagw sanor savoi hən nəƀesəvat
avan ideh notobaŋis gati van, be na-tos-gati-an hən nəsa togol tosa
eƀuer.”

APol isor mai aAkrippa

26 1 AAkrippa ikel mai aPol ke, “Gisor m̃os gaiug gabag bai.” Ale
aPol ibar hən navəlan, etuƀat sor vi tarhət san gabag ke, 2 “Len
nəhom̃ daməŋai, nohəhaṽur hən nəƀisor vi tarhət sagw gabag. Nisor tas
nəsa naJu gail lotokel ke notogol tosa. 3 Nohəhaṽur husur gaiug, aAkrippa
aKiŋ, goləboi naṽide p̃isi mai na-sor-ƀalƀal-an seJu gail. Imagenan noŋir
gaiug ke, gesəsəloŋ mədau vir ginau. 4 NaJu p̃isi loləboi naṽide hən
nəmauran sagw nəboŋ notokəkereh vəbar daməŋai, len natuƀatan len
nəmauran sagw nəboŋ nototoh mai nəvanuan sagw gail, ale len naut a

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jerusalem. 5 Galit ləƀike ləƀikel uri, loləboi ebəlav tia ke notovi Farisi sua
ale naFarisi gail ludaŋ hən ləƀehusur p̃is naṽide hən nalotuan seJu gail.[x]
6 Damənai noil len nakotan husur nə-vatvat-viri-an sagw len nəsa aGot
tokel gati mai atəmadat ta sutuai. 7 Na-kel-gati-an enan, nahəmar tovi
12 sidato luvatvat viri ke tisarpoh, ale ludaŋ len nalotuan van hən aGot
tabtab m̃osi. Bathut nə-vatvat-viri-an enan, naJu gail lukot hən ginau,
aKiŋ. 8 Imab mətsaləboi mətƀedəlomi ke aGot togol alat lotomat lule
məhat dan nəmatan? 9 A m̃o ginau am nunau ke nimasgol natit tisoƀur
hən nəƀemədas nahəsan aYesu ta Nasaret. 10 Ale len naut a Jerusalem
nugole imaienan. Aƀiltihai tutumav gail lulav nə-dam-həni-an mai ginau
ale nokəkol gat alat siGot len naim bəbaŋis, ale len nakotan nudam̃
hən nəmatan hum nəpanismen salito. 11 Len naim naƀonƀonan p̃isi
seJu nupansem galito vəha-soƀsoƀur, nohisi ke galit ideh ləƀisor mədas
nahəsan aYesu. Nəlogw epəŋas galit hum notovinvinu ale nomədas tabtab
hən galito van vəbar naƀiltivile gail a tut.[y]

APol isor husur nəpairan san dan nəsaan
(Uman 9.1-19; 22.6-16)

12 "Len nəyaran galen sual a tut, novi Tamaskus len nədaŋan seƀiltihai
tutumav gail ale nukad naloƀulat hən nə-dam-həni-an salito. 13 AKiŋ, len
natuƀlial, nəboŋ notohusur nap̃isal, noris nam̃ial togəm len nəmav tom̃ial
səhor namityal, tom̃ias ginau mai alat lotoyar mai ginau. 14 Ginamit
p̃isi namtuteh len tan, beti nosəsəloŋ hən nadoldol tosor mai ginau len
nasoruan seIpru gail ke, 'Sol, Sol, gomədas tabtab hən ginau hən nəsa?
Nəboŋ gotomətahun ginau, gaiug səƀom̃ gosənah hun naƀuluk tosəvat
nəhai tokan, amahean toturi həni hən ƀiyar ƀinor.' 15 Nousi ke, 'Gaiug
ase Nasuƀ?' Ale Nasuƀ ike, 'Ginau aYesu gotomədas bun ginau! 16 Be
gile məhat, geil len nariem̃ gəlaru. Novisi hən gaiug hən nəƀitabtabuh
len gaiug hən gəƀevi vanuan nauman sagw, ale hən gəƀikel kot natit
gail gotorisi husur ginau mai natit gail nəƀevisi hən gaiug lan. 17 Dereh
netəgau gat gaiug, nilav kuv gaiug dan alat lotomətahun gaiug, nəvanuan
sam̃ gail mai alat ləsavi Ju notosəvat gaiug van hən galit gagai. 18 Nosəvat
gaiug van hən galit hən gəƀesəŋav hən namətalito ale hən gəƀipair hən
galit dan nəmargobut van hən nam̃ial, dan nədaŋan siSetan van hən
aGot. Timagenan hən ləƀikad naruƀatian dan nəsaan, ale hən ləƀikad
namilelit len alat lotoveveu husur nadəlomian salit len ginau.'

APol isor husur nauman san

19 "Imaienan, aAkrippa aKiŋ, nosəsəloŋ husur atenan togəm len nəmav,
ale nugol nəsa tokele. 20 Nukel ur mai nəvanuan p̃isi ke, lipair dan nəsaan

---

[x] **26.5** Uman 23.6; Flp 3.5 [y] **26.11** Uman 8.3, 9.1-2, 22.4-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

salit van hən aGot, ale nəsa ləƀigole timasnor hən nəpairan dan nəsaan.
Nukel ur naten len naut a Tamaskus metəkav, beti len naut a Jerusalem,
ale len naut a Jutea kavkav. Ale nuvan hən alat ləsavi Ju, nukel uri mai
galit am.[z] 21 Husur natenan, naJu gail lutah gat ginau len naholəvat todar
vis naim siGot, ale lugol risi ke, ligol nimat. 22 Vəbar daməŋai aGot evi
tarhət sagw. Ale noil gegai, nukel ur nəsa notorisi mai nəvanuan kəmas
gail mai nəvanuan gail lotoyalyal. Nəsa notokele eƀitoṽ ŋai hən nəsa ahai
kelkel ur gail mai aMoses lotokele ke tevisi. 23 Luke aKristo, aGot totab-
tabuh lan, teləŋon tisa, ale husur ke tevi nametəkav hən na-le-məhat-an
dan nəmatan, tikel ur naṁial mai nəvanuan sidat gail mai alat ləsavi
Ju!”[a]

APol eus aAkrippa hən ƀikad nadəlomian

24 Nəboŋ aPol tosor vi tarhət san gabag sal aFestus isor habat kəkol
həni ke, “Pol govinu! Na-ƀiltiləboi-səhoti-an saṁ igol ke gotovinvinu!”
25 Be aPol ike, “Nəsavinvinu, aFestus gotoyalyal, avil nukel kot nasoruan
tokitin, tokad nənauan tovoi. 26 AKiŋ eləboi natgalenan tia, husur enan
noləboi nəƀekəmaienan maii. Nunau ləboii ke natideh gail sasusuah lan,
husur natgalenan ləsavisi hum lotosusuah be lovisi p̃arp̃ar. 27 Akrippa
aKiŋ, godəlom nəsa ahai kelkel ur gail lototos gati a? Noləboii ke goto-
dəlomi.” 28 AAkrippa ikel mai aPol ke, “Len namityal toṁidol maiegai,
gunau ke gotoləboi gəƀigol ke nəƀegəm vi Kristen a?” 29 APol isor vari
ke, “Nous aGot ke len namityal toṁidol o tobəlav, savi gaiug ŋai be galit
p̃isi am lotosəsəloŋ hən ginau daməŋai, legəm suṁan ginau! Avil natsen
galegai eƀuer.”
30 Beti aKiŋ, aGavna mai aPernis, mai alat lotobətah mai galito, galit
p̃isi lule məhat. 31 Nəboŋ lotoriŋ naruṁ enan lukel mai galit gabag
ke, “Atenan sagol natideh tonor hən ƀimat o ƀitoh len naim bəbaŋis.”
32 AAkrippa ikel mai aFestus ke, “Atenan, asike tausi ke tavi lan nakotan
seSisa, taləboi tavivile.”

APol iwol vi Rom

27 1 Nəboŋ aFestus toriŋi ke namtƀiwol vi Itali, loriŋ aPol mai gale-
vis lotobəbaŋis am len navəlan nasenturion sua, nahəsan aJulius,
tovi gai sua len Naƀiltiluṽoh Nasoltia SeSisa. 2 Namtusah len nəwag wol
ta Atramittium toke ƀiwol vi lan navile gail bitas len naprovens Asia,
ale namtotuƀat wol. AAristarkus, auleMasetonia sua ta Tessalonika, itah
mai ginamito. 3 Pelan han namtubar naut a Siton, ale aJulius, tovoi hən
aPol, idaṁ hən ke aPol ƀivahut van hən nabubur san gail hən ləƀekət-
kəta təban. 4 Namtovi lau dan naut enan ale namtuwol susuah tarhəbab

---

[z] **26.20** Uman 9.20, 28-29; Mat 3.8; Luk 3.8 [a] **26.23** 1Kor 15.20; Isa 42.6, 49.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

a Saiprus husur nəlan eṽuv gol ginamito. 5 Nəboŋ namttowol tukot husur
naut a Silisia mai a Pamfilia tonoŋ, namtubar naut a Mira a Lisia. 6 Len
naut enan nasenturion isaƀ nəwag wolwol sua ta Aleksadria toke tevi
Itali ale eusan ginamit lan. 7 Len nəmariboŋ isoƀur namtuwol manmaneh.
Namtohusur nabitas a Knitus be nawolan idaŋ masuṽ. Pəpadaŋ hən naut
a Knitus nəlan eṽuv gol nəgaman sinamito ale namtuwol tarhəholoul a
Krit səhor nabuŋon a Salm̃one. 8 Nawolan sinamit husur nabitas enan
idaŋ vəbar naut sua nahəsan tovi Naut Susuahan Tokab, pəpadaŋ hən
naƀiltivile a Lasea.

9 Nəmariboŋ isoƀur ivan tia, ale nətas isa hən nawolan husur Nəboŋ
hən Nabəbaŋan[b] tu ivan tia. Imaienan aPol ikel nalələgauan mai galit
10 ke, "Lalum̃an, noris ke dereh nawolan egai tidaŋ habat ale natit tisoƀur
timasig, savi nəkako mai nəwag ŋai, be nəmauran tisoƀur am." 11 Avil
nasenturion sadəlom masuṽ hən nəsa aPol tokele, esəsəloŋ hən ahai wol-
wol mai amahean nəwag wol ŋai. 12 Husur ke naut hən nasusuahan enan
sanor hən namtƀitoh lan len nahəbati naut susus, isoƀur len galit p̃isi luke
namtiwol dani hən hum ma namtƀibar naut a Finiks hən namtƀitoh ei len
nahəbati naut susus. Naut enan evi naut susuahan tokəta vi nəsautwes
mai nanotwes.

Nəlan paru

13 Nəboŋ nəlan toṽuv kəkereh len nasaut, lunau ke ləƀibar naut a Finiks
ŋa loliv naga, lotuƀat wol tukot pəpadaŋ hən naholoul a Krit. 14 Avil
sədareh nəlan paru, nahəsan aNotis, eṽuv idaŋ tukot len naholoul a
Krit gəmai. 15 Husur nəlan iṽas nəwag wol gol ke edədas ƀiwol len nəlan
topat gol nəhon maienan, namtupair, sarmar mai nəlan. 16 Nəboŋ namt-
togam tarhəbab len natuhholoul, nahəsan a Kauta, namtoləboi namtƀeliv
natuhƀot vi məhat len nəwag wol, naut kəmas ke todaŋ, ale namtubaŋis
gati. 17 Nəboŋ tovi məhat tonoŋ, lopis garu hən nəwag wol hən naƀiltihau
hən asike ƀimap̃ul. Beti husur lomətahw ke likos len nasəhau a Sirtis,
lubar hən nəlai tovi aga, ale nətas isar hən galito, nəwag wol igam
mədau. 18 Nətas ekur habat hən ginamito gol ke pelan han lotuƀat bubu-
lan nəkako len tas. 19 Ale len nəmariboŋ totor han lubar hən nahudhutit
hən nəwag len tas hən navəlalit ŋai hən ləƀimaur. 20 Len nəmariboŋ
isoƀur namityal mai nam̃eso gail ləsavisi. Nəlan paru iṽas habat hən
ginamito van gol ke namtsadəlomi am ke namtƀimaur.

21 Nəboŋ ebəlav ləsəhan, beti aPol ile məhat, ikel mai galit ke,
"Lalum̃an, ivoi məttasəsəloŋ hən nalələgauan sagw. Asike məttawol dan

---

[b] **27.9** *Nəboŋ hən Nabəbaŋan* evi nəboŋ totibau seJu gail. Len nəboŋ enan ləsəhan, lobəbaŋ mai aGot. Aƀiltihai tutumav etutumav hən ƀebəbaŋ hən nəsaban mai nəsaan seJu gail. Nəboŋ enan ipat len nahəbati Septeba o Oktoba ŋa nətas isa masuṽ hən nawolan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naut a Krit, natit gail hən nəwag asike lətəmaƀulƀul, asike lətəmasig.
22 Be nukel mai gamit ke, ivoi mətetəgau gat nəlomito husur nəmauran
samito asike imasig, nəwag wol ŋai dereh timasig. 23 AGot tovi esagw
notoum san, nino len mariug aŋel san eil təban ginau 24 ike, ‘Sagemətahw
Pol. Dereh gimaur, geil m̃au len nakotan seSisa, ale aGot eviol həni mai
gaiug tia hən nəmauran salit ƀisi lotosah len nəwag wol mai gaiug.’
25 Imagenan, lalum̃an, mətelə̃ŋon tivoi am len nəlomito husur nukad
nadəlomian len aGot ke dereh tesum̃an nəsa tokele mai ginau. 26 Be dati-
maskos len naholoul ideh bai.”

27 Nəboŋ nawik eru togam gole, len mariug, nəboŋ nətas tosar hən
ginamit tukot len Nətas Atria, tuƀloh len mariug alat lotoum len nəwag
wol lunau ke lusal gəm pəpadaŋ hən naut ideh. 28 Lugol ris nəsarehan
hən nətas, saƀi ke namita[c] han tovi 37. Sədareh lugol ris nəsarehan tətas,
saƀi ke namita han tovi 27. 29 Lomətahw ke hum ma namtƀikos len nəvat,
ale lubar hən naga ivat bathuwag beti lusor tuṽ vir nalennəyal ƀegəmai.
30 Galevis lotoum len nəwag wol lohisi ke ligam dan nəwag, ale loriŋ
natuhƀot vi pan gəras ke libar hən naga gail dan nəmashuwag. 31 Be aPol
ikel mai nasenturion mai nasoltia gail ke, “Alatenan asike ləƀitoh len
nəwag wol, asike mətoləboi mətƀimakuv dan nəmatan.” 32 Beti nasoltia
gail luta kotov nəhau totah gat natuhƀot, gol ke isal.

33 Pəpadaŋ hən naut ƀilan aPol eŋir galit ƀisi ke lihan, ike, “Damə̃ŋ
nəmariboŋ evi 14 məttotoh van mətsəhan, ale nəhanan samit eƀuer.
34 Imaienan, ivoi ke mitihan natideh hən ƀevi tarhət samito. Mitimasgole
hən mətƀimaur. Husur nasivur ideh len nəkadumit asike imasig.”

35 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ, len nəholit ƀisi ilav nabəta, esipa len
aGot, eƀur nabəta ale etuƀat hani. 36 Galit ƀisi loləŋon ivoi am len nəloli-
to ale luhan. 37 (Ginamit ƀisi len nəwag wol enan namtovi 276.) 38 Nəboŋ
lotohanukub tonoŋ, lobubulan nawit len tas hən ƀigol nəwag wol
ƀeməlala.

Nəwag wol ikos, imaƀulƀul

39 Nəboŋ naut tolan, ləsaris ləboi naut be lokəta bunus naƀurhuut sua
tokad nabion lotoke ligol nəwag wol tikos lan, be ləsaləboii ke timaienan
o ledədasi. 40 Ŋa luta kokotov nəhau hən naga gail hən ləƀipat butitas.
Nəboŋ lotogol nauman en sal, lusah ruƀat nəhau gail lotopis gat nəṽos
wolwol gəlaru həni. Beti loliv nəlai mashuwag vi məhat hən nəlan ƀeṽuvi,
ale luwol vahut bitas. 41 Lubar naut nawilel tolev ale lukos. Nəmashuwag
edədas ƀerus be naƀiltitas iṽas nəbathuwag van van vəmaƀulƀul.
42 Nasoltia gail lusor utaut hən ləƀigol alat lotobaŋis gat galito limat hən
asike ləƀegəgar yav. 43 Avil nasenturion ike aPol timaur, ale ikai tas na-

---

[c] **27.28** Len nəboŋ enan ləsəkad namita, lukad nəfatom tovi pəpadaŋ hən namita eru.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sor-utaut-an enan. Ikele ke, alat lotoləboi nagəgaran leməlah len tas a m̃o,
gəgar vahut. 44 Ale ikel mai alat lotosuh ke, ideh litah gat nətarhai, ideh
litah gat nahudhuwag. Imagenan galit p̃isi lubar nabitas, lumaur.

Len naholoul a Malta

28 1 Nəboŋ namttovahut namtusab̃i ke nahəsan naholoul enan evi
Malta. 2 Husur naus eus mai naut esusus, alat lotosuh ei luvoi
habat hən ginamito. Lotuŋ nəhab, ale lukel nahəhaṽuran salito mai gina-
mito. 3 APol itariv nəhab galevis, be nəboŋ toriŋi len nəhab, nəm̃at sua,
nəvaipa[d], imakuv dan naut topud, hat navəlan. 4 Nəboŋ alat a Malta loto-
ris nəm̃at totahətah len navəlan, lusorsor mai galit gabag ke, "Ategai evi
naulum̃an togol nəmatan. Naut kəmas gai səmat len tas, nagot pəhaṽut
sidato, aNoran[e], asike idam̃ ke timaur am." 5 Be aPol ekur kuv nəm̃at vi
lan nəhab ale aPol imaur sal. 6 Luvatvat viri ke dereh aPol titob o titeh
tutut timat. Avil lutoh viri ebəlav sob̃uer. Natideh savisi həni. Ale logəgel
hən nənauan salito, lotub̃at kele ke evi nagot sua.[f]

7 Pəpadaŋ hən naut enan ikad nətan sinəvanuan totibau hən naho-
loul, nahəsan aPuplius. Gai ike, "Ivoi," mai ginamito ale ekətkəta təban
ginamit len nəmariboŋ itor. 8 Len nəboŋ enan atəman aPuplius eməsah.
Ipat len nəmel, epud mai ep̃irp̃ir. APol ivan həni, isor tuṽ. Nəboŋ tonoŋ
eriŋ navəlan gəlar lan ale imaur. 9 Husur natenan, galit p̃isi len naholoul
lotoməsah, logəm hən aPol ale lumaur. 10 Loputsan ginamit hum namttovi
vanuan toyalyal gail. Ale nəboŋ namttoutaut hən namtb̃iwol vi lau, lou-
san natit p̃isi b̃evi tarhət sinamit len nawolan sinamito.

A Malta vi Rom

11 Husur nahəbati itor namtovi lau len nəwag wolwol ta Aleksadria
tokir len naholoul enan len nahəbati naut susus. Ikad Naməlav Larmiṽan[g]
tovi naməlauah han. 12 Namtubar naut a Sirakus, ale namtutoh ei nəmari-
boŋ itor. 13 Beti namtoriŋ naut enan namtubar naut a Rekium. Pelan han
nəlan len nəsautwes etəvah, namtoriŋ naut enan, ale hois han namtubar
naut a Puteoli. 14 Len naut enan namtusab̃ nəvanuan nadəlomian lotous
ginamit hən namtb̃itoh mai galito len nawik esua. Imagenan namtogəm
vəbar naut a Rom.

15 Nəboŋ nəvanuan nadəlomian gail ei lotosəsəloŋ həni ke namtto-
gəmai, logəm van vəbar Nəmaket siAppius mai Naim Ŋavŋav Itor[h] hən

---

[d] **28.3** *Nəvaipa* evi nəm̃at tosa, nəboŋ b̃ihat avan ideh, nabehi han igol ke timat.
[e] **28.4** ANoran evi nahəsan nagot tovi pəhaṽut sua silat a Kris. [f] **28.6** Uman 14.11
[g] **28.11** Alat a Kris luke nagot toil a m̃o salito ikad anatun eru artovi naməlav gəlaru. Nahəsalaru aKastor mai aPoluks [h] **28.15** Nəmaket siAppius evi navile topat nakilomita tovi 69 a tut hən naut a Rom. Naim Ŋavŋav Itor evi navile topat nakilomita tovi 53 a tut hən naut a Rom.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ləƀebubur mai ginamito. Nəboŋ aPol toris galito, eləŋon ivoi am len
nəlon, ale esipa vi təban aGot.
16 Nəboŋ namttobar naut a Rom, ludam̃ hən aPol ƀitoh səƀon len naim
sua mai nasoltia tokətkəta kəkol həni.

APol len naut a Rom

17 Len nəmariboŋ totor tohusuri, aPol ekis naJu gail lotoil a m̃o gəmai.
Nəboŋ lotoƀonƀon ikel mai galit ke, "Lalum̃an, aṽagw gail, naut kəmas
nəsagol natideh tomədas nəvanuan sidat gail mai naṽide setəmadat ta
sutuai, naJu gail lutah gat ginau len naut a Jerusalem ale loriŋ ginau
len navəlan alat a Rom. 18 Nəboŋ lotous nausian gail mai ginau, luke
leriŋ ginau nivan husur ləsəsaƀ natideh tonor hən nəƀimat. 19 Avil nəboŋ
naJu gail lotosor mətahuni, igol ke nous ke nikot len nakotan seSisa,
naut kəmas nəsəkad natideh hən naƀikot hən nəvanuan sagw gail sile.[i]
20 Bathut natgalenan, nokis gamit gəmai hən nəƀeris gamit mai sor mai
gamito. Nukad natsen galegai sil nə-vatvat-viri-an seIsrael, tovi aKristo."
21 Ale lusor vari ke, "Namtsəlav naloƀulat ideh a Jutea tosor husur
gaiug, mai avan ideh tobar naut egai sakel uri o sakel natideh tosa husur
gaiug. 22 Be namtuke namtesəsəloŋ hən nənauan sam̃ gail, husur namto-
ləboii ke, nəvanuan gail len naut p̃isi lusor tas naluṽoh egaii hən nalotuan
totile."
23 Loriŋ gat nəboŋ sua vir aPol ale galit isoƀur logəm vi lan naim totoh
lan. Tuƀat dudulan vəbar nalenmariug aPol isor vahvah mai galito, ikel
ur natohan pipihabəlan aGot ale len nalo siMoses, mai natosian sihai
kelkel ur gail, ikel natgalenan hən ləƀegəgel hən nənauan salit husur
aYesu. 24 Galevis lunau ke aPol ekitin, galevis am ləsadəlomi. 25 Husur
nənauan salit sasua, lotuƀat riŋ naut enan. Ale aPol isor tətas am ke,
"ANunun aGot ekitin nəboŋ tokel mai atəmadat ta sutuai len ahai kelkel
ur, aIsaiah, 26 ke,

" 'Givan hən nəvanuan galegai, gike,
"Len nasəsəloŋan samito, dereh mətesəsəloŋ
be asike mətosəsəloŋ ləboi nəsa notokele,
ale len nakətaan samito, dereh mətekəta
be asike mətokəta ləboi nəsa notogole."
27 Husur nəkadun alategai egəm ṽonṽon,
pəpadaŋ nədariŋalit eƀulƀulol,
ale namətalit iƀer.
Asike lətəmagenan,
namətalit takəta ris nəsa notogole,
nədariŋalit tasəsəloŋ hən nəsa notokele,

---

[i] **28.19** Uman 25.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəlolit taləboi natgalenan,
ale lətəpair van hən ginau,
ale nətagol galit lətəmaur.'[j]
28-29 "Ale ginau nuke məteləboii ke, nə-lav-kuvi-an enan dan nəsaan,
aGot esəvati tia van hən alat ləsavi Ju, ale galit dereh lesəsəloŋ balai!"[k] [l]
30 Len nasihau eru aPol itoh ei len naim gai torentem, ale ehəhaṽur hən
nəvanuan p̃isi lotogəm həni. **31** Ikel ur natohan pipihabəlan aGot, ep̃usan
husur Nasub̃ aYesu Kristo len na-il-b̃uri-an, ale səkad avan ideh tomədasi.

---

[j] **28.27** Isa 6.9-10; Luk 8.10 [k] **28.28-29** Psa 67.3; Luk 3.6 [l] **28.28-29** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: 29 *Nəboŋ tokel nasoruan enan tonoŋ, naJu gail luvan, lusor b̃alb̃al habat mai galit gabag.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Rom

Naloƀulat napisulan aPol totosi van hən alat a Rom

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi van hən ase?
Itosi van hən alat siYesu len naut a Rom.
APol itosi hən nəsa?
Itosi hən ƀeṽusan galit ke, nəmatan siYesu igol dattoləboi datƀinor len nəhon aGot, ale aYesu dereh tevi tarhət sidato hən datƀikad nəmauran tovoi.
APol itos naloƀulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 57 nəboŋ totoh len naut a Korint.

APol itos naloƀulat napisulan egai hən ƀeutaut hən napĩsal san vi lan naut a Rom. Ike tevi tarhət silat siYesu ei, beti dereh tivan hən naut a Spen. Ale aPol isor vəsvəsai nadəlomian silat siYesu mai naṽide hən nadəlomian enan ƀegəgel hən nəmauran silat siYesu. (1.1–16.27)

1) Na-ke-ivoi-an mai nalənonian siPol (1.1-17)
2) Nəvanuan gail p̃isi loləboi ləƀimaur len aYesu ŋai (1.18–3.20)
3) Napĩsal siGot hən ƀilav kuv nəvanuan gail dan nəsaan salito (3.21–4.25)
4) Nəmauran toveveu len aKristo (5.1–8.39)
5) Nə-nau-utaut-an siGot m̃os alat seIsrael (9.1–11.36)
6) Naṽide silat siYesu (12.1–15.13)
7) Nə-maris-kotovi-an mai na-ke-ivoi-an gail (15.14–16.27)

Na-ke-ivoi-an siPol

1 1 Ginau, aPol, nutos naloƀulat napisulan egai. Novi naslev sua
seKristo, aYesu, aGot totabtabuh len ginau hən nəƀevi hai pispisul
m̃os na-kel-uri-an san tovoi. 2 Sutuai, nəboŋ aYesu savisi sal, aGot ikel
gati ke dereh tikel vəhot na-kel-uri-an san tovoi. Ale ikel vəhoti len nəsa
ahai kelkel ur gail lototosi len natosian siGot.[a] 3-4 Na-kel-uri-an tovoi
ehusur aNatun aGot, aYesu. Len nəmauran san len navile a pan, ikad

---

[a] **1.2** Isa 52.7, 61.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəpasian len nəbathuyah siTevit tovi Kiŋ.[b] Ale aNunun aGot ikel uri ke
tovi aNatun aGot len nədaŋan nəboŋ togol tole məhat dan nəmatan.[c] Gai
evi aYesu Kristo, aMasta sidato. 5 Len gai, aGot eviol kəmas hən navoian
mai ginau,[d] hən nəƀevi ahai pispisul m̃os nahəsan aKristo, hən nəƀekis
nəvanuan dan naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile p̃isi, hən ləƀigol husur
nəsa tokele bathut nadəlomian lotokade lan. 6 Gamit a Rom, mətovi galit
galevis. AGot ekis gamit am hən mətƀevi seKristo.
7 Ginau aPol, nutos naloƀulat napisulan egai van hən gamit p̃isi a Rom,
aGot toləmas bun gamito, gai tokis gamit hən mətƀevi esan səƀon.
AGot atəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo areviol kəmas hən navoian
mai gamito, arigol nəlomit tikad natəm̃at.

Nalənonian siPol hən ƀevi Rom

8 Nuke nikele bai ke, len aYesu Kristo, nosipa vi təban aGot hən gamit
p̃isi, husur nəvanuan gail lukel ur nadəlomian samito len navile a pan
kavkav. 9 AGot notoum san len nəlogw kavkav nəboŋ notokel ur na-
kel-uri-an tovoi husur aNatun ulum̃an, aGot eləboii ke notokitin nəboŋ
notokel ke notosor tuṽ m̃os gamit tabtab. 10 Akis vəbar damənai len
na-sor-tuṽ-an sagw, nous aGot ke, ƀeləŋoni, dereh tigol nap̃isal ideh hən
nəƀem̃ədoŋ təban gamito. 11 Husur noləŋon masuṽ hən nəƀeris gamito,
hən ke, len nagəmaian sagw, mətƀikad naviolan ideh seNunun aGot hən
ƀigol mətƀidaŋ am. 12 Noləŋon masuṽ hən nəƀeris gamito hən datƀigol
datƀeləŋon ƀivoi am len nəlodat gabag, nuke nevi tarhət samit len nadəlo-
mian samito mai gamit am mətevi tarhət sagw len nadəlomian sagw.
13 Bathudud nadəlomian gail, nuke mətelə̃boii ke notonau utaut hən
nəƀem̃ədoŋ təban gamito. Nugol vəha-soƀur həni be natgalevis lupatpat
gol ginau vəbar damənai. Nuke neum samito ale nauman sagw len gami-
to tikad naṽite hum notokade len alat ləsavi Ju len naut tiltile gail am.[e]
14 Noləboii ke aGot eriŋ nauman len ginau ale nimasgole m̃os nəvanuan
gail p̃isi, nəvanuan naƀiltivile gail mai auleut gail, alat lotokad naləboian
mai alat lototətan həni. 15 Husur natenan, noutaut, noləŋon nəƀikel ur na-
kel-uri-an tovoi mai gamit a Rom am.
16 Nahurugw səsa hən na-kel-uri-an tovoi. Evi nədaŋan siGot m̃os nə-
lav-kuvi-an dan nəsaan silat lotokad nadəlomian: m̃os naJu gail a m̃o,
beti alat ləsavi Ju. 17 Husur na-kel-uri-an tovoi ikel vəhot nap̃isal hən aGot
ƀigol datƀinor len nəhon. Nap̃isal enan etuƀat len nadəlomian van van,
inoŋ len nadəlomian. Hum natosian siGot toke, "Len nadəlomian nəva-
nuan nanoran ikad nəmauran."[f]

---

[b] **1.3-4** Mat 1.1 [c] **1.3-4** Psa 2.7 [d] **1.5** Len nasoruan ta Kris len naut egai ike *ginamito,* be alat lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke tosor husur gai səƀon.
[e] **1.13** Uman 19.21 [f] **1.17** Hab 2.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəlol paŋpaŋ siGot van hən nəsaan

18 AGot len nəmav evəhot nəlol paŋpaŋ san. Nəlon epəŋas nəsaan silat
lotomətahun aGot, lotopul hən nəsaan. Galit, len nəsaan salito, lososuan
nakitinan.
19 Galit loləboi nakitinan husur aGot, bathut igol iɸarɸ̃ar hən gali-
to. 20 Naut kəmas lotodədas ləƀ̃eris nədaŋan san topat vi sutuai mai
naƀ̃oruan san hum aGot; be nədaŋan mai naƀ̃oruan san aruɸarɸ̃ar len
natit ɸ̃isi togole. Husur len natuƀ̃atan nəboŋ aGot togol navile a pan, van
vəbar dameŋai, nəvanuan gail loris natit aGot togol gail. Imaienan ləsa-
ləboi ləƀ̃etətas gol galito. 21 Husur ke, naut kəmas lotoləboi aGot maienan,
ləsəsal suh nəyalyalan san sum̃an tovi Got, ləsasipa vi təban. Be nənauan
salito egəm vi ut kəmas, nənauan salit səkad nə-nau-ləboii-an lan, lopul
hən nəmargobut ŋai. 22 Lukel ke lotokad namitisau hən nəmauran tonor,
be logəm vi hoṽon gail. 23 Lugel nəyalyalan siGot totoh vi sutuai hən
nəlablab gail lotokad nənahənah hən nəvanuan ləƀ̃imat, nəman naməsav
gail, narivatvat gail mai natit lotokəlkəlah.[g]
24 Imagenan, aGot eriŋ gaƀ̃ulan galito hən ləƀ̃igol natideh lotoləŋoni
len nəlolito, gol ke, len naƀ̃iŋƀ̃iŋalan salito, lomədas nibelit gabag len
naitian tosa lotogolgole. 25 Lugel nakitinan husur aGot hən naliliboŋan.
Ale lulotu hən natit aGot togol gail, lugol lotovi slev salit gail. Ləsalotu
hən aGot togol natgalenan, be gai inor hən nə-sal-suhi-an van vi sutuai.
Ganan!
26 Husur lotogol natgalenan aGot eriŋ gaƀ̃ulan galito hən ləƀ̃igol naṽide
toƀ̃iŋƀ̃iŋal ideh lotoləŋoni. Alatpəhaṽut salit tu lupair dan naɸ̃isal hən
naitian mai asoalit gail hən ləƀ̃igol naitian mai galit gabag. 27 Len naṽide
tomaienan alalum̃an lupair dan naitian mai alatpəhaṽut, nəlolit isahsah
len galit gabag. Alalum̃an loƀ̃ur kotov naṽide tonor, lugol toƀ̃iŋƀ̃iŋal mai
galit gabag. Ale sil nəsaan lotogol gail, nəpanismen tonor hən nəsa galit
səƀ̃olit lotogole ibar galito.
28 Bathut lotonau ke na-ləboi-aGot-an savi natideh, aGot eriŋ gaƀ̃ulan
galit hən ləƀ̃itoh len nə-nau-sabsab-an salito. Imaienan lugol nəsa sanor
hən ləƀ̃igole. 29 Logəm pul hən nəsaan tiltile gail: naƀ̃oruan sasa, na-
ləŋon-masuṽ-hən-natite-an hən natite, nəsasaan, lutaƀ̃ulol bulos avan
ideh husur nəsa tokade. Lugolgol nəmatan, lopul hən naṽitṽituhan mai
nagəgərasan. Lohəhaṽur hən ləƀ̃igol na-ləŋon-isa-an len nəvanuan gail,
lukel nəmadun nəvanuan gail, 30 lusor mədas nahəsalito. Lomətahun bun
aGot, len naṽivan salit ləsənau avan ideh am. Nəholit ileleah ale lusor
patpat galit məhat. Lukad namitisau hən ləƀ̃inau tabtab hən naɸ̃isal tove-
veu hən ləƀ̃igol nəsaan. Ləsagol nəsa atata mai anana artokele. 31 Len

---

[g] **1.23** Deu 4.16-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naṽide hən nəmauran salito ehum lotomelmel, loƀur kotov na-kel-gati-an salit gail, na-ləmas-buni-an eƀuer len galito, nəlolit sətaŋis avan ideh, ehum ləsəkad nalolosaan ideh. 32 Loləboii ke, bathut aGot tonor, ikele ke, nəvanuan gail lotogol naṽide lotomaienan limasmat. Avil lohusur naṽide galen sal. Savi natenan ŋai, be lohəhaṽur hən ləƀeris nəvanuan gail am ləƀehusur naṽide salito.

AGot inor len nə-saƀ-səhoti-an san gail

2 1 Gaiug gotosaƀ səhoti ke nəvanuan tile am timaspanis, gəsaləboi gəƀetətas gol gaiug, husur gaiug am gusa sum̃an galito. Nəboŋ gotosaƀ səhoti ke avan ideh timaspanis husur nəsaan san, be gaiug gusaƀ səhoti ke gaiug am gimaspanis, husur gaiug gugol nəsaan top̃itp̃itoṽ.[h] 2 Datoləboii ke, nəboŋ aGot tosaƀ səhoti ke nəvanuan limaspanis sil lotogol natenan, nə-saƀ-səhoti-an san inor hən nakitinan. 3 Imagenan, gaiug, nəboŋ gotosaƀ səhoti ke galit limaspanis be gaiug gohusur naṽide top̃itoṽ hum galito, gunau ke gotoləboi gəƀigam yav dan nəpanismen siGot a? Ao! 4 Gəsaləboii ke aGot tovoi masuṽ hən gaiug a? Gai satutut hən ƀemətahun gaiug; len nasusumaran, itoh mədau mai gaiug. Gəsaləboii a? Hum ma natgalenan ləsavi natideh len gaiug. AGot ivoi hən gaiug hən ƀesəhar gaiug van hən nəpairan dan nəsaan, gəsənau səhoti a? 5 Be gaiug guhaihai, nəkadum̃ iṽonṽon, gomətahun gəƀipair dan nəsaan sam̃. Bathut gotomaienan gugol ke nəpanismen sam̃ gabag evivi məhat am, husur nəboŋ hən nəlol paŋpaŋ dereh tegəmai. Evi nəboŋ aGot ƀikel vəhot nə-saƀ-səhoti-an san tonor, mai nəpanismen.[i] 6 AGot dereh tilav nap̃urp̃uran mai nəvanuan p̃isi tinor hən nəsa lotogole.[j] 7 Dereh tilav nəmauran vi sutuai mai alat lotosusumar hən ləƀigol navoian, lotodaŋ len aGot hən ƀeviol hən nəyalyalan, nə-sal-suh-galito-an mai nəmauran topat vi sutuai. 8 Be len naƀiltilol paŋpaŋ san, dereh nəlon aGot tepəŋas alat lotonau galit səƀolito ŋai, ləsagol nəsa nakitinan tokele, be lotopul hən nəsaan len nəmauran salito. 9 Na-ləŋon-isa-vəsa-an mai nəmauran todaŋ dereh aribar nəvanuan p̃isi lotogolgol nəsaan: naJu gail a m̃o, beti alat ləsavi Ju. 10 Be alat lotogolgol navoian, dereh aGot tisal suh galito, teputsan nahəsalito, teriŋ natəm̃at len nəlolito: naJu gail a m̃o, beti alat ləsavi Ju. 11 Husur naṽide siGot ep̃itoṽ van hən nəvanuan p̃isi, ideh satile.[k]

12 Alat ləsəkad nalo siGot be lotogol nəsaan, dereh limasig naut kəmas ləsəkad nalo. Avil alat lotokad nalo be lotogol nəsaan, nalo dereh tisaƀ səhoti ke limaspanis. 13 Husur savi alat lotosəsəloŋ hən nalo aGot togol lotonor len nəhon; be alat lotogol nəsa nalo tokele, dereh aGot teriŋi ke

---

[h] **2.1** Mat 7.1; Luk 6.37. Len naut egai aPol esivoh len naJu gail husur lupatpat galit məhat səhor alat ləsavi Ju. [i] **2.5** Zep 1.14-18, 2.2-3 [j] **2.6** Psa 62.12; Pro 24.12
[k] **2.11** Deu 10.17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

galit linor len nəhon. 14 Husur, alat ləsavi Ju ləsəkad nalo siGot, ləƀehusur naƀoruan salito ale gol nəsa nalo tokele, ehum lotokad nalo len nəlolito, naut kəmas ləsasəsəloŋ həni boŋ ideh. 15 Len naṽide salito imasil ke aGot totos gat nalo len nəlolito, husur nəlolit gail mai nənauan salit səƀolit arukel vəhot nəsaan mai galito o arukel mai galit ke lotonor. 16 Dereh aGot tigol natgalenan len nəboŋ ƀepəpehun navoian dan nəsaan len natit gail nəvanuan p̃isi lotosusuani. Napəpehunian enan, dereh teriŋi len navəlan aKristo aYesu, hum na-kel-uri-an sagw tovoi tokele.

NaJu gail mai nalo

17 Be gaiug gotovi Ju, gumabe? Gaiug gudaŋ len nalo siGot, gusor pat-pat gaiug məhat hum aGot tovi amaheam̃. 18 Gaiug goləboi nəsa Nasuƀ toləŋoni, goləboi nəsa tonor mai nəsa tosa husur nalo san eṽusan gaiug. 19 Len nənauan sam̃ gunau suluṽi ke gotoləboi gəƀesəhar nəvanuan gail, lotovi metƀesw len nənauan salito. Gunau suluṽi ke gotohum nam̃ial toləboi ƀem̃ias nap̃isal m̃os alat lototoh len nəmargobut. 20 Gunau suluṽi ke gotovi hai p̃usan m̃os alat lotovi hoṽon mai alat ləsəmatmatu len nadəlomian salito. Gaiug gotovi Ju gunau maien həni husur gukad nalo siGot tovi nəkadun naləboian mai nakitinan. 21 Imaienan, gəƀeṽusan avan ideh gail, imabe gəsaṽusan gaiug gabag? Gukel uri ke, “Samtevənvənah!” be gaiug, govənvənah a? 22 Gukele ke, “Samtigol naitian toƀur kotov nəlahan!” be gaiug, gugol naitian toƀur kotov nəlahan a? Gaiug gomətahun bun nəlablab gail, be naim nalotuan hən nəlablab gail, govənah lan a?[l] 23 Gaiug gusor patpat nalo siGot məhat, be goƀur kokotov nalo enan mədas nahəsan aGot a? 24 Husur natosian siGot ike, “Gamit məttovi Ju, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile lusor mədas nahəsan aGot sil gamito.”[m]

25 Gəƀigol husur nəsa nalo siGot tokele, na-tiv-dalusi-an seJu evi natit tovoi husur ipat len nalo. Be gəƀeƀur kokotov nalo, na-tiv-dalusi-an sam̃ savi natideh. Ehum gəsavi Ju. Ehum gəsəkad na-tiv-dalusi-an len gaiug boŋ ideh. 26 Imagenan, alat ləsəkad na-tiv-dalusi-an, galit ləƀigol husur nəsa nalo tokele, len nabunusian siGot esum̃an lotokad na-tiv-dalusi-an tia, esum̃an lotovi Ju gail. 27 Ale alat lotogol husur nəsa nalo tokele be ləsəkad na-tiv-dalusi-an, galit dereh lisaƀ səhoti ke, gaiug gotovi Ju gotokad na-tiv-dalusi-an, gimaspanis husur gukad nalo be goƀur kokotovi. 28 Savi nəpasian o na-tiv-dalusi-an nəvanuan tokade len niben togol tovi Ju kitin. 29 Ao. NaJu kitin evi Ju m̃au len nəlon. Ale na-tiv-dalusi-an kitin evi na-tiv-dalusi-an hən nəlon. Na-gol-husur-nalo-an edədas ƀigol na-tiv-dalusi-an kitin len nəlon, ao, aNunun aGot igole. Ale dereh aGot tisal

---

[l] **2.22** Deu 7.25. NaJu gail lomətahun nəlablab husur nalo siGot tokai tasi, be lovənoh natit topat len naim nalotuan silablab gail, ale lohəhaṽur hən nəvat lotokade len nəboŋ lotop̃ur həni. [m] **2.24** Isa 52.5.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

suh nəvanuan tomaienan. Nəvanuan gail asike ləƀisal suhi, be aGot m̃au dereh tisal suhi.[n]

3 1 Ƀimagenan, ivoi mabe hən avan ideh ƀevi Ju? Ivoi mabe hən ƀikad
na-tiv-dalusi-an? 2 Ivoi habat len natit p̃isi! Metəkav ikad natsua:
aGot eriŋ nasoruan san len navəlan naJu gail.[o] 3 Be galit galevis asike
ləƀidaŋ len aGot, gunau ke nə-par-dəlomi-an salito igol aGot sədaŋ len
na-kel-gati-an san gail a? 4 Ao! Satimaienan! AGot ekitin, akis igol nəsa
tokele, naut kəmas nəvanuan p̃isi lovi vanuan naliliboŋan gail. Hum
aTevit aKiŋ tokele sutuai ke,

"Nasuƀ aGot, natit p̃isi gotokele m̃au, ekitin.
Avan ideh ƀike ƀisor tas gaiug len nakotan,
dereh tisaƀ səhoti ke gotonor, gokitin,
ale dereh gewin len nakotan enan."[p]

5 Be nəsaan sidat ƀeṽusan p̃arp̃ar hən nanoran siGot, datekəmabe?
Datoləboi datƀike aGot sanor nəboŋ topansem gidato a? Ao! Ikad nəva-
nuan lotonau tomaienan, 6 be nənauan salit sakitin. AGot asike tanor,
asike taləboi tapəpehun navoian dan nəsaan hən navile a pan.

7 Ikad nəvanuan lotoke, "Be naliliboŋan sagw ƀigol p̃arp̃ar hən nakiti-
nan siGot gol nəvanuan gail ləƀisal suh nəyalyalan san, ƀimaienan, imabe
aGot ipansem ginau sal sil naliliboŋan sagw hum tovi saan?" 8 Ale nəva-
nuan galevis lusor mədas ginamito. Lukel ke, namtuke, "Namtigol nəsaan
hən nəsaan ƀigol navoian!" Alat lotokəmaienan, dereh lipanis, ale ivoi
hən ləƀipanis![q]

Səkad nəvanuan nanoran ideh

9 Ale datekəmabe? Mətunau ke ginamit namttovi Ju, len nəhon aGot
namtuvoi səhor nəvanuan tile gail am a? Ao, namtsəmaienan. Noil hirhir
len nəsa notokele tia ke, nəvanuan p̃isi, naJu gail mai alat ləsavi Ju, galit
p̃isi lugolgol nəsaan. Nəsaan iwol hən nəmauran salito. 10 Hum natosian
siGot toke,

"Səkad nəvanuan nanoran ideh,
sasua kasi.
11 Səkad avan ideh tokad naləboian kitin,
səkad avan ideh toləŋon ke teləboi aGot
12 Galit p̃isi lupair dani,
naṽide salit p̃isi isa batbat.
Səkad avan ideh togol navoian,

---

[n] **2.29** Deu 30.6. Len nasoruan Ipru namilen *Ju o Jutah* evi nə-sal-suhi-an. Gen 29.35.
[o] **3.2** Len naut egai aPol ike *metəkav,* be sakel natideh tovi na-vəha-ru-an tohusuri.
[p] **3.4** Psa 51.4 [q] **3.8** Len naves 5-8, aPol isor var naJu gail nəlolit topəŋas aPol husur lotonau ke aPol tokel ke nalo tovi ut kəmas.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sasua kasi."[r]
13 "Nasoruan salit isa hum nəɓon naɓirimat toɓos nətan.
Namealito igol nagəgərasan.
Nəsa lotokele igol nasənahan,
hum nabehi hən nəm̃at togole nəboŋ tohat nəvanuan."[s]
14 "Nabuŋolit epul hən nasoruan namədasian mai
na-mətahun-buni-an."[t]
15 "Lusav̄sav̄ut hən ləɓigol nəmatan.
16 Lugol namədasian mai na-ləŋon-isa-an len naut p̃isi lotovi lan.
17 Ləsaləboi ləɓitoh mai nəvanuan tile ideh len natəm̃at."[u]
18 "Ləsamətahw len nəyalyalan siGot. Ləsənau."[v]
19 Gidat datoləboii ke natideh nalo tokele, ikele van hən alat lototoh len navəlan nalo, hən nəvanuan gail asike ləɓeləboi ləɓetətas gol galit am, ale hən ɓimasil ke nəvanuan p̃isi len navile a pan dereh likot len nakotan siGot. 20 Imaienan, avan ideh saləboi ɓinor len nəhon aGot husur togol husur nalo. Nalo ipat ŋai hən datɓebunus ləboi nəsaan sidato lan.[w]

Datunor mabe len nəhon aGot?

21 Be gagai, aGot evəhot nap̃isal hən datɓinor len nəhon, ale na-gol-husur-nalo-an savi natideh həni. Nap̃isal enan, nalo siMoses mai ahai kelkel ur gail lopəhav utaut həni sutuai tia.[x] 22 AGot eriŋi ke dattonor len nəhon nəboŋ dattoriŋ nəlodat len aYesu Kristo. Imaienan hən nəvanuan p̃isi lotokad nadəlomian. Nəvanuan p̃isi lop̃itp̃itov̄, 23 husur nəvanuan p̃isi lugol nəsaan, ŋa lutoh a tut, a tut masuv̄ dan aGot, ləsanor kasi hən ləɓibar nəyalyalan san. 24 Avil, len naviolan hən navoian aGot toviol kəmas həni, len aKristo aYesu tov̄ur nəmakuvan sidato, aGot eriŋi ke dattonor len nəhon. 25 AGot eviol hən aYesu hum naviolan hən natutumavan, hən nəmatan san ɓidakuv nəlol paŋpaŋ siGot, nəlon topəŋas nəvanuan gail sil nəsaan salito. Len nadəlomian lotokade len nəmatan siYesu m̃os galito, aGot eruɓat nəsaan salit dan galito. Natutumavan hən aYesu igol nanoran siGot ip̃arp̃ar, bathut ke, satutut hən tomətahun galito, ekəta səhor nəsaan silat ta m̃o, ta sutuai, səpansem galito. 26 AGot igol natgalenan hən nanoran san ɓimasil len nəboŋ ta dameŋai. Igol tomaienan hən gai gabag ɓinor, ale hən ɓigol nəvanuan ləɓinor len nəhon, ləɓikad navoivoian maii nəboŋ lotokad nadəlomian len aYesu topanis salito.
27 Imagenan, datoləboi datɓisor patpat gidat məhat hən natideh a? Aoa! Datoləboi datɓikad navoivoian mai aGot len nalo dattogol husuri a?

---

[r] **3.12** Hən naves 10-12, ris Psa 14.1-3, 53.1-3 [s] **3.13** Psa 5.9, 140.3 [t] **3.14** Psa 10.7
[u] **3.17** Hən naves 15-17, ris Isa 59.7-8 [v] **3.18** Psa 36.1 [w] **3.20** Psa 143.2; Kal 2.16
[x] **3.21** Rom 1.17. Len naut egai nasoruan ta Kris sake siMoses, be nalo aPol tosor husuri evi naloɓulat torim aMoses totos gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ao! Datukad navoivoian mai aGot husur datukad nadəlomian len aYesu.
28 Nəbathusoruan sagw imaiegai ke: len nadəlomian dattokade, aGot eri-
ŋi ke dattonor len nəhon, savi len nalo dattogol husuri. 29 AGot evi Got
seJu gail ŋa? Be alat ləsavi Ju, gai savi aGot salito a? Evoi! Evi aGot salito
am! 30 Husur Got esua ŋai. Len nadəlomian eriŋi ke nəvanuan gail lunor
len nəhon, naut kəmas lotokad na-tiv-dalusi-an o ləsəkade.[y] 31 Namilen
ke nadəlomian igol nalo evi ut kəmas a? Ao Səmaienan! Nəboŋ dattoriŋ
nəlodato len aGot, datugol husur nalo len nakitinan.

Nadəlomian siApraham

4 1 Ginamit namttovi Ju, ivoi hən namtb̃inau aApraham tovi atəma-
namit ta sutuai. Datb̃isor husur nap̃isal hən nəvanuan b̃egəm b̃inor
len nəhon aGot, aApraham isab̃i ke imabe? 2 AGot təsab̃ aApraham tanor
len nəhon husur natit aApraham togol gail, aApraham təkad natesua hən
tasor patpat gai məhat lan. Be səmaienan. Avan ideh saləboi b̃isor pat-
pat gai məhat len nəhon aGot. 3 Husur natosian siGot ike, "AApraham
edəlom na-kel-gati-an siGot, ale husur natenan aGot eriŋi ke tovi vanuan
nanoran."[z]

4 Nəvanuan toum, nap̃urp̃uran san savi naviolan, be evi p̃urp̃uran hən
nauman san.[a] 5 Be datsəmaienan mai aGot. AGot evi aGot toriŋi ke nəva-
nuan nəsaan lunor len nəhon. AGot sariŋi ke galit lunor len nəhon hum
tovi nap̃urp̃uran hən nauman salito, be eriŋi ke lunor len nəhon hum tovi
naviolan husur nadəlomian lotokade lan.

6 Mitinau aTevit tokəmaienan, nəboŋ tosor husur nahəhaṽuran silat
aGot toriŋi ke galit lotonor len nəhon, naut kəmas nauman salit gail.
ATevit ike,

7 "Alat aGot torub̃at na-b̃ur-kotov-nalo-an salit gail dan galito,
navoian siGot igol lukab həni.
Alat aGot tokas kuv nəkabut salit hən nəsaan salit gail,
navoian siGot igol lukab həni.
8 Evoi, lukab həni, lohəhaṽur həni,
husur aGot asike itos gat nəsaan salito gail am hum nəkabut
salito."[b]

9 Be nahəhaṽuran enan, ipat m̃os alat lotokad na-tiv-dalusi-an ŋa? Ao!
Ipat m̃os galito mai alat ləsəkade sal. Husur datuke, "AApraham edəlom
na-kel-gati-an siGot, ale husur natenan aGot eriŋi ke tovi vanuan nano-
ran."[c] 10 Be natenan evisi ŋais? Evisi a m̃o len na-tiv-dalusi-an siApraham

---

[y] **3.30** Deu 6.4; Kal 3.20. [z] **4.3** Gen 15.6; Kal 3.6 [a] **4.4** Gəb̃eum sivan ideh am, nauman gotogole evi nəkabut gai tokade len gaiug, nauman sam̃ igol gai ikabut sam̃. Natenan igol nap̃urp̃uran sam̃ savi naviolan, be gai isar gel nəkabut san. [b] **4.8** Psa 32.1-2
[c] **4.9** Gen 15.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

o a tahw lan? Imasil ke aGot eriŋi ke tovi nəvanuan nanoran nəboŋ səkad
na-tiv-dalusi-an sal. 11 Na-tiv-dalusi-an aApraham tokade a tahw, evi
nə-ta-gati-an togol top̃arp̃ar ke, aGot toriŋi ke, inor len nəhon. Imaienan,
imasil ke aApraham ikad navoivoian mai aGot bathut nadəlomian tokade
tia ale na-tiv-dalusi-an san egəm a tahw.[d] Imaienan aApraham evi atəma-
lit p̃isi lotokad nadəlomian be ləsəkad na-tiv-dalusi-an. AGot eriŋi ke
lunor len nəhon bathut nadəlomian salito. 12 Ale alat lotokad na-tiv-dalu-
si-an, ləb̃ikad nadəlomian top̃itoṽ hum nadəlomian aApraham atəmadat
tokade nəboŋ səkad na-tiv-dalusi-an sal, aApraham evi atəman alatenan
am.

Len nadəlomian datukad na-kel-gati-an siGot

13 Sutuai aGot ikel gati ke tilav navile a pan mai aApraham mai
nəpasusan san gail. Nəboŋ aGot tokel na-kel-gati-an enan, savi husur
aApraham togol husur nalo, be husur, len nadəlomian aApraham tokade
lan, aGot eriŋi ke inor len nəhon.[e] 14 Husur na-kel-gati-an siGot təpat m̃os
alat lotogol husur nalo ŋai, nadəlomian asike tavi natideh, ale na-kel-gati-
an enan san asike təsarpoh. 15 Be nalo igol nəpanismen siGot egəm hən
alat lotob̃ur kotovi. Be nalo tab̃uer, na-b̃ur-kotov-nalo-an am tab̃uer.[f]
16 Imaienan, len nadəlomian ŋai aGot eriŋi ke gidat datunor len nəhon,
hən datb̃ikad na-viol-kəmas-an san, hən nəpasusan siApraham p̃isi
ləb̃ikad nəsa aGot tokel gati. Ale datb̃ikad nadəlomian len aGot sum̃an
aApraham, dereh datikad nəsa aGot tokel gati, naut kəmas dattovi Ju dat-
tokad nalo o datsəmaienan. Husur aApraham evi tata sidat p̃isi dattokad
nadəlomian. 17 Hum aGot tokel maii len natosian san ke, “Nugol gaiug
govi tata sinaluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.”[g] Len nəhon aGot,
aApraham evi atəmadato husur ikad nadəlomian len aGot tolav nəmau-
ran mai alat lotomat, ikad nadəlomian len aGot tokis nəsa tob̃uer, ale
natit evisi.
18 Naut kəmas nə-lon-uri-an, len nə-vatvat-viri-an, aApraham ikad
nadəlomian hən b̃egəm vi tata sinaluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail,
hum aGot tokel maii ke, “Nalilim̃eso gotorisi, nəpasusan sam̃ dereh
lisob̃ur maienan.”[h] 19 Ale nadəlomian siApraham sateh naut kəmas nədam̃
han pəpadaŋ tovi 100; naut kəmas tonau ke niben pəpadaŋ hən tomat
mai aSarah tobutoh.[i] 20 Gai sariŋ gab̃ulan na-kel-gati-an siGot. Eriŋ nəlon
len aGot gol ke nadəlomian san idaŋ am, ale isal suh nəyalyalan siGot.
21 AApraham inau ləboii ke aGot eləboi b̃igol natideh tokel gati. 22 Ale
husur nadəlomian san, aGot eriŋi ke tovi vanuan nanoran.[j] 23 Natosian

---

[d] **4.11** Gen 17.9-14 [e] **4.13** Gen 12.2-3, 17.4-6, 22.15-18; Kal 3.29 [f] **4.15** Nalo eṽusan nəsaan sidato, be saləboi b̃ilav kuv nəpanismen sile dan gidato. [g] **4.17** Gen 17.5
[h] **4.18** Gen 15.5 [i] **4.19** Gen 17.1, 15-22 [j] **4.22** Gen 15.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enan toke “aGot eriŋi ke tovi vanuan nanoran” səpat m̃os aApraham
ŋai. 24 Natosian enan ipat m̃os gidato am. Ikel gati ke aGot togol aYesu,
aMasta sidato, tole məhat dan nəmatan, datƀeriŋ nəlodato lan, dereh
teriŋi ke dattonor len nəhon. 25 AGot idam̃ hən nəmatan siYesu sil nəsaan
sidato, ale igol aYesu ile məhat dan nəmatan hən datƀinor len nəhon
aGot.[k]

Naṽit nadəlomian

5 1 Len nadəlomian sidato, aGot eriŋi ke datunor len nəhon. Imagenan,
len aMasta sidato, aYesu Kristo, datukad natəm̃at təban aGot.
2 Bathut nəsa aYesu togole, len nadəlomian sidato, datoƀis len navoian
aGot toviol kəmas həni, dattoil gəgat lan. Imagenan datikemkem habat
husur datuvatvat viri ke dereh datikad nəyalyalan siGot. 3 Savi natenan
ŋai. Datikemkem habat len na-ləŋon-isa-vəsa-an sidat am. Husur dato-
ləboii ke na-ləŋon-isa-vəsa-an iṽan hən nə-daŋ-ƀuri-an. 4 Nə-daŋ-ƀuri-an
igol aGot ehəhaṽur hən naṽide sidato. Ale datƀeləboi aGot tohəhaṽur hən
naṽide sidato, nə-vatvat-viri-an dattokade lan idaŋ am. 5 Ale datoləboi
buni ke nə-vatvat-viri-an sidato dereh tisarpoh. Husur aGot, len aNunun
toviol həni mai gidato, aGot evur san na-ləmas-buni-an san topul len
nəlodato.

6 Husur aKristo, nəboŋ datsaləboi datƀigol navoian sal, len nəboŋ tonor
həni, aKristo imat m̃os gidat datsənau aGot. 7 Nəvanuan evis ŋai ludam̃
hən ləƀimat m̃os nəvanuan tile, be ludam̃ hən ləƀimat m̃os nəvanuan
nanoran ŋai. Ale hum ma tokad avan ideh tokad na-il-ƀuri-an hən ƀimat
m̃os nəvanuan tovoi. 8 Be len nəsa togole, aGot igol iƀarƀar ke toləmas
masuṽ hən gidato maiegai ke: nəboŋ dattovi vanuan nəsaan sal, aKristo
imat m̃os gidato. 9 Len nəda hiYesu, aGot eriŋi ke datunor len nəhon. A
məhat hən natenan, len nəmatan san, aYesu dereh tilav kuv gidato dan
nəlol paŋpaŋ siGot. 10 A m̃o, nəboŋ dattovi enemi siGot sal, esəvat aNatun
ulum̃an hən ƀimat gel gidato. Nəboŋ togol tomaienan, aGot igol datukad
natəm̃at mai navoivoian maii. Ale datƀikad navoivoian mai aGot, datto-
ləboi buni ke, len nəmauran san len gidato, dereh aYesu tilav kuv gidato
dan nəlol paŋpaŋ siGot. 11 Savi natenan ŋai, be datukemkem husur dat-
səkad nəsasaan am mai aGot. Len aMasta sidato, aYesu Kristo, datukad
natəm̃at mai aGot, gol datohəhaṽur masuṽ.

Atam mai aKristo

12 Imagenan, nəboŋ aAtam togol nəsaan, nəsaan eƀis len navile a pan,
ale naṽit nəsaan evi nəmatan. Imaienan len nəsaan siAtam, nəpasusan
san p̃isi logəm vi vanuan nəsaan, lugol nəsaan, ale nəmatan ibar nəva-

---

[k] **4.25** Isa 53.4-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuan p̃isi.[l] 13 Sutuai, nəboŋ nalo siMoses toƀuer sal, nəvanuan navile a
pan lugol nəsaan. Be husur ləsəkad nalo sal, aGot satos gat nəsaan gale-
nan ke tovi nəkabut salito. 14 Be len nəboŋ siAtam vəbar aMoses, nəmatan
iwol hən nəvanuan p̃isi. Naut kəmas ləsaƀur kotov nakelean todaŋ siGot
hum a Atam toƀur kotovi, naut kəmas natenan, lumat sum̃an aAtam.
Datoləboi datƀenənoṽ hən aAtam mai atesua tohusuri, aKristo.
15 Be gəlaru arotile, na-viol-kəmas-an siGot etile masuṽ len nəsaan
siAtam. Husur len nəsaan siAtam nəvanuan isoƀur lumat. Be a məhat
hən natenan, len naviolan togəm len aYesu Kristo, aGot eviol kəmas
hən naruƀatian dan nəsaan mai nəvanuan isoƀur. 16 Ale naṽit na-viol-
kəmas-an etile masuṽ hən naṽit nəsaan siAtam. Nəsaan siAtam iṽan hən
nəpanismen. Be na-viol-kəmas-an siGot iṽan hən nanoran aGot togol
dattokade len nəhon, naut kəmas dattogol nəsaan tosoƀur. 17 Len nəsaan
sitenan, aAtam, nəmatan iwol hən nəvanuan p̃isi, lumat. Be navoian
aGot toviol kəmas həni esəhor masuṽ hən natenan. Husur len ategaii tovi
aYesu Kristo, aGot eriŋi ke nəvanuan lunor len nəhon. Ale ləƀinor len
nəhon maienan, dereh likad nədaŋan mai nəmauran vi sutuai.
18 Imasil ke naṽit nəsaan sua siAtam evi nəpanismen togəm hən nəva-
nuan p̃isi. Len naṽide tomagenan, naṽit nategaii tonor aYesu togole, igol
nəvanuan p̃isi loləboi ləƀinor len nəhon aGot mai ləƀikad nəmauran kitin.
19 Nəboŋ aAtam togol nəsa aGot tokai tasi, nəvanuan isoƀur logəm vi
vanuan nəsaan. Ale nəboŋ aYesu togol nəsa aGot tokele, aGot dereh tigol
nəvanuan tisoƀur linor len nəhon.
20 Mitinau nalo siMoses. Nalo egəm hən nəsaan ƀegəm tibau len na-
ləboi-səhoti-an sinəvanuan. Be nəboŋ nəsaan togəm tibau, navoian aGot
toviol kəmas həni egəm tibau masuṽ am səhori, 21 hən navoian ƀesəhor
nəsaan. A m̃o, nəsaan mai nəmatan aruwol hən nəvanuan p̃isi. Be gagai,
navoian aGot toviol kəmas həni, iwol hən gidato. Imaienan, len aYesu
Kristo, aMasta sidato, aGot igol datunor len nəhon, ale datukad nəmau-
ran vi sutuai.

Nəsaan sawol, be aNunun aGot iwol hən gidato

6 1 Ale datekəmabe? Ivoi hən datƀigol nəsaan tabtab hən navoian aGot
toviol kəmas həni ƀetibau am a?[m] 2 Aoa! Satimagenan! Nəmauran
hən nəsaan dattokade a m̃o imat ebun. Imabe datutoh lan sal? 3 Gidat p̃isi
dattobaptais hən dattotoh len aKristo aYesu, nəboŋ dattobaptais, datumat
ƀonƀon maii len nəmatan san. Mətsaləboi natenan a? 4 Nəboŋ datto-
baptais, datumat maii, datupat maii len naƀur nəmatan hən datƀikad
nəmauran veveu hən datƀitohtoh lan. Imaienan hən datƀesum̃an aKristo
tole məhat dan nəmatan len nədaŋan seTəman toyalyal.[n]

---

[l] **5.12** Gen 2.17, 3.6, 17-19 [m] **6.1** Rom 3.8 [n] **6.4** Kol 2.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5 Husur, datƀiĩon mai aKristo maienan len nəmatan san, dereh datiĩon
maii len na-le-məhat-an dan nəmatan san. 6 Datoləboii ke, nəmauran
sidato ta m̃o itahətah maii len nəhai balbal. Ehum nəlodato itahətah ei,
imat maii. Imagenan, nədaŋan nəsaan tokade hən towol hən nəmauran
sidato imasig. Datsavi slev am hən nəsaan. 7 Husur nəboŋ dattomat mai
aKristo, datumakuv dan nədaŋan hən nəsaan. 8 Ale husur dattomat mai
aKristo, datodəlomi ke len natohan dattokade maii, dereh datitoh tabtab.
9 Datoləboi buni ke husur aGot togol aKristo tole məhat dan nəmatan,
edədas ƀimat tətas am. Nəmatan asike iwol həni boŋ ideh am. 10 Nəboŋ
aKristo tomat, imat vəha-vis? Imat vəha-sua ŋai hən toƀur kotov nəda-
ŋan hən nəmatan. Be ile məhat, imaur. Ale gagai len nəmauran enan,
itoh m̃os nəyalyalan siGot. 11 Imagenan, gamit am, mitimasnau ləboii ke,
nəmauran hən nəsaan samit ta m̃o, imat ebun. Ale gagai van, len aYesu
Kristo, mitimastoh m̃os nəyalyalan siGot len nəmauran veveu məttokade.
12 Imagenan, nəsaan satiwol hən nibemito. Samtigol husur nalənonian
hən nibemito lotosa. 13 Samtidam̃ kas nahudhubemit ideh hum nate-
sua tosa hən ƀigol nəsaan. Aoa! Məteviol hən gamito mai aGot hum alat
lotomat be lotomaur dan nəmatan. Məteviol hən nahudhubemit gail p̃isi
mai aGot hən ləƀigol naṽide lotonor len nabunusian san. 14 Husur nəsaan
asike iwol hən gamit am, husur mətsatoh len navəlan nalo be mətutoh len
navoian aGot toviol kəmas həni.

Datovi slev hən nanoran siGot

15 Datsatoh len nalo be datutoh len navoian aGot toviol kəmas həni.
Imabe? Namilen ke inor hən datƀigol nəsaan a? Satimagenan! 16 Nəboŋ
məttodam̃ hən mətƀigol natit p̃isi avan ideh tokele, mətogəm vi slev san.
Mətsaləboii a? Mətƀilekis hən mətƀigol nəsaan, egəm vi masta samito,
ilav gamit vi lan nəmatan. Mətƀilekis hən mətƀigol nəsa aGot tokele,
ilav gamit vi lan nəmauran hən nanoran.[o] 17 Be sipa vi təban aGot! A m̃o
məttovi slev sinəsaan, be gagai, len nəlomit kavkav, mətugol husur naki-
tinan hən nap̃usanan məttokade. 18 AGot ep̃ur kuv gamito dan nəsaan tia.
Mətsavi slev sinəsaan am. Mətogəm vi slev sinanoran. 19 Nokəmaienan
len nasoruan kəta hən mətƀeləboi səhot nap̃usanan sagw. A m̃o mətu-
dam̃ hən gamit kavkav hən mətƀevi slev hən naṽide tosa totaṽtaṽor mai
nəsaan m̃os mətƀigol nəsaan van am. Gagai mitimasdam̃ hən gamit kav-
kav hən mətƀevi slev sinanoran m̃os mətƀikad naƀoruan siGot.
20 A m̃o, nəboŋ məttovi slev sinəsaan, mətsatoh len nanoran, nanoran
sawol hən gamito. 21 Be naṽit nəmauran enan, imabe? Gagai nahuru-
mit isa len natgalenan məttogol gail. Naṽit natgalenan evi nəmatan!
22 Be gagai aGot ep̃ur kuv gamito dan nəsaan, hən asike nəsaan ƀiwol

---

[o] **6.16** Jon 8.34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən gamit am. Mətovi slev siGot beti. Husur natenan, mətulav naƀoruan
siGot, ale naṽit naƀoruan siGot len gamito evi nəmauran vi sutuai.
23 Husur nap̃urp̃uran hən nəsaan evi nəmatan, avil len aKristo aYesu,
aMasta sidato, na-viol-kəmas-an siGot evi nəmauran vi sutuai.

Nasoruan kəta togəm len nəlahan

7 1 Bathudud nadəlomian, gamit mətoləboi nalo. Mətoləboii ke nalo
ikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an nəboŋ nəvanuan tokad nəmauran
ŋai. 2 Len nalo, napəhaṽut tolah itoh len navəlan nəhaṽut san nəboŋ atenan
tokad nəmauran sal. Be atenan ƀimat, alitenan asike itoh len navəlan am,
imakuv dan nalo hən nəlahan. 3 Imaienan, nəboŋ ahaṽut san tomaur sal,
alitenan ƀilah mai togon, dereh lekis alitenan hən napəhaṽut togol naitian
tosa toƀur kotov nəlahan. Be ahaṽut san ƀimat, aliten imakuv dan nalo
enan. Ale naut kəmas ƀilah tətas mai nəhaṽut tile, aliten sagol naitian tosa
toƀur kotov nəlahan. 4 Imagenan bathudud sagw, nokəmaiegai ke: nəboŋ
məttoƀon mai niben aKristo len nəmatan san, mətumakuv dan nalo.[p] Ale
gagai mətuƀon mai atenan tole məhat dan nəmatan hən gidato datƀiṽan
hən naṽit siGot. 5 Naƀoruan dattokade a m̃o evi naƀoruan hən nəsaan.
Nəboŋ naƀoruan enan towol hən gidato, natideh nalo tokai tasi, enan dato-
ləŋon masuṽ hən datƀigole. Naləŋonian galen lotosa loum len nibedato
ale natit p̃isi dattogole luṽan hən nəmatan. 6 Be gagai, gidat dattoƀon mai
aKristo len nəmatan san, datumakuv dan nalo tobaŋis gat gidato. Imaienan
datsahusur nap̃isal ta m̃o, datsagol husur na-tos-gati-an hən nalo am. Gagai,
len aNunun aGot, datohusur nap̃isal veveu, datugol husur naləŋonian siGot.

Nalo mai nəsaan

7 Datekəmabe beti? Nalo isa a? Sadatekəmaienan! Nalo taƀuer, asike
nətaləboi səhot nəsaan sagw gail. Nəsaləboii ke naləŋonian len nəlogw
tovi nəsaan vəbar nalo toke, “Sa-nəlom̃ tevənoh natideh.”[q] 8 Be ehum
nəsaan tolav nalo enan, ale igol nəlogw epul hən naləŋonian tiltile gail.
Husur nalo taƀuer, nəsaan asike təkad nədaŋan tomaienan. 9 A m̃o, len
nəmauran sagw, nalo savi natideh len ginau. Be nəboŋ notosəsəloŋ hən
nakelean todaŋ toke, “Sa-nəlom̃ tevənoh natideh,” numadhaləboii ke
nugol nəsaan, nəsaan imaur len ginau. 10 Ale len nəsaan nukad nəmatan
husur nəsaan epəpehun ginau dan aGot. Imaienan, nunau səhoti ke nake-
lean enan todaŋ topat hən ƀilav nəmauran mai ginau, ilav nəmatan mai
ginau![r] 11 Bathut len nakelean enan todaŋ nəsaan isaƀ nap̃isal hən togəras
ginau. Ale len nakelean enan todaŋ, igol numat.[s]

---

[p] **7.4** Len naut egai ehum dattovi pəhaṽut ale nəhaṽut sidat imat gol ke datuma-
kuv dan nalo. [q] **7.7** Exo 20.17; Deu 5.21 [r] **7.10** Lev 18.5; Deu 4.1, 5.33; Eze 20.11
[s] **7.11** Gen 3.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12 Mitinau nategai ke: Nalo evi siGot. Ale nakelean todaŋ len nalo evi
siGot, inor, ivoi. 13 B̃imaienan, namilen ke nalo tovoi igol numat a? Aoa!
Səmaienan! Evi nəsaan togole. Len nalo tovoi nəsaan ilav nəmatan gəm
hən ginau, epəpehun ginau dan aGot. Husur natenan nalo ivoi, be igol
nəsaan len nəlogw iP̃arP̃ar, ale noləboii ke nəsaan isa batbat.

Nəb̃alan len nalo

14 Datoləboii ke nalo egəm len aNunun aGot, ale ivoi. Be ginau novi
vanuan notokad nab̃oruan nəsaan hən navile eg a pan. Ehum notovi
slev hən nəsaan. 15 Nəsaləboi səhot nəsa notogolgole, husur nəsa noto-
ləŋon nəb̃igole, nəsagole. Be nugol nəsa notomətahun bun nəb̃igole. 16 Be
nəsa notogole b̃evi nəsa notomətahun nəb̃igole, nudam̃ ke nalo ivoi.[t]
17 Imagenan, savi ginau notogol naten tosa; evi nəsaan togol naut a im san
len ginau togole. 18 Ale noləboii ke səkad natideh tovoi totoh len ginau,
namilen ke səkad natideh tovoi totoh len nab̃oruan sagw hən nəsaan.
Husur nuke nigol navoian, be nodədasi. 19 Nuke nigol navoian be nəsa-
gole. Nomətahun nəb̃igol nəsaan, be enan evi nəsa notogol tabtab həni.
20 Avil nəb̃igol nəsa notomətahun nəb̃igole, namilen ke savi ginau am
togole, be evi nəsaan totoh tin len ginau togole.
21 Imagenan nusab̃ natesua tomaiegai tabtab ke: nəboŋ notoləŋon
nəb̃igol navoian, nəsaan itah tabtab mai ginau. 22 Husur len nəlon nəlogw
noləmas bun nalo siGot, 23 be nobunus nədaŋan[u] tile am len ginau tob̃al
mai nalo nənauan sagw toləŋoni. Ale nədaŋan enan igol nəsaan topat len
ginau, ibaŋis gat ginau. 24 O nəmauran sagw isa! Nahəhaṽuran eb̃uer!
Ase tilav kuv ginau dan nawolan hən nibegw egai tosəhar ginau van
hən nəmatan? Ase? 25 AGot səb̃on! Len aYesu Kristo, aMasta sidato, aGot
dereh tigole. Sipa vi təban!
Imaienan, len nənauan sagw novi slev hən nalo siGot, be len nab̃oruan
sagw hən nəsaan novi slev hən nəsaan.

Nəmauran len aNunun aGot

8 1 Imagenan beti, gagai səkad nəpanismen ideh m̃os alat lotovi seKristo,
aYesu. 2 Bathut nədaŋan seNunun Nəmauran len aKristo aYesu igol
gumakuv dan nədaŋan hən nəsaan mai nəmatan.[v] 3 Nalo edədas b̃ilav kuv
gidato dan nəsaan, husur len nədaŋan sidat səb̃odato, datsaləboi datb̃igol
husur nalo. Avil nəsa nalo todədasi, aGot igole. AGot esəvat aNatun ulum̃an
matmat san hən b̃egəm vi vanuan. Ikad niben mai nab̃oruan sum̃an gidat
dattovi vanuan nəsaan gail. Ale aGot eriŋ nəpanismen sadit lan, hum tovi

---

[t] **7.16** Len naut egai aPol ike nalo ivoi husur emətahun b̃eb̃ur kotovi, namilen ke eləŋon b̃igol husuri. [u] **7.23** Len nasoruan ta Kris ike nalo, sake *nədaŋan.* [v] **8.2** Natosian galevis ta sutuai luke, *aYesu igol numakuv dan nədaŋan hən nəsaan mai nəmatan.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naviolan hən natutumavan m̃os nəsaan sadit gail. Igol nədaŋan hən nəsaan
inoŋ. 4 AGot igol imaienan, hən natit gail na-tos-gati-an hən nalo tokel ke
lotonor ləƀisarpoh len gidato m̃au, hən datƀeləboi datƀigol p̃is naṽide tonor
nalo tokele. Gidat datsahusur nalənonian sidat gail lotosa am, gagai datohu-
sur nalənonian seNunun aGot. 5 Alat lotogol husur naƀoruan nəsaan salito,
lunau tabtab hən nəsa naƀoruan nəsaan tolənoni. Avil alat lotogol husur
aNunun aGot, lunau tabtab hən nəsa aNunun aGot tolənoni. 6 Husur nəboŋ
naƀoruan nəsaan towol hən nənauan, naṽite evi nəmatan. Be nəboŋ aNunun
aGot towol hən nənauan, naṽite evi nəmauran mai natəm̃at. 7 Bathut nəboŋ
naƀoruan nəsaan towol hən nənauan, nənauan enan evi enemi siGot tab-
tab. Sagol husur nalo siGot boŋ ideh, savi enan ŋai, be edədas ƀigol husuri.
8 Husur enan, alat lotogol husur naƀoruan nəsaan salito ləsaləboi ləƀigol aGot
ƀehəhaṽur.

9 Be gamito, mətsagol husur naƀoruan nəsaan, mətugol husur aNunun aGot
husur aNunun aGot itoh tin len gamito. Be natsua, avan ideh asike ƀikad
aNunun aKristo lan, gai savi seKristo. 10 Be aKristo ƀitoh len gamito, naut
kəmas nibemito dereh limat sil nəsaan, aNunun aGot evi nəmauran veveu
m̃os gamito husur nanoran, navoivoian məttokade mai aGot.[w] 11 Ale aNunun
aGot togol aYesu tole məhat dan nəmatan ƀitoh len gamito, namilen ke, naut
kəmas nibemito dereh limat, len aNunun totoh len nəlomito, atenan togol
aKristo tole məhat dan nəmatan dereh tilav nəmauran mai nibemito.

12 Imagenan bathudud nadəlomian, datimasgol nəsa aGot tolənoni.
Sadatehusur nalənonian hən naƀoruan nəsaan sidato. 13 Husur mətƀehu-
sur nalənonian hən naƀoruan nəsaan, dereh mitimat. Be len aNunun aGot
mətƀigol naṽide samit tosa gail ləƀimat ebun, dereh mitikad nəmauran.
14 Bathut alat aNunun aGot towol hən galito, galit lovi natun aGot. 15 Husur
aGot səlav aNunun mai gamito hən mətƀevi slev hən namətahwan hən
namətahwan ƀiwol hən gamit tətas am. Aoa! Ilavi hən mətƀegəm vi natun san
gail. Ale gagai datukai van həni ke, "Appa, Tata."[x] 16 Naƀonan hən aNunun
aGot mai nanunudato ikel koti ke dattovi natun aGot gail. 17 Ale datƀevi ana-
tun san gail, ekitin ke dereh datikad naviolan aGot toutaut həni m̃os anatun
gail sum̃an aKristo tokade. Imaienan, datƀihan katəp̃ol mai aKristo len na-
lənon-isa-vəsa-an san, dereh datikatəp̃ol maii len nəyalyalan san.[y]

Nəyalyalan ta tahw

18 Len nabunusian sagw, datƀenənoṽ hən na-lənon-isa-vəsa-an datto-
kade gagai mai namənas hən nəyalyalan aGot ƀevəhoti mai gidato balai,

---

[w] **8.10** Len naut egai namilen səmasil len nasoruan ta Kris. Hum ma tohum nəsa topat tuƀat len aNunun aGot, o hum ma tovi: nanunumito lukad nəmauran husur aGot eriŋi ke mətunor len nəhon. [x] **8.15** Mak 14.36; Kal 4.5–7. Len nasoruan ta Aram, aAppa evi aTata.
[y] **8.17** 2Kor 4.17; 1Pit 4.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

na-ləŋon-isa-vəsa-an savi natideh. 19 Len nasigariran, natit p̃isi aGot
togole, nəmav, nətan mai nətas mai natit p̃isi lotosuh lan, natgalen p̃isi
losuh vir aGot b̃evəhot anatun gail ləb̃ip̃arp̃ar. 20 Husur natgalen losuh
kəmas, ləsalekis hən lotomaienan be aGot igol lumaienan.[z] Igole len nə-
vatvat-viri-an 21 ke, gail p̃isi limakuv dan nəbaŋisian hən nəmatan mai
nam̃oman mai nab̃oan, hən ləb̃ikad nəmakuvan toyalyal anatun aGot gail
lotokade. 22 Husur datoləboii ke natit p̃isi aGot togole lokilob vəbar damə-
ŋai, lois b̃onb̃on len napəŋasan, hum napəhaṽut topasus. 23 Savi natenan
ŋai, be gidat am datokilob naut kəmas dattokad aNunun aGot hum naṽit
nametəkav hən natit p̃isi aGot b̃eviol həni mai gidat balai. Datosigarir,
datutoh vir nəboŋ aGot b̃igol datb̃evi anatun san gail, nəboŋ b̃igol nibedat
ləb̃imakuv dan natit p̃isi tosa hən ləb̃egəm vi nibedat veveu vi sutuai.[a]
24 Husur datukad nə-vatvat-viri-an enan nəboŋ aGot tolav kuv gidat dan
nəsaan sidato. Be datb̃ikad nəsa datb̃ivatvat viri, savi nə-vatvat-viri-an
am. Husur ase len gidato ivatvat vir nəsa tokade tia? 25 Be datb̃ivatvat vir
nəsa datsəkade sal, len nə-daŋ-b̃uri-an datutoh mədau viri.

26 Len naṽide tomaienan, aNunun aGot evi tarhət sidato husur dat-
sədaŋ. Husur datsaləboi nəsa tonor hən datb̃isor tuṽ m̃osi. Be len
nakiloban nasoruan todədas b̃ikel namilen, aNunun aGot isor tuṽ sida-
to. 27 Ale aGot tokəta kitev nəsa topat len nəlodato, gai eləboi nənauan
seNunun, bathut aNunun isor sinəvanuan siGot gail mai aGot, tonor hən
naləŋonian siGot.

28 Ale datoləboii ke len natit p̃isi tovisi hən galito, aGot eum m̃os
navoian silat gai toləmas bun galito, gai tokis galito tonor hən nə-nau-
utaut-an san.[b] 29 Husur sutuai tia aGot eləboi alat ləb̃evi esan gail. Len
nənauan san eriŋi ke legəm sum̃an aNatun, hən ke aYesu b̃evi hai a m̃o
tokad aṽan mai aṽavinen tosob̃ur. 30 Ale alat aGot toriŋi ke legəm sum̃an
aNatun, ekis galito. Ale alat gai tokis galito, eriŋi ke lunor len nəhon. Ale
alat gai toriŋi ke lotonor len nəhon, eputsan galito hən ləb̃iyalyal maii.

Na-ləmas-masuṽ-həni-an siGot

31 Natgalenan ləb̃imaienan, datekəmabe am? AGot b̃itah mai gida-
to, b̃evi sidato, avan ideh saləboi b̃ewin səhor gidato! 32 AGot salekol
gol aNatun. Aoa, eviol həni hən b̃imat m̃os gadit p̃isi. Imagenan, husur
toviol hən aNatun mai gidato tia, dereh teviol kəmas hən natit p̃isi am
mai gidato. 33 Len nakotan siGot ase eləboi b̃eil hirhir ke alat aGot tole-
kis hən galito, lotogol tosa? Husur evi aGot toriŋi ke lotonor len nəhon!

---

[z] **8.20** Nəboŋ aGot togol navile a pan, igol natit p̃isi hən ləb̃igol nəsa toləŋoni, hən ləb̃ikad naṽite. Be nəboŋ aAtam togol nəsaan, aGot igol natgalenan asike luṽan am hum ta m̃o, ale losuh kəmas maienan. [a] **8.23** 2Kor 5.2-4 [b] **8.28** Natosian galevis ta sutuai luke, *Ale datoləboii ke natit p̃isi loum b̃onb̃on hən navoian m̃os alat lotoləmas bun aGot.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34 Ase eləboi ƀikel ke limaspanis? Husur evi aKristo aYesu tosor mai aGot
m̃os gidato. Evi aKristo tomat m̃os gidato, evi aKristo aGot togol tole
məhat dan nəmatan ale evi aKristo tobətah len nətarhət nəmatu siGot.
35 Imagenan, ase eləboi ƀepəpehun gidato dan na-ləmas-buni-an seKristo
enan? Naut kəmas avan ideh ƀigol nasənahan len gidato, naut kəmas
nəmauran sidat ƀidaŋ, naut kəmas nəvanuan gail ləƀemədas tabtab hən
gidato, naut kəmas nəhanian ƀeƀuer, naut kəmas datƀimalmal, naut
kəmas nəmauran sidat pəpadaŋ hən ƀipat len nəmatan, naut kəmas naƀu
nəƀalan ƀigol datƀimat, səkad natideh toləboi ƀepəpehun gidato dan na-
ləmas-buni-an seKristo! 36 Hum nəƀe sua len natosian siGot tokele ke,

"Nəmauran sinamito
pəpadaŋ tipat len nəmatan tabtab
m̃os gaiug;
Len nabunusian sinəvanuan gail
namtohum nasipsip hən na-ti-buni-an."[c]

37 Be naut kəmas nəsa tovisi hən gidato maienan, len aKristo toləmas bun
gidato, datowin səhor natgalen p̃isi. 38 Husur noləboi səhoti ke, səkad
natideh toləboi ƀepəpehun gidato dan na-ləmas-buni-an siGot. Nəmatan
mai nəmauran arodədasi, aŋel mai natəmat arodədasi, nəboŋ ta daməŋai
mai nəboŋ ƀegəmai arodədasi, nədaŋan ideh edədasi, 39 nə-sahsah-vi-
məhat-an mai nə-sareh-vi-pan-an arodədasi. Səkad natideh len natit p̃isi
tosuh toləboi ƀepəpehun gidato dan na-ləmas-buni-an siGot topat len
aKristo aYesu, aMasta sidato.

Nəvanuan aGot tolekis hən galito

9 1 Nokitin. Len aKristo nukel nakitinan, nəsaliboŋ. Nəlogw, aNunun
aGot totoh lan, mai aNunun aGot, arukel koti ke 2 nukad nalolosaan
totibau len nəlogw. Noləŋon isa masuṽ be sasib. Nəlogw itaŋis nəbathu-
dud sagw, naJu lotomətahun aKristo. 3 Nohəhaṽur hən aKristo tasemale
hən ginau hən asike nətavi esan am, m̃os nəbathudud sagw gail, hən
lətariŋ nəlolit len aKristo. 4 Nəbathudud sagw gail lovi alat seIsrael. AGot
ipat kuv galito hən ləƀevi anatun san gail ale evisi hən galito len namə-
nas hən nəyalyalan san. Ikel na-kel-gati-an mai galito ale ita gat gail
len nahəsan. Ilav nalo mai galito. Idam̃ hən lotolotu həni. Ale lopul hən
na-kel-gati-an san gail.[d] 5 Lovi nəpasusan siApraham, seIsak mai siJakop.
Ale aYesu evisi len nəpasusan enan len nəmauran san len navile a pan.
Gai evi Got, nədaŋan san tosəhor natit p̃isi, nə-sal-suhi-an tivan həni vi
sutuai! Ganan!

6 Sadatike, "Na-kel-gati-an siGot iteh, gai sagol nəsa tokel mai alat a
Israel." Sadatekəmaienan! Husur len nəpasusan seIsrael p̃isi, isoƀur ləsavi

---

[c] **8.36** Psa 44.22 [d] **9.4** Exo 4.22; Deu 7.6; Hos 11.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

alat a Israel kitin. Ləsavi vanuan siGot. 7 Naut kəmas lotovi len nəpasusan
siApraham, ləsavi anatun kitin gail. Husur aGot ikel mai aApraham ke,
"Len aIsak dereh gikad nəpasusan notokel gati mai gaiug."[e] 8 Namilen ke,
nəpasusan lotovisi len niben aApraham ləsavi anatun aGot, be len nabu-
nusian siGot, nəpasusan lotovisi husur na-kel-gati-an san ŋai, galit lovi
anatun aApraham kitin.[f] 9 Husur aGot ikel gati maiegai ke, "Len nəboŋ
han, dereh netəlmam, ale aSarah tikad anatun ulum̃an."[g]
10 Savi natenan ŋai. Anatun aRepekah gəlaru artovi məlav aru-
kad atəmalaru esua ŋai, tovi aIsak, atəmanamit ta sutuai. 11-12 Be
nəboŋ naməlav arsavisi sal, arsagol natideh tovoi o tosa, aGot ikel mai
aRepekah ke, "Ahai a m̃o dereh tevi vanuan nauman sihai a tahw." AGot
ekəmaienan hən ƀimasil ke nəboŋ tolekis hən nəvanuan, salekis həni bat-
hut nəsa tovoi o tosa togole. Ilekis hən nəvanuan husur nənauan san ŋai
m̃os nəsa tolənoni.[h] 13 Hum natosian siGot toke,

"Noləmas bun aJakop
be nomətahun aEsau."[i]

14 Datekəmabe beti? AGot sanor a? Aoa, sadatekəmaienan! 15 Husur
aGot ikel mai aMoses ke,

"Dereh nilolosa hən avan ideh nəƀilolosa həni.
Dereh ginau nəlogw titaŋis avan ideh nəlogw ƀitaŋisi."[j]

16 Imagenan, aGot ilekis hən nəvanuan, savi husur lotoləŋoni, savi
husur lotoum todaŋ m̃osi, ipat len nalolosaan siGot. 17 Husur len natosian
siGot ikel mai aFero ke, "Nutabtabuh len gaiug hən gəƀevi kiŋ hən nəda-
ŋan sagw ƀiƀarƀar, naut kəmas nəkadum̃ tohaihai, hən nəvanuan ləƀikel
ur nahəsagw len navile a pan kavkav."[k] 18 Imaienan aGot ilolosa hən avan
ideh aGot toləŋon ƀilolosa həni. Ale nəkadun avan ideh aGot toləŋon
ƀihaihai, aGot igol ihaihai.
19 Hum ma gəƀeus ginau ke, "AGot ƀigol nəkadun nəvanuan ƀihaihai,
limasmagenan. Ŋa imabe aGot toke lugol nəsaan?" 20 Be gaiug ase? Savi
hən gaiug hən gəƀisor tas aGot! Nau nategai. Naƀilikoro saus nəvanuan
toum həni hən nətan ƀulau ke, "Imab gotoum hən ginau hən nəƀima-
gegai?"[l] 21 Nəvanuan toum hən naƀilikoro len nətan ƀulau, nəboŋ tolav
nakobhutan ƀulau sua, eləboi ƀeum hən naƀilikoro sua həni topəhas mai
naƀiliwai sual am hən ƀeriŋ nəpahsago lan. Ipat len gai.[m]
22 Ale aGot eləboi ƀigol ƀimaienan hən nəvanuan. Naut kəmas inor
hən aGot ƀigol nəlol paŋpaŋ mai nədaŋan san ƀiƀarƀar, len nə-daŋ-ƀuri-
an itoh mədau mai galit lotogol nəlon topaŋpaŋ, alat gai toutaut hən

---

[e] **9.7** Gen 21.12 [f] **9.8** Kal 4.22-23 [g] **9.9** Gen 18.10, 14. Len naloƀulat Natuƀatan, nəboŋ aGot tokele, ikel ke tetəlmam len nəboŋ enan len nasihau togəmai. [h] **9.11-12** Gen 25.23
[i] **9.13** Mal 1.2-3 [j] **9.15** Exo 33.19 [k] **9.17** Exo 9.16 [l] **9.20** Isa 29.16, 45.9
[m] **9.21** Jer 18.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

galit m̃os ləƀimasig, nəpanismen ipat vir galito. 23 Igol tomaienan hən
natibauan hən nəyalyalan san ƀiƥarƥar hən alat gai tololosa hən gali-
to, alat gai toutaut hən galit tia m̃os ləƀiƀon maii len nəyalyalan san.
24 Ale alatenan gai tolekis hən galito, gidato datovi galit galevis. Ilekis
hən gidato dan naJu gail mai alat ləsavi Ju. 25 Ekəmaiegai len natosian
siHosea, ike,
"Alat ləsavi vanuan sagw
dereh nekis galit hən nəvanuan sagw gail.
Ale alat ləsaləboi na-ləmas-buni-an sagw,
dereh nekis galit hən nəvanuan notoləmas bun galito."[n]
26 "Ale len naut aGot tokel mai galit ke,
'Mətsavi nəvanuan sagw,'
len naut enan nəvanuan dereh lekis galit hən
'anatun aGot gail, aGot tovi nəkadun nəmauran.' "[o]
27 Avil aIsaiah ikai m̃os alat a Israel ke,
"Naut kəmas alat a Israel lusoƀur
hum nabion bitas,
evis ŋai dereh likad nə-lav-kuvi-an dan nəpanismen.
28 Bathut, husur nə-saƀ-səhoti-an san len nakotan,
Nasuƀ aGot dereh tetutut hən ƀipansem ƥis alat navile a pan."[p]
29 Ehum aIsaiah tokele a m̃o tia ke,
"AMasta hən navəshəsoltia hən nəmav
asike tariŋ nəpasusan sidat galevis tasuh,
dattasum̃an naut a Sotom,
dattasum̃an naut a Kom̃orrah
artomasig ƥisi."[q]

Israel ipar dəlomian

30 Beti datekəmabe? Nekəmaiegai ke, alat ləsavi Ju ləsaum sədaŋ hən
ləƀikad nanoran, navoivoian mai aGot, be len nadəlomian lukade. 31 Avil
alat a Israel lotoum todaŋ hən ləƀigol husur nalo hən ləƀinor, ləƀikad
navoivoian mai aGot, lodədasi. 32 Lodədasi husur nəsa? Husur ləsariŋ
nəlolit len aGot, loriŋ gat nəlolito len nəsa lotogole. Lupes haƀetw len
"nəvat hən na-pes-haƀetw-an." 33 Hum natosian siGot toke,
"Məteris! Len naut a Sion noriŋ nəvat
togol nəvanuan lotopes haƀetw,
naƀiltivat enan togol nəvanuan lototeh,
ale alat lotoriŋ nəlon lan
asike loləŋon isa sil lotoriŋ nəlolit lan."[r]

---

[n] **9.25** Hos 2.23 [o] **9.26** Hos 1.10 [p] **9.28** Isa 10.22-23 [q] **9.29** Isa 1.9; Gen 19.23-28
[r] **9.33** Isa 8.14, 28.16. Len naut egai, nəvat Isaiah tokel uri evi aKristo.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10

1 Bathudud nadəlomian, len nəlogw nolənon masuṽ hən aGot
ƀilav kuv alat seIsrael dan nəsaan salito, ale nusor tuṽ m̃os
natenan vi təban aGot. 2 Ginau noləboi nəƀikel koti ke, ludaŋ len na-lotu-
hən-aGot-an, be nap̃isal lotohusuri savi len naləboian kitin. 3 Lotətan hən
nap̃isal aGot togole hən ləƀikad navoivoian maii, ale ludas p̃isal salito.
Bathut natenan lomətahun nap̃isal siGot, lotəgau gat nap̃isal hən na-
gol-husur-nalo-an. 4 Be aKristo igol nalo inoŋ.[s] Imaienan nəvanuan p̃isi
lotoriŋ nəlolit len aKristo, lukad navoivoian maii aGot.

Nəmauran aGot toviol həni evi sinəvanuan p̃isi

5 AMoses itos husur nap̃isal hən na-gol-husur-nalo-an hən nəvanuan
ƀinor len nəhon aGot, ike, "Nəvanuan togol p̃is nəsa nalo tokele, dereh
tikad nəmauran."[t] 6 Be nap̃isal hən nadəlomian hən nəvanuan ƀinor len
nəhon aGot imasil. Natosian siGot ekəmaiegai, ike, "Sagikele len nəlom̃
ke, 'ase tevi məhat vi lan nəmav?' "[u] (hən ƀesəhar aKristo vi pan hən ƀevi
tarhət sam̃). 7 Ikele am ke, "Sagikele len nəlom̃ ke, 'ase tevi pan vi lan
naut nəmatan?' " (hən ƀigol aKristo ƀile məhat dan nəmatan). 8 Be savi
hən gəƀimasgol natgalenan. Natosian siGot ikele am ke, "Nasoruan siGot
ipat pəpadaŋ ŋai, ipat len nabuŋom̃, ipat len nəlom̃." Enan boh nasoruan
hən nadəlomian namttokel uri. 9 Nasoruan imaiegai ke: Gəƀikel koti len
nabuŋom̃ ke, aYesu evi Masta, mai gəƀedəlomi len nəlom̃ ke, aGot igol
aYesu ile məhat dan nəmatan, dereh aGot tilav kuv gaiug dan nəsaan sam̃.
10 Husur len nadəlomian enan dattokade len nəlodato, aGot eriŋi ke datu-
nor len nəhon. Ale len na-kel-koti-an enan dattokele len nabuŋodato, aGot
ilav kuv gidat dan nəsaan sidato. 11 Hum natosian siGot tokele ke, "Avan
ideh toriŋ nəlon lan asike eləŋon isa sil toriŋ nəlon lan."[v] 12 Nasoruan
enan ipat m̃os nəvanuan p̃isi, naut kəmas lotovi Ju o ləsavi Ju. AGot evi
Masta salit p̃isi, ale ivoi masuṽ hən galit p̃isi lotousi hən ƀevi tarhət salito.
13 Husur natosian siGot ike, "Nəvanuan p̃isi lotous NasuƀaGot hən ƀevi
tarhət salito, dereh tilav kuv galito dan nəpanismen hən nəsaan salito."[w]
14 Be asike ləƀikad nadəlomian len aGot, leus mab hən ƀilav kuv galit
dan nəpanismen? Ale asike ləƀesəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur aGot,
likad nadəlomian lan mabe? Ale asike avan ideh ƀikel ur aGot, lesəsəloŋ
hən na-kel-uri-an mabe? 15 Ale asike aGot ƀesəvati, avan ideh tikel uri
mabe? Hum natosian siGot toke, "Evi natsua tovoi masuṽ nəboŋ nəva-
nuan togəm hən ƀikel na-kel-uri-an tovoi!"[x] 16 Be savi nəvanuan p̃isi
lotogol husur na-kel-uri-an tovoi. Husur Isaiah ike, "NasuƀaGot, nəva-
nuan evis ŋai lodəlom na-kel-uri-an sinamito!"[y] 17 Imagenan, nasəsəloŋan

---

[s] **10.4** Namilen ke aKristo evurvur nəsa nalo topat m̃osi. [t] **10.5** Lev 18.5 [u] **10.6** Hən naves 6-8, Deu 30.12-14 [v] **10.11** Isa 28.16 [w] **10.13** Jol 2.32 [x] **10.15** Isa 52.7 [y] **10.16** Isa 53.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

evi nəkadun nədəlomian, ale nəvanuan gail loləboi ləƀesəsəloŋ ŋai nəboŋ
avan ideh ƀikel na-kel-uri-an husur aKristo.
18 Be nous nategai, losəsəloŋ m̃au a? Evoi! Losəsəloŋ boh! Hum natosian
siGot toke,
"Nadololito ibar
naut p̃isi len navile a pan,
nasoruan salito ibar
navile a pan kavkav."[z]
19 Be nous tasi ke, alat a Israel, ləsaləboi səhoti a? Evoi! Loləboii! Husur a
m̃o len nabuŋon aMoses aGot ikel mai galit ke,
"Len navoian sagw
van hən naluṽoh naut tiltile gail,
dereh nigol mititaƀulol bulos galito;
len navoian sagw
van hən naluṽoh hən nəvanuan lototətan
dereh nigol nəlomit tipaŋpaŋ."[a]
20 Ale aIsaiah ikad na-il-ƀuri-an, isor siGot, ike,
"Alat ləsadoŋ ginau lusaƀ̃ ginau,
novisi hən alat ləsaus kitev ginau."[b]
21 Be isor husur alat a Israel ke,
"Len na-ləmas-buni-an sagw husur nəmariboŋ kavkav
nosəsah hən navəlagw gəlaru
van hən nəvanuan ləsagol husur nəsa notokele,
nəkadulit tohaihai."[c]

AGot samətahun alat a Israel

11 1 Ale nous nateg beti, aGot emətahun nəvanuan san gail a? Ao,
səmagenan! Husur ginau novi auleIsrael sua. Ginau sua len
nahəmar aPenjamin len nəpasusan siApraham.[d] 2 Aoa. AGot samətahun
nəvanuan san gail gai toləboi galit sutuai tia.[e] Mitinau nəsa natosian
siGot tokele husur aElijah nəboŋ tokoblen mai aGot sil alat a Israel.
3 Ike, "Nasuƀ̃ aGot, lugol ahai kelkel ur sam̃ gail lumat. Lulap̃up̃ul nəmel
tutumavan sam̃ gail lumasirsir. Ginau səƀogw ŋai nutoh, ale gagai ludoŋ
ginau hən ləƀigol nəƀimat."[f] 4 Be na-sor-vari-an siGot imabe? Ike, "Ginau
notəgau gat alalum̃an sagw lotovi 7,000 ləsalotu hən aPaal tovi got
gəgəras, boŋ ideh."[g] 5 Imaienan len nəboŋ ta damənai. Len navoian aGot
toviol kəmas həni, ikad alat a Israel galevis aGot tolekis hən galito. 6 Ale
aGot ƀilekis hən galito len navoian gai toviol kəmas həni, namilen ke
salekis hən galito husur natideh lotogole. Be aGot talekis hən galit husur

---

[z] **10.18** Psa 19.4 [a] **10.19** Deu 32.21 [b] **10.20** Isa 65.1 [c] **10.21** Isa 65.2 [d] **11.1** Flp 3.5
[e] **11.2** Psa 94.14 [f] **11.3** 1Ki 19.10, 14 [g] **11.4** 1Ki 19.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəsa lotogole, navoian gai toviol kəmas həni asike tavi na-viol-kəmas-an,
be tavi naƀurƀuran hən nəsa lotogole.
7 Ale imabe? Alat a Israel ləsəsaƀ nəsa lotodoŋi, ləsəkad nəsa lotoləŋo-
ni. Galit galevis aGot tolekis hən galito, lukade. Be galit ƀisi am nəkadulit
iṽonṽon. 8 Hum natosian siGot toke,
"AGot igol nənauan salit ipat buŋbuŋol,
igol namətalit ləsakəta,
nədariŋalit ləsasəsəloŋ,
van vəbar nəboŋ daməŋai."[h]
9 Ale aTevit tovi kiŋ ike,
"Nəhanian halit len natev tegəm vi hai tata,
nalevlev ləƀibat lan,
nəvat hən na-pes-haƀetw-an
mai nəpanismen salito.
10 Namətalit timotmot
hən asike ləƀekəta,
letəmadehw tabtab
len naməlasan hən nəsaan lotovusi."[i]
11 Beti neus maieg həni ke, alat a Israel, lupes haƀetw hən ləƀiteh
vəmasig m̃au a? Aoa! Be bathut nəsaan salito, aGot igol naƀisal hən tolav
kuv alat ləsavi Ju dan nəsaan salito, hən alat seIsrael ləƀitaƀulol bulos
galito husur lotoləŋon nə-lav-kuvi-an enan dan nəsaan. 12 Len nəsaan
silat seIsrael, aGot ivoi masuṽ hən alat navile a pan. Bathut natehan silat
seIsrael, aGot ivoi masuṽ hən alat ləsavi Ju. B̃imaienan, alat seIsrael aGot
tolekis hən galito, nəboŋ galit ƀisi ləƀeriŋ nəlolit len aKristo, navoian
siGot dereh tepul səsəhov![j]
13 Gagai nuke nisor mai gamit mətsavi Ju. Bathut novi ahai pispisul silat
ləsavi Ju, nusal suh nauman sagw notogole m̃os gamito. 14 Nuke nigol nəbat-
hudud sagw gail a Israel nəlolit tevənoh nəsa məttokade, hən aGot ƀilav kuv
galit galevis dan nəsaan salito. 15 Nəboŋ aGot topair dan alat a Israel, igol
alat navile a pan loləboi ləƀikad navoivoian maii. Be nəboŋ ƀilav təlmam
hən alat a Israel, timabe? Dereh lehum ləƀikad nəmauran dan nəmatan!
16 Datinau nabəta. Nəvanuan gail ləƀeriŋ nahudhubəta hum nəhanian
metəkav ƀevi siGot, namilen ke nabəta kavkav evi siGot.[k] Ale datƀinau

---

[h] **11.8** Deu 29.4; Isa 6.10, 29.10 [i] **11.10** Psa 69.22-23 [j] **11.12** Alat seIsrael lomətahun aGot ale len namətahunian enan aGot igol natsua tovoi, ale ləƀeriŋ nəlolit len aKristo, len natenan aGot dereh tigol natsua ƀivoi masuṽ səhori am. [k] **11.16** Num 15.19–21. Len naut egai nəboŋ tosor husur nabəta, isor husur naṽide aGot tokel mai alat seIsrael ke, nəboŋ lotomabul nəhol, len nəmatuan, nəhanian metəkav evi siGot, mai nabəta metəkav lotopani evi siGot. Ale nabəta metəkav ƀevi siGot, namilen ke nabəta ƀisi evi siGot. Namilen ke, aApraham mai anatun mai aməhaibən ləƀevi siGot, ale nəpasusan salit gail, galit tu lovi siGot.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəhai, nəharhəte ƀevi siGot, namilen ke nəpashəte gail am lovi siGot.
17 Be nəhai oliv aGot tomabule len nəhol, tolaƀur nəpashəte galevis dani,
lohum alat seIsrael. Ale gamit mətsavi Ju, mətohum nəhai oliv loto-
tov lilihai. AGot esəhud hən gamit mai nəhai tomabule hən mətƀigel
nəpashət lotomaƀur. Ale gagai mətumaur len nəbathuhai oliv enan.
Ehum mətukad nəmauran kitin aGot tokel gati mai aApraham mai nəpa-
susan san gail. 18 Imagenan, samtipatpat gamit məhat husur məttogel
nəpashəhai len naut lotomaƀur lan. Mətovi nəpashəhai ŋai. Nəkadhuhai
səmaur len gamito, gamit mətumaur len nəkadhuhai. 19 Hum ma gəƀike,
"Nəpashəhai gail, aGot ilaƀuƀur gail hən nəƀigel galito." 20 Ekitin. Be
aGot ilaƀuƀur galit husur ləsəkad nadəlomian lan, ale gumaur husur
gotokad nadəlomian lan. Sagipatpat gaiug məhat, be gemətahw. 21 Husur
aGot ƀilaƀuƀur nəpashət gail lototov len nəhai husur ləsəkad nadəlomian
lan, asike gəƀikad nadəlomian lan, dereh tilaƀur gaiug am.

22 Mitinau navoian mai nədaŋan aGot togole hən nəvanuan. Igol idaŋ
hən alat lototeh, be gəƀeriŋ nəlom̃ tabtab len na-gol-na-voi-an san, dereh
tigol navoian hən gaiug. Asike gəƀimaienan, dereh tita kuv gaiug. 23 Ale
alat seIsrael ləƀipair dan nə-par-dəlomi-an salito, dereh aGot tesuhud hən
galit len nəhai. Husur aGot eləboi ƀesəhud təlmam hən galito len nəhai.
24 Namilen imaiegai. Gaiug gohum nəpashət nəhai oliv totov lilihai, aGot
tota kuvi, ale tosuhud həni len nəhai gai tomabule len nəhol san. Savi
naṽide kitin hən nəhai hən nəpashəhai sua ƀitov len nəhai tile am. Be
nəhai oliv aGot tomabule len nəhol san, alat seIsrael lohum nəpashəte
gail. Ale emədmədau ŋai hən aGot ƀesuhud təlmam hən nəpashət gail len
nəhai lototov matmat lan.

Nəlon aGot itaŋis nəvanuan p̃isi

25 Bathudud nadəlomian, nomətahun mətƀetətan hən nakitinan sua tosu-
suah, be nuke mətelə̃boii hən asike mətƀipatpat gamit məhat len namitisau
samito. Alat seIsrael, nəkadulit ihaihai, ale dereh tihaihai van vəbar galit p̃isi
aGot tolekis hən galit ləsavi Ju, ləƀeriŋ nəlolit lan. 26 Len naṽide tomaienan
aGot dereh tilav kuv aIsrael p̃isi dan nəsaan salito. Hum natosian siGot toke,

"Atesua ƀilav kuv nəvanuan san gail,
dereh tegəm len naut aSion,
dereh tipair hən nəpasusan siJakop,
nəlolit toƀov hən ginau, aGot,
dan nəsaan salito.
27 Ale egai evi na-kel-gati-an sagw van hən galito
notota gati len nahəsagw, ke,
dereh nitariv kukuv nəsaan salit gail."[l]

---

[l] **11.27** Isa 59.20-21, 27.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28 Tarhət na-kel-uri-an tovoi alat seIsrael lotomətahuni, lovi enemi
siGot. Be gamit mətsavi Ju, mətukab hən natenan, mətukad navoian aGot
toviol kəmas həni. Avil aGot eləmas bun galit sal, husur tolekis hən galit
lotovi nəpasusan siApraham, aIsak mai aJakop. 29 Husur nəboŋ aGot
tolekis hən nəvanuan toviol maii, nənauan san sagəgel boŋ ideh. 30 A m̃o
gamit mətsavi Ju, mətomətahun nəsa aGot tolənoni. Be gagai ilolosa hən
gamito, ivoi hən gamito husur alat seIsrael lotomətahun nəsa tolənoni.
31 Len naṽide tomaienan, gagai alat seIsrael lomətahun nəsa aGot tolənoni, gol ke, len naṽide aGot tololosa hən gamito, dereh tilolosa hən galit
tətas am. 32 Husur nəvanuan p̃isi ləsagol husur nəsa aGot tokele, ale ibaŋis gat galit len naṽide enan, hən b̃ilolosa hən galit p̃isi.

Nə-sal-suh-aGot-an

33 O numaŋmaŋ len namitisau mai naləboian siGot artotibau masuṽ,
artoyalyal habat! Datodədas datb̃eləboi nə-sab̃-səhoti-an mai nap̃isal san
gail.[m] 34 Hum natosian siGot toke,
"Ase eləboi nənauan siNasub̃ aGot?
Nasoran sise eləboi b̃evi tarhət san?[n]
35 Ase ilav natideh mai aGot
tonor hən aGot b̃isar gele?"[o]
36 Husur aGot igol natit p̃isi, ale len nədaŋan san natit p̃isi losuh hən
ləb̃evi esan. Mitisal suh nəyalyalan san vi sutuai! Ganan.

Naviolan hən natutumavan tomaur

12 1 Imagenan, bathudud nadəlomian, husur nəlon aGot totaŋis gidato, noŋir gamito ke: Viol hən nibemito mai aGot hum naviolan
hən natutumavan tomaur, hən b̃evi esan səb̃on, hən gai b̃eməhaṽur masuṽ
həni. Enan evi nap̃isal kitin hən mətb̃ilotu hən aGot. 2 Samtigol tətoṽ hən
naṽide gail hən navile eg a pan. Be aGot tegəgel hən gamito; tegəgel hən
nap̃isal hən nənauan samito hən b̃iveveu. B̃imaienan, dereh mitinau kitev
nəsa aGot tolənoni, mətelə̃boi səhoti, hən mətb̃igol nəsa tovoi, nəsa tonor,
nəsa togol aGot tohəhaṽur həni.[p]
3 Len navoian aGot toviol kəmas həni mai ginau, nukele hən gamit
ṽisusua ke, saginau gaiug gabag tesəhor nakitinan husur gaiug. Be len
natibauan o nakəkerehan hən nadəlomian aGot tolav mai gamit ṽisusua,
mitinau kot nakitinan hən gamit səb̃omito. 4 Niben nəvanuan ikad nahudhute isob̃ur, ale nahudhut ṽisusua ikad nauman san totile. 5 Imaienan
hən alat lotoriŋ nəlolit len aYesu. Gidat dattosob̃ur datovi niben tosua len
aKristo. Ale gidat ṽisusua datovi sidat gabag. 6 Datukad naviolan tiltile gail lotonor hən navoian aGot toviol kəmas həni mai gidato. Gəb̃ikad

---

[m] **11.33** Isa 55.8; Psa 92.5, 139.6 [n] **11.34** Isa 40.13 [o] **11.35** Job 41.11 [p] **12.2** 1Pit 1.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naviolan hən gəƀikel ur nəsa aGot tokel mai gaiug, gikel ur napisulan
siGot tinor hən nadəlomian sam̃. 7 Gəƀikad naviolan hən gəƀevi tarhət
sinəvanuan gail, gevi tarhət salito. Gəƀikad naviolan hən gəƀep̃usan,
gep̃usan. 8 Gəƀikad naviolan hən gəƀigol nəvanuan gail ləƀeləŋon ƀivoi
am len nəlolito, gigol leləŋon tivoi am len nəlolito. Gəƀikad naviolan hən
gəƀeviol, geviol habat. Gəƀikad naviolan hən na-il-a-m̃o-an, len na-il-a-
m̃o-an sam̃ geum tivoi. Ale gəƀikad naviolan hən nəlom̃ ƀitaŋis nəvanuan
gail, gigole len nahəhaṽuran.[q]

9 Na-ləmas-buni-an satevi nagəgərasan, timaskitin. Mətahun bun
natideh tosa len nabunusian siGot. Təgau gat nəsa tovoi len nabunusian
siGot. 10 Ləmas masuṽ hən gamit gabag hum məttovi alatmiṽan. Putsan
gamit gabag len nənauan samito səhor gamit səƀomito. 11 Sagipetəmas len
nauman siGot be timaur mətam̃ hum aNunun aGot toṽuv vivi məhat len
nəlom̃. 12 Bathut nə-vatvat-viri-an gotokade len aGot, gehəhaṽur. Nəboŋ
na-ləŋon-isa-vəsa-an ƀibar gaiug, gidaŋ ƀuri len na-toh-mədau-an sam̃.
Gidaŋ len na-sor-tuṽ-an. 13 Nəboŋ nəvanuan siGot ləƀem̃idol, gevi tarhət
salito. Gehəhaṽur hən nametƀos gail ləƀeƀis lohoim sam̃.

14 Geus aGot hən ƀivoi hən alat lotomədas gaiug gol gotoləŋon
tosa vəsa. Geusi hən ƀivoi hən galito, sageusi hən ƀemədas galito.[r]
15 Gehəhaṽur mai alat lotohəhaṽur. Geləŋon tisa, gitaŋ mai alat lotoləŋon
tosa, lototaŋ. 16 Mitinau gamit gabag hum məttop̃itoṽ ŋai. Sagipatpat
gaiug məhat len nənauan sam̃, be gehəhaṽur hən gəƀitah mai alat lotovi
ut kəmas. Len nənauan sam̃ səƀom̃ saginau ke gotokad namitisau hən
nəmauran tonor.[s]

17 Sagivar təlmam hən nəsaan van hən avan ideh togol tosa hən gaiug.
Len natideh gəƀigole, gol husur nap̃isal nəvanuan p̃isi lotoləboi ləƀekəta
səhoti ke tovoi. 18 Len natideh topat len gaiug, gəƀeləboi gəƀigole, gikad
natəm̃at mai nəvanuan p̃isi. 19 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, samtigol
nasisilan. Riŋi hən nəlol paŋpaŋ tonor siGot ƀigole. Bathut len natosian,
Nasuƀ aGot ike, "Nasisilan ipat len ginau. Ginau dereh nipansem alat
lotogol tosa hən gamito, ipat len ginau."[t] 20 Be hum natosian siGot toke-
le am ke, "Naenemi sam̃ ƀimalkəkat, gevəŋani. B̃imaduh, lav natideh
maii hən ƀemuni. Nəboŋ gəƀigol natenan, nahurun dereh tisa masuṽ."[u]
21 Nəsaan satesəhor gaiug; be gesəhor nəsaan hən navoian.

Riŋ gamito len navəlan nəgavmen

13 1 Nəvanuan p̃isi leriŋ galit səƀolito len navəlan nəgavmen lotoil
a m̃o. Husur nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an ideh topat, aGot idam̃
həni. Ale alat lotoil a m̃o, aGot itabtabuh len galito. 2 Imagenan, avan

---

[q] **12.8** Hən naves 4-8, ris 1Kor 12.4-11 [r] **12.14** Mat 5.44; Luk 6.28 [s] **12.16** Isa 5.21; Pro 3.7 [t] **12.19** Deu 32.35 [u] **12.20** Pro 25.21-22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ideh tomətahun alat lotoil a m̃o, emətahun nəsa aGot totabtabuh lan,
ale ilav nəpanismen gəm hən gai gabag. 3 Husur alat lotoil a m̃o ləsagol
namətahwan len alat lotogol tonor be len alat ləsagol sanor. Gəb̃eləŋon
ke asike gəb̃emətahw len nab̃iltivanuan hən nəgavmen, gigol nəsa tonor
ale dereh tisor sal suh gaiug. 4 Husur gai evi nəvanuan nauman siGot m̃os
navoian b̃ivan hən gaiug. Be gəb̃igol b̃isa, gemətahw! Husur ikad nədaŋan
hən b̃ipansem gaiug. Evi nəvanuan nauman siGot toum san hən b̃ipansem
alat lotogol tosa. 5 Imagenan, geriŋ gaiug gabag len navəlan nəgavmen
hən asike gəb̃ipanis. Ale natsual am, gole hən nəlom̃ b̃imasil len nabunu-
sian siGot.

6 Husur natenan, geṽur nətaks sam̃. Husur alat lotoil a m̃o, loum siGot
nəboŋ lotogol tabtab hən nauman salito len nəgavmen. 7 Gilav mai nəva-
nuan gail nəsa tonor hən gəb̃ilavi. B̃evi nətaks o nəlaisens, ṽur nətaks,
ṽur nəlaisens. B̃inor hən gəb̃eriŋ avan ideh a məhat len nənauan sam̃, riŋi
a məhat. B̃inor hən gəb̃eputsani len nənauan sam̃, putsani.[v]

Məteləmas bun gamit gabag

8 Samtikabut sivan ideh. Be na-ləmas-buni-an tevi nəkabut samito
len gamit gabag. Husur gəb̃eləmas bun nəvanuan, gugol p̃is nəsa nalo
siMoses tokele. 9 Husur nalo ike, “Sagol naitian tob̃ur kotov nəlahan,
sagigol avan ideh timat,[w] sagevənah, sa-nəlom̃ tevənvənah.” Galenan mai
nakelean ideh am todaŋ, nasoruan sua ikel ur p̃is gail. Ekəmaiegai ke:
“Ləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug sum̃an gotoləmas bun
gaiug gabag.”[x] 10 Na-ləmas-buni-an sagol səsa hən avan ideh. Imagenan,
na-ləmas-buni-an igol p̃is nalo siMoses.

11 Mitimasgol natenan husur mətoləboi namityal ipair p̃isi tia. Evi
namityal hən mətb̃ilele dan nəpatan samito. Husur gagai namityal hən
aKristo b̃ilav kuv gidato dan navile eg a pan tosa egəm pəpadaŋ səhor
ta m̃o, nəboŋ dattomadhakad nadəlomian lan. 12 Nalenmariug inoŋ ta
bogai, nalennəyal pəpadaŋ b̃evisi. Imagenan datinoŋ dan natit gail hən
nəmargobut. Datikol len gidato nahurabat nəb̃alan hən nam̃ial. 13 Len
nəmauran sidato datitoh len naṽide tonor hum dattotoh len nalennəyal.
Sadatigol naitian totaṽtaṽor len nab̃iltihanan mai natərogan, sadatetə-
rog, sadatigol naitian tosa, sadatigol naṽide tosa totaṽtaṽor hum nalipah,
sadateṽitṽituh, sadatitab̃ulol bulos gidat gabag husur nəlodat tovənvənah.
14 Mitilav kot nab̃oruan siMasta sidato, aYesu Kristo sum̃an tovi nahura-
bat dattosuni, hən gai b̃iwol hən nəmauran sidato. Samtinau nap̃isal ideh
hən mətb̃igol nəsa nab̃oruan nəsaan samito b̃eləŋoni.

---

[v] **13.7** Mat 22.21; Mak 12.17; Luk 20.25 [w] **13.9** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ sam̃ o naləŋonian sam̃ ŋai.
[x] **13.9** Exo 20.13-17; Deu 5.17-21; Lev 19.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Alat, nadələmian salit sədaŋ

14 1 Nəvanuan gail nadələmian salit sədaŋ, mətehəhaṽur hən
ləƀitah mai gamito. Samteṽitṽituh mai galit husur nənauan salit
səƀolito.[y] 2 Nəvanuan, len nadələmian san, eləboi ƀihan natideh, be togon
nadələmian san sədaŋ, ihan nəhanian totov len tan ŋai. 3 Nəvanuan tohan
natit p̃isi, satinau ke gəlar togon tovi ut kəmas. Ale nəvanuan səhan
natit p̃isi gai satisaƀ səhoti ke togon tohan natit p̃isi timaspanis, husur
aGot ehəhaṽur hən atenan totah maii. 4 Gaiug ase hən gəƀisaƀ səhoti ke
nəvanuan nauman sinəvanuan togon timaspanis? Eum simasta san ŋai,
ale ipat len amasta ŋai hən ƀikele ke togol tovoi o tosa. Ale dereh tigol
nəsa tonor, husur Nasuƀ eləboi ƀevi tarhət san hən ƀigole. 5 Ale nat-
sual am: Nəvanuan inau ke nəmariboŋ sua ivoi səhor nəmariboŋ gail
am, ale nəvanuan togon inau ke lop̃itp̃itoṽ ŋai. Ipat len gamit ṽisusua
hən mətƀinau səhoti len nənauan samito.[z] 6 Gai tonau ke nəmariboŋ sua
tovoi buni, igole hən ƀeputsan Nasuƀ. Ale gai tohan naməŋod, ihani m̃os
Nasuƀ, husur esipa vi təban aGot həni, beti ihani. Ale gai səhan namə-
ŋod, igole hən ƀeputsan Nasuƀ, ale esipa vi təban aGot. 7 Husur gidat ideh
satoh m̃os gai səƀon ŋai, gidat ideh səmat m̃os gai səƀon ŋai. 8 Datƀitoh,
datƀikad nəmauran, datukade hən datƀeputsan Nasuƀ. Datƀimat, datumat
hən datƀeputsan Nasuƀ. Imagenan, datƀitoh o datƀimat, datovi siNasuƀ.
9 Husur aKristo imat mai imaur təlmam hən ƀevi Masta silat lotomat mai
silat lotomaur. 10 Ale gaiug gəsəhan naməŋod, imabe gotosaƀ səhoti ke
awawa sam̃ len nadələmian timaspanis? Ale gaiug gotohan naməŋod,
imabe gotonau ke awawa len nadələmian evi ut kəmas? Husur gidat p̃isi
dereh dateil len nəhon aGot hən ƀepəpehun navoian dan nəsaan dattogol
gail. 11 Husur len natosian siGot, Nasuƀ aGot ike,

> "Egai ekitin hum nakitinan ke nototoh:
> nəvanuan p̃isi dereh letəŋedur bathuriegw;
> nabuŋon nəvanuan p̃isi likel uri ke ginau, ginau novi Got."[a]

12 Imaienan gidat p̃isi dereh dateil len nəhon aGot hən datƀikel ur nakiti-
nan husur natit p̃isi gidat səƀodat dattogole.

13 Imagenan sadatisaƀ səhoti am ke gidat gabag datipanis. Avil dati-
nau koti ke asike datugol natideh hən ƀigol awawa len nadələmian ƀipes
haƀetw hən ƀiteh len nəsaan. 14 Len naƀonan notokade mai aYesu Kristo,
noləboii, noləboi səhoti ke nəhanian p̃isi ivoi. Avan ideh ƀihani asike
igol eƀiŋƀiŋal len nabunusian siGot. Be avan ideh ƀinau ke nəhanian sua
toƀiŋƀiŋal len nabunusian siGot, len atenan, nəhanian enan eƀiŋƀiŋal.
15 Awawa len nadələmian ƀeləŋon ƀisa husur nəsa gotohani, len nəmau-
ran sam̃ gəsahusur nap̃isal hən na-ləmas-buni-an am. Len nəsa gəƀihani

---

[y] **14.1** 1Kor 8.7-13, 10.23-33 [z] **14.5** Kal 4.10; Kol 2.16 [a] **14.11** Isa 45.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sagemədas awawa sam̃, aYesu tomat m̃osi. 16 Natsua b̃ivoi len nabunusian
sam̃, be b̃emədas nadəlomian siwawa sam̃, sagigole. Gəb̃imaienan avan
ideh edədas b̃isor b̃isa hən naṽide sidato. 17 Husur natohan pipihabəlan
aGot səpat len nəsa datb̃ihani o datb̃emuni. Ao, ipat len nanoran aGot
togol dattokade len nəhon, mai natəm̃at, mai nakemkeman dattokade len
aNunun aGot. 18 Husur gəb̃eum seKristo magenan, dereh aGot tehəhaṽur
hən gaiug, mai len nabunusian sinəvanuan gail, gunor.

19 Imagenan, dateum kitev natit gail lotogol natəm̃at mai natit gail
lotogol gidat gabag datb̃idaŋ am len aNunun aGot. 20 Sadatemədas nau-
man siGot sil nəhanian ŋai. Nəhanian p̃isi iveveu, be gəb̃ihan natideh
b̃igol awawa len nadəlomian b̃ipes hab̃etw, teh len nəsaan, gaiug gugol
nəsaan. 21 Ivoi hən asike gəb̃ihan naməŋod o gəb̃emun nəwain o gəb̃igol
natideh b̃igol awawa sam̃ len nadəlomian b̃iteh len nəsaan. 22 Ale nəsa
gotodəlomi husur natgalenan, təgau gati len gaiug mai aGot səb̃oməru.
AGot ehəhaṽur hən alat lotogol nəsa lotoləboi tonor len nəlolit tomasil.
23 Gəb̃ikad nə-lon-uri-an, be gəb̃ihan natsua gəsənau ləboii ke tovoi, gugol
nəsaan. Husur nəsa gotogole sahusur nəsa gotodəlomi. Gəb̃igol natideh
gotodəlomi ke sanor, gugol nəsaan.

Nau nəvanuan tile

15 1 Gidat dattodaŋ len nadəlomian, len nə-daŋ-b̃uri-an datimasbula-
tut dan natideh b̃igol galit ləsədaŋ len nadəlomian ləb̃igol nəsaan.
Sadatehusur naṽide togol gidat səb̃odat ŋai datohəhaṽur. 2 Gidat ṽisusua
datimashusur naṽide togol nəvanuan tile b̃ehəhaṽur lan, hən b̃evi tarhət
san, hən nadəlomian san b̃idaŋ am. 3 Husur aKristo sahusur naṽide gai
səb̃on tohəhaṽur lan, igol nəsa aGot tolənoni ŋai. Hum natosian siGot
toke, "Na-sor-mədasi-an silat lotokele hən ləb̃emədas gaiug, aGot, ibar
ginau."[b] 4 Natit p̃isi len natosian siGot, lutosi sutuai hum nap̃usanan m̃os
gidato hən datb̃ikad nə-vatvat-viri-an. Len nə-daŋ-b̃uri-an mai nasoruan
siGot togol dattoləŋon tovoi am len nəlodato, datuvatvat vir natit p̃isi
aGot tokel gati. 5 AGot tovi nəkadun nə-daŋ-b̃uri-an togol dattoləŋon
tovoi am len nəlodato, gai tigol mitikad nab̃onan mai gamit gabag, tinor
hən naləŋonian seKristo, aYesu. 6 Timaienan hən mətb̃esua len nənauan
mai nakelean, hən mətb̃isal suh nəyalyalan siGot Tata mai aYesu Kristo,
aMasta sidato.

7 Imagenan, hum aKristo tohəhaṽur hən totah mai gamito,
mətehəhaṽur hən mətb̃itah mai gamit gabag, hən nəvanuan gail leb̃isal
suh nəyalyalan siGot. 8 Husur nukel mai gamit ke, aKristo egəm vi
vanuan nauman seJu gail hən b̃imasil ke aGot ekitin. Na-kel-gati-an gail
aGot tokel mai atəmalit ta sutuai, aKristo egəm hən b̃igol na-kel-gati-an

---

[b] **15.3** Psa 69.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

galenan ləƀisarpoh. 9 Be egəm m̃os natsual am. Egəm hən alat ləsavi Ju
ləƀisal suh nəyalyalan siGot husur nalolosaan san, hum natosian siGot
toke,
"Imaienan dereh nisal suh gaiug
len naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.
Dereh nekəkai hən nəƀe gail
hən nəƀeputsan nahəsam̃."[c]
10 Ikele am ke,
"Gamit məttovi naluṽoh
hən nəvanuan naut tiltile gail,
mətehəhaṽur ƀonƀon mai nəvanuan san gail!"[d]
11 Ikel tasi am ke,
"Gamit məttovi naluṽoh
hən nəvanuan naut tiltile gail,
mitisal suh Nasuƀ aGot.
Nəvanuan gail p̃isi, lisal suhi."[e]
12 Ale aIsaiah am ikele ke,
"Sua len nəpasusan siJesse dereh tevisi,
dereh tile məhat
hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail
ləƀitoh pipihabəlan.
Dereh livatvat viri ke tigol nəsa tokel gati."[f]
13 AGot tovi nəkadun nə-vatvat-viri-an tigol nəlomit tepul hən nakem-
keman p̃isi mai natəm̃at husur məttoriŋ nəlomit lan. Hən ke, len nədaŋan
seNunun aGot, dereh mətepul səsəhov hən nə-vatvat-viri-an.

APol, ahai pispisul m̃os alat ləsavi Ju

14 Bathudud sagw len nadəlomian, ginau gabag noləboi səhoti ke, gamit
mətopul hən navoian m̃os nəvanuan, mətopul hən naləboian p̃isi ale mətoləboi
mətƀeṽusan gamit gabag. 15 Ginau nəsaməmau hən nototos husur natgalevis
van hən gamito hən nəƀeliv nənauan samit təlmam hən galenan. Nokəmaiegai
husur len navoian aGot toviol kəmas həni, 16 novi nəvanuan nauman seKristo,
aYesu m̃os alat ləsavi Ju. Nosum̃an ahai tutumav notokel na-kel-uri-an tovoi
siGot, hən alat ləsavi Ju ləƀegəm vi naviolan hən natutumavan aGot ƀehəhaṽur
həni, aNunun aGot togol ke naviolan enan evi siGot səƀon ŋai. 17 Imaienan, len
nauman p̃isi sagw m̃os aGot, noṽiv husur evi aKristo aYesu ŋai togole. 18 Asike
nusor husur natideh am, be nukel nəsa ŋai aKristo togole nəboŋ notoum san.
Len nəsa notokele mai nəsa notogole, aKristo esəhar alat ləsavi Ju hən ləƀigol
husur nəsa aGot tokele. 19 Loriŋ nəlolit lan bathut namerikel gail lotomaŋmaŋ
lan, namerikel gail notogole len nədaŋan seNunun aGot. Imaienan, ginau

---

[c] **15.9** 2Sam 22.50; Psa 18.49 [d] **15.10** Deu 32.43 [e] **15.11** Psa 117.1 [f] **15.12** Isa 11.10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nukel p̃is na-kel-uri-an tovoi seKristo, tuƀat len naut a Jerusalem van van van
vəbar naut a Ilirikum. 20 Nəboŋ nototuƀat len nauman egai van vəbar damənjai,
noləŋon masuṽ hən nəƀikel ur na-kel-uri-an tovoi len naut ləsaləboi aKristo lan
boŋ ideh. Nəsaləŋon nəƀikel uri len naut ideh nəvanuan tile tokel uri lan tia.[g]
21 Be hum natosian siGot tokele husur aKristo, ike,
"Alat, avan ideh sakel ur atenan mai galito,
dereh lerisi,
ale alat ləsasəsəloŋ,
dereh leləboii."[h]
22 Nauman sagw len naut tiltile gail ipatpat gol ginau hən asike nəƀegəm
ris gamito.[i]

APol ike tevi Rom

23 Be gagai nunoŋ len nauman sagw len naut galegai, ale naut kəmas nasi-
hau tosoƀur lotovan, noləŋon masuṽ həni sal ke negəm ris gamito. 24 Nunau
utaut hən nəƀevi Spen, ale len nəyaran sagw vəna, nuke neris gamit a Rom.
Nəboŋ nəƀitoh kəkereh ƀinoŋ len nahəhaṽuran samito, nuke mətevi tarhət
sagw len nap̃isal van. 25 Be nevi Jerusalem bai hən nəƀevi tarhət silat lotovi
siGot ei. 26 Husur alat siYesu a Masetonia mai a Akaia lohəhaṽur hən lotobubu-
lah vat m̃os alat lotovi məsal len nəvanuan siGot gail a Jerusalem. 27 Lohəhaṽur
hən lotomaienan husur lunau ke lotokabut seJu gail. Husur alat ləsavi Ju,
ləƀihan katəp̃ol mai naJu siGot gail len nəmauran aNunun aGot toviol həni,
inor hən ləƀevi tarhət salito len natit lotokade.[j] 28 Ŋa nəboŋ nəƀitariv nəvat egai
mai galito, nəboŋ nəƀigol nauman eg ƀinoŋ, dereh niyar tur len naut a Rom
vi Spen. 29 Noləboii ke nəboŋ nəƀibar naut samito, aKristo dereh teviol hən
navoian kavkav mai gidato.
30 Bathudud nadəlomian, husur dattoriŋ nəlodat len aMasta sidato,
aYesu Kristo, mai husur aNunun aGot togol datoləmas bun gidat gabag,
nous idaŋ ke, mitiƀon mai ginau len nəƀalan sagw len na-sor-tuṽ-an
samito m̃os ginau van hən aGot. 31 Mitisor tuṽ hən aGot ƀilav kuv ginau
dan navəlan alat a Jutea lotomətahun ləƀigol husur nəsa aGot tokele. Sor
tuṽ hən alat siGot len naut a Jerusalem ləƀehəhaṽur hən nəvat nəƀilav
mai galito. 32 Beti, aGot ƀeləŋoni, dereh negəm hən gamito len nakemke-
man, hən nənauan sagw ƀimaur təlmam len natohan sagw mai gamito.
33 Ale aGot tovi nəkadun natəm̃at, titah tin mai gamito! Ganan.

Na-ke-ivoi-an siPol gail

16 1 Nuke nisor husur napəhaṽut sua tovoi ƀegəm hən gami-
to, asike idareh. Alitenan evi aṽavinenamito len nadəlomian,

---

[g] **15.20** Len nasoruan ta Kris ike, *nəsaləŋon nəƀeum hən naim len nəpaudesen sinəvanuan tile.* [h] **15.21** Isa 52.15 [i] **15.22** Rom 1.13 [j] **15.27** Hən naves 25-27, ris 1Kor 9.11, 16.1-4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nahəsan aFipe tovi atikon təban alat siYesu len naut a Kenkrea.[k] 2 Nəboŋ
b̃egəm hən gamito, len nahəsan Nasub̃, len naṽide tonor hən alat siGot,
mətehəhaṽur həni hum tovi pəhaṽut siNasub̃. B̃em̃idol len natideh, nuke
mətevi tarhət san husur gai evi tarhət sinəvanuan isob̃ur, ale ginau am,
evi tarhət sagw.
3 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aPriska[l] mai aAkwila alarmisoan
artoum mai ginau len nauman seKristo, aYesu.[m] 4 Aroriŋ gəlar gabag
pəpadaŋ hən nəmatan m̃os nəmauran sagw. Savi ginau ŋai, be alat siYesu
ləsavi Ju len naut tiltile losipa vi təban gəlaru. 5 Mitikel na-ke-ivoi-an
sagw mai alat siYesu lotob̃onb̃on lohoim səlaru.
Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aEpinetus notoləmas buni. Gai nəva-
nuan metəkav len naprovens Asia toriŋ nəlon len aKristo.
6 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aMeri toum habat samito.
7 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aAdronikus mai aJunias, naJu gəlaru
sum̃an ginau, artotoh len naim bəbaŋis mai ginau.[n] Arovi b̃iltivanuan len
ahai pispisul gail ale aroriŋ nəlolaru len aKristo a m̃o, ginau a tahw.
8 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aAmpliatus notoləmas buni len Nasub̃.
9 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aUrpanus toum seKristo mai ginamito.
Ale kel na-ke-ivoi-an sagw mai aStakis notoləmas buni.
10 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aApelles tovi nəvanuan tin seKristo.
Kel na-ke-ivoi-an sagw mai alat lototoh len naim siAristopulus.
11 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aHerotion tovi Ju sum̃an ginau. Kel
na-ke-ivoi-an sagw mai alat lototoh lohoim siNarsissus lotovi siYesu.
12 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aTrifaena mai aTrifosa napəhaṽut
eru artoum todaŋ siNasub̃. Kel na-ke-ivoi-an sagw mai aPersis notoləmas
buni. Alitenan eum idaŋ siNasub̃.
13 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aRufus, Nasub̃ tolekis həni hən b̃evi
esan səb̃on. Kel na-ke-ivoi-an mai anan tosum̃an tovi anana sagw.[o]
14 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aAsinkritus, aFlekon, aHermes,
aPatropas, aHermas mai nəbathudud nadəlomian lotob̃onb̃on mai galito.
15 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai aFilolokus, aJulia, aNereus mai
aṽavinen. Kele am mai aOlimpas mai nəvanuan p̃isi siGot lotob̃onb̃on mai
galito.
16 Len na-ləmas-buni-an siGot mətesum̃ nətarhomit gabag hən mətb̃ikel
na-ke-ivoi-an mai gamito. Alat siYesu len naut p̃isi luke "Ivoi," mai gamito.
17 Bathudud nadəlomian, nous idaŋ ke, nəvanuan lotogol nəvanuan
lotopəpehw, nap̃usanan salit togol nəvanuan b̃iteh dan nadəlomian,

---

[k] **16.1** Uman 18.18. Kenkrea evi navile sua bitas pəpadaŋ hən nab̃iltivile a Korint.
[l] **16.3** *Priska:* Len naut tile am gail lokis aliten aPrisilla am. [m] **16.3** Uman 18.2
[n] **16.7** Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan ta Kris luke *aJunias* evi pəhaṽut sua, hum ma tovi asoan *aAdronikus.* [o] **16.13** Mak 15.21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

napusanan salit gail ləsanor hən napusanan məttokade a mo; mətelə-
ləgau hən asike ləbəmədas gamito. Mətebulatut dan galito. **18** Nəvanuan
lotomaienan ləsagol nauman seKristo, be loum mos nabəhavulit ŋai. Len
na-sor-malumlum-an mai na-sor-hehe-an salito, logəras nəlon nəvanuan
ləsənau nagəgərasan.[p] **19** Nəvanuan pisi losəsəloŋ tia hən na-kel-uri-an ke
məttogol husur nəsa aKristo tokele. Imagenan nohəhavur masuv. Be nuke
mitikad namitisau hən na-gol-na-voi-an ale nuke mitikad natətanan hən
nəsa tosa. **20** Beti asike idareh aGot tovi nəkadun natəmat, dereh teil das-
das aSetan pipiriemit gail.

AMasta sidato, aYesu Kristo teviol kəmas hən navoian mai gamito.

21 ATimoti toum mai ginau ike, "Ivoi," mai gamito. ALusius, aJason mai
aSosipata lotovi Ju suman ginau, galit am luke, "Ivoi," mai gamito.[q]

22 Ginau, aTertius nototos naloblat napisulan egai siPol, ginau notovi
nəvanuan siNasub, nuke, "Ivoi," mai gamito.

23-24 AKaius, ginau aPol nototoh lohoim san, gai ike, "Ivoi," mai gamito.
Alat siYesu len naut egai lubonbon len naim san. AErastus totəgau nəvat
hən nabiltivile egai, ike, "Ivoi," mai gamito. AKwartus, awawa sinamit
len nadəlomian, gai am ike, "Ivoi," mai gamito.[r]

25 Datisal suh aGot! Hum notokele len na-kel-uri-an sagw tovoi tokel
kot aYesu Kristo, aGot eləboi bigol mətbidaŋ am len nadəlomian samito.
Na-kel-uri-an tovoi notokel uri evi na-sor-utaut-an siGot tosusuah sutuai
sutuai vəbar nəboŋ ta daməŋai. **26** Be gagai aGot ikel vəhoti. AGot itoh vi
sutuai, ale husur nakelean san todaŋ, len nasoruan san ahai kelkel ur gail
lototosi, ikel vəhoti. Ikele mai naluvoh pisi hən nəvanuan naut tiltile gail
hən ləberiŋ nəlolit lan, ale gol husur nəsa tokele.

27 Len aYesu Kristo datisal suh aGot tovi aGot səbon tokad namitisau
hən nəmauran tonor. Datisal suh nəyalyalan san vi sutuai! Ganan!

---

[p] **16.18** Flp 3.19 [q] **16.21** Uman 16.1-3 [r] **16.23-24** Uman 19.29; 1Kor 1.14; 2Tim 4.20. Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai: 24 *AMasta sidato, aYesu Kristo teviol kəmas hən navoian mai gamit pisi. Ganan.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Korint

Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən alat a Korint

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi m̃os nəsa?
APol itosi hən ƀevi tarhət silat siYesu len naut a Korint len nəsaban lotokad gail.
APol itosi van hən ase?
APol itosi van hən alat siYesu len naut a Korint.
APol itos naloƀulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi van hən alat a Korint pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 57 nəboŋ totoh len navile Efesus.

Len nəyaran siPol gail, evi lan navile sua ale itoh ei, ikel ur na-kel-uri-an tovoi husur aYesu. Nəboŋ nəvanuan galevis lukad nadəlomian, itabtabuh len naelta gail ale evi lan navile tile am. Len naut a Korint aPol itoh len nasihau esua hudhute. Len nalennəyal isod naim nətaƥolen gail m̃os nəvat, ale len nalenmariug mai len nəSappat eƥusan husur aYesu. Nəboŋ aPol toriŋ naut ideh, isor tuṽ m̃os alat siYesu ei, ale itos naloƀulat napisulan van hən galito hən ləƀinau gat naƥusanan san ale hən aPol ƀigol ləƀikad nədaŋan hən ləƀeil gəgat len nadəlomian salito mai len naƀonan lotokade sum̃an alat siYesu. Naloƀulat egai imaienan.

1) Na-ke-ivoi-an mai nasipaan (1.1-9)
2) Alat siYesu loṽitṽituh husur nəvanuan na-il-a-m̃o-an gail (1.10–4.21)
3) Alat siYesu ləsagol natideh, naut kəmas galit sua igol naitian tosa habat (5.1-13)
4) Galevis len alat siYesu lukot hən galevis am len nakotan silat ləsəkad nadəlomian (6.1-11)
5) Alat siYesu galevis ləsənau ke limashusur naṽide aGot toləmasi len naṽide salit hən naitian (6.12-20)
6) APol isor var nausian gail alat a Korint lotousi. Nəsa inor len naṽide hən naitian mai nəmauran naitian toƀuer lan? (7.1-40)
7) APol isor var nausian husur naməŋod nəvanuan gail lotoviol həni mai nəlablab gail len natutumavan (8.1–11.1)
8) Naṽide tonor len nalotuan van hən aGot imabe? (11.2–14.40)
9) Alat lotokad nadəlomian lotomat, dereh limaur len nəboŋ ta tahw balai o teƀuer? B̃imagenan, dereh tevisi mabe? (15.1-58)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10) Alat siYesu lepipisah vat mabe m̃os alat lotokad nadəlomian len naprovens Jutea? Ale ase titarive van hən ƀeviol həni mai galito? (16.1-4)
11) Na-sor-utaut-an siPol mai galevis am lotoke levi Korint hən ləƀeris alat siYesu ei (16.5-12)
12) Nə-maris-kotovi-an mai nasudəlam̃ian (16.13-24)

Na-ke-ivoi-an siPol

1 1 Ginau aPol nutos naloƀulat napisulan egai. Len naləŋonian siGot, ilekis hən ginau hən notovi ahai pispisul seKristo, aYesu. Ginau mai aṽadato len nadəlomian, aSostenes, namrutosi.[a]
2 Nutos naloƀulat napisulan egai van hən alat siGot len naut a Korint, aGot tokis gamit hən mətƀevi esan səƀon.[b] Len aKristo aYesu mətovi vanuan siGot səƀon, gamit mai nəvanuan p̃isi len naut p̃isi lotoriŋ nəlolit len aMasta sidato, aYesu Kristo, aMasta salito mai aMasta sidato. 3 AGot aTəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo, areviol kəmas hən navoian mai gamito, mai arigol nəlomit tikad natəm̃at tabtab.

Nasipaan

4 Akis nosipa vi təban aGot hən gamito. Nosipa vi təban hən navoian san gai toviol kəmas həni mai gamito len aKristo aYesu. 5 Len aKristo, len nap̃isal p̃isi, aGot igol mətopul hən naviolan san gail, nasoruan p̃isi mai naləboian p̃isi. 6 Natenan igol nakitinan hən na-kel-uri-an husur aYesu Kristo namttokel mai gamito, ip̃arp̃ar. 7 Imaienan, nəboŋ məttotoh vir natəlmaman siMasta sidato, aYesu Kristo (nəboŋ məttoləŋon masuṽ hən natəlmaman san), mətsam̃idol len naviolan ideh seNunun aGot. 8 Dereh tigol mitidaŋ van vəbar nagilen, hən asike mətƀikad natideh tosa len gamito tonor hən mətƀipanis sile len nəboŋ siMasta sidato, aYesu Kristo. 9 Ale dereh aGot tigol natenan m̃os gamito, husur akis igol nəsa tokele. Ale aGot ekis gamit hən mətƀiƀon mai aNatun tovi aYesu Kristo, aMasta sidato.[c]

Napəpehwan len alat siYesu

10 Bathudud nadəlomian, len nahəsan aMasta sidato, aYesu Kristo, nous gamito, noŋir gamit ke, mətesua len nəsa mətƀikele, hən asike ƀikad napəpehwan len gamito, be hən mətƀesua len nənauan samito mai nabunusian samito. 11 Bathudud sagw gail len nadəlomian, nokəmaienan husur galevis len nəbathudud siKloe lukel p̃arp̃ar həni mai ginau ke məttosor ƀalƀal. 12 Ale nekəmaiegai beti ke: gamit sua ike, “Novi siPol,”

---

[a] **1.1** Uman 18.17 [b] **1.2** Uman 18.1 [c] **1.9** Deu 7.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

togon ike, “Novi siAp̃ollos,” sual am ike, “Novi sePita,” ale sua tile am
ike, “Novi seKristo.”[d] 13 Mətunau ke məttoləboi mətƀepəpehun aKristo
maienan a? Mətunau ke ginau, aPol numat len nəhai balbal m̃os gamito
a? Mətubaptais len nahəsan aPol a? Aoa!
14 Nosipa vi təban aGot ke nəsəbaptais hən gamit ideh be Krispus
mai aKaius ŋai.[e] 15 Imaienan, avan ideh edədas ƀ̃ike tobaptais len
nahəsagw. 16 (O nəlogw iboŋboŋ hən notobaptais hən alat lototoh len
naim siStefanas; be nəsənau gat ideh am notobaptais hən galito.) 17 Be
noil hirhir ke, aKristo sasəvat ginau hən nəƀ̃ibaptais hən nəvanuan gail,
be esəvat ginau hən nəƀ̃ikel ur na-kel-uri-an tovoi. Emətahun nəƀ̃ikel uri
len namitisau hən nasoran. Nətakəmaienan, nəmatan seKristo len nəhai
balbal tagəm vi ut kəmas.
18 Husur namilen nəmatan seKristo len nəhai balbal savi natideh len
alat lotohusur nap̃isal van hən nəmasigan. Be evi nədaŋan siGot len gida-
to, aGot tolav kuv gidat dan nəsaan sidato. 19 Hum natosian siGot toke,

“Dereh nigol namitisau silat lotokad namitisau tevi ut kəmas,
ale alat lotokad nəkadulito, dereh nigol naləboian salit teƀ̃uer.”[f]

20 Nəvanuan tokad namitisau hən nəmauran tonor, gai be? Nəvanuan
tokad namitisau hən nalo, gai be? Nəvanuan na-sor-levlev-an hən naur ta
dameŋai, gai be? AGot igol namitisau silat navile eg a pan evi ut kəmas.[g]
21 Husur aGot, len namitisau san hən nəmauran tonor, igol nəvanuan
navile a pan, len namitisau salito, lodədas ləƀ̃eləboi gai. Be len na-kel-uri-
an namttokel uri lotonau ke tovi ut kəmas, aGot ehəhaṽur hən tolav kuv
alat lotoriŋ nəlolit lan, dan nəsaan salito. 22 NaJu lous namerikel gail, alat
a Kris ludoŋ kitev namitisau. 23 Be ginamit m̃au, namtukel ur nəmatan
seKristo len nəhai balbal. NaJu, nəlolit ipaŋpaŋ sile, alat a Kris, luke tovi
na-sor-melmel-an ŋai.[h] 24 Avil aKristo evi nədaŋan mai namitisau siGot
hən nəmauran tonor m̃os alat aGot tokis galito, naut kəmas lotovi Ju o
lotovi lat a Kris. 25 Husur na-sor-melmel-an siGot evi mitisau hən nəmau-
ran tonor tosəhor namitisau sinəvanuan, ale nakulan siGot idaŋ səhor
nədaŋan sinəvanuan.
26 Bathudud nadəlomian, mitinau gamito nəboŋ aGot tokis gamito.
Len nabunusian silat navile a pan, evis ŋai len gamito lukad namitisau,
evis ŋai lovi vanuan totibau, nəboŋ lotopas gamito, evis ŋai luṽat nəhes.
27 Avil aGot ilekis hən nəsa tovi ut kəmas len nabunusian silat navile
a pan, hən ƀ̃igol alat lotokad namitisau, nahurulit ƀ̃isa. Ilekis hən alat
ləsədaŋ len nabunusian silat navile a pan hən ƀ̃igol alat lotokad nəda-
ŋan, nahurulit ƀ̃isa. 28 AGot ilekis hən alat len navile a pan ləsəṽat nəhes

---

[d] **1.12** Uman 18.24. Len naut egai len nasoruan ta Aram, lokis aPita hən aKefas.
[e] **1.14** *Krispus:* Uman 18.8; *Kaius:* Uman 19.29. [f] **1.19** Isa 29.14 [g] **1.20** Job 12.17; Isa 19.12, 44.25 [h] **1.23** Luk 2.34; Kal 5.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len nəbathuyah salito, mai alat navile a pan lotomətahun galito; ilekis
hən alaten lotovi ut kəmas hən ƀigol nəsa toməlas len nabunusian silat
navile a pan, ƀegəm vi ut kəmas. 29 Imagenan, avan ideh edədas ƀisor
patpat gai məhat len nəhon aGot. 30 Be aGot igol mətukad naƀonan mai
aKristo aYesu, togəm vi mitisau siGot hən nəmauran tonor m̃os gidato.
Namilen ke, len aKristo, aGot eriŋi ke datunor len nəhon, igol datovi esan
səƀon ŋai, ale igol datukad nəmakuvan dan nəsaan tobaŋis gat gidato.
31 Imagenan, hum natosian siGot toke, "Avan ideh toke ƀisor patpat nati-
deh məhat, tisor patpat Nasuƀ aGot məhat."[i]

2 1 Bathudud nadəlomian, nəboŋ notogəm hən gamito hən notokel ur
na-kel-koti-an husur aGot, nəsasor len naṽivan, nəsasor len namiti-
sau. 2 Husur ke, nəboŋ nototoh mai gamito, nunau koti ke, asike nəƀikel
ur natideh am, be nikel ur aYesu Kristo ŋai, mai nəmatan san len nəhai
balbal. 3 Nəboŋ nototoh mai gamito, nəsədaŋ, nomətahw, ninegw epil
habat.[j] 4 Ale len nasoruan sagw mai na-kel-uri-an sagw nəsasor len nami-
tisau sinəvanuan hən notoliv gamito. Be noriŋ gat nəlogw len aNunun
aGot mai nədaŋan san, 5 hən mətƀikad nadəlomian len nədaŋan siGot,
savi len namitisau sinəvanuan.

Namitisau siGot hən nəmauran tovoi

6 Avil nəboŋ namttotoh mai alat lotomatmatu len nadəlomian salito,
namtusor len namitisau hən nəmauran tonor. Savi namitisau ta damə-
ŋai mai silat lotoil a m̃o len navile a pan gagai ləƀeƀuer. 7 Avil nusor
len namitisau siGot hən nəmauran tonor, namitisau ta m̃o tosusuah,
dattotətan həni, namitisau aGot toutaut həni sutuai tia m̃os nəyalyalan
datƀikade maii, namitisau aGot togol top̃arp̃ar len aYesu. 8 Alaten lotoil a
m̃o len navile eg a pan lotətan hən namitisau enan siGot hən nəmauran
tonor. Lətaləboii, asike lətap̃os gat Nasuƀ toyalyal len nəhai balbal. 9 Avil
natosian siGot ike,

"Namətan nəvanuan ideh sakəta ləboii,
nədariŋan nəvanuan ideh sasəsəloŋ ləboii,
nənauan sinəvanuan ideh sənau səhot
nəsa aGot toutaut həni m̃os alat lotoləmas buni."[k]

10 Be len aNunun, aGot ikel vəhot natgalenan mai gidato. Ale aNunun
aGot eləboi natit p̃isi, eləboi natit gail siGot am, nəvanuan todədas
ƀeləboi səhoti. 11 Husur, səkad avan ideh toləboi nənauan sinəvanuan, be
nanunun nəvanuan enan səƀon ŋai eləboii. Imagenan, səkad avan ideh
toləboi nənauan siGot, be aNunun aGot səƀon ŋai eləboii. 12 Ale gidat,
datsəkad nanunun navile a pan, aGot saviol həni mai gidato, be datukad
aNunun aGot. AGot eviol həni mai gidato hən datƀeləboi natit p̃isi aGot

---

[i] **1.31** Jer 9.24 [j] **2.3** Uman 18.9 [k] **2.9** Isa 52.15, 64.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

toviol kəmas həni mai gidato. 13 Nəboŋ namtƀikel natgalen mai gamito,
namtsasor len namitisau tovi p̃usanan sinəvanuan. Ao, namtukel naso-
ruan tovi p̃usanan seNunun aGot. Len nasoruan seNunun aGot, namtusor
vəsvəsai nakitinan san gail.
14 Be nəvanuan aNunun aGot satoh lan, emətahun natit gail lotogəm
len aNunun aGot, husur len nabunusian sivan enan, lovi melmelan ŋai.
Ale edədas ƀeləboi səhot natgalenan, husur na-ləboi-səhoti-an enan egəm
len aNunun aGot ŋai. 15 Be gidat, aNunun aGot totoh len gidato, datoləboi
datƀebunus ləboi natit p̃isi hən datƀike tovoi o tosa. Be savi hən nəva-
nuan, aNunun aGot satoh lan, hən ƀebunus ləboi nəlodato hən ƀike tovoi
o tosa. 16 Husur, hum natosian siGot toke,

"Ase eləboi nənauan siGot
hən ƀeləboi ƀikel na-sor-p̃usp̃usan-an maii?"[l]

Be gidato, datukad nənauan seKristo.

Napəpehwan len alat siYesu

3 1 Bathudud nadəlomian, nəboŋ nototoh mai gamito, nəsaləboi
nəƀisor mai gamit hum məttomatmatu, hum aNunun aGot totoh
tobəlav len gamito. Ao, nusor mai gamito sum̃an məttovi vanuan,
naləŋonian hən nibemit towol hən nəmauran samit ŋai, sum̃an məttovi
tuhtətai len nəmauran məttokade len aKristo. 2 Nəboŋ notop̃usan, ehum
notovəhasys hən gamit ŋai, nəsavəŋan gamit hən nəhanian tin, husur
məttodədas mətƀihani. Kitin, mətodədas mətƀihani sal,[m] 3 husur naləŋo-
nian hən nibemito iwol hən nəmauran samit ŋai. Mətutaƀulol bulos gamit
gabag, mətoṽitṽituh sal. Mətunau ke naləŋonian hən nibemito sawol hən
gamit a? Mətunau ke mətsasum̃an alat navile a pan a? 4 Husur nəboŋ
gamit ideh toke, "Novi siPol," ale togon toke, "Novi siAp̃ollos," mətohusur
naṽide silat navile a pan ŋai![n]
5 Be aAp̃ollos evi sa?[o] APol evi sa? Ginaməru namrovi vanuan nauman
ŋai namrtovi tarhət samito hən mətƀikad nadəlomian. Namrugol ŋai nau-
man aGot toriŋi len navəlanamər ṽisusua hən namrƀigole. 6 Ehum ginau
notomabul namisurhut na-kel-uri-an tovoi len nəlomito, ale aAp̃ollos epu-
si, be aGot igol itov, evivi məhat. 7 Imagenan, gai tomabule mai gai topusi
arovi ut kəmas, husur evi aGot m̃au togol totov, tovivi məhat. 8 Ale gai
tomabule mai gai topusi aroum m̃os natsua ŋai, ale dereh aGot teviol mai
gəlar hən nakonp̃urp̃uran tonor hən nauman səlaru ṽisusua. 9 Ginaməru
namroum ƀonƀon siGot, gamit mətohum nəhol siGot, mətohum naim
aGot toum həni.
10 Len navoian aGot toviol kəmas həni mai ginau hum notokad nami-
tisau hən na-um-im-an, ginau noriŋ nəpaudesen, ale togon eum len

---

[l] **2.16** Isa 40.13 [m] **3.2** Ipru 5.12-13 [n] **3.4** 1Kor 1.12 [o] **3.5** Uman 18.24-28

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəpaudesen enan. Be avan ideh toum lan, telələgau hən naṽide toum həni lan! 11 Husur avan ideh edədas ƀeriŋ nəpaudesen ideh tile am be nəpaudesen en topat tia. Ale aYesu Kristo evi nəpaudesen enan. 12 Avan ideh ƀeum hən naim len nəpaudesen enan tovi aYesu, eləboi ƀeum həni hən nagol, nasilva, nəvat gəlgəlan, nəhai, naliol o nəbathuwit. 13 Nəvanuan ƀeum hən naim maienan, nauman san dereh tiƣarƣar. Husur Nəboŋ siNasuƀ dereh tigol nauman timasil. Dereh nəhab tevəhot nauman ke tomabe. Nəhab dereh tihan kitev nauman sinəvanuan ƣisi, saƀi ke tovoi o tosa. 14 Nəsa nəvanuan toum həni asike ƀipaŋ len nəhab, gai dereh tikad nakonƣurƣuran san. 15 Be nəhab ƀihan ƣis nəsa nəvanuan toum həni, dereh asike ikad natideh. Gai ŋai dereh tilavutur; aGot tilav kuvi, be tehum tilav kuvi tur len nəhab towunwun.

16 Gamit m̃au mətovi naim siGot, ale aNunun aGot itoh len gamito. Mətsənau səhoti a? 17 Avan ideh ƀemədas bun naim siGot, aGot dereh temədas bun nəvanuan enan. Husur naim siGot evi esan səƀon ŋai, ale gamit mətovi naim enan siGot.

18 Samtegəras gamit səƀomito. Gamit ideh ƀinau ke tovi vanuan namitisau len nabunusian sinavile a pan, ivoi ke "timelmel" hən ƀikad namitisau hən nəmauran tonor. 19 Husur namitisau sinavile eg a pan evi melmelan ŋai len nabunusian siGot. Hum natosian siGot toke, "AGot igol nəvanuan namitisau lubat len nəhai tata hən namitisau salito."[p] 20 Ale len naut tile am ike, "Nasuƀ aGot eləboii ke nənauan sinəvanuan namitisau lovi ut kəmas ŋai."[q] 21 Samtikele am ke məttovi sitegai o sitea hən mətƀipatpat gamit məhat lan; husur natit ƣisi evi samito. 22 APol, aAƣollos, mai aPita, navile eg a pan, nəmauran mai nəmatan, natit gail ta dameŋai mai natit gail lotogəm sal, natit ƣisi lovi samito. 23 Ale mətovi seKristo, ale aKristo evi siGot.

Ahai pispisul gail seKristo

4 1 Imaienan, ivoi hən nəvanuan gail ləƀinau ke namttovi vanuan nauman seKristo, aGot toriŋ nakitinan san tokel vəhot gail len navəlanamito. 2 Nəvanuan nauman tokətkəta təban natit siMasta san gail, timasum tivoi hən aMasta san ƀisaƀi ke todaŋ len gai. 3 Gamit mətƀisaƀi ke notovoi o notosa, o nakotan ideh hən nəvanuan ƀisaƀi ke notovoi o notosa, savi natideh len ginau. Ginau am, səpat len ginau hən nəƀisabi ke notovoi o notosa. 4 Nəlogw imasil, be natenan tu sagol ke notonor. Evi Nasuƀ səƀon ŋai ƀisaƀi ke notovoi o notosa. 5 Imagenan, samtesigarir hən mətƀisaƀ səhoti ke natideh tovoi o tosa. Mititoh vir nagəman siNasuƀ. Len nəboŋ enan natit gail lotosusuah len nəmargobut, dereh gai teriŋ natgalen len nam̃ial hən ləƀiƣarƣar; ale dereh tevəhot nalənonian gail len

---

[p] **3.19** Job 5.13 [q] **3.20** Psa 94.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəlon nəvanuan gail. Beti na-sor-sal-suhi-an vi təban nəvanuan ṽisusua,
dereh tegəm len aGot.
6 Bathudud nadəlomian, nusor husur ginau mai aAp̃ollos hən mətƀeləboi
namilen nasoruan egai toke, “Sagigol səhor nəsa natosian tokele.” Beti
asike mətupatpat avan ideh məhat səhor avan togon. 7 Hum ma məttonau
suluṽi ke məttovi vanuan totibau len aKristo. Hum ma məttonau suluṽi ke
məttokad natideh aGot saviol həni mai gamito. Be aGot ƀeviol hən natit
p̃isi mai gamito, imabe mətupatpat gamit məhat len nəsa məttokade?
8 Hum ma məttonau suluṽi ke məttokad natit p̃isi tia məttoləŋoni. Hum
ma məttonau suluṽi ke məttopul hən natite tia. Hum ma məttonau suluṽi
ke məttovi kiŋ gail tia len natohan pipihabəlan aGot ginamit namttoƀuer.
Ooo noləŋon masuṽ ke mətavi kiŋ gail, hən ginamit tu namttavi kiŋ gail
mai gamito! 9 Namtovi hai pispisul, be nunau ke aGot toriŋ ginamit namə-
kot len nəhon nəvanuan gail hum namttovi vanuan nabəbaŋisan lotoyar
vi lan nəmatan. Esum̃an toriŋ ginamit len nadrama sua, hən navile a pan
ləƀeris nəmatan sinamito, aŋel gail mai nəvanuan gail am. 10 Len nabu-
nusian sinəvanuan gail namtumelmel. Evoi, namtumelmel m̃os aKristo.
Be gamit m̃au, mətunau suluṽi ke məttokad namitisau len aKristo. Luke
namttokul, be gamit m̃au mətunau suluṽi ke məttodaŋ. Mətunau suluṽi
ke məttoṽat nəhes be luke namttovi ut kəmas. 11 Nokitin ke, vəbar gagai
namtumalkəkat, namtumaduh, nahurabat sinamit emətartar. Nəvanuan
gail lotuh mədas ginamito, namtsəkad naut ideh tovi ut a im. 12 Namtoum
idaŋ hən navəlanamit səƀonamito. Nəboŋ nəvanuan gail lotosəvar gina-
mito, namtous aGot hən ƀivoi hən galito. Nəboŋ lotomədas bun ginamit
hən namttoləŋon tosa vəsa, namtudaŋ ƀuri.[r] 13 Nəboŋ lotosor mədas
nahəsanamito, namtoŋir galit hən ləƀehusur aKristo. Ehum namttogəm vi
pəhasoŋ hən navile a pan, nəpahsago sinəvanuan p̃isi vəbar gagai.
14 Nəsatos natgalenan hən nahurumit ƀisa lan, be nutosi hən nəƀikel
nalələgauan mai gamit məttosum̃an anatugw gail notoləmas bun gamito,
hən asike mətƀimagenan am. 15 Naut kəmas məttəkad nəvanuan loto-
vi 10,000 lotokətkəta təban gamito len aKristo, mətukad atəmamit evis
ŋai. Husur len aKristo aYesu, len na-kel-uri-an tovoi notokel mai gamito,
nogəm vi atəmamit len nadəlomian. 16 Ale husur notovi atəmamito, noŋir
gamit ke mitigol tətoṽ hən ginau.[s] 17 Nosəvat aTimoti van hən gamito m̃os
natenan. Len nadəlomian evi anatugw notoləmas buni, todaŋ len Nasuƀ.[t]
Dereh teliv nənauan samit təlmam van hən naṽide notokade len nəmau-
ran sagw len aKristo aYesu. Naṽide enan notokade, inor hən nap̃usanan
notokel mai alat siYesu len naut p̃isi.
18 Gamit galevis lunau ke asike nəƀegəm hən gamito ale lupatpat galit
məhat. 19 Avil asike idareh negəm hən gamito, Nasuƀ ƀidam̃ həni. Ale

---

[r] **4.12** Uman 18.3 [s] **4.16** 1Kor 11.1; Flp 3.17 [t] **4.17** Uman 16.1-3; 1Tim 1.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dereh nebunus kitevi ke, alat lotopatpat galit məhat, lusor patpat galit
məhat ŋai, o lukad nədaŋan siGot. 20 Husur nəkadun natohan pipihabəlan
aGot savi len nasoruan ŋai be evi len naƀiltidaŋan san. 21 Mətoləŋon
nəsa? Nəboŋ nəƀegəm hən gamito, mətuke nipat nəhai hən nəƀiṽas gamit
həni, o mətuke negəm len na-ləmas-buni-an mai len naṽide ƀemədau?

Mitikai hən nauluṁan togol naitian tosa hən ƀevivile

5 1 Noləŋon isa masuṽ husur na-kel-uri-an sua notosəsəloŋ həni. Na-
kel-uri-an ikele ke ikad naitian tosa len gamito. Evi naitian tosa vəsa
batbat. Isa səhor naṽide silat ləsəkad nadələmian: auluṁan sual ei igol
naitian mai asoan atəman.[u] 2 Imabe mətupatpat gamit məhat hum naten
savi natideh? Mitimaslolosa! Mitimaskai hən atenan togol natenan dan
gamito! 3 Len nibegw nəsatoh mai gamito, be naut kəmas nibegw satoh
ei, len nanunugw nutoh mai gamito. Ale suṁan nototoh ei, nusaƀ səhoti
tia ke len nədaŋan siMasta sidato, aYesu, atenan togol natenan timas-
panis. 4 Imagenan, len naƀonƀonan samito mai nanunugw mai nədaŋan
siMasta sidato, aYesu, 5 mətериŋ atenan len navəlan aSetan, ṁos naƀoruan
san topul hən nəsaan ƀeƀuer buni, hən aYesu ƀilav kuv nanunun atenan
dan nəpanismen len Nəboŋ siNasuƀ.[v]

6 Na-sor-patpat-gamit-məhat-an samito savoi! Mətsaləboii ke tohum
nayis a? Nayis tokəkereh igol nəflaua p̃isi len nabesin itob.[w] 7 Mitimasbar
hən nayis tomatu, tohun nəsaan, dan gamito, hən mətƀegəm vi flaua
veveu səkad nayis lan. Ekitin, mətohum nabəta səkad nayis lan. Husur
aKristo imat tia hən ƀilav kuv gidat dan nəsaan sidato. Ehum natuhsip-
sip lototutumav həni len nəPasova.[x] 8 Imaienan, datihan len nəhanan
nəPasova sidato, nayis tomatu toƀuer, nayis hən nəsaan mai naləŋonian
hən nəsaan. Be datihan nabəta səkad nayis lan, nabəta hən naveveuan
mai nakitinan.[y]

9 Len naloƀulat napisulan nototosi van hən gamit a ṁo, nuke, samtitah
mai alat lotogolgol naitian tosa. 10 Nəboŋ notosor husur alat lotogolgol
naitian tosa, nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotogol naitian tosa.
Nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotoləŋon masuṽ hən natite, o
lotovənvənah o lotolotu hən nəlablab gail. Nətake mətebulatut dan galito,
gamit p̃isi məttəmasgam dan navile eg a pan. 11 Be gagai nukel p̃arp̃ar

---

[u] **5.1** Lev 18.8; Deu 22.30. Len nasoruan ta Kris ike: *auluṁan sual ikad asoan atəman.* Ale alitenan savi anana san matmat be evi asoan atəman. [v] **5.5** 1Tim 1.20. Len naut egai alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot lukad nabunusian eru. Esual ike: *ṁos naƀoruan san topul hən nəsaan ƀeƀuer buni,* togon ike: *ṁos na-mədas-niben-an.* [w] **5.6** Len naṽide tomaienan, avan sua togol nəsaan emədas nəvanuan gail hən galit am leƀigol nəsaan enan. [x] **5.7** Exo 12.3, 5, 21. Nau təlmam hən nəPasova naməkot. AGot ikel mai alat seIsrael ke lipan natuhsipsip ale hani mai nabəta səkad nayis lan. Ale ike libar hən nayis p̃isi dan naim salit gail, han nabəta səkad nayis lan len nəmariboŋ tomələvru. [y] **5.8** Exo 13.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən namilen natosian sagw a m̃o. Imaiegai ke: samtitah mai avan ideh tokel ke tovi awawa samit len nadəlomian be togolgol nəsaan sal. B̃igolgol naitian tosa, ƀeləŋon masuṽ hən natite, ƀilotu hən nəlablab gail, ƀisor mədas nahəsan nəvanuan gail, ƀetərog akis, o ƀevənvənah, samtitah maii. Nəvanuan tomagenan, samtihan maii boŋ ideh.

12-13 Husur səpat len ginau hən nəƀisaƀ səhoti ke avan ideh səkad nadəlomian tipanis. AGot dereh tike tipanis o asike ipanis. Avil gamit məttokad nadəlomian, ipat len gamito hən mətƀisaƀ səhoti ke gamit ideh tosa tipanis. Husur natosian siGot ike, "Mitikai hən nəvanuan tosa dan gamito."[z]

Nakotan len gamit məttokad nadəlomian

6 1 Ideh len gamit siYesu ƀike ƀikot hən gamit togon, imabe arous nəmatsistret səkad nadəlomian len aGot hən ƀebətah len nakotan səlaru? Imabe arsaus nəvanuan siGot hən ləƀikot hən gəlaru? 2 Mətsaləboii ke nəvanuan gail siGot dereh lebətah len nakotan hən ləƀepəpehun navoian dan nəsaan silat navile a pan a? Ale mətƀebətah hən mətƀepəpehun navoian dan nəsaan silat navile a pan, imabe mətsaləboi mətƀisaƀ səhot nakitinan len nakotan lotopat sil natit gail lotovi ut kəmas? 3 Dereh datebətah hən datƀepəpehun navoian dan nəsaan siaŋel gail mai len natit gail hən nəmauran egai. Mətsaləboii a? 4 Imagenan, mətƀike mətƀikad nakotan husur natideh hən nəmauran egai, savoi hən mətƀeus amatsistret savi siYesu hən ƀebətah len nakotan enan. 5 Nahurumit tisa! Timaskad avan ideh len gamito tokad namitisau hən nəmauran tonor, hən ƀebətah sum̃an nəmatsistret len nakotan ideh samito. 6 Be len gamito, nəvanuan nadəlomian sua ikot hən nəvanuan nadəlomian togon—be igole len nəhon nəmatsistret gail ləsəkad nadəlomian len aGot!

7 Bathut ke məttokad nakotan gail len gamit gabag, gamit p̃isi mətsawin kasi, mətsasəhor natideh! Nəvanuan togon ƀigol nəsa sanor hən gamito, riŋi ŋai, samtikot həni. Ivoi am hən mətƀidam̃ hən gai togol nəsa sanor hən gamito. Ivoi am hən mətƀidam̃ hən gai tovənoh natit p̃isi samito! 8 Be gamit gabag m̃au, mətugol nəsa sanor hən gamito. Mətogəras gabag hən gamito hən mətƀevənoh natit samit gail. Ale mətugol natgalenan van hən awawa samit len nadəlomian! 9 Nəvanuan ləsanor asike asike lutoh len natohan pipihabəlan aGot. Mətsənau səhoti a? Mitimasnau hən asike mətƀisab. Husur alat lotogol naitian tosa, alat lotolotu hən nəlablab gail, alat lotogol naitian toƀur kotov nəlahan, alalum̃an lotop̃ur hən nibelit hən naititian, alalum̃an lotogol naitian mai alalum̃an, 10 alat lotovənvənah, alat lotoləŋon masuṽ hən natite, alat lototərog akis, alat lotosor mədas

---

[z] **5.12-13** Deu 13.5, 17.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nahəsan nəvanuan mai alat lotogol nasənahan hən ləƀevənoh natit gail,
asike lutoh len natohan pipihabəlan aGot togəm balai. 11 Ale a m̃o gamit
galevis lovi vanuan lotomaienan. Be aGot igol məttoveveu dan naṽide
galen lotosa, igol məttokad naƀoruan san, məttovi esan səƀon, ale eriŋi
ke məttonor len nəhon len nahəsan Nasuƀ aYesu Kristo mai len aNunun
aGot sidato.

Mitigam dan naitian tosa

12 Hum ma avan ideh ƀike, "Len nəmakuvan sagw dan nalo, noləboi
nəƀigol natideh." Be ginau nuke, naṽide galevis ləsavoi hən ginau. Hum
ma avan ideh ƀike, "Len nəmakuvan sagw dan nalo noləboi nəƀigol
natideh." Be ginau nuke, asike nudam̃ hən natideh ƀiwol hən ginau hum
notovi slev san. 13 Hum ma avan ideh ƀike, "Nəhanian ipat m̃os natəbaŋ,
ale natəbaŋ ipat m̃os nəhanian." Be nukel mai gamit ke, dereh aGot tigol
natəbaŋ mai nəhanian areƀuer. Avil nibedato ləsatoh m̃os naitian tosa,
lutoh m̃os Nasuƀ ale Nasuƀ evi Masta hən nibedato. 14 Ekitin ke, len nəda-
ŋan san, aGot igol niben Nasuƀ ile məhat dan nəmatan, ale dereh aGot
tigol nibedat am lile məhat dan nəmatan.
15 Nibemit lovi nahudhuben aKristo. Mətsaləboii a? Datƀeləboii ke nibe-
dat lotovi nahudhuben aKristo, inor ke nəvanuan tovi hudhuben aKristo,
ƀiƀon mai napəhaṽut top̃urp̃ur hən niben a? Satimaienan! 16 Nəvanuan
toƀon mai apəhaṽut top̃urp̃ur hən niben, nibelaru arosua. Mətsaləboii a?
Husur natosian siGot ikele len natuƀatan ke, "gəlaru dereh aregəm sua
sum̃an niben tosua ŋai."[a] 17 Avil nəvanuan toƀon mai Nasuƀ, nanunun
mai aNunun aYesu arosua.
18 Mitimasgam dan naitian tosa! Nəsaan gail p̃isi am nəvanuan togo-
le, igole vivile dan niben. Avil nəvanuan togol naitian tosa, igol nəsaan
van hən niben gabag. Emədas niben gabag. 19 Nibemit lovi naim seNunun
aGot, aGot toviol həni mai gamito. Mətsaləboii a? Gamit mətsavi samit
səƀomito,[b] 20 husur nəsa aGot toṽur gamit həni, etibau masuṽ.[c] Imagenan,
len nibemito, len natit p̃isi mətƀigole, mitimasputsan nəyalyalan siGot.

Nəlahan

7 1 Ale gagai nuke nisor husur nasoruan samit gail len naloƀulat
napisulan məttotosi van hən ginau. Mətuke, "Ivoi hən naulum̃an
ideh hən asike ƀibar niben napəhaṽut." 2 Avil bathut nəvanuan isoƀur
lotogol naitian tosa, nukel mai gamit ke, naulum̃an tolah tikad naitian
mai asoan səƀon, ale napəhaṽut tolah tikad naitian mai asoan səƀon.
3 Asoan aulum̃an ƀeləŋon naitian, aulum̃an tigole maii. Asoan apəhaṽut

---

[a] **6.16** Gen 2.24 [b] **6.19** 1Kor 3.16; 2Kor 6.16 [c] **6.20** Nəsa aGot toṽur gidat həni evi nəmatan siYesu tovi aNatun tosua səƀon.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ƀeləŋon naitian, apəhaṽut tidam̃ həni maii. 4 Niben apəhaṽut savi esan səƀon ŋai, be evi sisoan. Ale len naṽide tomaienan, niben aulum̃an savi esan səƀon ŋai, be evi sisoan. 5 Samretəgau gat nibemər səƀoməru dan gamər gabag. Be mərƀike mərƀisor tuṽ husur nəmariboŋ galevis, ale mərƀidam̃ mai gamər gabag, inor hən mərƀetəgau gat nibemər səƀoməru dan gamər gabag. Nəboŋ nəmariboŋ galenan ləƀinoŋ, miriƀon tətas. Asike mərƀigole, dereh aSetan tidas p̃isal hən ƀeliv gaməru hən mərƀiteh husur mərsədaŋ. 6 Nəsakel nakelean todaŋ ke mirimastəgau gat nibemər səƀoməru dan gamər gabag m̃os na-sor-tuṽ-an; ao nudam̃ hən ƀimaienan ŋai. 7 Beti noləŋon ke nəvanuan p̃isi lətasum̃an ginau. Be len nakitinan, gidat p̃isi datukad naviolan aGot toviol hən ṽisusua mai gidato. Nəvanuan sua ikad naviolan tomaiegai, nəvanuan sual am ikad naviolan tomaienan.

8 Ale nukel mai alalum̃an asoalit lotomat mai nəbatunau pəhaṽut gail ke, asike ləƀilah be ləƀitoh maienan ŋai, sum̃an ginau, ivoi. 9 Be asike ləƀetəgau gat nəlolito dan naitian tosa, lilah. Husur savoi hən ləƀeləŋon masuṽ hən naitian; ivoi səhori am ke lilah.

10 Nukad nakelean todaŋ m̃os nəvanuan nadəlomian lotolah. Savi nakelean sagw be evi siYesu. Imaiegai ke: napəhaṽut sateriŋ asoan. 11 Be alitenan ƀeriŋ asoan, satilah mai naulum̃an ideh am. Alitenan titoh maienan ŋai o tigol nəsasaan tokade mai asoan tinoŋ ale tiƀon təlmam maii. Ale naulum̃an sateriŋ asoan.[d]

12 Ale nukad nakelean m̃os nəvanuan gail am. Evi ginau notokele, savi Nasuƀ. Nekəmaiegai ke: naulum̃an ideh siYesu ƀikad asoan səkad nadəlomian, ale alitenan ƀeməhaṽur hən ƀitoh maii, aulum̃an satetiṽos həni. 13 Ale napəhaṽut ideh siYesu ƀikad asoan səkad nadəlomian, ale atenan ƀeməhaṽur hən ƀitoh maii, apəhaṽut satetiṽos həni. 14 Husur nəlahan apəhaṽut siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadəlomian selitenan. Ale nəlahan aulum̃an siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadəlomian sitenan. Asike təmagenan, natətai samit gail lətatoh len nəbathudud toƀiŋƀiŋal len nəhon aGot. Be gagai lutoh len nəbathudud tonor len nəhon. 15 Be gai səkad nadəlomian ƀeləŋon natiṽosan, tehusur naləŋonian san. Nəboŋ tomaienan, nəlahan enan səbaŋis gat asoan tokad nadəlomian. Be ƀeləboi ƀigole, nəvanuan tokad nadəlomian tetəgau gat nəlahan səlaru bathut aGot ekis gidato m̃os natəm̃at. 16 Latpəhaṽut məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləƀeriŋ nəlolit len aYesu. Ale lalum̃an məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləƀeriŋ nəlolit len aYesu.

17 Be gamit ṽisusua, asoam̃ ƀimat o asoam̃ ƀikad nadəlomian o asoam̃ asike ƀikade, len natohan ideh gototoh lan nəboŋ aGot tokis gaiug, gitoh maienan lan. Nukel nakelean enan todaŋ mai alat siYesu len naut p̃isi.

---

[d] **7.11** Hən naves 10-11, ris Mat 5.32, 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 Avan ideh ƀikad na-tiv-dalusi-an nəboŋ aGot tokisi, satesusuan nabu-
ŋon hum səkad na-tiv-dalusi-an. Ale asike ƀikad na-tiv-dalusi-an nəboŋ
aGot tokisi, satikade. 19 Datƀikad na-tiv-dalusi-an o datƀipar tiv-dalu-
si-an savi natideh. Be datƀigol husur nakelean todaŋ aGot tokele, enan
naƀiltitite! 20 Len natideh avan ideh totoh lan nəboŋ aGot tokisi, titoh
maienan lan. 21 Govi slev nəboŋ aGot tokis gaiug a? B̃imagenan, sa-nəlom̃
tetuhatuh həni. Avil gəƀeləboi gəƀikad nəmakuvan hən asike gəƀevi slev
am, gigole. 22 Husur nəvanuan tovi slev nəboŋ aGot tokisi, savi slev am
be evi siNasuƀ. Len naṽide tomaienan, nəvanuan savi slev nəboŋ aGot
tokisi, evi slev seKristo. 23 Nəsa aGot toṽur gamit həni, etibau masuṽ.
Samtehusur nəvanuan gail sum̃an məttovi slev salito. Mətehusur Nasuƀ.
24 Bathudud nadəlomian, len natideh məttotoh lan nəboŋ aGot tokis gami-
to, mititoh mai aGot lan.

Alat ləsəlah

25 Ale gagai nuke nisor var nausian samit husur navensus gail. Nəsəkad
na-kel-buni-an ideh siNasuƀ, be nukel nə-nau-səhoti-an sagw, bathut len
nalolosaan san, Nasuƀ igol notodaŋ len gai. 26 Imaienan, bathut nəmau-
ran todaŋ məttotoh lan, nunau maiegai ke: ivoi hən naulum̃an ƀitoh hum
totoh gagai. 27 Gəƀilah mai napəhaṽut tia, sagidas p̃isal hən gəƀima-
kuv dan nəlahan saməru. Asike gəƀilah, sagidas pəhaṽut hən gəƀilah
maii. 28 Be gəƀilah, savi nəsaan; ale navensus ƀilah, savi nəsaan. Be alat
lotolah dereh lisaƀ nəmauran egai tidaŋ len nəboŋ gail, ale nomətahun
mətƀeləŋon ƀisa maienan.
29 Bathudud nadəlomian, nekəmaiegai ke: namityal em̃idol. Gagai
van, naulum̃an tokad asoan, nəlahan səlaru satiwol hən nəmauran san.
30 Nəvanuan totaŋ, nətaŋan san satiwol hən nəmauran san. Nəvanuan
tohəhaṽur, nahəhaṽuran san satiwol hən nəmauran san. Nəvanuan
toƀurƀur tite, natit gail gai topul həni saliwol hən nəmauran san. 31 Ale
nəvanuan toumum mai natit gail hən navile a pan, navile a pan sati-
wol hən nəmauran san. Husur navile eg a pan hum topat gagai, satovan
vəmasig.
32 Noləŋon ke mitimakuv dan natit gail len nəmauran egai nəlomit
totuhatuh həni. Naulum̃an səlah eləboi ƀinau masuṽ hən Nasuƀ mai
naṽide ƀigol Nasuƀ ƀehəhaṽur lan. 33 Be naulum̃an tolah inau masuṽ hən
navile a pan mai naṽide ƀigol asoan ƀehəhaṽur. 34 Ale sədaŋ kavkav len
gəlar p̃isi, Nasuƀ mai asoan. Napəhaṽut səlah, navensus, inau masuṽ hən
Nasuƀ hən gai ƀevi siNasuƀ səƀon len niben mai nanunun. Be napəhaṽut
tolah inau masuṽ hən navile a pan mai naṽide ƀigol asoan ƀehəhaṽur.
35 Nokəmaienan m̃os nəƀevi tarhət samito, savi hən nəƀiwol hən nəmau-
ran samito. Nokəmaienan hən naṽide samit ƀinor, hən mətƀigol tabtab
hən nəsa Nasuƀ toləŋoni, hən asike natideh ƀeliv nənauan samit dani.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36 Be naulum̃an ideh b̃inau ke sagol sanor hən navensus tokel gati
ke b̃ilah maii, ale nəlon atenan b̃esursuru həni (hum b̃imasmagenan),
tilah maii hum tolən̡oni. Savi nəsaan.[e] 37 Be naulum̃an b̃eil gəgat len
nəsa tonau, ale natideh asike b̃etəgau gati, be nəsa b̃igole b̃ipat len gai
səb̃on, ale b̃inau səhoti len nəlon ke asike ilah mai navensus, enan tu
ivoi. 38 Imagenan, naulum̃an tolah mai navensus san igol natit tovoi, ale
naulum̃an səlah maii igol natit tovoi am səhori.[f]
39 Napəhaṽut tolah, nəlahan tokade mai asoan ipat vəbar asoan b̃imat.
Be asoan aliten b̃imat, imakuv dan nəlahan enan, ale eləboi b̃ilah mai
avan ideh b̃elən̡oni. Be natsua, naulum̃an b̃ilah maii timasvi siYesu.
40 Len nabunusian sagw, napəhaṽut asoan tomat b̃itoh səb̃on maienan
ŋai, dereh tehəhaṽur am. Ale nunau ke aNunun aGot evi tarhət sagw hən
notokəmaienan!

Nəhanian lototutumav həni van hən nəlablab gail

8 1 Gagai nuke nisor husur nameŋod nəvanuan gail lototutumav
həni van hən nəlablab gail. Evoi, datoləboii ke, "gidat p̃isi datukad
naləboian." Naləboian igol nəvanuan epul am hən naṽivan. Be na-ləmas-
buni-an igol nəmauran sinəvanuan idaŋ am. 2 Avan ideh b̃inau suluṽi ke
toləboi natit tosob̃ur; gai saləboi natit lotokitin aGot toke b̃ikel vəhot gail
maii sal. 3 Be avan ideh b̃eləmas bun aGot, aGot eləboi avan enan.[g]
4 Ale, nəhanan hən nameŋod lototutumav həni van hən nəlablab beti:
Gidat p̃isi datoləboii ke nəlablab savi natideh len navile a pan, ale səkad
nagot ideh be aGot tosua ŋai. 5 Ikad nagot gəgəras tosob̃ur nəvanuan gail
lotolotu hən gail. Luke nagot galenan lutoh len nəmav o len navile eg a
pan, ale loriŋ gail hum lotovi got mai masta salit gail.[h] 6 Avil naut kəmas
natenan, gidat datoləboii ke ikad aGot tosua ŋai, aTata tovi nəkadun natit
p̃isi. Ale gidat datutoh m̃osi. Ale ikad aMasta tosua ŋai, aYesu Kristo.
Len aKristo, aGot igol natit p̃isi toum həni; ale len aKristo, datukad
nəmauran.
7 Be savi nəvanuan p̃isi lotoləboi natenan. Ikad nəvanuan nadəlomian
galevis ləsənau səhoti sal ke nəlablab ləsəkad nədaŋan ideh. Ale nəboŋ

---

[e] **7.36** Len naut a Korint alat siYesu galevis lunau ke lotolo, ale nəlahan mai nəmauran hən nəlahan arsavi natideh. Imagenan, hum ma lotosor len naulum̃an egaii toke tilah, gol ke atenan inau ke sagol sanor hən navensus b̃ike b̃ilah maii. Ale evəlo. Nəboŋ naves egai toke nəlon atenan esursuru hən navensus, nasoruan ta Kris ikad namilen tile am toke navensus egəm vi bareab. Be naut kəmas namilen toru enan, aPol ike inor hən arb̃ilah. [f] **7.38** Len naut egai aPol ike, naulum̃an tolah mai navensus san igol ivoi ale husur nəmauran egai idaŋ len nəboŋ gail (geris 7.26), naulum̃an səlah mai navensus san igol ivoi am səhori. [g] **8.2-3** Natosian galevis ta sutuai luke, *Avan ideh b̃inau suluṽi ke tokad naləboian, gai səkad naləboian kitin. 3 Be nəvanuan b̃ikad na-ləmas-buni-an, gai ikad naləboian kitin.* [h] **8.5** 1Kor 10.20-21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotohan naməŋod tovi naviolan van hən nəlablab, lunau suluṽi ke lotolotu
van hən nəlablab enan. Ale husur ləsail sədaŋ len aGot sal, nəsa lotogo-
le igol nəlolit eb̃iŋb̃iŋal. **8** Be nəhanian edədas b̃igol datb̃ikad navoivoian
mai aGot. Husur datb̃ihani o asike datb̃ihani, gəlar p̃isi arsavi natideh len
aGot.[i]
9 Be mətelələgau hən gamit gabag. Nədaŋan məttokade len nəmaku-
van samit dan nəsaan satigol alat ləsədaŋ len nadəlomian liteh. **10** Husur,
gaiug gotokad "naləboian," avan ideh nənauan sail gəgat b̃eris goto-
han len naim nalotuan silablab, nəsa bai? Hum ma nədaŋan sam̃ b̃eliv
nənauan san gol b̃ihan naməŋod lototutumav həni tia van hən nəlablab.
B̃igol b̃imaienan, igol nəsaan.[j] **11** Imagenan, len naləboian sam̃, gomədas
awawa sədaŋ len nadəlomian, gomədas awawa len nadəlomian, aKristo
tomat m̃osi. **12** Mətb̃igol nəsaan maienan van hən nəbathudud ideh sədaŋ
len nadəlomian, mətugol nasənahan len nəlon, ale mətugol nəsaan van
hən aKristo. **13** Bathut natenan, nəsa nəb̃ihani b̃igol awawa len nadəlo-
mian b̃iteh, sanihan naməŋod boŋ ideh am. Husur nomətahun nəb̃igol
awawa ideh len nadəlomian b̃iteh.

APol isor var alat a Korint lotosor tasi

9 **1** Mətunau ke nəsa nəb̃igole səpat len navəlagw a? Mətunau ke
nəsavi ahai pispisul a? Mətunau ke nəsaris aYesu, aMasta sidato a?
Mətunau ke gamit mətsavi naṽit nauman sagw len Nasub̃ a? Ginau m̃au
novi ahai pispisul notoris aYesu, ale gamit, naṽit nauman sagw.[k] **2** Naut
kəmas nəvanuan galevis am lotonau ke nəsavi ahai pispisul ideh, kitin,
gamit a Korint mətsaləboi mətb̃ekəmaienan. Husur nəmauran samit len
Nasub̃ eṽusan səhoti ke notovi ahai pispisul təban gamito.
3 Na-sor-vari-an sagw van hən alat lotokele ke nəsavi ahai pispisul imaie-
gai ke: **4** Sanor hən mətb̃evəŋan ginamər hən nəhanian mai nəwai a? Ao,
inor! Mətoləboii ke tonor! **5** Len nəyaran sinamito, sanor hən asoanamit
lotokad nadəlomian ləb̃itah mai ginamit sum̃an ahai pispisul tile am mai
aPita mai aṽan Nasub̃ gail lotogole a?[l] Ao inor! **6** Ginau mai aParnapas,
mətunau ke ginamər ŋai inor hən namrtoum m̃os nəvat hən namrb̃imaur
a? Be inor hən məttakətkəta təban ginaməru sum̃an ahai pispisul tile gail
am. Mətsaləboii a?[m] **7** Mətunau ke nasoltia ideh nap̃urp̃uran san tob̃uer,
eṽur natit san gail hən nəvat san səb̃on a? Ao, səmaienan boŋ ideh!
Nəvanuan tomabul nəhol nakrep ihan naṽit nakrep han. Ale nəvanuan
tokətkəta təban navəshəsipsip, emun nasus halito. Mətsaləboi natgalen a?

---

[i] **8.8** Rom 14.17 [j] **8.10** Nəboŋ toke *igol nəsaan,* igol nəsaan husur tob̃ur kotov nənauan
san toke nəhanan hən naməŋod lototutumav həni van hən nəlablab sanor. Ale nəlon səma-
sil am. [k] **9.1** Uman 22.17-18, 26.16 [l] **9.5** Len naut egai aPol ekis aPita hən aKefas tovi
nahəsan len nasoruan Ipru. [m] **9.6** Uman 9.27, 11.22-25, 30

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 Nasoruan kəta gail notomadhakele, lovi bunusian sinəvanuan ŋa?
Ao. Nalo am ikel natgalenan. 9 Husur natosian len nalo siMoses ike,
"Sagibaŋis gol nabuŋon naƀuluk topalpal kuv namisurhuwit." Nəboŋ
aGot tokəmaienan, mətunau ke tonau naƀuluk ŋa?[n] 10 Ao. Len naut
enan isor m̃os ginamit am, husur nəvanuan totivtiv tan, mai nəvanuan
torum̃rum̃ kuv namisurhuwit gəlar p̃isi aroum m̃os nəhanian artovatvat
viri. 11 Namtumabul natit gail seNunun aGot len nəlomito. Beti imabe?
Sanor hən mətƀekətkəta təban ginamit hən nəhanian hən navile a pan a?[o]
12 Nəvanuan galevis ləƀikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən məttakətkəta
təban galit maienan, inor hən mətƀekətkəta təban ginamit səhor galito!

Namtukad nədaŋan enan hən gamit boh məttakətkəta təban ginamito, be namtsaus gamit hən mətƀigole. Ao namtudaŋ ƀur natit p̃isi hən asike namtƀip̃on gol na-kel-uri-an tovoi husur aKristo. 13 Mətoləboii ke alat lotoum len naim siGot luhan nəhanian topat ei. Ale alat lototutumav len nəmel tutumavan luhan katəp̃ol hən nəsa lototutumav həni.[p] 14 Len naṽide tomaienan, Nasuƀ isor idaŋ ke, alat lotokel ur na-kel-uri-an tovoi limaskad natit hən ləƀimaur lan, təban nəvanuan gail lotokel uri mai galito.[q]

15 Avil nəsaus natgalenan boŋ ideh. Ale nəsatos natgalegai hən ƀimagenan hən ginau. Noṽiv ke nəsaus natgalenan, nəsap̃on gol na-kel-uri-an tovoi. Ale nomətahun nəƀehusur nap̃isal ideh tile am. Nəmatan ivoi səhor nap̃isal tile am. 16 Husur, nəƀikel ur na-kel-uri-an tovoi, savi natesua notoləboi nəƀisor sal suh ginau həni. Ao, len naləŋonian siGot, aGot eriŋi len navəlagw hən nəƀimasgole. Asike nətakel ur na-kel-uri-an tovoi, naƀiltipanismen təbar ginau balai! 17 Nətagole husur notoləŋoni, tanor hən nətəkad nakonp̃urp̃uran həni. Be aGot ƀeriŋi len navəlagw hən nəƀigole, nimasgole! 18 Ale nakonp̃urp̃uran sagw nəsa beti? Imagegai ke: nəboŋ notokel ur na-kel-uri-an tovoi, noləboi nəƀeviol kəmas həni. Bathut natenan, naut kəmas nədaŋan notokade hum ahai pispisul, nəsaus natideh ben nəvanuan gail hən notokel ur na-kel-uri-an tovoi mai galito.

19 Naut kəmas nəsavi slev sivan ideh, nugol gabag hən ginau notovi slev sinəvanuan p̃isi hən nəƀeliv nəvanuan isoƀur am gəm hən aKristo. 20 Nəboŋ nototah mai naJu gail nosum̃an naJu gail hən nəƀeliv galit gəm hən aKristo. Naut kəmas nəsatoh len navəlan nalo, nəboŋ nototah mai alat len navəlan nalo seJu gail, nosum̃an alat len navəlan nalo hən nəƀeliv galit gəm hən aKristo. 21 Nəboŋ nototah mai alat ləsəkad nalo, nosum̃an alat ləsəkad nalo hən nəƀeliv galit gəm hən aKristo. Be nəsəmakuv dan nalo siGot, nalo seKristo iwol hən ginau. 22 Nəboŋ nototah mai alat ləsədaŋ, nogəm sum̃an nəsədaŋ, numaienan hən nəƀeliv galit

---

[n] **9.9** Deu 25.4; 1Tim 5.18 [o] **9.11** Rom 15.27 [p] **9.13** Lev 6.16, 26; Deu 18.1-3
[q] **9.14** Mat 10.10; Luk 10.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gəm hən aKristo. Nogəm sum̃an nəvanuan gail p̃isi hən, len nap̃isal ideh
nəb̃eliv galit gəm hən aKristo hən b̃ilav kuv galit galevis dan nəsaan sali-
to. 23 Nugol natgalen p̃isi hən na-kel-uri-an tovoi b̃ibar nəvanuan b̃isob̃ur
am, hən nəb̃ikatəp̃ol mai galito len nakontit na-kel-uri-an tovoi tokel gati.
24 Mətoləboii tia ke len nəgamgaman, galit p̃isi lotogam lan lugam, be
galit sua ŋai igam səhor galit am hən b̃ilav nəprais. Mitigam magenan
hən mətb̃ewin, hən mətb̃ikad nəprais! 25 Nəvanuan gail p̃isi lotoke ligam
len nəram̃ram̃ean, loutaut idaŋ tabtab len natit p̃isi. Galit ludaŋ b̃ur nau-
tautan enan, hən ləb̃ikad naprais tovi ut kəmas asike idareh. Avil gidato
datugole m̃os naprais topat vi sutuai. 26 Imagenan, hum nəgamgaman,
nəsəgam taṽtaṽor. Hum natuhtuhan, nəsatuhtuh taṽtaṽor hum nototuh
naməsav ŋai. 27 Ao! Notuhtuh nibegw, nugol utaut həni, nugole evi slev
sagw. Nugol tomagenan hən ke, nəboŋ nəb̃ikel ur na-kel-uri-an tovoi mai
nəvanuan gail b̃inoŋ, nəprais asike imasig dan ginau.

Nalələgauan: alat a Israel ta m̃o lumabe?

10 1 Nokəmaienan bathudud nadəlomian, husur nomətahun mətb̃etə-
tan hən nategai. Atəmadat ta sutuai p̃isi lotogam dan naut a Ijip,
lutoh pipit nəmavukasw, galit p̃isi luyar tukot len tas.[r] 2 Len nəmavukasw
mai nətas, ehum galit p̃isi lotobaptais hən ləb̃evi ahai susur siMoses.
3 Ale galit p̃isi luhan nəhanian tosua ŋai togəm len aGot.[s] 4 Ale galit p̃isi
lomun nəwai tosua ŋai togəm len aGot, husur lomun nəwai hən nəvat
siGot totah mai galito, ale nəvat enan evi aKristo.[t] 5 Avil aGot sahəhaṽur
hən galit lotosob̃ur, ale lumat, nab̃irimat halit gail losuh taṽtaṽor len naut
masmas.[u]
6 Natgalenan lovisi hum nalələgauan hən asike datb̃eləŋon masuṽ
hən natit tosa gail sum̃an galito.[v] 7 Samtilotu hən nəlablab gail sum̃an
galit galevis lotogole, hum natosian siGot toke, "Nəvanuan gail lobətah
hən ləb̃ihan, ləb̃emun. Ale lule məhat hən ləb̃isav, ram̃ram̃e taṽtaṽor."[w]
8 Sadatigol naitian tosa sum̃an galit galevis, togol nəvanuan tovi 23,000
len galito lumat len nəmariboŋ tosua ŋai.[x] 9 Sadatitaltal kitev nədaŋan
siNasub̃ aGot ke timabe. Galit galevis lugole, gol nəm̃at gail lukat bubun
galito.[y] 10 Sadatikoblen sum̃an galit galevis lotokoblen, gol aŋel hən nəma-
tan igol lumat.[z]
11 Natgalenan lovisi hən galito hən datb̃eləboi səhoti, ale ipat len na-tos-
gati-an hum na-sor-p̃usan-an m̃os gidat dattotoh len nəboŋ hən nanoŋan

---

[r] **10.1** Exo 13.21-22, 14.22–29. Nəboŋ toke *lotoyar tukot len tas,* luyar tukot len naut butitas nətas torus dani gol ke tokad nap̃isal tomasmas rivuh be nətas ipat tarhə-te tarhəte. [s] **10.3** Exo 16.35 [t] **10.4** Exo 17.6; Num 20.8-11 [u] **10.5** Num 14.16, 29-30 [v] **10.6** Num 11.4 [w] **10.7** Exo 32.6 [x] **10.8** Num 25.1-18 [y] **10.9** Num 21.5-6 [z] **10.10** Num 16.41-49

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən navile a pan. 12 Avan ideh ƀinau ke toil gəgat, telələgau hən asike
ƀiteh! 13 Natideh totaltal ke mitigol nəsaan, eƥitoṽ hən nəsa togəm hən
nəvanuan gail ƥisi. Be aGot igol tabtab hən nəsa tokele ke tigole. Natideh
totaltal ke mitigol nəsaan, aGot asike idam̃ hən ideh səhor nəsa mətto-
ləboi mətƀidaŋ ƀuri. Nəboŋ natideh ƀitaltal ke mətƀigol nəsaan, dereh
aGot tigol naƥisal dan natenan hən mətƀidaŋ ƀuri.
14 Imagenan gamit notoləmas bun gamit ƥisi, mitigam dan nalotuan
van hən nəlablab gail. 15 Nusor mai gamit hum məttokad nənauan;
nəƀekitin o asike nəƀekitin, mitinau hən mətƀinau səhoti. 16 Len nəhanian
len natev siNasuƀ, nəboŋ dattosipa vi təban aGot hən naƀiliwai, datomun
katəƥol hən nəda heKristo. Ale nəboŋ dattoƀur nabəta, datuhan katəƥol
hən niben aKristo. Mətsaləboii a?[a] 17 Naut kəmas dattosoƀur, gidat ƥisi
datovi niben tosua ŋai, husur datuhan katəƥol hən nabəta tosua ŋai.
18 Mitinau naṽide silat a Israel. Galit ṽisusua lotohan nahudhuviolan
lotututumav həni van hən aGot, len nəmel tutumavan, luhan katəƥol, ale
luƀon len nalotuan van hən aGot.[b] 19 Namilen ke nəlablab evi natideh a?
Ao. Namilen ke nəhanian lotututumav həni van həni evi natideh a? 20 Ao.
Arsavi natideh. Nukele ke, natideh nəvanuan ləsəkad nadəlomian lototu-
tumav həni, lotutumav həni van hən natəmat gail, savi aGot. Nomətahun
mətƀikatəƥol mai natəmat gail.[c] 21 Mətsaləboi mətƀemun len naƀiliwai
hiNasuƀ ale mun len naƀiliwai hetəmat gail am. Mətsaləboi mətƀihan
len natev siNasuƀ ale han len natev setəmat gail am. 22 Datƀigol ƀimage-
nan, dereh datigol Nasuƀ aGot titaƀulol bulos gidato. Datunau ke datudaŋ
səhori a? Aoa![d]
23 Gamit mətƀike, "Len nəmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi
namtƀigol natideh," ginau nuke, naṽide galevis ləsavoi hən nəvanuan
tile gail. Gamit mətƀike, "Len nəmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi
namtƀigol natideh," ginau nuke, naṽide galevis ləsagol nəvanuan togon
sədaŋ am len nadəlomian san.[e] 24 Samteləŋon nəsa tovoi hən gamit
səƀomit ŋai, be mətteləŋon nəsa tovoi hən nəvanuan tile gail.
25 Mətoləboi mətƀihan natideh lotoƥur həni len nəmaket hən naməŋod.
Ləƀetutumav həni van hən nəlablab gail o asike ləƀigole, samteus nausian
ideh husuri. Samtinau masuṽ həni. 26 Naṽide enan inor husur nasoruan
siGot ikele ke, "Navile a pan mai natit ƥisi topul lan lovi siNasuƀ aGot."[f]
27 Nəvanuan səkad nadəlomian ƀeus gaiug hən gəƀihan maii, ale
gəƀeləŋon gəƀivan, gihan nəhanian ideh gai ƀilavi mai gaiug.Ləƀetutu-
mav həni van hən nəlablab o asike ləƀigole, sageus nausian ideh husuri.
Saginau masuṽ həni. 28 Be avan ideh ƀikel mai gaiug ke, "Naməŋod egai,
lotutumav həni van hən nəlablab gail," sagihani be nənauan sam̃ tinau

---

[a] **10.16** Mat 26.26-28; Mak 14.22-24; Luk 22.19-20 [b] **10.18** Lev 7.6, 14-15
[c] **10.20** Deu 32.17 [d] **10.22** Deu 32.21 [e] **10.23** 1Kor 6.12 [f] **10.26** Psa 24.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəlon avan enan tokel vəhot natenan mai gaiug. Gəƀihani, hum ma
gəƀetunus nəlon. 29 Hum ma savi natideh len gaiug, be evi natit tosa len
nənauan sinəvanuan togon. Husur, imabe nənauan len nəlon nəvanuan
togon isaƀi ke nəsa notogole len nəmakuvan sagw dan nalo isa?[g] 30 Ginau
nəƀesipa vi təban aGot hən nəhanian ale nəƀihani, imabe avan ideh isor
mədas ginau bathut nəsa notosipa həni tia?
31 Imaienan, mətƀihan o mətƀemun o natideh mətƀigole, gol natit p̃isi
hən nəvanuan gail ləƀisal suh nəyalyalan siGot lan. 32 Samtigol natideh
hən mətƀip̃on gol na-kel-uri-an tovoi hən naJu gail o alat ləsavi Ju asike
ləƀikad nadəlomian. Samtigol natideh hən mətƀemədas nadəlomian silat
siYesu. 33 Mətehusur naṽide sagw. Len natit p̃isi notogole, nohisi hən
nəƀigol nəvanuan p̃isi ləƀehəhaṽur lan. Nəsədas p̃isal hən nəƀikad na-
vi-tarhəte-an m̃os ginau səƀogw ŋai, nudas p̃isal hən nəvanuan ƀisoƀur
ləƀikad na-vi-tarhəte-an, hən aGot ƀilav kuv galit dan nəsaan salito.

11

1 Mitigol tətoṽ hən ginau sum̃an notogol tətoṽ hən aKristo.[h]

Len nalotuan

2 Nusor sal suh gamit bathut məttonau gat ginau len natit p̃isi. Ale mətotəgau
gat naṽide hən nalotuan, sum̃an ŋai notolav gail mai gamito. 3 Be nolənon
ke məteləboii ke aKristo evi kadun nəmauran sinəvanuan p̃isi, naulum̃an evi
kadun nəmauran sinapəhaṽut, ale aGot evi nəkadun aKristo. 4 Naulum̃an
ideh tokabut gol nəkadun nəboŋ tosor tuṽ o tokel ur nəsa aGot tokel maii, igol
nahur sasa len nəkadun tovi aKristo. 5 Be napəhaṽut ideh səkabut gol nəkadun
nəboŋ tosor tuṽ o tokel ur nəsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun
tovi asoan. Esum̃an apəhaṽut tosir nəkadun top̃arp̃ar. 6 Napəhaṽut ƀeməta-
hun ƀikabut gol nəkadun, ep̃itoṽ ŋai hum togut kotov p̃is navurun. Be bathut
tovi hur sasa hən ƀegut navurun o hən nəkadun ƀip̃ar, tikabut gol nəkadun
m̃au! 7 Naulum̃an satikabut gol nəkadun husur nəboŋ aGot togol naulum̃an,
igol ilav kot nənahənah han mai nəyalyalan san hən nahəsan aGot ƀiyalyal.
Be napəhaṽut igol nahəsan naulum̃an iyalyal.[i] 8 Husur naulum̃an metəkav
sagəm len napəhaṽut, be napəhaṽut metəkav egəm len naulum̃an. 9 Husur
aGot sagol naulum̃an m̃os napəhaṽut, be igol napəhaṽut m̃os naulum̃an.[j]
10 Husur natenan, bathut aŋel gail, napəhaṽut tikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-
an len nəkadun.[k] 11 Avil len Nasuƀ, napəhaṽut satoh səƀon hum asoan toƀuer,

---

[g] **10.29** Len naves 28 nəboŋ tosor husur *avan ideh* mai *avan enan,* ale len naves 29 nəboŋ tosor husur *nəvanuan togon,* len naut galenan, isor husur nəvanuan səkad nadəlomian.
[h] **11.1** 1Kor 4.16; Flp 3.17 [i] **11.7** Gen 1.26-27 [j] **11.9** Gen 2.18-23 [k] **11.10** Galevis lotokad namitisau hən nasoruan siGot lokəmaiegai ke: Napəhaṽut ikad nədaŋan hən ƀigol nəsa ƀeləŋoni hən nəkadun, be datƀehusur naƀusanan siPol len 6.12 mai 8.9, napəhaṽut timasnau asoan hən asike ƀemədasi. Namilen ke ivoi hən napəhaṽut tikabut gol nəkadun, husur asike ƀigole, dereh temədas asoan. Len naves egai, alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot ləsaləboi namilen nasoruan gegai toke *bathut aŋel gail.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai naulum̃an satoh səƀon hum asoan toƀuer. Naulum̃an ikad asoan hən ƀevi tarhət san ale napəhav̄ut ikad asoan hən ƀevi tarhət san. 12 Husur naut kəmas napəhav̄ut metəkav togəm len naulum̃an, alalum̃an lukad nəpasian salito len napəhav̄ut. Avil natit p̃isi logəm len aGot.

13 Len nabunusian samit gabag imabe? Inor hən napəhav̄ut ƀisor tuv̄ van hən aGot be səkabut gol nəkadun a? 14 Len nav̄ide ta damə-
ŋai, navurun naulum̃an ƀebəlav, nəvanuan p̃isi loləboii ke sanor kasi. Navurun eməmdas gai. 15 Be navurun napəhav̄ut ƀebəlav, igol napəhav̄ut ikab masuv̄. Husur navurun tobəlav, aGot eviol həni mai napəhav̄ut hən ƀikabut gole. 16 Be avan ideh ƀike ƀev̄itv̄ituh husur natenan, namtohusur nav̄ide enan, namtsahusur ideh am. Ale alat siGot len naut p̃isi, galit am lohusur nav̄ide enan.

Natev siNasuƀ
(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.15-20)

17 Len nəsa nəƀikel mai gamit gagai, nəsasor sal suh gamito, husur naƀonƀonan samit gail ləsavi tarhət samito be lomədas gamito. 18 Nuke nisor husur natsua. Nosəsəloŋ hən nasoruan sua toke, nəboŋ məttokad naƀonƀonan hum alat siYesu, mətopəpehw gail. Ale nodəlom kəkereh hən nasoruan enan, 19 husur napəpehwan gail limasvisi len gamito hən alat aGot tohəhav̄ur hən galito ləƀip̃arp̃ar. 20 Nəboŋ məttoƀonƀon len naut sua hən mətƀihan len natev siNasuƀ, savi nəhanan siNasuƀ məttohan lan. 21 Husur nəboŋ məttogəm hən nəhanan, gamit galevis mətotuƀat vəlaut səƀomito. Namilen ke galevis lumalkəkat, galevis lotərog. 22 Mətsəkad naim samit hən mətƀihan mai mətƀemun lan a? Mətomətahun alat siYesu a? Mətuke mitigol naməsal gail nahurulit tisa a? Nekəmabe hən gamito? Nisor sal suh gamit a? Aoa! Sanisor sal suh gamit hən nav̄ide enan.

23 Husur nəsa Nasuƀ tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Imaiegai ke: Nasuƀ aYesu, len nalenmariug aJutas toriŋi len navəlan aenemi san gail, aYesu ilav nabəta, 24 esipa vi təban aGot həni, ale eƀuri. Ike, “Egai nibegw notoviol həni m̃os gamito. Mitigol nategai hən mətƀinaunau gat ginau.” 25 Len nav̄ide tomaienan, nəboŋ lotohan tonoŋ, aYesu ilav naƀiliwai topul hən nəwain. Ike, “Naƀiliwai egai evi na-kel-gati-an veveu aGot tota gati len nəda hagw; mitigol nategai hən mətƀinaunau gat ginau len nəboŋ p̃isi mətƀemuni.”[l] 26 Husur len nəboŋ p̃isi mətƀihan nabəta egai mai mun len naƀiliwai hən nəwain; mətokel ur nəmatan siNasuƀ van vəbar nəboŋ ƀegəmai.

27 Imagenan, avan ideh tohan nabəta o tomun len naƀiliwai hiNasuƀ len nav̄ide tomədas nahəsan Nasuƀ, inor hən ƀipanis sil niben Nasuƀ mai nəda han; ehum avan enan togol nəmatan siNasuƀ. 28 Imagenan, nəvanuan

---

[l] **11.25** Exo 24.6-8; Jer 31.31-34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

timasbunus vahvahur nəmauran san a tahw hən ƀihan nabəta mai mun len naƀiliwai. 29 Husur avan ideh tohan mai tomun be sənau səhot niben aYesu tovi alat siYesu, len nəhanan mai namunian gai togole, ilav nəpanismen vi lan gai gabag. 30 Husur natenan, gamit isoƀur ləsədaŋ savoi, loməsah, ale galevis lupat len nəmatan. 31 Imagenan, dattabunus vahvahur nəmauran sidat səƀodato len alat siYesu lotovi niben, asike dattəlav nəpanismen galenan siGot vi lan gidato. 32 Be nəboŋ Nasuƀ tobunus vahvahur nəmauran sidato; igol nəpanismen ta daməŋai hən ƀigol datƀinor, hən asike ƀisaƀ səhoti ke datimaspanis mai navile a pan len nəmatan vi sutuai.

33 Imaienan, bathudud sagw len nadəlomian, nəboŋ mətƀiƀonƀon hən mətƀihan len natev siNasuƀ, mititoh vir gamit gabag. 34 Avan ideh ƀimalkəkat, tihan a im bai, hən asike naƀonƀonan samit magenan ƀilav nəpanismen vi lan gamit gabag.

Nukad natgalevis am hən nəƀikel mai gamito, be lipat vir nagəman sagw boŋ ideh.

Natit gail lotogəm len aNunun aGot

12 1 Bathudud nadəlomian, nuke nisor husur natit gail lotogəm len aNunun aGot. Nuke mitikad naləboian lan. 2 Mətoləboii ke a m̃o, nəboŋ mətsəkad nadəlomian, natit lototiltile gail loliv gamit vi tut, losəhar sabsab hən gamito van hən nəlablab lotoƀut. 3 Imagenan nuke məteləboii ke, len aNunun aGot avan ideh saləboi ƀisemale hən aYesu, be len aNunun aGot ŋai nəvanuan eləboi ƀike, “AYesu evi Masta.”

4 Ikad naviolan tiltile aNunun aGot toviol hən gail, be aNunun aGot tosua ŋai. 5 Ikad na-vi-tarhəte-an tiltile gail hən datƀigole m̃os aMasta, be aMasta tosua ŋai. 6 Ikad naṽit totiltile gail, be aGot tosua ŋai, igol nəvanuan p̃isi san luṽan hən naṽit galen p̃isi. 7 AGot eviol mai galit ṽisusua hən aNunun, hən nəsa aNunun ƀigole len galito ƀevi tarhət salit gabag. 8 Len aNunun aGot, aGot eviol mai galit sua hən nasoruan hən namitisau hən nəmauran tonor. Len aNunun aGot ŋai, eviol mai galit sual am hən nasoruan hən naləboian. 9 Len aNunun, aGot eviol hən naƀiltidəlomian mai galit sua tile. Len aNunun aGot ŋai, eviol hən naviolan gail mai galit sua tile am, hən ƀigol alat lotoməsah ləƀimaur. 10 Ale eviol mai galit sua tile am hən nədaŋan gail hən ƀigol namerikel gail. Eviol mai galit sua tile am hən nədaŋan hən ƀikel napisulan siGot. Eviol mai galit sua tile am hən nədaŋan hən ƀeləboi səhot nəsa togəm len aNunun aGot mai nəsa togəm len natəmat gail. Eviol mai galit sua tile am hən ƀisor len nasoruan tiltile gail, ale mai togon am eviol hən nədaŋan hən ƀeləboi ƀikel ur namilen nasoruan tiltile galenan. 11 Evi aNunun aGot tosua ŋai togol natgalen p̃isi. Epəpehun natgalenan mai nəvanuan ṽisusua husur naləŋonian san.[m]

---

[m] **12.11** Hən naves 4-11, ris Rom 12.6-8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Niben aKristo ikad nahudhut isoƀur

12 Niben nəvanuan ikad nahudhuben isoƀur, be nahudhuben galen
lotosoƀur lovi niben tosua ŋai. Niben aKristo imagenan.[n] 13 Gidat p̃isi
datubaptais len aNunun aGot tosua ŋai hən datƀegəm vi niben aKristo
tosua ŋai. Naut kəmas datovi Ju o datovi vanuan ta Kris, naut kəmas
datovi slev o datsavi slev am, aGot eviol hən aNunun tosua ŋai mai gidat
p̃isi hən datƀepul həni, hum nəwai dattomuni.[o]
14 Niben nəvanuan səkad nahudhuben sasua ŋai, ikad nahudhuben
isoƀur lan. 15 Narien nəvanuan ƀike, "Husur ke nəsavi vəlan, nəsavi
hudhuben ideh," naut kəmas nəsa tokele, narien evi hudhuben sua len
niben sal. 16 Nədariŋan nəvanuan ƀike, "Husur ke nəsavi mətan, nəsa-
vi hudhuben ideh," naut kəmas nəsa tokele, nədariŋan evi hudhuben
sua len niben sal. 17 Niben kavkav tavi mətan səlani, nasəsəloŋan han
gai be? Niben kavkav tavi dariŋan səlani, nam̃unusian han gai be? 18 Be
aGot itabtabuh len nahudhuben p̃isi, etuan p̃is gail husur niben, len naut
ṽisusua toləŋon ləƀipat lan. 19 Nahudhuben galen p̃isi lətavi hudhut sua
səlani ŋai, asike lətaƀon len niben tosua, niben taƀuer. 20 Ekitin, ikad
nahudhuben isoƀur, be niben tosua ŋai.
21 Namətan saləboi ƀikel mai navəlan ke, "Naut kəmas gaiug, ginau
səƀogw noləboi nəƀigol natit p̃isi." Ale nəkadun saləboi ƀikel mai narien
ke, "Naut kəmas gaməru, ginau səƀogw noləboi nəƀigol natit p̃isi." 22 Ao!
Səmagenan. Nahudhut nibedat galevis len nibedat dattonau sulu ṽi ke
ləsədaŋ, datumaskad gail hən nibedat ƀimaur. 23 Ale nahudhubedat gail
dattonau ke lotovi ut kəmas, datokətkəta təban gail ivoi. Ale nahudhube-
dat gail nahurudat tosa hən nəvanuan ləƀeris gail, datosusuan galenan,
24 be nahudhubedat gail, nahurudat səsa hən nəvanuan ləƀeris gail, losuh
p̃arp̃ar maien ŋai.
Be aGot esuhud p̃is nahudhubedat gail, hən nahudhut dattonau ke ləsa-
vi natideh, lovi natite. 25 Igol maien həni hən asike ƀikad napəpehwan len
nibedato, hən nahudhubedat p̃isi ləƀekətkəta təban galit gabag ƀep̃itp̃itoṽ.
26 Nahudhubedat ideh ƀeləŋon ƀisa masuṽ, nahudhubedat p̃isi loləŋon isa
masuṽ maii. B̃ikad na-sor-sal-suhi-an vi təban nahudhubedat ideh, nahu-
dhubedat p̃isi lohəhaṽur maii.
27 Gamit m̃au mətovi niben aKristo, mətovi hudhut gail len niben kav-
kav. 28 Ale len alat siYesu, aGot itabtabuh len ahai pispisul gail a m̃o;
na-vəha-ru-an, ahai kelkel ur gail; na-vəha-tor-an, ahai p̃usan gail; beti
alat lotogol namerikel gail, alat lotokad naviolan gail hən ləƀigol alat
lotoməsah ləƀimaur, alat lotovi tarhəte sinəvanuan gail, alat lotowol hən
alat siYesu hən ləƀehusur nap̃isal tonor, mai alat lotosor len nasoruan tilti-

---

[n] **12.12** Rom 12.4-5 [o] **12.13** Namilen ke datukatəp̃ol len aNunun aGot tosua ŋai

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

le gail.[p] 29 Mətunau ke gidat p̃isi dattovi ahai pispisul a? Mətunau ke gidat
p̃isi dattovi ahai kelkel ur a? Mətunau ke gidat p̃isi dattovi ahai p̃usan a?
Mətunau ke gidat p̃isi dattogol namerikel a? 30 Mətunau ke gidat p̃isi dat-
tokad naviolan gail hən datƀigol alat lotoməsah ləƀimaur a? Mətunau ke
gidat p̃isi dattoləboi datƀisor len nasoruan tiltile gail a? Mətunau ke gidat
p̃isi dattoləboi datƀikel ur namilen nasoruan tiltile galenan a? Aoa! 31 Be
gamit m̃au, mətelən̡on masuṽ hən naviolan seNunun aGot lotovoi am.

Avil nap̃isal notoke nəƀisor husuri, ivoi habat səhor nap̃isal ideh dato-
loboi datƀenənoṽ həni maii.

Nap̃isal hən na-ləmas-buni-an

13 1 Ginau nətasor len nasoruan tiltile nəvanuan lotosorsor len gail,
mai nasoruan tiltile an̡el lotosorsor len gail, be asike nətəkad
na-ləmas-buni-an, nətəwal kəmas n̡ai hum nəƀe o nabel lototuhtuhi.
2 Nətəkad nədan̡an hən nəƀikel napisulan siGot, mai nətaləboi səhot natit
p̃isi aGot tosusuan gail mai naləboian p̃isi, ale nətəkad naƀiltidəlomian
hən nəƀigol naṽehuh ləƀerus, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, nəta-
vi ut kəmas n̡ai.[q] 3 Nətaviol hən natit p̃isi notokade mai naməsal gail, ale
nətaviol hən nibegw hən nəƀisor sal suh ginau len Nəboŋ siNasuƀ,[r] be
asike nətəkad na-ləmas-buni-an, asike nətəkad natideh tovoi.

4 Naṽide hən na-ləmas-buni-an imaiegai: Gəƀeləmas bun avan ideh,
len nə-daŋ-ƀuri-an gutoh mədau maii, gugol navoian ƀevi tarhət san,
gəsətaƀulol bulosi sil natit san gotoləŋoni. Gəƀeləmas bun avan enan
gəsasor sal suh masuṽ hən gaiug, gəsapul hən naṽivan, 5 gəsagol natideh
ƀigol nahurun avan en ƀisa, gəsənau gaiug gabag m̃os nalən̡onian sam̃
n̡ai, nəlom̃ səpan̡pan̡ tutut, len nəlom̃ gəsatəgau gat nəsaan avan enan
togole hən gaiug. 6 Gəƀikad na-ləmas-buni-an gəsahəhaṽur hən nəsaan,
be guƀon mai alat lotohəhaṽur hən nakitinan. 7 Gəƀikad na-ləmas-buni-an
goil gəgat tabtab, gotəgau gat nadəlomian tabtab, nə-vatvat-viri-an sam̃
səmasig boŋ ideh, gukad nə-daŋ-ƀuri-an tabtab.

8 Na-ləmas-buni-an asike inoŋ boŋ ideh, ipat vi sutuai. Avil nakelean
hən napisulan siGot dereh teƀuer. Nasoran len nasoruan tiltile gail dereh
tinoŋ. Naləboian hən nəsa aGot tosusuan gail, dereh teƀuer. 9 Husur gagai
datoləboi kəkereh həni ale gagai datukel kəkereh hən napisulan siGot.
10 Be nəboŋ aYesu ƀegəmai hən aGot ƀigol vurvur natit p̃isi, naviolan
aNunun aGot toviol hən gail gagai dereh leƀuer.

11 Nəboŋ notovi tətai, nusor sum̃an natətai, nabunusian sagw esum̃an
nabunusian setətai, nunau sum̃an natətai. Nəboŋ nototibau, notogəm vi

---

[p] **12.28** Efe 4.11 [q] **13.2** Mat 17.20, 21.21; Mak 11.23 [r] **13.3** Len natosian galevis ta sutuai ike, *nətaviol hən nibegw hən ƀipaŋ len nəhab towunwun, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, asike nətəkad natideh tovoi.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

haṽut, noriŋ gaƀulan naṽide galenan setətai. 12 Gagai datokəta sum̃an
nəvanuan tokəta tur len nakəlas toƀanuƀanw. Be len nəboŋ enan, dereh
datekəta ris nəhon aGot timasil buni. Gagai naləboian sagw ekəkereh, be
len nəboŋ enan naləboian sagw dereh tikavkav sum̃an aGot toləboi kav-
kav hən ginau.
13 Imagenan gagai datimasgol tabtab hən natgalegai lototor: datimas-
riŋ gat nəlodato len aGot, datimasvatvat vir natit p̃isi aGot tokel gati ke
ləƀisarpoh, datimasləmləmas bun gidat gabag. Be len natgalen p̃isi, na-
ləmas-buni-an ivoi esəhor eru enan.

Nəsa evi tarhət silat siYesu?

14 1 Na-ləmas-buni-an m̃au tiwol hən nəmauran samito, ale məte-
ləŋon masuṽ hən natit gail lotogəm len aNunun aGot. Be a məhat
len natgalen, mətələŋon masuṽ hən mətƀikel napisulan siGot. 2 Husur
nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail, sasor mai nəvanuan gail, be
isor mai aGot ŋai, husur avan ideh sasəsəloŋ ləboii. Len aNunun aGot,
avan enan ikel natetətan gail. 3 Be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel
maii, nakelean san igol nəvanuan gail ludaŋ am len nəmauran salito, igol
loləŋon ivoi am len nəlolito, mai etəŋov nəlolit vi pan. 4 Nəvanuan tosor
len nasoruan tiltile gail evi tarhət san gabag, be nəvanuan tokel ur nəsa
aGot tokel maii, gai igol alat siYesu p̃isi ludaŋ am len nəmauran salito.
5 Noləŋon ke gamit p̃isi mətoləboi mətƀisor len nasoruan tiltile gail, be
noləŋon masuṽ səhori am hən mətƀikel ur nəsa aGot tokele. Nəvanuan
tokel ur nəsa aGot tokel maii, evi tarhət silat siYesu səhor nəvanuan
tosor len nasoruan tiltile gail. Be egaii ƀikel ur namilen nasoruan tiltile
galenan hən alat siYesu ləƀeləboii səhoti, igol galit ludaŋ am len nəmau-
ran salito. 6 Be bathudud nadəlomian, nətagəm hən gamit, nətasor len
nasoruan tiltile gail, tavi tarhət samit mabe? Be nəƀikel na-kel-vəhoti-an
seNunun aGot mai gamito, nəƀikel naləboian, nəƀikel ur nəsa aGot tokel
mai ginau, nəƀikel naƀusanan seNunun aGot, natgalen p̃isi lovi tarhət
samito.
7 Mitinau naƀuvimal mai navus beltaŋ; arsəmaur be arugol nəwalan.
Asike datƀiram̃ram̃e hən gəlar ƀinor, avan ideh teləboi mab hən nəƀe
dattoram̃ram̃e həni? 8 Mitinau nətrampet; ale nəvanuan ƀevuv sulu ṽi,
nasoltia teləboi mab həni ke timasutaut hən gai m̃os naƀiltiƀalan?
9 Imaienan hən gamito. Mətƀisor len nasoruan nəvanuan lototətan həni,
leləboi namilen nasoruan samit mabe? Mətƀisor maienan, ehum məttosor
kəmas len naməsav ŋai. 10 Len navile a pan nəvanuan lusor len naso-
ruan tiltile isoƀur, ale gail p̃isi lukad namilelito. 11 Imagenan, avan ideh
ƀisor mai ginau, asike nəƀeləboi namilen nasoran san, len nabunusian
sagw, gai tosor evi metƀos, ale len nabunusian san, ginau novi metƀos.
12 Imaienan hən gamito. Husur ke məttoləŋon masuṽ hən natit gail

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

seNunun aGot, mitimashisi hən mətƀidaŋ am len natit gail seNunun aGot lotogol alat siYesu ləƀidaŋ am len nəmauran salito.

13 Imagenan, avan ideh tosor len nasoruan tile ideh, teus aGot hən nədaŋan hən ƀikel ur namilen natetətan gai tokele. 14 Husur nəƀisor tuṽ len nasoruan tile ideh, len aNunun aGot, nanunugw totoh len nəlogw isor tuṽ, be nənauan sagw ipat kəmas ŋai. 15 Nigol nəsa beti? Len aNunun aGot dereh nanunugw tisor tuṽ. Ale dereh nisor tuṽ am hən nəvanuan ləƀeləboi səhot na-sor-tuṽ-an sagw. Len aNunun aGot dereh nanunugw tekəkai. Ale dereh nekəkai am hən nəvanuan ləƀeləboi səhot nəsa notokəkai həni. 16 Asike ƀimagenan, dereh timaiegai ke: len aNunun aGot, nanunum̃ totoh len nəlom̃ ƀisor len nasoruan tile hən gəƀisal suh aGot, nəvanuan totətan həni, saləboi ƀike "Ganan" hən nasipaan sam̃, husur gai saləboi nəsa gotokele. 17 Naut kəmas nasipaan sam̃ ƀivoi, asike igol avan enan idaŋ am len nəmauran san.

18 Nosipa vi təban aGot hən notosor len nasoruan tiltile gail səhor gamit p̃isi məttogole. 19 Be len naƀonƀonan silat siYesu, len naləboian sagw, nəƀisor ƀem̃idol ŋai len nasoruan lotoləboii, hən ləƀesəsəloŋ səhot nap̃usanan sagw, ivoi masuṽ səhor nəƀisor ƀebəlav len nasoruan tile lotətatan həni.

20 Bathudud nadəlomian, samtesum̃an alahutai len nənauan samito. Mətesum̃an atuhlahutai ləsaləboi naṽide hən nəsaan sal, be len nabunusian samito, len nənauan samito, mətesum̃an nəvanuan tomatmatu. 21 Len nalo lutosi ke, Nasuƀ aGot ekəmaiegai:

"Len nəvanuan lotosor len nasoruan tiltile gail,
len nabuŋon nametƀos gail,
dereh nisor mai alategai,
be naut kəmas notogol tomagenan,
asike losəsəloŋ hən ginau."[s]

22 Imagenan beti, hum ma məttonau suluṽi ke nasoruan tiltile gail igol p̃arp̃ar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadəlomian lan. Be nasoruan tiltile galenan ləsəpat m̃os alat lotokad nadəlomian, be hən alat ləsəkad nadəlomian ləƀipes haƀetw lan. Avil na-kel-uri-an hən nəsa aGot tokele, igol p̃arp̃ar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadəlomian lan. Ipat m̃os alat lotokad nadəlomian, savi m̃os alat ləsəkad nadəlomian.

23 Imaienan, gamit siYesu p̃isi mətƀiƀonƀon, gamit p̃isi mətƀisor len nasoruan tiltile gail, ale nəvanuan galevis am lotətatan hən nadəlomian o ləsəkade, ləƀeƀis lohoim, dereh like məttovinvinu. 24 Be gamit p̃isi mətƀikel ur nəsa aGot tokel mai gamito, ale avan ideh totətan hən nadəlomian o səkade ƀeƀis lohoim, len natgalen p̃isi, dereh nəlon

---

[s] **14.21** Isa 28.11–12. Nəboŋ aIsaiah totos nasoruan siGot toke, *alategai,* aGot isor husur nəvanuan san gail a Jutah.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

timaƀur, teləboi səhot nəsaan san tosoƀur, 25 ale natit lotosusuah len
nəlon liƣarƣar. Ale dereh tipair dan nəsaan san, titeh len tan, kəta vi pan
hən ƀilotu hən aGot. Dereh tisor təvah ke, “Ekitin, aGot itoh len gamito.”

Naƣisal hən naƀonƀonan hən nalotuan

26 Bathudud nadəlomian, nekəmabe? Nimaris kotov nəsa notokele maie-
gai. Nəboŋ mətƀiƀonƀon hən mətƀilotu, gamit ideh tekəkai, gamit ideh
teƣusan, gamit ideh tikel na-kel-vəhoti-an seNunun aGot, gamit ideh tikel
nasoruan len nasoruan tile, ideh am tikel namilen. Natit ƣisi mətƀigole
limasgol gamit ƣisi siYesu mətƀidaŋ am len nəmauran samito. 27 Gamit
ideh ƀeləŋon ƀikel nasoruan len nasoruan tile, teru o titor ŋai lisor, sale-
səhor totor. Limassor ṽisusua ale avan ideh timaskel namilen nasoruan
salito. 28 Asike mətƀikad avan ideh toləboi ƀikel namilen, nəvanuan toke
tikel nasoruan len nasoruan tile, satisor len naƀonƀonan. Tisor mai gai
gabag mai aGot ŋai. 29 Gamit ideh ƀeləŋon ƀikel ur nəsa aGot tokel maii,
teru o titor lisor, ale galit am limassəsəloŋ, nau vahvahur na-kel-uri-an
enan, hən ləƀeləboi səhoti ke togəm len aNunun aGot o eƀuer. 30 Ale avan
ideh am tobətah, na-kel-vəhoti-an seNunun aGot ƀegəm həni, nəvanuan
tosor tesib hən tobətah ƀisor. 31 Len naṽide tomagenan, galit ƣisi ləƀikel
ur nəsa aGot tokel mai galito, lisor ṽisusua hən gamit ƣisi mətƀeləboi
səhot naƣusanan, ale hən gamit ƣisi mətƀeləŋon ƀivoi am len nəlomi-
to. 32 Mitinau gat nategai: nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, iwol
hən nanunun totoh len nəlon, gol ke toləboi ƀisor o ƀesib len nasoran
san hən avan ideh am ƀisor. 33 Len nalotuan, aGot emətahun gamit ƣisi
mətƀisor taṽtaṽor ƀonƀon len namityal tosua ŋai. AGot savi aGot hən
nətaṽtaṽoran, ao, evi aGot hən natəm̃at. Timagenan len naƀonƀonan silat
siYesu len naut ƣisi.

34 Len naƀonƀonan gail silat siYesu latpəhaṽut lemədau husur sanor
hən ləƀisor, be litoh mədau, səsəloŋ husur nalotuan, hum nalo tokele.
35 Ləƀeləŋon ke ləƀeləboi səhot natideh, leus asoalit a im səƀolito. Evi hur
sasa hən napəhaṽut ƀisor len naƀonƀonan silat siYesu.[t]

36 Mətunau ke gamit mətovi nəkadun nasoruan siGot a? Mətunau ke
ibar gamit səƀomito ŋa? 37 Gamit ideh ƀinau ke tovi ahai kelkel ur o
nəvanuan aNunun aGot totoh lan, teləboi səhoti, ke, nəsa nototosi van
hən gamit gagai evi nakelean todaŋ siNasuƀ. 38 Be avan ideh ƀemətahun
ƀeləboi natenan, aGot dereh temətahun ƀeləboi avan enan.

39 Imagenan bathudud sagw len nadəlomian, mətelaŋon masuṽ hən
mətƀikel napisulan siGot, ale samtikai tas nasoran len nasoruan tiltile

---

[t] **14.35** Nəvanuan namitisau galevis hən nasoruan siGot lunau ke naves 34-35 savi natosian kitin siPol. Len natosian galevis ta sutuai, naves 34-35 arupat len naut egai, len natosian galevis am arupat a tahw, husur 14.40.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail. 40 Be len naƀonƀonan, mitigol natit p̃isi len naṽide tovoi, mətehusur
nəyah hən nalotuan notomadhakele, samtilotu ƀular.

Na-le-məhat-an seKristo dan nəmatan

15 1 Bathudud nadəlomian, nuke mitinau təlmam hən na-kel-uri-
an tovoi notokel uri mai gamito, na-kel-uri-an tovoi məttokade,
na-kel-uri-an tovoi məttoil gəgat lan gagai. 2 Len na-kel-uri-an enan tovoi
notokel mai gamito, aGot ilav kuv gamit dan nəsaan samito, mətƀetəgau
gat nasoruan notokel uri mai gamito. Asike təmagenan, nadəlomian
samit tavi nadəlomian kəmas ŋai.
3 Husur nəsa Nasuƀ tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Naƀiltitit
səhor natit p̃isi am imaiegai ke: aKristo imat m̃os gidato hən ƀilav kuv
gidat dan nəsaan sidato mai nəpanismen han, hum lototosi len nato-
sian siGot.[u] 4 Lutavun aKristo, ale aGot igol tole məhat dan nəmatan len
nəmariboŋ na-vəha-tor-an. Enan tu lutosi sutuai len natosian siGot.[v] 5 Ale
aKristo evisi hən aPita torisi, beti evisi hən alat lotosəŋavur pisan toru
lotorisi.[w] 6 Husur natenan, evisi hən nəbathudud nadəlomian lotovi 500
lotorisi len namityal tosua ŋai. Galit galevis lupat len nəmatan, be isoƀur
lumaur sal vəbar daməŋai. 7 Ale evisi hən aJemes torisi, beti evisi hən
ahai pispisul gail p̃isi lotorisi.
8 Naməkot hən galit p̃isi, aKristo evisi hən ginau am notorisi, naut
kəmas tohum lotopas ginau len nəboŋ sanor həni.[x] 9 Husur ginau novi
ahai pispisul a pan len ahai pispisul gail am. Nəsənav hən ləƀekis ginau
hən ahai pispisul, husur notomədas bun alat siYesu lotovi vanuan siGot.[y]
10 Avil len navoian aGot toviol kəmas həni, nogəm sum̃an ginau gagai
notoṽat nəhes enan. Ale navoian san van hən ginau səpat kəmas. Ao,
noum habat səhor ahai pispisul gail p̃isi am—be savi ginau notogole, len
navoian toviol kəmas həni, len ginau, aGot igole. 11 Imagenan, naut kəmas
ginau o galito, ginamit p̃isi namtukelkel ur na-kel-uri-an tovoi maienan,
ale enan na-kel-uri-an tovoi gamit məttodəlomi.

Na-le-məhat-an dan nəmatan

12 Ale ginamit p̃isi namtƀikel uri ke, aGot togol aKristo tole məhat dan
nəmatan, imabe gamit galevis luke na-le-məhat-an dan nəmatan eƀuer?
13 Na-le-məhat-an dan nəmatan taƀuer, namilen ke, na-le-məhat-an dan
nəmatan seKristo am, aGot asike tagole. 14 Ale aGot asike tagol na-le-
məhat-an seKristo dan nəmatan, namilen ke, na-kel-uri-an sinamit tavi ut
kəmas, ale nadəlomian samit am tavi ut kəmas. 15 A məhat hən natenan,
namilen ke, ginamit ahai pispisul, namttaliliboŋ husur aGot, husur nam-

---

[u] **15.3** Isa 53.5-12 [v] **15.4** Psa 16.10; Hos 6.2 [w] **15.5** Mat 28.16-17; Mak 16.14; Luk 24.34, 36; Jon 20.19 [x] **15.8** Uman 9.3-6 [y] **15.9** Uman 8.3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tukel uri ke aGot igol aKristo ile məhat dan nəmatan. Be na-le-məhat-an
dan nəmatan taƀuer, aGot asike tagol aKristo tale məhat dan nəmatan.
16 Husur aGot asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, nami-
len ke, na-le-məhat-an dan nəmatan seKristo am, aGot asike tagole. 17 Ale
aGot asike tagol aKristo tale məhat dan nəmatan, nəbathudəlomian samit
taƀuer, məttatoh len nəsaan samit sal. 18 Təmaienan, alat lotokad nadəlo-
mian len aKristo, lotopatmari len nəmatan, galit am lətəmasig. 19 Husur
dattəkad nə-vatvat-viri-an len aKristo len nəmauran egai ŋai, na-le-
məhat-an sidato dan nəmatan taƀuer, tanor hən nəvanuan gail lətalolosa
masuṽ hən gidato səhor avan ideh am len navile a pan. 20 Be səmaienan,
sakitin.

Nakitinan imaiegai ke: aYesu m̃au, nəboŋ aGot togol tole məhat dan
nəmatan, igol tovi metəkav hən tole məhat hum na-kel-gati-an ke alat
lotokad nadəlomian lotopatmari len nəmatan, galit tu dereh lile məhat.[z]
21 Bathut ke nəvanuan sua tovi p̃isal hən nəmatan togəmai, nəvanuan
sual am evi p̃isal hən na-le-məhat-an dan nəmatan togəmai. 22 Sum̃an
nəvanuan p̃isi lotomat sil lotovi siAtam, nəvanuan p̃isi lotovi siYesu,
aGot dereh tigol likad nəmauran dan nəmatan.[a] 23 Be dereh lile məhat
len namityal salit ṽisusua, nametəkav aKristo; husuri, nəboŋ aKristo
ƀegəmai, alat seKristo dereh lile məhat. 24 Beti nanoŋan dereh tegəm
balai. Natəmat p̃isi lotoil a m̃o, mai nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an p̃isi, mai
nədaŋan p̃isi, aKristo dereh tigol levi ut kəmas p̃isi.[b] Ale nədaŋan san hən
na-il-a-m̃o-an hum aKiŋ, dereh tilavi mai aGot aTata.

25 Husur aKristo teil a m̃o m̃au hum aKiŋ van vəbar tovəlas naenemi
san gail p̃isi vi pan, hum lotovi ut kəmas.[c] 26 Ale nəmatan evi naenemi
naməkot aKristo ƀigol ƀimasig. Dereh nəmatan teƀuer. 27 Husur natosian
siGot ike, "eriŋ natit p̃isi len navəlan aKristo, hum aKristo tovəlas gail vi
pan." Ale nəboŋ natosian toke, eriŋ "natit p̃isi" len navəlan aKristo, dato-
ləboii ke aGot savi ideh len natgalen p̃isi, husur evi aGot toriŋ natit p̃isi
len navəlan aKristo.[d] 28 Be nəboŋ aGot ƀeriŋ natit p̃isi len navəlan aKristo
ƀinoŋ, beti aNatun aGot dereh teriŋ gai gabag len navəlan aTəman toriŋ
natit p̃isi len navəlan aNatun, hən aGot m̃au ƀiyalyal səhor natit p̃isi, hən
naləŋonian san səƀon ƀevisi.

29 Na-le-məhat-an dan nəmatan taƀuer, nəvanuan gail lotobaptais silat
lotomat tia, dereh lətagol nəsa? Takitin ke alat lotomat, aGot asike tagol
lətale məhat dan nəmatan, nəvanuan lotobaptais salito, lubaptais m̃os

---

[z] **15.20** Len naves egai, nəboŋ toke aKristo *tovi metəkav hən tole məhat hum na-kel-gati-an…* namilen ke aKristo tole məhat metəkav, esum̃an na-kel-gati-an siGot ke, nəvanuan p̃isi lotokad nadəlomian dereh lile məhat dan nəmatan. [a] **15.22** Hən naves 21-22, ris Gen 3.17-19; Rom 5.12-21 [b] **15.24** Nəboŋ aPol tosor husur *natəmat p̃isi lotoil a m̃o, mai nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an p̃isi, mai nədaŋan p̃isi,* isor husur natəmat gail mai nədaŋan lotokade hən lotoil a m̃o hən natite. [c] **15.25** Psa 110.1 [d] **15.27** Psa 8.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəsa?[e] 30 Ale ginamit, asike namttale məhat dan nəmatan, ginamit namtu-
toh tabtab pəpadaŋ hən nəmatan m̃os nəsa? 31 Akis nəmatan ipat pəpadaŋ
hən ginau. Natenan ekitin hum tokitin ke notoṽiv masuṽ hən gamito len
nəmauran məttokade len aYesu Kristo, aMasta sidato. 32 ANunun aGot
tab̃uer len ginau sum̃an nəvanuan navile a pan ŋai, nub̃al mai alat a
Efesus lotohum narivatvat katkat m̃os nəsa? Savi m̃os natideh! Ale aGot
asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, dattahusur nasoruan
toke "datihan, datemun husur pelan dereh datimat."[f]
33 Alat lotokəmaienan salegəras gamito. Nasoruan toke, "Nətahan mai
nəvanuan tosa, emədas nab̃oruan tovoi," evi kitinan. 34 Samtevinvinu am,
təlmam van hən nənauan tovoi hum tonor hən mətb̃igole. Mitinoŋ dan
nəsaan. Husur gamit galevis lotətan hən aGot—nokəmaienan hən nahu-
rumit b̃isa lan.

Len na-le-məhat-an dan nəmatan niben nəvanuan imabe?

35 Avil dereh avan ideh tike, "AGot igol mab hən alat lotomat lile
məhat? Dereh likad nibelit tomabe?" 36 Govi hoṽon! Namisurhut natideh
gotodaŋdaŋi imasmat hən b̃imaur, hən b̃itov vi məhat. 37 Nəsa gotodaŋda-
ŋi səkad niben b̃egəmai, savi nəhai b̃itov vi məhat, be gudaŋ namisurhut
kəmas ŋai, hum ma tovi misurhuwit o misurhut natideh am. 38 Be aGot
beti eviol mai namisurhute gail nibelit toveveu gai toləŋon ləb̃ikade. Ale
ṽisusua len namisurhut lototiltile, aGot igol titov, tikad niben səb̃on ŋai.
39 Len naṽide tomaienan, niben natit p̃isi lotokad nəmauran
ləsap̃itp̃itoṽ. Niben nəvanuan etile, niben narivatvat etile, niben nəman
naməsav etile, niben naieh etile.
40 Ale ikad natit gail len nəmav lotokad nibelito hum tokad natit gail
len navile a pan lotokad nibelito. Nəyalyalan hən niben natit gail len
nəmav etile dan nəyalyalan hən natit gail len navile a pan. 41 Namityal
ikad nam̃ialan san, nahəbati ikad nam̃ialan san, mai nam̃eso gail lukad
nam̃ialan tile am. Ale len nam̃eso gail, nam̃ialan hən nam̃eso sua etile,
nam̃ialan hən nam̃eso tile am etile.
42 Imaienan ŋai len na-le-məhat-an dan nəmatan. Gagai niben nəva-
nuan imat, ib̃o len tan, be nəboŋ aGot b̃igol b̃ile məhat, dereh niben
nəvanuan tikad nəmauran vi sutuai. Asike ib̃os nətan boŋ ideh. 43 Gagai
niben nəvanuan evi ut kəmas, be nəboŋ b̃ile məhat dereh tiyalyal. Gagai
sədaŋ, be nəboŋ b̃ile məhat, dereh tidaŋ. 44 Gagai niben nəvanuan evi
natit hən navile eg a pan, be nəboŋ b̃ile məhat, dereh tevi natit hən

---

[e] **15.29** Len naut a Korint, ikad galevis len alat siYesu lotobaptais silat lotomat tia. Naṽide enan savi naṽide len alat siYesu len naut ideh am, ale gagai datsaləboi nadəlomian silat lotogole. Imasil ke galevis lotogole, be aPol sakele ke todam̃ hən naṽide enan, husur aPol isor husur na-le-məhat-an dan nəmatan, sasor husur nəbaptaisan enan. [f] **15.32** Isa 22.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəmav, niben veveu tonor hən ƀitoh len nəmav. Husur tokad niben hən
navile eg a pan, ale ikad niben hən nəmav am. 45 Imagenan, natosian
siGot ike, "Nəvanuan nametəkav, aAtam, egəm vi titsua tokad nəmau-
ran." Be aAtam naməkot, tovi aKristo, egəm vi Nunun Nəmauran toviol
hən nəmauran vi sutuai.[g] 46 Avil nəmauran vi sutuai togəm len aNunun
Nəmauran sagəm a m̃o, ao, nəmauran len navile eg a pan egəm a m̃o,
ale husuri, nəmauran vi sutuai len nəmav. 47 AAtam, nəvanuan nametə-
kav, evi vanuan navile a pan aGot togole hən nətan. Ikad nəmauran hən
navile a pan. AKristo, nəvanuan na-vəha-ru-an, evi vanuan nəmav. Ikad
nəmauran hən nəmav.[h] 48 Alat navile a pan lotokad nəmauran hən navile
a pan, losum̃an nəvanuan tokad nəmauran hən navile a pan aGot togo-
le hən nətan. Alat lotokad nəmauran hən nəmav, losum̃an nəvanuan
nəmav tokad nəmauran hən nəmav. 49 Sum̃an gidat dattolav kot aAtam,
nəvanuan navile a pan aGot togole hən nətan, len naṽide tomaienan,
datimaslav kot aKristo, nəvanuan nəmav.

50 Bathudud nadəlomian, nekəmaiegai ke: nibedat tokad naməŋod mai
nəda saləboi ƀikad nəmauran mai aGot len natohan pipihabəlan. Bathut
nibedat ƀibos nətan, saləboi ƀikad nəmauran vi sutuai lan.

51 Mitinau. Nikel vəhot natsua maiegai ke: savi gidat p̃isi datƀipatmari
len nəmatan. Be gidat p̃isi, aGot dereh tegəgel hən gidat p̃isi 52 vəha-sua
ŋai, len namityal top̃itol ŋai hum nəmet tokavəmat, len nəwalan hən
nətrampet hən nanoŋan. Husur nətrampet dereh tiwal, ale aGot dereh
tigol alat lotomat lile məhat hən ləƀimaur vi sutuai. Gidat datsəmat sal,
aGot dereh tegəgel hən gidat maienan.[i] 53 Husur nibedat dattokade gagai
ƀiƀo, timasgəm vi bedat togon asike ƀiƀo boŋ ideh. Ale nibedat datto-
kade gagai ƀimat, timasgəm vi bedat togon ƀimaur vi sutuai. 54 Nibedat
ƀiƀo, nəboŋ ləƀegəm vi bedat tile asike ƀiƀo, ale, nibedat ƀimat, nəboŋ
ləƀegəm vi bedat tile ƀimaur vi sutuai, beti nasoruan lototosi dereh tisar-
poh toke,

"Nəmatan imasig, eƀuer, aGot iƀal maii ale esəhor buni."[j]

55 "Eee, Matan, nasəhorian sam̃ gai be? Gumasig!

Eee Matan, nədaŋan sam̃ gai be? Godədas gəƀevin ginamit am."[k]
56 Nəwei hinəmatan evi saan—nəvanuan timasmat sil nəsaan, ale nəda-
ŋan nəsaan tokade, egəm len nalo—nəvanuan togol nəsaan eƀur kotov
nalo, ale timaspanis sile. 57 Be sipa vi təban aGot! Len aMasta sidat, aYesu
Kristo, aGot ilav kuv gidat dan nəsaan mai nəmatan, igol datowin səhor
gəlar p̃isi.

58 Imaienan bathudud nadəlomian notoləmas bun gamit p̃isi, məteil
gəgat. Samterus dan nadəlomian məttokade len na-kel-uri-an tovoi. Akis

---

[g] **15.45** Gen 2.7 [h] **15.47** Gen 2.7, 3.19; Jon 3.13, 31 [i] **15.52** Hən naves 51-52, ris 1Tes 4.15-17
[j] **15.54** Isa 25.8 [k] **15.55** Hos 13.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəlomit tidaŋ masuṽ len nauman siNasuƀ, husur mətoləboii ke nauman samit len Nasuƀ evi m̃os natite, savi ut kəmas.

Na-bubulah-vat-an m̃os alat siYesu a Jerusalem

16 1 Gagai nuke nisor husur na-bubulah-vat-an m̃os alat siGot. Nuke mitigol husur nəsa notokel mai alat siYesu len naut tiltile gail len naprovens Kalatia.[l] 2 Len nəmariboŋ metəkav hən nawik, gamit ṽisusua məteriŋ nəvat ideh gail tipat, nahudhuvat hən naƥurƥuran samito. Ale sahsah tuan nəvat enan hən ƀeutaut vir nagəman sagw, savi hən nəboŋ en beti mətƀebubulah vat. 3 Ale nəboŋ nəƀegəmai, mitilekis hən gamit galevis məttonau ke lotovoi. Dereh nilav naloƀulat napisulan mai galito, ale nesəvat galito hən ləƀitariv naviolan samito vi Jerusalem. 4 Ale ƀinor hən ginau am nəƀivan ei, dereh galit litah mai ginau len nəyaran sagw.

Na-sor-utaut-an

5 Dereh niyar tur len naprovens Masetonia. Ale nəboŋ nəƀiyar tur len naprovens Masetonia ƀinoŋ, dereh negəm hən gamito.[m] 6 Hum ma nəƀitoh mai gamit ƀebəlav kəkereh, o vəbar nahəbati naut susus ləƀinoŋ hən mətƀevi tarhət sagw len nəyaran van, vi lan naut ideh nəƀevi lan. 7 Husur nomətahun nəƀiyar tur len naut samit tutut ŋai. AGot ƀidam̃ həni, nuvat-vat viri ke nitoh tebəlav kəkereh mai gamito.

8 Be dereh nitoh a Efesus van vəbar naPentikost, nəhanan hən nəmatuan.[n] 9 Husur aGot esəŋav hən naƀiltiƥisal hən nəƀigol naƀiltiuman ƀiṽan hən naṽit ƀisoƀur, naut kəmas nəvanuan tosoƀur lotomətahun nauman sagw.[o]

10 Nəboŋ aTimoti ƀegəmai, samtigol natideh hən ƀemətahw lan, len natohan san mai gamito, husur gai igol nauman siNasuƀ sum̃an ŋai ginau notogole.[p] 11 Gamit ideh sateŋit nəhon van həni, satinau ke tovi ut kəmas. Be mətevi tarhət san len nəyaran san hən ƀetəlmam gəm hən ginau, nəlon topul hən natəm̃at. Nutoh vir gai mai nəbathudud nadəlomian galevis am.

12 Nuke nisor husur awawa sidat len nadəlomian, aAƥollos. Nukel buni ke timastah mai awawa nadəlomian gail am ləƀivan hən gamito, be savi nalənonian san hən ƀivan gagai. Nəboŋ ƀikad naƥisal, dereh tivan hən gamito.[q]

Nə-maris-kotovi-an

13 Mətehulahul. Məteil gəgat len nadəlomian. Məteil ƀur namətahwan. Mitidaŋ. 14 Nəsa mətƀigole, mitigol galen ƥisi len na-ləmas-buni-an.

---

[l] **16.1** Rom 15.25-26 [m] **16.5** Uman 19.21 [n] **16.8** *NaPentikost* evi nəhanan hən nəmatuan topat len nəmariboŋ tovi 50 husur nəPasova. [o] **16.9** Hən naves 8-9, ris Uman 19.8-10 [p] **16.10** 1Kor 4.17 [q] **16.12** Uman 18.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 Bathudud nadəlomian, mətoləboi aStefanas mai nəbathudud san.
Galit nametəkav lotokad nadəlomian len naprovens Akaia, ale loviol hən
galito hən ləƀevi tarhət silat siGot.[r] Nous gamit, noŋir gamit ke, 16 len
na-ləmas-buni-an məteriŋ gamit len navəlalito, galit mai nəvanuan p̃isi
lotoƀon mai galito len nauman, lotoum habat m̃os na-kel-uri-an tovoi.
17 Nohəhaṽur masuṽ len nagəman siStefanas, aFortunatus mai
aAkaikus, husur alalum̃an galegai lovi tarhət sagw, gel gamit mətsaləboi
mətƀigole. 18 Lugol nolən̄on ivoi am len nəlogw, hum lotogole hən gamit
tia. Husur enan nuke, məteputsan nəvanuan lotomaienan len nənauan
samito.
19 Alat siYesu len naut tiltile len naprovens Asia lukel na-ke-ivoi-an
mai gamito. AAkwila mai aPrisilla, mai alat siYesu lotoƀonƀon len naim
səlaru lohəhaṽur hən lotokel na-ke-ivoi-an mai gamit len Nasuƀ.[s] 20 Gegai
nəbathudud p̃isi len nadəlomian lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. Len na-
ləmas-buni-an siGot len nəlomito, mətesum̃ gabag hən nətarhomit gail
hən mətƀikel na-ke-ivoi-an sagw mai gamito.
21 Ginau aPol nutos na-ke-ivoi-an egai hən navəlagw səƀogw ŋai.
22 Avan ideh asike ƀeləmas bun Nasuƀ—tipanis sile! Masta sidato,
gegəmai![t]
23 Nasuƀ aYesu teviol kəmas hən navoian mai gamito.
24 Len aKristo aYesu, na-ləmas-buni-an sagw tipat len gamit p̃isi.

---

[r] **16.15** 1Kor 1.16 [s] **16.19** Uman 18.2 [t] **16.22** KelV 22.20. Len naut egai, ike *Maranata* tovi nasoruan ta Aram namilen ke *Masta sidato, gegəmai.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Korint

Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aPol totosi van hən alat a Korint

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi hən nəsa?
APol itosi husur galevis len alat siYesu a Korint lusor tas aPol, lopəpehw dani. APol eləŋon isa be eləmas bun galito, eləŋon masuṽ hən ƀikad navoivoian mai galito. Ale nəboŋ lototəlmam, us navoivoian maii tətas, aPol ikel nahəhaṽuran san.
APol itosi van hən ase?
APol itosi van hən alat siYesu len naut a Korint.
APol itos naloƀulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi van hən alat a Korint pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 58 nəboŋ totoh len naprovens Masetonia.

1) Na-ke-ivoi-an mai nasipaan vi təban aGot (1.1-11)
2) APol isor husur nəsa togole a m̃o (1.12–2.4)
3) APol eŋir alat siYesu len naut a Korint ke likad navoivoian tətas mai nəvanuan togol tosa (2.5–2.17)
4) APol isor husur nauman san togəm len aGot (3.1–6.13)
5) APol ikai tas naƀonan mai alat ləsəkad nadəlomian len aYesu (6.14–7.1)
6) APol isor husur nakemkeman san (7.2–7.16)
7) Naviolan m̃os alat siYesu len naut a Jerusalem (8.1–9.15)
8) APol isor husur na-il-a-m̃o-an gai tokade hum ahai pispisul siYesu (10.1–13.10)
9) Nə-maris-kotovi-an (13.11-13)

Na-ke-ivoi-an siPol

1 1 Ginau aPol nutos naloƀulat napisulan egai. Len nalən̄onian siGot, ilekis hən ginau hən notovi ahai pispisul seKristo, aYesu. Ginau mai aṽadato len nadəlomian, aTimoti, namrutosi.[a] Nutos naloƀulat napisulan egai van hən alat siGot len naut a Korint, mai alat lotovi siGot səƀon len

---

[a] **1.1** Uman 18.1-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naut p̃isi len naprovens Akaia. 2 AGot aTəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo,
areviol kəmas hən navoian mai gamito, mai arigol nəlomit tikad natəm̃at
tabtab.

Nasipaan siPol

3 Nə-sal-suhi-an tivan hən aGot aTəman aMasta sidato, aYesu Kristo.
AGot evi aTəmadato nəlon totaŋis gidato, evi nəkadun navoian p̃isi togol
nəlon nəvanuan toləŋon tovoi am.[b] 4 Igol nəlonamit eləŋon ivoi am len
na-ləŋon-isa-vəsa-an p̃isi sinamito. Igole hən namtƀeləboi namtƀigol alat
lotoləŋon tosa vəsa, ləƀeləŋon ƀivoi am len nəlolito. Ale len nəsa aGot
togole hən ginamito, namtigole hən galito. 5 Hum namttoləŋon tosa vəsa
sil aKristo, hum namttokatəp̃ol hən na-ləŋon-isa-vəsa-an san, len naṽide
tomaienan, len aKristo, aGot igol namtoləŋon ivoi am len nəlonamito,
igol na-ləŋon-ivoi-an len nəlonamito epul səsəhov. 6 Namtƀeləŋon ƀisa
vəsa, nəmauran sinamit ƀidaŋ, imagenan hən namtƀigol mətƀeləŋon
ƀivoi am len nəlomito, imagenan hən mətƀikad nə-lav-kuv-gamit-an
dan nəsaan samito. AGot ƀigol namtƀeləŋon ƀivoi am len nəlonamito,
imagenan hən namtƀigol mətƀeləŋon ƀivoi am len nəlomito. Ale naṽit
natenan evi nə-daŋ-ƀuri-an len gamito, hən mətƀeləboi mətƀidaŋ ƀur
na-ləŋon-isa-vəsa-an top̃itoṽ hən namttoləŋon tosa vəsa lan. 7 Namtudaŋ
len nə-vatvat-viri-an namttokade hən gamito. Namtoləboii ke, hum
məttokatəp̃ol hən na-ləŋon-isa-vəsa-an sinamito, len naṽide tomaie-
nan dereh aGot tigol məteləŋon tivoi am len nəlomito, hum togole len
nəlonamito.
8 Bathudud nadəlomian, namtomətahun mətƀetətan hən na-ləŋon-
isa-vəsa-an tovisi hən ginamito len naprovens Asia. Namtoləŋon isa
vəsa batbat səhor masuṽ hən nədaŋan namttokade hən namtƀidaŋ
ƀuri. Nəlonamit iƀov hən nəmauran sinamito.[c] 9 Kitin, namtunau ke
namtƀimat. Naten evisi hən asike namtƀeriŋ nəlonamit len ginamit
səƀonamito, be hən namtƀeriŋ nəlonamit len aGot togolgol alat lotomat
lile məhat dan nəmatan. 10 Ilav kuv ginamit dan nəmatan pəpadaŋ hən
tobar ginamito. Ale namtoləboii ke dereh tilav kuv ginamito tətas am.
Namtoriŋ nəlonamit lan hən ƀilav kuv tabtab hən ginamit sal. 11 Ale len
na-sor-tuṽ-an samit gail mətovi tarhət sinamito. Ŋa nəvanuan ƀisoƀur
ləƀisor tuṽ m̃os ginamito, dereh aGot tivoi masuṽ hən ginamito, ale nəva-
nuan tisoƀur lesipa vi təban aGot həni.

APol egəgel hən nənauan san; savi Korint am

12 Namtoṽiv len nategai ke: nəlonamito tomasil ikel koti ke: len nəmau-
ran sinamit len navile eg a pan, mai len naṽide namttokade mai gamito,

---

[b] **1.3** Psa 94.19; Isa 40.1 [c] **1.8** 1Kor 15.32

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

namtsasusuan natideh, namtohusur nalənonian siGot. Navide sinamit
sagəm len namitisau sinəvanuan, be egəm len navoian aGot toviol kəmas
həni. 13-14 Namtsatos natideh mətodədas mətɓeləboii. Namtutos nəsa
məttoləboi mətɓevuruŋ ləboii, mətɓeləboi səhoti. Ale naut kəmas mətto-
ləboi kəkereh hən ginamit gagai, nuvatvat viri ke dereh məteləboi səhot
ginamito. Beti, len nəboŋ siNasuɓ, aYesu, dereh mətevi len ginamito len
navide topitov hum namttovi len gamito.
15 Bathut notonau ləboi natgalen tia, a mo nunau utaut hən nəɓegəm
ris vəha-ru hən gamito, hən nəɓevi tarhət samit vəha-ru. 16 Nunau ke len
nəyaran sagw vi lan naprovens Masetonia, dereh negəm ris gamito. Ale
nəboŋ nəɓetəlmam dan naut a Masetonia, dereh neris gamit tətas, hən
mətɓevi tarhət sagw len nəyaran vi Jutea.[d] 17 Hum ma məttosor isa hən
ginau husur notogəgel hən nə-nau-utaut-an sagw. Nəboŋ notonau utaut
maienan, mətunau ke nəlogw eməlala həni a? Mətunau ke len nənauan
sagw nohusur navide silat navile a pan lotogəgəras, lotoke, "Evoi," be
namilen ke, "Ao?" 18 Be sum̃an aGot togol tabtab hən nəsa tokele, naso-
ruan sinamit van hən gamito sagəgel, sakel ɓonɓon hən "Evoi" mai
"Ao." 19 Ginamit, aSilas,[e] aTimoti mai ginau, namtukel ur na-kel-uri-an
tovoi husur aYesu Kristo, anatun aGot. Ale aYesu sagəgel boŋ ideh, savi
"Evoi" mai "Ao" ɓonɓon. Be len gai, akis aGot ekitin, igol nəsa toke-
le, ike, "Evoi."[f] 20 Husur na-kel-gati-an p̃isi siGot, lusarpoh len aKristo.
Len aKristo aGot ike, "Evoi," igol natit p̃isi tokel gati ke tigole. Ale len
aKristo datuke, "Ganan! Evoi!" mai aGot hən datɓisal suh nəyalyalan
san. 21 Be evi aGot m̃au togol gidat datudaŋ am, gamit mai ginamito, hən
datɓeil gəgat len aKristo. Itabtabuh len gidato hən datɓevi esan səɓon.
22 Evi aGot m̃au tota gat nahəsan len gidato, ke dattovi esan səɓon, eriŋ
aNunun len nəlodato hum toririŋ gol gidato, hən datɓeləboii ke, natit p̃isi
tokel gati, dereh timagenan.
23 Nous aGot hən ɓisor vi tarhət sagw ke notokitin. Nəsatəlmam
vi Korint husur nomətahun nəɓetunus gamit am. 24 Namtomətahun
namtɓipatpat ginamit məhat len na-il-a-mo-an hum nadəlomian samit
topat len navəlanamito. Husur ipat m̃au len gamito. Ale len nadəlomian
samito, mətoil gəgat tia. Be namtuke namteum ɓonɓon mai gamito m̃os
nakemkeman samito.

2 1 Imaienan, len nənauan sagw, nunau səhoti ke, asike nogəm
hən gamito, husur nomətahun nəɓigol mətɓeləŋon ɓisa tətas.
2 Husur ginau m̃au nətagol məttaləŋon təsa tətas, təkad ase am tagol
nətahəhaṽur? Gamit ŋai notogol məttoləŋon tosa tia. 3 Husur natenan,
nutos naloɓulat ta m̃o van hən gamito. Nutosi hən ke, nəboŋ nəɓegəmai,

---

[d] **1.16** Uman 19.21 [e] **1.19** Len nasoruan ta Kris ike Silvanus, sake Silas, be evi nauluman sua ŋai. [f] **1.19** Uman 18.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

asike nəƀeləŋon ƀisa len natit məttogol tosa gail, husur sanor hən mətƀigol nəƀeləŋon ƀisa, inor hən mətƀigol nəƀehəhaṽur. Nəsəkad nə-lon-uri-an ideh len gamito, noləboii ke nakemkeman sagw evi nakemkeman samito. 4 Husur, nəboŋ nototos naloƀulat enan van hən gamito, noləŋon isa vəsa masuṽ, nəlogw etuhatuh, namətarur sagw isel habat. Be nəsatosi hən mətƀeləŋon ƀisa, nutosi hən mətƀeləboi səhoti ke notoləmas masuṽ hən gamito.

Məteruƀat nəsaan dan nəvanuan nəsaan

5 Mitinau nəvanuan togol tosa, atenan igol noləŋon isa, be savi ginau ŋai, nomətahun nəƀisor vəhas nakitinan, len nabunusian van van am gai igol gamit p̃isi mətoləŋon isa.

6 Nəpanismen gamit məttosoƀur məttogol atenan topanis lan, inav tia. 7 Gagai satipanis am. Məteruƀat nəsa togole dani, gol teləŋon tivoi am len nəlon, hən na-ləŋon-isa-an san asike ƀigol nəlon ƀiƀov hən nəmauran san. 8 Nous taltal hən gamit ke, məteləmas buni hən ƀeləboii len nəlon ke məttoləmas buni. 9 Nutos naloƀulat van hən gamito hən nəƀisaƀ nakitinan len gamito, ke məttogol natit p̃isi notokel mai gamito, o mətsagole. 10 Gamit mətƀeruƀat natideh dan avan ideh, ginau am nugole. Ale ƀikad natideh hən nəƀeruƀati, nəsa nəƀeruƀati dan avan enan, noruƀati m̃os gamito, len nəhon aKristo, 11 hən aSetan asike ƀegəras gidato. Husur dat-satətan hən nənauan gail siSetan.

12 Nəboŋ notovi lan naƀiltivile Troas hən nəƀikel ur na-kel-uri-an seKristo, nusaƀi ke Nasuƀ tosəŋav hən nap̃isal hən nəƀeum ei. 13 Avil nəlogw etuhatuh sal husur nodədas nəƀisaƀ aTtitus, aṽagw len nadəlo-mian ei. Imaienan, nukel nasudəlam̃ian sagw mai galit ei, ale noriŋ naut enan, novi Masetonia.[g]

Nawinan len aKristo

14 Be sipa vi təban aGot! Husur len aKristo, aGot esəhar ginamit namt-tovi enemi san a m̃o, hən nəvanuan gail p̃isi ləƀerisi ke aGot towin. Ale len ginamito, aGot igol nəvanuan loləboi aKristo, ale naləboian enan ehum nəƀon susau tobar naut p̃isi. 15 Husur namtovi nəƀon aKristo tosu-sau vi təban aGot. Alat aGot tolav kuv galit dan nəsaan salito mai alat lotovan hən nəmasigan, galit p̃isi lom̃unus nəƀon enan. 16 Nəboŋ alat loto-van hən nəmasigan lotom̃unus ginamito, namtovi nəƀon nəmatan togol lotomat. Nəboŋ alat aGot tolav kuv galit dan nəsaan salito lotom̃unus ginamito, namtovi nəƀon susau hən nəmauran togol lotokad nəmauran. Ale, ase eləboi ƀigol nauman tomaienan? 17 Namtsasum̃an nəvanuan tosoƀur lotop̃ur hən nasoruan siGot m̃os nəvat. Be aGot esəvat ginamito,

---

[g] **2.13** Uman 20.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ale len aKristo, len nəlonamit tomasil, namtukel ur na-kel-uri-an tovoi len nəhon aGot.

Naloƀulat napisulan tomaur

3 1 Mətunau ke namtotuƀat sal suh ginamit gabag a? Mətunau ke namtimaskad naloƀulat napisulan tivan hən gamito o togəm len gamito tokel ur navoian sinamit a? 2 Gamit m̃au mətovi naloƀulat napisulan tokel ur navoian sinamito. Nəmauran samit m̃au lovi naloƀulat napisulan aKristo totos gati len nəlonamito, hən nəvanuan p̃isi ləƀeṽuruŋ ləboii, ləƀeləboi səhoti. 3 Imasil ke məttovi naloƀulat napisulan togəm len aKristo, məttovi naṽit nauman sinamit namttokel na-kel-uri-an tovoi mai gamito. Naloƀulat enan, aKristo satosi hən napen, be itosi hən aNunun aGot nəkadun nəmauran. Satosi len nəvat hum totos nalo siMoses lan, be itosi len nəlon nəvanuan gail.[h]

4 Namtokəmaienan, namtoləboi bun natgalenan, husur, len aKristo, namtoriŋ gat nəlonamit len aGot. 5 Namtsənau ke namttoləboi namtƀigol natideh len ginamit səƀonamito, avil naləboian hən namtƀigol nəsa namttogole, egəm len aGot. 6 AGot igol namttoləboi namtƀevi tarhət san, hən namtƀikel ur na-kel-gati-an veveu aGot tokele. Nəkadun na-kel-gati-an san toveveu savi na-tos-gati-an tovi nalo, be nəkadun evi aNunun aGot. Datƀinau ke dattonor len nəhon aGot len na-tos-gati-an tovi nalo dattogol husuri, datusab. Datodədas datƀigol husur nalo, gol ke na-tos-gati-an tovi nalo igol nəmatan. Be aNunun aGot eviol hən nəmauran vi sutuai.[i]

7 Mitinau nategai. Nəboŋ aGot totos nalo ta sutuai, nəboŋ tota gati len nəvat ale lavi mai aMoses, nəhon aMoses ikad namənas hən nəyalyalan siGot. Nəpasusan gail seIsrael lodədas ləƀeris nəhon, husur em̃ial habat, naut kəmas nam̃ialan han totuƀat hən ƀeƀuer. Ale, nalo togol nəmatan ƀegəm mai namənas hən nəyalyalan maienan,[j] 8 na-kel-gati-an veveu siGot, nauman seNunun len nəlodato, dereh tiyalyal habat səhor namənas enan. 9 Ale nalo ta m̃o ƀiyalyal, nalo tosaƀ səhoti ke nəvanuan toƀur kotovi timaspanis, na-kel-gati-an veveu iyalyal habat səhori, husur gagai na-kel-gati-an siGot igol datunor len nəhon! 10 Nalo iyalyal a m̃o, be gagai ehum səyalyal am, husur na-kel-gati-an toveveu iyalyal habat səhor masuṽ həni. 11 Husur nalo ta m̃o totuƀat hən ƀeƀuer, naut kəmas togəm mai nəyalyalan, na-kel-gati-an veveu, topat vi sutuai, iyalyal səhor masuṽ həni.

12 Imagenan, husur namtukad nə-vatvat-viri-an len nəsa topat vi sutuai, namtosəman na-kel-uri-an tovoi. 13 Namtsasum̃an aMoses, tokabut gol nəhon hən nəkaliko manivəniv, hən nəpasusan seIsrael asike ləƀekəta mətaltal hən namənas hən nəyalyalan han, naut kəmas togəm ƀeƀuer

---

[h] **3.3** Exo 24.12; Jer 31.33; Eze 11.19, 36.26 [i] **3.6** Jer 31.31 [j] **3.7** Exo 34.29

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

balai.[k] 14 Be nəkadulit iṽonṽon. Ale van vəbar daməŋai, nəboŋ lotoṽuruŋ
na-kel-gati-an tomatu tovi nalo, ehum nəkaliko tokabut gol nənauan
salito hən asike ləƀeləboi səhot nakitinan. Ale nəkaliko ipat, husur len
aKristo ŋai imakuv. 15 Ekitin, van vəbar daməŋai, nəboŋ lotoṽuruŋ nalo
siMoses, lukad nə-kabut-gole-an len nəlolit sal. 16 Avil nəboŋ galit ideh
topair van hən Nasuƀ, aGot idakuv nə-kabut-gole-an enan.[l] 17 Ale Nasuƀ
notomadhasor husuri evi Nunun aGot, ale nəvanuan aNunun Nasuƀ totoh
len nəlon, nəvanuan enan imakuv dan natit p̃isi topəpehuni dan aGot.
18 Imagenan, gidat p̃isi datsəkad nə-kabut-gole-an len nəhodato, datoris
namənas hən nəyalyalan siNasuƀ, ale nəvanuan gail loris Nasuƀ len gida-
to. Ale Nasuƀ, aNunun aGot, egəgel tabtab hən gidato hən datƀesum̃an
gai len nəyalyalan san.

Nakontit gail len naƀiliwai hən nətan ƀulau

4 1 Imaienan, namtudaŋ tabtab hən namtƀikel ur na-kel-gati-an tove-
veu, husur aGot, len nəlon totaŋis ginamito, eriŋ nauman enan len
navəlanamito. 2 Namtomətahun naṽide lotosusuah, lotogol nahur sasa;
namtsagəras səsa hən avan ideh, namtsagəgel hən nasoruan siGot hən
asike ƀekitin. Aoa! Be len nakitinan namtukel p̃arp̃ar həni. Namtukel
maien həni len nəhon aGot hən nəvanuan p̃isi ləƀeləboi səhoti ke savi
liboŋan ideh. 3 Husur na-kel-uri-an tovoi namttokel uri ƀesusuah, esusuah
dan alat lotohusur nap̃isal van hən nəmasigan ŋai. 4 ASetan, nagot sasa
hən navile eg a pan, igol nənauan silat ləsəkad nadəlomian evisivis hən
asike ləƀedəlom na-kel-uri-an tovoi. Nam̃ial han sam̃ias nəlolito, imaie-
nan ləsaləboi na-kel-uri-an tovoi hən nəyalyalan seKristo, aKristo top̃itoṽ
hən aGot.[m] 5 Husur namtsakel ur ginamit səƀonamito, namtukel ur aYesu
Kristo tovi Masta. Ginamit, namtovi slev samit gail m̃os aYesu. 6 Husur
aGot toke, "Nam̃ial tem̃ial len nəmargobut!" igol nam̃ial san em̃ial len
nəlonamito, hən namtƀeləboi səhot nəyalyalan siGot len nəhon aYesu
Kristo.[n]

7 Nakontit enan, naləboian hən nəyalyalan siGot, ipat len ginamit namt-
tohum naƀilikoro tan ƀulau, hən ƀimasil ke, nəyalyalan hən naƀiltidaŋan
togəm len aGot, savi ginamito. 8 Nap̃isal p̃isi hən nəmauran sinamit idaŋ,
namtoləŋon isa lan, be namtoil gəgat sal. Namtodədarŋaƀu be nəlonamit
saƀov hən nəmauran sinamito. 9 Naenemi sinamit gail lomədas tabtab
hən ginamito, be aGot sariŋ gaƀulan ginamito. Luparu ƀuƀur ginamit
van namtuteh, be lodədas ləƀigol namtƀimat. 10 Len naut p̃isi namttovi
lan, akis ehum namttokatəp̃ol hən nəmatan siYesu len nibenamito, hən
nəvanuan gail ləƀeris nəmauran siYesu ƀip̃arp̃ar len nibenamito. 11 Husur
ginamit namttokad nəmauran, akis lubar hən ginamit van hən nəmatan

---

[k] **3.13** Exo 34.33 [l] **3.16** Exo 34.34 [m] **4.4** Jon 12.31 [n] **4.6** Gen 1.3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sil nahəsan aYesu. Imaienan hən nəmauran san ƀiƥarƥar len nibenamit ləƀimat balai. 12 Imagenan beti, nəmatan itah tabtab mai ginamito, be naṽit na-ləŋon-isa-vəsa-an enan sinamito, evi nəmauran vi sutuai məttokade.

13 Natosian ike, "Noriŋ nəlogw len aGot, imaienan nusor."[o] Len aNunun nadəlomian enan ŋai, ginamit am, namtusor husur namtoriŋ nəlonamit len aGot. 14 Namtusor husur namtoləboii ke, aGot togol Nasuƀ aYesu tole məhat dan nəmatan, dereh tigol ginamit am namtile məhat mai aYesu hən ƀesəhar gidat ƥisi, ginamit mai gamito, hən datƀeil len nəhon. 15 Namtudaŋ ƀur natgalen ƥisi m̃os gamito, hən navoian aGot toviol kəmas həni ƀeliv nəvanuan ƀisoƀur van vasoƀur am gəm hən aKristo. Ale len galito, nasipaan dereh tepul səsəhov, hən nəvanuan ləƀisal suh nəyalyalan siGot.

16 Imaienan, namtudaŋ tabtab hən namtƀikel ur na-kel-gati-an toveveu. Naut kəmas nibenamit tovi pan van hən ƀimat balai, aGot igol nəlonamito iveveu am husur nəmariboŋ gail ƥisi. 17 Husur na-ləŋon-isa-vəsa-an sinamit gagai savi natideh, asike idareh inoŋ. Be naṽit na-ləŋon-isa-vəsa-an enan evi natite, igol naƀiltiyalyalan m̃os ginamito topat vi sutuai. 18 Imagenan namtsənau masuṽ hən nəsa namttoləboi namtƀerisi gagai, husur asike idareh tinoŋ. Be namtunau masuṽ hən nəsa namttodədas nəmtƀerisi, husur dereh tipat vi sutuai.

5 1 Husur namtoləboii ke, nəboŋ naim nətaƥolen egai namttotohtoh lan ƀemətartar, nəboŋ namtƀimat, dereh namtikad naim toveveu len nəmav, aGot toum həni m̃os ginamito, avan ideh saum həni. Dereh namtikad nibenamit ƀitoh vi sutuai. 2 Be nibenamit gagai len navile a pan, namtupetəmas həni, namtoləŋon masuṽ hən namtƀesun nibenamit hən nəmav hum namttosun nahurabat toveveu.[p] 3 Husur nəboŋ namtƀesun nibenamit hən nəmav ƀinoŋ, asike namtumalmal hum nibenamit toƀuer. 4 Husur nəboŋ namttotoh len nibenamit hən navile a pan, namtupetəmas həni, namtoləŋon isa. Savi husur namtuke namtimat, be husur namtuke namtesun nibenamit toveveu hən nəmav, hən nibenamit hən nəmatan ƀeƀuer, ale namtƀikad nibenamit toveveu hən nəmav. 5 AGot boh igol ginamit m̃os natgalenan, ale eviol hən aNunun mai ginamito, hum toririŋ gol ginamito, hən namtƀeləboii ke natit ƥisi tokel gati, dereh timagenan.

6 Imagenan namtoil ƀur tabtab hən namətahwan sinamito. Namtoləboii ke nəboŋ namttokad nibenamit hən navile eg a pan, namtsatoh a im mai aGot sal. 7 Husur, naƥisal hən nəmauran sinamito ipat len nadəlomian, savi len nəsa namttorisi. 8 Evoi, namtopul tabtab hən na-il-ƀuri-an, ale namtoləŋon ke, namteriŋ nibenamito, hən namtƀivan hən namtƀitoh a im mai Nasuƀ. 9 Imagenan, namtƀitoh len nibenamit hən navile eg a pan o namtƀimat, a

---

[o] **4.13** Psa 116.10 [p] **5.2** Rom 8.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

məhat hən natit p̃isi am, namtuke Nasuƀ tehəhaṽur hən ginamito. 10 Husur gadit p̃isi dateil m̃au len nəhon aKristo hən ƀepəpehun navoian dan nəsaan len gadito. Ale gadit p̃isi dereh datikad nap̃urp̃uran tonor hən nəsa dattogol tovoi o tosa len nəmauran sadit gail len navile eg a pan.[q]

Len aKristo mitikad navoivoian mai aGot

11 Imagenan, husur ke namttoləboi namətahwan len nəyalyalan siNasuƀ, namtohisi hisi hən nəvanuan gail ləƀeləboi səhot nakitinan husur aYesu. AGot eləboi p̃is nəsa topat len nəlonamito, ale nuvatvat viri ke, gamit am məteləboi kitin hən ginamit maienan. 12 Namtsakəmaienan mai gamit hən namtƀisor sal suh ginamit tətas, be hən mətƀeṽiv len ginamito, hən mətƀeləboi mətƀisor var alat lotoṽiv len nəsa nəvanuan toləboi ƀerisi, be nəsa topat len nəlon nəvanuan savi natideh len galito. 13 Hum ma nəvanuan galevis lotonau sulu̇ṽi ke namttovinvinu. Namtƀevinvinu, namtumaienan m̃os nəyalyalan siGot. Ale nənauan sinamit ƀivoi, namtumaienan hən namtƀevi tarhət samito. 14 Husur na-ləmas-buni-an seKristo iwol hən ginamito. Husur namttoləboi səhoti ke: aKristo imat sivanuan p̃isi, imat salit p̃isi; imagenan, ehum gidat p̃isi dattomat. 15 Ale aKristo imat sivanuan p̃isi. Imat salit p̃isi hən ke, nəvanuan lotokad nəmauran lan, asike ləƀehusur naləŋonian salit səƀolito, be hən ləƀehusur naləŋonian siYesu tomat salito, aGot togol tole məhat dan nəmatan.

16 Ale gagai van naləboian sinamit ke nəvanuan tovoi o tosa savi nabunusian silat navile a pan am. A m̃o namtohusur naṽide enan. Namtunau ke aKristo tovi vanuan tin ŋai sum̃an gidato. Be gagai namtsənau səmaienan am. 17 Imaienan, avan ideh tovi seKristo, egəm vi vanuan veveu aGot togole. Nəmauran ta m̃o eƀuer, avan enan egəm veveu! 18 Ale aGot m̃au igol natgalen p̃isi. A m̃o datukad nəsasaan mai aGot, be len aKristo, aGot igol datukad navoivoian maii. Ale evi aGot boh tolav nauman mai ginamito, hən namtƀeliv alat lotokad nəsasaan maii, gəm həni, hən ləƀikad navoivoian maii. 19 Ale len aKristo, aGot eliv nəvanuan navile a pan gəm həni, hən asike nəsaan salit ƀevi nəkabut salit am hən ləƀipanis sile, be hən ləƀikad navoivoian maii. Ale eriŋ napisulan enan len navəlanamito hən namtƀikel uri.

20 Imagenan, namtusor len nahəsan aKristo. Ehum, len ginamito, aGot tosor mai gamito. Len nahəsan aKristo, namtous gamit hən mətƀegəm hən aGot. Mitikad navoivoian maii m̃au! 21 AKristo səkad nəsaan ideh. Avil aGot eriŋ nəsaan sadit p̃isi lan hən ƀipanis sadito. AKristo egəm vi nəsaan, hən ke, len gai, datƀegəm vi nanoran siGot.

6 1 Ginamit namttoum mai aGot, namtous idaŋ ke, navoian aGot toviol kəmas həni mai gamito, satipat kəmas. 2 Husur len natosian san aGot ike,

---

[q] **5.10** Rom 14.10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Len namityal tonor həni,
nosəsəloŋ hən gaiug.
Ale len nəboŋ hən nəƀilav kuv gaiug dan nəsaan saɱ̃,
novi tarhət saɱ̃."[r]
Mətesəsəloŋ! Gagai evi namityal tonor. Damənai evi nəboŋ hən aGot
ƀilav kuv nəvanuan dan nəsaan salito.
3 Len nəmauran sinamito, namtsagol natideh hən avan ideh ƀipes haƀet
lan, teh dan nadəlomian san. Nəmauran sinamit imaienan hən avan ideh
asike ƀisor mədas na-kel-uri-an tovoi sil ginamit namttokel uri. 4 Be len
natit p̃isi namttogole, nəvanuan loləboi ləƀerisi ke, namttovi vanuan
nauman siGot. Imasil len nəmauran sinamito. Namtudaŋ ƀur na-ləŋon-
isa-vəsa-an nəboŋ nəvanuan lotomədas ginamito. Namtudaŋ ƀur natit gail
lotogol na-ləŋon-isa-an, mai namtudaŋ ƀur nəmauran todaŋ. 5 Nəvanuan
gail luṽas habat hən ginamito, loriŋ ginamit len naim bəbaŋis, loluṽoh
hən ləƀeməda bun ginamito. Namtoum idaŋ habat, namtsəpat savoi,
nəmal ihat ginamito.[s] 6 Len natgalenan imasil ke, namttovi vanuan nau-
man siGot. Nəlonamit imasil bathut nəmauran sinamit iveveu. Namtukad
na-ləboi-səhoti-an hən nakitinan, namtutoh mədau naut kəmas nəmauran
todaŋ. Namtugol navoian hən namtƀevi tarhət sinəvanuan gail, nəlona-
mit epul hən aNunun aGot, namtoləmas bun nəvanuan gail len nakitinan.
7 Namtukel ur nakitinan len nədaŋan siGot. Nanoran namttokade len
nəhon aGot ehum naƀu nəƀalan len navəlanamit nəmatu hən namtƀiƀal
həni, mai nasilt[t] len navəlanamit nəmair hən namtƀesusuah lan.
8 Nəvanuan galevis loputsan nahəsanamito, galevis am lunau ke namt-
tovi ut kəmas ŋai. Nəvanuan galevis lusor sal suh ginamito, galevis am
lusor mədas nahəsanamito. Namtokitin be luke namttovi vanuan gəgəras.
9 Naut kəmas lotoləboi ginamito, lokəta səhor ginamit hum lototətan hən
ginamito. Akis nəmatan sinamit ipat pəpadaŋ, be məteris, namtumaur
sal! Lobilas habat hən ginamito be ləsagol namtsəmat sal. 10 Namtulolosa
be namtukemkem tabtab. Namtovi məsal, be namtugol nəvanuan isoƀur
lopul hən natit topat vi sutuai. Ehum namtsəkad natideh, be ginamit m̃au
namtukad natit p̃isi!
11 Gamit a Korint, namtosəman nakitinan len gamito tia. Namtoləmas
masuṽ hən gamito len nəlonamit kavkav. 12 Namtoviol habat hən
na-ləmas-buni-an sinamit mai gamito, be gamit mətoviol kinit na-ləmas-
buni-an samit mai ginamito. 13 Gagai nusor mai gamit hum məttovi
anatugw gail. Mitivar na-ləmas-buni-an sinamito. Məteləmas bun ginamit
suɱ̃an namttoləmas bun gamito.

---

[r] **6.2** Isa 49.8 [s] **6.5** Uman 16.23 [t] **6.7** *Nasilt* evi nahudhut nətarhai o nametəlai top̃osp̃os gototəgau len navəlaɱ̃ nəmair hən gəƀesusuah lan len naƀiltiƀalan. Asike gəƀesusuah lan, naenemi gail dereh lisar bun gaiug o dereh lita bun gaiug.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Samtiƀon mai alat ləsəkad nadəlomian

14 Samtiƀon mai alat ləsəkad nadəlomian sum̃an məttop̃itp̃itoṽ mai
galito. Samteudud mai galito. Naten sanor. Husur nanoran edədas ƀiƀon
mai nəsaan boŋ ideh, mai nam̃ial edədas ƀikad naƀonan mai nəmargo-
but. 15 Mətunau ke aKristo mai aSetan[u] arosua len natideh a? Aoa! Ale
nəvanuan nadəlomian mai nəvanuan səkad nədəlomian aroləboi arƀesua
mabe? Arodədasi! 16 Ale naim siGot, sanor hən nəvanuan ƀilotu hən
nəlablab gail lohoim. Be gidat m̃au datovi im siGot nəkadun nəmauran.[v]
Ehum aGot tokele ke,

"Dereh nitoh len galito.
Dereh niyar mai galito.
Ginau dereh nevi Got salito,
ale levi nəvanuan sagw gail."[w]

17 Imaienan, Nasuƀ aGot ikele am ke,

"Mətepəpehw dan galito. Mititoh a tut dan galito.
Samtibar natideh toƀiŋƀiŋal len nabunusian sagw.
Mətƀigol ƀimagenan,
dereh nehəhaṽur hən mətƀitoh mai ginau.[x]

18 Beti ginau dereh nevi atəmamito,
ale gamit mətevi anatugw gail mai anatvavigw gail."
Nasuƀ aƀiltidaŋan ekəmaienan.[y]

7 1 Bathudud nadəlomian notoləmas bun gamit p̃isi, husur ke datto-
kad na-kel-gati-an galenan, datimasdakuv natit p̃isi toƀiŋƀiŋal dan
nibedat mai nanunudato hən datƀiveveu buni. Len namətahwan len nəya-
lyalan siGot, datimashusur aGot len nəlodat kavkav hən naƀoruan san
ƀikavkav len gidato.

Nahəhaṽuran siPol

2 Sa-nəlomit temətahun ginamito, be məteləmas bun ginamito.
Namtsagol səsa hən avan ideh, namtsaməmdas avan ideh, namtsagəras
avan ideh hən namtƀikad nəsa tovi esan. 3 Ginau nəsakəmaienan hum
notoke mitipanis. Hum notokele a m̃o, na-ləmas-bun-gamito-an sinamito
etibau masuṽ. Naut kəmas namtƀikad nəmauran o namtƀimat, namto-
ləmas bun gamito vəsa. 4 Nukad na-il-ƀuri-an hən nəƀesəman nakitinan
len gamito, ale noṽiv masuṽ len gamito. Naut kəmas na-ləŋon-isa-vəsa-
an p̃isi namttokade, mətugol noləŋon ivoi habat am len nəlogw van van,
nəlogw epul səsəhov hən nakemkeman.

---

[u] **6.15** Len naut egai nasoruan ta Kris ike *aPeliar.* Ale nəvanuan lokis aSetan hən aPeliar mai aPelial. [v] **6.16** 1Kor 3.16 [w] **6.16** Lev 26.12; Eze 37.27 [x] **6.17** Isa 52.11 [y] **6.18** 2Sam 7.14; Isa 43.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5 Nəboŋ namttobar naprovens Masetonia, namtsəkad nəŋavŋavan ideh.
Len naṽide p̃isi nəvanuan lugol namtoləŋon isa vəsa. Naṽitṽituhan gail
ludar vis ginamito, mai namətahwan len nəlonamit igol nəlonamit etuha-
tuh.[z] 6 Be aGot, togol alat lotoləŋon tosa lotoləŋon tovoi am len nəlolito,
gai igol namtoləŋon ivoi am len nəlonamito, husur aTitus togəmai.
7 Namtohəhaṽur hən nagəmaian san, be savi enan ŋai, namtohəhaṽur
masuṽ am nəboŋ tokel uri ke gamit məttogol toləŋon tovoi am len nəlon.
Ikele ke məttoləŋon masuṽ hən mətƀeris ginau, hən mətƀikad navoi-
voian mai ginau, ikel ur nə-taŋ-lolosa-an samito van hən ginau, mai ikel
ke məttoləŋon masuṽ hən mətƀevi tarhət sagw len nauman sagw. Nəboŋ
tokəmaienan, nukemkem habat am.
8 Naut kəmas naloƀulat napisulan sagw ta m̃o togol məttoləŋon tosa,
nəsalolosa hən nototosi van hən gamito. A m̃o nulolosa, husur noto-
ləboii ke totunus gamito len namityal tokəkereh. 9 Be gagai nohəhaṽur.
Nəsahəhaṽur husur naloƀulat totunus gamito, be husur natunusian igol
məttopair dan naṽide samito. Natunusian samito igol məttololosa hum
aGot toləŋoni, hən asike natideh namttogole ƀemədas gamito. 10 Husur
nalolosaan togəm len aGot iṽan hən nəpairan dan nəsaan; beti aGot ilav
kuv gidat dan nəsaan sidat mai nəpanismen tonor həni. Sa-nəlodat tisa
husur nalolosaan tomaienan. Be nalolosaan togəm len nəvanuan navile
a pan ŋai, iṽan hən nəmatan. 11 Nalolosaan enan samit togəm len aGot,
iṽan masuṽ. Mitinau naṽite len gamito. Mətoləŋon masuṽ hən mətƀigol
nəsa tonor. Mətoləŋon masuṽ hən asike mətƀikad natideh hən ƀigol nahu-
rumit ƀisa. Nəlomit epəŋas gamit gabag bathut nəsaan totov len gamito.
Mətomətahw len nəyalyalan siGot, mətoləŋon masuṽ hən mətƀeris ginau,
hən mətƀikad navoivoian mai ginau tətas. Mətoləŋon masuṽ hən mətƀevi
tarhət sagw len nauman sagw. Mətoutaut hən mətƀipansem avan ideh
togol tosa, hən ƀehusur naṽide tovoi. Mətugol natit p̃isi hən tomasil ke
məttogol tonor len naten tovisi.
12 Imaienan, naut kəmas nototos naloƀulat napisulan enan, nəsato-
si m̃os atenan togol tosa, nəsatosi m̃os nəvanuan aten togol tosa həni.
Nutosi hən ke, len nəhon aGot, nəƀigol p̃arp̃ar hən gamit ke, məttoləŋon
masuṽ hən mətƀevi tarhət sagw len nauman sagw.[a] 13 Imagenan nam-
toləŋon ivoi habat am len nəlonamito. Be savi enan ŋai. Namtohəhaṽur
masuṽ len nakemkeman seTitus, husur gamit p̃isi mətugol nənauan san
satuhatuh am, mətugol nəlon evi pan, ikad natəm̃at.
14 Nəboŋ notosor mai aTitus a m̃o husur gamito, nusor sal suh gami-
to, ale isaƀi ke notokitin, gol nahurugw səsa len gamito. Be hum natit
p̃isi namttokel mai gamit tia tokitin, len naṽide tomaienan, na-sor-sal-
suh-gamit-an namtukel mai aTitus egəm vi kitinan. 15 Inau təlmam hən

---

[z] **7.5** 2Kor 2.13 [a] **7.12** 2Kor 2.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

natohan san mai gamito. Mətugol husur nəsa tokel buni mai gamito. Ale naut kəmas mətomətahw lan, ninemit epil, mətohəhaṽur hən totoh mai gamito. Nəboŋ tonau təlmam hən natgalenan, eləmas masuṽ am hən gamito.

16 Husur natgalenan, gagai nukemkem masuṽ. Noləboi buni ke, dereh mitigol nəsa tonor.

Mətevurvur na-bubulah-vat-an samito

8 1 Bathudud nadəlomian, namtuke mətelə̃boi naṽit navoian, aGot toviol kəmas həni mai alat siYesu gegai, len naprovens Masetonia. 2 Naut kəmas na-ləŋon-isa-vəsa-an togol kitev nadəlomian salito, nakemkeman epul səsəhov len galito. Naut kəmas lotopar tite, len nakemkeman salito, loviol habat. 3 Nukel nakitinan, nəsa lotoləboi ləb̃eviol həni, loviol habat am səhori. Be avan ideh sətaltal hən galito. Lugole len naləŋonian salit səb̃olit ŋai. 4 Lous taltal hən ginamito hən namtb̃idam̃ hən ləb̃ikatəp̃ol hən na-bubulah-vat-an m̃os alat siGot len naut a Jerusalem.[b] 5 Nəsa ginamit namttonau ke lotoləboi ləb̃igole, lugol habat həni am səhori. Galit m̃au, loviol metəkav hən galit səb̃olito mai aGot, ale len naləŋonian siGot, loriŋ galit len navəlanamito. 6 Ale husur aTitus totub̃at vi tarhət samit a Korint hən mətb̃ebubulah vat m̃os alat a Jutea, namtukel maii ke, tetəlmam van hən gamito hən b̃evi tarhət samito, hən mətb̃igol nauman enan togəm len navoian samito, b̃inoŋ. 7 Gamit mətopul səsəhov hən natit p̃isi tia. Mətopul hən nadəlomian, nasoruan, naləboian, naləŋonian hən mətb̃igol nəsa tonor, mai na-ləmas-buni-an len gamito togəm len ginamito. Husur məttopul hən natgalen maienan, samteviol kinit be məteviol habat.

8 Nəsakel natenan hum nakelean todaŋ. Be nuke neləboi nakitinan husur na-ləmas-buni-an samito. Imaienan nonənoṽ həni mai na-ləmas-buni-an silat siYesu len naut tiltile lotoləŋon masuṽ hən ləb̃igol na-vi-tarhəte-an. 9 Husur mətoləboi navoian aMasta sidato, aYesu Kristo toviol kəmas həni. Naut kəmas topul hən natite, gamit m̃au, aYesu egəm vi məsal m̃os gamito, hən ke, len nə-par-tite-an san, mətb̃epul hən nəmauran kitin.[c]

10 Imaienan, nabunusian sagw imaiegai ke: Nəsa məttotub̃at həni, ivoi ke mitigol tinoŋ. Len nasihau tovan tia, gamit mətotub̃at bubulah vat m̃os alat a Jutea, ale mətohəhaṽur hən mətb̃igole. 11 Gagai ivoi ke mitigol tihav. Imagenan, hum məttoləŋon masuṽ hən məttotub̃at həni, ivoi ke mətelə̃ŋon masuṽ hən mətb̃evurvuri. Ale mətevioi len nəsa məttokade. 12 Husur, mətb̃eləŋon masuṽ hən mətb̃eviol, aGot ehəhaṽur hən naviolan samito. Husur aGot saus nəsa datsəkade, eus gidat hən datb̃eviol len nəsa dattokade.

---

[b] **8.4** Hən naves 1-4, ris Rom 15.26; Uman 11.27-29 [c] **8.9** Mat 8.20; Flp 2.6-8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 Nəsakel natenan hən nəmauran samit ƀidaŋ o hən mətƀem̃idol,
ale nəmauran sinəvanuan tile gail ƀimalum̃lum̃. Ao noləŋon ke tikad
nap̃itp̃itoṽan. 14 Gagai nəsa məttopul həni eləboi ƀevi tarhət silatenan
lotom̃idol. Ale nəboŋ mətƀem̃idol be ləƀepul hən natite, dereh leləboi
ləƀevi tarhət samito. Ale ƀimaienan, ikad nap̃itp̃itoṽan. 15 Hum natosian
siGot toke,

"Nəvanuan topisan nəmanna tosoƀur, nəhanian han səmasuṽ.
Ale nəvanuan topisan nəmanna sasoƀur, nəhanian han sam̃idol."[d]

APol esəvat aTitus vi Korint tətas

16 Nosipa vi təban aGot tolav mai aTitus naləŋonian top̃itoṽ hən naləŋo-
nian notokade—naləŋonian hən ƀevi tarhət samito, 17 husur aTitus
ehəhaṽur hən todam̃ hən ƀigol nəsa namttokel maii. Ale husur toləŋon
masuṽ hən ƀevi tarhət samito, len naləŋonian san gabag, eriŋ naut egai,
ivan hən gamito. 18 Ale namtosəvat avan sual am mai aTitus. Gai awawa
len nadəlomian, ale alat siYesu len naut p̃isi lusor sal suhi hən nauman
san m̃os na-kel-uri-an tovoi. 19 Savi enan ŋai. Alat siYesu len naut gale-
nan lutabtabuh lan hən ƀiyar mai ginamito, hən namtƀipat naviolan vi
Jerusalem. Naviolan enan ipat len navəlanamito hən namtƀekətkəta
təban, hən nəvanuan gail ləƀisal suh nəyalyalan siGot, ale hən ƀimasil ke,
namttoləŋon masuṽ hən namtƀevi tarhət salito.
20 Namtomətahun avan ideh ƀisor ƀisa hən ginamito sil na-kətkəta-
təban-an hən naƀiltiviolan enan topat len navəlanamito. 21 Husur
namtuke namtigol nəsa tonor səlani, savi len nəhon aGot ŋai, be len
nəhon nəvanuan gail am.[e]
22 Ale namtosəvat avan sual am hən ƀitah mai gəlaru. Atenan evi
awawa nadəlomian sinamito. Len naṽide isoƀur namtobunusi ke tovoi.
Namtusaƀ vəha-soƀsoƀur həni ke toləŋon masuṽ hən ƀigol nəsa tonor. Ale
gagai eləŋon masuṽ hən ƀevi tarhət samito, husur səkad nə-lon-uri-an
ideh len gamito. 23 B̃ikad nausian ideh husur aTitus, nekəmaiegai ke: iƀon
mai ginau, namroum ƀonƀon hən namrƀevi tarhət samito. Ale awawa
nadəlomian eru enan sinamito, gəlar boh, arovi ahai pispisul silat siYesu
len naut tiltile gail. Len gəlaru, nahəsan aKristo iyalyal am. 24 Imagenan,
nuke mitigol na-ləmas-buni-an samito van hən galito timasil hən galito,
hən alat siYesu len naut p̃isi ləƀeləboi səhoti ke, nəboŋ namttosor sal suh
gamito, namtokitin.

Naviolan m̃os alat a Jutea

9 1 Naloƀulat napisulan egai nototosi husur naviolan m̃os alat siGot
a Jutea, asike nətatosi van hən gamit, tavoi ŋai,[f] 2 husur noləboii

---

[d] **8.15** Exo 16.18 [e] **8.21** Pro 3.4; Rom 12.17 [f] **9.1** 2Kor 8.1-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ke məttoləŋon masuṽ hən mətƀevi tarhət salito. Ale nusor sal suh
naləŋonian samito mai alat aMasetonia. Nuke, “Alat a Akaia loutaut
hən ləƀeviol len nasihau tovan tia.” Ale na-ləŋon-masuṽ-həni-an samito
hən na-vi-tarhəte-an eƀur nəlolito, gol isoƀur len galit lotuƀat viol. 3 Ale
alatmiṽan len nadəlomian totor enan, nosəvat alatenan van hən gami-
to, hən ləƀevi tarhət samito, hən naviolan samit ƀeutaut. Ale nomətahun
na-sor-sal-suhi-an sagw husur gamito ƀevi liblibоŋan. Be nuke məteutaut
hum notokele tia ke məttomaienan. 4 Husur, gamit asike mətƀigole, ale
nəboŋ nəƀegəmai, nəvanuan galevis ta Masetonia ləƀitah mai ginau, ale
ləƀisaƀ na-utaut-həni-an samit ƀeƀuer, nahurunamito dereh tisa husur
namttoriŋ nəlonamit len gamito, be mətsautaut. Ale gamit am, nahurumi-
to dereh tisa.

5 Imagenan, nunau ke nimassəvat awawa lototor enan van hən gamito a
tahw hən nəƀegəmai, hən ləƀigol naviolan məttokel gati ƀeutaut. Noləŋon
ke naviolan enan, egəm len nahəhaṽuran, sagəm len nə-taƀulol-bulosi-an.

6 Mitinau gat nategai ke: nəvanuan tomabul kinit namisurhute, len
nəmatuan dereh tikad kinit nəhanian. Nəvanuan tomabul tosoƀur, len
nəmatuan dereh tibaŋ hanian. 7 Gamit p̃isi məteviol hən nəsa gamit
ṽisusua məttodam̃ həni tia len nəlomito. Samteviol len namətahusian o
len nə-taltal-həni-an ke mitimasgole. Husur aGot eləmas bun nəvanuan
tohəhaṽur hən ƀeviol. 8 Ale aGot eləboi ƀeviol habat mai gamito, hən
mətƀepul səsəhov, hən asike mətƀem̃idol hən natideh boŋ ideh. Ale len
nəsa məttopul həni, mətoləboi mətƀevi tarhət sinəvanuan tile gail. 9 Hum
natosian siGot toke,

> “Len nahəhaṽuran san, akis eviol hən natit isoƀur mai naməsal gail.
> Nanoran san ipat vi sutuai.”[g]

10 Evi aGot boh tolav namisurhuwit gail mai nəvanuan tobubulani, hən
ƀegəm vi bəta hən nəvanuan ƀihani. Len naṽide tomaienan, aGot dereh
tilav namisurhut gail ƀisoƀur am hən mətƀevi tarhət sinəvanuan həni.
Ale dereh titov hən ƀiṽan masuṽ hən naṽit nanoran len gamito.[h] 11 AGot
dereh tigol mətepul səsəhov hən natit p̃isi tovoi, hən mətƀeviol habat
akis. Ale nəboŋ namtƀilav naviolan samito mai alat lotom̃idol, dereh
lesipa vi təban aGot. 12 Husur naviolan samit hən na-vi-tarhəte-an dereh
tikad naṽit teru. Alat siGot a Jerusalem lotom̃idol, asike lom̃idol am, ale
len nahəhaṽuran, dereh lesipa vəha-soƀsoƀur vi təban aGot.
13 Len naṽit na-vi-tarhəte-an eru enan, dereh lisal suh nəyalyalan siGot
bathut məttogol nəsa tokele, ale len nəhon nəvanuan gail məttokel ke na-
kel-uri-an tovoi husur aKristo ekitin. Ale dereh lisal suh nəyalyalan siGot
bathut məttoviol masuṽ hən nəvat mai galito mai nəvanuan p̃isi. 14 Ale
len na-ləmas-bun-gamito-an salito, dereh lisor tuṽ m̃os gamito, husur

---

[g] **9.9** Psa 112.9 [h] **9.10** Isa 55.10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naƀiltivoian aGot toviol kəmas həni mai gamito. 15 Datesipa vi təban aGot
hən naviolan san dattodədas datƀikel vəsvəsaii.

Nədaŋan siPol hən na-il-a-m̃o-an

10 1 Ginau m̃au, aPol, nous gamit hən natsua. Hum ma məttoke
nəboŋ nototoh mai gamito nəlogw emədau, nəsavi natideh, be
nəboŋ nototoh a tut naṽide sagw idaŋ van hən gamito, nitos naloƀulat
todaŋ van hən gamito. Be len AKristo, nəlon tomədau, togol tomədau
hən nəvanuan gail, 2 nous gamit ke, mitigol naṽide samit tinor, hən asike
naṽide sagw ƀidaŋ van hən gamit galevis lotonau ke, namttohusur naṽide
silat navile eg a pan. 3 Husur, naut kəmas namttotoh len navile a pan,
len naƀiltiƀalan namttoƀal lan, namtsəƀal sum̃an alat navile a pan. 4 Ao,
natit nəƀalan namttoƀal hən gail lukad nədaŋan siGot, hən ləƀitohtoh
naut ideh aSetan toum həni len nəmauran sinəvanuan topat kəkol həni
dan aGot. Namtop̃ip̃itas nagəgərasan lotosor tas nakitinan len na-sor-lev-
lev-an ideh. 5 Ale nə-patpat-nəvanuan-an ideh məhat toil gol nəvanuan
dan aGot, hən asike ləƀeləboii, namtop̃ip̃itasi. Nənauan p̃isi, namtubaŋis
gat gail hən ləƀigol nəsa aKristo tokele. 6 Ale nəboŋ mətƀigol kavkav hən
naləŋonian seKristo, dereh namteutaut hən namtƀipansem nəvanuan p̃isi
lotomətahun ləƀigol husuri.
7 Gamit mətoris nəsa topat vivile ŋai! Be mitinau nategai ke: Avan ideh
ƀinau ləboii ke tovi seKristo, tinau len gai gabag tətas am ke, ginamit
am namtovi seKristo sum̃an gai. 8 Hum ma məttonau sulu̇vi ke, notosor
sal suh habat hən na-il-a-m̃o-an Nasuƀ toriŋi len navəlanamito. Be eriŋi
len navəlanamito hən namtƀigol mətƀidaŋ am len nəmauran samito, savi
hən namtƀeməda nadəlomian samito. Imagenan nahurunamito səsa lan.
9 Nomətahun mətƀinau ke, notoləŋon ke, mətƀemətahw len naloƀulat
napisulan nototos gail. 10 Husur gamit galevis luke, “Len naloƀulat napi-
sulan san gail nasoruan siPol eməlas, idaŋ, be nəboŋ totoh mai gidato,
gai sədaŋ, ale nasoruan san savi natideh.” 11 Nəvanuan lotomaienan
limasnau səhoti ke, nəsa namttokele len naloƀulat napisulan gail nəboŋ
namttotoh a tut, ep̃itoṽ hən nəsa namtƀigole nəboŋ namtƀegəmai.
12 Namtomətahun namtƀep̃itoṽ hum nəvanuan galevis lotosor sal suh
galit səƀolito. Namtomətahun namtƀenənoṽ hən ginamit mai galito.
Nəboŋ lotonənoṽ hən galit mai galit gabag ŋai, hum lotovi natesua tonor
hən ləƀeləboi səhot galit gabag lan, lumelmel. 13 Be ginamit, namtsasor
sal suh ginamito səhor nakitinan. Ao, dereh namtisor sal suh ginamit len
nauman aGot toriŋi len navəlanamito ŋai. AGot eriŋ navilah hən nauman
enan, nauman enan sinamito, etibau van vəbar gamito. 14 Len na-sor-sal-
suhi-an sinamito, namtsasəhor navilah hən nauman aGot toriŋi. Husur
naut samito ipat len navilah enan, ale namtogəm bar gamit a Korint
metəkav hən namttokel na-kel-uri-an tovoi husur aKristo. 15 Ale namtsa-

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sor sal suh nauman avan tile am togole hən namtƀipatpat ginamit məhat lan. Avil namtuvatvat viri ke, nadəlomian samit dereh tetibtibau am hən namtƀigol nauman ƀetibau habat am len gamito.[i] 16 Ƀimagenan, dereh namteləboi namtƀikel ur na-kel-uri-an tovoi len naut gail lotopat a tut dan gamito. Husur namtomətahun namtƀisor sal suh nauman namttogole len naut nəvanuan tile am toumum lan tia.

17 Be hum natosian siGot toke, "Avan ideh toke ƀisor sal suh natideh, tisor patpat NasuƀaGot məhat."[j] 18 Husur nəvanuan tosor sal suh gai, aGot sahəhaṽur həni. Be nəvanuan aGot tosor sal suhi, aGot ehəhaṽur hən avan enan.

APol mai ahai pispisul gəgəras gail

11 1 Noləŋon ke mitidam̃ hən nəƀisor sal suh kəkereh hən ginau bai. Hum ma məttonau ke notomelmel, be nous gamit hən mətƀesə-səloŋ husur ginau. 2 Nulekol hən gamito len nalekolan siGot. Gamit mətosum̃an navensus toveveu, ale nukel gati ke tilah mai naulum̃an tosua ŋai, aKristo. 3 Be nomətahw ke mətosum̃an aIv, nəm̃at togərasi len naṽide hən na-sor-hehe-an. Ginau nomətahw ke, hum ma avan ideh ƀegəras gamit, hən ƀeməda nənauan samito, liv gamit dan aKristo, hən asike mətƀidaŋ lan am len nəlomit toveveu.[k] 4 Husur mətohəhaṽur hən məttodam̃ hən avan ideh togəm hən gamito, naut kəmas tokel ur aYesu totile dan aYesu egaii namttokel uri, naut kəmas məttokad nanunun nagəgərasan ideh totile dan aNunun aGot məttokade a m̃o, naut kəmas məttodəlom na-kel-uri-an ideh tovoi totile dan na-kel-uri-an tovoi mətto-kad nadəlomian lan a m̃o.

5 Be alat məttonau suluṽi ke lotovi "ƀiltihai pispisul gail," len nabu-nusian sagw, ləsəyalyal səhor ginau len natideh. 6 Hum ma nəsəkad namitisau hən nasoran, be nukad na-ləboi-buni-an. Len naṽide p̃isi nam-tugol natenan imasil buni hən gamito.

7 Nəboŋ notokel ur na-kel-uri-an siGot mai gamito, nəsaus nəvat o natideh am hən gamito. Nugol nəlogw eməda hən nəƀeputsan gamito. Nəboŋ notogol tomaienan, mətunau ke notogol nəsaan a? 8 Noum kəmas m̃os gamito, be alat siYesu len naut tiltile gail am lobubulah vat m̃os ginau. Ehum notovənvənah dan galito hən nəƀevi tarhət samito. 9 Nəboŋ nototoh mai gamito, nəboŋ notom̃idol, nəsaus natideh ben gamit ideh. Husur nəbathudud nadəlomian lotogəm len naut a Masetonia, loviol p̃is nəsa notom̃idol həni. Nomətahun na-kətkəta-təban-ginau-an tovi nau-man ideh todaŋ len gamito. Nəsaus natideh ben gamito, ale asike nigole boŋ ideh.[l] 10 Len nakitinan seKristo topat len ginau, səkad avan ideh len

---

[i] **10.15** Hən naves 13-15, ris Rom 15.17-21 [j] **10.17** Jer 9.24; 1Kor 1.31 [k] **11.3** Gen 3.1-5, 13
[l] **11.9** Flp 4.15-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naprovens Akaia b̃igol na-sor-sal-suhi-an egai sagw b̃inoŋ. 11 Mətunau
ke notokəmaienan husur nəsaləmas bun gamito a? Aoa! AGot eləboii ke,
notoləmas masuṽ hən gamito!
12 Naṽide enan notohushusuri, dereh nehusur tabtab həni, hən ke,
alat lotonau ke lotovi b̃iltihai pispisul seKristo, asike ləb̃ikad nap̃isal
ideh hən ləb̃isor sal suh galito hum lotop̃itoṽ hən ginamito len natideh.
13 Nəvanuan lotomaienan lovi hai pispisul gəgəras. Len nauman salit
loliblibolŋ, ale len naṽide salito, logəgəras ke lotovi hai pispisul seKristo,
be ləsəmaienan.[m] 14 Nəsasəhoṽut len naṽide enan! Husur aSetan m̃au egə-
gəras ke tovi aŋel hən nam̃ial. 15 Imaienan, sadatesəhoṽut len nəvanuan
nauman san gail lotogəgəras ke lotovi vanuan nauman hən nanoran. Len
nəboŋ naməkot dereh lipanis sil nəsa lotogole.

Na-ləŋon-isa-an siPol m̃os aKristo

16 Nukel tas nategai am ke, samtinau ke notomelmel. Be mətb̃inau ke
notomaienan, mətesəsəloŋ husur ginau bai, hum notomelmel, hən nəb̃isor
sal suh ginau. 17 Len na-sor-sal-suhi-an egai sagw, nəsakel nəsa Nasub̃
toləŋoni, be nusor sum̃an nahoṽon. 18 Ale husur ke nəvanuan gail lotosor
patpat galit məhat len naṽide silat navile a pan, ginau am dereh nimaie-
nan. 19 Gamit mətunau ke mətukad nəkadumito, be mətohəhaṽur sal hən
məttosəsəloŋ husur nahoṽon gail! 20 Husur avan ideh b̃igol gai b̃eil a m̃o
hən gamito hum məttovi slev san, mətudam̃ həni! Avan ideh b̃egəras gami-
to hən b̃ihan p̃is nəvat samito, b̃ipatpat gai məhat hum məttovi ut kəmas,
o b̃iṽos nətarhomito, gamit m̃au mətudam̃ həni! 21 Mətunau ke nahurugw
timassa husur namtsədaŋ sənav hən namttohusur naṽide en salito a? Ao!
Nusor hum notomelmel, be natideh galit ləb̃ikad na-il-b̃uri-an hən
ləb̃isal suh galit həni, ginau am nukad na-il-b̃uri-an hən nəb̃isal suh
ginau həni. 22 Galit lovi Ipru a? Ginau am novi Ipru. Galit lovi seIsrael a?
Ginau am novi seIsrael. Galit lovi pasusan siApraham a? Ginau am novi
pasusan siApraham.[n] 23 Lovi vanuan na-vi-tarhəte-an seKristo a? Nusor
hum notovinvinu be noum vi tarhət san habat am səhor galito. Noum
idaŋ habat səhor galito, nutoh len naim bəbaŋis vəha-sob̃ur səhor galito,
nosəsəloŋ hən nabus hən na-bilbilas-masuṽ-an səhor galito, ale nəma-
tan ipat pəpadaŋ hən ginau vəha-sob̃ur səhor galito. 24 NaJu gail lobilas
habat hən ginau vəha-39 len nəmariboŋ sua. Len nəyaran sagw gail lugol
nabilasian enan vəha-rim.[o] 25 Vəha-tor alat a Rom luṽas habat hən ginau
hən nəhai gail. Len nəboŋ sua lotubun ginau. Vəha-tor nəlanis notosah
lan imab̃urb̃ur. Len nalenmariug esua mai nalennəyal esua nusal len
naliliṽol mermer len tas.[p] 26 Nugol nəyaran isob̃ur, ale nəmatan ipat pəpa-

m **11.13** Mat 7.15; 2Pit 2.1; KelV 2.2 n **11.22** Flp 3.5 o **11.24** Deu 25.3
p **11.25** Uman 16.22, 14.19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

daŋ akis. Ikad nawisel gail lotolev. Ikad nəvanuan vənvənah lotohəhaṽur
hən ləb̃igol nasənahan. NaJu gail luke nimat, alat ləsavi Ju luke nimat.
Pəpadaŋ hən notomat len nab̃iltivile, len naut masmas tob̃əb̃esw, len
tas mai len natohan sagw mai nəvanuan lotogəras ke lotokad nadəlo-
mian.[q] 27 Noum idaŋ m̃os Nasub̃, noum habat len nədaŋan sagw p̃isi,
nəsəpat savoi vəha-sob̃sob̃ur. Nupar hanian, numaduh habat, nəmal ihat
ginau vəha-sob̃ur. Naut esusus habat hən ginau, nom̃idol hən nahurabat.
28 Naut kəmas natideh gail am, akis nunau tuhatuh hən alat siYesu len
naut tiltile gail. Nunau sob̃uer hən nap̃isal hən nəb̃ekətkəta təban galito.
29 Nəmauran salit ideh asike b̃idaŋ, ginau am nəsədaŋ. Nəvanuan b̃eliv
galit ideh hən b̃ipes hab̃et, teh len nəsaan, ginau nəlogw ipaŋpaŋ.
30 Nomətahun nəb̃isor patpat ginau məhat, be nəb̃imassor sal suh
ginau, dereh nisor sal suh natgalenan togol tomasil ke nəsədaŋ.
31 Nokitin, nəsaliboŋ. AGot, aTəman Nasub̃ aYesu Kristo, nə-sal-suhi-an
tevi təban vi sutuai sutuai. Gai eləboii ke notokitin. 32 A m̃o, nəboŋ noto-
toh len naut a Tamaskus, nəgavna, aAretas tovi Kiŋ totabtabuh lan, ikel
mai nasoltia san gail ke lekətkəta kəkol hən nab̃iltivile enan hən ləb̃itah
gat ginau. 33 Be len nəhad, nəvanuan galevis loriŋ ginau vi pan, tur len
natuhbopita topat len nab̃iltiholəvat hən nab̃iltivile. Ŋa nugam yav dan
navəlan nəgavna enan.[r]

Nəboŋ aPol sədaŋ, len aKristo, idaŋ

12 1 Naut kəmas na-sor-patpat-ginau-məhat-an savi tarhət sagw,
nimassor sal suh ginau. Nuke nisor husur na-kəta-risi-an
lotogəm len Nasub̃ mai na-kel-vəhoti-an san gail. 2 Noləboi naulum̃an
sua seKristo.[s] Len nasihau tovi 14 tia, aGot isab̃ul atenan vi məhat vi lan
nəmav.[t] Nəsaləboii ke tokad niben sal o niben tob̃uer, be aGot ŋai eləboi
natenan. 3 Evoi, aGot ŋai eləboii ke totoh len niben o tovivile dan niben.
Be noləboii ke, 4 aGot isab̃ul atenan vi məhat vi lan naut a Paratais.[u] Len
naut ei esəsəloŋ hən nasoruan, nəvanuan səkad nasoruan hən b̃ikele;
nasoruan aGot sədam̃ hən avan ideh b̃ikele. 5 Dereh nisor sal suh nəva-
nuan tomaienan. Be asike nusor sal suh ginau. Dereh nisor sal suhi ke
nəsədaŋ ŋai. 6 Nətake nətasor sal suh ginau, asike nətamelmel husur
nətakel nakitinan ŋai. Be asike nusor patpat ginau məhat, husur nomətа-
hun avan ideh b̃ipatpat ginau məhat. Be nuke nabunusian sivan enan
tipat ŋai len nəsa toris notogole mai nəsa tosəsəloŋ hən notokele.

---

[q] **11.26** Uman 9.23, 14.5 [r] **11.33** Hən naves 32-33, ris Uman 9.23-25 [s] **12.2** Len naut egai aPol isor husur gai gabag. [t] **12.2** Len nasoruan ta Kris ike *nəmav na-vəha-tor-an,* be nəvanuan namitisau galevis lunau ke namilen *nəmav aGot totohtoh lan.* Len nənauan salito datukad nəmav dattoləboi datb̃erisi, datukad nəmav nam̃eso gail lotopat lan, mai datukad nəmav aGot totohtoh lan. [u] **12.4** Luk 23.43

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 AGot emətahun nəb̃ipatpat ginau məhat len na-kəta-risi-an mai na-
kel-vəhoti-an galen sagw lotoyalyal. Imaienan eriŋ natesua todaŋ masuṽ
len nəmauran sagw. Natenan ehum nasunit nəhai tosar tabtab hən
nibegw, ehum napisulan togəm len aSetan hən b̃emədas ginau. 8 Noŋir
Nasub̃ vəha-tor, nousi hən b̃ilav kuvi dan ginau. 9 Be ikel mai ginau ke,
"Asike nulav kuvi. Navoian sagw notoviol kəmas həni mai gaiug eləboi
b̃etəgau gat gaiug, husur nəboŋ gəsədaŋ, nədaŋan sagw epul masuṽ len
gaiug." Husur tokəmaienan, nohəhaṽur hən nəb̃isor sal suh nədaŋan sagw
tob̃uer, husur nəboŋ nəsədaŋ, nədaŋan seKristo ipat len ginau. 10 Husur
natenan, nohəhaṽur hən nəsədaŋ; nəboŋ nəvanuan lotosəvar ginau,
nohəhaṽur; nohəhaṽur hən natit lotogol notoləŋon tosa; nəboŋ nəvanuan
lotomədas tabtab hən ginau, nohəhaṽur; nəboŋ nototoh len nəmauran
todaŋ, nohəhaṽur. Nohəhaṽur hən natgalen p̃isi m̃os aKristo, husur nəboŋ
nəsədaŋ, len aKristo, nudaŋ.

APol inau masuṽ hən alat a Korint

11 Nusor maienan hum ahoṽon, be gamit m̃au mətugol notomaienan.
Gamit m̃au, inor hən mitisor sal suh ginau; husur naut kəmas notovi ut
kəmas, alat məttonau suluṽi ke lotovi "b̃iltihai pispisul gail" ləsəyalyal
səhor ginau len natideh. 12 Len namerikel notogol gail len gamito, imasil
ke notovi hai pispisul kitin. Len na-toh-mədau-an nudaŋ b̃ur nəmau-
ran sagw todaŋ, nugol namerikel gail lotokel kot aYesu, nugol natit
məttomaŋmaŋ len gail, mai natit lotogol nədaŋan siGot tomasil. 13 Nəsa
notogole len gamito ep̃itoṽ hən nəsa notogole len alat siYesu len naut
tiltile gail. Ikad natesua ŋai nəsagole len gamito. Na-kətkəta-təban-ginau-
an savi nauman ideh todaŋ len gamito. Hum ma məttonau ke naten tovi
nəsaan, məterub̃ati dan ginau bai!
14 Gagai noutaut hən nəb̃egəm hən gamito. Dereh tevi nagəman na-
vəha-tor-an sagw. Ale na-kətkəta-təban-ginau-an asike evi nauman ideh
todaŋ len gamito, husur nəsaləŋon natit samit gail, be noləŋon gamito.
Nokəmaienan husur savi hən natətai b̃eum hən b̃ekətkəta təban anan
mai atəman b̃ivoi, be ipat len anan mai atəman hən arb̃ekətkəta təban
natətai b̃ivoi.[v] 15 Imaienan, nohəhaṽur hən nəb̃eviol hən ginau gabag mai
natit p̃isi notokade m̃os gamit. Ginau nəb̃eləmas masuṽ hən gamito, gamit
dereh məteləmas kinit ginau a? Naten sanor!
16 Be naten tipat. Na-kətkəta-təban-ginau-an savi nauman ideh todaŋ
len gamito, be gamit galevis luke, len naṽide tosusuah, notogəras gami-
to hən notovənoh natit samit gail. 17 Mətb̃inau ke tomaienan, kel mai
ginau naṽide notogəras gamit həni! Mitikel ur avan ideh notosəvati van
hən gamito, togəras gamit hən nəb̃ikad nəvat samito. 18 Nous aTitus idaŋ

---

[v] **12.14** Uman 18; 2Kor 13.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən ƀivan hən gamito, ale nosəvat awawa nadəlomian sinamit maii. Ale aTitus, egəras gamit m̃os nəvat a? Ao! Husur len nəmauran sinaməru namrukad aNunun aGot tosua ŋai, ale naṽide sinaməru ep̃itp̃itoṽ ŋai.[w]

19 Hum ma məttonau ke, namtotətas gol ginamito vəbar gagai. Ao! Nəboŋ namttosor, namtusor len nahəsan aKristo len nəhon aGot. Ale gamit namttoləmas bun gamit p̃isi, natit p̃isi namttogole, namtugole hən mətƀidaŋ am. 20 Husur nomətahw ke nəboŋ nəƀegəmai asike nəƀisaƀ gamit hum notoləŋoni, ale gamit am asike mətƀisaƀ ginau hum məttoləŋoni. Nomətahw ke mətƀikad naṽitṽituhan, nə-taƀulol-bulosi-an, nəlol paŋpaŋ, nə-nau-gamit-səƀomito-an, nasoruan tomədas naƀoruan samit gabag, na-kel-nəmadumit-an, nə-patpat-gamit-məhat-an, mai nətaṽtaṽoran. 21 Nomətahw ke, nəboŋ nəƀegəmai aGot dereh tigol nemə-mau len nəhomito. Ale nənauan sagw etuhatuh ke, dereh nəlogw tisa sil gamit isoƀur lotogol nəsaan a m̃o tia, be ləsəpair dan naƀiŋƀiŋalan salito, naitian tosa, mai naṽide hən naitian taṽtaṽor.

Nalələgauan naməkot siPol

13 1 Nəboŋ nəƀegəm ris gamito, dereh tevi nagəman na-vəha-tor-an sagw. Hum natosian siGot toke, "Nəboŋ avan ideh ƀikel uri ke avan tile togol nəsaan, nakitinan hən nəsa tokele teil p̃arp̃ar len na-kel-koti-an sinəvanuan toru o totor am."[x] 2 Nəboŋ nototoh mai gamito len nagəman na-vəha-ru-an sagw, nukel nalələgauan mai gamito. Ale gagai nəsatoh ei, nutoh a tut, be nukel tətas həni mai alat lotogol nəsaan a m̃o, mai gamit p̃isi am məttogol nəsaan, ke, avan ideh togol nəsaan asike igam yav dan nəpanismen sagw. 3 Husur məttoləŋon na-ləboi-buni-an ke len ginau aKristo tosor, ale dereh nigol tip̃arp̃ar hən gamito len nəpa-nismen galenan. AKristo səpar daŋan len nəsa togole van hən gamito, be nədaŋan san etibau len gamito. 4 Ekitin ke tokul nəboŋ lototahətah həni len nəhai balbal, be len nədaŋan siGot, gagai ikad nəmauran. Len naƀonan sinamit maii, ginamit am namtsədaŋ, be len nədaŋan siGot, namtukad nəmauran mai aKristo. Ale nəboŋ namtƀegəmai, dereh məteris nədaŋan enan.

5 Mətebunus kitev nadəlomian len gamit səƀomito. Mətukad nadəlo-mian kitin o eƀuer? Mətsənau səhoti ke aYesu Kristo totoh len gamito a? Asike ƀimaienan, mətsəkad nadəlomian kitin. 6 Be nuke mitisaƀ ləboii ke namttovi ahai pispisul kitin seKristo. 7 Ale gagai namtusor tuṽ van hən aGot ke, gamit ideh asike igol natideh tosa. Namtsasor tuṽ maienan hən nəvanuan gail ləƀeləboii ke namttovi hai pispisul kitin, be hən mətƀigol navoian, naut kəmas nəvanuan gail ləƀemətahun ginamito hum namt-savi hai pispisul kitin. 8 Husur namtsaləboi namtƀigol natideh ƀemədas

---

[w] **12.18** 2Kor 8.6, 16, 18 [x] **13.1** Deu 19.15; Mat 18.16; 1Tim 5.19; Ipru 10.28

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nakitinan, avil natit p̃isi namttogole, namtugole m̃os nakitinan. 9 Nəboŋ
məttodaŋ, namtohəhaṽur, naut kəmas namtsədaŋ. Namtusor tuṽ am
ke, mitimatmatu len nəmauran samito. 10 Husur enan, nutos natgalegai
nəboŋ nototoh a tut dan gamito, hən asike nəƀidaŋ taltal hən gamito
nəboŋ nəƀegəmai. Husur, len nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an Nasuƀ tola-
vi mai ginau, nuke nigol mitidaŋ am len nəmauran samito, nomətahun
nəƀeməmdas nadəlomian samito.

11 Bathudud nadəlomian, egai nasoruan naməkot sagw. Mətehəhaṽur.
Mitimatmatu len aKristo. Mətelənon tivoi am len nəlomito. Mitikad
nənauan tesua. Mitikad natəm̃at len nəmauran samit gail. Beti aGot hən
na-ləmas-buni-an mai natəm̃at dereh titah mai gamito.

12 Len na-ləmas-buni-an siGot len nəlomito, mətesum̃ gabag hən nətar-
homit gail hən mətƀikel na-ke-ivoi-an sagw mai gamito. 13 Alat siGot p̃isi
gegai lukel na-ke-ivoi-an mai gamito.

14 Nasuƀ aYesu Kristo teviol kəmas hən navoian mai gamit p̃isi, aGot
teləmas bun gamit p̃isi, mai aNunun aGot tigol mətesua maii len nəlomit
p̃isi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kalatia

Naloƀulat napisulan aPol totosi van hən alat a Kalatia

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Itosi hən alat siYesu len naut gail a Kalatia ləƀeriŋ nəlolit ƀidaŋ len aYesu ŋai, savi nahusurian hən nalo.
Itos naloƀulat egai m̃os ase?
Naloƀulat egai evi napisulan aPol totosi van hən alat siYesu len naut gail a Kalatia.
APol itos naloƀulat egai ŋais mai len naut a be?
APol itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 49 nəboŋ totoh len naut a Antiok.
1) Na-ke-ivoi-an (1.1-5)
2) Mətosəsəloŋ hən naƀusanan tosa (1.6-9)
3) Nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an siPol hum ahai pispisul sua (1.10–2.21)
4) Nalo mai nadəlomian (3.1-25)
5) Nau səhot navoian mai nəmakuvan məttokade nəboŋ məttogəm vi natun aGot gail (3.26–4.7)
6) Təgau gat nəmakuvan samito (4.8–5.1)
7) Mətƀigol mətƀikad na-tiv-dalusi-an, mətotəlmam hən mətƀevi slev hən nalo tətas (5.2-12)
8) Mətehusur aNunun aGot, samtehusur naṽide tosa samit gail (5.13–6.5)
9) Nakelean todaŋ naməkot: naṽit hən nəsa məttogole dereh tibar gamito. Gol navoian! (6.6-10)
10) Na-tiv-dalusi-an savi natideh, ƀeƀuer tu savi natideh (6.11-16)
11) Nasudəlam̃ian (6.17-18)

Na-ke-ivoi-an

1 1 Ginau aPol novi ahai pispisul sua. Savi avan ideh totabtabuh len ginau, aoa,
aYesu Kristo mai aGot aTəman togol tole məhat dan nəmatan, arutabtabuh
len ginau. 2 Ginau aPol, mai nəbathudud nadəlomian gegai, namtutos naloƀulat
napisulan egai. Namtutosi van hən alat siYesu len navile gail a Kalatia.[a] 3 Namtous

---

[a] **1.2** Uman 16.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ke aGot aTəmadato mai NasuƀÃ aYesu Kristo areviol kəmas hən navoian mai gamito ale arigol nəlomit tikad natəm̃at. 4 AKristo eriŋ gai len nəmatan m̃os ƀilav kuv gidat dan nəsaan sidato hən ƀilav kuv gidato dan nəmauran tosa silat ta dameŋai. Igole husur naləŋonian siGot aTəmadato. 5 Nə-sal-suhi-an tivan hən nəyalyalan siGot vi sutuai sutuai! Ganan.

Na-kel-uri-an tovoi esua ŋai

6 Evi aGot tokis gamito hən mətƀimaur len navoian aKristo toviol kəmas həni, wake mətupair tutut dani van hən naƀusanan totile. Nosəhoõut len gamito! 7 Naƀusanan enan savi na-kel-uri-an tovoi ideh. Ikad nəvanuan galevis lotogol nənauan samito etuhatuh, lotoləŋon ləƀemədas na-kel-uri-an tovoi seKristo. 8 Be nukel mai gamit ke, avan ideh, naut kəmas ginamit o aŋel togəm len nəmav, ƀikel ur na-kel-uri-an tovoi totile dan na-kel-uri-an tovoi namttokel mai gamit tia, aGot m̃au tibar həni len nəhab nəmatan! 9 Hum namttokele tia, nukel tasi am ke, avan ideh ƀikel ur na-kel-uri-an tovoi totile dan enan məttodəlomi tia, aGot m̃au tibar həni len nəhab nəmatan!

10 Ginau nəsahisi ke nəvanuan gail ləƀehəhaṽur hən ginau. Noləŋoni ŋai ke aGot ƀehəhaṽur hən ginau! Nətahishisi ke nəvanuan gail lətahəhaṽur hən ginau, asike nətavi aslev seKristo.

AGot ekis aPol

11 Bathudud nadəlomian sagw, nukel koti mai gamit ke, nəkadun na-kel-uri-an tovoi notokel uri, savi len nəvanuan. 12 Husur avan ideh səlavi mai ginau, saṽusani hən ginau. Ao, aYesu Kristo səƀon, ikel vəhoti mai ginau.

13 Nokəmaienan husur mətosəsəloŋ ləboi tia naṽide hən nəmauran sagw nəboŋ notohusur naṽide hən nalotuan seJu gail. Ginau aPol, nomədas tabtab hən alat siGot hən ləƀimasig. 14 Len naṽide hən nalotuan seJu gail, ginau nosəhor naJu isoƀur len naur hagw. Nudaŋ habat len naṽide setəmagw gail ta sutuai.[b]

15-16 Len navoian toviol kəmas həni, aGot ilekis hən ginau, ekis ginau nəboŋ notopat len nabəhaṽun anagw sal. Beti aGot ehəhaṽur hən togol ke noləboi p̃arp̃ar hən aNatun san hən nəƀikel uri mai alat ləsavi Ju. Nəboŋ togol tomaienan, nəsəsaṽsaṽut hən nəƀisor kitevi mai avan ideh,[c] 17 nəsavi məhat vi Jerusalem hən nəƀeris alat lotovi ahai pispisul gail a m̃o hən ginau. Aoa, novi tut vi Arapia, beti notəlmam vi lan naut a Tamaskus. 18 Husur nasihau totor notəlmam vi Jerusalem hən nəƀeləboi aPita mai nəƀinau səhot nəsa ƀikel mai ginau. Ale nutoh maii len nəma-

---

[b] **1.14** Hən naves 13-14, ris Uman 8.3, 22.3-5, 26.9-11 [c] **1.15-16** Hən naves 15-16, ris Uman 9.3-6, 22.6-10, 26.13–18. Isa 49.1; Jer 1.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

riboŋ tovi 15.[d] 19 Nəsaris ahai pispisul ideh am, be aJemes aṽan Nasub̃
ŋai.[e]
20 Nəsa nototosi van hən gamito ekitin. Len nəhon aGot nukele,
nəsaliboŋ.
21 Beti husur nəboŋ enan novi lan naut a Siria mai a Silisia. 22 Be
alat seKristo len naut a Jutea ləsabubur mai ginau, ləsaləboi ginau.
23 Losəsəloŋ hən na-kel-uri-an ŋai toke, "Atenan tomədas tabtab hən gina-
mit a m̃o, gagai ikel ur nadəlomian egaii tomədasi a m̃o." 24 Imaienan
lusal suh aGot bathut nəsa togole len ginau.

Ahai pispisul gail lohəhaṽur hən aPol

2 1 Husur nasihau tovi 14 novi məhat tətas vi Jerusalem mai
aParnapas. Len nəboŋ enan namrosəhar aTitus am.[f] 2 Novi
Jerusalem husur aGot toṽusan ginau həni ke nimasvan. Len nab̃onb̃onan
mai nəvanuan totibau gail səb̃olit ŋai, nukel vəsvəsai mai galito na-kel-
uri-an tovoi notokel uri mai alat ləsavi Ju. Nugol tomaienan husur nuke
lidam̃ hən nauman sagw. Nomətahw ke notoum kəmas ŋai, hum nau-
man p̃isi sagw savi natideh. Be ludam̃ həni. 3 Ale natsual am, ləsətaltal
hən aTitus, totah mai ginau, hən b̃ikad na-tiv-dalusi-an, naut kəmas tovi
uleKris. 4 Ikad na-sor-levlev-an enan husur nəvanuan galevis len naut
tiltile gail logəgəras ke lotokad nadəlomian. Ale loliligis hən galito len
ginamito, hən ləb̃isab̃ ləboi nəmakuvan dattokade dan nalo, len nab̃onan
sidato mai aKristo aYesu. Luke lisab̃ ləboii hən ləb̃igol gidat datb̃evi slev
hən nalo enan.[g] 5 Be namtoil gəgat, namtsasəsəloŋ hən nahudhusoruan
ideh salito. Ao, namtotəgau gat nakitinan hən na-kel-uri-an tovoi m̃os
gamito.
6 Ale nəboŋ notokel nəsa notokel uri tonoŋ, alat lotoil a m̃o ləsasuhud
hən nasoruan ideh maii am. (Tarhət hən na-il-a-m̃o-an salito, nəhes toti-
bau lotoṽati savi natideh len ginau, husur len nabunusian siGot nəvanuan
p̃isi lop̃itp̃itoṽ. Riŋ naten tipat.)[h] 7 Alat lotoil a m̃o ləsakel natideh am
husur loləboii ke aGot itabtabuh len ginau hən nəb̃ikel ur na-kel-uri-an
tovoi mai alat ləsavi Ju sum̃an gai totabtabuh len aPita hən aPita b̃ikel
uri mai naJu gail. 8 Bathut, len nauman sePita tovi ahai pispisul van
hən naJu gail, aGot eum. Ale len nauman sagw am notovi ahai pispisul
van hən alat ləsavi Ju, aGot eum. 9 AJemes, aPita, mai aJon, luṽat nəhes
hum lotoil a m̃o hən alat siYesu len naut a Jerusalem.[i] Nəboŋ lotokəta
ləboi navoian aGot toviol kəmas həni, topat len nauman sagw, galit lolə-

---

[d] **1.18** Uman 9.26–30. Len nasoruan ta Kris ike *aKefas,* tovi nahəsan aPita len naso-
ruan ta Aram. [e] **1.19** Kal 2.9; Mat 13.55 [f] **2.1** Uman 11.30, 15.2 [g] **2.4** Kal 1.7; Jut 4
[h] **2.6** Deu 10.17 [i] **2.9** Len nasoruan ta Kris ike *aKefas,* tovi nahəsan aPita len nasoruan ta
Aram.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lav mai ginau mai aParnapas hən ginamit p̃isi namtƀikad naƀonan len aYesu. Ludam̃ ke ipat len ginaməru hən namrƀikel na-kel-uri-an tovoi mai alat ləsavi Ju, ale ipat len galit hən ləƀikel uri sal mai naJu gail. 10 Lous ginamər ŋai ke namrinau gat alat lotopar tite. Natenan boh, noləŋon buni hən nəƀigole.[j]

APol ikel nəsaban sePita maii

11 Avil nəboŋ aPita togəm hən ginamit len naut a Antiok, nosivoh lan. Len nəhon nusor tasi husur isab len nəsa togolgole. 12 A m̃o ihanhan mai alat lotokad nadəlomian ləsavi Ju. Galit ləsəkad na-tiv-dalusi-an. Ale aJemes esəvat galevis gəmai. Nəboŋ lotobar naut a Antiok, aPita ivan dan alat ləsavi Ju, səhan mai galit am, husur emətahw len alat lotoil gəgat len na-tiv-dalusi-an.[k] 13 Beti naJu gail lotokad nadəlomian am luƀon mai aPita len nagəgərasan san gol ke aParnapas am ehusur naṽide nagəgərasan salito. 14 Be nəboŋ notoris ke ləsahusur nakitinan hən na-kel-uri-an tovoi, nukel mai aPita len nəholito ke, "Gaiug govi Ju, be len nəmauran sam̃ gutoh sum̃an alat ləsavi Ju, gəsatoh len nalo sum̃an naJu gail. Imabe gudaŋ len alat ləsavi Ju hən ləƀitoh sum̃an naJu lotohusur nalo? Sagimagenan!

15 "Gidaru, nəboŋ lotopas gidaru, darovi Ju, darsavi vanuan naut tile lotovi vanuan nəsaan len nabunusian seJu gail. 16 Avil gidat dattovi Ju nadəlomian, datoləboii ke nəvanuan togol husur nalo, aGot sariŋi ke tonor len nəhon sil na-gol-husuri-an san. Ao, bathut nadəlomian len aYesu Kristo ŋai aGot toriŋi ke nəvanuan inor len nəhon.[l] Imagenan, gidat am datoriŋ nəlodato len aYesu Kristo, hən aGot ƀeriŋi ke datƀinor len nəhon, len nadəlomian sidato len aYesu Kristo savi len na-gol-husurnalo-an. Husur səkad avan ideh, len nalo avan en togol husuri, toləboi ƀinor len nəhon aGot. 17 Ale datƀeləŋon ke len aKristo datinor len nəhon aGot, be datƀisaƀi ke datovi vanuan nəsaan sal husur dattopair dan nalo, namilen ke aKristo esəhar gidat vi lan nəsaan a? Ao, asike maienan! 18 Nəƀeum təlmam hən nalo notogol tomasig, noṽusan səhoti ke ginau gabag noƀur kotov nalo. 19 Husur ehum notomat, bathut nalo sawol hən nəmauran sagw am. Len nabunusian hən nalo numat ŋa nupair dan nalo hən nəƀitoh hən aGot ƀiwol hən nəmauran sagw. Esum̃an notomat len nəhai balbal mai aKristo. 20 Nutoh, be savi ginau am, aKristo m̃au itoh len ginau. Nəmauran notokade len nibegw, nukade len nadəlomian len aNatun aGot, gai toləmas bun ginau, toviol hən nəmauran san hən ƀimat, m̃os ginau. 21 Len nabunusian sagw, navoian enan aGot toviol kəmas

---

[j] **2.10** Uman 11.28-30 [k] **2.12** Uman 11.2-3 [l] **2.16** Psa 143.2; Rom 1.17, 3.20, 22. Len naut egai nasoruan ta Kris ikad namilen eru. Esua: len nadəlomian nəvanuan tokade len aYesu Kristo. Togon: len aYesu Kristo totəgau gat aGot mai nəsa aGot toriŋi hən ƀigole.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

həni, savi ut kəmas. Evi naƀiltitit sua. Husur, nalo tagol dattanor len
nəhon aGot, aKristo təmat m̃os naut kəmas ŋai.”

Nanoran ipat len nalo o nadəlomian?

3 1 Eee gamit alat a Kalatia mətumelmel! Ehum avan sua todəlam̃
gamito hən mətƀetətan! Len nəhomito, nusor vəsvəsaii nəmatan
siYesu Kristo len nəhai balbal. Ehum gamit mətorisi len namətami-
to. 2 Nuke neləboi natsua ŋai: imabe? Mətukad aNunun aGot husur
mətohusur nalo seJu gail a? Ao mətukade husur mətoriŋ nəlomito len
na-kel-uri-an tovoi məttosəsəloŋ həni. 3 Mətumelmel o mətumabe? Nəboŋ
məttotuƀat, mətohusur aGot len nədaŋan seNunun, be gagai mətunau ke
mətevurvur nəmauran toveveu enan len nədaŋan samit ŋai. Mitimabe?
4 Len nadəlomian samito, mətoləŋon isa vəsa len natit isoƀur. Savi m̃os
natideh a? Ao! Evi m̃os natite! 5 Nəboŋ aGot tolav aNunun mai gamito,
nəboŋ togol namerikel gail len gamito, igole husur mətohusur nalo seJu
gail a? Ao! Igole husur mətoriŋ nəlomito len na-kel-uri-an tovoi məttosə-
səloŋ həni.

6 Mitinau aApraham ke: “Gai eriŋ nəlon len aGot, ale aGot eriŋ gat
aApraham hum tovi nəvanuan nanoran.”[m] 7 Beti mətelə̃boii ke, alat loto-
riŋ nəlolit len aGot, galit lovi anatun aApraham kitin. 8 Sutuai natosian
siGot ike, dereh aGot teriŋi ke, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile linor
len nəhon balai, ləƀeriŋ nəlolit lan. Natenan ipat a m̃o nəboŋ aGot tokel
na-kel-uri-an tovoi mai aApraham ke, “Len gaiug, dereh nigol navoian
van hən naluṽoh p̃isi hən nəvanuan naut tiltile.”[n] 9 Imagenan, dereh aGot
tigol navoian van hən alat lotoriŋ nəlolit lan, sum̃an aApraham togole.
10 Be alat lotoil gəgat len nalo, lutoh len nəpanismen sua. Nokəmaienan
husur natosian siGot ike, “Nəpanismen tipat len alat ləsagol tabtab hən
natit p̃isi topat len nalo.”[o] 11 Imasil ke len nalo nəvanuan togol husuri, avan
ideh sanor len nəhon aGot. Husur natosian siGot ike, “Alat lotonor len
nəhon aGot dereh likad nəmauran tokitin bathut lotoriŋ nəlolit len aGot.”[p]
12 Naƀisal hən nadəlomian enan etile len naƀisal hən nalo, toke “Avan ideh
togol natit p̃isi nalo tokele, natgalenan len nalo liwol hən nəmauran san.”[q]

13 AKristo eṽur nəmakuvan sidato dan nəpanismen nalo toriŋi len gadi-
to. Eṽur nəmakuvan sidato nəboŋ tolav namiledato, topanis sidato. Husur
natosian siGot ike, “Avan ideh totahətah len nəhai, nəpanismen siGot
ipat lan.”[r] 14 AYesu Kristo eṽur nəmakuvan sidato hən ke, len gai gabag,
naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile dereh likad navoian aGot toviol həni
tia mai aApraham. AYesu imat maienan hən ke len nadəlomian datƀikade
lan, datoləboi datƀikad aNunun aGot, gai tokel gati.

---

[m] **3.6** Gen 15.6; Rom 4.3 [n] **3.8** Gen 12.3, 18.18 [o] **3.10** Deu 27.26 [p] **3.11** Hab 2.4; Rom 1.17 [q] **3.12** Lev 18.5; Rom 10.5 [r] **3.13** Deu 21.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nalo mai na-kel-gati-an

15 Nəbathudud nadəlomian, len nəmauran ta damənŋai imaiegai: Nəboŋ
nəvanuan ƀeru arƀike, “Evoi,” hən na-kel-gati-an sua, ale arƀitos gat
nahəsalar lan, səkad avan ideh toləboi ƀeƀur kotovi o riŋ nasoruan
ideh am lan. 16 Len naṽide tomaienan, aGot ikel na-kel-gati-an san mai
aApraham mai nəpasusan san tohusuri. Natosian siGot sake, “nəpasu-
san san gail,” hum lotosoƀur, be ike, “nəpasusan san,” husur tosua ŋai
tovi aKristo.[s] 17 Ale nekəmaiegai ke: na-kel-gati-an aGot tokel gati mai
aApraham ipat husuri van nasihau tovi 430 vir nəboŋ aGot tolav nalo
mai aMoses. Be nalo enan səkaskas na-kel-gati-an enan hən ƀeƀuer.[t]
18 Husur nalo ƀevi nəkadun naviolan siGot, na-kel-gati-an enan savi nəka-
dun naviolan san am. Avil len na-kel-gati-an san, aGot eviol kəmas hən
naviolan enan mai aApraham.
19 Ale, aGot eriŋ nalo mai aMoses m̃os nəsa? Eriŋi m̃os ƀeṽusan nəva-
nuan gail p̃isi hən nəsaan salit gail. Eriŋi ipat vir nagəmaian sitenan tovi
nəpasusan siApraham, atenan tovi aKristo, aGot tokel na-kel-gati-an san
maii. Len aŋel gail, aGot ilav nalo mai aMoses, toum siGot, ale toum
sinəvanuan gail am.[u] 20 Nəvanuan tohum aMoses eil rivuh len nəvanuan
eru hən arƀita gat na-kel-gati-an sua. Be nəvanuan tomaienan saum m̃os
nətarhət tosua ŋai, ao, eum m̃os nətarhət toru. Avil aGot səƀon ita gat na-
kel-gati-an san tokel mai aApraham.[v]
21 Imagenan, nalo siGot isor tas na-kel-gati-an san gail a? Ao, eƀuer
kaskasi! Husur, nalo taviol hən nəmauran kitin, gidat dattanor len nəhon
aGot len na-gol-husur-nalo-an. 22 Be natosian siGot ike nəsaan ibaŋis gat
gadit p̃isi, gol ke ikad nap̃isal sua ŋai hən datƀikad naviolan aGot tokel
gati. Nap̃isal imaiegai ke: datƀeriŋ nəlodato len aYesu Kristo, datukad
nəsa aGot tokel gati.
23 A m̃o, nəboŋ nadəlomian len aKristo sagəm sal, nalo ekətkəta kəkol
hən gidato. Ip̃on gol gidato vəbar aGot tovəhot nap̃isal hən nadəlomian.
24 Imaienan, nalo ehum ahai p̃usan sidato tokətkəta təban gidato, tosəhar
gidato van hən aKristo hən datƀeriŋ nəlodat lan, ale hən aGot ƀeriŋi ke
datunor len nəhon. 25 Avil gagai nadəlomian egəm tia, datoriŋ nəlodat len
aKristo tia, gol ke nalo sakətkəta təban gidato am.

Anatun aGot gail

26 Imaienan gamit p̃isi, len nadəlomian məttokade len aYesu Kristo,
mətovi anatun aGot gail. 27 Husur ke gamit p̃isi məttobaptais hən mətto-
toh len aKristo, ehum məttokol nahurabat len gamito tovi nəmauran
seKristo. Len nəhon aGot mətosum̃an aKristo. 28 Səkad naJu, səkad

---

[s] **3.16** Gen 12.7 [t] **3.17** Exo 12.40 [u] **3.19** Uman 7.53 [v] **3.20** Deu 6.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

auleKris o nametb̃os am; naslev mai alat ləsavi slev, səkad natilean len
galito; səkad napəhaṽut, səkad naulum̃an. Səkad natideh am togol mətto-
pəpehw, husur gamit p̃isi mətosua len aKristo aYesu. 29 Mətb̃evi seKristo,
mətovi anatun siApraham kitin. Ale nəsa aGot tokel gati mai aApraham,
gamit am mətukade.[w]

4 1 Nau maieg həni: avan sua topul hən natite imat. Natit p̃isi san,
eriŋi hən anatun. Be naut kəmas natit p̃isi evi sinatun, nəboŋ tovi
tuhtətai sal, esum̃an naslev ŋai van vəbar totibau. 2 Nəboŋ tokəkereh
sal, ikad nəvanuan galevis lotokətkəta təban natətai mai natit san gail
vəbar nədam̃ han b̃inor hən nəsa atəman toriŋi. 3 Len naṽide tomaienan,
gidat am, nəboŋ dattokəkereh, nəboŋ datsaləboi aKristo sal, datovi slev
sinədaŋan gail lotowol hən navile a pan, datovi slev sinəkadun nəda-
ŋan galenan.[x] 4 Be len nəboŋ tonor həni, aGot esəvat aNatun ulum̃an.
Apəhaṽut sua ipasi, ale itoh len navəlan nalo siMoses, 5 hən b̃eṽur nəma-
kuvan sidato dattotoh len navəlan nalo, hən ke datb̃evi anatun aGot kitin
gail. 6 Husur məttovi anatun gail, aGot esəvat aNunun aYesu aNatun
aGot, vi lan nəlodato tokai ke, “Appa! Tata!”[y] 7 Imaienan gəsavi slev am,
govi anatun aGot, ale husur govi anatun, dereh gikad natit p̃isi aGot tokel
gati hən b̃eviol həni mai anatun gail.

APol inau masuṽ hən alat a Kalatia

8 Nəboŋ mətsaləboi aGot sal, mətovi slev sinatit ləsavi got kitin gail.[z]
9 Be gagai, nəboŋ məttoləboi səhot aGot, (aoa, ivoi am notoke, gagai
nəboŋ aGot toləboi səhot gamito), imabe mətupair təlmam van hən nəka-
dun nədaŋan gail ləsavi natideh, ləsədaŋ, lotovi ut kəmas? Imabe mətuke
mətevi slev salit tətas am? 10 Mətudaŋ len nəboŋ gail lototibau, nəha-
nan gail hən nawik o nahəbati o nasihau. Mətunau ke aGot ehəhaṽur
həni natəlmaman samit van hən nalo a?[a] 11 Nunau tuhatuh hən gamito.
Nomətahw m̃os gamito. Hum ma notoum sob̃uer samito. 12 Bathudud
nadəlomian, mətesum̃an ginau, husur ginau numakuv dan nalo hum
gamito.

Nəboŋ nototoh mai gamito, mətsamədas ginau boŋ ideh. 13 Be husur ke
notoməsah, natohan sagw mai gamito igol ke noləboi nəb̃ikel ur na-kel-
uri-an tovoi mai gamito. 14 Naut kəmas naməsahan sagw igol idaŋ len
gamito, mətsaŋit nəhomit van hən ginau, mətsamətahun ginau. Wake
mətohəhaṽur hən ginau. Mətokətkəta təban ginau sum̃an notovi aŋel
sua siGot o sum̃an notovi aYesu Kristo gabag. 15 Be nakemkeman sami-
to, nəsa evisi həni? Imabe? Nukel koti ke nəboŋ nototoh ei, mətohəhaṽur

---

[w] **3.29** Rom 4.13 [x] **4.3** Kal 4.9; Kol 2.8, 20 [y] **4.6** Nasoruan enan, *Appa* evi nasoruan sua len nasoruan ta Aram namilen ke Ita o Tata. Ris Mak 14.36; Rom 8.15–17. [z] **4.8** 1Kor 8.4-6
[a] **4.10** Rom 14.5; Kol 2.16-23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən mətƀigol natideh m̃os ginau. Nətausi, məttakis kuv namətamito hən
məttaviol hən gail mai ginau. 16 Nəsa evisi togol ke gagai nəboŋ notokel
nakitinan mai gamito, mətunau ke notomətahun gamito?
17 A m̃o, nusor husur alat lotoƀusan hən naƀusanan totile. Galito ludaŋ
hən ləƀeliv gamito hən mətƀitah mai galito, be savi m̃os navoian. Luke
leliv gamito dan ginamito hən mətƀidaŋ len galito. 18 Ivoi hən mətƀidaŋ
len natsua, ƀevi m̃os nəsa tovoi. Ivoi hən mətƀimagenan tabtab, naut
kəmas nəsatoh mai gamito. 19 Anatugw gail, ehum notoləŋon tosa len
napəŋasan hən nəpasian sil gamito, vir naƀoruan seKristo ƀegəm kav-
kav len gamito. 20 Noləŋon masuṽ hən nətatoh mai gamito gagai, hən
nətagəgel hən nasoruan sagw todaŋ. Be len na-toh-a-tut-an sagw, nəlogw
etuhatuh hən gamito, nənauan sagw ebutbutut.

AHakar mai aSarah

21 Gamit məttoləŋon ke mətƀitoh len navəlan nalo, mətosəsəloŋ husu-
ri m̃au a? 22 Husur len natosian ike aApraham ikad anatun ulum̃an
eru. Napəhaṽut tovi slev, nahəsan aHakar ipas esua, ale aSarah, asoan
aApraham ipas togon.[b] 23 Naslev ipas anatun aApraham len naṽide
sinəvanuan ŋai, be asoan aApraham ipas anatun tovi nəsarpohan hən
na-kel-gati-an aGot tokel mai aApraham.[c] 24 Natenan ehum nasoruan
kəta. Napəhaṽut eru arohun na-kel-gati-an eru aGot tota gat gəlaru len
nahəsan. Hakar ehun na-kel-gati-an aGot tota gati len Naṽehuh Sinai,
naut nəvanuan gail lotogəm vi slev hən nalo lan. Ale noləboi nəƀike
aHakar ehum naṽehuh Sinai. 25 Ale naut a Jerusalem ta damənai ehum
Naṽehuh Sinai len naut a Arapia. Sum̃an aHakar mai anatun gail lotovi
slev, Jerusalem ta damənai mai alat lototoh lan lovi slev.[d] 26 Be aSarah
tovi asoan kitin, savi slev, ehum a Jerusalem a məhat, ale evi anana sida-
to. 27 Hum natosian seIsaiah toke,

"Pəhaṽut gotobutoh, gəsəpasus, gikemkem,
gaiug gəsəkad napəŋasan hən nəpasusan, getuƀat kəkai habat;
husur napəhaṽut tobutoh, dereh tikad anatun isoƀur
səhor napəhaṽut tokad asoan."[e]

28 Be bathudud nadəlomian, mətosum̃an aIsak; mətovi anatun na-kel-
gati-an aGot tokel mai aApraham. 29 Sutuai, aIsmael, anatun naslev,
emədas tabtab hən aIsak, anatun na-kel-gati-an. Imaien sal damənai.
Alat lotoke datƀevi slev hən nalo, lomədas gidat, datsavi slev, dattokad
nəpasian len aNunun aGot. Lugol datoləŋon isa vəsa.[f] 30 Avil natosian
siGot ikel nəsa? Ike, "Kai hən naslev pəhaṽut mai anatun ulum̃an dan

---

[b] **4.22** Gen 16.15, 21.2 [c] **4.23** Gen 17.16; Rom 9.7-9 [d] **4.25** Mat 23.37; Luk 13.34. Nəboŋ aPol toke *Jerusalem,* namilen ke naJu gail lotohusur nalo siMoses. [e] **4.27** Isa 54.1
[f] **4.29** Gen 21.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gaiug hən arƀeməsev, husur anatun naslev pəhaṽut asike ikad nahudhutan setəman, be anatun napəhaṽut savi slev dereh tikade.”[g] 31 Imaienan, bathudud nadəlomian, mitinau gat nategai ke, gidat datsavi anatun napəhaṽut tovi slev, datovi anatun napəhaṽut savi slev.

Nəmakuvan dattokade len aKristo

5 1 Nəmakuvan, aKristo isah ruƀat nəsa tobaŋis gat gidato hən datƀikad nəmakuvan enan. Imagenan, məteil gəgat hən asike mətovi slev tətas am hən nalo tobaŋis gat gamito a m̃o.

2 Səsəloŋ! Ginau, aPol, nukel nategai mai gamito, ke: mətƀikad na-tiv-dalusi-an hən mətƀinor len nəhon aGot, nəsa aKristo togole m̃os gamito savi natideh. 3 Nukel p̃uli hən gamit tətas. Naulum̃an ideh todam̃ hən ƀikad na-tiv-dalusi-an hən ƀinor len nəhon aGot, atenan timasgol husur natit p̃isi nalo siMoses kavkav tokele. 4 Gamit məttoke mətƀinor len nəhon aGot ale məttohusur nalo m̃osi, mətugol gamit səƀomito mətoməsev dan aKristo. Mətuteh dan navoian aGot toviol kəmas həni. 5 Nokəmaienan, husur gidato, len aNunun aGot, datuvatvat viri ke dereh aGot tisaƀ səhot gidato, sum̃an dattonor, bathut dattoriŋ nəlodat len aKristo. 6 Husur nəboŋ dattoriŋ nəlodat len aYesu Kristo, datƀikad na-tiv-dalusi-an o asike datƀikade savi natideh. Avil nəsa tovi natsua m̃au evi nadəlomian tovi nəkadun na-ləmas-buni-an. Gai bolai!

7 A m̃o mətugam ivoi len nəgamgaman. Ase eil gol gamito hən asike mətƀehusur nakitinan? 8 Nagəgelan hən nənauan samito, sagəm len aGot tokis gamito. 9 Nap̃usanan gəgəras eməmdas nəvanuan isoƀur, ehum nasoruan kəta toke, “Nayis tokəkereh igol nabəta kavkav len nabesin itob.”[h] 10 Bathut nadəlomian dattokade len Nasuƀ, nunau ləboii ke asike mətukad nənauan tile len ginau am. Ale atenan togol məttodədarŋaƀu, məttonau tuhatuh hən nap̃usanan san, dereh gai tipanis. 11 Bathudud nadəlomian, nətakel uri gagai ke lalum̃an limaskad na-tiv-dalusi-an, naJu gail lomədas tabtab hən ginau sal hən nəsa? Be lomədas bun ginau sal husur nukel uri ke nəmatan siYesu len nəhai balbal ŋai ilav kuv nəvanuan gail dan nəsaan salito, be naJu gail lomətahuni. 12 Be galit lotogol məttonau tuhatuh husur na-tiv-dalusi-an, noləŋon ke letiv kotov p̃isi, hən asike ləƀevi ulum̃an am.[i]

13 Husur gamito, bathudud nadəlomian, aGot ekis gamit m̃os asike mətƀevi slev am. Mətesəsəloŋ! Nəmakuvan samito dan nalo savi hən mətƀehusur naləŋonian samit gail lotosa, be len na-ləmas-buni-an mətevi tarhət samito sum̃an məttovi slev samit gabag. 14 Bathut natuhsoruan sua ŋai ikel ur nalo kavkav ke, “Ləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug sum̃an gotoləmas bun gaiug gabag.”[j] 15 Be mətƀesum̃an nalipah

---

[g] **4.30** Gen 21.10 [h] **5.9** 1Kor 5.6 [i] **5.12** Deu 23.1 [j] **5.14** Lev 19.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nalilihai tohat gamit gabag, tosah pəpas gamito, mətelələgau hən gamito hən asike mətƀemədas masuṽ hən gamit gabag hən mətƀimasig.

Nəmauran len nədaŋan seNunun aGot

16 Be nukele ke, len nəmauran samit gail, aNunun aGot tiwol hən gamito. Ƀimaienan, asike mətohusur nalənonian nəsaan gail hən nibemito.
17 Husur nalənonian nəsaan gail hən nibemito lomətahun nalənonian seNunun aGot; ale nalənonian gail seNunun aGot lomətahun nalənonian nəsaan gail hən nibemito. Husur natgalenan lupat len nətarhət toru artoƀal, gol ke mətodədas mətƀigol nəsa mətƀeləŋoni.[k] 18 Avil aNunun aGot ƀiwol hən gamito, mətsatoh len navəlan nalo.
19 Nəboŋ məttohusur nalənonian nəsaan gail hən nibemito, lugol natgalegai: naitian tosa, nənauan toƀiŋƀiŋal, naṽide tosa totaṽtaṽor hum nalipah, 20 nalotuan hən nəlablab, na-gol-nabehi-an, nəƀalƀalan, naṽitṽituhan, nətaƀulolan van hən nəvanuan tokad nəsa gotoləŋoni, nəlol paŋpaŋ, nalənonian hən nə-patpat-gaiug-səƀom̃-məhat-an, napəpehwan, naluṽoh gail lotopəpehw husur nənauan totiltile, 21 nəlom̃ tovənvənah, natərogan, naitian totaṽtaṽor len naƀiltihanan mai natərogan, mai natit gail am hum natgalenan. Nukel nalələgauan mai gamito hum notokele a m̃o tia ke, avan ideh togol natit hum natgalenan, asike ikad natohan pipihabəlan aGot.
22 Be nəboŋ aNunun aGot towol hən nəmauran sidato, iṽan hən naṽit tomaiegai: ikad na-ləmas-buni-an, nakemkeman, natəm̃at, nə-daŋ-ƀurian hən na-toh-mədau-an len na-ləŋon-isa-vəsa-an, na-gol-na-voi-an m̃os nəvanuan, navoian, nadəlomian, 23 naƀoruan tomədau, na-təgau-gati-an hən nəlon gabag. Səkad nalo ideh tokai tas natgalenan. 24 Alat lotovi siYesu Kristo, lup̃os bun naƀoruan salito topul hən nəsaan len nəhai balbal san, hən nalənonian nəsaan hən nibelito mai na-ləŋon-buni-an tosa gail p̃isi ləƀimat ei. 25 Bathut aNunun aGot tolav nəmauran veveu mai gidato, datimashusur gat nalənonian seNunun aGot tosəhar gidato. 26 Sadatipatpat kəmas hən gidat məhat, sadatigol natideh hən nəlodat ƀitaƀulol bulos gidat gabag, sadatitaƀulol bulos gidat gabag husur nəsa dattoləŋoni be datsəkade.

Dereh datilav naṽit nəsa dattomabule

6 1 Bathudud nadəlomian, mətƀisaƀ gamit ideh togol nəsaan ideh, gamit məttomatmatu len aNunun aGot, len naṽide tomədau, vi tarhət san hən ƀetəlmam van hən nap̃isal tonor. Be mətelələgau hən asike mətƀiteh len nəsaan totaltal ke mətehusuri. 2 Mətesusupah mai gamit gabag len natideh mətƀinau tuhatuh həni o mətƀisaƀi len nəmauran sami-

---

[k] **5.17** Rom 7.15-23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

to ke todaŋ o tomǝlas habat hǝn mǝtƀevusi. Len naṽide tomaienan, dereh mitigol nǝsa aKristo tokel buni. 3 Avan ideh ƀinau ke totibau, egǝras gai gabag, sakitin, evi ut kǝmas. 4 Nǝvanuan tebunus kitev nakitinan husur nauman san sǝƀon. B̃isaƀi ke ƀivoi, satenǝnoṽ hǝn gai gabag mai avan ideh am, be eləboi ƀeṽiv len gai gabag. 5 Husur nǝvanuan ṽisusua timasgol nauman san sǝƀon ale satipatpat gai mǝhat husuri.

6 Alat lotosǝsǝloŋ hǝn nap̃usanan hǝn nasoruan siGot, limaskatǝp̃ol hǝn natit p̃isi tovoi lotokade mai ahai p̃usan salito.

7 Samtegǝras gamit sǝƀomito. Mǝtsaləboi mǝtƀegǝras aGot, ŋit nǝhomit van hǝni. Dereh nǝvanuan tisah tuan naṽit nǝhai sǝlani ŋai, gai tomabule.[l] 8 Nǝvanuan tomabul nǝsaan niben tolǝŋoni, tohusur nalǝŋonian tosa san gabag, dereh tisah tuan naṽit nǝmatan han. Avil nǝvanuan tomabul nǝsa aNunun aGot tolǝŋoni, dereh tisah tuan naṽit nǝmauran vi sutuai lan. 9 Sadatipetǝmas hǝn datƀigol natit tovoi, husur datƀidaŋ hǝn datƀivan am, len nǝboŋ tonor hǝni, dereh datisah tuan naṽit navoian dattogole. 10 Imaienan, nǝboŋ dattoləboi datƀigole, datigol tivoi van hǝn nǝvanuan p̃isi, be a mǝhat hǝn galito, datigol tivoi van hǝn nǝbathudud nadǝlomian.

Nalǝləgauan namǝkot mai nasudǝlam̃ian

11 Mǝteris naƀiltitosian nototosi gegai nǝboŋ nototos van hǝn gamito len navǝlagw sǝƀogw! 12 Alat lototaltal ke mǝtƀikad na-tiv-dalusi-an, galit luke ligol natit nǝvanuan gail loləboi lǝƀerisi ŋai, luke lisor patpat galit mǝhat husuri, hum tovi nakitinan. Avil lugol natgalenan hǝn asike nǝvanuan gail lǝƀemǝdas bun galito sil nadǝlomian lotokade len nǝsa aKristo togole len nǝhai balbal. 13 Husur alat lotokad na-tiv-dalusi-an, galit gabag lǝsahusur nalo, be luke mitikad na-tiv-dalusi-an hǝn lǝƀisor patpat galit mǝhat hum mǝttavi ahai susur salito, bathut na-tiv-dalusi-an mǝttǝkade. 14 Be ginau m̃au, saneṽiv hǝn natideh be len nǝmatan siMasta sidato, aYesu Kristo, len nǝhai balbal ŋai. Bathut nǝmatan san maienan, natit p̃isi hǝn navile a pan, lǝsavi natideh len ginau, ale ginau nǝsavi natideh len nabunusian silat navile a pan. 15 Datƀikad na-tiv-dalusi-an o asike datƀikade savi natideh, be nǝmauran veveu aGot togole, enan m̃au, datimaskade! 16 Alat lotohusur nakelean egai notomadhakele, aGot tigol nǝlolit tikad natǝm̃at, mai nǝlon aGot titaŋis galito. AGot ilekis hǝn galito hǝn lǝƀevi esan.[m]

17 Gagai van, avan ideh satigol nǝlogw tetuhatuh am. Husur namelƀol notokad gail len nibegw, loṽusan koti ke novi siYesu, novi slev san.

18 Bathudud nadǝlomian, aMasta sidato, aYesu Kristo teviol kǝmas hǝn navoian mai nanunumito. Ganan.

---

[l] **6.7** Job 4.8; Pro 22.8; Hos 8.7 [m] **6.16** Len nasoruan ta Kris ike, *aIsrael siGot,* ale nǝvanuan lotokad namitisau hǝn nasoruan siGot lǝsaləboii ke *aIsrael siGot* evi naluṽoh sual am o evi alat lotohusur nakelean aPol tomadhakele.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Efesus

Naloƀulat napisulan aPol totosi van hən alat a Efesus

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Itosi hən ƀeṽusani ke najos savi naim nalotuan ideh be evi nəvanuan gail lotoləmas bun aYesu, lotogol nəsa tokele.
Itos naloƀulat egai m̃os ase?
Naloƀulat egai evi napisulan aPol totosi van hən alat siYesu len naut a Efesus.
APol itos naloƀulat egai ŋais mai len naut a be?
APol itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 62 nəboŋ totoh len naim bəbaŋis aRom.
1) Na-ke-ivoi-an (1.1-2)
2) AYesu mai nəvanuan san gail. Nəmauran veveu aGot toum həni len alat siYesu (1.3–3.21)
3) Nəmauran veveu silat siYesu len navile a pan. Imabe? (4.1–6.20)
4) Nə-maris-kotovi-an (6.21-24)

Na-ke-ivoi-an van hən alat a Efesus

1 1 Ginau aPol, len naləŋonian siGot, gai ilekis hən ginau hən notovi
ahai pispisul seKristo, aYesu. Ginau nutos naloƀulat napisulan egai
van hən gamit məttovi siGot len naut a Efesus, gamit məttokad nadəlo-
mian len aKristo aYesu.[a] 2 AGot aTəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo
areviol kəmas hən navoian mai gamito, arigol nəlomit tikad natəm̃at.

Navoian aGot togole m̃os gidato

3 Datisal suh aGot, aTata siMasta sidato, aYesu Kristo! Bathut naƀonan
dattokade mai aKristo, aGot ivoi masuṽ hən gidato len navoian p̃isi togəm
len aNunun, navoian p̃isi lotogəm len nəmav. 4 Navoian san imaiegai: A
m̃o buni, nəboŋ aGot satuƀat gol navile a pan sal, ilekis hən gidato tia
gol datuƀon mai aKristo hən datƀevi esan səƀon. Ilekis hən gidato hən

---

[a] **1.1** Uman 18.19-21, 19.1-40

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

datƀinor len nəhon, nəsaan ƀeƀuer len gidato. Sutuai len na-ləmas-bunian san, 5 aGot inau koti tia ke ƀipat kuv gidato hum dattovi anatun san gail len nəsa aYesu Kristo ƀigole, ale gagai aYesu igole tia. AGot igol tomaienan husur eləŋon togole, igol gai ehəhaṽur. 6 Igol natgalen p̃isi hən datƀisal suhi hən nəyalyalan hən navoian toviol kəmas həni mai gidato len aNatun gai toləmas buni.

7 Len nəda hən nəmatan siNatun, aGot igol datukad nəmakuvan. AGot eruƀat nəsaan sidat gail dan gidato husur topul masuṽ hən navoian. 8 Naviol-kəmas-an san hən navoian mai gidato epul səsəhov. Len namitisau hən nəmauran tonor mai na-ləboi-səhoti-an san p̃isi, 9 aGot ehəhaṽur hən tokel vəhot nə-nau-utaut-an sua san tosusuah. Sutuai tia aGot ikad nə-nau-utaut-an gai toke tigole len nəsa aKristo ƀigole. Ale aGot ikel vəhot nə-nau-utaut-an en san mai gidato. 10 Nə-nau-utaut-an san imaiegai ke: len nəboŋ ƀinor həni balai, aGot dereh tigol natit p̃isi len nəmav mai natit p̃isi len navile a pan liƀonƀon pipihabəlan aKristo. AKristo dereh tikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən natgalen p̃isi. 11 Len aKristo, aGot ilekis hən dattovi esan gail. Ilekis hən gidato sutuai tia tonor hən nə-nau-utaut-an san. Ale igol natit p̃isi ehusur nə-nau-utaut-an hən naləŋonian san 12 hən ke, ginamit, namttovi nametəkav hən namttoriŋ nəlonamito len aKristo, namtƀitoh hən namtƀisal suh nəyalyalan siGot.[b]

13 Gagai gamit am mətsavi Ju məttosəsəloŋ hən nakitinan, na-kel-uri-an tovoi ke aGot ilav kuv gamit dan nəsaan samito. Ale nəboŋ məttoriŋ nəlomit len aKristo, aGot eviol hən aNunun mai gamito hum tokel gati tia, gai ita gat nahəsan len gamito hən məttovi esan. 14 ANunun aGot evi nə-ta-gati-an ke natit p̃isi aGot tokel gati ke, teviol həni mai gidato, datikade balai, nəboŋ nəmakuvan silat lotovi esan ƀihav. Datisal suh nəyalyalan san!

Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an

15 Imagenan, nəboŋ notosəsəloŋ həni ke məttokad nadəlomian len Nasuƀ aYesu, mai məttoləmas bun alat siGot p̃isi, len nəboŋ enan vəbar daməŋai, 16 nosipa vi təban aGot tabtab hən gamito, nanoŋan eƀuer. Nusor tuṽ m̃os gamit akis 17 van hən aGot Tata toyalyal, aTəman aMasta sidato, aYesu Kristo. Nousi ke, len aNunun, teviol hən namitisau hən nəmauran tonor, mai tikel vəhot aGot mai gamito, hən na-ləboi-bun-gai-an ƀetibau am len gamito. 18 Nousi am ke, tigol məteləboi buni len nəlomito hən nə-vatvat-viri-an aGot tokis gamit hən mətƀikade. Nuke məteləboi səhot na-pul-masuṽ-an hən navoian toyalyal gai tokel gati ke, teviol həni mai nəvanuan san gail. 19 Nusor tuṽ ke məteləboi nəyalyalan hən nədaŋan san tosəhor bun natideh dattoləboi datƀinau səhoti, nədaŋan enan san tovi

---

[b] **1.12** Gegai aPol isor husur gai mai naJu gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tarhət sidat dattoriŋ nəlodat len aKristo. Evi naƀiltidaŋan gai toum lan
20 nəboŋ togol aKristo tole məhat dan nəmatan, nəboŋ toriŋi tobətah len
navəlan nəmatu len nəmav.[c] 21 Len naut enan, aKristo eil a m̃o səhor aŋel o
natəmat ideh toil a m̃o tokad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an. Iv̄at nəhes tosəhor
masuv̄ hən nəhes ideh lotoləboi ləƀikade, savi gagai ŋai, be evi vi sutuai.[d]
22 AGot eriŋ natit p̃isi len navəlan aKristo, ale itabtabuh lan hən ƀeil a m̃o
hən natit p̃isi m̃os nəvanuan san gail.[e] Esum̃an gai tovi nəkadun towol hən
niben 23 ale niben tovi nəvanuan san gail. Ale aKristo epul len nəvanuan
san gail, gai togol natit p̃isi len naut p̃isi topul p̃isi hən natohan san.[f]

Nəmauran veveu len aKristo

2 1 A m̃o mətumat sil nəsaban samit dan nəsa aGot tolənoni, mai
nəsaan samit gail. 2 A m̃o mətovi vanuan navile eg a pan məttohusur
naƀisal salito tosa. Mətugol nəsa aSetan tolənoni. Evi aSetan toil a m̃o hən
natəmat gail hən naməsav, iwol hən nəlon alat lotomətahun ləƀigol nəsa
aGot tolənoni. 3 A m̃o gidat p̃isi datutoh maienan. Datohusur nalənonian
hən nibedato. Datugol natideh naƀoruan sasa sidato mai nənauan sidat
tolənoni. Datukad naƀoruan sasa enan nəboŋ lotopas gidato ale datosum̃an
nəvanuan gail p̃isi am; datunor hən nəlol paŋpaŋ mai nəpanismen siGot.
4 Be aGot epul hən nalolosaan mai na-ləmas-buni-an. Bathut na-
ƀiltiləmas-buni-an san toləmas masuv̄ hən gidat həni, 5 naut kəmas
dattomat len nəsaan sidato, gai igol datumaur mai aKristo. (Evi navoian
aGot toviol kəmas həni ŋai tolav kuv gamito dan nəpanismen hən
nəsaan samito.) 6 Ale len naƀonan sidat mai aKristo hum niben, aGot
igol datule məhat vi lan nəmauran vi sutuai mai aKristo ale eriŋ gidat
datobətah maii len nəmav. 7 Igole hən ƀev̄usan navoian san len nəboŋ
ta tahw vi sutuai, navoian toviol kəmas həni tosəhor bun natideh dat-
toləboi datƀinau səhoti. Igol navoian en san imasil len natit p̃isi togole
m̃os gidato len aKristo aYesu. 8 Ale igol imasil maiegai: Len navoian aGot
toviol kəmas həni, ilav kuv gamito dan nəsaan samito nəboŋ məttoriŋ
nəlomit len aYesu. Gamit mətsagol natideh hən mətƀimakuv, evi navio-
lan siGot. 9 Datodədas datƀigol natideh hən datƀikad nə-lav-kuvi-an dan
nəsaan sidato. Imaienan hən asike datƀeləboi datƀipatpat gidat məhat
lan. 10 Husur evi aGot togol gidato. Len aYesu Kristo aGot igol gidato hən
datƀigol nauman tovoi gail gai toutaut həni sutuai tia hən datƀigole.

Datosua len aKristo

11 Sa-nəlomit tiboŋboŋ hən nategai ke, nəboŋ lotopas gamito, mətsavi
Ju. Ale naJu gail lotov̄iv hən na-tiv-dalusi-an nəvanuan togole len nibeli-

---

[c] **1.20** Psa 110.1 [d] **1.21** Kol 1.16 [e] **1.22** Psa 8.6. Len nasoruan ta Kris ike, *aGot eriŋ natit p̃isi pipit narien aKristo.* [f] **1.23** Kol 1.18-19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

to, galit lokis gamito hən “alat ləsəkad na-tiv-dalusi-an.” Nau təlmam hən
nəboŋ ta m̃o enan. 12 Len nəboŋ enan mətutoh, aKristo eƀuer len gamito.
Mətovi metƀos gail, mətsavi nəvanuan siGot, alat a Israel. Ale mətotətan
hən na-kel-gati-an gail aGot tokel mai alat a Israel, na-kel-gati-an aGot
tota gat gail len nahəsan. Mətsəkad nə-vatvat-viri-an ideh. Mətutoh len
navile a pan, aGot eƀuer len nəmauran samit gail. 13 A m̃o mətutoh a tut
dan aGot, be gagai mətosua mai aKristo aYesu. Len nəda hən nəmatan
seKristo, aGot ilav gamit mətogəm pəpadaŋ hən gai.
14 A m̃o ginamit namtovi Ju mai gamit mətsavi Ju datomətahun bun
gidat gabag. AYesu igol natəm̃at len gidato, igol gamit mətsavi Ju mai
ginamit namtovi Ju datosua. Na-mətahun-buni-an tohum napisbile
topəpehun gidato, igol eƀuer. 15 Len nəmatan hən niben, aYesu igol nalo
seJu gail tobaŋ kelean todaŋ, səkad nədaŋan am. Igol tomaienan hən
ƀigol naluṽoh toru enan arukad natəm̃at, arosua, naluṽoh veveu sua len
gai. 16 Len nəmatan san len nəhai balbal, aYesu igol naluṽoh eru enan
arosua ale igol arukad navoivoian mai aGot len natəm̃at. Len nəhai balbal
ehum togol na-mətahun-buni-an səlaru imat, naluṽoh eru enan arsaməta-
hun gəlar gabag am. 17 Egəm kel ur natəm̃at enan mai gamit mətsavi Ju
məttosuh a tut dani, ale ikel uri mai ginamit am namtovi Ju namtosuh
pəpadaŋ.[g] 18 Len nəsa aKristo togole, gidat p̃isi, naJu mai nametƀos gail,
datoləboi datƀegəm hən aTata Got len aNunun tosua ŋai.
19 Imaienan, mətsavi metƀos am, mətsavi vanuan naut a tut. Be mətovi
galevis len alat siGot. Mətovi vanuan gail len nəbathudud siGot. 20 Gidat
dattokad nadəlomian, datohum naim nəvat san, gai toum həni len nəpau-
desen tovi ahai pispisul mai ahai kelkel ur gail. Ale aKristo aYesu səƀon
evi nəvat togol naim nəvat tohav mai tonor. 21 Nasuƀ esuhud hən gidato
hən datƀiƀon maii len naim, hən naim enan ƀevi məhat hən ƀegəm vi
naim siNasuƀ tolo. 22 Len aKristo, gamit am mətsavi Ju, aKristo esuhud
hən gamit hən mətƀiƀon maii len naim toum həni, hən ƀegəm vi naim
aGot totohtoh lan len aNunun.

Nauman siPol m̃os alat ləsavi Ju

3 1 Bathut natenan, ginau, aPol, nutoh len naim bəbaŋis sil notoum
seKristo, aYesu, husur nukel ur na-kel-uri-an san tovoi mai gamit
mətsavi Ju.
2 Sum̃an məttosəsəloŋ həni tia, aGot, len navoian san, itabtabuh
len ginau hən nəƀeum m̃os gamito. 3 Hum nototos kəkereh həni a m̃o
tia, aGot ikel vəhot nə-nau-utaut-an san tosusuah mai ginau. 4 Nəboŋ
mətƀeṽuruŋ nəsa notomadhatosi, dereh mitinau səhot naləboian sagw
hən nə-nau-utaut-an enan husur aKristo. 5 AGot sakel vəhoti mai naur

[g] **2.17** Isa 57.19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ta sutuai, be gagai, len aNunun, ikel vəhoti mai ahai pispisul mai ahai
kelkel ur san gail. 6 Nə-nau-utaut-an san tosusuah imaiegai ke: Len na-kel-
uri-an tovoi lotodəlomi, alat ləsavi Ju mai naJu gail lop̃itp̃itoṽ. Galit p̃isi
lukad natit p̃isi aGot totəgau gati m̃os anatun gail. Naluṽoh eru en p̃isi
losua hum niben aKristo, lukad b̃onb̃on hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan
aGot tokel gati a m̃o, ale tosarpoh len aKristo aYesu.[h]
7 Len na-voi-buni-an aGot toviol kəmas həni mai ginau len nədaŋan
san, nogəm vi vanuan nauman san hən nəb̃ikel na-kel-uri-an tovoi m̃osi.
8 Ginau novi ut kəmas səhor nəvanuan p̃isi lotovi siGot. Be naut kəmas
natenan, len navoian aGot toviol kəmas həni, ilekis hən ginau hən nəb̃ikel
mai gamit mətsavi Ju, hən na-kel-uri-an tovoi ke, aKristo tovi nəkadun
navoian gail topul van van datsaləboi datb̃eləboi səhoti. 9 Ale aGot togol
navile a pan mai natit p̃isi, ilekis hən ginau hən nəb̃igol nəvanuan p̃isi
ləb̃eləboi husur nə-nau-utaut-an egaii san, nə-nau-utaut-an tosusuani
sutuai len natub̃atan. 10 Gagai aGot igol tomaienan hən b̃eṽusan nami-
tisau tiltile san gail hən nəmauran tonor van hən alat lotoil a m̃o mai
alat lotokad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an, be savi len navile a pan.[i] Ale
dereh leris ləboi namitisau en san hən nəmauran tonor nəboŋ ləb̃eris alat
siYesu. 11 Enan evi nə-nau-utaut-an siGot sutuai tia, ale igol isarpoh len
aKristo aYesu, aMasta sidato. 12 Len aKristo mai nadəlomian dattokade
lan, datoləboi datb̃egəm tabtab, il len nəhon aGot, namətahwan eb̃uer.
13 Imaienan, nukel mai gamit ke sa-nəlomit tetuhatuh hən na-ləŋon-isa-
vəsa-an sagw m̃os gamito. Ao, ivoi hən mətb̃eṽiv həni husur evi tarhət
samito.

Na-sor-tuṽ-an hən na-ləmas-buni-an

14 Bathut togol natgalen p̃isi, notəŋedur, sor tuṽ vi təban aGot Tata,
15 nəbathudud kavkav san len nəmav mai len navile a pan lotokad
nahəsalit lan. 16 Nusor tuṽ ke, len nəyalyalan aGot topul həni, mai len
aNunun, aGot dereh teviol hən nədaŋan hən mətb̃idaŋ habat am len nəlo-
mito. 17 Nusor tuṽ ke, bathut məttoriŋ nəlomit lan, dereh aKristo titoh
tin len nəlomito. Nusor tuṽ ke, na-ləmas-buni-an tevi nəkadun nəmau-
ran samito hən mətb̃eləmləmas bun gamit gabag. 18 Nusor tuṽ ke, gamit
mai nəvanuan p̃isi siGot, dereh mitikad nədaŋan hən mətb̃eləboi səhot
nap̃osp̃osan, nabəlavan, nə-sahsah-vi-məhat-an mai nə-sareh-vi-pan-
an hən na-ləmas-buni-an seKristo. 19 Nuke məteləboi na-ləmas-buni-an

---

[h] **3.6** Kol 1.26-27 [i] **3.10** Kol 1.16. Nəboŋ toke *alat lotoil a m̃o mai alat lotokad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an be savi len navile a pan,* len nasoruan ta Kris namilen səmasil. Hum ma tovi aŋel mai ab̃iltiŋel lotoil a m̃o o lotokad nədaŋan len nəmav. Hum ma tovi natəmat gail lotoil a m̃o o lotokad nədaŋan len naut ideh lotosuh lan. Namilen hum ma tovi gəlar p̃isi. Husur səmasil magenan, naut egai sakel uri ke tovi aŋel o natəmat o gəlar p̃isi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

seKristo tosəhor bun na-ləmas-buni-an ideh am nəvanuan toləboii, hən
mətƀepul səsəhov hən naƀoruan kavkav siGot.
20 Datisal suh aGot! Len nədaŋan san toum len gidato, aGot eləboi ƀigol
natit gail səhor masuṽ hən natideh dattoləboi datƀeusi həni o datƀinau
hən ƀigole. 21 Gidat dattovi siYesu datisal suh nəyalyalan siGot, naur p̃isi
lisal suh nəyalyalan san len aKristo aYesu vi sutuai sutuai! Ganan!

Naƀonan len niben aKristo

4 1 Bathut natgalenan, ginau, aPol, lotobaŋis gat ginau sil nauman
notogole m̃os Nasuƀ, ginau nous gamit ke, nap̃isal hən nəmauran
samit gail tinor hən nəmauran aGot tolekis hən gamit həni. 2 Nəlomit
temədau, samtinau gamit səƀomit ŋai; len natideh mətƀigole hən nəva-
nuan gail, mətemədau lan; len nə-daŋ-ƀuri-an samito, mititoh mədau
tebəlav; len na-ləmas-buni-an, mitidaŋ ƀur naṽide tiltile mai naƀoruan
tiltile samit gabag.[j] 3 ANunun aGot igol mətosua. Len nədaŋan samit p̃isi,
mətetəgau gat naƀonan en məttokade len natəm̃at. 4 Gidat dattovi siYesu
datumaiegai: Datovi niben aKristo tosua ŋai, datukad aNunun aGot tosua
len gidato. Ikad nə-vatvat-viri-an tosua, aGot tokis gidat m̃os datƀikade.
5 Ikad aMasta tosua ŋai, nadəlomian tosua lan mai nəbaptaisan tosua lan.
6 Ikad aGot tosua, aTəmadat toil a m̃o hən gidat p̃isi, toum len gidat p̃isi,
totoh tin len gidat p̃isi.
7 Be aKristo eviol kəmas hən naviolan mai gidat ṽisusua. Epəpehun
naviolan galenan tonor hən nalən̡onian san. 8 Bathut enan, natosian siGot
ike,

> "Nəboŋ tovi məhat vəbar naut a məhat buni,
> alat gai tosəhor galit len naƀiltiƀalan, esəhar galit lovi slev san.
> Eviol hən naviolan gail mai nəvanuan gail."[k]

9 Nəboŋ natosian enan toke "evi məhat," namilen ke, a m̃o aKristo evi
pan vi lan navile a pan. 10 AKristo tovi pan, evi gai tovi məhat, tovi
məhat səhor nəmav hən ƀepul len natit p̃isi. 11 Natosian enan ikele am
ke, aKristo "eviol hən naviolan gail mai nəvanuan gail." Ale eviol hən
natgalegai mai nəvanuan san gail ke: galevis ahai pispisul gail, gale-
vis ahai kelkel ur gail, galevis hən ləƀikel ur na-kel-uri-an tovoi husur
aYesu len naut tiltile gail, ale galevis hən ləƀeil a m̃o, kətkəta təban alat
siYesu, mai galevis am ahai p̃usan gail.[l] 12 Igol natenan hən ləƀeutaut
hən nəvanuan san gail m̃os nauman hən na-vi-tarhəte-an, hən alat loto-
vi niben aYesu, ləƀidaŋ am len aKristo. 13 Timaienan vəbar gidat p̃isi
datƀikad naƀonan len nadəlomian mai naləboian husur aNatun aGot, hən
datƀegəm matmatu am vəbar datƀesum̃an aKristo len naƀoruan san tonor
buni. 14 Imaienan asike datosum̃an atuhlahutai am lotogəgel hən nənauan

---

[j] **4.2** Kol 3.12-13 [k] **4.8** Psa 68.18 [l] **4.11** 1Kor 12.28

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

salito. Lohum nəwag, nəlan mai nətas tobarbar həni. Asike datupair husur naƀusanan tiltile. Asike datohusur nəvanuan gail lotokad namitisau hən nagəgərasan lotoke ləƀegəras gidato len nalibliboŋan hum tokitin, be savi nakitinan. 15 Avil len na-ləmas-buni-an datekitin mai gidat gabag, datimatmatu am tabtab hən datƀesum̃an aKristo len natit p̃isi datƀigo-le, husur aKristo tovi nəkadhute, nəvanuan san gail lovi niben. 16 Len na-il-a-m̃o-an san igol nəvanuan san gail luƀon gəm sua, hum nənau p̃isi lotoudud mai nahudhut niben gail p̃isi.[m] Nəboŋ nahudhut niben loto-gol nəsa tonor hən ləƀigole, len na-ləmas-buni-an, lososupah hən ləƀigol niben kavkav ƀimaur, ƀetibau am.

Naƀoruan veveu len aKristo

17 Imagenan, len nahəsan Nasuƀ nusor idaŋ mai gamito, nokəmaiegai ke: Samtitoh am sum̃an alat lotokad nadəlomian len nagot gəgəras gail. Lodədarŋaƀu, nənauan salit evi naut kəmas. 18 Nəmargobut ikabut gol naləboian salito, ale lutoh a tut dan nəmauran siGot husur natətanan topat len galito, bathut nəkadulit iṽonṽon. 19 Natideh lotogolgole nahu-rulit səsa lan. Ludam̃ hən naṽide naitian taṽtaṽor ƀiwol hən nəmauran salito, lohusur təməhav hən naṽide tiltile lotoƀiŋƀiŋal.

20 Be enan savi naƀisal seKristo tohum məttoləboi səhoti. 21 Nəboŋ gamit məttosəsəloŋ hən nakelean husur aKristo, mətoriŋ nəlomit lan, ale loṽusan gamito hən nakitinan topat len aYesu. 22 Naṽide hən nəmauran məttokade ta m̃o, naləŋonian lotosa, lotogəras gamito, lomədas nəmau-ran enan. Imaienan, mitikol bulani dan gamito.[n] 23 Mitidam̃ hən aNunun aGot ƀigol mətƀiveveu len nənauan samito mai nəlomito. 24 Mitimasgəm vi vanuan veveu gail mətƀikad naƀoruan veveu aGot toum həni hən mətƀesum̃an gai. Imagenan, mitinor kitin, toh a tut dan nəsaan len naṽide aGot tohəhaṽur həni.[o]

25 Imaienan, mitinoŋ hən nalibliboŋan, mitikel nakitinan mai gamit gabag, husur gidat ṽisusua nahudhuben aYesu, datosua ŋai.[p] 26 Len nəlol paŋpaŋ samito, samtigol nəsaan. Sa-nəlomit tipaŋpaŋ tebəlav. Namityal satimasur lan,[q] 27 hən natəmat asike ƀikad kas naut ideh len nəmau-ran samit gail. 28 Nəvanuan vənvənah satevənah am, be ivoi ke teum tidaŋ, teum hən natit tovoi hən navəlan gabag, hən ƀeləboi ƀikad natit hən ƀeviol həni mai alat lotom̃idol. 29 Nasoruan ideh tomədas nəvanuan, samtikele. Satevivile len nabuŋomito. Mitikel nasoruan tovoi ŋai, hən ƀesusupah mai nəvanuan, gol nadəlomian salit ƀidaŋ am. Mitikel naso-ruan tonor hən ləƀeləboii mai tovi tarhəte sivan ideh am ƀesəsəloŋ həni.

---

[m] **4.16** *Nənau* evi nastriŋ gail len niben nəvanuan. Galevis lorusan niben, len galevis am nəda igam husuri. [n] **4.22** Kol 3.9 [o] **4.24** Gen 1.26-27; Kol 3.10 [p] **4.25** Zec 8.16 [q] **4.26** Psa 4.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30 Len naṽide samito samtigol aNunun aGot nəlon tisa; husur aGot eriŋ
aNunun len gamito, hən tota gat nahəsan len gamito ke məttovi esan,
van vəbar nəboŋ ƀigol p̃is nəmakuvan samito.[r] 31 Mitinoŋ hən na-məta-
hun-buni-an, nə-taƀulol-bulosi-an, nəlol paŋpaŋ, nə-kai-walwal-an,
na-sor-mədasi-an hən nahəsan avan ideh, mai nəsaan p̃isi. Mitinoŋ hən
galen p̃isi. 32 Avil mitivoi hən gamit gabag, nəlomit titaŋis gamit gabag,
məteruƀat nəsaan samit gabag hum, len aKristo, aGot toruƀat nəsaan
samito.[s]

Mititoh len nam̃ial

5 1 Imagenan, bathut aGot toləmas bun gamit məttovi natun gail, miti-
gol tətoṽ hən aGot.[t] 2 Na-ləmas-buni-an tiwol hən gamito, nəmauran
samit tepul həni. Mətesum̃an aKristo toləmas bun gidato, toviol hən
nəmauran san m̃os gidato hum naviolan, hum natit gototutumav həni
nəƀon tosusau van hən aGot.[u]

3 Be naitian tosa, naṽide tosa totaṽtaṽor p̃isi, mai na-ləŋon-masuṽ-an
hən natite teƀuer kaskasi len gamito. Nəsaan tomagalenan ləsanor hən
nəvanuan siGot gail. 4 Sanor hən mətƀikel nasoruan pahsago, na-sor-mel-
mel-an mai nasoruan sohsoh toƀiŋƀiŋal. Be inor hən mətƀikel nasipaan
vi təban aGot. 5 Mitinau ləboi natesua ke, nəvanuan togolgol naitian tosa,
nəvanuan togolgol naṽide tosa totaṽtaṽor, mai nəvanuan toləŋon masuṽ
hən natite, alat lotomaienan lodədas ləƀeƀis len natohan pipihabəlan
aKristo mai aGot. Lodədas ləƀikad naviolan tovoi aGot totəgau gati m̃os
nəvanuan san gail. (Nəvanuan lotoləŋon masuṽ hən natite, lulotu hən
natit lotoləŋon masuṽ həni. Egəm vi got salito, evi nagot gəgəras.)

6 Alat lotoke nəsaan galenan savi natideh, salegəras gamito hən naso-
ruan tomaienan nakitinan toƀuer lan. Husur nəlol paŋpaŋ siGot dereh
tibar alat ləsagol nəsa tokele sil natgalenan. 7 Samtitah mai galit len nəsa
lotogole. 8 A m̃o mətutoh len nəmargobut, be gagai mətovi siYesu ale
mətutoh len nam̃ial. Mititoh hum nəvanuan hən nam̃ial.[v] 9 Husur naṽit
nam̃ial topat len gamito evi navoian, nanoran mai nakitinan gail p̃isi.
10 Mitisaƀ səhot nəsa togol Nasuƀ tohəhaṽur. 11 Naṽide hən nəmargobut
ləsəṽan hən natideh tovoi, mətebulatut dan gail. Ivoi am hən mətƀikel
vəhoti ke lotosa.[w] 12 Husur nagolean susuah silatenan evi natit hən
nahur sasa hən avan ideh ƀisor husuri. 13 Avil nəboŋ nam̃ial tom̃ias natit
p̃isi, nəvanuan gail p̃isi loləboi ləƀeris nakitinan husuri ke tovoi o tosa.
14 Husur natit p̃isi nam̃ial tom̃ias gail lumasil len nakətaan sinəvanuan
p̃isi. Bathut enan ikad nasoruan sua toke,

"Gaiug gotopatmari, gilele,

---

[r] **4.30** Isa 63.10 [s] **4.32** Mat 6.14-15 [t] **5.1** Lev 19.2; Mat 5.48 [u] **5.2** Exo 29.18
[v] **5.8** Isa 60.1-3 [w] **5.11** Rom 13.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gile məhat dan nəmatan,
ale aKristo tem̃ias gaiug.”
15 Imaienan, mətelələgau hən natohan samito. Samtitoh sum̃an alat
lototətan hən nəmauran tonor. Avil mititoh sum̃an alat lotokad namitisau
hən nəmauran tonor. 16 Mitigol ke natit p̃isi mətb̃igole teliv nəvanuan gail
van hən aYesu, husur len nəboŋ ta daməŋai nəvanuan lusa. 17 Imagenan
samtimelmel, avil mətelə̃boi səhot nəsa Nasub̃ tolə̃ŋoni. 18 Samtetərog hən
nəwain toliv gamit van hən naṽide gail lototaṽtaṽor. Avil mətepul hən
aNunun aGot. 19 Mətekəkai hususur hən nəb̃e gail lotopat len nasoruan
siGot mai gamit gabag. Mətekəkai hususur hən nəb̃e hən nalotuan gail
mai gamit gabag, mətekəkai maienan hən nəb̃e aNunun aGot togol gail.
Mətekəkai, gol nəb̃e len nəlomito vi təban Nasub̃.[x] 20 Mətesipa tabtab vi
təban aGot aTata hən natit p̃isi, len nahəsan aMasta sidato, aYesu Kristo.

Alatmisoan gail

21 Məteriŋ gamito len navəlamit gabag husur namətahwan samito len
nəyalyalan seKristo.
22 Latpəhaṽut məttolah, məteriŋ gamit len navəlan asoamito hum
məttoriŋ gamit len navəlan Nasub̃. 23 Husur ahaṽut ehum nəkadun asoan,
eil a m̃o həni; sum̃an ŋai aKristo tovi nəkadhute, ale nəvanuan san gail
lovi niben, eil a m̃o hən galito. Ilav kuv galit dan nəsaan salito. 24 Hum
alat siYesu lotoriŋ galit len navəlan aKristo; len naṽide tomaienan, len
natit p̃isi, ivoi hən abareab gail m̃au ləb̃eriŋ galit len navəlan ahaṽut salit
gail.
25 Lalum̃an məttolah, məteləmləmas bun asoamito sum̃an ŋai aKristo
toləmas bun nəvanuan san gail, toviol hən nəmauran san m̃os galito.
26 Igol natenan hən b̃igol ləb̃evi esan səb̃on ŋai, ləb̃inor buni. Len naso-
ruan siGot igol luveveu. Ehum nasoruan siGot tovi wai aKristo tolisov
galit həni hən ləb̃iveveu.[y] 27 Igol natgalenan hən b̃esəhar nəvanuan san
gail hən ləb̃evi esan səb̃on len namənas. Ike linor buni, liyalyal, səkad
namesian o nab̃iŋb̃iŋalan o natideh tomagenan lan, səkad natideh tosa
avan ideh toləboi b̃ikel uri. Nəvanuan san gail lohum napəhaṽut togo-
mah topəhas hən b̃ilah, ale tokab vəkab vəsa, səkad natideh tosa lan.
28 Imagenan, lalum̃an məttolah, mitimasləmləmas bun asoamito hum
məttoləmas bun nibemit səb̃omito. Naulum̃an ideh toləmas bun asoan,
eləmas bun gai səb̃on. 29 Husur səkad avan ideh tomətahun bun niben
gabag. Ao, evəŋani, ekətkəta təban, sum̃an aKristo tokətkəta təban nəva-
nuan san gail. 30 Ale gidat datovi hudhut gail len niben aKristo. 31 Husur
enan, hum natosian siGot toke, “Naulum̃an dereh teriŋ atəman mai
anan hən b̃eudud mai asoan, ale aregəm sua sum̃an niben tosua ŋai.”[z]

---

[x] **5.19** Psa 33.1-3; Kol 3.16-17 [y] **5.26** Tit 3.5 [z] **5.31** Gen 2.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32 Ikad natetətan sua totibau tosusuah len natosian enan notomadhato-
si gagai. Be nukel mai gamit ke, evi nasoruan kəta tohusur aKristo mai
nəvanuan san gail. 33 Avil gamito, nukel tasi mai gamit ke, naulum̃an
timasləmləmas bun asoan hum toləmas bun gai səƀon, ale napəhaṽut
timasputsan ahaṽut san len nənauan san.

Gamit məttovi lahutai, gamit məttovi tata gail

6 1 Lahutai, mitigol husur nəsa atata mai anana artokele len Nasuƀ.
Inor hən mətƀigol ƀimagenan. 2 Len natosian siGot ike, "Geputsan
atəmam̃ mai anam̃ len nənauan sam̃." Len nakelean todaŋ gail, enan evi
nametəkav tokad na-kel-gati-an. 3 Na-kel-gati-an imaiegai ke: gəƀeputsan
atəmam̃ mai anam̃ len nənauan sam̃, "dereh natohan sam̃ tivoi, mai gitoh
tebəlav len navile a pan."[a]
4 Tata gail, samtigol naṽide tosa tabtab hən anatumit gail nəlolit ƀisa
van vəpaŋpaŋ. Avil mətehis galit hən ləƀiyar husur naƀisal tonor, ṽusan
galit m̃os naṽide tonor, naƀusanan eruenan arogəm len Nasuƀ.

Gaiug gotovi slev

5 Gaiug gotovi slev, gigol husur nəsa amasta sam̃ len navile a pan ƀike-
le. Gemətahw lan, len nəlom̃ kitin geputsani len nənauan sam̃. Gigol
husur nəsa amasta tokele hum gotogol husur nəsa aKristo tokele. 6 Gigol
tabtab həni, savi hən ƀebunusi ŋai, həhaṽur hən gaiug, be len nəlom̃
todaŋ len aKristo, gigole hum naslev san tohusur nalənonian siGot. 7 Len
nəsa gotogole, timaur mətam̃ hum gotogole m̃os Nasuƀ savi hən nəva-
nuan gail. 8 Goləboii ke Nasuƀ dereh teviol hən nakonƀurƀuran mai gidat
ṽisusua hən navoian dattogole, naut kəmas datovi slev o datsavi slev.
9 Gaiug gotovi masta, gigol timagenan; gigol tivoi hən naslev sam̃ gail.
Sagesəhob hən naslev sam̃ ke asike ƀigol husur nalənonian sam̃ gigol tisa
həni. Nau gati ke gaiug mai galito mətukad aMasta tosua ŋai totoh len
nəmav, ale naṽide san eƀitoṽ van hən nəvanuan ƀisi, ideh satile.[b]

Nahurabat nəƀalan siGot

10 Ikad nasoruan naməkot. Len Nasuƀ mai len naƀiltidaŋan san,
gaiug gidaŋ tabtab! 11 Geriŋ ƀis nahurabat nəƀalan siGot len gaiug hən
gəƀeil gəgat, naut kəmas nəhai tata setəmat gail mai nagərasian san
gail. 12 Husur datsəƀal mai nəvanuan lotokad nibelito. Avil datuƀal mai
alat lotoil a m̃o, mai alat lotokad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an datsaləboi
datƀeris gail. Datuƀal mai aƀiltidaŋan gail hən nəmargobut hən navi-
le eg a pan mai nanunun nəmargobut gail, natəmat gail len naməsav.

---

[a] **6.3** Hən naves 2-3, Exo 20.12; Deu 5.16. Ike: *Putsan atəmam̃ mai anam̃ len nənauan sam̃ hən natohan sam̃ ƀivoi, mai hən gəƀitoh ƀebəlav len navile a pan.* [b] **6.9** Deu 10.17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[13] Imagenan geriŋ nahurabat nəb̃alan siGot kavkav len gaiug. Ale len
nəboŋ nəsaan, dereh geləboi gəb̃idaŋ b̃ur alatenan lotokad nədaŋan hən
nəsaan nəboŋ ləb̃ib̃al mai gaiug. Ale nəboŋ nəb̃alan b̃inoŋ, dereh geil
gəgat sal. [14] Imaienan, geil gəgat. Gepitavis nəhau tutuṽ hən nakitinan.
Ale gesun nahurabat nəb̃alan hən nanoran, hum nasoltia toriŋ nahura-
bat metəlai len nəmabun hən b̃ipat gol niben.[c] [15] Ale len nariem̃, gevəlas
naributbut hən nautautan togəm len na-kel-uri-an tovoi hən natəm̃at
dattokade mai aGot.[d] [16] Akis gipat nadəlomian hum nasilt tovi nahudhut
nətarhai topat gol gaiug hən gəb̃eləboi gəb̃igol nəwei setəmat p̃isi lotopaŋ
ləb̃imat.[e] [17] Goləboii ke aGot ilav kuv gaiug dan nəsaan sam̃, ale nə-lav-
kuvi-an enan ehum nabəhad nəb̃alan gotoriŋi len nəkadum̃. Lav nab̃u
nəb̃alan seNunun aGot tovi nasoruan siGot hən gəb̃ib̃al həni.[f] [18] Ale len
aNunun aGot, gisor tuṽ tabtab hən na-sor-tuṽ-an mai naŋirian tiltile gail.
Gehulahul, ale gisor tuṽ tabtab m̃os nəvanuan siGot gail p̃isi. [19] Ale gisor
tuṽ m̃os ginau am. Geus aGot ke nəboŋ nəb̃isor, tilav nasoruan mai ginau
hən asike nəb̃emətahw hən nəb̃ikel natetətan hən na-kel-uri-an tovoi aGot
tokel vəhoti. [20] Ginau nusor siYesu Kristo, be nutoh len naim bəbaŋis,
lubaŋis ginau hən natsen gail sil na-kel-uri-an tovoi notokel uri. Nimaskel
uri, sanemətahw. Sor tuṽ m̃os ginau hən nəb̃igole.

Nasudəlam̃ian

[21] Nuke məteləboi natit p̃isi husur ginau mai nəsa notogole. Ale
aTikikus, aṽagw notoləmas buni len nadəlomian, todaŋ len Nasub̃ mai
nauman san, gai dereh tikel ur natit p̃isi mai gamito.[g] [22] Husur natenan
nosəvati van hən gamito, hən ke mətb̃eləboi natit gail husur ginamito, ale
hən b̃igol mətb̃eləŋon b̃ivoi am len nəlomito.
[23] Wawa gail len nadəlomian, nəlomit tikad natəm̃at. Ale na-ləmas-
buni-an totah mai nadəlomian, aGot aTata mai Nasub̃ aYesu Kristo
areviol həni mai gamito. [24] AGot teviol kəmas hən navoian mai galit p̃isi
lotoləmas bun aMasta sidato, aYesu Kristo, hən na-ləmas-buni-an topat vi
sutuai.

---

[c] **6.14** Isa 11.5, 59.17 [d] **6.15** Isa 52.7 [e] **6.16** Mat 6.13; Jon 17.15. *Nasilt* evi nahudhutar-hai top̃osp̃os lotokabut gole len nahurhub̃uluk ale gol tomosmos. Imagenan nəboŋ gotopati eləboi b̃ipat gol gaiug ale eləboi b̃igol nəhab len nəwei ideh topaŋ, b̃imat. [f] **6.17** Isa 49.2, 59.17 [g] **6.21** Uman 20.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Filippi

Naloƀulat napisulan aPol totosi van hən alat a Filippi

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Len naloƀulat egai aPol esipa hən alat a Filippi hən na-ləmas-buni-an mai naviolan salito, ale ikel mai galit napisal hən ləƀitoh len nəmauran seKristen tovoi.
APol itos naloƀulat egai van hən ase?
APol itosi van hən alat siYesu len naƀiltivile Filippi len naprovens Masetonia. Len nəyaran na-vəha-ru-an san a mo, aPol evi lan naut a Filippi, ale len naut ei lubar həni len naim bəbaŋis husur tohut natəmat dan natəbarehreh sua.
APol itos naloƀulat egai ŋais mai len naut a be?
Itosi pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 63 nəboŋ totoh len naut a Rom len naim bəbaŋis.

Len naloƀulat egai aPol idaŋ hən nakemkeman, na-il-ƀuri-an, naƀonan mai nasusumaran len nəmauran mai nadəlomian seKristen gail. Imasil ke aPol eləmas masuv hən alat siYesu len naut a Filippi. (1.1–4.23)

1) APol etuƀat hən naloƀulat san van hən alat siYesu len naut a Filippi, esipa vi təban aGot hən galito, ale isor tuv mos galito (1.1-11)
2) APol ehəhav̆ur husur nəvanuan gail lukel ur na-kel-uri-an tovoi naut kəmas gai totoh len naim bəbaŋis, ivatvat viri ke nəsa tevisi dereh tivan vəbar navoian, naut kəmas nəmauran o nəmatan san (1.12-26)
3) APol ikel mai galit ke len nəmauran salit lehusur kitin hən aKristo, gol nəsa tokele hən nav̆ide aGot tolənoni ƀipar̃par len galito (1.27–2.18)
4) APol ike tesəvat aTimoti mai aEpafrotitus van hən alat a Filippi (2.19-30)
5) Ivoi ke alat a Filippi lehusur nav̆ide siPol, likad nadəlomian len aKristo hən aGot ƀeriŋi ke linor len nəhon. APol eləŋoni ke nəlolit tikad natəmat (3.1–4.9)
6) APol esipa hən naviolan alat a Filippi lotoviol həni maii (4.10-20)
7) APol imaris kotov naloƀulat san van hən alat a Filippi (4.21-23)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na-ke-ivoi-an van hən alat a Filippi

1 1 Ginau aPol mai aTimoti namrovi slev seKristo, aYesu. Ginau nutos
naloƀulat napisulan egai van hən nəvanuan p̃isi siGot len aKristo
aYesu, len naut a Filippi.[a] Nutosi van hən naelta mai natikon gail am.
2 AGot aTəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo areviol kəmas hən navoian mai
arigol nəlomit tikad natəm̃at.

Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an

3 Nosipa vi təban aGot sagw len nəboŋ p̃isi notonau təlmam hən
gamito. 4 Akis len na-sor-tuṽ-an sagw m̃os gamit p̃isi, nusor tuṽ len
nakemkeman 5 bathut ke mətutah mai ginau len na-kel-uri-an tovoi len
nametəkav, nəmariboŋ məttoriŋ nəlomit len aYesu Kristo van vəbar
daməŋai.[b] 6 Husur nunau ləboi nategai m̃au ke, aGot totuƀat hən nau-
man tovoi sua len gamito, gai dereh tigolgole van van tihav len nəboŋ
siYesu Kristo.[c] 7 Inor hən notonau gamit p̃isi maienan, bathut notoləmas
bun gamit len nəlogw. Husur ke len naim bəbaŋis notohtoh lan, mai len
nəboŋ notokel nakitinan husur na-kel-uri-an tovoi mai notoṽusan koti ke
tokitin, gamit p̃isi mətukatəp̃ol len navoian aGot toviol kəmas həni mai
ginau.[d] 8 AGot eləboi ƀikel koti ke notoləŋon masuṽ hən nəƀeris gamito
len na-ləmas-buni-an togəm len nəlon aYesu Kristo.
9 Ale nusor tuṽ maiegai ke: na-ləmas-buni-an samit tetibau van am len
naləboian mai na-bunus-ləboi-an p̃isi hən nakitinan. 10 Imaienan dereh
məteləboi mətƀekuṽol hən nap̃isal tovoi buni, hən mətƀiveveu hən asike
ƀikad natideh tosa avan ideh toləboi ƀikel husur gamito van vəbar nəboŋ
seKristo. 11 Mətepul hən naṽit nanoran len aYesu Kristo hən nəvanuan
gail ləƀeputsan mai sal suh nəyalyalan siGot.

Na-kel-uri-an ivan, naut kəmas nə-baŋis-aPol-an

12 Bathudud nadəlomian, nuke mətelə̃boii ke, nəsa tovisi hən ginau
esusupah mai na-kel-uri-an tovoi hən ƀibar nəvanuan p̃isi. 13 Husur enan
nasoltia p̃isi lotokətkəta kəkol hən naim seSisa, mai nəvanuan p̃isi am,
loləboi buni ke, nutoh len naim bəbaŋis sil aKristo.[e] 14 Ale bathut natsen
tobaŋis gat ginau, nəbathudud nadəlomian isoƀur loil gəgat len Nasuƀ.
Gagai, len na-il-ƀuri-an tosəhor ta m̃o, ləsamətahw hən ləƀikel ur naso-
ruan siGot.
15 Ekitin ke galit galevis lukel ur aKristo sil lototaƀulol bulos ginau mai
lotopul hən naṽitṽituhan, be galevis am lukel uri len naləŋonian tovoi.
16 Lukel uri len na-ləmas-buni-an husur loləboii ke aGot itabtabuh len
ginau hən nəƀeil gəgat, nəƀikel kot na-kel-uri-an tovoi. 17 Alat lototaƀulol

---

[a] **1.1** Uman 16.12 [b] **1.5** Uman 16.12-40 [c] **1.6** 1Kor 1.8 [d] **1.7** 2Kor 7.3; Flp 1.13
[e] **1.13** Uman 28.30; Efe 3.1, 4.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ləsakel ur kot aKristo, avil lukel uri hən ləƀipatpat galit məhat husur lunau ke lemədas ginau gagai nəboŋ natsen tobaŋis gat ginau. 18 Be savi natideh! Ivoi ŋai ke len naƀisal ƀisi, naut kəmas nagəgərasan o nakitinan len nəlolito, lukel ur aKristo. Ale husur enan nukemkem.

Dereh nikemkem tabtab, 19 husur noləboii ke, len na-sor-tuṽ-an samito mai na-vi-tarhəte-an seNunun aYesu Kristo, nəsa tovisi hən ginau dereh tevi ƀisal hən nəƀimakuv. 20 Len na-ləŋon-buni-an sagw nuvatvat viri ke səkad natideh ƀigol nahurugw ƀisa, avil nuvatvat viri ke nəlogw teil ƀuri gagai sum̃an akis, hən ke, len natit ƀisi nəƀigole, nisal suh a Kristo, naut kəmas nəmauran o nəmatan sagw. 21 Husur len nabunusian sagw, nəmauran sagw evi seKristo ale nəƀimat, ivoi masuṽ am. 22 Be nəƀitoh tabtab maiegai len navile eg a pan, dereh nauman sagw tiṽan am. Nilekis hən gəlar ta be? Nəmauran o nəmatan? Nəsənau ləboii. 23 Gəlar ƀisi arulevlev hən ginau. Noləŋon masuṽ həni ke neriŋ nəmauran egai hən nəƀimat hən nəƀitoh mai aKristo, husur natenan ivoi ƀisi am hən ginau. 24 Be ivoi am hən gamito ke nitoh tabtab maiegai len nibegw. 25 Ale husur nunau ləboi natenan, noləboii ke nitoh van, nitah tab mai gamit m̃os napulan samit len nadəlomian mai nakemkeman. 26 Imagenan, nəboŋ nəƀitoh mai gamit tətas, dereh məteləboi mətƀisal suh aYesu Kristo səhor ta m̃o, bathut nəsa togole hən ginau.

27 Be natsua, naṽide hən nəmauran samit timasnor hən na-kel-uri-an tovoi seKristo, hən ke naut kəmas nəƀegəm ris gamito o nəƀitoh a tut dan gamito, dereh nesəsəloŋ həni ke mətoil gəgat sum̃an məttosua ŋai ale len nəlomit tosua mətuƀal tabtab m̃os nadəlomian hən na-kel-uri-an tovoi. 28 Samtemətahw len aenemi samito gail; tah gat nəlomito. Nəboŋ mətƀeil gəgat, aenemi samit dereh leləboi səhoti ke aGot dereh tigol limasig buni be tilav kuv gamit dan nəpanismen hən nəmasigan enan. 29 Husur aGot eviol kəmas hən nadəlomian len aKristo mai gamito, wake eviol kəmas həni am ke məttoləŋon isa vəsa m̃osi, 30 husur gagai mətutoh len nəƀalan toƀitoṽ hən nəƀalan məttorisi ke notodaŋ ƀuri a m̃o. Evi nəƀalan məttosəsəloŋ həni gagai ke notodaŋ ƀuri sal.[f]

Gol tətoṽ hən aYesu nəlon tomədau, sənau gai

2 1 Datoləŋon ivoi am len nəlodato len naƀonan mai aYesu, na-ləmas-buni-an san etəŋov nəlodat vi pan, datukad naƀonan len aNunun, nəlon aYesu itaŋis gidato, ilolosa hən gidato. 2 Husur natgalen ƀisi, mitimaskad nənauan tesua ŋai, məteləmas bun gabag hən gamito, mitikad nəlomit tesua, mitikad naləŋonian tesua ŋai. Mətƀigol natgalenan, dereh mitigol ginau nepul səsəhov hən nakemkeman. 3 Samtehusur naləŋonian samit səƀomit ŋai, samtipatpat gamit səƀomit məhat, avil len nəlomit tomədau hum məttovi ut kəmas, gamit

[f] **1.30** Uman 16.19-40

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ideh, tinau ideh am hum totibau səhor gai. 4 Gamit ṽisusua satinau nəsa tovoi
hən gai səƀon ŋai be tinau nəsa tovoi hən nəvanuan tile gail am. 5 Mitimaskad
nənauan top̃itoṽ hən nənauan aKristo aYesu tokade, ke:
6 Naut kəmas tokad naƀoruan siGot, naut kəmas tovi aGot,
sənau ke tonor hən ƀetəgau gat nap̃itp̃itoṽan mai aGot.[g]
7 Be eriŋ gaƀulan nəhes toṽati mai nəyalyalan san,
ilav naƀoruan sinaslev sua,[h]
egəm vi vanuan sum̃an nəvanuan gail,
ikad nənahənah hən nəvanuan.
8 Igol nəlon eməda u, sənau gai gabag,
igol husur p̃is nəsa aGot tokele,
naut kəmas togol nəmatan san.
Be savi nəmatan ŋai, imat ebun len nəhai balbal.
9 Imagenan aGot eputsani vi lan namilen toyalyal a məhat p̃isi,
eviol maii hən nəhes toyalyal
səhor nəhes p̃isi,
10 hən ke nahəsan aYesu ƀigol natit p̃isi ləƀetəŋedur,
len nəmav mai len navile a pan mai len naut nəmatan,
11 mai nabuŋolit p̃isi lisor vəhoti ke,
aYesu Kristo evi Masta,
hən ləƀisal suh nəyalyalan siGot Tata.[i]

Mitigol nəsa tonor hən nəvanuan gail ləƀetətoṽ həni

12 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, natgalen ləƀimaienan, len nəlomito mitidaŋ len aGot, len namətahwan hən nəyalyalan san, mətehisi hən mətƀigol nəsa
tonor hən nəmauran aGot tolav kuv gamit dan nəsaan samito m̃osi. Mitigol nat-
galegai sum̃an məttogol akis hən nəsa notokele, (savi nəboŋ nototoh mai gamit
ŋai, be nəboŋ nəsatoh). 13 Husur evi aGot toum len gamito. Igol nalənonian
samit inor hən esan mai igol mətoləboi mətƀigol husur nalənonian enan san.
14 Len natit p̃isi mətƀigole, mitigole, samtikoblen, samteṽitṽituh, 15 hən
asike ƀikad natideh tosa avan ideh toləboi ƀikel husur gamito. Len
nəmauran samito mitiveveu ŋai, namesian teƀuer, sum̃an anatun aGot
gail, naut kəmas navile a pan nəmargobut məttotoh lan, topul hən nəva-
nuan nəlolit tokaƀkaƀur, topul hən nəsaan.[j] Be gamit mitimasm̃ial hum
nam̃ial lotom̃ial len margobut hən navile a pan, 16 nəboŋ məttotəgau gat
nasoruan hən nəmauran. Mətƀimaienan, len nəboŋ seKristo dereh neləboi
nəƀisor sal suh ginau ke nəsəgam soƀuer, nəsaum soƀuer.
17 Avil naut kəmas leƀigol nəƀimat, naut kəmas nəda hagw ƀisel hum
nəwain ahai tutumav toƀiri len naviolan totutumav həni van hən aGot,

---

[g] **2.6** Jon 1.1, 5.18 [h] **2.7** Isa 52.13–53.12; Mat 20.28 [i] **2.11** Hən naves 10-11, ris Isa 45.23 [j] **2.15** Deu 32.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nohəhaṽur. Gamito, mətukad nadəlomian len aKristo ale mətoviol kavkav
hən gamito mai aGot hən mətƀigol nəsa tolənoni. Ehum ahai tutumav
toviol kavkav hən naƀuluk totutumav həni van hən aGot. Husur ke noto-
viol kavkav hən ginau mai aGot ale gamit məttoviol kavkav hən gamito
mai aGot, naut kəmas ləƀigol nəƀimat, nukemkem, nuƀon mai gamit p̃isi
len nahəhaṽuran.[k] 18 Sum̃an ginau, gamit am mitimashəhaṽur, ƀon mai
ginau len nakemkeman.

ATimoti mai aEpafrotitus

19 B̃evi nalənonian siNasuƀ, nuvatvat viri ke asike dareh nesəvat
aTimoti van hən gamito. Ale nəboŋ ƀetəlmam nəlogw tevi pan len nəsa
ƀikel uri husur gamito. 20 Nəsəkad avan ideh sum̃an aTimoti toləmas bun
gamito, tonau masuṽ hən gamito hum ginau. 21 Husur galit am lumasulsul
hən natit salit gail səƀolit ŋai, savi natit gail siYesu Kristo. 22 Gamit mətо-
ləboi aTimoti tia, naƀoruan san tovoi, mai nauman san tovoi, husur eum
mai ginau len nauman hən na-kel-uri-an tovoi hum tovi natətai toum mai
atəman. 23 Imaienan nuvatvat viri ke, nəboŋ nəƀeləboi nəsa ƀevisi hən
ginau, len nəboŋ en ŋai dereh nesəvat aTimoti van hən gamito. 24 Avil len
Nasuƀ nodəlomi ke, ginau gabag m̃au dereh nivan hən gamito.
25 AEpafrotitus evi ahai pispisul samito məttosəvati hən ƀevi tarhət
sagw. Evi wawa nadəlomian sagw toƀon mai ginau len nauman, toƀon
mai ginau len nəƀalan hum nasoltia. Be len nəboŋ egai ginau m̃au nunau
ke nəƀesəvati van hən gamit bai.[l] 26 Husur eləŋon masuṽ hən ƀeris
gamito ale eləŋon isa husur məttosəsəloŋ həni ke toməsah. 27 Nokitin ke
eməsah habat, pəpadaŋ imat. Be nəlon aGot itaŋisi, savi gai ŋai be nəlon
itaŋis ginau am hən asike nəƀikad nalolosaan vəsa batbat tomaienan.
28 Ŋa nənauan sagw idaŋ am hən nəƀesəvati van hən gamito, hən ke,
nəboŋ mətƀerisi, mitikemkem ale hən nəlogw asike ƀetuhatuh maiegai
am. 29 Nəboŋ ƀibar gamito, kel nahəhaṽuran samit maii len nakemke-
man hum awawa samit len Nasuƀ. Nəvanuan lotosum̃an gai, məteputsan
galito len nənauan samito, 30 husur pəpadaŋ imat m̃os nauman seKristo.
Nəmauran san pəpadaŋ imasig hən ƀevi tarhət sagw, gel gamit mətto-
dədas mətƀigole.

Nanoran tokitin

3 1 Bathudud nadəlomian sagw, nuke nisor len natsua tile am.
Mitikemkem len naƀonan samit mai Nasuƀ. Savi natideh hən

---

[k] **2.17** 2Tim 4.6. Datoləboi datƀikel namilen len nasoruan top̃itol maiegai: Nəboŋ notokel ur na-kel-uri-an tovoi mai gamito, mətodəlomi, ale mətoviol hən nəmauran samito mai aGot hən mətƀigol nəsa gai tolənoni. Imagenan, naut kəmas ləƀigol nəƀimat sil na-kel-uri-an tovoi enan, nukemkem, nuƀon mai gamit p̃isi len nahəhaṽuran. [l] **2.25** Flp 4.18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ginau hən nəƀitos nategai tətas; be nutosi hən ƀihavhav gol gamito.
2 Mətelələgau. Mitinaunau nəvanuan lotosum̃an alat ləsəkad nadəlomian.
Nokis galit hən nalipah. Lovi vanuan nəsaan, lotoke mitikad na-tiv-dalu-
si-an.[m] 3 Husur gidato boh datukad na-tiv-dalusi-an tokitin. Evi gidat
dattolotu len aNunun aGot, dattosor sal suh nəsa aKristo aYesu togole
m̃os gidato. Be datsəkad nadəlomian len na-tiv-dalusi-an nəvanuan ƀigole
hən nibedato mai naṽide hən nalotuan. 4 Naṽide galenan tagol nəvanuan
lətanor, ginau nətanor magenan. Avan ideh ƀinau ke ƀeləboi ƀeil gəgat
len nəsa togole, ginau nosəhori. 5 Husur nukad na-tiv-dalusi-an len nəma-
riboŋ tomələvtor sagw,[n] lupas ginau len nəpasusan seIsrael, len nahəmar
aPenjamin, novi aIpru len nəbathuyah aIpru gail. Tarhət nalo siMoses,
novi naFarisi.[o] 6 Tarhət na-il-gəgat-an sagw, nudaŋ len nəsa notonau ke
aGot tolaŋoni, ŋa nomədas tabtab hən alat siYesu.[p] Tarhət nanoran, nohu-
sur masuṽ hən nakelean todaŋ seJu gail, nəsaƀur kotovi boŋ ideh. 7 Avil
natgalenan, a m̃o nunau ke lotovi natite, be gagai nunau səhoti ke, lovi
ut kəmas bathut nəsa aKristo togole. 8 A məhat hən natenan, nunau səhot
natit p̃isi ke tovi ut kəmas nəboŋ notonənoṽ həni mai nasəhorian hən
na-ləboi-aYesu-Kristo-an, tovi aMasta sagw. Bathut gai, natit p̃isi imasig
dan ginau. Len nabunusian sagw ehum natit p̃isi tovi pahsago hən nəƀevi
seKristo, 9 hən nəƀiƀon maii, hən nəƀevi esan kavkav. Nəsəkad nanoran
len ginau səƀogw togəm len na-gol-husur-nalo-an. Be nanoran notokade
len nəhon aGot egəm len nadəlomian len aKristo. 10 Nuke neləboi aKristo
mai nədaŋan hən na-le-məhat-an san. Nuke niƀon maii len na-ləŋon-
isa-an vəsa san, ale gəm sum̃an gai len nəmatan san 11 hən nəƀikad
na-le-məhat-an dan nəmatan.

Van vəbari

12 Nəsəmaienan sal, nəsaveveu kavkav sal. Be nohisi hən nəƀegəm sum̃an
aKristo aYesu, gai totəgau gat ginau m̃os natenan. 13 Bathudud nadəlomian
gail, nəsənau ke notosum̃an aKristo kavkav sal, avil nunau m̃os natesua
ŋai: len nəgamgaman hən nəmauran sagw, nəlogw iboŋboŋ hən natit gail
topat a tahw tia, nugam tabtab m̃os natit gail ƀipat a m̃o. 14 Nugam tabtab
len nəgamgaman m̃os nəƀikad nasəhorian lan, nəƀibar nagilen ale nəƀilav
naviolan, aGot tokis ginau len aKristo aYesu vi lan nəmav m̃osi.
15 Imaienan, gidat p̃isi dattomatmatu len nəmauran sidat len aKristo,
ivoi ke datigam maienan. Nənauan samit ƀetile, nategai am, aGot dereh

---

[m] **3.2** Len naut egai, aPol isor husur nəvanuan galevis lotoke nəvanuan limaskad na-tiv-dalusi-an hən ləƀimakuv dan nəsaan salito, sum̃an naJu gail ta m̃o. [n] **3.5** Gen 17.12
[o] **3.5** Uman 23.6, 26.5; Rom 11.1. Nəboŋ aPol toke *novi naFarisi,* namilen ke tohushusur nalo gail. NaFarisi gail lugol husur nalo siMoses mai nalo seJu gail, ludaŋ len nalo galenan. [p] **3.6** Uman 8.3, 22.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tigol tiƥarƥar mai gamito. 16 Avil nəmauran sidat timasnor hən nakitinan
aGot togol toƥarƥar mai gidat tia.
17 Bathudud nadəlomian, mitigol tətoṽ hən ginau, ale mətebunus vah-
vahur alat lotohusur naṽide hən nəmauran namttogole m̃os gamito.
18 Husur ikad isoƀur lototoh sum̃an lotovi enemi hən na-kel-uri-an tovoi
hən nəmatan seKristo len nəhai balbal. Ginau nusor vəha-soƀsoƀur husur
galit mai gamit tia, ale gagai nutaŋ nəboŋ notokel tasi. 19 Nəmauran salit
ivan vəmasig vi sutuai, nagot salit evi nalənonian hən nibelit ŋai, loṽiv
hən nəsa nahurulit təsa sile, ale lunau nəmauran egai ŋai len navile a
pan. 20 Avil gidat, datovi uleMav gail. Ale datutoh vir avan sua ƀegəm len
nəmav hən ƀilav kuv gidat dan nəpanismen topat vir alat ləsariŋ nəlo-
lit len aGot. Atenan evi Nasuƀ aYesu Kristo. 21 Husur, len nədaŋan san
toləboi ƀigol natit ƥisi ƀipat pipihabəlan, dereh aYesu tegəgel hən nibedat
lotovi ut kəmas, hən ləƀesum̃an niben toyalyal, aGot tolavi maii.

4 1 Imaienan, bathudud nadəlomian, məteil gəgat len Nasuƀ. Noləmas
bun gamito, noləŋon masuṽ ke neris gamito. Mətugol nukemkem,
noṽiv hən gamit məttohum naviolan notosəhori.

Nənauan məkot siPol

2 Euotia mai aSintike, noŋir gamər ke samrepəpehw am be məregəm
sua len na-ləŋon-husuri-an len aMasta saməru. 3 Evoi, nous gaiug am,
gotovi vanuan nauman kitin, gotoƀon mai ginau len nauman, ke gevi
tarhət səlaru.[q] Husur aroum idaŋ mai ginau len na-kel-uri-an tovoi, gəla-
ru mai aKlement mai galit am lotoum mai ginau, nahəsalit lotopat len
naloƀulat hən nəmauran.
4 Mitikemkem tabtab len naƀonan samit mai Nasuƀ, nukel tətas həni,
mətehəhaṽur masuṽ!
5 Mitigol ke nəmauran samito tomədau, tiƥarƥar hən nəvanuan ƥisi
ləƀeris ləboii. Nasuƀ egəm pəpadaŋ! 6 Samtinau masuṽ hən natideh, avil
kel natit ƥisi mai aGot len nasipaan. Len na-sor-tuṽ-an mai naŋirian, us
aGot hən nəsa məttopar.[r] 7 Ale aGot tigol nəlomit tikad natəm̃at tosəhor
na-ləboi-səhoti-an ƥisi. Natəm̃at enan tekətkəta gol nəlomito mai nənauan
samito len aYesu Kristo.
8 Len nə-maris-kotovi-an sagw, bathudud nadəlomian, mitigol nənauan
samit tepul hən natgaleg tovoi: tepul hən nəsa tokitin, nəsa tonor hən
naƀoruan tovoi, nəsa tonor, nəsa toveveu səkad natit tosa lan, nəsa togol
aGot mai nəvanuan lotohəhaṽur, mai nəsa nəvanuan gail lotosor husu-
ri ke tovoi. Natideh ƀivoi, natideh ƀinor hən aGot ƀisal suhi, mitinau
natideh tomaienan. 9 Mitigolgol natit ƥisi notoƥusan həni, notolavi mai

---

[q] **4.3** Len naut egai, nəboŋ toke *nəvanuan nauman kitin,* nəvanuan galevis lotokad namiti-
sau hən nasoruan siGot, lunau ke tovi nəhes sua tovi *Susukos.* [r] **4.6** Mat 6.25-34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gamito; natit p̃isi məttosəsəloŋ hən notokele, məttoris notogole. Mətb̃igo-
le, aGot toviol hən natəm̃at mai gamito, dereh titah mai gamito.

Sipa hən naviolan

10 Len nəmauran sagw len Nasub̃ nukemkem habat, husur naut kəmas
nototoh a tut dan gamit tobəlav tia, gagai mətosəvat na-vi-tarhəte-an gəm
hən ginau, mətunau ginau tətas am. Nəsake nəlomit toboŋboŋ hən ginau,
be mətodədas mətb̃isab̃ nap̃isal ideh hən mətb̃ekətkəta təban ginau.
11 Nəsakəmaienan husur notom̃idol, aoa, len nəmauran sagw noləboi
səhoti ke nohəhaṽur hən nəsa notokade ŋai. 12 Nutoh ləboi nəmauran
hən nə-par-tite-an tia, nutoh ləboi nəmauran hən na-pul-hən-natite-an
tia. Nusab̃ natsua tosusuah dan nəvanuan gail. Nusab̃ nəmauran hən
nahəhaṽuran, naut kəmas natideh b̃evisi. Noləboi nəb̃itoh b̃ivoi naut
kəmas nəb̃epul o nəb̃imalkəkat, naut kəmas nəb̃epul hən natite o nəb̃ipar
tite. 13 Noləboi nəb̃igol natit p̃isi len nədaŋan seKristo togol notodaŋ am.
14 Be mətugol ivoi nəboŋ məttovi tarhət sagw len na-ləŋon-isa-an sagw.
15 Gamit alat a Filippi, mətoləboii ke, nəboŋ notoriŋ naprovens
Masetonia ei, nəboŋ nototub̃at kel na-kel-uri-an tovoi, len alat siYesu p̃isi,
gamit səb̃omit ŋai mətulav naviolan mai ginau.[s] 16 Husur nəboŋ nototoh
len naut a Tessalonika ale notom̃idol, mətoviol gəm hən ginau vəha-
ru.[t] 17 Nəsakəmaienan hən nəb̃eus naviolan ideh. Aoa, nuke aGot teris
navoian samit ale tisah tuan naviolan m̃os gamito. 18 Be gagai nukad natit
p̃isi, nubaŋ tite. Nopul hən natgalenan husur aEpafrotitus ilav mai ginau
tia naviolan məttoviol həni mai ginau. Naviolan galenan lohum naviolan
məttotutumav həni, nəb̃on tosusau van hən aGot, lotonor hən nəsa gai
tohəhaṽur həni.[u] 19 Ale, aGot egaii sagw, len natit tosob̃ur gai topul həni,
len aYesu Kristo, dereh gai tilav mai gamito natit p̃isi məttom̃idol həni.
20 Nə-sal-suhi-an tivan hən aGot aTəmadato toyalyal van vi sutuai sutuai.
Ganan.

Na-ke-ivoi-an məkot gail

21 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai galit p̃isi lotokad nadəlomian len
aKristo aYesu. Nəbathudud nadəlomian lototoh mai ginau luke, “Ivoi,”
mai gamito. 22 Nəvanuan p̃isi siGot luke, “Ivoi,” mai gamito; len galito,
alat lotosuh len naim seSisa am lukele.[v]
23 Navoian aYesu Kristo toviol kəmas həni tipat len nanunumito. Ganan.

---

[s] **4.15** 2Kor 1.16 [t] **4.16** Hən naves 15-16, ris Uman 17.1; 2Kor 11.9 [u] **4.18** Exo 29.18; Flp 2.25
[v] **4.22** Flp 1.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kolosse

Naloƀulat napisulan aPol totosi van hən alat a Kolosse

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi hən nəsa?
Itosi hən ƀeṽusani ke aYesu iyalyal masuṽ səhor bun nədaŋan mai na-il-a-m̃o-an gail p̃isi. Ale len aYesu datukad p̃is nə-lav-kuvi-an dan nəsaan.
APol itos naloƀulat napisulan egai van hən ase?
Itosi van hən alat siYesu len naut a Kolosse.
APol itos naloƀulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 62 nəboŋ totoh len naim bəbaŋis len naut a Rom.

Len naut a Kolosse ikad ahai p̃usan galevis lotogəras alat siYesu ei. Ahai p̃usan gəgəras galenan lukel mai alat siYesu ke limaskad na-tiv-dalusi-an. Lukel ke limashusur nalo seJu tokai tas nəhanian galevis. Lukel ke limaslotu hən aŋel gail mai limashusur nap̃usanan gail lotosusuah. Logəras alat siYesu ke limasgol natgalenan hən aGot ƀilav kuv galit dan nəsaan salit gail. Nəboŋ aPol tosəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur nap̃usanan galenan, itos naloƀulat napisulan egai van hən alat siYesu a Kolosse hən ləƀeləboi nakitinan.

1) APol mai aTimoti arukel na-ke-ivoi-an səlaru van hən alat siYesu a Kolosse (1.1-2)
2) Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an (1.3-12)
3) AGot igol ke, alat a Kolosse lukad navoivoian maii len nəmatan seKristo. AKristo iyalyal səhor nədaŋan mai na-il-a-m̃o-an gail p̃isi. APol eum idaŋ m̃os galito (1.13–2.5)
4) Limastoh sum̃an lotoƀon mai aKristo, avan ideh sategəras galito. Be limasləŋon masuṽ hən natit len nəmav. Natit p̃isi ləƀigole limasgole len naṽide aYesu ƀehəhaṽur həni (2.6–3.17)
5) Nəmauran lohoim timasnor hən ƀigol Nasuƀ ƀehəhaṽur. Lisor tuṽ tabtab, lisor tuṽ m̃os aPol. Nasoruan salit tepul hən navoian gol alat ləsəkad nadəlomian leləŋoni (3.18–4.6)
6) Nə-maris-kotovi-an (4.7–4.18)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na-ke-ivoi-an van hən alat a Kolosse

1 1 Ginau aPol, aGot tolekis hən ginau hən notogəm vi hai pispisul
siYesu Kristo, ginau mai aTimoti tovi aṽagw len nadəlomian, 2 nam-
rutos nalob̃ulat napisulan egai van hən alat siGot len naut a Kolosse.
Gamit mətovi bathudud nadəlomian len aKristo məttodaŋ len a Got.
AGot aTəmadato teviol kəmas hən navoian mai gamito, teriŋ natəm̃at len
nəlomito.

Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an

3 Akis namrosipa vi təban aGot, aTəman aMasta sidato, aYesu Kristo,
nəboŋ namrtosor tuṽ m̃os gamito. 4 Namrosipa magenan husur nam-
rosəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur nadəlomian samito len aKristo aYesu,
mai na-kel-uri-an ke məttoləmas bun nəvanuan p̃isi siGot. 5 Nadəlomian
mai na-ləmas-buni-an enan, mətukade husur mətuvatvat vir nəsa aGot
toutaut həni m̃os gamito len nəmav, tub̃at len nəboŋ məttosəsəloŋ hən
nakitinan hən na-kel-uri-an tovoi, van vəbar daməŋai.[a] 6 Len naut p̃isi
len navile a pan na-kel-uri-an tovoi ehum nəhai tovi məhat, toṽan.
Evivi məhat ale iṽan, egəgel hən nəmauran sinəvanuan gail. Len naṽide
tomaienan, len nəboŋ məttosəsəloŋ həni metəkav, nəboŋ məttoləboi
səhot nakitinan husur navoian aGot toviol kəmas həni, evivi məhat,
iṽan, egəgel hən nəmauran samito. 7 Namrunau aEpafras namrtoləmas
buni tovi slev seKristo hum ginaməru. Evi gai tokel na-kel-uri-an tovoi
mai gamito, ale eum idaŋ seKristo m̃os gamito.[b] 8 Gai boh isor mai
ginaməru husur na-ləmas-buni-an samito aNunun aGot toviol həni mai
gamito.

9 Imagenan, nəboŋ namrtosəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur gamito,
namrusor tuṽ tabtab m̃os gamito. Namrous aGot hən b̃igol mətb̃epul hən
naləboian hən naləŋonian san, len namitisau hən nəmauran tonor mai
naləboian togəm len aNunun. 10 Namrous natgalen hən nəmauran samit
b̃eputsan nahəsan aGot, ale hən mətb̃igol b̃eməhaṽur hən gamito len natit
p̃isi. Namrusor tuṽ ke, len nəmauran samito mai len natit p̃isi mətb̃igole
mitiṽan hən naṽit tovoi, ale məteləboi bun aGot am tabtab. 11 Namrusor
tuṽ ke mitidaŋ am len nab̃iltidaŋan san toyalyal hən mətb̃idaŋ b̃ur
nəmauran b̃idaŋ, toh mədau b̃ebəlav, naut kəmas nəvanuan gail ləb̃igol
mətb̃eləŋon b̃isa vəsa. Be nəboŋ mətb̃imagenan, mitikemkem. 12 Len nat-
galen p̃isi, akis mətesipa vi təban aGot Tata togol məttonor, hən mətb̃ikad
nahudhut nəsa aGot totəgau gati m̃os alat lotovi esan len natohan pipiha-
bəlan len nam̃ial san. 13 AGot ilav kuv gidato dan navəlan nəmargobut,
ale ilav gidato vi lan natohan pipihabəlan aNatun, aNatun gai toləmas

---

[a] **1.5** 1Kor 13.13 [b] **1.7** Kol 4.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

buni.[c] 14 Len nəmatan siNatun datukad nəmakuvan sidato, eruƀat nəsaan
sidat gail.[d]

AKristo ilav namilen tovi a məhat p̃isi

15 Datoləboi datƀeris aKristo tolav kot aGot datsaləboi datƀerisi, aKristo
iv̄at nəhes tosəhor natit p̃isi aGot togole.[e] 16 Husur len aKristo, aGot eum
hən natit p̃isi len nəmav mai len navile a pan.[f] Eum hən natit datoləboi
datƀeris gail mai natit datsaləboi datƀeris gail. Namilen ke igol alat lotoil
a m̃o tiltile gail mai alat lotokad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an, naut kəmas
aŋel, nanunun nəmargobut, natəmat, mai aƀiltiŋel gail. Natit p̃isi, aGot
eum hən gail len aKristo, eum hən gail m̃os aKristo. 17 Nəboŋ aGot saum
hən natideh sal, aKristo itoh sutuai tia, ale len gai natit p̃isi esuh husur
nədaŋan san etəgau gat gail. 18 Imaienan, gai ŋai eil a m̃o hən nəvanuan
san gail. Ale nəvanuan san gail lohum niben, aYesu evi nəkadun. Gai evi
natuƀatan mai nametəkav hən na-le-məhat-an dan nəmatan hən tokad
namilen toyalyal səhor ideh am. 19 Husur aGot ehəhav̄ur hən gai kavkav
totoh len aNatun. 20 Ale len aNatun, aGot igol natit p̃isi lukad navoivoian
maii tətas, natit gail len navile a pan mai natit gail len nəmav. AGot igol
gail p̃isi lukad natəm̃at maii len nəda hiNatun tomat len nəhai balbal.[g]
21 A m̃o len nəmauran samito mətutoh a tut dan aGot, len nənauan
samito mətuvi enemi san gail bathut nav̄ide tosa vəsa samito. 22 Naut
kəmas natgalenan, aGot igol mətukad navoivoian maii len nəmatan hən
niben aNatun. Igole hən ke nəboŋ mətƀeil len nəhon, dereh tisaƀ səhot
gamit hum ke məttoveveu buni, hum mətsəkad nəsaan ideh ale nəva-
nuan gail lodədas ləƀikel natideh ƀisa husur gamito. 23 Be mitimasdəlom
nakitinan enan tabtab, il gəgat lan. Samterus dan nə-vatvat-viri-an hən
na-kel-uri-an tovoi məttosəsəloŋ həni. Na-kel-uri-an tovoi enan iperŋan
naut p̃isi len navile a pan, ale ginau, aPol, aGot itabtabuh len ginau hən
nəƀikel uri.

Nauman siPol m̃os alat siYesu

24 Gagai nukemkem len na-ləŋon-isa-vəsa-an sagw m̃os gamito. Na-
ləŋon-isa-vəsa-an aKristo toriŋi hən nəƀikade len nibegw, nudaŋ ƀuri
van van hən ƀihav m̃os alat siYesu lotosum̃an niben.[h] 25 Ginau nogəm vi
vanuan nauman hən nəƀevi tarhət silat siYesu husur aGot eriŋ nauman
hən nəƀevi tarhət samito len navəlagw. Igole hən nəƀikel ur nasoruan
siGot kavkav mai gamito. 26 Esusuan nasoruan enan san dan nəvanuan
gail sutuai van vəbar nəboŋ ta dameŋai hən lototətan həni, be gagai ikel

---

[c] **1.13** Luk 22.53 [d] **1.14** Efe 1.7 [e] **1.15** 2Kor 4.4; Jon 1.1-3, 18 [f] **1.16** Jon 1.3; Kal 4.3
[g] **1.20** Efe 2.16 [h] **1.24** Ehum na-ləŋon-isa-vəsa-an siYesu igol alat siYesu lukad nəpasian veveu ale len nav̄ide tomaienan, na-ləŋon-isa-vəsa-an siPol igol lovivi məhat, lotibau.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

vəhoti mai nəvanuan san gail. 27 Husur aGot ehəhaṽur hən tokel vəhot
nəyalyalan topul len nə-nau-utaut-an san tosusuah, nə-nau-utaut-an san
ƀevi tarhət silat ləsavi Ju. Nə-nau-utaut-an siGot imagegai ke: aKristo
itoh len gamit mətsavi Ju, gol ke məttovatvat vir mətƀevi lan nəyalyalan
siGot. 28 Namtukel ur aKristo mai nəvanuan p̃isi, namtukai tas naṽide
tosa, namtoṽusan galit len namitisau hən nəmauran tonor hən ke, nəboŋ
ləƀeil len nəhon aGot, limatmatu len navoivoian lotokade mai aKristo.
29 Natenan, noum idaŋ m̃osi, noum taltal lan len naƀiltidaŋan seKristo
toum len ginau.

2 1 Nuke məteləboii ke notoum, notoƀal m̃os gamit mətsaris ginau sal,
gamit mai alat siYesu len naƀiltivile Laotisea mai nəvanuan nadəlo-
mian p̃isi ləsaris ginau sal.[i] 2 Noum idaŋ magenan hən ləƀeləŋon ƀivoi am
len nəlolito mai hən ləƀesua len na-ləmas-buni-an. Nugole hən ləƀeləboi
buni, ləƀeləboi kavkav hən nə-nau-utaut-an siGot tosusuah, tovi aKristo
səƀon. 3 Na-voi-buni-an p̃isi hən naləboian mai namitisau hən nəmauran
tonor esusuah len aKristo səƀon.

4 Nokəmaienan mai gamito hən asike avan ideh ƀegəras gamito len
nasoran gəlgəlan san togomah buni. 5 Husur, naut kəmas nibegw satoh
mai gamito, len aNunun aGot ehum nototoh mai gamito. Nohəhaṽur hən
naṽide tonor samito mai nadəlomian samit todaŋ len aKristo.

Məteriŋ nəlomit kavkav len aKristo

6 Imagenan, sum̃an məttoriŋ nəlomit len aKristo, AYesu, ke tovi Masta
samito, gamit, mititoh tabtab lan. 7 Mititoh tin lan hum nəhai tokad
nəharhəte tokir vi pan, gol nəbathute itov vi məhat, idaŋ. Nadəlomian
samit tidaŋ tabtab am hum notop̃usan həni tia. Mətepul masuṽ hən
nasipaan.

8 Samtidam̃ hən avan ideh ƀesəhar gamit hum naslev len namitisau
gəgəras toƀəƀesw, togəm len naṽide sinəvanuan mai nəbathut nəda-
ŋan gail sinavile a pan, be sagəm len aKristo.[j] 9 Husur aKristo egəm vi
vanuan, ale aGot kavkav itoh len niben. 10 Ale len aKristo, aGot igol gamit
mətogəm kavkav. AKristo, gai ikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən aŋel
mai natəmat p̃isi lotokad nədaŋan mai na-il-a-m̃o-an.

11 Len aKristo mətukad na-tiv-dalusi-an, savi na-tiv-dalusi-an nəvanuan
ideh togole hən ləƀetiv dalus nahurhuben, be aKristo etiv dalus naƀoruan
nəsaan samito. 12 Husur nəboŋ məttobaptais ehum məttomat, lototavun
gamit mai aKristo. Ale aGot igol gamit mətule məhat dan nəmatan mai
aKristo, husur məttoriŋ nəlomit len naƀiltidaŋan siGot togol aKristo tole
məhat dan nəmatan.[k] 13 A m̃o mətumaur len nibemito be mətumat len
nəsaan samito, mai na-tiv-dalusi-an hən naƀoruan samit eƀuer sal. Naut

---

[i] **2.1** Kol 1.29, 4.12-13 [j] **2.8** Kal 4.3 [k] **2.12** Rom 6.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kəmas natenan, aGot igol ke məttomaur mai aKristo. Eruƀat nəsaan sidat gail p̃isi. 14 Ikas kuv na-tos-gati-an len naloƀulat tokel ur nəsa dattogole toƀur kotov nalo gol tonor hən datƀipanis. Ehum aGot top̃os gat naloƀulat enan len nəhai balbal nəboŋ lotop̃os gat aKristo lan. 15 Len naṽide tomagenan, len nəmatan seKristo len nəhai balbal, ilav kuv natit hən nəƀalan dan natəmat gail lotodaŋ, lotoil a m̃o. Igol ip̃arp̃ar ke towin len nəhon nəvanuan gail p̃isi.[l]

16 Imaienan, avan ideh satikel ke mitimaspanis sil nalo seJu məttoƀur kotovi, hum nəsa məttohani, o nəsa məttomuni, o husur mətsagol nəhanan ideh tolo, o mətsagol naƀiltiboŋ hən nahəbati veveu, o nəSappat gail, hum nalo seJu gail tokele.[m] 17 Nalo galenan lohun nanunun natit gail lotogəmai, be nəbathukitinan evi aKristo. 18 Nəvanuan galevis lohəhaṽur hən ləƀegəgəras ke ləsaṽiv. Lulotu hən aŋel gail. Avil gamito, samtidam̃ hən nənauan salito. Mətƀehusur nənauan salito asike mətƀinor hən naviolan aGot totəgau gati m̃os gamito. Lusorsor husur narisian gail lotokel ke lotorisi, be aNunun aGot sawol hən nənauan salito. Imaienan, loṽiv len nənauan kəmas salito lotogəm len nəvanuan ŋai. 19 Ləsasibətah len aKristo tohum nəkadhuben. Niben evi alat siYesu ale aKristo evi nəkadun. Nəkadun iwol hən niben nəvanuan hən ƀetibau, nənau mai nabəlasehw gail lotəgau gat niben hən ƀesua. AKristo imagenan, iwol hən nəvanuan san gail hən ləƀetibau hum aGot tolənoni.

20 Gamit mətumat mai aKristo tolav kuv gamit dan nəbathut nədaŋan gail sinavile a pan.[n] Imagenan, imabe mətohusur tabtab hən nalo sinavile a pan gail toke, 21 "Sagibari! Sagihan risi! Sagetəgau!"? 22 Be nalo galenan lovi nap̃usanan sinəvanuan ŋai. Lop̃usan husur natit gail ləsəpat sabəlav, hum nəhanian mai natit namunian. Nəboŋ dattohani o dattomuni, lumasig. 23 Naut kəmas nalo galenan lohun lotopul hən namitisau hən nəmauran tonor, ləsəmagenan. Nalo galenan lugol nəvanuan gail ludaŋ len gail, logəgəras ke ləsaṽiv, mai ludaŋ taltal van vamədas nibelito hən asike ləƀinau nəsaan lotoləŋon ke ləƀigole. Be nalo galenan ləsagol natideh, ləsavi tarhət sivan ideh hən ƀinoŋ dan nənauan mai naləŋonian tosa gail.

Gol nəsa aGot tohəhaṽur həni

3 1 Bathut ke aGot togol məttole məhat mai aKristo, mətukad nəmauran veveu. Imagenan, mitigol nəlomit tekir gəgat len natit lotokitin len nəmav, len naut aKristo tobətah len navəlan nəmatu siGot, len nədaŋan mai nəyalyalan.[o] 2 Samteləŋon natit hən navile a pan, samtinau, məteləŋon natit hən nəmav, mitinau tabtab həni. 3 Husur mətumat dan natit hən navile a pan, nəmauran kitin samito esusuah mai aKristo totoh

---

[l] **2.15** 1Kor 15.24 [m] **2.16** Rom 14.1-6 [n] **2.20** Kal 4.3, 9 [o] **3.1** Psa 110.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len nəmav mai aGot. 4 Nəmauran kitin samito, nəkadun evi aKristo, ale
nəboŋ b̃evisi, gamit am dereh mətevisi maii len namənas nəyalyalan san.

Nəmauran tomatu mai toveveu

5 Imagenan, naṽide tosa samit gail hən navile a pan, mitimasgol limat
ebun. Kel "Ao," hən naitian tosa, nagolean tob̃iŋb̃iŋal, naləŋonian hən
naitian towol hən nibemito, naləŋonian hən nəsaan, mai na-ləŋon-masuṽ-
hən-natite-an tovi nalotuan hən natit məttoləŋoni, savi aGot. 6 Nəlol paŋpaŋ
siGot totibau dereh tevi lan alat lotogol natgalenan, ləsagol nəsa aGot
tokele. 7 A m̃o len nəmauran samito hən navile a pan, gamit am mətugol
husur naṽide galenan. 8 Avil gagai mitimasriŋ gab̃ulan naṽide tomagegai.
Sa-nəlomit titab̃tab̃ulol, sa-nəlomit tipaŋpaŋ, samtehəhaṽur hən na-ləŋon-
isa-an sivan ideh məttomətahun buni, samtisor mədas nab̃oruan sivan ideh,
sa-nabuŋomito tikel nasoruan tob̃iŋb̃iŋal. 9 Samtelibliboŋ mai gamit gabag,
husur məttokol nab̃oruan samit ta m̃o mai naṽide han p̃isi tosa dan gamit
tia.[p] 10 Ale mətosun nab̃oruan veveu tia togəm veveu tabtab. Nəboŋ mətto-
ləboi tabtab hən aGot igol nab̃oruan veveu enan len gamito hən mətb̃egəm
sum̃an gai.[q] 11 Len nəmauran toveveu, savi natideh hən mətb̃evi Ju o
mətsavi Ju, savi natideh hən mətb̃ikad na-tiv-dalusi-an o mətsəkade, savi
natideh hən mətb̃evi auleut o mətb̃evi auleSkitia totohtoh len nəmargobut,
savi natideh hən mətb̃evi slev o mətsavi slev am, natilean galenan ləsavi
natideh, avil aKristo esəhor natit p̃isi, ale itoh len galit p̃isi lotokad nadəlo-
mian lan.

12 Imaienan, husur aGot tolekis hən gamito hən mətb̃evi esan, ale husur
toləmas bun gamito, mitimasmaiegai: nəlomit titaŋis gamit gabag; mitivoi
hən gamit gabag; nəlomit temədau, samtinau gamito; mətemədau len gamit
gabag; mitikad na-toh-mədau-an tebəlav naut kəmas na-ləŋon-isa-vəsa-an.
13 Sa-nəlomit tipaŋpaŋ tutut nəboŋ gamit gabag ideh b̃igol natideh totile,
be mitivoi hən gamito. Gamit ideh b̃igol b̃isa hən gaiug, givoi həni, rub̃at
nəsaan san dani. Mitinau nategai: Nasub̃ erub̃at nəsaan samit dan gamito,
imagenan, mitimasrub̃at nəsaan samit dan gamit gabag.[r] 14 Ale na-ləmas-
buni-an samit tipat a məhat hən natgalen p̃isi husur na-ləmas-buni-an igol
natgalenan lub̃on hum lotosua ŋai. 15 Ale natəm̃at togəm len aKristo, tiwol
hən nəlomito, husur mətovi nahudhut gail len niben tosua, ale aGot ile-
kis hən gamit hən mətb̃ikad natəm̃at mai gamit gabag. Mətesipa vi təban
aGot. 16 Nasoruan seKristo tepul səsəhov len gamito; len namitisau hən
nəmauran tonor, məteṽusan gamit gabag həni, kel nalələgauan mai gamit
gabag. Mətekəkai hən nəb̃e gail len nasoruan siGot, nəb̃e hən nalotuan mai
nəb̃e aNunun aGot togole; len nasipaan, kəkai len nəlomito vi təban aGot.[s]

---

[p] **3.9** Efe 4.22 [q] **3.10** Gen 1.26; Efe 4.24 [r] **3.13** Mat 6.12, 14; Efe 4.32
[s] **3.16** Efe 5.19-20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 Natideh mətƀigole o natideh mətƀikele, gole len nahəsan aYesu Nasuƀ.[t] Ale len aYesu datimassipa vi təban aGot Tata.

Nəmauran lohoim samito

18 Bareab gail, məteriŋ gamito len navəlan asoamito hum tonor hən alat siNasuƀ.
19 Havut gail, məteləmas bun asoamito, sa-namətahunian tipat len nəlomito.
20 Lahutai, mitigol husur nəsa atata, anana artokele len natit p̃isi, husur natenan igol Nasuƀ ehəhavur.
21 Tata gail, samtigol anatumit litaƀulol bulos gamito. Mətƀigole, asike ludaŋ hən ləƀigol nəsa tonor am.
22 Slev gail, mitigol nəsa amasta samit len navile eg a pan tokele len natit p̃isi. Samtigole ŋai nəboŋ lotokəta ris gamito hən ləƀehəhavur hən gamit sil nauman samito, be mitigole husur ke məttomətahw len nəyalyalan siNasuƀ, gole len nəlomit kitin. 23 Natit p̃isi mətƀigole, um len nəlomit todaŋ lan, hum məttoum siNasuƀ, savi sinəvanuan. 24 Məteum van, husur məttonau ləboii ke, dereh Nasuƀ tilav mai gamito nahudhut nəsa aGot totəgau gati m̃os alat lotovi esan. Ale evi aKristo tovi aMasta samit məttoum san.[u] 25 Husur avan ideh togol natideh tosa, dereh tihan navit nəsaan san. Ale navide siGot inor van hən nəvanuan p̃isi, ideh satile.[v]

4 1 Masta məttokad naslev gail, mitimaslav nəsa tonor, topitov mai naslev samit gail p̃isi. Husur məttoləboii ke gamit tu mətukad aMasta sua len nəmav.

Sor tuv m̃os a Pol

2 Mitisor tuv tabtab, mitidaŋ ƀuri, ale len na-sor-tuv-an samito, mətehulahul, mitikad nasipaan. 3 Nəboŋ mətƀisor tuv, sor tuv m̃os ginamit am, hən aGot ƀesəŋav hən nabopita m̃os nasoruan san, hən namtƀikel vəhot napisulan husur aKristo, napisulan tosusuah a m̃o. Ehusur na-kel-vəhoti-an enan nototoh gegai len naim bəbaŋis. 4 Mitisor tuv m̃os nəƀikel ur p̃arp̃ar hən napisulan enan hum tonor hən nəƀigole.
5 Mitikad namitisau hən nəmauran tonor len navide samito təban alat ləsəkad nadəlomian. Nəboŋ ləƀeris nəmauran kavkav samito, lerisris aYesu lan. Mitigol ke natit p̃isi mətƀigole, teliv nəvanuan tomaienan van hən aYesu. 6 Mitigol nasoruan samit tepul akis hən navoian mai tetəgau

---

[t] **3.17** Nəboŋ toke *len nahəsan Nasuƀ,* namilen ke alat a Kolosse lovi vanuan siYesu, ale len natit p̃isi ləƀigole, aPol ike limasgole m̃os aYesu, limasgol tətov hən aYesu, gol nəsa toləŋoni. Ləƀisor, lisor siYesu, lisor hum aYesu ƀeləŋoni. Ləƀeum, leum siYesu, leum hum aYesu ƀeləŋoni. Natideh ləƀigole, ligole siYesu, ligole hum aYesu ƀeləŋoni. [u] **3.24** Kal 4.1-2
[v] **3.25** Deu 10.17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gat nənauan sinəvanuan gail.[w] Mətb̃igol b̃imaienan, avan ideh b̃eus gaiug husur na-kel-uri-an tovoi, dereh mitikad na-sor-vari-an tonor hən mətb̃ikel maii.

Nə-maris-kotovi-an siPol

7-8 ATikikus evi awawa len nadəlomian namrtoləmas buni. Evi nəva-
nuan na-vi-tarhəte-an mai evi naslev sum̃an ginaməru tob̃on mai
ginaməru len Nasub̃.[x] Nosəvati van hən gamito hən b̃ikel ur mai gamito
natit p̃isi husur ginau. Nosəvati hən mətb̃eləboi natit p̃isi husur gina-
məru mai hən b̃igol mətb̃eləŋon b̃ivoi am len nəlomito. 9 Nosəvati mai
aOnesimus, todaŋ len aYesu, evi awawa len nadəlomian namttoləmas
buni. Gai evi auleKolosse sua sum̃an gamito.[y] Dereh gəlaru arikel ur natit
p̃isi len naut egai mai gamito.
10 AAristarkus totoh len naim bəbaŋis mai ginau, gai ikel na-ke-ivoi-
an san mai gamito. AMak am, amahean aParnapas, ekəmaienan. Hum
notokele mai gamit tia, aMak b̃egəm hən gamito, mətehəhaṽur hən b̃eb̃is
lohoim samit gail.[z] 11 Ale aYesu lotokisi hən aJustus, gai am ikel na-
ke-ivoi-an mai gamito.[a] Len alat lototah mai ginau len nauman, alaten
lototor ŋai lovi Ju gail lotokad nadəlomian. Loum mai ginau gegai m̃os
natohan pipihabəlan aGot ale nə-tah-mai-ginau-an salit igol nəlogw ivoi.
12 AEpafras tovi gamit sua ta Kolosse mai naslev seKristo, aYesu, ike,
“Ivoi,” mai gamito. Len na-sor-tuṽ-an san m̃os gamit akis, ehisi hən
mətb̃eil gəgat len naləŋonian p̃isi siGot mai mətb̃idaŋ, mətb̃imatmatu,
nə-lon-uri-an b̃eb̃uer.[b] 13 Nukel koti ke gai eum idaŋ m̃os gamito mai alat
siYesu len naut a Laotisea mai a Hierap̃olis. 14 ALuk, nəvanuan rererer
namrtoləmas buni, mai a Temas, aruke, “Ivoi,” mai gamito.[c]
15 Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai alat siYesu len naut a Laotisea. Kele
mai abareab Nimfa am mai alat siYesu lotob̃onb̃on len naim san. 16 Nəboŋ
mətb̃eṽuruŋ nalob̃ulat napisulan egai b̃inoŋ, lavi mai alat siYesu len naut
a Laotisea hən ləb̃eṽuruŋi. Ale natsual am, ivoi hən gamit mətb̃eṽuruŋ
nalob̃ulat napisulan nototosi van hən galito. 17 Ale kel mai aArkippus ke,
“Nauman Nasub̃ tolavi mai gaiug hən gəb̃igole, gol p̃isi van, nauman kav-
kav b̃esəsaruwag.”[d]
18 Ginau aPol, nutos na-ke-ivoi-an egai hən navəlagw səb̃ogw. Mitinau
gat natsen gail lotobaŋis ginau. Navoian aGot toviol kəmas həni tipat len
gamito.

---

[w] **4.6** Len nasoruan ta Kris ike, *gol nasoruan tikasəkas,* hum tokad nasol lan.
[x] **4.7-8** Uman 20.4; Efe 6.21-22 [y] **4.9** Flm 10-15 [z] **4.10** *Aristarkus:* Uman 19.29, 27.2. *Mak:* Uman 12.12, 25, 13.13, 15.37-39; *Parnapas:* Uman 9.27, 11.22, 30. [a] **4.11** *AYesu lotokisi hən aJustus* savi aYesu aNatun aGot, be aYesu tile am. [b] **4.12** Kol 1.7 [c] **4.14** *Luk:* 2Tim 4.11; Flm 24; *Temas:* 2Tim 4.10; Flm 24. [d] **4.17** Flm 2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Tessalonika

Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən alat a Tessalonika

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Itosi hən ƀikel mai alat siYesu len naut a Tessalonika naṽide hən ləƀigol aGot ƀehəhaṽur.
Itos naloƀulat egai m̃os ase?
Naloƀulat egai evi napisulan aPol totosi van hən alat siYesu len naut a Tessalonika.
APol itos naloƀulat egai ŋais mai len naut a be?
APol itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 51 nəboŋ totoh len naut a Korint.
1) Na-ke-ivoi-an (1.1)
2) Nasipaan vi təban aGot hən gamit məttodəlom na-kel-uri-an tovoi. Nohəhaṽur husur mətukad nadəlomian enan sal (1.2–3.13)
3) Nəmauran togol aGot tohəhaṽur (4.1-12)
4) Nagəmaian siNasuƀ (4.13–5.11)
5) Nakelean naməkot (5.12-24)
6) Nə-maris-kotovi-an (5.25-28)

Na-ke-ivoi-an

1 1 Ginau aPol mai aSilas[a] mai aTimoti, namtutos naloƀulat napisulan
egai. Namtutosi van hən alat a Tessalonika, lotovi siGot mai siNasuƀ,
aYesu Kristo. AGot teviol kəmas hən navoian mai gamito, tigol nəlomit
tikad natəm̃at tabtab.[b]

Nasipaan tovi təban aGot hən alat lotodəlom na-kel-uri-an tovoi

2 Nəboŋ p̃isi namttosor husur gamito len na-sor-tuṽ-an sinamito, namtosi-
pa vi təban aGot tabtab. 3 Nəboŋ namttosor tuṽ len nəhon aGot aTəmadato,
namtunau təlmam hən nauman samito hən nadəlomian, nauman samito

---

[a] **1.1** Len nasoruan ta Kris ike Silvanus, sake Silas, be evi nauluṁan sua ŋai. [b] **1.1** *Silas:* Uman 15.22; *Timoti:* Uman 16.1; *Alat a Tessalonika:* Uman 17.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən na-ləmas-buni-an mai nə-daŋ-b̃uri-an məttokade bathut nə-vatvat-
viri-an len aMasta sidato, aYesu Kristo.[c] 4 Bathudud nadəlomian aGot
toləmas bun gamit p̃isi, namtoləboii ke ilekis hən gamito hən mətb̃evi esan.
5 Namtoləboii, husur na-kel-uri-an sinamito husur aYesu sagəm hən gamito
len nasoran ŋai, be egəm len nədaŋan, egəm len aNunun aGot, egəm len
na-ləboi-səhoti-an hən nakitinan. Mətoləboi nab̃oruan namttokade nəboŋ
namttotoh mai gamito. Namtutoh maienan hən namtb̃evi tarhət sami-
to. 6 Ale mətosəsəloŋ səhot nasoruan len nakemkeman togəm len aNunun
aGot, naut kəmas na-ləŋon-isa-masuṽ-an məttokade. Len naṽide tomaienan,
mətugol tətoṽ hən ginamito mai mətugol tətoṽ hən Nasub̃.[d] 7 Husur nate-
nan, galit p̃isi lotokad nadəlomian len navile p̃isi len naprovens Masetonia
mai a Akaia, loləboi ləb̃eris gamito, gol tətoṽ hən gamito.[e] 8 Husur nasoruan
siNasub̃ evivile dan gamito, ikai van hən naut p̃isi a Masetonia mai a Akaia,
ale na-kel-uri-an husur nadəlomian samit vi təban aGot, ibar naut p̃isi,
gol ke səkad natideh am hən namtb̃ikel husuri. 9 Alat galenan lukel husur
nahəhaṽuran məttokade nəboŋ namttotoh mai gamito, lukel uri ke mətto-
pair dan nəlablab gail van hən aGot nəkadun nəmauran, van hən aGot kitin
hən mətb̃evi esan hum naslev. 10 Lukele am ke məttotoh vir natəlmaman
siYesu, aNatun aGot, aGot togol tole məhat dan nəmatan. Evi aYesu egaii
b̃ilav kuv gidato dan nab̃iltilol paŋpaŋ siGot b̃egəmai.

Nauman siPol len naut a Tessalonika

2 1 Husur, bathudud nadəlomian, gamit gabag, mətoləboii ke, nato-
han sinamit mai gamito, savi natohan kəmas ŋai. Ao, ikad naṽite.
2 Mətoləboii ke a m̃o, len naut a Filippi, lomədas masuṽ hən ginamito gol
namtoləŋon isa vəsa, be aGot eviol hən na-il-b̃uri-an mai ginamito hən
namtb̃ikel na-kel-uri-an san tovoi mai gamito a Tessalonika, naut kəmas
alat lotosob̃ur lotomətahun ginamit len naut samito.[f] 3 Husur na-kel-uri-
an sinamito sagəm len nəsaban. Len nəlonamit tomasil namtogəm hən
namtb̃evi tarhət samito, nagəgərasan eb̃uer. 4 Be nəboŋ namttosor, nam-
tusor hum ahai pispisul gail siGot, gai tosab̃i ke namttonor hən namtb̃ikel
na-kel-uri-an tovoi, ale eriŋi len navəlanamito. Imagenan namtusor, savi
hən nəvanuan gail ləb̃ehəhaṽur, be hən aGot, tokəta bunus ləboi nəlona-
mito, b̃ehəhaṽur. 5 Mətoləboii ke namtsasor hehe hən gamito, ale aGot
eləboi b̃ikel koti ke namtsəkad nalənonian təməhav ideh namttosusuani o
gəras gamit həni. 6 Namtsaləŋon nə-sal-suhi-an sinəvanuan, namtsaləŋoni
len gamito o avan ideh am.

7 Husur ke namttovi hai pispisul gail seKristo, len nəhes namttoṽati,
inor hən məttaum tədaŋ hən məttakətkəta təban ginamit tavoi. Be nəboŋ

---

[c] **1.3** 1Kor 13.13 [d] **1.6** Uman 17.5-9 [e] **1.7** *Masetonia:* 2Kor 1.16; *Akaia:* 2Kor 1.1
[f] **2.2** Uman 16.19-24, 17.1-9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

namttotoh ei, namtogəm sum̃an namttovi ut kəmas ŋai len gamito.
Ginamito, namtoləmas bun gamito hum anana sua tovəhasus, tokətkəta
təban anatun gail len na-ləmas-buni-an. 8 Namtoləmas masuṽ hən gami-
to gol ke namttokatəp̃ol hən na-kel-uri-an tovoi siGot mai gamito, savi
enan ŋai, be namtoviol hən ginamit gabag am mai gamito. 9 Bathudud
nadəlomian, nau təlmam hən nauman todaŋ sinamito, tohaihai masuṽ.
Len nalennəyal mai nalenmariug namtoum habat m̃os nəvat, hən asike
natohan sinamit ƀeməlas len gamito, nəboŋ namttokel ur na-kel-uri-an
tovoi siGot mai gamito.

10 Gamit, məttokad nadəlomian, mətoləboi mətƀikel koti ke, naṽide
sinamit van hən gamito ikad naƀoruan siGot lan, naṽide sinamit inor,
nəsaan eƀuer lan. AGot am eləboi ƀikel koti maienan. 11 Mətoləboi nate-
gai ke, naṽide namttokade mai gamito esum̃an naṽide atata ideh tokade
mai anatun gail. 12 Sum̃an atata, akis namtusor hən namtƀeƀur nəlomi-
to, hən namtƀigol mətƀeləŋon ƀivoi am len nəlomito, ale len nəmauran
samito, namtudaŋ hən mətƀitoh ƀinor len naƀisal aGot ƀehəhaṽur həni.
Husur evi aGot tokis gamito hən mətƀevi esan len natohan pipihabəlan
len nəyalyalan san.

13 Bathut nategai am, namtosipa vi təban aGot tabtab. Husur nəboŋ
namttokel ur nasoruan siGot, mətosəsəloŋ səhoti, savi hum nasoruan
sinəvanuan ŋai, be hum tovi nasoruan siGot. Evi nasoruan kitin siGot,
ŋa len nasoruan enan san, aGot eum len gamit məttoriŋ nəlomit lan.
14 Bathudud nadəlomian, bathut nadəlomian samito, mətogəm p̃itoṽ hən
alat siYesu Kristo len naut a Jutea. Alat len naut samito lomədas bun
gamito hən mətƀeləŋon isa vəsa p̃itoṽ hən naJu galevis a Jutea lotomədas
bun alat siYesu ei.[g] 15 Evi galit lotogol ahai kelkel ur gail ta sutuai loto-
mat, ale lugol Nasuƀ, aYesu am tomat. Lomədas masuṽ hən ginamito van
lohut ginamito. Lugol aGot sahəhaṽur, ale lukad nəsasaan van hən nəva-
nuan p̃isi[h] 16 husur lotohisi hən ləƀip̃on gol ginamito hən asike namtƀisor
mai alat ləsavi Ju. Lugol imaienan hən alat ləsavi Ju asike ləƀikad nə-lav-
kuvi-an dan nəsaan salito. Len naṽide tomaienan, lusah tuan nəsaan salit
gail tabtab vapul səsəhov. Be gagai nəlol paŋpaŋ siGot epəŋas kavkav hən
galito.

APol ike teris alat siYesu a Tessalonika tətas am

17 Be ginamit, bathudud nadəlomian, nəboŋ nəvanuan gail lotopəpe-
hun ginamito dan gamito, lugol ehum namtogəm vi milesw, be sabəlav.
Namtoriŋ gamito, avil nəlonamit sariŋ gamito. Len na-ləŋon-masuṽ-həni-
an sinamit, namtohisi, hisi, hən namtƀeris gamito tətas am. 18 Husur
namtoləŋon ke namtƀetəlmam van hən gamito, ale ginau, aPol, nohisi

---

[g] **2.14** Uman 17.5-6 [h] **2.15** Uman 9.23, 29, 13.45, 50, 14.2, 5, 19, 17.5, 13, 18.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

van ale nohis tətas həni am, be aSetan iɸ̃on gol ginamito. 19 Namtuke
namteris gamito husur ke namttovatvat viri ke məteil gəgat len aKristo.
Namtukemkem hən gamito, mətosum̃an nəprais namttokade, namttoṽiv
həni len nəhon aMasta sidato, aYesu, nəboŋ ƀegəmai. 20 Kitin, mətugol
namtoṽiv hən gamito, namtohəhaṽur masuṽ hən gamito.

3 1 Nəboŋ namtsatoh mai gamito, namtoləŋon isa van van namtsa-
ləboi namtƀidaŋ ƀuri am. Imaienan namtunau ke ivoi am hən ginau
mai aSilas namrƀitoh səƀonaməru len naƀiltivile Atens.[i] 2 Ale namro-
səvat aTimoti van hən gamito. ATimoti, awawa sinaməru len nadəlomian,
eum siGot mai ginaməru nəboŋ namttokel ur na-kel-uri-an tovoi seKristo.
Namrosəvati hən ƀigol gamit mətƀidaŋ am, ale hən ƀigol mətƀeləŋon ƀivoi
am len nəlomito m̃os nadəlomian samito, 3 hən na-ləŋon-isa-vəsa-an mətto-
kade asike ƀigol gamit ideh ƀipair dan nadəlomian san. Husur gamit gabag,
mətoləboii ke aGot itabtabuh len gidato hən datƀikad na-ləŋon-isa-vəsa-an.
4 Husur, nəboŋ namttotoh mai gamito, namtukel nalələgauan daŋir mai
gamito ke nəvanuan gail dereh lemədas bun gidato. Ale evisi maienan
sum̃an məttoləboii. 5 Imaienan, nəboŋ nəsaləboi nəƀidaŋ ƀuri am, nosəvat
aTimoti hən ƀeus kitev nadəlomian samito hən ƀeləboii. Nunau masuṽ həni
ke natəmat təsaƀ naɸ̃isal ideh hən asike məttəkad nadəlomian len aKristo
am, ale nauman namttogole hən mətƀikad nadəlomian, tagəm vi ut kəmas.
6 Be aTimoti ivan, eris gamito, imadhatəlmam, ale ikel mai ginaməru
na-kel-uri-an tovoi husur nadəlomian mai na-ləmas-buni-an samito.
Ikele ke mətunau təlmam hən ginamito len nahəhaṽuran, ale mətoləŋon
bun mətƀeris ginamito sum̃an namttoləŋon bun namtƀeris gamito.[j]
7 Imaienan, bathudud nadəlomian, namtoləŋon ivoi am len nəlonamito
husur gamito. Naut kəmas nəvanuan gail lomədas ginamit gol namto-
ləŋon isa vəsa, namtoləŋon ivoi am len nəlonamito husur nadəlomian
samito. 8 Gagai namtohəhaṽur hən nəmauran sinamit husur mətoil gəgat
len Nasuƀ. 9 Namtuke namtesipa masuṽ vi təban aGot tinor hən nəsa
togole m̃os gamito, be nasipaan sinamit em̃idol. Namtosipa hən nakem-
keman namttokade len nəhon aGot husur gamito. 10 Len nalennəyal mai
nalenmariug namtusor tuṽ habat. Namtous aGot hən namtƀeris gamit
tətas, hən namtƀigol kavkav hən nəsa tom̃idol len nadəlomian samito.
11 Ale aGot sidato tovi aTəmadato, mai aYesu, aMasta sidato, teɸ̃ul ɸ̃isal
hən namtƀegəm hən gamito. 12 Nasuƀ tigol na-ləmas-buni-an samito m̃os
gamit gabag mai nəvanuan ɸ̃isi tepul səsəhov, sum̃an na-ləmas-buni-an
sinamit m̃os gamito topul səsəhov. 13 Nasuƀ tigole hən nəlomit ƀidaŋ am
lan, hən asike mətƀikad nəsaan ideh len gamito, be mətƀinor kavkav len
nəhon aGot, aTəmadato, nəboŋ aMasta sidato, aYesu ƀegəmai mai alat
lotovi esan. Ganan.

---

[i] **3.1** Uman 17.15-16 [j] **3.6** Uman 18.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəmauran togol aGot tohəhaṽur

4 1 Namtukad nahudhusoruan hən namtƀikele sal. Bathudud nadəlo-
mian, namtukel uri tia naṽide mətƀikade m̃au hən aGot ƀehəhaṽur
hən nəmauran samito. Ale nəmauran samito gagai ikad naṽide gale-
nan. Be len nahəsan Nasuƀ, aYesu, namtous gamito, namtoŋir gamit
ke, mitimagenan habat am. 2 Husur mətoləboi nakelean namttolav gail
mai gamito len nahəsan Nasuƀ, aYesu. 3 Husur aGot eləŋon ke mitikad
naƀoruan san. Eləŋon ke asike mətugol naitian tosa ideh. 4 Eləŋon ke
mitiwol hən nibemit tinor hən naƀoruan san, hən nəvanuan gail ləƀeput-
san gamito len nənauan salito. 5 Saləŋon ke naləŋonian hən naitian tiwol
hən nibemito hum alat ləsaləboi aGot. 6 Len natenan, samtemədas nəbat-
hudud nadəlomian ideh, husur Nasuƀ dereh tipansem nəvanuan gail
sil nəsaan galenan, hum namttokele, hum namttokel nalələgauan mai
gamit a m̃o tia. 7 AGot eləŋon ke timagenan husur gai sakis gidat hən
nibedat ƀiwol hən gidato taṽtaṽor, be ekis gidat hən datƀikad naƀoruan
san. 8 Avan ideh ƀemətahun nap̃usanan enan, gai samətahun nap̃usanan
sinəvanuan ŋai, be siGot toviol hən aNunun mai gamito.

9 Sanor hən nəƀitos natideh husur na-ləmas-buni-an məttokade hum
nəbathudud nadəlomian, bathut aGot eṽusan gamit hən məttoləmas
bun gamit gabag.[k] 10 Evoi, mətoləmas bun nəbathudud nadəlomian p̃isi
len naut a Masetonia kavkav. Naut kəmas məttomaienan, namtudaŋ ke
məteləmləmas masuṽ hən galito van am. 11 Mətehisi hən mətƀitoh mədau,
mitigol nəsa topat len navəlamit səƀomito, ale um m̃os natohan samito
hən navəlamit səƀomito, hum namttokele hən gamit tia. 12 Mitigol tima-
genan hən nəmauran samit ƀigol alat ləsəkad nadəlomian ləƀeputsan
gamito len nənauan salito, ale gole hən asike mətƀipar titideh.[l]

Nagəmaian siNasuƀ

13 Bathudud nadəlomian, nuke nisor husur natsua hən mətƀeləboii.
Namtuke məteləboi nakitinan husur alat lotopatmari len nəmatan, hən
asike mətƀepul hən nalolosaan, sum̃an alat ləsəkad nə-vatvat-viri-an ideh.
14 Husur datoləboii ke aYesu tomat, tole məhat tətas; imagenan, datoləboii
ke, alat lotokad nadəlomian len aYesu nəboŋ lotopatmari len nəmatan,
dereh lile məhat. Nəboŋ aYesu ƀegəmai, dereh aGot tilav təlmam hən
galito mai aYesu, van həni.

15 Namtukel nasoruan egai siNasuƀ mai gamito: gidato, dattomaur
sal nəboŋ aYesu ƀetəlmam, asike datovi məhat a m̃o len alat lotopatma-

---

[k] **4.9** Jon 13.34 [l] **4.12** Len naut egai nasoruan ta Kris eləboi ƀikad namilen ideh am ke: Mitigol timagenan hən nəmauran samit ƀigol alat ləsəkad nadəlomian ləƀeputsan gamito len nənauan salito, ale gole hən asike ƀipat len avan ideh am hən ƀekətkəta təban gamito.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ri len nəmatan. 16 Husur Nasuƀ, gai dereh tevi pan dan nəmav. Dereh
tikad na-kel-buni-an sua san towal habat, nadolon aƀiltiŋel mai nəwa-
lan hən nətrampet siGot. Ale alat lotokad nadəlomian len aKristo nəboŋ
lotomat, dereh lile məhat a m̃o. 17 Beti gidat, dattomaur sal, dattotoh,
vəha-sua ŋai aGot tisaƀul gidato vi məhat mai galito, vi lan nəmarigw,
hən datƀiƀonƀon mai Nasuƀ len naməsav. Ŋa datitah tabtab mai Nasuƀ vi
sutuai.[m] 18 Imagenan beti, len nasoruan enan, mitigol gamit gabag məte-
ləŋon tivoi am len nəlomito.

5 1 Bathudud nadəlomian, sanor hən nəƀitos natideh husur nəboŋ o
namityal hən natgalenan ləƀevisi. 2 Husur mətoləboi buni tia ke,
nəboŋ siNasuƀ dereh tegəm hum nəvanuan vənvənah togəm len mariug.[n]
3 Nəboŋ nəvanuan gail ləƀike, "Datukad natəm̃at, natit p̃isi ivoi, səkad
natideh ƀemədas gidato," vəha-sua ŋai na-mədas-masuṽ-həni-an dereh
tibar galito sum̃an napəŋasan hən nəpasusan togəm hən napəhaṽut
totian. Ale asike, asike lugam yav dani.[o] 4 Be bathudud nadəlomian,
mətsatoh len nəmargobut, gol ke Nəboŋ siNasuƀ asike igol mətosəhoṽut
hum nəvanuan vənvənah togəm len mariug. 5 Husur gamit p̃isi məto-
vi anatun nam̃ial gail, anatun nalennəyal gail. Datsavi sinalenmariug,
datsavi sinəmargobut. 6 Imaienan, datelələgau, sadatipatmari sum̃an
alat lototətan hən Nəboŋ enan ƀevisi. Be datehulahul, datetəgau gat
gidat səƀodato. 7 Husur alat lotopatmari, lupatmari len mariug, mai alat
lototərog, lotərog len mariug. 8 Avil gidato, datovi sinalennəyal, gol ke
datetəgau gat gidat səƀodato. Datimaskətkəta gol nəlodato len nadəlo-
mian mai na-ləmas-buni-an, sum̃an nasoltia tokol nametəlai len nəmabun
hən ƀipat gol naṽiyesyes. Datimaskətkəta gol nənauan sidato len nə-vat-
vat-viri-an hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan, sum̃an nasoltia toriŋ nabəhad
nametəlai hən ƀipat gol nəkadun.[p] 9 Husur aGot sətabtabuh len gidato
hən datƀipanis len naƀiltilol paŋpaŋ san. Ao, itabtabuh len gidato hən
datƀikad nə-lav-kuvi-an dan nəsaan sidato len aMasta sidato, aYesu
Kristo. 10 AYesu imat m̃os gidato hən datƀitoh ƀonƀon maii vi sutuai, naut
kəmas datƀipatmari len nəmatan o datƀilele sal len nəmauran nəboŋ
ƀetəlmam. 11 Imaienan, mitigol mətelə̃ŋon tivoi am len nəlomit gabag,
mitigol gamit gabag mitidaŋ am, hum məttogolgole gagai.

Nakelean naməkot

12 Bathudud nadəlomian, namtuke namtisor husur alat lotoum todaŋ
təban gamito, lotoil a m̃o hən gamito len naṽide siNasuƀ, lotokel nalə-
ləgauan hən gamito hən asike mətƀisa. Namtous gamit hən mətƀeputsan
galit len nənauan samito. 13 Husur nauman salito, len na-ləmas-buni-an

---

[m] **4.17** Hən naves 15-17, ris 1Kor 15.51-52 [n] **5.2** Mat 24.43; Luk 12.39; 2Pit 3.10
[o] **5.3** Jer 6.14, 8.11 [p] **5.8** Isa 59.17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

samito, məteputsan galito len nənauan samito. Mititoh mədau, samtiƀal
mai gamit gabag. 14 Namtoŋir gamit ke mitikel nalələgauan mai nəva-
nuan petəmas gail hən ləƀeum; alat ləsəkad na-il-ƀuri-an, mətesusupah
mai galit hən ləƀidaŋ am; mətevi tarhət silat ləsədaŋ; len nə-daŋ-ƀuri-an
mititoh mədau mai nəvanuan p̃isi. 15 Samtigol tisa təlmam hən avan ideh
togol tosa hən gamito. Be akis hisi hən mətƀivoi hən gamit gabag mai
nəvanuan gail p̃isi am.

16 Akis mətepul hən nakemkeman. 17 Mitisor tuṽ tabtab, nanoŋan
teƀuer. 18 Naut kəmas natideh tovisi, sipa vi təban aGot həni, husur enan
evi nalənonian siGot m̃os gamito bathut məttovi seKristo, aYesu.

19 Samtip̃on gol aNunun aGot hum məttokabut gol nəhab hən ƀimat.[q]
20 Samtemətahun nakelean hən napisulan siGot hum ləsavi natideh. 21 Be
mətebunus kitev natit p̃isi ke imabe. Mətetəgau gat lotovoi. 22 Be bulatut
dan natideh tosa.

23 AGot, toviol hən natəm̃at mai gamito, tigol mətegəm vi esan kavkav.
AGot tigol nanunumito, nəlomito mai nibemito kavkav, linor len nəhon,
nəsaan teƀuer, van vəbar nagəmaian siMasta sidato, aYesu Kristo. 24 AGot
tokis gamito, mətoləboi mətƀeriŋ nəlomit lan ke dereh tigol natgalenan.

25 Bathudud nadəlomian, sor tuṽ m̃os ginamito. 26 Len naveveuan,
mətesum̃ nətarhon nəbathudud nadəlomian p̃isi hən mətƀikel na-ke-
ivoi-an sagw mai galito. 27 Len nahəsan Nasuƀ, nukele hən gamito ke,
mətevṽuruŋ naloƀulat napisulan egai van hən galit p̃isi len nəbathudud
nadəlomian. 28 AMasta sidato, aYesu Kristo teviol kəmas hən navoian mai
gamito.

---

[q] **5.19** Namilen ke samtigol ke aNunun aGot saləboi ƀeum am, be mitidam̃ hən ƀeum husur nalənonian siGot.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Tessalonika

Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aPol totosi van hən alat a Tessalonika

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Itosi hən ƀikel mai alat siYesu len naut a Tessalonika ke leum tidaŋ siYesu van vəbar natəlmaman san. Ikel nalələgauan mai galito ke salesə-səloŋ hən ahai p̃usan gəgəras gail.
Itos naloƀulat egai m̃os ase?
Naloƀulat egai evi napisulan aPol totosi van hən alat siYesu len naut a Tessalonika.
APol itos naloƀulat egai ŋais mai len naut a be?
APol itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 52 nəboŋ totoh len naut a Korint.
1) Na-ke-ivoi-an (1.1-2)
2) Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an ke aGot dereh tisaƀ məttonor hən nəsa toutaut həni m̃os gamito (1.3-12)
3) Mətedəlom tabtab hən nap̃usanan sinamito. Samtinau masuṽ hən napisulan ideh toke Nəboŋ siNasuƀ togəm tia, nəlomit satetuhatuh həni (2.1-17)
4) Mitisor tuṽ ke tisoƀur am ledəlom napisulan husur Nasuƀ aYesu. Mətoləboi mətƀeil gəgat len Nasuƀ. Dereh tihavhav gol gamito dan atenan tosa vəsa (3.1-5)
5) Namtukele hən gamit ke, mətebulatut dan nəbathudud nadəlomian ideh tomətahun nauman (3.6-15)
6) Nə-maris-kotovi-an (3.16-18)

Na-ke-ivoi-an

1 [1] Ginau aPol mai aSilas mai aTimoti, namtutos naloƀulat napisulan egai.[a] Namtutosi van hən alat siYesu len naut a Tessalonika, gamit məttovi siGot aTəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo. [2] AGot aTəmadato mai Nasuƀ aYesu Kristo areviol kəmas hən navoian mai gamito, mai arigol nəlomit tikad natəm̃at tabtab!

---

[a] **1.1** 1Tes 1.1. Len nasoruan ta Kris ike Silvanus, sake Silas, be evi nauluṁan sua ŋai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nasipaan

[3] Bathudud nadəlomian, namtimassipa akis vi təban aGot m̃os gamito.
Inor hən namtb̃esipa vi təban husur nadəlomian samit evivi məhat masuṽ,
mai na-ləmas-buni-an samit ṽisusua van hən gamit gabag, etibtibau am.
[4] Imaienan namtusor patpat gamit məhat van hən alat siYesu lotolotu hən
aGot len naut tiltile gail. Namtukel mai galito ke mətoil gəgat mai mətu-
daŋ len nadəlomian samito, naut kəmas nəvanuan gail lotomədas tabtab
hən gamito, gol na-ləŋon-isa-vəsa-an len gamito.

Naut kəmas na-ləŋon-isa-vəsa-an samito namtuke mətelәŋon tivoi am len nəlomito

[5-6] Be len natgalenan aGot dereh tigol nanoran san tip̃arp̃ar, husur
dereh tigol gamit mitinor hən mətb̃itoh len natohan pipihabəlan mətto-
ləŋon tosa vəsa m̃osi. Ale len nanoran san, dereh aGot tipansem alat
lotomədas bun gamito. [7] Ale gamit məttoləŋon tosa vəsa husur lotomədas
bun gamito, aGot dereh tigol mitiŋavŋav mai ginamito, len nəboŋ Nasub̃,
aYesu b̃egəm len nəmav. Dereh tegəm mai aŋel san gail lotodaŋ [8] mai
nəhab towunwun, hən b̃ilav nəpanismen mai alat ləsaləboi aGot mai
alat ləsagol nəsa na-kel-uri-an tovoi husur aMasta sidato, aYesu tokele.[b]
[9] Dereh lipanis hən na-mədas-buni-an topat vi sutuai. Nəpanismen enan
dereh tepəpehun galit vi tut dan Nasub̃ mai nəyalyalan hən nədaŋan san
vi sutuai.[c] [10] Nasub̃ aYesu dereh tigol natenan nəboŋ b̃egəmai, hən nəva-
nuan san gail ləb̃isal suh nəyalyalan san mai alat lotoriŋ nəlolit lan tia
ləb̃imaŋmaŋ lan. Ale len nəboŋ enan gamit am məteputsan nahəsan ei,
husur mətodəlom nəsa namttokel koti husuri.
[11] Imaienan namtusor tuṽ tabtab m̃os gamito ke aGot sidato dereh tisab̃
səhoti ke, mətunor hən nəmauran gai tokis gamit m̃osi. Namtusor tuṽ ke
len nədaŋan san, aGot dereh tigol naləŋonian samit p̃isi hən navoian, mai
natit p̃isi məttogole len nadəlomian samito, liṽan hən naṽite. [12] Namtusor
tuṽ magenan hən nəvanuan p̃isi ləb̃eputsan nahəsan aMasta sidato,
aYesu, hən nəsa togole len nəmauran samito, mai hən aYesu b̃eputsan
gamito. Natgalen dereh levisi len navoian, aGot sidato mai Nasub̃ aYesu
Kristo, artoviol kəmas həni.

Naulum̃an tomətahun nalo

2 [1] Bathudud nadəlomian, namtuke namtisor husur nagəman siMasta
sidato, aYesu Kristo, nəboŋ aGot b̃igol datb̃ib̃onb̃on hən datb̃itoh
mai aYesu.[d] Namtoŋir gamit ke, [2] samtedədarŋab̃u hən na-kel-uri-an ideh
toke Nasub̃ totəlmam tia. Samtinau tuhatuh həni, samtesəhoṽut len alat

---

[b] **1.8** Isa 66.15 [c] **1.9** Isa 2.10, 19, 21 [d] **2.1** 1Tes 4.15-17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotogəras ke na-kel-uri-an enan evi na-kel-vəhoti-an togəm len aNunun
aGot, o evi nasoruan ideh o naloƀulat napisulan lotoke namttotosi, sam-
tedələmi. 3 Avan ideh sategəras gamito len natideh. Husur Nəboŋ siNasuƀ
asike egəmai van vəbar nəboŋ nəvanuan ƀisoƀur ƀipair dan aGot, ƀal
maii. Beti dereh aGot tevəhot Nauluṁan tomətahun nalo[e], aGot ƀigol
ƀimasig buni hum tosor utaut həni sutuai tia. 4 Dereh atenan tipatpat
gai məhat, tivi enemi hən natideh nəvanuan gail lotolotu həni o lotokisi
hən aGot. Dereh tebətah len naim siGot, tikel uri ke gai səƀon tovi Got.[f]
5 Nəboŋ nototoh sal mai gamito nukel tabtab hən natgalenan mai gamit
tia. Mətsənau gati a?

6 Ale mətoləboi tia ke ikad natsua toil gol atenan gagai. Ale eil gole
hən aGot ƀevəhoti len nəboŋ aGot tolekis həni. 7 Husur nədaŋan toke
nalo asike evi natideh, eum tia be esusuah. Be gai toil gole, dereh tigo-
le van vəbar nəboŋ aGot ƀilav kuvi dan nauman hən na-il-gole-an. 8 Len
nəboŋ enan ŋai aGot dereh tevəhot Nauluṁan tomətahun nalo. Ale
nəboŋ Nasuƀ aYesu ƀegəmai, dereh teṽuv bun nəmauran sitenan hən
ƀimasig. Ale aYesu dereh tigol nədaŋan sitenan teƀuer len namənas hən
nagəmaian san.[g] 9 Nauluṁan tomətahun nalo dereh tegəm len nədaŋan
siSetan. Ale dereh tigol namerikel nagəgərasan mai natit nagəgərasan
gail am, nəvanuan gail ləƀiƣaŋ lan, gol ləƀinau ke tovi nədaŋan siGot.[h]
10 Ale dereh tigol natit gail ƣisi sanor togəras alat lotoyar len naƣisal tovi
lan nəmasigan. Eləboi ƀegəras galito husur lomətahun nakitinan, ləsa-
ləmas bun nakitinan enan toləboi ƀilav kuv galit dan nəmasigan. 11 Husur
lotolekis hən naƣisal enan, aGot dereh tesəvat nə-nau-suluṽi-an todaŋ
van hən galito, hən ləƀedələm nagərasian galen ƣisi. 12 Imaienan, dereh
aGot teriŋi hən ləƀipanis husur ləsadələm nakitinan be lohəhaṽur hən
nəsaan lotogole.

Il gəgat!

13 Bathudud nadələmian, Nasuƀ toləmas bun gamit ƣisi, ivoi hən
namtƀike sipa vi təban aGot ṁos gamit akis. Husur len natuƀatan aGot
ilekis hən gamito[i] hən ƀilav kuv gamit dan nəpanismen. Len nauman
seNunun togol məttovi esan səƀon, mai len nadələmian hən nakitinan
məttokade, aGot ilav kuv gamit dan nəpanismen enan. 14 Nəboŋ namt-
tokel na-kel-uri-an tovoi mai gamito, aGot ekis gamit hən ƀilav kuv
gamito, hən mətƀikad nahudhut nəyalyalan siMasta sidato, aYesu Kristo.
15 Imaienan bathudud nadələmian, məteil gəgat, təgau gat naƣusanan
namttokel mai gamito mai namttotosi van hən gamito.

---

[e] **2.3** Natosian galevis ta sutuai luke *Nauluṁan hən nəsaan.* [f] **2.4** Dan 11.36; Eze 28.2
[g] **2.8** Isa 11.4 [h] **2.9** Mat 24.24 [i] **2.13** Natosian galevis ta sutuai luke *husur aGot ilekis hən gamito hum məttovi naṽit nametəkav san gail.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 AMasta sidato, aYesu Kristo mai aGot aTəmadato aroləmas bun
gidato ale len navoian artoviol kəmas həni, arugol datoləŋon ivoi am len
nəlodato vi sutuai mai aroviol hən nə-vatvat-viri-an tovoi mai gidato.
17 Gəlaru arigol mətteləŋon tivoi am len nəlomito, arigol mitidaŋ am m̃os
natit p̃isi tovoi mətb̃igole mai mətb̃ikele.

Sor tuṽ m̃os ginamito

3 1 Bathudud nadəlomian, len nə-maris-kotovi-an nikel natsual am:
mitisor tuṽ m̃os ginamito. Sor tuṽ ke nasoruan siNasub̃ tiperŋan
naut p̃isi tutut, nəvanuan gail lisal suhi len naut p̃isi b̃evi lan sum̃an
məttogole nəboŋ tobar gamito. 2 Sor tuṽ am ke aGot tilav kuv ginamit
dan navəlan alat ləsanor mai alat lotosa vəsa, husur savi nəvanuan gail
p̃isi lotokad nadəlomian.
3 Be Nasub̃, gamit mətoləboi mətb̃eriŋ gat nəlomit lan, gai dereh tigol
mitidaŋ am mai tekətkəta gol gamito dan atenan tosa vəsa tovi təmat.[j]
4 Len Nasub̃ namtoləboi buni ke gagai mətugol nəsa namttokele todaŋ
mai gamito, mai dereh mitigol timaienan tabtab. 5 Nasub̃ tiwol tabtab hən
nəlomito, len nap̃isal hən na-ləmas-buni-an siGot, mai nə-daŋ-b̃uri-an hən
na-toh-mədau-an seKristo.

Samtivekan

6 Bathudud nadəlomian, namtukel idaŋ mai gamit ke, len nahəsan
aMasta sidato, aYesu Kristo, mətebulatut dan nəvanuan nadəlomian
ideh tovekan, saum husur nap̃usanan namttolavi mai galito.[k] 7 Bathut
gamit mətoləboii ke mitimasgol tətoṽ hən ginamito: ginamit namtutoh
mai gamito be namtsavekan boŋ ideh. 8 Namtoṽur nəhanian p̃isi namt-
tohani, namtsaus gamit ideh hən naviolan hən nəhanian. Ao namtoum
idaŋ len nalennəyal mai nalenmariug hən asike namtb̃ihan nəvat samit
ideh.[l] 9 Namtukad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən namtb̃eus gamit hən
mətb̃evəŋan ginamito, be namtsagole husur namtuke namttogol naṽide
sua tonor hən mətb̃igol tətoṽ həni. 10 Nəboŋ namttotoh mai gamito, nam-
tokəmaiegai mai gamit ke, "Avan ideh asike b̃eum, satihan."[m]
11 Namtokəmaienan husur namtosəsəloŋ həni ke gamit galevis luvekan.
Ləsaum be losul hən nahunusulito taṽtaṽor. 12 Namtukele idaŋ mai galito
ke, len nahəsan Nasub̃, aYesu Kristo, limastoh mədau, um m̃os nəhanian
halit gabag.
13 Be gamit, bathudud nadəlomian, navoian məttogole, mitigol tabtab
həni naut kəmas nəlomit b̃isa husuri. 14 Avan ideh asike b̃igol nəsa namt-
tokele len nalob̃ulat napisulan egai, mətekəta ləboii. Ale mətebulatut dani

---

[j] **3.3** Isa 49.7; Mat 6.13; Jon 17.15 [k] **3.6** Natosian galevis ta sutuai luke *gamito*.
[l] **3.8** Efe 4.28; 1Tes 2.9 [m] **3.10** 1Tes 3.4, 4.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən nahurun ƀisa. 15 Samtinau hum tovi enemi, be kel nalələgauan maii
hum tovi wawa samit len nadəlomian.

Nə-maris-kotovi-an

16 Nasuƀ̃ hən natəm̃at teviol tabtab hən natəm̃at mai gamito len napi̇̃sal
p̃isi. Nasuƀ̃ titoh mai gamit p̃isi. 17 Ginau, aPol, nutos na-ke-ivoi-an egai
len navəlagw səƀogw, hum nototosi len naloƀ̃ulat napisulan p̃isi hən
mətƀeləboii ke tovi ginau nototos naloƀ̃ulat. 18 AMasta sidato, aYesu
Kristo m̃au, teviol kəmas hən navoian mai gamit p̃isi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Timoti

Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən aTimoti

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi hən nəsa?
Naloƀulat napisulan egai ikel mai aTimoti naƀisal hən ƀehusuri hən ƀigol nauman totibau san.
APol itosi van hən ase?
APol itos naloƀulat napisulan egai van hən nəmantuhmar sua tovi tarhət san len nauman, nahəsan aTimoti.
APol itos naloƀulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi van hən aTimoti pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 65 nəboŋ totoh len naut a Masetonia.
1) APol ikel na-ke-ivoi-an mai aTimoti (1.1-2)
2) Naƀusanan husur alat siYesu mai alat lotoil a m̃o silat siYesu (1.3–3.13)
3) Nəmauran seTimoti timasv̄usan nanoran (3.14–4.5)
4) Nəvanuan gail limasləboi ləƀeris nav̄ide seTimoti hən ləƀigol husuri (4.6–6.21)

Na-ke-ivoi-an van hən aTimoti

1 1 Ginau, aPol, nutos naloƀulat napisulan egai. Novi ahai pispisul sua
siYesu Kristo bathut nakelean siGot, aGot tolav kuv gidat dan nəsaan
sidato, mai aYesu Kristo tovi nə-vatvat-viri-an sidato. 2 Nutos napisulan
egai van hən gaiug, aTimoti, gotovi anatugw kitin len nadəlomian.[a] AGot
teviol kəmas hən navoian mai gaiug, nəlon titaŋis gaiug, mai gai tigol
nəlom̃ tikad natəm̃at tabtab; natgalenan tovoi legəm təban aGot Tata mai
aYesu Kristo, aMasta sidato.

Nauman seTimoti len naut a Efesus

3 Hum notokele mai gaiug, notoŋir gaiug nəboŋ notovi Masetonia ke,
gitoh tin a Efesus[b] hən gəƀikai tas galito, (alatenan dartoləboi galito), hən

---

[a] **1.2** Uman 16.1 [b] **1.3** *Efesus:* 2Kor 1.8; *Masetonia:* 2Kor 1.16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ke salevũsan nap̃usanan gəgəras am. 4 Kel p̃uli van hən galit ke salinau
masuṽ hən nəƀol sakitin, salihol kəmas husur nəbathuyah seJu gail husur
nəbathuyah galenan ləsavi natideh. Natgalenan lugol ke lunau soƀuer
həni ŋai be ləsagol nənauan sivan ideh hən ƀehusur nauman siGot tovi
len nadəlomian. 5 Nokəmaienan hən datƀep̃usan m̃os na-ləmas-buni-an
togəm len nəlon toveveu mai tomasil buni, mai nadəlomian, nagərasian
toƀuer. 6 Galevis luyar, lusab dan nap̃isal enan, lupair van hən naholan
kəmas. 7 Luke ləƀegəm vi hai p̃usan hən nalo siMoses, ris lototətan hən
nəsa lotokele mai lotətan hən nəsa lotosor taltal ke tokitin.
8 Be datoləboii ke nalo ivoi, avan ideh ƀehusur ƀinor hən naləŋonian
siGot. 9 Datoləboii am ke nalo savi hən alat lotonor, avil ipat m̃os alat
lotomətahuni mai alat ləsahusuri. Ipat m̃os alat ləsaləboi a Got mai alat
lotosa. Ipat m̃os alat ləsalotlotu hən aGot mai alat ləsəkad nadəlomian.
Ipat m̃os alat lotogol atəmalit o analit lotomat mai alat lotogol avan ideh
am lotomat. 10 Ipat m̃os alat lotogol naitian tosa, nauluṁan togol naitian
mai nauluṁan, napəhaṽut togol naitian mai napəhaṽut, alat lotovənoh
nəvanuan hən ƀep̃ur həni suṁan naslev, nəvanuan naliblibonan gail,
alat lotolibon len nakotan mai avan ideh am, nəmauran san sahusur
nap̃usanan tokitin. 11 Ale, nap̃usanan tokitin inor hən na-kel-uri-an tovoi
hən aGot namənas toyalyal sidato, gai tokel mai ginau tia ke numaskel uri.

Navoian siNasuƀ topat len aPol

12 Nosipa vi təban aYesu Kristo, aMasta sidato, tolav nədaŋan mai
ginau, husur len nənauan san nudaŋ lan, ale gai eriŋ ginau len nauman
san. 13 Naut kəmas a m̃o nukel ke aYesu savi a Kristo aGot totabtabuh lan,
mai nomədas tabtab hən alat lotohusur aYesu, mai novi nəvanuan nape-
səvaran;[c] aGot, nəlon itaŋis ginau husur notətan hən nəsa notogole mai
nəsəkad nadəlomian. 14 Len na-voi-masuṽ-an san, aMasta sidato eruƀat
nəsaan sagw dan ginau, ale eviol masuṽ hən nadəlomian mai na-ləmas-
buni-an topat len aKristo aYesu, mai ginau. 15 Nasoran egai evi nakitinan
ale inor hən nəvanuan p̃isi ləƀedəlom buni, ke; aKristo aYesu egəm vi
lan navile a pan hən ƀilav kuv alat lotosa dan nəsaan salito, be ginau
nusa vəsa səhor galit p̃isi. 16 Avil naut kəmas nusa maienan, aGot sagol
nəpanismen tonor hən ginau, be nəlon itaŋis ginau. Imaienan hən ke,
len ginau notosa səhor galit p̃isi, na-toh-mədau-an tobəlav siYesu Kristo
ƀip̃arp̃ar. Igole hən ke alat ləƀikad nadəlomian lan, ləƀikad nəmauran
vi sutuai, dereh leləboi ləƀeris nəyalyalan san len nəsa togole len ginau.
17 Imaienan, nəvanuan p̃isi limasputsan nahəsan aGot mai kel ur natit
p̃isi toyalyal, gai togole. Evi Nakiŋ vi sutuai, itoh vi sutuai, nəvanuan p̃isi
lodədas ləƀerisi mai gai səƀon ŋai evi aGot! Ganan.

---

[c] **1.13** Uman 8.3, 9.4-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18 Timoti, anatugw, nulav nakelean egai todaŋ mai gaiug, tonor hən
na-pəhav-utaut-an gail husur gaiug a m̃o, hən gəƀeləŋon ƀivoi am len
nəlom̃ hən gəƀiƀal len nəƀalan tovoi. 19 Hən gəƀimaienan, gimastəgau gat
nadəlomian, nəlom̃ timasmasil. Hum gotoləboii, galevis lomətahun natga-
lenan, ŋa nadəlomian salit ibat, imaƀurƀur. 20 Galit eru arovi aHimeneus
mai aAleksada, notolav gəlaru len navəlan aSetan hən arƀeləboii ke saa-
risor tas aGot am.[d]

Nalotuan timabe?

2 1 Nusor mai gaiug, noləŋon masuṽ ke gigol naŋirian, na-sor-tuṽ-
an, gisor mai aGot m̃os nəvanuan tile gail, ale gigol nasipaan m̃os
nəvanuan p̃isi. 2 Gigol timaienan m̃os nakiŋ gail mai alat lotoil a m̃o, hən
datƀitoh mədau len natəm̃at, mai len naƀoruan siGot, mai len nənauan
tovoi, nənauan tonor. 3 Na-sor-tuṽ-an tomaienan ivoi, igol aGot ehəhaṽur,
aGot tolav kuv gidat dan nəsaan sidato. 4 Bathut eləŋon ke nəvanuan
p̃isi limakuv dan nəsaan salito[e] mai legəm hən naləboian hən nakiti-
nan. 5 Husur ikad aGot tosua ŋai, mai ikad gai tosua ŋai, toləboi ƀesəhar
nəvanuan gail van hən aGot, naulum̃an, aKristo aYesu. 6 Gai eviol hən
gai gabag hən ƀisar gel nəkabut hən nəsaan tobaŋis gat nəvanuan p̃isi.[f]
Nəboŋ togol natenan evəhot naləŋonian siGot len nəboŋ tonor həni.
7 Imagenan aGot itabtabuh len ginau hən nəƀegəm vi vanuan kaikai mai
ahai pispisul sua, (nukel nakitinan; nəsaliboŋ), itabtabuh len ginau hən
nəƀegəm vi ahai p̃usan silat ləsavi Ju, hən nəƀep̃usan hən nadəlomian
mai nakitinan.[g]

8 Ŋa noləŋon ke alalum̃an len naut p̃isi limasnor masuṽ, hən ləƀeləboi
ləƀisar hən navəlalit gail vi məhat len na-sor-tuṽ-an, nəlol paŋpaŋ mai
na-sor-ƀalƀal-an teƀuer.[h]

9 Be alatpəhaṽut limabe? Noləŋon ke alatpəhaṽut lesun nahurabat
tonor, tovoi len nəhon nəvanuan p̃isi, tosusuan nibelit, sagol alalum̃an
hən ləƀeləŋon galito. Saleṽir navurulit o riŋ nagol o nanesnes o sun
nahurabat nəvat han totibau.[i] 10 Avil ivoi hən ləƀevəhas galit hən nago-
lean gail lotovoi, lotonor hən latpəhaṽut lotokel ke lotokad naƀoruan
siGot. 11 Apəhaṽut ideh timassəsəloŋ husur nasoruan siGot hən ƀeləboii,
toh mədau, riŋ galit len navəlan alat lotop̃usp̃usan. 12 Nəsədam̃ hən
napəhaṽut ideh hən ƀep̃usan. Sateil a m̃o hən naulum̃an ideh, mai
aulum̃an satitoh len navəlan, be apəhaṽut timasmədau. 13 Husur aGot igol
aAtam, beti aIv. 14 Mai savi aAtam todəlom naliboŋan; avil napəhaṽut,
bathut edəlom naliboŋan, gai egəm vi vanuan nəsaan sua.[j] 15 Avil

---

[d] **1.20** 1Kor 5.5; *Himeneus:* 2Tim 2.17; *Aleksada:* 2Tim 4.14 [e] **2.4** Eze 18.23
[f] **2.6** Mat 20.28 [g] **2.7** 2Tim 1.11 [h] **2.8** Exo 9.29; 1Ki 8.22 [i] **2.9** 1Pit 3.3 [j] **2.14** Hən naves 13-14, ris Gen 2.7, 21-22, 3.1-6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

alatpəhaṽut, ləƀitoh len nadəlomian mai na-ləmas-buni-an mai ləƀehusur masuṽ hən naƀisal siGot len naṽide tovoi len nəhon nəvanuan gail, dereh limakuv dan nəsaan salito len nəpasusan salito.

Alat lotoil a m̃o mai natikon gail

3 1 Egai bogai nakelean nakitinan sua: "Avan ideh ƀeləŋon ƀegəm vi vanuan na-il-a-m̃o-an sua hən alat siYesu, eləŋon nauman sua tovoi." 2 Nəvanuan na-il-a-m̃o-an imaiegai tia ke: ikad naƀoruan tonor ŋai len nəhon nəvanuan gail, etəgau gat nəmauran nəlahan tokade mai asoan tosua ŋai, sagol təməhav hən natideh, etəgau gat nəlon gabag, ikad nənauan tovoi. Ehəhaṽur hən nametƀos gail ləƀeƀis lohoim san ale kətkəta təban galito. Ikad namitisau hən naƀusanan. 3 Satərog, sagol nasənahan be ikad naṽide tomədmədau, saṽitṽituh mai saləŋon masuṽ hən nəvat. 4 Iwol hən nəbathudud san ivoi, hən anatun gail ləƀesəsəloŋ husuri, gol nəsa tokele len nahəhaṽuran. 5 (Avan ideh asike ƀeləboi ƀiwol hən nəbathudud san, gai tekətkəta təban alat siGot mabe?) 6 Savi avan sua tomadhapair van hən aGot. B̃imagenan, hum ma ƀipatpat gai məhat ale aGot tipansem gai hum natəmat. 7 Len nənauan silat ləsəkad nadəlomian, ikad naƀoruan tovoi hən asike nahurun ƀisa len nəholito mai asike ƀiteh len nəhai tata setəmat.[k]

8 Natikon gail am lumaiegai tia ke: lunor len nənauan sinəvanuan gail, ləsasum̃an nahit togəgel hən gai, ləsatərog, ləsaləŋon masuṽ hən natit lotogəgəras hən ləƀikade. 9 Len nəlolit toƀarƀar lotəgau gat nakitinan hən nadəlomian aGot tovəhoti. 10 Hən gəƀitabtabuh len avan ideh hum natikon, gimasbunus ləboi galit bai, beti avan ideh asike ƀisaƀ natideh tosa len galito, riŋ galito hən ləƀekətkəta təban nəvanuan gail hum natikon gail.

11 Imagenan, nəbareab salit lumaiegai tia ke: lukad naƀoruan tovoi len nəhon nəvanuan gail, ləsasor mədas naƀoruan sivan ideh, ləsagol təməhav hən natideh, lutah mai aGot len natit p̃isi lotogolgole.

12 Hum notokele husur natikon gail, lumaiegai tia ke: lotəgau gat nəlahan lotokade mai asoalit tosua ŋai, luwol hən anatulit gail ivoi mai alat lototoh len naim salito.[l] 13 Husur alat lotokətkəta təban nəvanuan gail tovoi, hum natikon gail, dereh legəm vi vanuan tonor masuṽ len nənauan sinəvanuan gail, ale leil gəgat tidaŋ len nadəlomian len aKristo aYesu.

Nakitinan hən nadəlomian sidato

14 Nuvatvat viri ke asike idareh negəm hən gaiug. Be nutos nakelean galegai van hən gaiug hən ke, 15 nəƀedədas nəƀegəm tutut, gaiug geləboi naṽide, nəvanuan gail limaskade len nəbathudud siGot. Nəbathudud enan

---

[k] **3.7** Hən naves 2-7, ris Tit 1.6-9 [l] **3.12** 1Tim 3.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

evi alat siYesu, siGot tovi nəkadun nəmauran, lotovi narivbet mai nəpau-
desen hən nakitinan. 16 Səkad nə-lon-uri-an. Datup̃aŋ len nəbathukitinan
dattokad nadəlomian lan. AGot evəhoti maiegai ke:

Gai evisi tia, ikad niben nəvanuan,
aNunun eṽusan səhoti ke inor,[m]
aŋel gail lorisi,
nəvanuan nadəlomian lukel uri mai naluṽoh gail len naut totiltile,[n]
len navile a pan kavkav nəvanuan gail lukad nadəlomian lan,
ale aGot ilavi vi məhat vi lan namənas.

Nalələgauan husur ahai p̃usan gəgəras gail

4 1 ANunun aGot ikele imasil ke len nəboŋ gail ləb̃egəmai nəva-
nuan galevis dereh leriŋ gab̃ulan nadəlomian len aKristo balai,
ale leriŋ nəlolit len nanunun gəgəras gail mai nap̃usanan setəmat gail.
2 Nap̃usanan tomagenan egəm len nəvanuan nagəgərasan gail lotoliblibo-
ŋ, nəlolit etətan hən nəsa tovoi o nəsa tosa sum̃an natəlai topud togol
nəlolit totabtabu. 3 Dereh likai tas nəlahan ale likai tas nəhanan hən
nəhanian galevis: nəhanian aGot togole m̃os nəhanan hən nasipaan m̃os
alat lotokad nadəlomian mai lotoləboi nakitinan ləb̃ihani. 4 Bathut natit
p̃isi aGot togole ivoi, ale datb̃ilavi len nasipaan, sadatemətahun natideh.[o]
5 Husur nasoruan siGot mai na-sor-tuṽ-an igole iveveu, igole ivoi.

6 Timoti, gəb̃ekəmaienan mai nəbathudud nadəlomian, dereh gevi
nəvanuan nauman tovoi siYesu Kristo, aGot tohis gaiug len nasoruan hən
nadəlomian mai hən nap̃usanan tovoi gotohushusuri tia. 7 Wake geməta-
hun nəb̃ol gail ta sutuai ləsakitin mai nəb̃ol taṽtaṽor gail ale geutaut hən
gaiug gabag akis hən gəb̃ikad nab̃oruan siGot tabtab. 8 Husur na-utaut-
həni-an hən niben ivoi kəkereh, avil nəkadean hən nab̃oruan siGot ivoi
m̃os natit p̃isi. Ivoi hən na-vi-tarhəte-an hən nəmauran ta daməŋai mai
hən nəmauran vi sutuai. 9 Nasoran enan ekitin, goləboi gəb̃eriŋ nəlom̃
lan, ale inor hən gəb̃edəlomi bathut nasoruan ekitin. 10 Natenan m̃au
datohisi, datoum todaŋ m̃osi, bathut datoriŋ nə-vatvat-viri-an sidato len
aGot tovi nəkadun nəmauran, toləboi b̃ilav kuv nəvanuan p̃isi dan nəsaan
salito. Be nəvanuan nadəlomian gail? Nukele mai gaiug, Timoti, ilav kuv
galit dan nəsaan salit tia.

11 Gikele tidaŋ mai gep̃usan hən natgalenan. 12 Avan ideh satinau ke
gaiug gotovi ut kəmas husur gotovi nəmantuhmar, be gigol naṽide tovoi
hən alat lotokad nadəlomian ləb̃erisi, ləb̃igol tətoṽ həni, gigol naṽide
tomaienan len nasoran, nagolean, na-ləmas-buni-an, nadəlomian mai
naveveuan sam̃. 13 Geṽuruŋ akis hən natosian siGot len nəhon nəva-

---

[m] **3.16** Rom 1.4; Jon 1.14 [n] **3.16** Kol 1.23 [o] **4.4** Gen 1.31; Mat 15.11; Mak 7.19; Rom 14.6, 14-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nuan nadəlomian gail, kel namilen mai p̃usan həni vir nagəmaian sagw.[p]
14 Sageriŋ naviolan gotokade tipat kəmas, naviolan aGot toviol həni len
na-pəhav-utaut-həni-an, nəboŋ alat lotokətkəta təban alat siYesu lotoriŋ
navəlalit len gaiug. 15 Nəlom̃ tidaŋ akis len nagolgolean hən natgale-
gai, hən nəvanuan p̃isi ləb̃eris ləboii ke nauman sam̃ ivoi am tabtab.
16 Gelələgau hən gaiug, kətkəta gol nap̃usanan sam̃ hən b̃inor, his tabtab
həni. Gəb̃igole, dereh aGot tilav kuv gaiug mai alat lotosəsəloŋ hən gaiug
dan nəsaan samito.

Nəbatunau pəhaṽut gail, aelta gail, naslev gail

5 1 Timoti, sagesivoh len ahaṽut ideh, nədam̃ han tosəhor eham̃, be
nəboŋ gəb̃igole b̃inor, gisor malum̃lum̃ maii sum̃an tovi atəmam̃.[q]
Sor mai alalum̃an, nədam̃ halit səbar eham̃, sum̃an lotovi aṽam̃ gail.
2 Sor mai abareab gail sum̃an lotovi anam̃ gail, ale len naveveuan, sor
mai alatpəhaṽut, nədam̃ halit səbar eham̃, sum̃an lotovi aṽavinem̃ gail.
3 Gevi tarhət sinəbatunau pəhaṽut lotom̃idol lotovi batunau kitin, ləsəkad
nəvanuan na-vi-tarhəte-an ideh. 4 Be nəbatunau ideh b̃ikad anatun gail o
aməhaibən gail, galit m̃au leləboii ke limaskətkəta təban nəbathudud sali-
to hən ləb̃isar gel nəkabut sinana mai tata salito artohis galito. Ləb̃ehusur
naṽide tomaienan, aGot ehəhaṽur həni. 5 Nəbatunau kitin tom̃idol, nəbat-
hudud san tob̃uer, gai eriŋ nəlon len aGot, ale igol tabtab hən naŋirian
van hən aGot mai na-sor-tuṽ-an m̃os na-vi-tarhəte-an len nalennəyal mai
nalenmariug. 6 Be nəbatunau ideh tohusur nəmauran hən naləŋonian
san səb̃on ŋai, alitenan imat, naut kəmas ke tomaur sal. 7 Gikel nakelean
galen lotodaŋ mai alat siYesu hən ləb̃ikad nab̃oruan tonor ŋai, hən avan
ideh asike b̃ike lotosa. 8 Be avan ideh asike b̃ekətkəta təban amahean
gail, asike b̃ekətkəta təban nəbathudud san, b̃imagenan, gai emətahun
nadəlomian len aKristo, ipair dan nadəlomian enan, ale isa səhor alat
ləsəkad nadəlomian.

9 Nəboŋ gəb̃itos gat nəbatunau kitin gail, gitos gat nəbatunau pəhaṽut
ideh, nədam̃ han tosəhor 60. Hən gəb̃itos gati, imagegai tia ke: etəgau
gat nəmauran nəlahan tokade mai asoan tosua ŋai, 10 nəmauran san
ikad naṽide mai nagolean tovoi. Nəvanuan gail loləboi ləb̃ikel ur naṽide
tovoi san: hum tohis anatun gail tovoi; tohəhaṽur hən b̃ekətkəta təban
nametb̃os gail lohoim san; tokətkəta təban alat siYesu hum gai tovi naut
kəmas; tovi tarhət silat lotoləŋon tosa, len natit p̃isi todaŋ len nagolean
tovoi totiltile. Tos gat nəbatunau tomaienan hən alat siYesu ləb̃evi tarhət
san.

11 Avil sagitos gat nəbatunau ideh, nədam̃ han səbar 60 sal. Husur
nəlon tosəhsəhob hən naulum̃an igol ke eləŋon b̃itoh maii, naut kəmas

---

[p] **4.13** Luk 4.16-21 [q] **5.1** Lev 19.32

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aKristo, ike tilah. 12 Imaienan, dereh aGot tisaƀ alitenan ke tosa bathut
ke toriŋ gaƀulan na-kel-gati-an nametəkav gai tokele a m̃o. 13 Sual am,
dereh alitenan tegəm petəmas, tiyar husur naim gail, ale savi petəmas
ŋai, be tepəpat soruan, tesulsul len nəsa savi esan, ale dereh tisorsor
husur nəsa sanor hən ƀisor husuri. 14 Imaienan, nuke nəbatunau galenan
lilah, lipasus, liwol hən nəbathudud salito, gol ke aenemi edədas ləƀisor
mədas nahəsadato. 15 Husur alitenan galevis lupal sob tia hən ləƀehusur
aSetan. 16 Napəhaṽut nadəlomian ideh ƀikad nəbatunau gail len nəbathu-
dud san, tevi tarhət salito. Sanor hən alat siYesu ləƀekətkəta təban galito.
B̃imaienan, alat siYesu loləboi ləƀevi tarhət sinəbatunau tin gail lotopar
vi-tarhəte-an.

17 Aelta ideh toil a m̃o hən alat siYesu, ƀeil a m̃o ƀivoi, inor ke loput-
sani len nənauan salito, loṽuri inor. Timaienan hən aelta top̃usan mai
tokel ur nasoruan siGot. 18 Bathut natosian siGot ike, “Sagepis gat nabu-
ŋon naƀuluk topal kuv namisurhuwit dan nəhavhəte husur nahudhuwit
tohani evi nap̃urp̃uran hən nauman san.” Natosian siGot ikele am ke,
“Inor ke nəvanuan nauman tikad nap̃urp̃uran tonor hən nauman san.”[r]
19 Sagedəlom avan ideh səƀon tosor tas aelta hum tosa, timaskad nəva-
nuan teru o titor lotoris nəsaan enan gol loləboi ləƀikel koti.[s] 20 Be səhar
alat lotoil a m̃o lotogolgol nəsaan sal leil len nəhon alat siYesu p̃isi, gikel
nalələgauan mai galito hən alat siYesu am ləƀemətahw.

21 Timoti, nukel mai gaiug, len nəhon aGot, aYesu Kristo mai aŋel aGot
tolekis hən galito ke, gigol natgalegai notokel buni ale gol tep̃itp̃itoṽ hən
nəvanuan p̃isi, sagivoi hən tesua səhor togon. 22 Sagisohotut hən gəƀeriŋ
navəlam̃ len avan ideh hən ƀeil a m̃o. Husur ƀiteh, ehum gotoƀon maii
len nəsaan san. Təgau gat nəmauran naveveuan sam̃.

23 Sagemun nəwai ŋai, be mun kəkereh hən nəwain m̃os nabəhaṽum̃
tosa sil naməsahan gotokadkade.

24 Nəvanuan galevis lugol nəsaan gail, gol ke nəvanuan p̃isi lotoləboi
gail, loləboii am ke dereh lipanis. Be ikad galevis am, nəsaan salit lotosu-
suah, dereh tevisi a tahw balai. 25 Len naṽide tomaienan, nəvanuan p̃isi
loləboi nagolean gail lotovoi, be asike ləƀeləboi gail, naut kəmas, navoian
galenan lodədas ləƀesusuah.

6 1 Naslev gail lotokad nadəlomian lukad nəmauran todaŋ, be limas-
nau amasta salit gabag hum lotonor hən ləƀeputsan galit len
nənauan salito. Naslev gail limaienan hən avan ideh asike ƀemədas
nahəsan aGot mai nap̃usanan san. 2 Naslev ƀikad amasta tokad nadəlo-
mian, sateŋit nəhon van həni husur evi wawa len nadəlomian san. Teum
tivoi am m̃osi, husur nauman san evi tarhət sinəvanuan nadəlomian, gai
toləmas buni.

---

[r] **5.18** Deu 25.4; Mat 10.10; Luk 10.7; 1Kor 9.9 [s] **5.19** Deu 19.15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naləŋonian hən nəvat

P̃usan husur natgalegai, sor malum̃lum̃ hən nəvanuan ləƀehusur gail.
3 Avan ideh tokel ur nap̃usanan totile, sədam̃ hən nasoruan tonor siMasta
sidato aYesu Kristo, sədam̃ hən nap̃usanan tonor hən naƀoruan siGot, 4 gai
ipatpat gai məhat masuṽ, saləboi natideh. Nəvanuan tomaienan imal-
kəkat hən ƀisor levlev, hən ƀeṽitṽituh husur nasoruan gail. Natgalenan
lugol nə-taƀulol-bulosi-an, napəpehwan, nasoran tomədas nəhes gail,
nənauan tosab, tosa, 5 mai na-sor-ƀalƀal-an. Nəvanuan gail lotomaienan,
nənauan salit itaṽtaṽor vavinvinu, nakitinan eƀuer lan. Lunau ke loləboi
ləƀehusur naƀoruan siGot hən ləƀikad nəvat tosoƀur.
6 Avil datƀehəhaṽur hən nəsa datƀikade, datƀikad naƀoruan siGot,
namilen ke datopul hən natit tovoi. 7 Husur nəboŋ lotopas gidato, datsəlav
natideh gəmai. Ale nəboŋ datƀimat, dereh datedədas datƀilav natideh
van. 8 Be datƀikad nahurabat mai nəhanian ŋai, datehəhaṽur hən nəmau-
ran sidato. 9 Avil avan toke ƀikad natite, natəmat igol ke naləŋonian hən
nəsaan gail esəhor gai, ekəkos lan, ike tigol natit tisoƀur tomelmel togol
nasənahan. Naləŋonian gail lolivi vi pan vəmasig hum tomaduŋduŋ len
tas. 10 Husur na-ləŋon-buni-an hən nəvat evi nəkadhut nəsaan. Galevis
lotoləŋon masuṽ hən nəvat, lupal sob dan nadəlomian gol ke nalolosaan
salito togol nəmanuŋ topəŋas masuṽ len nəlolit gabag.

Nakelean van hən aTimoti

11 Be gaiug gotovi siGot, gam dan natgalenan, ale gam kitev nanoran,
naƀoruan siGot, nadəlomian len aGot, na-ləmas-buni-an, nə-daŋ-ƀuri-an
tobəlav, mai na-gol-mədau-həni-an vi təban nəvanuan gail. 12 Daŋ ƀur
nəƀalan tovoi m̃os nəsa dattokad nadəlomian lan. Təgau gat nəmauran vi
sutuai aGot tokis gaiug hən gəƀikade nəboŋ gotokel kot nadəlomian sam̃
len aYesu Kristo len nəhon nəvanuan lotosoƀur. 13 Nukele hən gaiug len
nəhon aGot tolav nəmauran mai natit p̃isi, len nəhon aYesu Kristo tokel
kot na-kel-koti-an tovoi len nəhon aPontius Pilate,[t] nukele hən gaiug ke,
14 gigol kavkav hən nəsa aGot toləŋoni, nəsaan teƀuer. Gole vir aMasta
sidato, aYesu Kristo ƀevisi. 15 Dereh tevisi balai len nəboŋ aGot tolekis
həni. AGot, gai səƀon iyalyal, tonor hən nəvanuan gail lotosal suhi, naKiŋ
hən nakiŋ gail, Nasuƀ tovi masta hən natit p̃isi.[u] 16 Gai səƀon edədas
ƀimat, itoh len nam̃ial nəvanuan gail lotodədas ləƀegəm pəpadaŋ həni,
səkad avan ideh torisi, səkad avan ideh toləboi ƀerisi boŋ ideh.[v] Nahəsan
tiyalyal! Nədaŋan tipat lan vi sutuai sutuai! Ganan.
17 Timoti, kel p̃uli hən alat lotopul hən natite len nəboŋ ta dameŋai
ke salipatpat galit məhat len nəlolito, saleriŋ nəlolit len natit gail topat

---

[t] **6.13** Jon 18.36-37 [u] **6.15** Deu 10.17; Psa 136.3 [v] **6.16** Exo 33.20; Psa 104.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

daməŋ be ƀimasig pelan, avil leriŋ nəlolit len aGot tolav masuṽ hən natit
p̃isi hən datƀehəhaṽur.[w] **18** Kel mai galit m̃au ke ligol navoian, lepul hən
nagolean tovoi, lehəhaṽur hən ləƀeviol, len nəsa lotopul həni lehəhaṽur
hən ləƀevi tarhət sinəvanuan gail. **19** Len naṽide tomaienan, leum m̃os
nəpaudesen hən nakonviolan aGot tokade m̃os galit balai, ale letəgau kot
nəmauran tokitin.[x]

20 Timoti, kətkəta kəkol hən nəsa aGot toriŋi len navəlam̃. Pair dan
nasoruan totaṽtaṽor, na-sor-kəmas-an, na-sor-levlev-an silat lotosor tas
gaiug len nəsa lotokis suluṽi hən naləboian. **21** Galit galevis lotonau ke
lotokad naləboian enan lusab dan nadəlomian.

Navoian aGot toviol kəmas həni, tipat len gaiug.

---

[w] **6.17** Luk 12.20 [x] **6.19** Mat 6.20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Timoti

Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aPol totosi van hən aTimoti

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi hən nəsa?
APol inau ke asike idareh timat ale len naloƀulat napisulan egai ikel mai aTimoti ke timaskel ur na-kel-uri-an tovoi naut kəmas alat lotosor tasi.
APol itosi van hən ase?
APol itos naloƀulat napisulan egai van hən aTimoti, naulum̃an sua tovi tarhət san, aPol toləmas buni.
APol itos naloƀulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi van hən aTimoti pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 67 nəboŋ totoh len naim bəbaŋis tətas.
1) APol ikel na-ke-ivoi-an mai aTimoti, isor tuṽ m̃osi (1.1-2)
2) APol ikel mai aTimoti ke teil gəgat len nauman aGot tolav maii (1.3-18)
3) Susumar len aYesu Kristo nəboŋ nəmauran todaŋ (2.1-26)
4) APol isor vəsvəsai husur naṽide sinəvanuan gail len nəboŋ naməkot (3.1-9)
5) Təgau gat nap̃usanan hən na-kel-uri-an tovoi (3.10–4.8)
6) Nasudəlam̃ian siPol mai nakelean naməkot san (4.9-22)

Na-ke-ivoi-an siPol

1 [1] Ginau, aPol bogai. AGot itabtabuh len ginau hən nəƀevi ahai pispisul sua seKristo, aYesu. Gai esəvat ginau hən nəƀikel ur na-kel-gati-an san ke len aYesu Kristo ƀeviol hən nəmauran mai nəvanuan gail.
[2] Nutos naloƀulat napisulan egai van hən gaiug, aTimoti, anatugw len nadəlomian, notoləmas bun gaiug.[a] AGot teviol kəmas hən navoian mai gaiug, nəlon titaŋis gaiug, mai gai tigol nəlom̃ tikad natəm̃at tabtab; nat-galenan tovoi legəm təban aGot Tata mai aYesu Kristo, aMasta sidato.

---

[a] **1.2** Uman 16.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

APol ike aTimoti teil gəgat

3 Timoti, len nəlogw tomasil, nulotu hən aGot hum atəmagw gail ta
sutuai lotogole, ale nosipa vi təban aGot hən gaiug.[b] Len na-sor-tuṽ-an
sagw len nalennəyal mai nalenmariug nunau gat gaiug tabtab, nusor tuṽ
m̃os gaiug. 4 Nunau gat nətaŋan sam̃ nəboŋ notoriŋ gaiug, ale noləŋon
masuṽ hən nəb̃eris gaiug tətas hən nəb̃epul hən nakemkeman. 5 Nunau
gat nadəlomian tokitin gotokade, topat a m̃o len aLois, atabəm̃ pəhaṽut,
mai aEunis, anam̃, ale noləboi səhoti ke tovi nadəlomian enan topat
len gaiug am. 6 Husur natenan nukele tətas mai gaiug ke geutaut hən
gaiug len naviolan aGot toviol həni mai gaiug nəboŋ notoriŋ navəlagw
len gaiug, hən naviolan enan b̃egəm daŋ am.[c] 7 Bathut aGot saviol hən
aNunun hən datb̃emətahw, eviol həni hən datb̃idaŋ, datb̃eləmas bun
nəvanuan gail, ale datb̃etəgau gat nəlodat gabag b̃inor.

8 Imaienan, sageməmau hən gəb̃ikel ur aMasta sidato. Sagemətahw.
Sa-nahurum̃ tisa len ginau husur nototoh len naim bəbaŋis m̃osi.[d] Be len
nədaŋan siGot, b̃on mai ginau len na-ləŋon-isa-vəsa-an m̃os na-kel-uri-an
tovoi. 9 Evi aGot tolav kuv gidato dan nəsaan sidato, totabtabuh len gidat
hən datb̃evi nəvanuan san səb̃on gail ŋai. Savi len nəsa dattogole, be len
naləŋonian san husur navoian toviol kəmas həni ta sutuai, natub̃atan
tob̃uer sal. Eviol həni mai gidato len aKristo aYesu. 10 Avil gagai aKristo
aYesu evisi tia hən datb̃ikad navoian enan. Atenan ilav kuv gidat dan
nəsaan sidato. Igol ke nəmatan səkad nədaŋan am, ale len na-kel-uri-an
tovoi, ikel vəhot nəmauran kitin mai gidato, tovi nəmauran vi sutuai,
nəmatan todədas b̃esəhori.

11 AGot itabtabuh len ginau hən nəb̃egəm vi ahai pispisul sua, ahai
p̃usan sua hən nəb̃ikel ur na-kel-uri-an tovoi egai.[e] 12 Husur enan noləŋon
isa vəsa gagai len naim bəbaŋis. Be nahurugw səsa bathut noləboi aGot,
gai notoriŋ nəlogw lan, nunau ləboii, nəlogw sauri ke eləboi b̃etəgau gol
nəsa notoriŋi len navəlan van vəbar nəboŋ totibau enan. 13 Gosəsəloŋ tia
hən nap̃usanan tokitin notokele. Təgau gati hən gəb̃igol tətoṽ həni len
nadəlomian mai na-ləmas-buni-an dattokade len aKristo aYesu. 14 Len
nədaŋan seNunun aGot, totoh len gidato, təgau gol nakitinan enan, aGot
toriŋi len navəlam̃, havhav həni tivoi.

15 Goləboi tia ke alat a Asia p̃isi lupair dan ginau, galito eru, aFikelus
mai aHermokenes, arumaienan. 16 Nusor tuṽ ke Nasub̃ tivoi hən nəbat-
hudud siOnesiforus husur vəha-sob̃ur gai igol ginau noləŋon ivoi, ale
saməmau hən b̃em̃ədoŋ təban ginau, naut kəmas natsen gail lotobaŋis
ginau. 17 Be nəboŋ tobar naut a Rom ekəta doŋ ginau van van vəbar tosab̃
ginau. 18 Nusor tuṽ m̃os aOnesiforus ke len nəboŋ totibau, Nasub̃ tilolosa

---

[b] **1.3** Rom 1.8, 10 [c] **1.6** 1Tim 4.14 [d] **1.8** 2Tim 1.16 [e] **1.11** 1Tim 2.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

həni. Gunau ləboi tia ke gai tovi tarhət sagw len naṽide tosoƀur len naut a Efesus.

Susumar len aYesu Kristo

2 1 Imaienan, gaiug m̃au, anatugw len nadəlomian, gidaŋ len navoian aYesu Kristo toviol kəmas həni. 2 Ale nap̃usanan gotosəsəloŋ hən ginau notokele len nəhon nəvanuan tosoƀur, riŋ natgalenan len navəlan nəvanuan gail gotoləboi gəƀeriŋ nəlom̃ len galito, galit lotoləboi ləƀep̃usan həni mai nəvanuan tile gail am.

3 Gidaŋ ƀur na-ləŋon-isa-vəsa-an sum̃an gotovi nasoltia sua tovoi siYesu Kristo. 4 Nisor kəta maiegai bai: Nasoltia toum hum nasoltia akis, imakuv dan nəmauran silat ləsavi soltia. Igol tomaienan hən nakomada tolekis həni hən ƀegəm vi soltia, ƀehəhaṽur həni. 5 Ale avan ideh togamgam, ƀehusur nalo hən nəgamgaman, eləboi ƀigam səhor galit lotogam hən ƀilav nəprais.[f] 6 Ale nəvanuan nəmabulan toum todaŋ, nəboŋ nəhol ƀiṽan, ƀimatu, gai timashan nəhanian nametəkav. 7 Nau nəsa notokelkele, ale Nasuƀ dereh tevi tarhət sam̃ hən gəƀeləboi səhot natgalen p̃isi.

8 Nau gat akis hən aYesu Kristo, aGot tolavi dan nəmatan, tosua len nəpasusan siTevit; egai evi na-kel-uri-an tovoi notokel uri. 9 Husur notokel uri, noləŋon isa vəsa m̃osi, ale lubaŋis gat ginau m̃osi hum notovi nəvanuan toƀur kotov nalo. Avil səkad avan ideh toləboi ƀibaŋis gat nasoruan siGot! 10 Imaienan nudaŋ ƀur natit p̃isi m̃os alat, aGot tolekis hən galito, hən galit am ləƀikad nə-lav-kuvi-an dan nəsaan salito len aYesu Kristo, ale toh mai aGot vi sutuai. 11 Goləboi gəƀeriŋ nəlom̃ len nasoruan egai, ke:

Datƀimat tia mai aKristo,
dereh datitoh maii balai am.
12 Datƀidaŋ ƀur na-ləŋon-isa-vəsa-an m̃osi,
dereh dateil a m̃o maii sum̃an nakiŋ gail.
Datƀikele ke datsaləboi gai,
dereh atenan tikele ke saləboi gidato.
13 Datƀipair dan gai boŋ ideh,
atenan asike ipair dan gidat boŋ ideh,
husur naƀoruan san imagenan.
Gai edədas ƀimakuv dan naƀoruan san.[g]

Nəvanuan nauman aGot tohəhaṽur həni

14 Kel natgalenan mai alat lotokad nadəlomian hən ləƀinau təlmam hən gail. Kel nalələgauan mai galito len nəhon aGot ke, saleṽitṽituh husur nasoruan. Naṽitṽituhan tomaienan sagol natideh tovoi be eməndas alat

---

[f] **2.5** 1Kor 9.24-27 [g] **2.13** Hən naves 11-13, ris Rom 6.8; Mat 10.33; Luk 12.9; Num 23.19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotosəsəloŋ həni ŋai. 15 Hisi hən gəƀegəm koti vi vanuan nauman kitin
len nəhon aGot; nəvanuan nauman saməmau hən nauman san top̃usan
tonor hən nasoruan hən nakitinan. 16 Gebulatut dan naholan totaṽtaṽor
saputsan aGot, naholan kəmas, husur eliv nəvanuan gail van van vi tut
dan naṽide tonor hən naƀoruan siGot. 17 Nasoran tomaienan eməḋas alat
siYesu hum nəmanuŋ togəm tibau van gol ke toƀos niben. AHimeneus
mai aFiletus arukad naholan tomaienan.[h] 18 Arupal sob dan nakitinan.
Arukel ke na-le-məhat-an dan nəmatan evisi tia, gol ke aromədas nadəlo-
mian sinəvanuan galevis. 19 Naut kəmas gəlaru, nadəlomian len aKristo
ehum nəpaudesen todaŋ siGot toil gəgat sal ale aGot itos gat nategai lan
ke: "Nasuƀ aGot eləboi galit lotovi esan," mai "Avan ideh tokele ke Nasuƀ
aGot tovi masta san, gai timaspair dan nəsaan, riŋ gaƀulani."[i]
20 Len naim sinəvanuan totibau ideh ikad nasiloh mai naƀiliwai lotoum
həni hən nagol mai nasilva ale loriŋ nəhanian tovoi len gail. Wake gale-
vis loum həni hən nəhai mai nətan ƀulau, ale loriŋ nəpahsago len gail.
21 Avan ideh ƀigol gai ƀiveveu dan nəsaan, dereh tehum naƀiliwai, aGot
toləboi ƀetəgau hən ƀigol nauman tovoi həni. Evi siMasta səƀon ŋai,
toutaut həni m̃os nauman tovoi p̃isi san. 22 Imaienan, tah mai alat nəlolit
tomasil lotolotu hən Nasuƀ. Gam dan naləŋonian tosa gail simantuh-
mar.[j] Gam kitev nanoran, nadəlomian, na-ləmas-buni-an, mai natəm̃at,
hən nəlom̃ ƀikade. 23 Gam dan na-sor-ƀalƀal-an tomelmel, totətan, husur
goləboii ke legəm vi ƀalƀalan. Sagitah mai nəvanuan gail lotohol husur
natit tomelmel, lototətan həni, husur goləboii ke dereh liƀal sile. 24 Avil
naslev siNasuƀ m̃au, satiƀal be tisor malum̃lum̃, tivoi hən nəvanuan p̃isi,
tep̃usan hən nasoruan siGot tip̃arp̃ar, satikad nəlol paŋpaŋ tutut van
hən alat lotosor tasi, 25 be len nəlon tomədau, tigol alat lotosor tasi linor.
Bathut aGot hum ma ƀegəgel hən nəlolito hən ləƀipair dan nəsaan salito,
ale ləboi səhot nakitinan. 26 Ale dereh nənauan tonor tetəlmam hən galito
hən ləƀigam yav dan nəhai tata setəmat tota gol galit hən ləƀigol nəsa gai
toləŋoni.

Nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan

3 1 Nau ləboi nategai ke: len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan,
dereh tikad nəboŋ todaŋ gail, nəlon nəvanuan gail ƀetuhatuh len
gail. 2 Husur nəvanuan gail dereh leləmas bun galit gabag mai nəvat, lisal
suh galit gabag, leṽiv, lisor mədas nahəsan nəvanuan, asike lugol nəsa
analit mai atəmalit lotokele, asike lukad nasipaan, dereh lemətahun aGot
len nəmauran salito, 3 asike loləmas avan ideh, asike lukad nalolosaan,

---

[h] **2.17** 1Tim 1.20 [i] **2.19** Isa 28.16; Jon 10.14; Num 16.5; 1Kor 1.2 [j] **2.22** Husur aTimoti tovi ulum̃an, naut egai ike simantuhmar, be len nasoruan ta Kris namilen evi alat ləsəlah sal be lototibau, aƀiltilathutai mai aƀiltilattəbarehreh.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dereh lisor mədas nab̃oruan sinəvanuan gail, asike lotəgau gat nəlolit
gabag ivoi, dereh ligolgol nasənahan, lemətahun natit p̃isi tovoi, 4 leriŋ
na-ke-ṽan-an gail len navəlan aenemi salit gail, asike lukad nənauan
len nəsa ləb̃igole, dereh lipatpat galit məhat len nənauan salit səb̃olito,
leləmas bun naləŋonian salito, be asike loləmas bun aGot. 5 Dereh legə-
gəras ke lotolotu hən aGot, be lotətas gol nədaŋan hən nalotuan enan.
Timoti, gipair dan nəvanuan gail lotomaienan. 6 Bathut alatenan galevis
lob̃is lohoim gail hən ləb̃iwol hən nəmauran silatpəhaṽut ləsail gəgat,
latpəhaṽut nəlolit totuhatuh buni hən nəsaan, naləŋonian salit tiltile
towol hən galito. 7 Alatpəhaṽut lotomaienan ludoŋ nap̃usanan toveveu
akis, be lodədas ləb̃eləboi səhot nakitinan. 8 Ahai p̃usan gəgəras loto-
mədas alatpəhaṽut maienan, nənauan salit itaṽtaṽor vavinu, ale len
nətarhət hən nadəlomian, luteh, lovi naut kəmas, lomətahun nakitinan
hum aJannes mai aJabres artomətahun aMoses.[k] 9 Avil ahai p̃usan gəgə-
ras galenan, asike loləboi ləb̃ivan am, husur namelmelan salito dereh
timasil hən nəvanuan p̃isi hum namelmelan siJannes mai aJabres ta m̃o.

Təgau gat nap̃usanan sagw

10 Be gaiug aTimoti, gugol husur nap̃usanan sagw; naṽide hən nəmau-
ran sagw; nəsa notoke nigole, nəmauran sagw topat m̃osi; gugol husur
nadəlomian sagw; na-təgau-gati-an hən nəlogw; na-ləmas-buni-an sagw
mai nasusumaran sagw. 11 Goləboii ke nəvanuan gail lomədas tabtab hən
ginau, lugol noləŋon isa vəsa len naut a Antiok, a Ikonium mai a Listra.
Goləboi na-ləŋon-isa-vəsa-an gail lotovisi hən ginau notodaŋ b̃uri, be
Nasub̃ ilav kuv ginau dan gail p̃isi.[l] 12 Be savi ginau ŋai, avan ideh toke
b̃ikad nab̃oruan siGot len nəmauran san, b̃ib̃on mai aYesu Kristo, dereh
nəvanuan gail lemədas tabtab həni. 13 Be nəvanuan tosa gail mai nəva-
nuan gəgəras gail dereh lisa vəsa səhor ta m̃o, dereh legəras nəvanuan gail
ale nəvanuan gail dereh legəras galito, hən galit gabag ləb̃edəlom nagə-
gərasan. 14 Avil gaiug m̃au, geil gəgat tabtab len natgalen gotonau səhoti,
gotoləboi səhoti husur goləboi alat lotop̃usan, lotolav natgalenan mai
gaiug.[m] 15 Nəboŋ gotovi natətai sal goləboi natosian siGot tia, toləboi b̃ilav
mai gaiug naləboian hən gəb̃ehusur nap̃isal tonor m̃os nə-lav-kuvi-an dan
nəsaan sam̃ len nadəlomian len aYesu Kristo. 16 Nəkadun natosian siGot
p̃isi evi aNunun aGot tomaur. Natosian galenan luvoi hən nap̃usanan hən
nakitinan, luvoi hən ləb̃esivoh len nəvanuan tokad nəsaban ideh, luvoi hən
ləb̃igol naṽide hən nəvanuan b̃inor, luvoi hən naṽusanian hən nanoran,
17 hən ke nəvanuan siGot b̃ikad namitisau, eləboi b̃igol natideh tovoi.

---

[k] **3.8** Exo 7.11, 22. Sutuai len naut a Ijip, naulum̃an nabehi eru, aJannes mai aJabres, aromətahun aMoses. [l] **3.11** *Antiok, Ikonium, mai Listra:* Uman 13.14-52, 14.1-20
[m] **3.14** 2Tim 1.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 1 Nukele mai gaiug, len nəhon aGot mai aYesu Kristo ƀepəpehun
navoian dan nəsaan hən alat lotomaur mai alat lotomat; husur len
navisian san dereh tevi kiŋ balai ale nukel mai gaiug ke: 2 Kel ur naso-
ruan siGot, daŋ ƀuri, naut kəmas ləƀeləŋoni o asike ləƀeləŋoni. Len
na-toh-mədau-an hən nasusumaran mai naƀusanan, mitikel vəhot nəsaan
ideh, sivoh len nəvanuan togol tosa, ale mitigol nəvanuan gail leləŋon
tivoi am len nəlolito. 3 Husur len nəboŋ ƀegəmai, nəvanuan gail asike
lesəsəloŋ hən naƀusanan tokitin, be dereh lehusur naləŋonian tosa salito,
dereh litariv ahai ƀusan ideh tokel nəsa galit lotomalkəkat hən ləƀesə-
səloŋ həni. 4 Dereh lipair dan nakitinan van hən nəƀol gəgəras gail. 5 Be
len natit ƀisi, gaiug m̃au, getəgau gat gaiug gabag. Gidaŋ ƀur na-ləŋon-
isa-vəsa-an, gol nauman hum avan sua tokel ur na-kel-uri-an tovoi, gol ƀis
nauman aGot tolavi mai gaiug hən ƀihav.

6 Nokəmaienan husur nəmauran sagw egəm hən nagilen, ehum nəda
hagw tosel len natutumavan. Dereh nimat. 7 Nuƀal len nəƀalan tovoi tia,
nugam len nəgamgaman tonoŋ tia, notəgau gat nadəlomian tia. 8 Gagai
van, aGot satotəgau nəprais hən nanoran m̃os ginau. Nasuƀ topəpehun
navoian dan nəsaan len nanoran, dereh teviol həni mai ginau len nəboŋ
totibau enan. Be savi ginau ŋai, dereh teviol həni mai alat lotoləmas
buni, toh vir natəlmaman san.

Nə-maris-kotovi-an

9 Saṽsaṽut hən gəƀegəm hən ginau tutut. 10 Bathut aTemas igam dan
ginau vi Tessalonika husur eləmas masuṽ hən natit gail mai naṽide silat
navile a pan egai. AKresens evi Kalatia mai aTitus evi Talmatia.[n] 11 ALuk
ŋai itoh mai ginau. Nəboŋ gəƀegəmai, gesəhar aMak husur eləboi ƀevi
tarhət sagw len nauman sagw gegai.[o] 12 Nosəvat aTikikus vi Efesus
tia.[p] 13 Noriŋ nahurabat naut susus sagw mai aKarpus len naut a Troas.
Nəboŋ gəƀegəmai, pati gəmai ale pat naloƀulat gail, noləŋon masuṽ hən
naloƀulat nototuƀat tos len gail.[q]

14 Goləboi aAleksada toum hən nametəlai a? Gai igol natit tosa tosoƀur
hən ginau. Ale dereh Nasuƀ tesisil həni sil nəsa togole. 15 Gaiug am gelə-
ləgau hən satemədas gaiug husur gai emətahun bun nasoruan sinamito.

16 Len nakotan nametəkav sagw, səkad avan ideh tovi tarhət sagw,
galit ƀisi lugam dan ginau. AGot satinau gat nəsa lotogole, be ruƀati dan
galito. 17 Avil Nasuƀ itah mai ginau, evi tarhət sagw, ilav nədaŋan mai
ginau hən nəƀikel ur ƀis na-kel-uri-an tovoi, ale hən galit ƀisi ləsavi Ju
ləƀesəsəloŋ həni. Ale ilav kuv ginau dan nəmatan, ehum tolav kuv ginau

---

[n] **4.10** *Temas:* Kol 4.14; Flm 24; *Titus:* 2Kor 8.23; Kal 2.3; Tit 1.4 [o] **4.11** *Luk:* Kol 4.14; Flm 24; *Mak:* Uman 12.12, 25; Kol 4.10; Flm 24 [p] **4.12** *Tikikus:* Uman 20.4; Efe 6.21-22; Kol 4.7-8 [q] **4.13** *Troas:* Uman 20.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dan nalion b̃ikat pəpas ginau. 18 Nasub̃ dereh tilav kuv ginau dan nauman nəsaan p̃isi silat lotomədas ginau, tetəgau gat ginau, səhar ginau
hən nəb̃eb̃is len natohan pipihabəlan len nəmav. Nə-sal-suhi-an tivan hən
aGot toyalyal vi sutuai sutuai! Ganan.

Nasudəlam̃ian

19 Ale Timoti, kel na-ke-ivoi-an mai aPriska mai aAkwila mai alat
lototoh len naim siOnesiforus.[r] 20 AErastus itoh tin a Korint, be noriŋ
aTrofimus toməsah itoh len naut a Miletus.[s] 21 Nahəbati hən naut susus
dereh tegəmai, gisaṽsaṽut gəm a m̃o. AEpulus mai aPutens mai aLinus
mai aliten aKlautia mai nəbathudud nadəlomian p̃isi lukel na-ke-ivoi-an
mai gaiug.
22 Nasub̃ titoh len nəlom̃. Navoian aGot toviol kəmas həni, tipat len
gaiug.

---

[r] **4.19** *APrisilla mai aAkwila:* Uman 18.2, lokis aPrisilla hən aPriska am; *Onesiforus:* 2Tim 1.16-17
[s] **4.20** *Erastus:* Uman 19.22; Rom 16.23; *Trofimus:* Uman 20.4, 21.29

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Titus

Naloƀulat napisulan aPol totosi van hən aTitus

Ase itos naloƀulat egai?
APol itosi.
APol itosi hən nəsa?
Naloƀulat egai eṽusan aTitus hən naṽide tovoi hən na-il-a-m̃o-an mai nap̃usanan.
APol itosi van hən ase?
APol itos naloƀulat napisulan egai van hən naulum̃an sua tovi tarhət san, nahəsan aTitus.
APol itos naloƀulat egai ŋais mai len naut a be?
Itosi van hən aTitus pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 65 nəboŋ totoh len naut a Korint.
1) APol itos na-ke-ivoi-an san van hən aTitus, mai isor tuṽ m̃osi (1.1-4)
2) Nap̃usanan hən naṽide hən na-il-a-m̃o-an hən alat siYesu (1.5-16)
3) Nap̃usanan hən naṽide alat siYesu limashusuri (2.1–3.11)
4) Len nakelean naməkot siPol, esudəlam̃ aTitus (3.12-15)

Na-ke-ivoi-an van hən aTitus

1 1 Ginau, aPol, nutos naloƀulat napisulan egai. Novi naslev sua siGot,
novi ahai pispisul sua siYesu Kristo hən nəƀeum m̃os nadəlomian
silat aGot tolekis hən galito mai hən nəƀilav mai galito, naləboian hən
nakitinan tonor hən naƀoruan siGot.
2 Nəbathut nadəlomian mai naləboian enan evi nə-vatvat-viri-an hən
nəmauran vi sutuai. AGot nakitinan ikel gat nəmauran enan a tahw hən
natuƀatan hən nəboŋ gail ta sutuai. 3 Be len nəboŋ tonor, gai tolekis həni,
aGot, tolav kuv gidat dan nəsaan sidato, ikel vəhot nakitinan len naso-
ruan san ale isor idaŋ mai ginau hən nəƀikel uri.
4 Nutos naloƀulat egai van hən gaiug, aTitus, gotovi anatugw kitin len
nadəlomian dartokade.[a] AGot Tata mai aKristo aYesu tolav kuv gidat dan
nəsaan sidato, areviol kəmas hən navoian mai gaiug, mai arigol nəlom̃
tikad natəm̃at.

---

[a] **1.4** 2Kor 8.23; Kal 2.3; 2Tim 4.10

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nauman seTitus len naut a Krit

5 Nəboŋ notoriŋ gaiug len naut a Krit, nugole hən gəƀigol tinor nahu-
dhuuman topat sal, mai hən gəƀitabtabuh len aelta gail len navile p̃isi,
hum notokele mai gaiug. 6 Hən gəƀitabtabuh len aelta ideh, nəmauran san
imagegai tia ke: atenan inor len nəhon nəvanuan gail, etəgau gat nəmau-
ran nəlahan tokade mai asoan tosua ŋai, anatun gail lukad nadəlomian,
ləsəkad nəmauran totaṽtaṽor, mai nəkadulit səhaihai. 7 Nəboŋ gəƀitab-
tabuh len avan ideh hən ƀekətkəta təban alat siYesu, hən aGot ƀeriŋ
nauman san len navəlan; gitabtabuh ŋai len atenan, nəmauran san tonor
tia len nəhon nəvanuan gail. Gai səpatpat gai məhat, nəlol paŋpaŋ san
satutut, satərog, sagol nasənahan mai saləŋon masuṽ hən natite. 8 Avil
ehəhaṽur hən nəvanuan gail ləƀeƀis lohoim san, ale ekətkəta təban galito
ivoi. Gai eləmas bun navoian, ikad nənauan tovoi, inor, veveu buni mai
etəgau gat nəlon gabag. 9 Etəgau gat na-kel-uri-an nakitinan dattoṽusani
həni tia, hən ƀeləboi ƀep̃usan ƀinor, hən ƀigol nəvanuan ləƀeləŋon ƀivoi
am len nəlolito, ale hən ƀikel vəhot nəsaban silat lotosor tas nap̃usanan
enan tonor.[b]

10 Husur ikad nəvanuan isoƀur ei len naut a Krit, lotomətahun
nap̃usanan tonor, lotosor walwal kəmas ŋai mai lotogəgəras. Galit isoƀur
ludaŋ len na-tiv-dalusi-an hən ləƀinor len nəhon aGot. 11 Kəkol gat nabu-
ŋolito husur lomədas nəbathudud kavkav gail nəboŋ lotop̃usan hən nəsa
sanor hən ləƀep̃usan həni, m̃os nəvat. 12 AuleKrit sua, tovi ahai kelkel ur
sua salit gabag, nənauan san ep̃itoṽ hən esagw, ale ike, “Alat a Krit lovi
vanuan naliliboŋan tabtab, lovi vanuan sasa lotoləŋon ke ligol nasə-
nahan; luhan təməhav, lupetəmas hən nauman.” 13 Gai ekitin. Husur
natgalenan, gikel p̃uli idaŋ len galito hən ləƀimaur len nadəlomian 14 hən
asike ləƀesəsəloŋ am hən nəƀol sakitin seJu gail mai nakelean todaŋ silat
lotopair dan nakitinan. 15 Len alat lotoveveu, natit p̃isi iveveu; wake len
alat nəmauran salit toƀiŋƀiŋal mai alat ləsəkad nadəlomian, natit toveveu
eƀuer, nənauan salit mai nəlolit eƀiŋƀiŋal. 16 Lusor idaŋ ke lotoləboi aGot
avil len nagolean salito lotətas gole. Lusa vəsa tibatbat, ləsagol nəsa aGot
tokele, ale lodədas ləƀigol natideh tovoi.

Naṽide hən naKristen timabe?

2 1 Be gaiug Titus, gikel natgalenan tonor hən nap̃usanan nanoran
tokitin. 2 Ṽusan nəhaṽut gail hən asike ləƀigol təməhav hən nati-
deh, hən ləƀinor hən nəvanuan gail ləƀeputsan galito len nənauan salito,
mai hən ləƀetəgau gat galit gabag. Limasnor kitin len nadəlomian, len
na-ləmas-buni-an, len nə-daŋ-ƀuri-an tobəlav. 3 Len naṽide tomagenan,

---

[b] **1.9** Hən naves 6-9, 1Tim 3.2-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ṽusan nəbareab gail hən ləƀehusur masuṽ hən nap̃isal siGot len naṽide salito, hən asike ləƀeliboŋ, sor mədas nahəsan avan ideh, ale hən asike nəwai todaŋ ƀiwol hən nəmauran salito. Ao, limasp̃usan hən nəsa tovoi.
4 Imagenan hən ləƀigol alatpəhaṽut, ləsavi bareab, nəlolit evi pan hən ləƀeləmas bun asoalit gail mai anatulit gail, 5 hən ləƀetəgau gat galit gabag, hən ləƀiveveu, hən ləƀeum a im salit gail, hən ləƀivoi, hən ləƀitoh len navəlan asoalit səƀolit gail hən ke avan ideh asike ƀisor ƀisa hən nasoruan siGot.
6 Len nap̃isal enan, gikel koti mai nəmantuhmar gail hən ləƀetəgau gat galit ƀivoi, gol leləŋon tivoi am len nəlolito. 7 Len natit p̃isi gaiug gimasgol navoian hən nəvanuan gail ləƀigol tətoṽ hən gaiug. Len nap̃usanan sam̃ geṽusan nəmauran tonor, gemə̃las len nauman sam̃, 8 mai gikel nakitinan hən nəvanuan gail ləƀedədas ləƀisaƀi ke gotosab, hən ke alat lotosor tas gaiug, nahurulit ƀisa, bathut ləsəkad natideh tosa hən ləƀisor husur gidato.
9 Len natit p̃isi, naslev gail limasgol nəsa amasta salit gail lotokele, ligol amasta salit gail lehəhaṽur ale salisor təlmam, 10 salevənah ben galito, avil len naṽide hən nəmauran salito limasnor hən amasta salit gail ləƀeləboi ləƀeriŋ nadəlomian len navoian salito. Imagenan, len natit p̃isi ləƀigole, ligol nap̃usanan siGot tolav kuv gidato dan nəsaan sidato tikab, tepəhas.
11 Nokəmaienan husur navoian, aGot toviol kəmas həni, evisi tia, ilav kuv nəvanuan p̃isi dan nəsaan salito. 12 Eṽusan gidat hən datƀike "Aoa," hən naƀoruan tosa savi siGot mai naləŋonian gail sinavile a pan. Ale eṽusan gidat hən datƀitoh len nənauan tovoi, nanoran mai naƀoruan siGot len nəmauran kavkav sidato, 13 nəboŋ datƀitoh vir nə-vatvat-viri-an tovoi buni. Nə-vatvat-viri-an dattotoh viri evi navisian namənas siGot sidato toyalyal tovi aYesu Kristo, tolav kuv gidato dan nəsaan sidato.
14 Gai eviol hən gai gabag m̃os gidato hən ƀilav kuv gidato dan nəsaan tobaŋis gat gidato mai hən ƀigol datƀiveveu m̃os gai gabag sum̃an nəvanuan gail lotovi esan kitin lotoləŋon bun nagolean tovoi.[c]
15 Gikel ur natgalenan, gigol nəvanuan leləŋon tivoi am len nəlolito, gikel nəsaan salit mai galito hən ləƀinor. Avan ideh satinau kəmas hən nədaŋan sam̃ hən na-il-a-m̃o-an.

Naṽide tonor

3 1 Titus, gisor hən alat siYesu ei hən ləƀinau gati ke limastoh len navəlan alat lotoil a m̃o mai nəgavmen, limasgol nəsa lotokele mai limasutaut hən ləƀigol nauman p̃isi tovoi.[d] 2 Salisor mədas nahəsan avan

---

[c] **2.14** Psa 130.8; Eze 37.23; Exo 19.5; Deu 14.2; 1Pit 2.9; Efe 2.10 [d] **3.1** Rom 13.1; 1Pit 2.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ideh, salevͦitvͦituh, be len nəsa ləƀigole limasgol mədau həni, leriŋ galit
a pan van hən nəvanuan p̃isi. 3 Bathut gidat am, a m̃o datovi nahovͦon
gail, datsagol nəsa aGot tokele. Na-ləŋon-buni-an hən natit gail ləsa-
vi sidato mai natideh togol nibedat o nənauan sidat toləŋon tovoi lan
losəhar gidato len nap̃isal tosa, gol gidat datovi slev hən gail. Datutohtoh
len naləŋonian hən nasənahan mai nəlodat evənvənah. Nəvanuan gail
lomətahun bun gidato, mai datomətahun bun gidat gabag vəsa. 4 Avil
nəboŋ navoian mai na-ləmas-buni-an siGot Nə-lav-kuvi-an dan nəsaan
sidato tovisi, 5 gai ilav kuv gidato dan nəsaan sidato, savi bathut nauman
gail tonor dattogole avil husur ke nəlon totaŋis gidato. Elisov gidat hən
nədaŋan seNunun, lav mai gidato nəpasian veveu mai natuƀatan veveu.[e]
6 AGot, len aYesu Kristo Nə-lav-kuvi-an dan nəsaan sidato, evur san habat
hən aNunun len gidato. 7 Ale, imagenan, len navoian toviol kəmas həni,
aGot eriŋ gidato ke dattonor, naut kəmas datsanor. Nəboŋ togole, ilav nə-
vatvat-viri-an hən nəmauran vi sutuai mai gidato hən datƀikade.

Nagugunian hən naloƀulat egai

8 Goləboi gəƀeil gəgat len nasoruan enan. Ale nuke gidaŋ hən gəƀikel
natgalenan, hən alat lotoriŋ nəlolit len aGot ləƀeməlas len nagolean
navoian gail, ale hən ləƀidaŋ len gail. Natgalenan luvoi buni mai lovi
tarhət sinəvanuan p̃isi. 9 Be gebulatut dan navͦitvͦituhan kəmas, naso-
ran husur nəbathuyah,[f] na-sor-ƀalƀal-an mai nəƀalan husur nalo seJu.
Lovi naut kəmas, ləsagol natideh. 10 Gikai tas avan ideh ƀigol ƀikad
nətarhəƀalan ƀeru, kel maii vəha-sua ale vəha-ru, beti bulatut dani.[g]
11 Goləboi nəvanuan tomaienan, nəlon ikaƀkaƀur mai isa. Eləboi nəsaan
san be igole sal.

Nakelean naməkot

12 Nəboŋ nəƀesəvat aArtemas o aTikikus van hən gaiug, hisi hən
gəƀegəm hən ginau len naut a Nikop̃olis, husur nunau səhoti tia ke
nitoh ei len nəboŋ hən naut susus.[h] 13 Gehisi hən gəƀevi tarhət siSenas,
naulum̃an hən nalo, mai aAp̃ollos, hən asike arƀipar tideh len nəyaran
səlaru.[i] 14 Nəvanuan nadəlomian sidat gail salitoh kəmas, be limasdaŋ
len nauman tovoi gail. Beti loləboi ləƀevi tarhət sinəvanuan gail lotopar,
lotovi məsal.

15 Galit p̃isi lototah mai ginau luke, “Ivoi,” van hən gaiug. Gike “Ivoi,”
mai alat ei lotoləmas bun gidato len nadəlomian. Navoian aGot toviol
kəmas həni, tipat mai gamit p̃isi.

---

[e] **3.5** Efe 5.26 [f] **3.9** 1Tim 1.4 [g] **3.10** Mat 18.15-17 [h] **3.12** Uman 20.4; Efe 6.21-22; Kol 4.7-8; 2Tim 4.12 [i] **3.13** Uman 18.24; 1Kor 16.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Filem̃on

Nalob̃ulat napisulan aPol totosi van hən aFilem̃on

Ase itos nalob̃ulat napisulan egai?
APol itosi.
APol itosi hən nəsa?
Nalob̃ulat napisulan egai eus aFilem̃on hən b̃ikad tas naslev san togam yav dani. Naslev enan, nahəsan aOnesimus, egəm vi nəvanuan nadəlomian tia, evi naKristen sua.
APol itosi van hən ase?
APol itos nalob̃ulat napisulan egai van hən naKristen sua, nahəsan aFilem̃on.
APol itos nalob̃ulat napisulan egai ŋais mai len naut a be?
Itosi van hən aFilem̃on pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 63 nəboŋ totoh len naim bəbaŋis aRom.

Ahai pispisul, aPol itos nalob̃ulat napisulan egai, van hən nabubur san, aFilem̃on. Eus aFilem̃on hən b̃ikad tas naslev san togam yav dani, nahəsan aOnesimus. Nəboŋ aOnesimus totoh a tut hən aFilem̃on, aPol evi tarhət san hən b̃egəm vi nəvanuan nadəlomian len aYesu. Ŋa aOnesimus, b̃etəlmam hən aFilem̃on, dereh tevi naslev san tətas, be dereh tevi aṽan am len nadəlomian.

Goləboi gəb̃epəpehun nalob̃ulat egai len nahudhut tovat. (1.1-25)

1) APol mai aTimoti arukel nahəhaṽuran səlaru mai aFilem̃on (1-3)
2) APol esipa vi təban aGot hən aFilem̃on, ale isor tuṽ m̃osi (4-7)
3) APol eus aFilem̃on hən b̃ilav təlmam hən aOnesimus, naslev san togam yav dani (8-22)
4) Nəvanuan galevis am lukel nahəhaṽuran salit mai aFilem̃on (23-25)

Na-ke-ivoi-an van hən aFilem̃on

1 Ginau, aPol, nutos nalob̃ulat napisulan egai; ginau, lotobaŋis gat ginau
husur aYesu Kristo, mai aTimoti tovi aṽadat len nadəlomian. Nutosi van
hən gaiug, aFilem̃on, gotovi aṽanaməru len nadəlomian namrtoləmas
bun gaiug mai gotoum m̃os aKristo hum ginaməru.[a] 2 Nutosi van hən

---

[a] **1.1** Flm 13, 22-23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aApfia am, tovi aṽavinenaməru len nadəlomian, mai aArkippus[b] tovi nasoltia seKristo hum ginaməru, mai alat siYesu am len naim samõ. 3 AGot aTəmadat mai Nasuƀ, aYesu Kristo areviol kəmas hən navoian mai gamito, arigol nəlomit tikad natəmõat tabtab.

Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an

4 Nəboŋ notosor husur gaiug len na-sor-tuṽ-an sagw, nosipa vi təban aGot akis, 5 husur nosəsəloŋ ke gukad nadəlomian sal len Nasuƀ, aYesu mai goləmas bun nəvanuan san p̃isi. 6 Nusor tuṽ ke nadəlomian gotokade mai gidato togol nəlodat togəm vi sua, dereh tevi məhat len naləboian samõ, gol gəƀeləboi navoian p̃isi lotovi sidato len aKristo. 7 Na-ləmas-bunian samõ enan igole tia ke nukemkem masuṽ mai noləŋon ivoi am len nəlogw husur, len gaiug, Wawa, nəlon alat siGot, ivoi habat am.

APol isor mai aFilemõn husur aOnesimus

8 Imaienan, naut kəmas len aKristo nukad na-il-ƀuri-an hən nəƀikel mai gaiug nəsa gəƀimasgole, nəsakəmaienan. 9 Noŋir gaiug bathut na-ləmas-buni-an sidaru. Ginau boh aPol, notovi haṽut tia mai lotobaŋis gat ginau m̃os aKristo aYesu. 10 Ginau, noŋir gaiug m̃os anatugw, aOnesimus, togəm vi natugw ulum̃an len nadəlomian nəboŋ nototoh len nə-baŋis-gati-an sal.[c] 11 A m̃o Onesimus sagol natideh savoi hən gaiug, savi tarhət samõ wake gagai gai eləboi ƀigol natit p̃isi ƀivoi, evi tarhət sidar p̃isi.[d]

12 Nosəvat atenan təlmam van hən gaiug, gai tovi nəlogw kitin. 13 A m̃o, noləŋon ke netəgau gati hən ƀeum esagw len namilem̃ nəboŋ nototoh len nə-baŋis-gati-an m̃os na-kel-uri-an tovoi. 14 Avil noləŋon nəƀigol nəsa gəƀidam̃ həni ŋai. Nomətahun gəƀigol nəsa tovoi husur notokele ŋai be noləŋon ke dereh gigole husur nalənonian samõ ŋai.

15 Hum ma aOnesimus totoh a tut dan gaiug kəkereh tia hən ke dereh gəƀikade vi sutuai, 16 asike evi slev am. Dereh tivoi səhor naslev, tesum̃an aṽam̃ gəƀeləmas buni. Ginau noləmas buni, avil gaiug goləmas masuṽ həni səhor ginau notoləmas buni. Dereh geləmas buni hum naslev samõ, be savi naslev ŋai, dereh geləmas buni husur evi aṽam̃ len Nasuƀ.

17 Imaienan, gəƀinau ke gidaru dartoƀon len nauman, givoi hən gai sum̃an gəƀivoi hən ginau. 18 Avil len natideh gai ƀigol ƀisa hən gaiug o ƀikabut samõ, geriŋi len nəkabut sagw. 19 Ginau, aPol, nutos nategai hən navəlagw səƀogw: ginau nisar gele. Noləboi nəƀikele mai gaiug ke, gaiug səƀom̃, nəmauran samõ vi sutuai evi nəkabut gotokade len ginau. 20 Evoi, Wawa, aFilem̃on, nuke gevi tarhət sagw bathut nadəlomian dartokade len Nasuƀ aKristo; gigol neləŋon tivoi am len nəlogw.

---

[b] **1.2** Kol 4.17 [c] **1.10** Kol 4.9 [d] **1.11** Len nasoruan ta Kris, nəhes Onesimus namilen ike eləboi ƀigol natit p̃isi ƀivoi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21 Husur noləboi buni ke dereh gigol nəsa notousi nəboŋ nototos napi-
sulan egai van hən gaiug. Evoi, noləboii ke dereh gigole tesəhor habat
hən nəsa notousi. 22 Ikad natsual am: utaut hən narum̃ tesua vir ginau.
Husur nuvatvat viri ke aGot dereh tisor var na-sor-tuṽ-an sam̃ gail ale
tidam̃ həni ke netəlmam van varis gamit tətas.

Nasudəlam̃ian

23 AFilem̃on, nasoruan naməkot sagw imaiegai: AEpafras totoh mai
ginau len nə-baŋis-gati-an husur nauman togole m̃os aKristo aYesu, gai
ike, "Ivoi," van hən gaiug.[e] 24 Ale aMak, aAristarkus, aTemas mai aLuk
lotoum mai ginau, galit lokəmaienan van hən gaiug.[f]
25 Nasub̃, aYesu Kristo m̃au teviol kəmas hən navoian mai nanunumito.

---

[e] **1.23** Kol 1.7, 4.12 [f] **1.24** *Mak:* 2Tim 4.11; *Aristarkus:* Uman 19.29, 27.2; Kol 4.10; *Temas:* Kol 4.14; 2Tim 4.10; *Luk:* Kol 4.14; 2Tim 4.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

NaIpru gail

Naloƀulat napisulan van hən naIpru gail

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
Datsaləboi as totosi. Len alat lotokad namitisau, ta m̃o galevis lunau ke aPol o aParnapas totosi, ta dameŋai galevis lunau ke aAp̃ollos totosi husur nasoran san ebutəlas mai igomah.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Itosi hən alat siYesu asike ləƀiteh dan nadəlomian lotokade lan. Isor vəsvəsaii ke, nalo siMoses tous naviolan hən natutumavan sil nəsaan, inoŋ, husur aYesu totutumav hən gai vəha-sua tovi naməkot. Salipair dan aYesu hən ləƀetəlmam tətas hən naṽide seJu gail. Ləƀigole dereh lipanis habat sile.
Itosi m̃os ase?
Alat lotokad namitisau lunau ke totosi m̃os alat siYesu len naut sua, ale nəvanuan isoƀur ei lovi Ju.
Itosi ŋais mai len naut a be?
Alat lotokad namitisau luke totosi len nasihau sua len nasihau A.D. 66 vəbar A.D. 96, be ləsaləboi naut totosi lan.
1) Len aKristo, aGot evəhot gai (1.1-3)
2) AKristo iyalyal səhor aŋel gail (1.4–2.18)
3) AKristo iyalyal səhor aMoses mai aJosua (3.1–4.13)
4) AKristo evi ƀiltihai tutumav səhor ahai tutumav p̃isi (4.14–7.28)
5) Na-kel-gati-an aGot tota gati len nəda heKristo esəhor na-kel-gati-an ta m̃o tota gati len nəda herivatvat gail (8.1–9.22)
6) Nəboŋ aKristo totutumav hən gai esəhor naviolan ideh ahai tutumav gail lototutumav həni (9.23–10.39)
7) Nadəlomian silat ta sutuai (11.1-40)
8) Nəmauran timabe hən aGot ƀehəhaṽur həni? (12.1–13.19)
9) Na-sor-tuṽ-an mai nasoruan naməkot (13.20-25)

ANatun aGot

1 [1] Sutuai tia len ahai kelkel ur gail, aGot isor vəha-soƀsoƀur mai atəmadat gail ta sutuai len naṽide tiltile gail. [2] Len nəboŋ galegai hən nanoŋan hən navile a pan, aGot isor. Len aNatun isor mai gidato. Itabtabuh len aNatun hən natit p̃isi ləƀevi esan səƀon. Len aNatun, aGot igol nəmav mai navile a

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

pan mai natit p̃isi lan.[a] 3 ANatun evi nam̃ialan hən namənas hən
nəyalyalan siGot. Ilav kot aGot, ep̃itov̄ hən naƀoruan siGot. Len
nasoruan hən nədaŋan san etəgau gat natit p̃isi hum lotomaie-
nan. Nəboŋ togol naveveuan dan nəsaan, ebətah len navəlan
nəmatu seKiŋ len nəmav a məhat.[b]

ANatun aGot iyalyal səhor aŋel gail

4 Imaienan aGot igol aNatun iyalyal səhor aŋel gail, hum nəhes aGot
tolav maii toyalyal səhor nahəsalit gail. 5 Husur aGot sakel mai aŋel ideh
ke,
"Gaiug govi aNatugw ulum̃an,
damənai nogəm vi Təmam̃."
Ale aGot sakel mai aŋel ideh ke,
"Ginau dereh nevi Təman,
ale atenan tevi Natugw."[c]
6 Ale tətas am, nəboŋ aGot togol ahai a m̃o san ƀegəm vi lan navile a pan,
ike,
"Aŋel p̃isi siGot lilotu həni!"[d]
7 Nəboŋ tosor husur aŋel gail, aGot ike,
"Nugol aŋel sagw gail losum̃an nəlan,
loum sagw hum nəhab towunwun."[e]
8 Be nəboŋ tosor mai aNatun ike,
"O Got, naƀiltihai bətbətah sam̃ hum sekiŋ
ipat vi sutuai sutuai,
nanoran sam̃ ehum nəhai sekiŋ
gotowol hən esam̃ gail lan.
9 Goləmas bun nanoran,
gomətahun bun nəsaan.
Imaienan, aGot tovi aGot sam̃ evəhas gaiug,
eƀir naoil hən nahəhav̄uran len gaiug
səhor avan ideh gail am."[f]
10 AGot ikele am ke,
"Nasuƀ, len natuƀatan goriŋ nəpaudesen hən navile a pan,
ale nəmav, gotoum həni hən navəlam̃ gəlaru.[g]
11 Dereh natgalen p̃isi limasig,
hum nahurabat tomatu van vam̃om.
Be gaiug dereh gitoh vi sutuai.
12 Dereh gebul gat nəmav mai navile a pan

---

[a] **1.2** Jon 1.3 [b] **1.3** Jon 1.14; Kol 1.17; Ipru 7.27; Mak 16.19 [c] **1.5** Psa 2.7; 2Sam 7.14
[d] **1.6** Deu 32.43 [e] **1.7** Psa 104.4 [f] **1.9** Psa 45.6-7 [g] **1.10** Len naut egai nəvanuan totos
nəƀe enan isor husur aGot hum tovi vanuan tokad navəlan gəlaru.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hum nahurabat naut susus,
ale gel gəlaru hum nahurabat artomatu.
Be gaiug, gəsagəgel boŋ ideh
ale nəmauran samm̃ asike inoŋ vi sutuai.”[h]
13 Ale aGot sakel mai aŋel ideh ke,
“Gebətah tarhət nəmatu sagw,
vir nəƀeriŋ naenemi samm̃ gail pipit nariem̃ gəlaru
hən ləƀevi ut kəmas.”[i]
14 Be aŋel gail lumabe? Lovi nanunun hən nauman siGot ŋai. Esəvat galit hən ləƀevi tarhət silat, gai tolav kuv galit dan nəsaan hən ləƀikad nəmauran vi sutuai.

Sadatirusrus vi tut dan nakitinan

2 1 Husur natenan, datimastəgau gat nakitinan dattosəsəloŋ həni tia, hən asike datƀirusrus vi tut dani. 2 Husur, len aŋel gail aGot isor, ale nasoruan san egəm vi lo, ipat tin. Ale nəvanuan toƀur kotovi o sagol nəsa tokele, ipanis tonor hən nəsa togole o sagole.[j] 3 Imagenan, asike datƀinau natenan totibau aYesu togole, nə-lav-kuvi-an dan nəsaan sidato, datigam yav dan nəpanismen siGot mabe? Nasuƀ m̃au ikel ur metəkav hən nə-lav-kuvi-an enan dan nəsaan, beti alat lotosəsəloŋ həni lukel koti mai gidato ke tovi kitinan. 4 Ale aGot am ikel uri ke tovi kitinan. Namerikel gail lotokel kot aYesu, namerikel nəvanuan lotomaŋmaŋ len gail, namerikel lotogol nədaŋan san toƀarƀar, mai naviolan seNunun, aGot topəpehun gail tonor hən nalənonian san, natgalen ƀisi lukel uri ke tovi kitinan.[k]

AYesu, aNatun Nəvanuan

5 Navile a pan ƀegəmai, dattosor husuri gagai, aGot sariŋi len navəlan aŋel gail. 6 Husur len natosian, len naut sua avan sua ikel koti ke,
“Got, nəvanuan lovi sa hən gəƀinau galito?
Anatun nəvanuan ase hən gəƀekətkəta təban?
7 Len namityal tom̃idol ŋai goriŋi a pan kəkereh len aŋel gail,
ale goputsani hən ƀikad nəyalyalan hum nəkraun sekiŋ.
8 Goriŋ natit ƀisi len navəlan.”[l]
Nəboŋ aGot toriŋ natit ƀisi len navəlan, eriŋ natit ƀisi, natideh səpat. Gagai datsaris natit ƀisi len navəlan sal. 9 Be nəsa dattorisi imaiegai ke: datoris aYesu, len namityal tom̃idol ŋai aGot “toriŋi a pan kəkereh len aŋel gail,” egəm vi vanuan. Ale datoris aGot toputsani hən ƀikad nəyalyalan hum nəkraun sekiŋ, husur toləŋon tosa vəsa len nəmatan, hən ke,

---

[h] **1.12** Psa 102.25-27 [i] **1.13** Psa 110.1 [j] **2.2** Uman 7.53. Len naut egai ikel nadəlomian seJu gail ke, aGot ilav nalo mai aŋel gail lotolavi mai a Moses. [k] **2.4** Mak 16.17-18, 20; Uman 5.12 [l] **2.8** Psa 8.4-6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len navoian aGot toviol kəmas həni, ƀesəsəloŋ hən nabus hən nəmatan
m̃os nəvanuan p̃isi. 10 AGot igol natit p̃isi ale natit p̃isi ipat m̃osi. Inor hən
gai todam̃ hən aYesu toləŋon tosa vəmat. Husur, len na-ləŋon-isa-vəsa-
an siYesu, aGot igol ke, aYesu egəm vi vanuan tonor hən toil a m̃o hən
nəvanuan gail. Ale egəm vi p̃isal hən ƀilav kuv nəvanuan ƀisoƀur dan
nəpanismen hən nəsaan salito, ale hən ƀesəhar galito hən ləƀevi natun
aGot hən ləƀikatəp̃ol hən nəyalyalan san.
11 AYesu igol nəvanuan gail luveveu dan nəsaan salit gail hən ləƀevi
siGot səƀon ŋai. Imaienan, aYesu mai alat gai togol lotoveveu, galit p̃isi
lukad aTəmalit tosua ŋai. Husur enan, nahurun aYesu səsa hən ƀekis galit
hən awawa san gail. 12 Ikel mai aGot ke,

"Dereh nikel ur nahəsam̃ mai awawa sagw gail
hən ləƀeləboi gaiug.
Len nəhon naƀonƀonan,
dereh nekəkai hən nə-sal-suh-gaiug-an."[m]

13 Ikele am ke,

"Dereh neriŋ nəlogw len aGot."

Ike,

"Ginau eg boh mai anatugw gail aGot toviol hən galit mai ginau."[n]

14 Imagenan, husur anatun gail len nadəlomian lotokad nəda mai nibe-
lito, aYesu am ep̃itoṽ, egəm vi vanuan sum̃an galito. Egəm vi vanuan hən
ke, len nəmatan san, natəmat totəgau gat nədaŋan hən nəmatan, ƀevi ut
kəmas. 15 Len naṽide enan, alat lotomətahw len nəmatan len nəmauran
kavkav salito, aYesu igol alat lotovi slev sinamətahwan enan, lumakuv
dani. 16 Imasil ke aYesu savi tarhət siaŋel gail, be evi tarhət sinəpasu-
san siApraham gail.[o] 17 Husur enan, aGot ike aYesu tesum̃an nəbathudud
nadəlomian san len naṽide p̃isi hən ƀegəm vi ƀiltihai tutumav, nəlon
ƀitaŋis nəvanuan gail, ale hən ƀidaŋ len nəsa aGot toriŋi len navəlan.
Egəm vi ƀiltihai tutumav hən ƀetutumav sil nəsaan sinəvanuan gail hən
aGot ƀeruƀat galit dan nəsaan salito.[p] 18 Bathut aYesu toləŋon tosa nəboŋ
aSetan totaltal soƀuer ke tigol nəsaan, gai eləboi ƀevi tarhət salito nəboŋ
aSetan ƀitaltal ke ligol nəsaan.

AYesu iyalyal səhor aMoses

3 1 Imagenan bathudud məttovi siGot səƀon, aGot ekis ginamit mai
gamito hən datƀevi lan nəmav. Mitinau vahvahur aYesu egaii, evi
ahai pispisul siGot mai aƀiltihai tutumav dattokel ur nadəlomian datto-
kade lan. 2 AYesu idaŋ len aGot totabtabuh lan, igol nəsa tokele, sum̃an
aMoses todaŋ len aGot hən ƀekətkəta təban naim siGot tovi alat siGot.[q]

---

[m] **2.12** Psa 22.22 [n] **2.13** Isa 8.17-18 [o] **2.16** Isa 41.8-9 [p] **2.17** Flp 2.7; Ipru 5.2, 4.14-15, 7.26-28; Lev 4.20, 26, 35, 16.6, 10-11 [q] **3.2** Num 12.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 AGot ebunusi ke, aYesu inor hən nə-sal-suhi-an səhor aMoses, hum
nəvanuan na-um-im-an tonor hən nə-sal-suhi-an səhor naim toum həni.
4 Husur naim p̃isi ikad nəvanuan na-um-im-an toum həni, be aGot eum
hən natit p̃isi. 5 AMoses idaŋ len aGot hum nəvanuan nauman tokətkəta
təban naim siGot tovi nəvanuan san gail. Nəsa aMoses togole ehum naso-
ruan kəta tokel kot nəsa aGot ƀikele balai. 6 Be aKristo tovi aNatun aGot
idaŋ len aGot, ale naim kavkav siGot ipat len navəlan. Ale datovi im san.
Datƀeil ƀur namətahwan, datƀetəgau gat nə-vatvat-viri-an dattokade len
aKristo, ale datƀeṽiv həni, datovi vanuan san gail, datovi im siGot.

Na-sor-vəsvəsaii-an hən Nəƀe 95

7 Imagenan, ehum aNunun aGot tokele, ike,
"Damənai, mətƀesəsələŋ hən nadolon aGot,
8 nəlomit timaƀur, sa-nəkadumit tihaihai
sum̃an atəmamit gail ta sutuai lotohaihai
nəboŋ lotopair dan ginau,
lototaltal kitev nədaŋan sagw ke imabe
len naut masmas toƀəƀesw.
9 Len naut ei atəmamit gail ta sutuai
lukoblen kitev nədaŋan sagw ke tomabe,
luke leris nədaŋan sagw,
ale len nasihau gail van vəbar nasihau tovi 40 lorisi len nəsa notogol
gail.
10 Husur enan nəlogw epəŋas naur enan, ale nuke,
'Akis nəlolit ipair dan ginau,
ale ləsaləboi səhot naṽide sagw gail.'
11 Ale len nəlol paŋpaŋ sagw,
nuta gat na-kel-gati-an sagw len nahəsagw ke,
'Asike loƀis len naut nəŋavŋavan sagw boŋ ideh.' "[r]
12 Bathudud nadəlomian, mətelələgau ke gamit ideh asike ikad nəsaan
len nəlon, asike nəlon ipar dəlomian. Sa-nəlomit timaienan hən ƀipair
hən gamito dan aGot tovi nəkadun nəmauran. 13 Be mitigol mətelə̃ŋon
tivoi am len nəlomit gabag akis, len nəboŋ p̃isi dattokisi hən "damə-
ŋai," sal, hən nagəgərasan hən nəsaan asike ƀigol gamit ideh ƀihaihai
dan aGot. 14 Husur datƀetəgau gat nadəlomian dattokade len aKristo van
vəbar nagilen, hum dattogole nəboŋ dattotuƀat riŋ nəlodat lan, namilen
ke dattokatəp̃ol mai aKristo len nəsa tovi esan.
15 Hum natosian siGot toke,
"Damənai, mətƀesəsələŋ hən nadolon aGot,
nəlomit timaƀur, sa-nəkadumit tihaihai,

---

[r] **3.11** Psa 95.7-11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sum̃an atəmamit gail ta sutuai lotohaihai
nəboŋ lotopair dan aGot.”[s]

16 Nəvanuan lotosəsəloŋ hən nadolon aGot ale lotopair dani, as galito?
Lovi vanuan gail aMoses tosəhar galit dan naut a Ijip. 17 Ale len nasihau
gail van vəbar nasihau tovi 40, nəlon aGot epəŋas as galito? Nəlon epəŋas
alat lotogol nəsaan, nibelit lototeh, lotomat len naut masmas tob̃əb̃esw.
18 Ale nəboŋ aGot toke, “Asike lob̃is len naut nəŋavŋavan sagw boŋ ideh,”
isor mai as galito?[t] Ikel naten mai alat ləsagol husur nəsa tokel mai gali-
to.[u] 19 Imaienan, datobunusi ke, husur lotopar dəlomian lan, ləsaləboi
ləb̃eb̃is len naut nəŋavŋavan san.

4 1 Na-kel-gati-an siGot hən datb̃eb̃is len naut nəŋavŋavan san ipat sal.
Imagenan, datimaslələgau, datemətahw ke gamit ideh asike b̃eb̃is
lan. 2 Husur na-kel-uri-an tovoi hən nəŋavŋavan enan, gidat am datosə-
səloŋ həni sum̃an galit ta sutuai. Be nasoruan enan savi tarhət salito
husur losəsəloŋ kəmas həni ŋai, ləsasəsəloŋ həni len nadəlomian.[v] 3 Husur
gidat dattokad nadəlomian lan datob̃is len naut nəŋavŋavan san. Galit
am, ehum aGot toke,

“Ale len nəlol paŋpaŋ sagw,
nuta gat na-kel-gati-an sagw len nahəsagw ke,
‘Asike lob̃is len naut nəŋavŋavan sagw boŋ ideh.’ ”[w]

Ekəmaienan naut kəmas nauman san gail tohav nəboŋ togol navile a pan
tonoŋ. 4 Husur len naut sua len natosian siGot, isor husur nəmariboŋ na-
vəha-məlevru-an, ike, “Len nəmariboŋ na-vəha-məlevru-an, aGot iŋavŋav
dan nauman san p̃isi.”[x] 5 Ale hum tokele tia, “Asike lob̃is len naut nəŋav-
ŋavan sagw boŋ ideh.”[y] 6 Imaienan, naut enan ipat sal m̃os nəvanuan
galevis hən ləb̃eb̃is lan. Ale alat ta m̃o lotosəsəloŋ hən na-kel-uri-an tovoi
hən nəŋavŋavan enan, ləsab̃is lan husur ləsagol husur nəsa aGot tokele.
7 Ale aGot eriŋ nəboŋ sual am, ekisi hən “Dameŋai.” Len nəboŋ tohusur
habat həni, len nəb̃e siTevit, aGot ikel nəsa tokele a m̃o, ike,

“Dameŋai, mətb̃esəsəloŋ hən nadolon aGot,
nəlomit timab̃ur, sa-nəkadumit tihaihai.”[z]

8 Mitinau aJosua nəboŋ tosəhar nəvanuan gail vi lan naut aGot tokel
gati ke likade. Gai tagol nəvanuan gail lətəkad nəŋavŋavan hum aGot
tokel gati, asike aGot tasor a tahw husur nəboŋ tile hən nəŋavŋavan.[a]
9 Imagenan, nəŋavŋavan ipat sal m̃os alat siGot, hum nəŋavŋavan siGot
len nəmariboŋ na-vəha-məlevru-an. 10 Husur nəvanuan tob̃is len nəŋavŋa-
van siGot, iŋavŋav dan nauman san, sum̃an aGot toŋavŋav dan nauman

---

[s] **3.15** Psa 95.7-8 [t] **3.18** Psa 95.11 [u] **3.18** Hən naves 16-18, ris Num 14.1-35 [v] **4.2** Len natosian galevis ta sutuai ike: *Be nasoruan enan savi tarhət salito husur ləsəkad nadəlomian silat lotosəsəloŋ husur aGot.* [w] **4.3** Psa 95.11 [x] **4.4** Gen 2.2 [y] **4.5** Psa 95.11 [z] **4.7** Psa 95.7-8 [a] **4.8** Deu 31.7; Jos 22.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

san nəboŋ togol navile a pan tonoŋ. 11 Imagenan, datehisi hən datƀeƀis
len naut nəŋavŋavan enan. Gidat ideh satiteh, satigol tətoṽ hən atəmadat
ta sutuai ləsagol husur nəsa aGot tokele.
12 Husur nasoruan siGot imaur, igol nəsa aGot tosor m̃osi. Ikan səhor
naƀu nəƀalan ideh tokan naut toru. Etiv pəpehun nəmauran dan nanu-
nun, nakobkob dan nəsa topat ƀurhubəlasehw. Eləboi ƀepəpehun navoian
dan nəsaan len nənauan mai natit nəvanuan tonaunau gail lotosusuah
len nəlon nəlolito. 13 Səkad natideh tosusuah dan aGot, be natit p̃isi səkad
nə-kabut-gole-an am, ip̃arp̃ar hən aGot ƀekəta bunusi. Ale gai boh, dati-
maskel natit p̃isi dattogole maii.

AYesu, aƀiltihai tutumav toyalyal

14 Imagenan, husur dattokad aƀiltihai tutumav toyalyal, aYesu, aNatun
aGot toƀis len nəmav, il len nəhon aGot, datetəgau gat nadəlomian dattokel
uri ke dattokade. 15 Husur datukad aƀiltihai tutumav toləñon tosa mai gida-
to nəboŋ datsədaŋ. Len nap̃isal p̃isi aSetan italtal ke atenan tigol nəsaan,
ep̃itoṽ hən totaltal ke datigol nəsaan. Be gai sagol nəsaan, eƀuer lan. 16 Beti,
len na-il-ƀuri-an, dategəm pəpadaŋ hən naƀiltihai bətbətah siGot. Dategəm
pəpadaŋ hən aGot toviol kəmas hən navoian, hən nəlon ƀitaŋis gidato, mai
hən ƀeviol hən navoian mai gidato nəboŋ datƀipar vi-tarhəte-an.

5 1 AGot ilekis hən aƀiltihai tutumav dan nəvanuan gail, ale itabta-
buh len atenan hən ƀisor salito len nəhon. Aƀiltihai tutumav evi
p̃isal salito van hən aGot. Aƀiltihai tutumav eviol hən naviolan gail mai
aGot, ale etutumav hən narivatvat gail sil nəsaan sinəvanuan gail.[b] 2 Ale
aƀiltihai tutumav eləboi ƀikad naṽide ƀeməda u van hən nəvanuan gail
lototətan, lotoyar lab dan nakitinan, husur gai am igol nəsaban akis
sum̃an galito. 3 Husur enan etutumav m̃au sil nəsaan san gail mai nəsaan
salit gail.[c] 4 Avan ideh saləboi ƀiṽat nəhes hən ƀegəm vi ƀiltihai tutumav
gai səƀon. Be ipat len aGot səƀon hən ƀekisi, hum tokis aAron sutuai.[d]
5 Len naṽide tomaienan, aKristo səƀon səṽat nəhes hən ƀegəm vi
ƀiltihai tutumav. Be aGot ikel maii ke,

"Govi Natugw,
dam̃əŋai nogəm vi Təmam̃."[e]

6 Ale len naut tile am ike,

"Govi ahai tutumav vi sutuai,
sum̃an aMelkisetek tovi ahai tutumav ta sutuai."[f]

7 Len nəmauran san len navile a pan, aYesu isor tuṽ van hən aGot
toləboi ƀilav kuvi dan nəmatan. Eŋiri hən ƀevi tarhət san, ikai habat,

---

[b] **5.1** Nəboŋ nəvanuan togol nəsaan, nəpanismen tonor hən nəsaan evi matan. Ale lotutumav hən narivatvat hən nəmatan san ƀigel nəmatan tonor hən nəvanuan sil nəsaan togole.
[c] **5.3** Lev 9.7 [d] **5.4** Exo 28.1 [e] **5.5** Psa 2.7 [f] **5.6** Psa 110.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

namətarur san isel, ale husur toriŋ gai len navəlan aGot len nalotuan, aGot esəsəloŋ həni.[g] 8 Naut kəmas aYesu tovi aNatun aGot, len na-ləŋon-isa-vəsa-an san gail, eləboi səhot namilen na-gol-husur-nəsa-aGot-tokele-an. 9 Ale nəboŋ togol natit p̃isi aGot toriŋi hən b̃igole tonoŋ, egəm vi kadun nə-lav-kuvi-an dan nəpanismen hən nəsaan, nəkadun nəmauran vi sutuai m̃os nəvanuan p̃isi lotogol husur nəsa tokele. 10 Ale aGot eriŋi hən b̃iṽat nəhes ab̃iltihai tutumav, hum aMelkisetek tovi ahai tutumav ta sutuai.

Mitimatmatu len nadəlomian hən asike mətuteh dani

11 Namtukad natit isob̃ur hən namtb̃ikel husur natenan, be idaŋ hən namtb̃isor vəsvəsaii husur mətumanmaneh hən mətb̃eləboi səhoti. 12 Gamit mətukad nadəlomian sutuai tia wake mətsavi hai p̃usan sal. Hən nəsa? Be mətoləŋon ke avan ideh teṽusan gamit tətas am, tub̃at hən nakitinan metəkav lotomədmədau len nasoruan siGot. Mətosum̃an natuhtətai ŋai tosus, saləboi b̃ihan nəhanian todaŋ sal. 13 Husur avan ideh tomaur len nasus ŋai, etətan hən nəsa tonor mai nəsa tosa, husur evi amas o likob sal.[h] 14 Be nəhanian todaŋ evi hanian hilat lotomatmatu, galit lotoləboi səhot natilean hən nəsa tonor dan nəsa tosa bathut lotogolgole akis gol ke lukad namitisau lan.

6 1 Imagenan, nap̃usanan metəkav husur aKristo, dateriŋi husur dattoləboii tia. Ale datimatmatu len aYesu Kristo. Sadatetub̃at len nəpaudesen hən nap̃usanan tətas am. Datoləboii ke datimaspair dan nəsa dattogole lotolav gidat vi lan nəmatan. Datoləboii ke datimasriŋ nəlodato len aGot. 2 Datoləboi nap̃usanan husur nəbaptaisan[i], mai naṽide hən dattoriŋ navəladato len nəvanuan hən b̃ikad aNunun aGot. Datoləboi nap̃usanan husur na-le-məhat-an dan nəmatan, mai nəboŋ aGot b̃epəpehun navoian dan nəsaan.[j] 3 Nap̃usanan galenan lipat. Ale aGot b̃idam̃ həni, datetibau len aKristo, datimatmatu lan!

4 Nəvanuan gail lotoriŋ nəlolit len aYesu Kristo tia, ləb̃eriŋ gab̃ulani, nap̃isal hən ləb̃etəlmam, hən ləb̃ipair dan nəsaan salit tətas am, eb̃uer. Nəboŋ nam̃ial siYesu tohut nəmargobut dan nəlolito, nəboŋ lototub̃at ləboi naviolan togəm len nəmav, nəboŋ lotokatəp̃ol mai aNunun aGot, 5 nəboŋ lotoləboi navoian hən nasoruan siGot, nəboŋ lotosəsəloŋ hən nədaŋan hən nəboŋ b̃egəmai len natohan pipihabəlan aGot, 6 galit lotoriŋ nəlolit len aYesu Kristo tia, ləb̃eriŋ gab̃ulani, nap̃isal hən ləb̃etəlmam, hən ləb̃ipair dan nəsaan salit tətas am, eb̃uer. Lomədas bun galito, husur,

---

[g] **5.7** Mat 26.36-46; Mak 14.32-42; Luk 22.39-46 [h] **5.13** Hən naves 12-13, ris 1Kor 3.2
[i] **6.2** Len naut egai, naKristen gail lukad nəbaptaisan ale nakəkasian m̃os naveveuan evi naṽide seJu gail, be len nasoruan ta Kris luke baptaisan hən gəlar p̃isi. [j] **6.2** Uman 18.25, 19.3-6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ehum lotop̃os gat aNatun aGot len nəhai balbal tətas, ale riŋ nahur sasa len gai len nəhon nəvanuan gail.[k]

7 Mitinau nətan. Nəboŋ naus tous daŋir lan, nətan enan edim naus enan, natit gail lutov, luṽan hən nəvanuan gail lotomabul nəhanian len nətan enan ləb̃ihan. Nətan enan aGot ivoi həni, ehəhaṽur həni. 8 Be nətan b̃isa, hən natit tohum nəhau mai nəhai lotokad nasunite ŋai ləb̃itov lan, nətan enan evi ut kəmas, savoi hən natideh. Hum ma aGot b̃isemale həni. Len nagilen, nəhab dereh tihani.[l]

9 Gamit namttoləmas bun gamit p̃isi, naut kəmas namttokəmaienan, namtsəkad nə-lon-uri-an ideh len gamito. Namtoləboii ke, məttokad naṽit gail lotovoi am: nadəlomian samit mai naṽide samit tonor hən alat aGot tolav kuv galit dan nəpanismen sil nəsaan salito. 10 Husur aGot inor buni. Asike nəlon iboŋboŋ hən nauman samito, mai na-ləmas-buni-an samito hən nahəsan. Arumasil nəboŋ məttovi tarhət sinəvanuan san gail, hum məttogo-le tia, ale hum məttogol tabtab həni sal. 11 Be namtoləŋon masuṽ ke, gamit p̃isi mitidaŋ len aGot magenan van vəbar nagilen hən mətb̃eləboi buni ke, dereh mitikad p̃is nəsa məttovatvat viri. 12 Samtipetəmas, be mitigol tətoṽ hum alat lotokad nəsa aGot tokel gati. Len nadəlomian mai na-toh-mədau-an, ludaŋ b̃ur nəmauran todaŋ vir ləb̃ikad nəsa aGot tokel gati.

Datoləboi datb̃eil gəgat len na-kel-gati-an siGot

13 Nəboŋ aGot tota gat na-kel-gati-an san van hən aApraham, husur səkad nəhes ideh toyalyal səhor esan, aGot ita gat na-kel-gati-an san len nahəsan gabag. 14 Ikel mai aApraham ke, "Nokitin, dereh nivoi hən gaiug. Dereh neviol hən nəpasusan mai gaiug hən ləb̃egəm vi bathudud b̃isob̃ur vəha-sob̃sob̃ur am"[m] 15 Beti len nə-daŋ-b̃uri-an san aApraham itoh mədau ebəlav, ale ikad nəsa aGot tokel gati.[n] 16 Nəboŋ nəvanuan gail lotota gat na-kel-gati-an ideh, luta gati len nahəsan nəvanuan totibau səhor galito. Nə-ta-gati-an enan igol na-kel-gati-an enan eil gəgat, eməlas. Nəvanuan gail loləboii ke tovi kitinan, ale ləsaləboi ləb̃isor b̃alb̃al husuri am. 17 Len naṽide tomaienan, aGot ita gat na-kel-gati-an san hən alat ləb̃ikad nəsa tokel gati ləb̃eləboi buni ke, nə-nau-utaut-an san asike egəgel boŋ ideh. 18 AGot ikel na-kel-gati-an ale ita gati len nahəsan. Nateru enan arsaləboi arb̃egəgel boŋ ideh husur aGot saləboi b̃eliblibоŋ boŋ ideh. Imaienan, len eru enan, gidat dattosab̃ naut nasusuahan len gai, datoləŋon ivoi habat am len nəlodato hən datb̃etəgau gat nə-vatvat-viri-an len nəsa aGot tokel gati ke, datb̃ikade balai.[o] 19 Datukad nə-vatvat-viri-an enan hum naga hən nəmauran sidat gail, ekir gəgat, ale datoləboi datb̃eriŋ nəlodat lan. Ta m̃o len naim siGot, ikad nab̃iltikaliko totahətah kəkol hən naut tolo dan

---

[k] **6.6** Ipru 10.26 [l] **6.8** Gen 3.17-18 [m] **6.14** Gen 22.16-17 [n] **6.15** Gen 17.1-2, 18.10, 21.5
[o] **6.18** Num 23.19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəvanuan gail. Be len nə-vatvat-viri-an enan, səkad natideh totahətah
gol gidato dan aGot,[p] 20 husur aYesu eil a m̃o, eƀisutur sidato tia. Egəm vi
ƀiltihai tutumav sidato vi sutuai sum̃an aMelkisetek ta sutuai.[q]

AMelkisetek ahai tutumav

7 1 AMelkisetek eg boh evi kiŋ hən naƀiltivile Salem, ale evi ahai tutu-
mav siGot, aGot toyalyal buni. AMelkisetek ebubur mai aApraham
nəboŋ aApraham totəlmam dan naƀiltiƀalan tosəhor nakiŋ tovat lan, ale
eus aGot hən ƀivoi hən aApraham. 2 Ale aApraham ilav mai aMelkisetek
nahudhut tosua dan tosəŋavur hən natit p̃isi totariv kuv gail dan alat
toƀal mai galito.[r] (Nahəsan aMelkisetek, namilen ke, "aKiŋ hən nanoran,"
ale husur tovi kiŋ hən naut a Salem, namilen ke, "aKiŋ hən natəm̃at.")
3 Səkad na-tos-gati-an hən atəman, anan, nəvanuan ideh len nəbathuyah
san, nəboŋ hən nəpasian san o nəmatan san.[s] Esum̃an aNatun aGot; evi
ƀiltihai tutumav vi sutuai.
4 Mitinau nəyalyalan siMelkisetek. Bathut nəyalyalan siMelkisetek,
aApraham, aƀiltitəmadit ta sutuai ilav mai aMelkisetek nahudhut tosua dan
tosəŋavur hən natit p̃isi tokade dan naƀiltiƀalan. 5 Ale ahai tutumav gail len
nəpasusan siLevi, nalo siMoses ikel buni ke limastariv nahudhut tosua dan
tosəŋavur hən natit p̃isi nəvanuan gail lotokade, naut kəmas lotop̃itp̃itov̄,
lotovi wawa salit gail lotopat len nəpasusan siApraham.[t] 6 Be aMelkisetek
savi len nəpasusan siLevi, be itariv nahudhut tosua dan tosəŋavur tovi
siApraham. Ale aApraham tokad na-kel-gati-an siGot, aMelkisetek eriŋ
navoian siGot lan. 7 Səkad nə-lon-uri-an ideh ke, nəvanuan toriŋ navoian
siGot len nəvanuan tile, gai ikad nəyalyalan səhor enan gai toriŋ navoian
siGot lan. 8 Ahai tutumav gail lototariv nahudhut tosua dan tosəŋavur, lovi
vanuan ŋai lotoləboi ləƀimat. Avil aMelkisetek totariv nahudhut tosua dan
tosəŋavur, lukele ke tomaur sal. 9 Nəboŋ aApraham tolav nahudhut tosua
dan tosəŋavur mai aMelkisetek, hum ma dattoləboi datƀike, nahəmar
aLevi len nəpasusan siApraham lototariv nahudhut tosua dan tosəŋavur,
galit am lulavi mai aMelkisetek. 10 Husur nəboŋ aMelkisetek tobubur mai
aApraham, ləsəpas aLevi sal. Be aLevi evi tosua len nəpasusan siApraham,
ale evi aApraham tolav nahudhut tosua dan tosəŋavur mai aMelkisetek.[u]
11 Nəboŋ aGot tolav nalo mai alat a Israel, itabtabuh len nahəmar aLevi
hən ləƀevi ahai tutumav ləƀeil a m̃o hən nəvanuan gail hən ləƀehusur
nalo enan. Be nauman sihai tutumav galenan sanor hən ƀigol nəvanuan
ƀinor len nəhon aGot. Be nauman sihai tutumav galenan tagol nəvanuan

---

[p] **6.19** Lev 16.2 [q] **6.20** Ipru 4.14; 2.7; Psa 110.4 [r] **7.2** Hən naves 1-2, ris Gen 14.17-20
[s] **7.3** Nasoruan siGot sakel ur atəman mai anan aMelkisetek, gol ke esum̃an səkade.
[t] **7.5** Num 18.21 [u] **7.10** Namilen ke aMelkisetek evi ahai tutumav toyalyal səhor nahəmar aLevi len natit p̃isi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tanor len nəhon aGot, imabe aGot totabtabuh len ahai tutumav tile hən
ƀigel galito, ahai tutumav tosum̃an aMelkisetek be sasum̃an aAron len
nahəmar aLevi? 12 Husur nəboŋ tokad nagəgelan len nəvanuan tovi ahai
tutumav gail, nalo am egəgel. 13 Husur ahai tutumav dattosor husu-
ri, egəm len nahəmar tile am, ale avan ideh len nahəmar enan saum
hum ahai tutumav təban nəmel tutumavan boŋ ideh. 14 Husur imasil ke
aMasta sidato topat len nəpasusan seJutah, ale nəboŋ aMoses tosor husur
ahai tutumav gail, sakel natideh husur nahəmar enan.[v]

AYesu esum̃an aMelkisetek

15 Be gagai datoləboii ke ahai tutumav tile am tosum̃an aMelkisetek
egəm tia. 16 AYesu egəm vi ahai tutumav, be savi husur nalo tokel ke
nəbathuyah san tonor hən nəbathuyah sihai tutumav gail. Egəm vi hai
tutumav husur nədaŋan hən nəmauran san saləboi ƀimasig boŋ ideh, ipat
vi sutuai. 17 Husur natosian siGot ikel husuri ke,

"Govi hai tutumav vi sutuai,
sum̃an aMelkisetek
tovi hai tutumav ta sutuai."[w]

18 Imaienan datoləboii ke, nalo ta m̃o husur ahai tutumav gail, aGot ige-
le husur sədaŋ, savi tarhət sivan ideh. 19 Husur ke, naut kəmas dattogol
husur nəsa nalo tokele, saləboi ƀigol datƀinor len nəhon aGot. Ale aGot
igol naƀisal tile am, nə-vatvat-viri-an tovoi buni səhor nalo, ale nə-vat-
vat-viri-an enan igel nalo enan. Ale len nə-vatvat-viri-an enan, datoləboi
datƀegəm pəpadaŋ hən aGot.

20 Nəboŋ aGot togol naƀisal veveu enan, ita gati len nahəsan. Nəboŋ
togol nəpasusan siAron lotovi ahai tutumav gail, səta gati len nahəsan.
21 Avil nəboŋ togol aYesu togəm vi ahai tutumav, aGot ita gati len
nahəsan, ike,

"NasuƀĨ ita gat na-kel-gati-an len nahəsan,
ale asike egəgel hən nənauan san boŋ ideh, ike,
'Govi hai tutumav vi sutuai.' "[x]

22 Bathut nə-ta-gati-an hən na-kel-gati-an enan siGot, ipat len navəlan
aYesu m̃au hən ƀigol p̃is na-kel-gati-an veveu enan. Ale na-kel-gati-an
veveu enan ivoi səhor ta m̃o aGot tokel gati mai alat a Israel.

23 Datinau na-kel-gati-an ta m̃o. A m̃o ikad ahai tutumav galenan
lotosoƀur tia, husur nəmatan salito igol nauman salit gail inoŋ. 24 Avil
husur aYesu tomaur vi sutuai, gai evi ahai tutumav vi sutuai. 25 Imaienan,
alat lotogəm hən aGot len aYesu, eləboi ƀilav kuv kavkav hən galito dan
nəpanismen tonor hən nəsaan salito. Husur aYesu imaur vi sutuai hən
ƀisor salito len nəhon aGot.

---

[v] **7.14** Mat 1.1-3; Luk 3.33 [w] **7.17** Psa 110.4 [x] **7.21** Psa 110.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26 AYesu m̃au evi aƀiltihai tutumav tonor hən gidato, husur itoh a tut
dan nəsaan hum aGot tohəhaṽur həni, səkad natideh tosa lan, iveveu,
nəsaan ideh sagol saƀiŋƀiŋal. Etile dan nəvanuan nəsaan gail, ima-
kuv dan galito, ale aGot eputsani vi məhat səhor nəmav. 27 Gai sahum
aƀiltihai tutumav tile gail. Akis lotutumav hən narivatvat sil nəsaan
salito, beti a tahw, lotutumav sil nəsaan sinəvanuan gail. Be aYesu etutu-
mav hən gai hən ƀilav kuv nəvanuan gail p̃isi dan nəpanismen sil nəsaan
salito. Igol vəha-sua həni ŋai. Ale nəboŋ totutumav hən gai gabag natu-
tumavan enan ikabut gol p̃is nəsaan.[y] 28 Nalo siMoses itabtabuh len ahai
tutumav gail ləsədaŋ husur lotovi vanuan tin, lugol nəsaan. Be na-kel-
gati-an aGot tota gati len nahəsan egəm a tahw len nalo, itabtabuh len
aYesu, aNatun, nəsaan toƀuer lan, tovi ahai tutumav vi sutuai.

Aƀiltihai tutumav hən na-kel-gati-an veveu

8 1 Namilen nəsa namttokele imaiegai ke: datukad aƀiltihai tutu-
mav sua tonor hum notokele. Ebətah tia len nətarhət nəmatu hən
naƀiltihai bətbətah seKiŋ len nəmav.[z] 2 Eum ei len naut tolo len nəmav,
naim nətap̃olen kitin hən nalotuan Nasuƀ aGot toum həni, nəvanuan
saum həni.
3 Ahai tutumav p̃isi, aGot itabtabuh len galito hən ləƀeviol hən navio-
lan gail maii, ale hən ləƀetutumav van həni. Len naṽide tomaienan,
imasil ke aƀiltihai tutumav sidat m̃au, gai am ikad natsua hən ƀetutumav
həni. 4 Gai tatoh gegai len navile a pan, asike tavi ahai tutumav, husur
ikad nəvanuan gail tia lotototutumav hən naviolan gail van hən aGot hum
nalo tokel buni. 5 Ahai tutumav galenan lugol nauman salito len naim
nalotuan tovi natətoṽan mai nənahənah hən nəsa tohum topat len nəmav.
Husur enan, nəboŋ aMoses pəpadaŋ hən ƀeum hən naim nətap̃olen, aGot
ikel nalələgauan maii ke, "Gigol vahvahur natit p̃isi tinor husur nəplan
notoṽusan gaiug həni tia len naṽehuh."[a] 6 Be gagai, aYesu, aƀiltihai tutu-
mav sidato, ikad nauman tovoi səhor nauman sihai tutumav gail ta
m̃o. Len naṽide tomaienan, na-kel-gati-an toil gəgat len aYesu, ivoi buni
səhor na-kel-gati-an tovi nalo ta m̃o. Husur na-kel-gati-an veveu enan eil
gəgat len nasoruan tovoi səhor ta m̃o.
7 Husur na-kel-gati-an ta m̃o təhau, na-kel-gati-an veveu asike tagele.[b]
8 Be aGot ikel ur nəsaban len nəvanuan seIsrael gail ike,
"Len nəboŋ ƀegəmai,
dereh nita gat na-kel-gati-an veveu
notokel mai nəvanuan naut a Israel mai a Jutah.
9 Asike ehum na-kel-gati-an
notokel gati mai atəmalit ta sutuai,

---

[y] **7.27** Ipru 5.3; Lev 9.7 [z] **8.1** Psa 110.1 [a] **8.5** Exo 25.40 [b] **8.7** Exo 24.3-8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəboŋ nototəgau navəlalito,
hən nəƀesəhar galito dan naut a Ijip.
Bathutləsatəgau gat na-kel-gati-an sagw ta m̃o,
imaienan nəlogw iƀov hən galito.”
10 Ale ginau NasuƀaGot nekəmaiegai ke,
“Len nəboŋ ƀegəmai,
dereh nita gat na-kel-gati-an egai
nikele mai nəvanuan naut a Israel ke:
Dereh neriŋ nalo sagw gail len nənauan salito,
ale nitos gat gail len nəlolito.
Dereh nevi aGot salito,
ale levi vanuan sagw gail.
11 Ale asike lupar ləboian len ginau,
hən nəvanuan ƀeṽusan avan tile totoh pəpadaŋ həni,
o hən nəvanuan ƀeṽusan aṽan am ke,
‘Geləboi NasuƀaGot!’
Husur nəvanuan p̃isi dereh leləboi ginau,
alat lotovi ut kəmas mai nəvanuan totibau, galit p̃isi.
12 Husur dereh neruƀat galit dan nəsaan salito,
ale asike nunau təlmam hən nəsaan salit gail boŋ ideh am.”[c]
13 Nəboŋ aGot tokis na-kel-gati-an egai hən “na-kel-gati-an veveu,” igel na-kel-gati-an ta m̃o gol tovi ut kəmas. Namilen ke, natit tovi ut kəmas, togəm matu, asike idareh, teƀuer.

Naṽide hən nalotuan ta m̃o

9 1 Mitinau na-kel-gati-an siGot ta m̃o. Ikad nalo gail hən nalotuan mai naut sua tolo len navile a pan. 2 Loum hən naim nətap̃olen enan. Ikad naƀiltikaliko totahətah kəkol hən togol naruṃ̃ toru. Len naruṃ̃ sua, bopita, ikad nametəlai paspasil toil, nam̃ial tomələvru lotopaŋ lan, mai natev sua mai nabəta lotoviol həni mai aGot. Naruṃ̃ enan lokisi hən Naut Tolo.[d] 3 Beti naruṃ̃ tarhəƀiltikaliko lohoim lokisi hən Naut Tolo Masuṽ.[e] 4 Len naruṃ̃ enan ikad nəmel tutumavan nagol lotutumav hən nəhai pəhas lan. Ale ikad nabokis lotop̃os gat nagol hən tokabut gole ale lokis nabokis enan hən Nabokis hən Na-kel-gati-an aGot tota gati. B̃urhulon Nabokis ikad naƀiliwai nagol nəmanna tosuh lan, mai nəhai nəyaran siAron todum̃oh, mai nəvat papav aGot totos gat na-kel-gati-an san lan.[f] 5 A məhat hən Nabokis ikad nakerupim[g] hən namənas siGot, nəhabəlalaru lotosəsah gol namətan Nabokis tovi naut aGot toruƀat nəsaan dan nəvanuan gail lan. Be namtsaləboi namtƀisor vəsvəsai p̃is natgalen gagai.[h]

---

[c] **8.12** Jer 31.31-34 [d] **9.2** Exo 26.1-30, 25.23-40 [e] **9.3** Exo 26.31-33 [f] **9.4** Exo 16.33, 25.10-16, 30.1-6; Num 17.8-10; Deu 10.3-5 [g] **9.5** *Nakerupim* evi natit tomaur tokad nəhabəlan toru. [h] **9.5** Exo 25.17-22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Ŋa nəboŋ lotoutaut p̃is natgalenan maienan, ahai tutumav gail lob̃is
akis len naru m̃ bopita hən ləb̃igol nauman salito m̃os nalotuan.[i] 7 Be
ab̃iltihai tutumav səb̃on eb̃is len Naut Tolo Masuṽ vəha-sua ŋai len nasi-
hau p̃isi. Len nəboŋ enan eviol hən nəda mai aGot sil nəsaan san gabag
mai nəsaan nəvanuan lotogolgole len natətanan salito.[j] 8 Len natgalenan
aNunun aGot igol imasil ke, nəboŋ naim nətap̃olen topat sal, nap̃isal hən
avan ideh b̃eb̃is vi lohoim len Naut Tolo Masuṽ səkamis. 9 Natenan ehum
nasoruan kəta m̃os nəboŋ ta dameŋai. Husur naviolan gail mai narivatvat
ahai tutumav lototutumav hən gail ləsaləboi ləb̃igol nəlon nəvanuan loto-
lotu b̃imasil. 10 Husur nəkadun naṽide hən naviolan mai natutumavan evi
nalo hən nəhanian, namunian mai nakəkasian m̃os naveveuan. Nalo gale-
nan lovi hən niben nəvanuan ŋai. Ale nalo galen lupat van vəbar nəboŋ
aGot togol naṽide veveu.

11 Nəboŋ aKristo togəm vi b̃iltihai tutumav hən natit lotovoi lotovi-
si tia, eb̃is len naim nətap̃olen toyalyal mai tonor səhor ta m̃o. Naim
nətap̃olen enan, avan ideh saum həni hən navəlan, ale savi natideh topat
len navile eg a pan. 12 Nəboŋ aKristo tob̃is len Naut Tolo Masuṽ, sab̃is
len nasihau p̃isi hum ab̃iltihai tutumav ta m̃o lotogole. Ao, eb̃is vəha-sua
ŋai husur səlav nəda hinani mai nəda hetuhb̃uluk vi lohoim hən b̃ekəkas
kuv nəsaan, be ilav nəda han səb̃on, evi lohoim. Ale len nəda han ep̃ur
kuv gidato dan nəpanismen, ale nəmakuvan enan ipat vi sutuai. 13 A
m̃o, ahai tutumav ebul hən nəda hinani mai nəda heb̃uluk mai nəma-
siav hən natuhb̃uluk pəhaṽut[k] len nəwai, ale igol egiris niben nəvanuan
lotob̃iŋb̃iŋal len nalo hən nibelit b̃iveveu dan nab̃iŋb̃iŋalan salito.[l] 14 Be
nəda hiYesu esəhor masuṽ hən natgalenan. Len nədaŋan seNunun aGot
totoh vi sutuai, aKristo, natit tosa tob̃uer lan, etutumav hən gai van hən
aGot. Imaienan, nəda han igol nəlodat imasil dan nəsa dattogole lotolav
gidato vi lan nəmatan; nəda han igol nəlodat imasil hən datb̃ilotu hən
aGot tovi nəkadun nəmauran.

15 Husur natenan, aKristo evi p̃isal silat aGot tokis galito. Na-kel-gati-an
veveu siGot eil gəgat len aYesu hən ləb̃ikad nəmauran vi sutuai aGot tokel
gati. Husur aKristo imat hən ləb̃imakuv dan nəpanismen tonor hən galito
sil nəsaan lotogolgole len na-kel-gati-an ta m̃o.

16 Avan ideh totos gat na-kel-gati-an san ke, len nəmatan san ana-
tun gail tile dereh tikad natit san gail, nəmatan sitenan totos gati,
timasp̃arp̃ar. 17 Husur nəboŋ tomaur sal, na-kel-gati-an san ipat sal, be
nəboŋ tomat, nəsa tokel gati isarpoh. 18 Bathut enan, len nəda ŋai na-kel-
gati-an ta m̃o aGot tolav mai aMoses etub̃at um. 19 Nəboŋ aMoses tokel ur
p̃is nakelean todaŋ gail mai nəvanuan p̃isi, ilav navurun nasipsip lotogol

---

[i] **9.6** Num 18.2-6 [j] **9.7** Lev 16.2-34 [k] **9.13** *Natuhb̃uluk pəhaṽut* enan, lopəŋasi, nəmasiav han ŋai ipat. [l] **9.13** Lev 16.15-16; Num 19.9, 17-19

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tobisibis, mai nəpashət nahisop, ale etur həni len nəda heƀuluk mai nəda
hinani mai nəwai, ale eƀil həni hən nəda ƀegiris naloƀulat mai nəvanuan
gail p̃isi. 20 Ikel mai galit ke, “Egai nəda hən na-kel-gati-an aGot tokel
buni ke mitimasgol husuri.”[m] 21 Len naṽide tomaienan, igol nəda egiris
naim nətap̃olen mai natit p̃isi hən nalotuan lotosuh ei.[n] 22 Kitin, len nalo
siMoses, ahai tutumav igol natit hən nalotuan gail luveveu len nəda,
pəpadaŋ natit p̃isi. Husur asike nəda ƀisel, imabe? AGot asike eruƀat
nəsaan dan nəvanuan gail.[o]

23 Husur enan, naim nətap̃olen len navile eg a pan mai natit p̃isi
lotosuh lan luveveu ŋai len nəda herivatvat gail. Natgalenan lohum
nəgarutian hən natit gail len nəmav. Natit gail kitin len nəmav, nəda heri-
vatvat sanor hən ƀigol ləƀiveveu, be naviolan tovoi masuṽ səhori ŋai inor
həni. 24 Husur aKristo saƀis len Naut Tolo Masuṽ nəvanuan toum həni
len navəlalito. Naut enan ehum nəgarutian ŋai hən Naut Tolo Masuṽ len
nəmav. Be aKristo eƀis len nəmav kitin, ale gagai isor sidato len nəhon
aGot. 25 Gai etile dan aƀiltihai tutumav tolav nəda savi ehan, ale toƀis len
Naut Tolo Masuṽ len nasihau p̃isi. AKristo saƀis len nəmav hən ƀetutu-
mav daŋir hən gai. 26 Təmaienan, aKristo təmasmat vəha-soƀsoƀur van,
tuƀat len natuƀatan hən navile a pan. Be gagai, len nəboŋ hən nanoŋan
hən navile a pan, evisi vəha-sua tovi naməkot hən ƀetutumav hən gai hən
ƀilav kuv nəsaan. 27 Ale gidat dattovi vanuan, aGot eriŋ nəboŋ tonor hən
gidat ṽisusua datƀimat. Len nəboŋ enan dereh dateil len nəhon aGot len
nakotan san. 28 Len naṽide tomaienan, aKristo am imat, etutumav vəha-
sua tovi naməkot hən gai, hən ƀilav kuv nəsaan sinəvanuan lotosoƀur.
Dereh tegəm tətas, be savi m̃os nəsaan sidato. Dereh tegəm hən ƀilav
nəmauran vi sutuai mai alat lotovatvat viri, lotoləŋon masuṽ hən ləƀeri-
si.[p]

10

1 Nalo siMoses ehum nəm̃ol hən natit gail lotovoi ləƀegəmai, be
nəm̃ol savi natgalenan kitin. Naut kəmas ahai tutumav totutumav
len nasihau p̃isi, natutumavan galenan lodədas ləƀigol alat lotogəm hən
ləƀilotu, ləƀinor len nəhon aGot. 2 Natutumavan galenan lətaləboi lətagol
nəvanuan gail lətanor len nəhon aGot, natutumavan lətanoŋ. Husur alat
lotolotu lətanor vəha-sua tovi naməkot len nəhon aGot, asike lətaləŋon
təsa len nəlolit sil nəsaan am. 3 Be nəlolit səmasil. Ale natutumavan salit
galenan lugol ŋai ke, lotonau təlmam hən nəsaan salito len nasihau p̃isi.
4 Husur nəda heƀuluk mai hinani edədas ƀilav kuv nəsaan boŋ ideh.

5 Imagenan, nəboŋ aKristo togəm vi lan navile a pan, ike,
“Gomətahun natutumavan hən narivatvat mai naviolan,
be goutaut hən nibegw hən nəƀeviol həni.

---

[m] **9.20** Exo 24.8. Nəboŋ aMoses tokəmaienan, esəŋav hən na-kel-gati-an siGot ta m̃o.
[n] **9.21** Lev 8.15 [o] **9.22** Lev 17.11 [p] **9.28** Isa 53.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6 Lopəŋas kavkav hən narivatvat gail len natutumavan,
loviol hən natit gail hən ləƀekəkas kuv nəsaan salito,
wake gəsahəhaṽur.
7 Beti nuke, ‘Got, ginau bogai.
Nogəm hən nəƀigol nəsa gotoləŋoni,
hum lototos husur ginau len naloƀulat tobul.’ ”[q]
8 Metəkav aKristo ike, “Natutumavan hən narivatvat mai naviolan, narivatvat lotopəŋas kavkav həni, mai natit lotoviol hən gail hən ləƀekəkas kuv nəsaan, gomətahun gail, gəsahəhaṽur hən gail” (be natutumavan galenan lunor len nalo siMoses). 9 Beti aKristo ike, “Ginau bogai, nogəm hən nəƀigol nəsa gotoləŋoni.” Len nasoruan enan ikas kuv na-kel-gati-an ta m̃o hən ƀesəŋav hən na-kel-gati-an veveu. 10 Ale husur aYesu Kristo togol nəsa aGot toləŋoni nəboŋ totutumav hən niben gabag, len na-tutumav-vəha-sual-an tovi naməkot, aGot igol datunor len nəhon, datovi esan səƀon.
11 Akis ahai tutumav gail p̃isi loil təban nəmel tutumavan, loum len nalotuan, lotutumav tabtab hən natit gail lotop̃itp̃itoṽ. Be natutumavan hən natgalenan saləboi ƀekəkas kuv nəsaan boŋ ideh.[r] 12 Be aKristo, ahai tutumav enan sidato, etutumav hən natesua ŋai. Etutumav vəha-sua tovi naməkot hən gai hən ƀikas kuv nəsaan vi sutuai. Beti ebətah len navəlan nəmatu siGot. 13 Len naut enan itoh vir aGot ƀigol naenemi san gail ləƀevi ut kəmas, hum nakes toriŋ narien gəlar lan.[s] 14 Husur, len natutumavan enan tosua ŋai, aKristo igol nəvanuan san gail lunor len nəhon aGot vi sutuai, galit aGot togolgol naveveuan len galito hən ləƀevi esan səƀon.
15 ANunun aGot am ikel koti mai gidat ke tomaienan. Husur ike,
16 “Ale ginau Nasuƀ aGot nekəmaiegai ke,
Len nəboŋ ƀegəmai,
dereh nita gat na-kel-gati-an egai mai galito.
Dereh neriŋ nalo sagw gail len nəlolito,
ale nitos gat gail len nənauan salito.”[t]
17 Beti ike,
“Nəsaan salito mai natit lotogol gail toƀur kotov nalo,
asike nunau təlmam hən gail boŋ ideh am.”[u]
18 Imaienan, nəboŋ aGot toruƀat nəsaan galenan dan galito, səkad natutumavan ideh am sil nəsaan.

Datidaŋ len aGot

19 Imagenan bathudud nadəlomian, len nəda hiYesu datukad na-ilƀuri-an hən datƀeƀis len Naut Tolo Masuṽ len nəmav. 20 Len nəmatan

---

[q] **10.7** Psa 40.6-8 [r] **10.11** Exo 29.38 [s] **10.13** Hən naves 12-13, ris Psa 110.1
[t] **10.16** Jer 31.33. Ipru 8.10. A m̃o aGot itos gat nalo len nəvat, be gagai itos gati len nəlon nəvanuan. [u] **10.17** Jer 31.34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

san aYesu esəŋav hən naƀisal veveu, naƀisal nəmauran tolavutur len
naƀiltikaliko vəbar Naut Tolo Masuṽ. 21 Ale husur dattokad aƀiltihai
tutumav toyalyal toil a m̃o hən naim siGot, 22 dategəm vi təban aGot,
datsamətahw husur nəlodat topul hən nadəlomian kitin. Husur aKristo
igol nəda han egiris nəlodato hən datƀiveveu, asike datoləŋon isa
len nəlodat sil nəsaan am. Ale ekəkas nibedato hən nəwai toveveu.[v]
23 Datetəgau gat nə-vatvat-viri-an dattokel uri ke dattokade, sadaterus
dani, husur datoləboi datƀeriŋ nəlodat len aGot hən ƀigol nəsa tokel gati.
24 Datinau naƀisal gail hən datƀevi tarhət sidat gabag hən datƀeləmas
bun gidat gabag mai hən datƀigol natit tovoi gail. 25 Sa-nəlodat tiƀov hən
naƀonƀonan hən gidat gabag hum nəvanuan galevis lotogolgole. Be dati-
gol gidat gabag dateləŋon tivoi am len nəlodato. Ale datigol tabtab həni
bathut tomasil ke Nəboŋ siNasuƀ ƀegəm pəpadaŋ.
26 Datƀeləboi nakitinan tia, ale datƀilekis hən datƀigol tabtab hən
nəsaan, səkad naviolan hən natutumavan ideh am toləboi ƀekəkas kuv
nəsaan. 27 Be ikad namətahwan ŋai mai nə-vatvat-viri-an hən nəpanis-
men mai nəhab towunwun hən ƀihan p̃is naenemi siGot gail balai.[w]
28 Avan ideh tomətahun ƀigol husur nalo siMoses, ale nəvanuan toru o
totor ləƀikel koti ke tomaienan, imat sile, nalolosaan eƀuer.[x] 29 Be mitinau
nəvanuan lotomətahun aNatun aGot, lotoŋit nəholit van həni; lotonau
ke nəda togol lotoveveu dan nəsaan tovi ut kəmas ŋai, savi natideh; ale
lotosor mədas aNunun aGot toviol kəmas hən navoian, nəpanismen sila-
tenan imabe? Nəvanuan lotomaienan, inor hən ləƀipanis vəsa tibatbat.
30 Husur datoləboi aGot egaii toke, "Nasisilan ipat len ginau, dereh nilav
naƀurƀuran mai gaiug hən nəsaan gotogole." Ikele am ke, "Nasuƀ aGot
dereh tisaƀ səhoti ke nəvanuan san gail lipanis o teƀuer."[y] 31 Nəvanuan
ƀitoh len navəlan aGot nəkadun nəmauran, evi natsua hən avan enan
ƀemətahw habat lan.
32 Be mitinau təlmam hən nəboŋ ta m̃o gail, nəboŋ nam̃ial hən na-kel-
uri-an tovoi totuƀat m̃ias gamito. Mitinau na-il-gəgat-an samito nəboŋ
məttodaŋ ƀur na-ləŋon-isa-vəsa-an. 33 Len nəboŋ galevis nəvanuan
losəvar gamito, lomədas tabtab hən gamito len nəhon nəvanuan gail.
Len nəboŋ tile am mətovi tarhət silat alaten lotomədas masuṽ hən galito.
34 Mətukatəƀol hən na-ləŋon-isa-an silat lototoh len naim bəbaŋis. Nəboŋ
alat lotoil a m̃o lototariv kukuv p̃is natit samit dan gamito, mətudam̃ həni
len nakemkeman, husur mətoləboii tia ke, gamit mətukad natit gail loto-
voi am, natit gail lotopat vi sutuai. 35 Na-il-ƀuri-an len nadəlomian samit
satimasig husur nakonƀurƀuran han etibau. 36 Mitimaskad nə-daŋ-ƀuri-an
hən ke, nəboŋ məttogol nəsa aGot toləŋon gail, dereh mitikad nəsa aGot
tokel gati. 37 Husur ehum natosian siGot toke,

---

[v] **10.22** Eze 36.25 [w] **10.27** Isa 26.11 [x] **10.28** Deu 19.15 [y] **10.30** Deu 32.35-36

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Asike idareh atenan togəmgəmai dereh tevisi
ale asike evəlo.
38 Ale nəvanuan sagw tonor dereh tikad nəmauran tokitin,
husur eriŋ nəlon len ginau.
Ale ƀerus təlmam, asike nohəhaṽur həni."[z]
39 Be gidato, datsavi silat lotorusrus təlmam vəmasig. Datovi silat lotokad nadəlomian len aGot, lotokad nəmauran.

Nadəlomian

11 1 Be nadəlomian evi sa? Nadəlomian evi na-ləboi-buni-an ke nəsa dattovatvat viri dereh tevisi. Evi naləboian ke nəsa datsakəta risi, ekitin, nə-lon-uri-an eƀuer. 2 Bathut nadəlomian enan alat ta sutuai lotokade, aGot isor sal suh galito.

3 Len nadəlomian datoləboi səhoti ke, len nasoruan san, aGot igol navile a pan mai natit p̃isi am. Imaienan, len nəsa datsaləboi datƀerisi, aGot igol natit p̃isi dattoləboi datƀerisi.[a]

4 Mitinau aKen mai aApel tovi aṽan. Len nadəlomian aApel etutumav hən naviolan tovoi səhor naviolan siKen. Bathut nadəlomian siApel, aGot isor sal suhi ke tovi vanuan tonor, ale ehəhaṽur hən naviolan san. Ale naut kəmas aApel tomat sutuai tia, len nadəlomian san isor mai gidato sal.[b]

5 Len nadəlomian aEnok səkad nəmatan, husur aGot ilav kuvi vi məhat. Avan ideh səsaƀ niben husur aGot ilav kuvi. Husur a tahw hən tolav aEnok vi məhat, aGot ikel koti ke tohəhaṽur həni.[c] 6 Ale nadəlomian ƀeƀuer len nəvanuan, edədas ƀigol aGot ƀehəhaṽur həni. Husur avan ideh togəm hən aGot, timaskad nadəlomian ke aGot totoh, mai toviol hən nakonp̃urp̃uran mai alat lotop̃usp̃us kitevi hən ləƀeləboii.

7 AGot ikel mai aNoah ke natit gail aNoah sarisi sal dereh tevisi. Ale len namətahwan hən nəyalyalan siGot, mai len nadəlomian, aNoah eum hən nəak hən ƀesusuan nəbathudud san lan dan nilev topul. Len nadəlomian san, aNoah isaƀ səhoti ke, navile a pan timaspanis. Ale aGot eriŋi ke aNoah inor len nəhon bathut nadəlomian san.[d]

8 Len nadəlomian, aApraham igol husur nəsa aGot tokisi hən ƀigole. Nəboŋ aGot tokisi hən ƀeriŋ naut totohtoh lan hən ƀevi lan naut aGot tokel gati ke tikade balai, aApraham ivan, naut kəmas saləboi naut ƀevi lan! 9 Len nadəlomian aApraham itoh len naim nətap̃olen hum ametƀos, len naut aGot tokel gati ke tikade balai. Ale aIsak, anatun aApraham, mai aJakop, aməhaibən, gəlar am arutoh ei maienan, ale arukad na-

---

[z] **10.38** Hab 2.3-4 [a] **11.3** Gen 1; Psa 33.6, 9; Jon 1.3 [b] **11.4** Gen 4.3-10 [c] **11.5** Gen 5.24
[d] **11.7** Gen 6.13-22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kel-gati-an siApraham.[e] 10 Husur aApraham ekəta vir naƀiltivile tokad
nəpaudesen topat vi sutuai, aGot togarut nəplan han mai toum həni.[f]
11 Len nadəlomian siApraham, aGot igol aApraham eləboi ƀegəm vi
tata, naut kəmas tovi haṽut tia, mai naut kəmas aSarah tobutoh. Husur
len nabunusian siApraham, gai eləboi ƀeriŋ nəlon len aGot tokel na-kel-
gati-an maii.[g] 12 Naut kəmas aApraham tovi haṽut buni tia, be səmat
sal, gai evi nəkadun nəpasusan tosoƀur. Lusoƀur hum nam̃eso gail len
nəmav, ale hum nabion bitas, nəvanuan edədas ƀeṽuruŋ gail.[h]
13 Nəvanuan galen p̃isi loil gəgat len nadəlomian salito van vəbar
lotomat.Ləsəkad natit aGot tokel gati ke ləƀikad gail balai; be losuh
sutuai hən lotoris natgalenan ta tahw buni ləƀegəmai, ale lohəhaṽur.
Ale lukel koti ke lotovi metƀos lototoh len navile a pan, be savi naut
a im salito.[i] 14 Nəvanuan lotokəmaienan, imasil ke lotokəta doŋ naut
hən ƀegəm vi naut a im salito. 15 Lətənaunau naut matmat salit lotoriŋi,
lətaləboi lətatəlmam vi lan. 16 Avil loləŋon masuṽ hən naut ideh tovoi
səhori, naut a im len nəmav. Imaienan aGot nahurun səsa hən lotoki-
si hən aGot salito, ehəhaṽur həni, husur eutaut hən naƀiltivile sua m̃os
galit tia.
17 Nəboŋ aGot toke ƀebunus tas nadəlomian siApraham ke ƀimabe,
aApraham, len nadəlomian san, eviol hən aIsak hən ƀetutumav həni.[j]
AApraham, aGot tokel gati maii ke tikad nəpasusan tisoƀur, gai eutaut
hən ƀetutumav hən anatun tosua ŋai, 18 naut kəmas aGot tokel maii
ke, "Nəpasusan sam̃ dereh levi len nəpasusan seIsak."[k] 19 Len nabunu-
sian siApraham, inau ke aGot toləboi ƀigol nəvanuan ƀile məhat dan
nəmatan. Ale datoləboi datƀike, ehum aApraham tokad tətas hən aIsak
totəlmam dan nəmatan.
20 Len nadəlomian, aIsak eus aGot hən ƀivoi hən anatun gəlaru,
aJakop mai aEsau len nəboŋ gail ləƀegəmai.[l]
21 Nəboŋ pəpadaŋ hən aJakop ƀimat, len nadəlomian, eus aGot hən
ƀivoi hən anatun aJosef gəlaru. Ale etur səŋar gai len nəhai təbatehw,
ilotu hən aGot.[m]
22 Nəboŋ pəpadaŋ hən aJosef ƀimat, len nadəlomian, isor husur nəboŋ
alat a Israel ləƀivan dan naut a Ijip. Ale ikel buni ke, nəboŋ ləƀivan lipat
nabəlasun gail van.[n]
23 Nəboŋ lotopas aMoses, len nadəlomian, anan mai atəman arosusuan
aMoses van vəbar nahəbati han totor, husur loris ke tokab, totile, ale
arsamətahw hən arƀeƀur kotov nalo sekiŋ.[o]

---

[e] **11.9** Hən naves 8-9, ris Gen 12.1-5, 35.12, 27 [f] **11.10** Ipru 11.16, 12.22
[g] **11.11** Gen 18.11-14, 21.2 [h] **11.12** Gen 22.17 [i] **11.13** Gen 23.4; 1Chr 29.15; Psa 39.12
[j] **11.17** Gen 22.1-14 [k] **11.18** Gen 21.12 [l] **11.20** Gen 27.27-29, 39-40 [m] **11.21** Gen 47.31, 48.1-20 [n] **11.22** Gen 50.24-25; Exo 13.19 [o] **11.23** Exo 1.22, 2.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24 Nəboŋ aMoses totibau, len nadəlomian, emətahun nəvanuan
gail ləƀekisi hən anatun anatvavin aFero.[p] 25 Emətahun nəsaan husur
togol nahəhaṽuran tom̃idol ŋai, be ilekis hən ƀikatəp̃ol hən nəmauran
todaŋ nəvanuan siGot lotoləŋon tosa vəsa lan. 26 Len nabunusian san,
aMoses inau ke, nakontit gail a Ijip topul həni savi natideh, be nəva-
nuan gail ləƀesəvari, ehəhaṽur hən ƀeləŋon ƀisa m̃os Kristo ƀegəmai,
səhor hən ƀikad nakontit gail a Ijip topul həni. Husur inau tabtab hən
nakonp̃urp̃uran aGot ƀeviol həni maii balai.
27 Len nadəlomian, aMoses eriŋ naut a Ijip, samətahw len nəlol paŋpaŋ
sekiŋ, husur etəgau gat nap̃isal san hum tokəta ris aGot nəvanuan loto-
dədas ləƀerisi.[q] 28 Len nadəlomian, aMoses igol nəhanan hən nəPasova
nametəkav. Ikele hən alat seIsrael ke, ligol nəda tegiris nabopita salit gail
hən aŋel hən nəmatan asike ƀibar ahai a m̃o salit gail.[r]
29 Len nadəlomian, alat seIsrael luyar tukot len naut Nətas Bisibis tolul
dani, hum lotoyar len nətan masmas. Be nəboŋ alat a Ijip lotoke ləƀehu-
sur galito, lomun, lumat p̃isi.[s]
30 Nəboŋ alat seIsrael lotoyar garu len naƀiltivile Jeriko husur nəma-
riboŋ tomələvru, len nadəlomian, nəṽod hən naƀiltivile enan iteh.[t]
31 Mitinau aRahap top̃ur hən niben. Nəboŋ nəvanuan toru artomətan
natit p̃isi len naƀiltivile Jeriko, aRahap ehəhaṽur hən artotoh maii. Ŋa
len nadəlomian, alitenan səmat mai alat a Jeriko ləsagol husur nəsa aGot
tokele.[u]
32 Ikad isoƀur am hən nəƀikele, be namityal eƀuer hən nəƀisor husur
aKiteon, aParak, aSamson, aJeftah, aTevit, aSamuel mai ahai kelkel ur
gail.[v] 33 Len nadəlomian, nəvanuan galenan lugol natit isoƀur. Luƀal mai
nakiŋ naut tiltile gail ale losəhor galito; nəboŋ lotoil a m̃o hən nəvanuan
gail, lugol nəsa tonor hum aGot toləŋoni; ale lukad nəsa aGot tokel gati ke
ləƀikade. Len nadəlomian lugol nabuŋon nalion gail ekəkol,[w] 34 lugol nəhab
topaŋ habat imat; lugam yav dan nəmatan hən naƀu nəƀalan. Ləsədaŋ be
nədaŋan egəm hən galito; logəm vi bəhariv hən naƀiltiƀalan, luƀal mai
navəshəsoltia hən nametƀos gail van lohut galito.[x] 35 Len nadəlomian,
alatpəhaṽut lukad tətas hən amahealit gail lotole məhat dan nəmatan.[y]
Ikad nəvanuan tile gail am lotomətahun ləƀipair dan nadəlomian salito,
naut kəmas nəvanuan gail lotomədas bun galit van lumat sile. Ludam̃ hən
ləƀimat maienan hən ləƀikad na-le-məhat-an dan nəmatan. Na-le-məhat-
an enan ivoi səhor na-le-məhat-an salit ta m̃o husur iṽan hən nəmauran

---

[p] **11.24** Exo 2.10–12. Alat a Ijip lokis akiŋ salit gail hən aFero. [q] **11.27** Exo 2.14–15. Nəboŋ aMoses togam dan akiŋ, samətahw lan, emətahw husur naIpru gail lomətahun ləƀehusuri hum nəvanuan na-il-a-m̃o-an. [r] **11.28** Exo 12.21-30 [s] **11.29** Exo 14.21-31 [t] **11.30** Jos 6.12-21 [u] **11.31** Jos 2.1-21, 6.22-25 [v] **11.32** *Kiteon:* Jdg 6-7; *Parak:* Jdg 4-5; *Samson:* Jdg 13-16; *Jeftah:* Jdg 11-12; *Tevit:* 1Sam 16.1–31.13; 1Ki 1.1–2.11; *Samuel:* 1Sam 1.1–25.1. [w] **11.33** Dan 6.1-27 [x] **11.34** Dan 3.1-30 [y] **11.35** 1Ki 17.17-24; 2Ki 4.18-37

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

vi sutuai. 36 Ale nəvanuan galevis losəsəloŋ hən na-sor-vilesi-an mai nabilasian; ale galevis am lutoh len nəbaŋisian hən natsen len naim bəbaŋis.[z]
37 Galevis lumat len natubunian; lumat len na-les-kotov-nibelito-an; lumat
len nə-ta-buni-an hən naƀu nəƀalan. Len nəyaran salito losun nahurhu-
sipsip mai nahurhunani. Lupar tite, nəmauran salit idaŋ, nəvanuan gail
lomədas tabtab hən galito.[a] 38 Lovi vanuan lotovoi. Alat navile eg a pan
ləsanor kasi hən ləƀitoh mai galito. Alaten lotovoi luyar lab len naut mas-
mas toƀəƀesw mai len naṽehuh gail, lososuah len naƀurhuvat mai naƀur
gail len tan.

39 Alatenan ta m̃o, Got isor sal suh galit p̃isi husur nadəlomian salito,
be nəsa aGot tokel gati ke ləƀikade balai galit ideh səkade.[b] 40 Husur aGot
eutaut hən natsua tovoi səhor ta m̃o m̃os gadit p̃isi, hən ke, len naƀonan
mai gidato ŋai, galit loləboi ləƀikad naṽit na-kel-gati-an p̃isi san.

AGot igol datupanis hən ƀeṽusan gidato

12 1 Alatenan ta m̃o, nəmauran salit ikel kot nadəlomian salito
len aGot, ale nəmauran salito igol nadəlomian sidat idaŋ am.
Imagenan, husur dattokad naƀiltiluṽoh enan tahum lotodar vis gida-
to len nəgamgaman hən nəmauran, datebubulan natit p̃isi tomə̃las gat
gidato, mai nəsaan tomədmədau hən dattovisivis lan. Ale len nə-daŋ-
ƀuri-an datigam len nəgamgaman aGot toriŋ gidat lan. 2 Datekəta haihai
len aYesu tovi nəkadun nadəlomian sidato. Evi gai tovurvur nadəlomian
sidato. Bathut nakemkeman topat vir aYesu, idaŋ ƀur nəmatan len nəhai
balbal, nahur sasa hən nəmatan enan savi natideh lan. Ale ebətah len
nətarhət nəmatu hən naƀiltihai bətbətah siGot.[c]

3 Mitinau aYesu todaŋ ƀur nahur sasa len navəlan nəvanuan nəsaan
lotovi enemi san gail. Mitinau aYesu hən asike mətƀikad na-ləŋon-isa-
an len nəlomito, asike nəlomit ƀiƀov hən nəmauran samito. 4 Mətuƀal
hən nəsaan ƀinoŋ len nəmauran samit gail, be gamit ideh səmat sal len
nəƀalan enan. 5 Ale nəlomit iboŋboŋ hən nasoruan aGot tokel mai gamit
hum anatun gail hən ƀigol mətƀeləŋon ƀivoi am len nəlomito. Ike,

"Natugw, saginau nap̃usanan hən nəpanismen siNasuƀ aGot
hum tovi ut kəmas.
Nəboŋ ƀesivoh len gaiug,
sa-nəlom̃ tisa.
6 Husur len nəpanismen,
Nasuƀ aGot eṽusan alat gai toləmas bun galito,

---

[z] **11.36** 1Ki 22.26-27; 2Chr 18.25-26; Jer 20.2, 37.15, 38.6 [a] **11.37** 2Chr 24.21
[b] **11.39** Len naves 33, datorisi ke galit galevis ta m̃o lukad natit gail lotovoi aGot tokel gati ke ləƀikad gail. Be ikad na-kel-gati-an topat sal. Galit lokəta vir nəboŋ aGot ƀesəvat aKristo gəmai, be ləsarisi len nəmauran salit gail. [c] **12.2** Psa 110.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ipansem galit p̃isi
gai todam̃ hən lotovi natun gail."[d]
7 Mitidaŋ ƀur nap̃usanan hən nəpanismen, husur naṽide aGot toka-
de len gamito esum̃an məttovi anatun gail. Mətunau ke tokad natətai
ideh atəman səpansem hən ƀeṽusani a? Ao! 8 Anatun aGot gail p̃isi
lukad nap̃usanan hən nəpanismen. Be ƀeƀuer len gamito, mətovi natə-
tai nap̃isal, mətsavi natun kitin. 9 Gidat p̃isi datukad atəmadat gail hən
navile a pan. Lupansem gidat hənləƀeṽusan gidato, ale datoputsan galito
len nənauan sidato. Ale datimabe hən aTata senunudato totoh len nəmav?
Daterıŋ gidat len navəlan hən datƀimaur! 10 Atəmadat gail lupansem
gidato len namityal galevis ŋai m̃os nanoran hum tovoi len nənauan
salito. Be aGot ipansem gidato m̃os nanoran hən ƀevi tarhət sidato hən
datƀikatəp̃ol hən naƀoruan san. 11 Nəboŋ nəpanismen m̃os nanoran tobar
gidato, naut kəmas toṽusan gidat o tovi tarhət sidato, datsahəhaṽur həni,
husur epəŋas! Be a tahw, iṽan hən natəm̃at m̃os alat aGot toriŋ galit lan,
husur lotogol nəsa tonor aGot toləŋoni.
12 Imagenan, navəlamit lotomərav sədaŋ, nakobkob nariemit lotogau,
lidaŋ! 13 "Mitigol nap̃isal gail linor m̃os nalohriemito," hən alat lotogau
asike narielit ƀetiles, be hən ləƀimaur.[e]

Səsəloŋ husur nalələgauan aGot tokele

14 Mətehisi hən mətƀitoh len natəm̃at mai nəvanuan p̃isi; mətehisi hən
mətƀidaŋ len aGot, mai hən mətƀevi esan səƀon ŋai. Avan ideh asike
ƀidaŋ len aGot, asike ƀevi siGot, mətunau ke ƀeris Nasuƀ a? Ao, asike
erisi boŋ ideh. 15 Mətelələgau hən gamit ideh asike ƀetəgau suluṽ navoian
aGot toviol kəmas həni. Gamit ideh satehum nəharhət nəhai tokon, husur
nəboŋ totov, igol nəmauran samit idaŋ, ale emədas masuṽ hən isoƀur.[f]
16 Gamit ideh satigol naitian tosa, satesum̃an aEsau tonau ke aGot tovi
ut kəmas. Esau evi ahai a m̃o, be idam̃ hən na-il-a-m̃o-an san hum ahai
a m̃o, hən ƀihan nasiloh nəhanian sua. 17 Mətoləboii ke, a tahw aEsau
eləŋon ke atəman teus aGot hən ƀeriŋ navoian lan hum ahai a m̃o, be
ikad namətahusian ŋai. Naut kəmas aEsau totaŋisi, edədas ƀegəgel hən
naṽit nəsa togole tia.[g]
18 Mətsagəm vi lan naṽehuh məttoləboi mətƀibari hum alat seIsrael ta
m̃o. Galit lovi lan Naṽehuh Sinai nəhab towunwun lan; naut imermer,
ikad nəmargobut, ale nəlan iṽas galito. 19 Losəsəloŋ hən nəwalan hən
nətrampet mai naƀiltidoldol tosor. Nəvanuan lotosəsəloŋ həni loŋir aGot
hən asike ƀikel nasoruan ideh am.[h] 20 Lomətahw habat len nəsa aGot

---

[d] **12.6** Pro 3.11-12 [e] **12.13** Hən naves 12-13, ris Isa 35.3; Pro 4.26 [f] **12.15** Deu 29.18
[g] **12.17** Hən naves 16-17, ris Gen 25.29-34, 27.30-40 [h] **12.19** Hən naves 18-19, ris
Exo 19.16-22, 20.18-21; Deu 4.11-12, 5.22-27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tokele. Ike, “Avan ideh o narivatvat ideh ɓibar naṽehuh egai, mitimas-
tubuni.”[i] 21 Nəboŋ aMoses toris natgalenan lotogol namətahwan, ike,
“Nupab len namətahwan ninegw topil lan.”[j]

Gamit mətsagəm vi lan naṽehuh enan. 22 Be gamit mətogəm vi
lan Naṽehuh Sion, vi lan naɓiltivile siGot nəkadun nəmauran, naut a
Jerusalem len nəmav. Len naut ei aŋel lotosoɓur vəsa luɓonɓon len
naɓiltikemkeman. 23 Mətogəm vi lan naɓonɓonan silat lotovi natun aGot,
ahai a m̃o san gail, gai totos gat nahəsalito len nəmav. Mətogəm hən aGot
tokot hən nəvanuan p̃isi. Mətogəm hən nanunun nəvanuan gail lotonor,
aGot togol lotonor len nəhon. 24 Mətogəm hən aYesu, na-kel-gati-an veveu
siGot toil gəgat lan. Mətogəm vi lan nəda hiYesu togiris gamito, nəda
tosor husur natsua tovoi səhor nəda hiApel.[k]

25 Samtemətahun aGot tosor. AMoses evi vanuan navile a pan ŋai, ale
alat seIsrael lotomətahun nalələgauan tokele, ləsəgam yav dan nəpanis-
men. B̃imaienan, gidato datɓipair dan aGot len nəmav, mai nalələgauan
gai tokele, asike datugam yav dan nəpanismen boŋ ideh.[l] 26 Len nəboŋ
enan nadolon aGot ekur hən navile a pan, be gagai ikel gati ke, “Dereh
nekur hən navile a pan vəha-sual am, savi navile a pan ŋai, be nəmav
am.”[m] 27 Len nasoruan “vəha-sual am” aGot tokele, namilen ke, natit
p̃isi ta m̃o aGot togol gail, dereh lekur, limasig, hən ke, natit ləsakur ŋai
ləɓipat tin.

28 Imagenan, husur aGot eviol mai gidat hən natohan pipihabəlan
todədas ɓekur, husur natenan, datepul hən nasipaan, ale datilotu hən
aGot len naṽide gai ɓehəhaṽur həni, datilotu həni len namətahwan mai
nəmaŋmaŋan hən nəyalyalan san. 29 Husur “aGot sidato evi naɓiltihab
tohan puŋpuŋ natit p̃isi.”[n]

Nə-maris-kotovi-an

13 1 Məteləmləmas bun gamit gabag tabtab sum̃an məttovi latmiṽan.
2 Sa-nəlomit tiboŋboŋ hən mətɓehəhaṽur hən nametɓos ɓitoh
lohoim samito. Nəvanuan galevis lotogol tomaienan hən nametɓos gail,
lukad aŋel gail lototoh lohoim salito be ləsaləboii.[o] 3 Sa-nəlomit tiboŋ-
boŋ hən alat lototoh len naim bəbaŋis. Mitinau galito, nəlomit titaŋis
galito hum məttotoh mai galit len naim bəbaŋis. Ale alat nəvanuan gail
lotomədas galito van van lotoləŋon tosa vəsa, mitinau gat galito hum
napəŋasan salito topat len nibemito.

4 Gamit p̃isi məteriŋ nəlahan a məhat len nənauan samito. Sa-nəmel
hən nəlahan teɓiŋɓiŋal, namilen ke, alarmisoan aridaŋ len nəlahan səla-

---

[i] **12.20** Exo 19.12-13 [j] **12.21** Deu 9.19 [k] **12.24** Gen 4.10. Nəda hiApel ikel uri ke aGot dereh tigol nəpanismen, be nəda hiYesu ikel uri ke aGot dereh tilav kuv nəpanismen.
[l] **12.25** Exo 20.22 [m] **12.26** Hag 2.6 [n] **12.29** Deu 4.24 [o] **13.2** Gen 18.1-8, 19.1-3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ru. Husur aGot dereh tisaƀ səhoti ke, nəvanuan togol naitian toƀur kotov
nəlahan, mai nəvanuan lotogol naitian tosa, limaspanis.
5 Len nəmauran samito samteləŋon masuṽ hən nəvat, be mətehəhaṽur
hən nəsa məttokade. Husur aGot ike,
"Asike noriŋ gamit boŋ ideh,
asike noriŋ gaƀulan gamito."[p]
6 Imaienan asike nomətahw hən nəƀike,
"Nasuƀ evi na-vi-tarhəte-an sagw,
asike nomətahw.
Asike nomətahw len nəsa nəvanuan ŋai
toləboi ƀigole hən ginau."[q]
7 Mitinau təlmam hən alat lotoil a m̃o hən gamito, lotoṽusan gamit hən
nasoruan siGot. Mitinau naṽit nəmauran salit gail, ale nadələmian samito
tesum̃an nadələmian salito.
8 AYesu Kristo sagəgel boŋ ideh, imaienan ŋai nino, damənai, vi sutuai.
9 Imaienan nap̃usanan tiltile lotovinvinu, məttotətan hən gail, saleliv
gamit vi tut.[r] Ivoi hən mətƀikad nədaŋan len nəlomito, nədaŋan togəm
len navoian aGot toviol kəmas həni, sagəm len nəhanian hən nalotuan
savi tarhət silat lotohani.
10 Ahai tutumav gail loum len naim nətap̃olen len navile a pan. Nəmel
tutumavan sidat ipat, be galit ləsaləboi ləƀihan ei.[s] 11 A m̃o aƀiltihai tutu-
mav ipat nəda herivatvat lohoim, vi lan Naut Tolo Masuṽ hum naviolan
hən ƀekəkas kuv nəsaan sinəvanuan gail. Be lopəŋas p̃is niben narivatvat
gail a tut dan naut naim nətap̃olen gail lotokir lan.[t] 12 Len naṽide tomaie-
nan, aYesu am evivile dan naƀiltivile, eləŋon isa habat, imat hən nəda
han ƀikas kuv nəsaan dan nəvanuan san gail, hən ləƀevi siGot səƀon ŋai.[u]
13 Imaienan datevivile dan naut naim nətap̃olen gail lotokir lan, dativan
hən aYesu hən datƀikatəp̃ol hən na-ləŋon-isa-an san. Namilen ke, dateriŋ
nalo silat seIsrael, dateriŋ nəlodat len aYesu ŋai, naut kəmas nəvanuan
gail leƀisor mədas gidato hum lotogole hən gai. 14 Husur len navile eg a
pan datsəkad naƀiltivile hən datƀitoh tin lan vi sutuai; be datudoŋ kitev
naut a im ƀegəm balai.[v] 15 Imaienan, len aYesu, datetutumav tabtab
hən na-sor-sal-suhi-an tovi naviolan vi təban aGot, naṽit nabuŋodato
tokel koti ke tovi Masta sidato. 16 Ale sa-nəlomit tiboŋboŋ hən mətƀigol
navoian, mai hən mətƀevi tarhət silat lotom̃idol. Natgalenan boh, lovi
naviolan natutumavan aGot tohəhaṽur hən gail.

---

[p] **13.5** Deu 31.6, 8; Jos 1.5 [q] **13.6** Psa 118.6 [r] **13.9** Efe 4.14; Rom 14.2-23; 1Kor 8.8; Kol 2.7, 16-22; 1Tim 4.3 [s] **13.10** Ipru 9.11–14. A m̃o ahai tutumav gail luhan nahudhutit lototutumav həni. Be "nəhanian" hən natutumavan len nəmel tutumavan sidato evi aKristo ale lodədas ləƀihani. Namilen ke, alat lotohusur naṽide hən nalo ta m̃o hən ləƀiveveu, o hən ləƀinor len nəhon aGot, lodədas ləƀikad nəmauran kitin aKristo tomat hən datƀikade. [t] **13.11** Lev 16.27 [u] **13.12** Jon 19.17, 20 [v] **13.14** Ipru 11.10, 16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17 Mitigol husur nəsa alat lotoil a m̃o hən gamito len Nasuƀ̃ lotokele,
məteriŋ gamit len navəlalito. Lokətkəta təban gamito, ale galit limaskel
mai aGot hən na-kel-uri-an husur nauman enan salito. Mitigol husur nəsa
lotokele hən ləƀ̃eum len nahəhaṽuran, savi len nəlolit tosa. Husur, enan
asike evi tarhət samito!
18 Mitisor tuṽ tabtab m̃os ginamito. Namtoləboi buni ke nəlonamit ima-
sil, ale namtoləŋon masuṽ hən namtƀ̃ikad naṽide tonor ŋai, len natit p̃isi
namtƀ̃igole. 19 Noləŋon masuṽ hən mətƀ̃isor tuṽ ke, aGot tidam̃ hən natəl-
maman sagw hən nəƀ̃egəm tutut hən gamito.
20-21 AGot ita gat na-kel-gati-an topat vi sutuai len nəda hiYesu, aMasta
sidato, ale igol aYesu, tovi naƀ̃iltivanuan tokətkəta təban nasipsip, ile
məhat dan nəmatan. AGot hən natəm̃at tigol mətepul hən natit p̃isi
tovoi tonor hən mətƀ̃igol nəsa toləŋoni. Len aYesu Kristo, aGot teum len
nəmauran sidato, tigol natit p̃isi ƀ̃eləhaṽur həni. Nə-sal-suhi-an hən
nəyalyalan san tevi təban aYesu Kristo vi sutuai sutuai! Ganan!

Nasoruan naməkot

22 Bathudud nadəlomian noləŋon masuṽ hən mətƀ̃esəsəloŋ husur naso-
ruan sagw hən ƀ̃igol mətƀ̃eləŋon ƀ̃ivoi am len nəlomito, husur naloƀ̃ulat
napisulan egai nototosi van hən gamito, ep̃itol ŋai. 23 Nuke məteləboii ke,
awawa sidat len nadəlomian, aTimoti, ludakuvi dan naim bəbaŋis. Gai
ƀ̃egəm tutut, dereh nitah maii hən namrƀ̃egəm ris gamito.[w]
24 Mitikel na-ke-ivoi-an mai nəvanuan p̃isi lotoil a m̃o hən gamito,
mai nəvanuan p̃isi am siGot ei. Alat a Itali lukel na-ke-ivoi-an salito mai
gamito.
25 Navoian aGot toviol kəmas həni tipat len gamit p̃isi.

---

[w] **13.23** Uman 16.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jemes

Naloƀulat napisulan aJemes totosi

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
AJemes, aṽan aYesu matmat, toil a m̃o hən alat siYesu len naut a Jerusalem, gai itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
Itosi hən ƀikel mai naKristen gail naṽide tovoi hən ləƀikade hən ləƀidaŋ len nadəlomian len aYesu.
AJemes itos naloƀulat napisulan egai m̃os ase?
Itosi m̃os naKristen gail len naut p̃isi.
AJemes itosi ŋais?
Hum ma totosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 48.

1) AJemes ikel na-ke-ivoi-an mai naJu gail (1.1)
2) Nəboŋ nəmauran ƀidaŋ, daŋ ƀuri. Gəƀike gəƀigol nəsaan, savi aGot totaltal hən gaiug, naləŋonian sam̃ igol ke gotogol nəsaan (1.2-18)
3) Nasəsəloŋan mai nagolean (1.19-27)
4) Sagipatpat nəvanuan galevis məhat səhor galit am. Asike gəƀilolosa hən nəvanuan gail, asike aGot ilolosa hən gaiug (2.1-13)
5) Nəsa gotogole eṽusani ke gukad nadəlomian len aGot o eƀuer (2.14-26)
6) Alat lotokad nadəlomian mai namealito. Naṽide avan ideh tokade eṽusani ke namitisau hən nəmauran san togəm len aGot o eƀuer (3.1-18)
7) Len nəƀalkabaŋan mətomətahun aGot. Pair dan naṽide enan tosa, riŋ gamito len navəlan aGot. Samtisor mədas avan ideh, samit sor patpat gamit məhat. Mətƀeləboi nəsa tovoi be asike mətƀigole, mətugol nəsaan (4.1-17)
8) Alat lotopul hən natite lotogol məttoləŋon tosa, dereh lipanis, be ipat len aGot hən ƀigole. Samtikoblen mədas gamit gabag. Toh mədau, daŋ ƀur na-ləŋon-isa-vəsa-an (5.1–5.11)
9) Kel nakitinan. Kel kot nəsaan samit mai gamit gabag. Sor tuṽ m̃os gamit gabag. Dereh aGot tevi tarhət samito (5.12-18)
10) Gamit ideh ƀipal sob dan nakitinan, vireh təlmam həni hən aGot ƀeruƀat nəsaan san dani (5.19-20)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na-ke-ivoi-an

1 1 Ginau aJemes notovi naslev siGot mai siNasuƀ aYesu Kristo, nuke,
"Ivoi," van hən nahəmar tosəŋavur pisan eru, nəvanuan gail lototoh
ṽisusua len navile a pan.[a]

Susumar nəboŋ nəmauran todaŋ

2 Bathudud nadəlomian sagw, nəboŋ mətƀetut len natit tiltile ləƀigol
kitev nadəlomian samito ke timabe, mitikemkem həni ŋai. 3 Bathut məto-
ləboii ke nəboŋ natgalenan lotogol kitev nadəlomian samito ke imabe,
na-gol-kitevi-an galenan lugol nə-daŋ-ƀuri-an len gamito. 4 Nauman hən
nə-daŋ-ƀuri-an timasvan van vəhav, hən ke naƀoruan samit ƀinor buni,
asike nədaŋan hən naƀoruan samito ƀeḿidol boŋ ideh. 5 Gamit ideh ƀipar
mitisau hən nəmauran tonor mai naṽide tovoi, ivoi ke teus aGot həni,[b] gai
toviol masuṽ mai nəvanuan p̃isi, ale dereh teviol həni mai gaiug, asike
inau isa hən gaiug sile. 6 Nəboŋ gəƀeusi, usi len nadəlomian, nəloḿ sateu-
ri. Nəvanuan nəlon touri ehun nətas tokud tabtab, səpat mədau. Nəlan
eṽuvi vi məhat, epus, evi pan.[c] 7 Nəvanuan tomagenan satinau ke Nasuƀ
ƀilav natideh maii, 8 ikad nənauan toru, edədas ƀehusur nap̃isal tosua
ŋai, nəmauran san ipat lavəlav.

Naməsal mai nəvanuan topul hən natite

9 Nəvanuan nadəlomian ideh ƀevi ut kəmas o ƀevi məsal len nabunusian
sinəvanuan gail, ivoi ke tehəhaṽur, husur aGot eputsani tia. 10 Be nəvanuan
tokad natite; aGot ƀigol gai ƀevi ut kəmas, ivoi ke tehəhaṽur həni, husur
dereh nəmauran san teḿidol hum napusit naliol. 11 Namityal togəm vi
məhat, esun naliol; imasmas, napusit iteh; nəkaban han imasig. Imagenan
nəvanuan tokad natite, tehis soƀuer həni van vəmat, imasig maii.[d]

Nətaltalan hən nəsaan

12 AGot tivoi hən nəvanuan toil gəgat naut kəmas nate sasa gail lotogəm
hən ləƀigol kitev nadəlomian san ke imabe. Nəboŋ ƀidaŋ ƀur gail, dereh
aGot tilav nəprais hən nəmauran kitin maii, nəprais aGot tokel gati tia
ke teviol həni mai alat lotoləmas buni. 13 Avan ideh, natit ƀitaltal ke tigol
nəsaan, satike, "Evi aGot totaltal ke nisa." Bathut natideh tosa edədas
ƀitaltal ke aGot tigol nəsaan, mai aGot gabag sətaltal ke nəvanuan gail
ləƀisa boŋ ideh. 14 Avil nəvanuan ṽisusua, naləŋonian san tosa gail lutal-
tal ke tigol nəsaan. Losəhari, loliv gargari vi tut. 15 Beti nəboŋ naləŋonian
tosa totian, ipas nəsaan. Nəboŋ nəsaan enan togəm tibau, ipas nəmatan.

---

[a] **1.1** Mat 13.55; Mak 6.3; Uman 15.13; Kal 1.19 [b] **1.5** Pro 2.3-6 [c] **1.6** Nəvanuan nəlon touri egəgel tabtab hum nahit togəgel hən nətau han. [d] **1.11** Hən naves 10-11, ris Isa 40.6-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16 Bathudud sagw notoləmas bun gamit p̃isi, samtedəlom nagəgərasan
husur aGot! 17 Naviolan p̃isi lotovoi, naviolan p̃isi lotonor buni, logəm
len aGot a məhat togol nam̃ial p̃isi len nəmav. AGot sagəgel hun nəm̃ol
torusərus. 18 Ilekis ke, len nasoruan hən nakitinan, eviol hən nəmauran
veveu mai gidato, hən datb̃ehum naṽit metəkav len natit p̃isi gai toum
həni.

Nasəsəloŋan mai nagolean

19 Bathudud sagw notoləmas bun gamit p̃isi, məteləboi səhot nate-
gai: Gamit p̃isi məteutaut tabtab hən mətb̃esəsəloŋ, samtisaṽsaṽut hən
mətb̃isor, samtisaṽsaṽut hən nəlomit b̃ipaŋpaŋ[e] 20 bathut nəlol paŋpaŋ
sinəvanuan edədas b̃igol səhot nanoran aGot toləŋoni. 21 Imagenan, bubu-
lan nab̃iŋb̃iŋalan mai nəsaan topat sal, dan nəmauran samito. Nəlomit
temədau ale səsəloŋ husur nasoruan aGot toriŋi len nəlomito, husur
eləboi b̃ilav kuv gamito dan nəsaan samito.
22 Mitigol nəsa nasoruan tokele, samtesəsəloŋ kəmas həni ŋai. Mətb̃esə-
səloŋ həni be asike mətb̃igol husuri, mətogəras səb̃omit hən gamito.
23 Avan ideh tosəsəloŋ hən nasoruan be sagol nəsa tokele, esum̃an nəva-
nuan toleleduŋ, ris nəhon len nakəlas. 24 Nəboŋ toris nəhon tonoŋ, ipair
dani: vəha-sua ŋai nəlon iboŋboŋ hən nənahənah han. 25 Avil nəvanuan
tobunus vahvahur nalo tonor buni siGot, nalo togol ke nəsaan satəgau gat
nəlon am, atenan b̃ebunus tabtab həni, asike nəlon b̃iboŋboŋ hən nəsa
tobunusi, tosəsəloŋ həni, be b̃igol nəsa nalo tokele, dereh aGot tigol tivoi
buni hən atenan, len nəsa togole.[f]
26 Avan ideh b̃inau ke aGot tohəhaṽur hən nalotuan san, avil asike
b̃iwol hən nasoran san b̃ivoi, egəras gai gabag ale nadəlomian san evi
naut kəmas. 27 Naṽide hən nalotuan aGot Tata tonau ke tovoi mai tonor
masuṽ, imaiegai: Kətkəta təban nəbatunau pəhaṽut gail mai namilesw
gail lotoləŋon tosa. Ale gelələgau hən gaiug, hən nəmauran navile a pan
satidos nəmauran sam̃.[g]

Gigol tep̃itoṽ van hən nəvanuan p̃isi

2 1 Bathudud sagw, husur məttokad nadəlomian len aMasta sida-
to, aYesu Kristo, Nasub̃ toyalyal, naṽide samit gail tep̃itoṽ van hən
nəvanuan p̃isi, ideh satile.[h] 2 Nəboŋ məttokad nab̃onb̃onan, avan ideh
tosun nahurabat bilbil, totav nariŋ nagol gail len navəlan b̃egəmai, ale
togon tovi məsal tosun nahurabat tomatu tia, b̃egəmai, mitimab hən
gəlaru? 3 Mətb̃ekəta təban gai tosun nahurabat bilbil, mətb̃ikel maii ke,

---

[e] **1.19** Ecc 7.9 [f] **1.25** *Nalo* aJemes tosor husuri savi nalo p̃isi siMoses, be isor husur nalo hən na-ləmas-buni-an aYesu todaŋ ke datimashusur tabtab həni. [g] **1.27** Isa 1.17, 23
[h] **2.1** Job 34.19; Lev 19.15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Naut tovoi egai, gebətah gegai," avil mətƀikel mai naməsal ke, "Geil ei
o gebətah len tan bathuriegw." 4 Mətƀigol ƀimaienan, mətopəpehw husur
natilean məttogole len gamit gabag. Na-nənoṽ-həni-an samito isa husur
nənauan hən nəsaan məttokade.
5 Bathudud notoləmas bun gamit p̃isi, səsəloŋ! AGot ilekis hən alat
lotovi məsal len nabunusian sinavile a pan, hən ləƀepul hən nadəlomian,
ale hən ləƀikad natohan pipihabəlan balai, hum tokel gati ke alat loto-
ləmas buni likade. 6 Wake gamito, mətomədas naməsal gail, riŋ galit a
pan. Imabe? Ase lomədas gamito, liv gargar gamito vi lan nakotan? Evi
alat lotokad natite boh! 7 Galit lusor mədas nahəsan aYesu Kristo tovoi,
nahəsan məttoṽati husur məttovi esan.
8 Mətƀigol nəsa aKristo tovi kiŋ sidato tokel buni, mətugol ivoi. Ikel
bun nalo natosian siGot tokele ke, "Geləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ
hən gaiug sum̃an gotoləmas bun gaiug gabag."[i] 9 Avil mətƀeputsan avan
ideh məhat hum tovoi səhor nəvanuan tile, mətugol nəsaan. Ale evi nalo
enan tosaƀ səhoti ke məttovi nəvanuan na-ƀur-kotov-nalo-an. 10 Husur
avan ideh togol natit p̃isi nalo kavkav tokele, be toteh len nakelean tosua
ŋai, gai eƀur kotov nalo kavkav, ale inor hən ƀipanis sile. 11 Bathut aGot
toke, "Sagigol naitian toƀur kotov nəlahan," ikele am ke, "Sagigol avan
ideh timat."[j] Asike gəƀigol naitian toƀur kotov nəlahan, be gəƀigol nəva-
nuan ƀimat husur nalənonian sam̃ ŋai, gaiug boh, goƀur kotov nalo.[k]
12 Len nəsa gotokele, nəsa gotogole, ginau gat nategai ke, aGot dereh
tenənoṽ hən nəmauran sam̃ mai nalo hən na-ləmas-buni-an, nalo togol
nəsaan satəgau gat nəlom̃ am. 13 Husur asike nəlom̃ ƀitaŋis nəvanuan gail,
asike aGot ilolosa hən gaiug nəboŋ ƀekəta bunus nəsa gotogole. Be nəlom̃
ƀitaŋis nəvanuan gail, nəlon aGot dereh titaŋis gaiug nəboŋ ƀepəpehun
navoian dan nəsaan.

Nadəlomian mai nagolean

14 Bathudud sagw, gəƀikel ke gotokad nadəlomian be gəsagol nati-
deh hən ƀeṽusani, nadəlomian sam̃ evi tarhət sam̃ mabe? Nadəlomian
tomaienan edədas ƀilav kuv gaiug dan nəpanismen. 15 Aṽam̃ o aṽavinem̃
len nadəlomian ƀipar hurabat o hanian akis, 16 ale gamit ideh ƀikel maii
ke, "Ivoi, natəm̃at tipat len nəlom̃, gitoh tunətun ale hanukub," be asi-
ke gəƀilav nəsa tom̃idol həni maii, govi tarhət san mabe? 17 Len naṽide
tomaienan, nadəlomian ƀipat səƀon, asike ƀigol natideh, nadəlomian
enan imat, savi natideh.
18 Avil avan ideh ƀike, "Gaiug gukad nadəlomian, ginau nugol natit
tovoi gail." Ale dereh nisor vari ke, "Gəƀeṽusan nadəlomian sam̃ səkad

---

[i] **2.8** Lev 19.18 [j] **2.11** Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ sam̃ o nalənonian sam̃ ŋai. [k] **2.11** Exo 20.13-14; Deu 5.17-18

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nagolean ideh tovoi lan, ale ginau, len nəsa tovoi notogole, dereh
neṽusan nadəlomian sagw." 19 Gəƀedəlomi ke aGot esua ŋai, ivoi! Be
natəmat gail am lodəlom natenan, ale lomətahw, lupab lan.[l] 20 Gumelmel!
Gəsaləboi səhoti sal a? Nəboŋ nagolean sətah mai nadəlomian, nadəlo-
mian enan savi natideh. 21 Atəmadat ta sutuai, aApraham igol nəsa hən
aGot toriŋi ke tonor len nəhon? AGot eriŋi ke aApraham inor len nəhon
nəboŋ aApraham toviol hən aIsak, anatun, len nəmel tutumavan.[m]
22 Imaiegai: Nadəlomian san mai nəsa togole aroum ƀonƀon. Nəsa togole
evurvur nadəlomian san. 23 Ale natosian siGot isarpoh toke, "AApraham
edəlom nəsa aGot tokele, ale aGot eriŋi ke aApraham inor len nəhon
husur nadəlomian san,"[n] ale aGot ekisi hən abubur san.[o] 24 Imasil ke
aGot eriŋi ke nəvanuan inor len nəhon husur nəsa nəvanuan togole, savi
husur nadəlomian nəvanuan tokade lan ŋai. 25 Imaienan am hən aRahap,
napəhaṽut ta Jeriko ta m̃o top̃ur hən niben. AGot eriŋi ke inor len nəhon
husur nəsa alitenan togole nəboŋ tosusuan ahai pispisul gail ale tosəvat
galit vi lan nap̃isal tile sua.[p] 26 Nəboŋ nanunun toƀuer len nəvanuan,
niben imat. Len naṽide tomaienan, nəboŋ nagolean sətah mai nadəlo-
mian, nadəlomian enan imat.

Nawolan hən nameam̃

3 1 Bathudud nadəlomian, gamit isoƀur samtegəm vi hai p̃usan.
Mətevis ŋai. Husur mətoləboii ke dereh aGot tebunus kitev nəsaan
len nəmauran mai nap̃usanan sinamit namttovi hai p̃usan, səhor nəva-
nuan tile gail. 2 Len naṽide tosoƀur gadit p̃isi datusab van. Avan ideh
asike ƀisor ƀisa len nasoran san, gai evi nəvanuan tonor kavkav hum
aGot toləŋoni, eləboi ƀiwol hən gai gabag kavkav. 3 Nəboŋ datƀeriŋ
natuhmetəlai len nabuŋon nahos hən ƀigol nəsa datƀeləŋoni, datoləboi
datƀiwol hən niben kavkav. 4 Mitinau naƀiltiwag wol. Ahai wolwol eləboi
ƀiwol hən nəwag enan hən natuhṽos wolwol ŋai, ale dereh tevi lan naut
ahai wolwol toləŋoni, naut kəmas nəlan todaŋ. 5 Len naṽide tomaienan
namean nəvanuan evi natuhtit ŋai be ikel na-sor-patpat-gai-məhat-an
totibau.

Mitinau nakumashəhab toləboi ƀepəŋas naƀiltililihai. 6 Namean nəva-
nuan tosor ehum nəhab enan. Len niben nəvanuan, namean evi nəkadhut
naṽide hən nəmauran tiltile p̃isi lotosa. Emədas nəvanuan kavkav. ASetan
etuŋ namean nəvanuan hən nəhab nəmatan ale namean nəvanuan epəŋas
p̃is nap̃isal hən nəmauran san kavkav. 7 Nəvanuan eləboi ƀigol narivatəvat
mai nəman mai natit tokəlah mai natit tomaur len tas lototiltile ləƀehusur
nəsa toləŋoni. 8 Be səkad avan ideh toləboi ƀigol namean ƀehusur nəsa

---

[l] **2.19** 1Tim 4.1; Mat 8.29; Mak 1.24, 5.7; Luk 4.34 [m] **2.21** Gen 22.1-14 [n] **2.23** Gen 15.6
[o] **2.23** 2Chr 20.7; Isa 41.8 [p] **2.25** Jos 2.1-21

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

toləŋoni. Evi natit nəsaan sua, na-wol-həni-an toƀuer lan. Epul hən nabe-
hi togol nəmatan. 9 Nameadato isal suh Nasuƀ, aTəmadato, ale nameadat
enan ŋai esəvar nəvanuan gail, aGot togol lotosum̃an gai.[q] 10 Nə-sal-suhi-
an mai nasəvarian, gəlar p̃isi arovivile len nabuŋon nəvanuan. Bathudud
sagw gail, datimasgol ke natenan satimaienan. 11 Nabəko tosua ŋai eṽuv
hən nəwai tohol mai nəwai tokon a? Ao! 12 Bathudud sagw gail, nəhai
nafik iṽan hən naoliv a? Ao! Nəhau nakrep iṽan hən nafik a? Ao! Ale
nabəko tokasəkas edədas ƀeṽuv hən nəwai tohol.

Namitisau hən nəmauran tonor egəm len aGot

13 Gamit ideh ikad namitisau hən nəmauran tonor o naləboian a?
B̃ikade, tip̃arp̃ar len naṽide san tovoi, ke, len namitisau san hən nəmau-
ran tonor, natit p̃is togole, igol gail len nəlon tomədau, sənau gai. 14 Avil
len nəlomito mətƀikad nə-taƀulol-bulosi-an, mətƀinau masuṽ hən gamit
səƀomito, samtisor patpat namitisau samit a məhat, samteliliboŋ hən
mətƀisor mədas nakitinan. 15 Husur namitisau tomaienan sagəm len aGot,
be egəm len navile a pan mai nəvanuan lotosuh lan mai natəmat gail.
16 Husur naut ideh nəlon nəvanuan topul hən nə-taƀulol-bulosi-an mai
nəvanuan lotonau masuṽ hən galit səƀolito, naut enan ikad nətaṽtaṽoran
mai naṽide hən nəsaan tiltile p̃isi. 17 Avil namitisau hən nəmauran tonor
togəm len aGot iveveu buni, asike asike isa. Eləmas bun natəm̃at len
nəlon nəvanuan, inau habat hən nəvanuan tile, səhaihai be eutaut hən
ƀesəsəloŋ hən nəvanuan tile. Nəlon itaŋis masuṽ hən nəvanuan tile,
ale len natit p̃isi togole iṽan hən naṽit tovoi. Igol ep̃itoṽ van hən nəva-
nuan p̃isi, ale nəsa tokele, igole, sagəras avan ideh. 18 Alat nəlolit tokad
natəm̃at, lotogol naƀonan ke səkad nəƀalan am, ehum galit lumabul
namisurhut totov, toṽan hən naṽite tovi nəmauran tonor buni.

Gol nəsa aGot toləŋoni

4 1 Nəƀalkabaŋan mai nəƀalan gail len gamito, logəm a be? Logəm len
naləŋonian samit səƀomit gail lotoliv gamito. Naləŋonian galenan
luƀal len nibemito mai nəlomito. 2 Mətoləŋon nəsa mətsəkade; nəlo-
mit evənohi be mətodədas mətƀikade; imaienan mətoṽitṽituh, mətuƀal,
mətugol nəmatan m̃osi. Mətsəkade husur mətsaus aGot həni. 3 Ale nəboŋ
məttousi həni, mətsəkade husur mətsausi m̃os navoian; mətoləŋoni ŋai
m̃os ƀigol na-ləŋon-ivoi-an len gamit səƀomito. 4 Mətsail gəgat len aGot,
mətohum abareab toriŋ asoan hən ƀitoh mai naulum̃an tile! Nəboŋ
məttogəm vi bubur sinavile a pan, mətogəm vi enemi siGot. Mətsaləboii
a? Imaienan, avan ideh tolekis hən ƀevi bubur sinavile a pan, gai evi ene-
mi siGot. 5 Natosian siGot ike aNunun aGot, aGot toriŋi len gidato, ilekol

---

[q] **3.9** Gen 1.26-27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

masuṽ hən gidato. Mətunau ke natosian san isor kəmas a? Ao! 6 Avil aGot
eviol habat am mai gidato hən navoian gai toviol kəmas həni. Imaienan,
natosian siGot ike, “AGot evi enemi silat lotopatpat galit məhat, be eviol
kəmas hən navoian mai alat nəlolit tomədau, ləsənau galito.”[r] 7 Imaienan,
riŋ gamito len navəlan aGot. Mitidaŋ ƀur natəmat ale dereh tigam dan
gamito. 8 Mətegəm pəpadaŋ təban aGot ale dereh aGot tegəm pəpa-
daŋ təban gamito. Gamit məttovi vanuan nəsaan, kəkasəval, mitigol
nəmauran samit tiveveu! Gamit məttokad nənauan toru, mitigol nəlomit
tiveveu.[s] 9 Mitilolosa, mititaŋ, namətarur samit gail lisel! Nəmanmanan
samit tegəm vi taŋan, nakemkeman samit tegəm vi lolosaan. 10 Nəlomit
temədau len nəhon aGot, riŋ gamit len navəlan ale dereh teputsan
gamito.

Samtisor tas nəvanuan tile

11 Nəbathudud sagw gail, samtisor mədas gamit gabag. Avan ideh ƀisor
mədas nəbathudud nadəlomian ideh, ƀisaƀ səhoti ke ƀisa, gai isaƀ səho-
ti ke nalo siGot isa. Wake nalo səpat len navəlam̃ hən gəƀike ivoi o isa,
ao, gimasgol husur nəsa tokele ŋai. 12 AGot səƀon ŋai toviol hən nalo, gai
ŋai eləboi ƀepəpehun navoian dan nəsaan. Gai səƀon ŋai eləboi ƀilav kuv
gidato hən datƀimaur, gai səƀon eləboi ƀigol datƀimasig. Be gaiug savi
hən gəƀike nəvanuan tile tosa.

Sagisor sal suh gaiug

13 Mətesəsəloŋ, gamit məttoke, “Dameŋai o pelan datevi lan naƀiltivile
ea. Ale dateum ei len nasihau tesua, datevṽur natit gail, p̃ur həni, ale
dereh datesəhor nəvat tisoƀur.” 14 Samtekəmaienan husur mətsaləboi nəsa
ƀevisi pelan.[t] Mətsaləboi nəmauran samit timabe. Mətohum nəmavukasw
togol naut toƀanuƀanw, ale sədareh toməkaskas. 15 Ivoi am hən mətƀike,
“Nasuƀ ƀeləŋoni, dereh datitoh, datigol timaiegai maiegai maiegai.” 16 Be
gagai len nənauan ke məttovoi səhor nəvanuan tile gail, mətusor patpat
gamit məhat. Na-sor-sal-suhi-an p̃isi tomagenan isa vəsa! 17 Imaienan,
nəboŋ məttoləboi nəsa tonor hən mətƀigole be mətsagole, mətugol
nəsaan.

Nalələgauan van hən alat lotopul hən natite

5 1 Mətesəsəloŋ, gamit məttopul hən natite! Mititaŋ, məteis husur
na-ləŋon-isa-vəsa-an gail lotogəm hən gamito. 2 Nasugurtit mətto-
pul həni im̃om tia, nahurabat samit gail, nəbarm̃om ikat tətar gail gol ke
lumadurdur tia. 3 Nagol mai nasilva məttosah tuani itaŋ tia. Natgalenan
dereh likel ur nəsaan samito lihan nibemito hum nəhab. Nəboŋ hən

---

[r] **4.6** Pro 3.34 [s] **4.8** Zec 1.3; Mal 3.7 [t] **4.14** Hən naves 13-14, ris Pro 27.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nanoŋan hən navile a pan egəmai be mətusah tuan natit samito sal.[u]
4 Nau nəsa məttogole! Mətsaṽur nəvanuan nauman gail lotota kokotov
nawit len nəmarireu samito, gol ke nap̃urp̃uran salito mətsaṽuri ikel ur
nəsaan samito. Ale nəkaian silat lotota kokotov nawit, aGot tovi Masta
sinab̃iltivəshəŋel gail len nəmav, esəsəloŋ həni.[v] 5 Len nəmauran samit
topul hən nakontite len navile eg a pan, mətugol natideh məttoləŋoni.
Hum nab̃uluk tokənoh hən naliol sənau nəmatan san, gamito mətu-
gol nəlomit tokənoh, tohan təməhav naut kəmas nəboŋ hən nəmatan.
6 Mətusab̃ səhoti ke nəvanuan nanoran timaspanis, ale mətugol imat, be
gai sagol natideh hən mətb̃inoŋ dani.

Toh mədau husur na-ləŋon-isa-vəsa-an

7 Imaienan bathudud nadəlomian, susumar len na-toh-mədau-an vir
nagəman siNasub̃. Mitinau nəvanuan tokad nəhol. Itohtoh mədau vir
naus b̃eus len nəboŋ han, hən natit p̃isi lototov len tan ləb̃iṽan hən naṽit
tovoi.[w] 8 Gamit am mititoh mədau tebəlav, məteil gəgat len Nasub̃ husur
nagəman san egəm pəpadaŋ.
9 Bathudud nadəlomian, samtikoblen mədas gamit gabag, hən asike
Nasub̃ b̃isab̃ səhoti ke mitimaspanis. Məteris! Gai b̃epəpehun navoian dan
nəsaan sidato egəm tia! Satoil bopita!
10 Bathudud nadəlomian, hən mətb̃eləboi na-toh-mədau-an tobəlav
len na-ləŋon-isa-vəsa-an, mitinau ahai kelkel ur gail lotosor len nahəsan
Nasub̃. Ale mitigol tətoṽ hən galito. 11 Datunau alat lotodaŋ b̃ur na-ləŋon-
isa-vəsa-an. Len nabunusian sidato aGot ivoi hən galito. Mətosəsəloŋ
ləboi nə-daŋ-b̃uri-an siJop, ale mətoris ləboii ke husur na-ləŋon-isa-vəsa-
an tobəlav, Nasub̃ aGot ivoi masuṽ həni.[x] Husur nəlon Nasub̃ itaŋis masuṽ
hən nəvanuan, mai epul hən nalolosaan.[y]
12 Bathudud nadəlomian, a məhat hən natit p̃isi, samtikel nəhes ideh
hən b̃ita gat na-kel-gati-an samito, samtikel nəhes nəmav, nəhes navile
a pan, o nəhes ideh am. Be mitike, “Evoi” ŋai hən evoi, mitike, “Ao” ŋai
hən ao, hən asike aGot b̃isab̃ səhoti ke mitimaspanis.[z]

Mitisor tuṽ len nadəlomian, mətevi tarhət gamit gabag

13 Gamit ideh b̃eləŋon b̃isa masuṽ, timassor tuṽ. Gamit ideh b̃ehəhaṽur,
timassal suh aGot len nəb̃e gail. 14 Gamit ideh b̃eməsah, timaskis aelta
silat siYesu legəmai ale limassor tuṽ m̃osi, vəhasi hən naoil len nahəsan
Nasub̃.[a] 15 Ale na-sor-tuṽ-an len nadəlomian dereh tilav kuvi dan namə-
sahan; Nasub̃ tigol timaur. Ale atenan b̃igolgol nəsaan, Nasub̃ dereh

---

[u] **5.3** Hən naves 2-3, ris Mat 6.19 [v] **5.4** Lev 19.13; Deu 24.14-15 [w] **5.7** Deu 11.14; Jer 5.24; Jol 2.23 [x] **5.11**Job 1.20-22, 2.10 [y] **5.11** Psa 103.8 [z] **5.12** Mat 5.34-37
[a] **5.14** Mak 6.13

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

teruƀati dani. **16** Imaienan, mitikel vəhot nakitinan hən nəsaan samit
gail mai gamit gabag ale sor tuṽ m̃os gamit gabag hən mətƀimaur dan
naməsahan. Nəboŋ nəvanuan nanoran tosor tuṽ, na-sor-tuṽ-an san ikad
nədaŋan totibau, len Nasuƀ eləboi ƀigol natit ƀisoƀur. **17** AElijah evi nəva-
nuan sum̃an gidato, ale isor tuṽ idaŋ hən naus asike ƀeus. Ale naus səhan
nətan len nasihau totor mai nahəbati tomələvtes! **18** Beti isor tuṽ hən naus
ƀeus, ale naƀiltius eus, nətan igol nəhanian itov, iṽan.[b]

19-20 Bathudud nadəlomian sagw, gamit ideh ƀipal sob dan nakiti-
nan, ale avan ideh ƀevireh təlmam həni, mitinau gat nategai: avan ideh
ƀevireh nəvanuan nəsaan təlmam dan naƀisal nəsaban san, ilav kuvi dan
nəmatan hən aGot ƀeruƀat nalilisaan san.[c]

---

[b] **5.18** Hən naves 17-18, ris 1Ki 17.1, 18.1, 18.42-45 [c] **5.19-20** Pro 10.12; 1Pit 4.8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Pita

Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aPita totosi

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APita tovi ahai susur siYesu, gai itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
APita itosi hən ƀikel mai alat siYesu ke limastoh hən aYesu ƀehəhaṽur hən nəmauran salit gail, naut kəmas na-ləŋon-isa-vəsa-an ideh.
Itos naloƀulat napisulan m̃os ase?
APita itosi m̃os alat siYesu len naut p̃isi.
Itos naloƀulat napisulan egai ŋais?
Itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 64.
1) Na-ke-ivoi-an (1.1-2)
2) Na-sor-tuṽ-an hən nasipaan (1.3-12)
3) Nəmauran silat siYesu (1.13–2.10)
4) Naṽide alat siYesu ləƀimashusuri (2.11-3:22)
5) Na-ləŋon-isa-vəsa-an seKristen mai nauman hən na-vi-tarhəte-an (4.1–4.19)
6) Nakelean todaŋ van hən alat siYesu (5.1-11)
7) Nasudəlam̃ian (5.12-14)

Na-ke-ivoi-an

1 [1] Ginau, aPita notovi ahai pispisul siYesu Kristo, nutos naloƀulat napisulan egai. Nutosi van hən alat aGot tolekis hən galito, lototoh hum nametƀos gail len naut gail lototiltile; naut a Pontus, a Kalatia, a Kappatosia, a Asia mai a Pitinia.[a]
[2] Len naləboian siGot aTata, ilekis hən gamito sutuai tia ale aNunun igol ke məttokad naƀoruan siGot m̃os mətƀigol nəsa aYesu Kristo tokele, mətƀiveveu len nəda han.[b] Navoian aGot toviol habat kəmas həni mai natəm̃at tepul səsəhov len nəlomito.

---

[a] **1.1** Nəboŋ toke *metƀos* len naut egai, namilen ke lovi Kristen gail naut a im salit len nəmav gol ke lovi metƀos len navile a pan. Uman 8.1, 4, 11.19. [b] **1.2** Rom 8.29; 2Tes 2.13; Ipru 10.22, 12.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nə-vatvat-viri-an hən nəmauran vi sutuai

3 Datesipa vi təban aGot aTəman aYesu Kristo, aMasta sidato. Bathut ke
nəlon totaŋis masuṽ hən gidato, eviol hən nəpasian veveu mai gidato len
na-le-məhat-an dan nəmatan siYesu Kristo, gol ke dattokad nə-vatvat-viri-
an tomaur. 4 Ekitin, aGot etəgau gat natit gail lotovoi masuṽ len nəmav
m̃os anatun gail. Etəgau gat natgalenan m̃os gamito, natgalenan asike
logəgel boŋ ideh, asike lum̃om, asike natideh eməḋas gail, asike luwav.
5 Ale len nəḋaŋan siGot, gai dereh tihavhav gol gamito len nadəlomian
samito van vəbar nəsarpohan hən nəmauran kitin mai aGot; nəmauran
kitin totuƀat nəboŋ tolav kuv gamit dan nəsaan samito. Evi nəsarpohan
enan gai toutaut hən ƀevəhoti len nəboŋ naməkot.
6 Mətohəhaṽur masuṽ təban natgalenan, naut kəmas na-ləŋon-isa-an totiltile
gail limasbar gamito, gol nəlomit tisa; husur asike idareh linoŋ. 7 Imaienan hən
na-ləŋon-isa-an galenan ləƀigol ris nadəlomian samito ke lotovi nadəlomian
gəgəras o kitin. Na-ləŋon-isa-an galenan lugol kitev nadəlomian samito hum
nəhab tolatlat kitev nametəlai nagol van tovi wai hən ƀisaƀi ke toveveu o tokad
nəpahsago lan. Be len nənauan siGot, nadəlomian samito esəhor masuṽ hən
nagol tomasmasig. Ale nadəlomian samit ƀekitin, dereh aGot tilav nə-sal-suhi-
an mai nəyalyalan mai gamito, dereh nahəsamit tevi məhat len nəboŋ hən
navisian siYesu Kristo. 8 Mətoləmas bun aYesu naut kəmas mətsarisi boŋ ideh.
Naut kəmas mətsarisi, mətoriŋ nəlomit idaŋ lan, gol ke məttopul hən nakemke-
man. Nahəhaṽuran məttokade, nasoruan eḋəḋas ƀikel ləboii.[c] 9 Bathut ke nəsa
togəmgəm hən gamito tohum naṽit nadəlomian samito, evi nə-lav-kuvi-an dan
nəpanismen tonor hən nəsaan beti nəmauran kitin mai aYesu.
10 Ahai kelkel ur gail ta m̃o lopəhav utaut hən nə-lav-kuvi-an enan tovi
naviolan ƀegəm hən gamito, aGot ƀeviol kəmas həni mai gamito. Galit ludoŋ
vahvahur nə-lav-kuvi-an enan dan nəsaan, lous kitevi hən ləƀeləboii. 11 Len
nəboŋ ta m̃o lunau habat, nəboŋ aNunun aKristo len nəlolito tokel kot na-
ləŋon-isa-vəsa-an seKristo mai nəsa ƀehusuri: naputsanian hən nahəsan mai
nəyalyalan san. Lunau kitev nəboŋ natgalenan ləƀevisi mai ləƀimabe.[d] 12 AGot
ikel vəhoti mai ahai kelkel ur galenan ta m̃o ke ləsavi tarhət salit gabag be lovi
tarhət samito nəboŋ lotokel natgalenan məttomadhasəsəloŋ həni. Ale gagai
alat lotokel ur na-kel-uri-an tovoi mai gamito, lukel natgalenan len nəḋaŋan
seNunun aGot, aGot tosəvati len nəmav. Ale natgalen lotokel uri, aŋel gail am
loləŋon buni ke lekəta kitev natgalenan hən ləƀeləboi gail.

AGot tevi nəkadun nəmauran samito

13 Imaienan, məteutaut hən nənauan samito, mətehulahul, təgau gat
nəlomito. Ale məteriŋ p̃is nə-vatvat-viri-an samit len navoian aGot ƀeviol

---

[c] **1.8** Jon 20.29 [d] **1.11** Psa 22; Isa 53; Luk 24.25-26

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kəmas həni mai gamito nəboŋ aYesu Kristo ƀevisi. 14 Mitigol nəsa aGot
tokele hum məttovi anatun gail. Naləŋonian gail lotosa məttokade nəboŋ
məttotətan hən nakitinan, saliwol hən nəmauran samit am, samtehusur
gail. 15 Avil len natit p̃isi mətƀigole, mətesum̃an aGot tokis gamito ke:
mitivoi, mitinor buni, mititoh a tut dan nəsaan gail, mitikad naƀoruan
san. 16 Husur len natosian siGot ike, "Mitivoi buni, mititoh a tut dan
nəsaan sum̃an ginau notovoi buni, nototoh a tut dan nəsaan."[e]
17 Ale aGot, məttokisi hən aTəmamito, ebunus nəvanuan gail len naṽide
top̃itoṽ van hən nəvanuan p̃isi, nəboŋ topəpehun navoian dan nəsaan
len natit p̃isi lotogole. Imagenan, len naṽide samito, len nəmauran kav-
kav samito hum nametƀos gail len navile a pan, mətetəŋedur bathurien,
mətemətahw len nəyalyalan san. 18 Husur mətoləboi tia ke aGot toṽur
nəmakuvan samito hən ƀilav kuv gamit dan naṽide kəmas hən nəmauran
samito togəm len atəmamit ta sutuai. AGot saṽur nəmakuvan samito hən
nagol o nasilva arƀisa vəmasig. 19 Ao, eṽuri hən nəda nəmauran seKristo
tosəhor natit p̃isi,[f] aKristo tohum natuhsipsip tonor hən natutumavan,
səkad naut ideh len niben tosa, səkad natideh tosa lan.[g] 20 AGot itabtabuh
lan tia nəboŋ satuƀat hən ƀigol navile a pan sal, be aGot esəvati hən ƀevi-
si len nəboŋ naməkot galegai m̃os gamito. 21 Len aKristo mətoriŋ nəlomit
len aGot. Evi aGot togol aKristo tole məhat dan nəmatan, toputsan
nahəsan, toriŋi toyalyal. Imagenan, mətoriŋ gat nadəlomian mai nə-vat-
vat-viri-an samito len aGot.
22 Nəboŋ məttogol tabtab hən nəsa nakitinan tokele, mətugol nəlomit
gabag iveveu hən mətƀeləmas bun nəbathudud nadəlomian len nakitinan.
Len nəlomit tomasil habat, mitidaŋ hən mətƀeləmas masuṽ hən gamit
gabag, 23 husur mətukad nəpasian veveu. Nəmauran veveu məttokade
sagəm len nəpasusan sitata mai sinana husur nəmauran artoviol həni mai
gamito dereh tesib len nəmatan. Avil nəmauran veveu məttokade dereh
tipat vi sutuai bathut ke togəm len nasoruan siGot, nasoruan nəmauran,
nasoruan topat vi sutuai. 24 Hum natosian siGot am tosor husur natenan,
ike,

"Nəvanuan p̃isi lohum naliol,
nəyalyalan p̃isi lotokade ehun napushət naliol;
naliol imasmas, napushəte imayoh, erus vi pan,
25 avil nasoruan siNasuƀ aGot ipat vi sutuai."[h]

Ale, nasoruan enan evi na-kel-uri-an tovoi lotokel uri mai gamito.

2 1 Imaienan, samtigol nəsaan ideh am, mitinoŋ dan nəsaan p̃isi
togol nasənahan. Samteliblibоŋ am; samtegəgəras; nəlomit sate-
vənoh natit gail sivan ideh; samtisor tisa husur avan ideh, samtisor

---

[e] **1.16** Lev 11.44-45, 19.2 [f] **1.19** Kol 1.20 [g] **1.19** Exo 12.5 tosor husur natuhsipsip hən natutumavan. [h] **1.25** Isa 40.6-8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mədas nahəsan. 2 Hum amas mai alikob artomaduh tabtab hən nasus,
gamito mitimasləŋon masuṽ hən nasus nakitinan togəm ben aGot, hən
mətb̃emuni hən mətb̃etibau len nəmauran kitin topat vi sutuai. 3 Husur,
hum natosian siGot toke, "Mətusab̃ ləboi navoian siNasub̃, ke nabus han
ivoi."[i]

Nəvat nəmauran mai alat aGot tolekis hən galito

4-5 Nasub̃ aKristo ehum nəvat nəmauran sua m̃os naim siGot, nəva-
nuan gail lotomətahuni hum sanor hən naim be aGot tolekis həni husur
ivoi səhor natit p̃isi. Mətegəm hən aKristo hum gamit gabag məttovi
nəvat nəmauran gail hən aGot b̃eum hən naim san hən nəvat galenan
hən mətb̃egəm vi hai tutumav san gail, gai tolekis hən gamito m̃osi. Len
aYesu Kristo, mətetutumav hən naviolan aGot tohəhaṽur hən gail: len
aNunun aGot, lotu hən aGot.[j] 6 Husur len natosian siGot ike,

"Səsəloŋ! Noriŋ nəvat sua len naut a Sion,
toləboi b̃igol naim b̃ihav mai b̃inor,
nulekis həni husur ivoi səhor natit p̃isi,
ale avan ideh toriŋ nəlon lan,
asike eləŋon isa sil toriŋ nəlon lan."[k]

7 Imagenan, len gamit məttokad nadəlomian, nəvat enan ivoi səhor natit
p̃isi, wake len alat səkad nadəlomian, lomətahuni hum nasoruan siGot
toke,

"Nəvat, nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni,
gai egəm vi vat sua ŋai b̃eləboi b̃igol naim b̃ihav mai b̃inor."[l]

8 Natosian ikele am ke,

"Evi nəvat togol nəvanuan gail ləb̃ipes hab̃etw,
nəvat totibau togol ləb̃iteh."[m]

Lupes hab̃etw husur ləsagol nəsa nasoruan siGot tokele. Len nə-nau-utaut-
an san, aGot eriŋi sutuai tia hən ləb̃imagenan.

9 Be gamito mətovi vanuan aGot tolekis hən gamit səlani; mətovi hai
tutumav siGot tovi kiŋ; mətovi luṽoh hən nəvanuan gai toriŋ nahəsan
lan, naluṽoh san səb̃on. Mətumagenan hən mətb̃ikel ur nab̃oruan san
tovoi mai natit p̃isi tovoi buni aGot togole, aGot tokis gamito dan nəmar-
gobut vi lan nam̃ial namənas san.[n] 10 A m̃o mətsavi alat siGot, be gagai
mətovi alat siGot. A m̃o aGot salolosa hən gamito, be gagai aGot ilolosa
hən gamito.[o]

---

[i] **2.3** Psa 34.8 [j] **2.4-5** Natutumavan gail aGot tohəhaṽur həni lovi naviolan hən nalotuan, nə-sal-suhi-an, na-sor-tuṽ-an, na-ləŋon-isa-an m̃os aKristo. Naviolan galenan lovi natit gail lotonor hən naləŋonian seNunun aGot totoh len nəlolito. [k] **2.6** Isa 28.16. *Naut a Sion* evi nəhes sual am hən naut a Jerusalem ale nəvat evi aYesu. [l] **2.7** Psa 118.22, Mat 21.42, Mak 12.10, Luk 20.17, Uman 4.11 [m] **2.8** Isa 8.14-15 [n] **2.9** Exo 19.5-6; Deu 4.20, 7.6; Isa 9.1, 43.20-21 [o] **2.10** Hos 1.6, 9, 2.1, 23; Rom 9.25

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, navile a pan egai savi naut samit
am. Mətosum̃an nametb̃os gail, mətosum̃an alat lototoh len naut savi sali-
to. Imaienan noŋir gamito ke, bulatut dan naləŋonian gail hən nibemito
lotob̃al mai nəmauran kitin len nəlomit gail. 12 Naṽide hən nəmauran
samito len nəhon alat lotokad nadəlomian len nagot gəgəras gail, timas-
voi, hən ke naut kəmas lotosor tas gamit sum̃an məttogol natit tosa gail,
nəboŋ ləb̃eris navoian gəb̃igole, dereh lisal suh nəyalyalan siGot len
nəboŋ hən navisian san.

Gol nəsa alat lotoil a m̃o lotokele

13 Hən mətb̃ehusur Nasub̃, məteriŋ gamit len navəlan alat lotoil a m̃o
len navile a pan, naut kəmas tovi akiŋ toil a m̃o, 14 o agavna san gail.
Husur akiŋ eriŋ galito hum agavna gail hən ləb̃ipansem alat lotogol
nəsa tosa, be sal suh alat lotogol nəsa tovoi.[p] 15 Gol nəsa tovoi, husur
aGot eləŋon ke navoian mətb̃igole tekəkol hən nabuŋon alat lototətan,
lotosor len namelmelan salit ŋai. 16 Mətsavi slev am be mətumakuv tia.
Nəmakuvan məttokade, samtinau ke tigol mətoləboi mətb̃igol nəsaan
ideh. Ao, mətukad nəmakuvan hən mətb̃itoh hum naslev siGot. Nəsaan
səbaŋis gat gamit am, mətumakuv dani tia. Mititoh tin len nəmakuvan
məttokade. Samtinau ke nəmakuvan tesusuan gamito hən ke mətoləboi
mətb̃igol nəsaan tətas. Ao, mətukad nəmakuvan hən mətb̃itoh hum naslev
siGot. 17 Mətеputsan nəvanuan gail p̃isi len nənauan samito. Mətеləmas
bun nəbathudud nadəlomian. Len nalotuan, mətemətahw len nəyalyalan
siGot. Putsan nakiŋ hən nəkantri samito len nənauan samito.

Naslev gail

18 Gamit məttovi slev gail, len nə-nau-məhat-həni-an, mitidam̃ hən na-il-
a-m̃o-an simasta samit gail, mitigol nəsa lotokele. Mitimagenan hən amasta
gail lotovoi, lotomədau, ale mitimagenan hən galit am lotodaŋ taltal, lotosa.
19 Husur, len nəlomit toləboi naləŋonian siGot, mətb̃idaŋ b̃ur napəŋasan
hən na-ləŋon-isa-an sanor, dereh aGot tehəhaṽur hən gamito. 20 Mətb̃idaŋ
b̃ur nabilasian tonor hən nəsaan məttogole, mətosəhor nəsa? As tisal suh
gamito? Avan ideh a? Ao! Avil mətb̃idaŋ b̃ur na-ləŋon-isa-an sil navoian
məttogole, dereh aGot tehəhaṽur hən gamito. 21 Husur aGot ekis gamit hən
mətb̃ivoi, naut kəmas na-ləŋon-isa-an enan. Igol aKristo eləŋon isa vəsa m̃os
gamito hən mətb̃igol tətov̄ həni, husur nəmel rien. 22 Gai sagol nəsaan ideh,
nabuŋon sakel nagəgərasan ideh, gai sagəras avan ideh.[q] 23 Nəboŋ nəvanuan
gail lotosəvari, gai sapesəvar təlmam; nəboŋ toləŋon tosa vəsa, gai sasor
husur nasisilan. Ao, eriŋ gai len navəlan aGot topəpehw tonor hən navoian
dan nəsaan. 24 AKristo evus nəsaan sadit gail len niben gabag len nəhai bal-

---

[p] **2.14** Hən naves 13-14, ris Rom 13.1-7 [q] **2.22** Isa 53.9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bal, hən datƀimakuv dan nədaŋan hən nəsaan sadito, hum dattomat, be hən datƀimaur m̃os nanoran. Evi niben tomətartar togol məttomaur! 25 Husur a m̃o mətohum nasipsip gail lotoyar lab, lotosab, lotomasig a tut sua. Be gagai mətupair van hən atenan tokətkəta təban nasipsip gail hən mətƀehusuri, gai tokətkəta gol nəlomito mai nəmauran kitin topat lan.[r]

Alarmisoan

3 1 Imaienan, gamit məttovi pəhaṽut məttolah, geriŋ gaiug len navəlan asoam̃. Gəƀigol ƀimagenan, naut kəmas ahaṽut sam̃ asike ƀigol nəsa nasoruan siGot tokele, naṽide sam̃ dereh tesəhor atenan hən ƀeriŋ nəlon len aGot. Husur naut kəmas gəsakel natideh,[s] 2 dereh atenan tebunus naṽide sam̃ togəm len nəlom̃ toveveu, dereh tebunus nalotuan sam̃ van hən aGot ke eməlas. 3 Napəhasan sam̃, natideh sam̃ tokab, satipat len navurum̃ gotoviri, o nagol gotovəhas nibem̃ həni, o nahurabat gotosuni hən nəvanuan gail ləƀeris gaiug ŋai.[t] 4 Ao, napəhasan sam̃, nəsa tokab len gaiug, tegəm len gaiug kitin gotosusuah len nəlom̃, tevi napəhasan hən nanunum̃ mai nəlom̃ tomədau, natəm̃at topat lan. Napəhasan enan asike iwav boŋ ideh. Napəhasan enan səlani ŋai, aGot ehəhaṽur masuṽ həni. 5 Alatpəhaṽut ta sutuai lotovatvat vir na-kel-gati-an siGot gail, lukad napəhasan tomaienan. Galito lulotu hən aGot ale lugol husur nəsa asoalit lotokele. 6 Nau təlmam hən aSarah togol nəsa aAprahaham tokele, tokisi hən amasta san.[u] Gamit mətogəm vi natun aSarah gail nəboŋ məttodaŋ ƀur namətahwan hən mətƀigol natit tovoi gail.

7 Imaienan, gamit məttovi ulum̃an məttolah, gitoh mai asoam̃ len naləboian ke, sədaŋ səhor gaiug, be geputsani len nənauan sam̃, husur asoam̃ am ikad naviolan hən nəmauran kitin aGot toviol kəmas həni. Gigole hən asike natideh ƀip̃on gol na-sor-tuṽ-an sam̃.[v]

Na-ləŋon-isa-vəsa-an sil na-gol-na-voi-an

8 Hən nəƀimaris kotov nasoruan sagw, nukele ke, gamit p̃isi mətegəm sua ŋai len nənauan samito mai nəlomito; len nəlomit totaŋis gabag hən gamito, ləmas bun gamit gabag; nəlomit tomədau. Samtinau gamito. 9 Samtivar təlmam hən nəsaan van hən avan ideh togol tosa hən gamito. Samtisor tisa təlmam van hən avan ideh tosor tosa hən gamito. Be gol vari len navoian məttous aGot hən ƀigole həni. Enan evi naləŋonian siGot tokis gamito, hən mətƀikad naviolan tovoi, gai totəgau gati m̃os gamito.[w] 10 Husur natosian siGot ike,

> "Gəƀeləŋon nəmauran gəƀehəhaṽur lan, hən ke nəboŋ sam̃ gail ƀivoi,

---

[r] **2.25** Hən naves 24-25, Isa 53.4-6 [s] **3.1** Efe 5.22; Kol 3.18 [t] **3.3** 1Tim 2.9
[u] **3.6** Gen 18.12 [v] **3.7** Efe 5.25; Kol 3.19 [w] **3.9** Mat 5.44; Rom 12.17; 1Pit 2.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nameam̃ satisor tisa,
nabuŋom̃ sateliliboŋ.
11 Gipair dan nəsaan, gigol navoian,
gidoŋ natəm̃at, gam kitevi hən gəƀikade mai nəvanuan gail.
12 Husur namətan NasuƀaGot ekətkəta təban alat lotonor,
nədariŋan esəsəloŋ hən na-sor-tuṽ-an salito,
avil nəhon NasuƀaGot ipair dan alat lotogol tosa.”[x]
13 Ale, mətƀidaŋ m̃os mətƀigol navoian ŋai, as tigol nasənahan hən gamito? 14 Be naut kəmas mətƀeləŋon ƀisa vəsa m̃os nanoran, aGot dereh tigol navoian van hən gamito,[y] ale nəkadumito sateṽurṽur, sagemətahw len avan ideh, nəlomito satetuhatuh.[z] 15 Be len nalotuan len nəlomito, putsan nəyalyalan seKristo tovi aMasta samito. Ale avan ideh ƀeus gamit hən mətƀisor husur nə-vatvat-viri-an məttokade, məteutaut tab-tab hən mətƀisor vahvah həni. 16 Sor mədau sum̃an atenan totibau səhor gamito. Gole len nəlomit tomasil. Mətƀimagenanaƀoruan samit tovoi, lotoris naṽide tovoi məttokade husur mət-tovi seKristo, dereh tigol nahurulit tisa. 17 Husur na-ləŋon-isa-an samito ƀevi naləŋonian siGot, ivoi am hən mətƀeləŋon ƀisa sil navoian məttogole, səhor mətƀeləŋon ƀisa sil nəsaan məttogole. 18 Husur aKristo eləŋon isa vəmat vəha-sua ŋai sil nəsaan sinəvanuan gail. Gai tonor buni imat m̃os alat ləsanor hən ƀesəhar gamito van hən aGot. Nəvanuan gail lugol niben imat, be len aNunun aGot imaur tətas.[a] 19 Len aNunun aGot ivan vakel na-kel-uri-an mai nanunun alat lotosuh len nabəbaŋisan len naut nəmatan. 20 Lovi alat ta sutuai ləsagol nəsa aGot tokelkele nəboŋ totoh ebəlav vir aNoah toum hən naƀiltiƀot. Len naƀot enan, nəvanuan evis ŋai, məlevtor p̃isi, ləsəmat, lumaur len nəwai.[b] 21 Enan evi nasoruan kəta hən nəbaptaisan tolav kuv gamit dan nəsaan len nəboŋ ta dam̃aŋai. Nəbaptaisan savi nalilosan hən mətƀekəkas kuv naƀiŋƀiŋalan dan nibemito, evi na-kel-gati-an van hən aGot len nəlomit tomasil. Len nəbaptaisan, aGot ilav kuv gamit dan nəsaan samito len na-le-məhat-an dan nəmatan siYesu Kristo. 22 Atenan evi məhat vi lan nəmav, ebətah len nətarhət nəmatu siGot, ale aŋel gail mai alat lotoil a m̃o mai alat lotokad nədaŋan; galit p̃isi lotəŋedur bathurien.

Toh m̃os nəyalyalan siGot

4 1 Imagenan, husur aKristo eləŋon isa vəsa len niben, gamit am, məteutaut hən gamit gabag len naṽide hən nənauan top̃itoṽ hum esan. Husur avan ideh toləŋon tosa vəsa len niben tia, gai sagol nəsaan am, ipair dani.[c] 2 Nəmauran san tokade sal len navile a pan igol husur

---

[x] **3.12** Psa 34.12-16 [y] **3.14** Mat 5.10 [z] **3.14** Isa 8.12-13 [a] **3.18** Kol 1.22; Rom 1.4
[b] **3.20** Gen 6.1–7.24 [c] **4.1** Rom 6.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nalənŋonian siGot ŋai, sahusur nalənŋonian tosa seniben am. 3 Namityal
em̃idol! A m̃o mətohusur ebəlav habat hən nalənŋonian silat ləsəkad
nadəlomian. Galit lohusur naṽide naitian taṽtaṽor; nəlolit evənvənah;
lomun təməhav van vatərog; len naƀiltihanan mai natərogan salito lugol
naitian tosa; luƀonƀon vamun taṽtaṽor; lulotu van hən nəlablab gail tovi
naṽide tosa vəsa batbat. 4 Imaienan losəhoṽut len gamito husur mətsa-
tutut hən mətƀitah mai galit am len naṽide tosa vəsa hun topəhas hən
niten, igol losəvar gamito. 5 Be galit limassor vəsvəsai naṽide salito len
nəhon atenan toutaut tia hən ƀepəpehun navoian dan nəsaan silat loto-
maur mai lotomat. 6 Husur natenan, na-kel-uri-an tovoi ibar galit am
lotomat, hən ke naut kəmas lotokad nəpanismen hən nəmatan len nibelito
sum̃an nəvanuan p̃isi, len aNunun aGot lukad nəmauran kitin, tosum̃an
nəmauran aGot tokade.

7 Nanoŋan hən natit p̃isi egəm pəpadaŋ. Imagenan, mətetəgau gat
nəlomito, mətehulahul hən mətƀisor tuṽ. 8 A məhat hən natit p̃isi, ləmas
bun gamit gabag len nəlomit kavkav, gol tabtab həni husur na-ləmas-
buni-an ikabut gol nəsaan isoƀur.[d] 9 Mətehəhaṽur hən gamit gabag
mətƀeƀis lohoim samit gail, ale kətkəta təban galito, nakoblenan teƀuer.
10 AGot eviol kəmas hən naviolan lototiltile mai gamit ṽisusua. Gamit
p̃isi mətekətkəta təban na-viol-kəmas-an galenan hən ləƀevi tarhət samit
gabag. 11 Gəƀisor, tesum̃an m̃au aGot tosor len nabuŋom̃. Gəƀevi tarhət
sivan ideh, gole len nədaŋan aGot toviol həni. Hən ke, len aYesu Kristo,
natit p̃isi gəƀigole tigol nə-sal-suhi-an tivan hən aGot. Gol nə-sal-suhi-an
hən nəyalyalan mai nədaŋan tivan həni vi sutuai sutuai! Ganan![e]

Na-ləŋon-isa-vəsa-an hən naKristen

12 Gamit, notoləmas bun gamit p̃isi, samtesəhoṽut len na-ləŋon-isa-
vəsa-an topəŋas, togol kitev gamito ke məttomabe, samtesəhoṽut lan
hum tovi natsua totile masuṽ tovisi hən gamito. 13 Mətehəhaṽur hən
mətƀihan katəp̃ol mai aKristo len na-ləŋon-isa-vəsa-an san. Hən ke nəboŋ
nəyalyalan san ƀevisi, dereh mitikemkem, mətehəhaṽur. 14 Nəvanuan gail
ləƀisor viles gamito sil məttohusur aKristo, navoian siGot igol mətukab
həni husur aNunun Nəyalyalan tovi aNunun aGot itoh len gamito. 15 Be
mətƀeləŋon ƀisa vəsa, satesil natideh tosa məttogole. Samtimagenan
husur mətugolgol nəmatan, mətovənvənah, mətugolgol tosa o mətosulsul
len nəsa savi samito. 16 Be mətƀikad na-ləŋon-isa-vəsa-an bathut məttovi
Kristen, nahurumit satisa. Ao, mitisal suh nəyalyalan siGot husur mətu-
kad nahəsan aKristo, nəhes enan ipat len gamito.

17 Husur namityal hən aGot ƀepəpehun navoian dan nəsaan egəm tia.
Ale na-ləŋon-isa-vəsa-an evi natuƀatan han tobar nəbathudud san a m̃o.

---

[d] **4.8** Pro 10.12 [e] **4.11** Uman 6.2-4; Rom 12.7; Kol 3.23

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ale ƀetuƀat len gidat dattovi bathudud san, timab hən alat ləsagol nəsa
na-kel-uri-an tovoi siGot tokele? Nəsa tevisi hən galito? 18 Hum natosian
siGot tokele,
"Ƀidaŋ habat hən nəvanuan tonor ƀikad nə-lav-kuvi-an dan
nəpanismen tonor hən nəsaan san,
nəsa tevisi hən alat lotomətahun aGot, nəsa tevisi hən nəvanuan
nəsaan gail?"[f]
19 Imaienan, mətƀeləŋon isa vəsa husur evi naləŋonian siGot m̃os gamito,
gol tabtab hən nəsa tonor, ale riŋ gamit səƀomit kavkav len navəlan aGot
togol gamito, husur etəgau gat gamit hən asike mətƀiteh dan navəlan.

Alat siYesu limabe?

5 1 Ginau notovi elta sum̃an gamit galevis, nokətkəta təban alat siYesu,
noris na-ləŋon-isa-vəsa-an seKristo, ale dereh nihan katəp̃ol maii
len nəyalyalan san ƀevisi asike idareh. Imaienan nusor buni mai gamit,
aelta gail məttokətkəta təban alat siYesu. Nekəmaiegai: 2 Kətkəta təban
alat siGot sum̃an nəvanuan tokətkəta təban navəshəsipsip, husur evi aGot
toriŋ galit len navəlamito. Sagigole husur avan ideh ƀitaltal hən gaiug;
be gole len nəlom̃ tohəhaṽur. Sagigole husur goləŋon masuṽ hən nati-
te; be gole husur goləŋon masuṽ hən naləŋonian siGot.[g] 3 Len nədaŋan
sam̃, sagipatpat gaiug məhat hən alat, aGot toriŋ galit len navəlam̃; be
len naṽide tovoi sam̃, səhar navəshəvanuan hən ləƀigol tətoṽ hən gaiug.
4 Beti, nəboŋ aƀiltivanuan tokətkəta təban nasipsip ƀegəmai, dereh tilav
mai gaiug nəprais hən namənas tobilbil vi sutuai.
5 Gamit mətsəmatmatu, mitigol nəsa ahaṽut gail lotokad nədaŋan hən
na-il-a-m̃o-an lotokele. Gamit p̃isi, mətesun nahurabat hən namədauan
len nəlomito, nəlomit teməda hən mətƀevi tarhət samit gabag, bathut
natosian siGot ike, "AGot evi enemi silat lotopatpat galit məhat, be eviol
kəmas hən navoian mai alat nəlolit tomədau, ləsənau galito."[h] 6 Imaienan,
gol nəlomit teməda len nəhon aGot, riŋ gamit len navəlan aGot todaŋ
habat, hum məttovi naut kəmas, hən gai ƀeputsan gamito len nəboŋ tonor
həni.[i] 7 Riŋ gaƀulan nənauan samit totuhatuh mai aGot bathut ekətkəta
təban gamito, vəhvəh gamito.[j]
8 Mətetəgau gat gamit səƀomito, mətehulahul. Natəmat, aenemi samito,
ehum nalion toṽun, toyar mətmətan, das vanuan hən ƀikat pəpasi, han
p̃isi. 9 Məteil ƀur atenan, il gəgat len nadəlomian samito, husur mətoləboii
ke, nəbathudud nadəlomian len navile a pan kavkav ludaŋ ƀur na-ləŋon-
isa-vəsa-an gail lotop̃itoṽ hən gail məttokade. 10 Ale, nəboŋ mətƀeləŋon
ƀisa vəsa ƀebəlav kəkereh, aGot, topul hən na-viol-kəmas-an, gai tokis

---

[f] **4.18** Pro 11.31 [g] **5.2** Jon 21.15-17 [h] **5.5** Pro 3.34; Jem 4.6 [i] **5.6** Mat 23.12; Luk 14.11, 18.14 [j] **5.7** Psa 55.22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gamito len aYesu Kristo vi lan namənas san topat vi sutuai, gai gabag
dereh teutaut kavkav hən gamito, tigol məteil gəgat am, tigol mitidaŋ
am, tigol nadələmian samit tidaŋ hən asike mətƀerus dani. 11 Gai bolai!
Nədaŋan tipat len navəlan m̃au vi sutuai! Ganan!

Nasudəlam̃ian

12 ASilas, notonau ləboii tovi na-ke-ṽan-an nadələmian todaŋ len
aKristo, evi tarhət sagw nəboŋ nototos natuhloƀulat napisulan egai
top̃itol. Notosi hən nəƀigol mətƀeləŋon ƀivoi am len nəlomito, ale hən
nəƀikel kot navoian aGot toviol kəmas kitin həni, hən mətƀeil gəgat lan.[k]
13 Alat siYesu len naut a Papilon, aGot tolekis hən galito, luke, "Ivoi," mai
gamito. Anatugw nadələmian, aMak am, ikele.[l] 14 Len na-ləmas-buni-
an mətesum̃ nətarhomit gabag hən mətƀike, "Ivoi," mai gamito. Gamit
məttovi seKristo, nəlomit tikad natəm̃at!

---

[k] **5.12** Uman 15.22–40. Nəboŋ aPol toke *aSilas,* len naut egai len nasoruan ta Kris ike *aSilvanus.* [l] **5.13** Uman 12.12, 25, 13.13, 15.37-39; Kol 4.10; Flm 24. Len nasoruan ta Kris ike *alitenan len naut a Papilon,* be naKristen gail lokis alat siYesu len naut ideh hən napəhaṽut. Nəvanuan namitisau hən nasoruan siGot lunau ke Papilon evi nasoruan tosusuah hən naut a Rom.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Pita

Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aPita totosi

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
APita tovi ahai susur siYesu, gai itosi.
Itos naloƀulat napisulan egai hən nəsa?
APita itosi hən ƀikel nalələgauan mai alat siYesu ke salesəsəloŋ husur ahai p̃usan gəgəras gail.
Itos naloƀulat napisulan m̃os ase?
APita itosi m̃os alat siYesu len naut p̃isi.
Itos naloƀulat napisulan egai ŋais?
Itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 67.

1) Na-ke-ivoi-an (1.1-2)
2) Len nədaŋan kavkav sam̃ mətesum̃an aKristo len naƀoruan san. Ahai p̃usan gəgəras gail dereh litaltal hən gamit hən mətƀigol nəsa tosa. Samtehusur galito, aGot dereh tigol limasig (1.3–2.22)
3) Mitidaŋ hən mətƀikad naƀoruan siGot, husur Nasuƀ aYesu dereh tetəlmam hən ƀepəpehun navoian dan nəsaan. Len nəboŋ enan, aGot dereh tigol navile a pan egai timasig. Ale dereh tikad nəmav ƀiveveu mai navile a pan ƀiveveu, naut alat lotonor ŋai ləƀeləboi ləƀitoh lan (3.1-13)
4) Nə-maris-kotovi-an mai nə-sal-suhi-an (3.14-18)

Na-ke-ivoi-an

1 [1] Ginau, aSimeon[a] Pita notovi naslev, ahai pispisul siYesu Kristo,
ginau nutos naloƀulat napisulan egai. Nutosi van hən gamit mətto-
kad nakondəlomian top̃itoṽ hən nakondəlomian namttokade. Len nanoran
siGot sidato, mai aYesu Kristo tolav kuv gidat dan nəsaan sidato, datukad
nadəlomian enan. [2] Nous aGot hən ƀilav mai gamito navoian toviol kəmas
həni, nousi hən natəm̃at ƀipat len nəlomito. Len naləboian samit len aGot
mai aYesu Kristo, aMasta sidato, nous aGot hən ƀilav tabtab hən gəlar p̃isi
mai gamito.

---

[a] **1.1** Natosian galevis ta sutuai len nasoruan ta Kris ike *aSimon,* be isoƀur luke *aSimeon* husur nasoruan Ipru

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naƀoruan samit timasgəm sum̃an seKristo

3 Len nədaŋan aGot tokade husur tovi Got, ilav natit p̃isi dattom̃idol
həni, hən datƀikad naƀoruan siGot len nəmauran sidato. Datoləboi datƀika-
de husur datoləboi atenan tokis gidato len nəyalyalan mai naƀoruan san
tovoi buni. 4 Len natgalenan, eviol mai gidato hən na-kel-gati-an lototibau
masuṽ lotoyalyal. Igol tomaienan hən ke len natgalenan mətoləboi mətƀitah
maii len naƀoruan siGot ale gam yav dan naƀiŋalan gail hən navile a pan,
nalən̊onian gail lotomədas nəlon nəvanuan gail. 5 Husur enan, len nədaŋan
kavkav samito, mətehisi hən mətƀikad na-voi-buni-an hən mətƀesuhud həni
mai nadəlomian samito. Mətehisi hən mətƀikad naləboian hən mətƀesuhud
həni mai na-voi-buni-an samito. 6 Mətehisi hən mətƀikad na-təgau-gati-
an hən nəlomit gabag hən mətƀesuhud həni mai naləboian. Mətehisi hən
mətƀikad nə-daŋ-ƀuri-an ƀebəlav hən mətƀesuhud həni mai na-təgau-
gati-an hən nəlomit gabag. Mətehisi hən mətƀikad naƀoruan siGot hən
mətƀesuhud həni mai nə-daŋ-ƀuri-an ƀebəlav. 7 Mətehisi hən mətƀeləmas
alat siYesu, mitivoi hən galito hum lotovi bathudud samito hən mətƀesuhud
həni mai naƀoruan siGot məttokade. Ale mətehisi hən mətƀikad na-ləmas-
buni-an hən mətƀesuhud həni mai naləmasian məttokade van hən alat
siYesu.[b] 8 Natgalenan ləƀitov tabtab len nəmauran samito maienan, igol asi-
ke mətutoh kəmas be dereh mitiṽan len naləboian len aMasta sidato, aYesu
Kristo. 9 Avil avan ideh asike ƀikad natgalenan len nəmauran san, namətan
iƀanuƀanw, egəm vi metƀesw. Nəlon iboŋboŋ həni ke aGot toruƀat nəsaan
san gail ta m̃o tia. 10 Imagenan bathudud nadəlomian, len nəmauran
samito, mitidaŋ hən mətƀeṽusan səhoti ke aGot tokis gamito, tolekis hən
gamito. Husur mətƀigol maien həni asike mətuteh len nəsaan boŋ ideh.
11 Beti aGot dereh tidam̃, tehəhaṽur hən mətƀeƀis len na-toh-vi-sutuai-an
pipihabəlan Nasuƀ sidato, aYesu Kristo, tolav kuv gidat dan nəsaan sidato.

Səsəloŋ husur nasoruan siGot

12 Imaienan, akis nigol mitinau təlmam husur natgalenan, naut kəmas
mətoləboi gail tia, naut kəmas mətoil gəgat len nakitinan məttokade tia.
13 Nəboŋ nəƀikad nəmauran len nibegw sal, nunau ke inor hən nəƀeliv
təlmam hən nənauan samito van hən natgalenan. 14 Husur noləboii ke asi-
ke idareh nimat hum Nasuƀ sidato, aYesu Kristo tosor vəhoti mai ginau.
15 Ŋa dereh nehisi hən nəƀigol mətƀinau gat natgalenan. Len nəboŋ loto-
husur nəmatan sagw, nuke mitinau gat gail sal tebəlav.
16 Nəboŋ namttosor husur nədaŋan mai natəlmaman siMasta sidato,
aYesu Kristo, namtsahusur nəƀol gəgəras avan ideh toƀol həni len nami-

---

[b] **1.7** Len naut egai, gəƀikad na-ləmas-buni-an, namilen ke goləmas bun nəvanuan tile, gəsənau gaiug be gunau nəsa ƀevi tarhət san.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tisau san. Ao, ginamit boh namtoris nəyalyalan san hən namətanamit
səƀonamito. 17-18 Nəboŋ namttotoh maii len naṽehuh siGot, aGot Tata eriŋ
nəyalyalan tovi məhat lan, isal suhi. Ale nadolon aGot toyalyal məhat
masuṽ ike, “ANatugw notoləmas buni bogai; nohəhaṽur masuṽ həni!”
Ginamit m̃au namtosəsəloŋ hən nadoldol enan togəm len nəmav.[c]
19 Datukad nəsa namttorisi, namttosəsəloŋ həni; datukad nəsa ahai
kelkel ur lototosi, ale datoləboi datƀeil gəgat len gəlar p̃isi. Gamit m̃au
mətesəsəloŋ husur nəsa lototosi hun tovi nam̃ial tom̃ial len nəmargo-
but van vəbar nəmav ƀepitau ale nam̃oso lalan (tovi aKristo) ƀevisi len
nəlomito. 20 Mitimasləboi nategai ke: səkad na-pəhav-utaut-an ideh len
natosian siGot togəm len ahai kelkel ur səƀon.[d] 21 Husur na-pəhav-utaut-
an ideh səkad nəkadun len naləŋonian sinəvanuan, ao, evi aNunun aGot
towol hən nəvanuan gail hən aGot ƀisor len nabuŋolito.

Ahai p̃usan gəgəras gail
(Jut 4-13)

2 1 Avil ikad ahai kelkel ur gəgəras gail len nəvanuan gail ta sutuai
hum dereh ƀikad ahai p̃usan gəgəras len gamito. Len nap̃usanan
salito lotosusuani gəmai lop̃usan gəgəras, mədas gamit galevis, luke
nəmasta top̃ur kuv galit dan nəsaan salito savi amasta salito, gol galit
gabag dereh limasig tutut. 2 Nəvanuan isoƀur dereh lehusur naṽide tosa
sihai p̃usan gəgəras galenan, naṽide selipah totaṽtaṽor. Husur enan
nəvanuan gail am dereh lisor mədas nap̃isal hən nakitinan. 3 Len na-
ləŋon-masuṽ-hən-natite-an ahai p̃usan gəgəras galenan dereh legəras
gamito hən ləƀilav kuv nəvat samito. Avil aGot ikel səhot nəpanismen
salit sutuai tia, ale gai səpat, dereh tigol galit limasig.
4 Nau təlmam hən nəsa aGot togole hən galit lotomagenan ta sutuai.
AGot sariŋ aŋel gail lotogol nəsaan hən ləƀitoh kəmas, ao, eriŋ galit len
naƀur nəmargobut, baŋis gat galit hən ləƀeləŋon ƀisa vəsa vir nəboŋ gai
ƀepəpehun navoian dan nəsaan. 5 AGot sariŋ alat navile a pan ta sutuai
hən ləƀitoh kəmas, ao, eriŋ nilev tokabut gol navile a pan silat ləsaləboii.
Avil ilav kuv aNoah ŋai tokelkel ur nanoran, gai mai nəvanuan eməlevru
am.[e] 6 AGot isaƀ səhoti ke naut a Sotom mai a Kom̃orrah arimasmasirsir
ale epəŋas gəlaru van arogəm vi masiav. Nəboŋ togol tomaienan, eṽusan
nəvanuan gail nəsa ƀevisi hən alat ləƀemətahuni.[f] 7 Len nəboŋ enan aGot
ilav kuv aLot, tovi nəvanuan nanoran, dan naut a Sotom husur ipetəmas
hən naṽide silat ləsahusur nalo ideh, naṽide selipah totaṽtaṽor.[g] 8 (Husur

---

[c] **1.17-18** Mat 17.1-5, Mak 9.2-7, Luk 9.28-35 [d] **1.20** Len nasoruan ta Kris eləboi ƀikad namilen sual am toke, *Mitimasləboi nategai: nəboŋ avan ideh ƀeṽuruŋ na-pəhav-utaut-an sihai kelkel ur gail len natosian salito, ale ƀisor vəsvəsaii len nənauan san səƀon, gai sagol savoi.* [e] **2.5** Gen 6.1–7.24 [f] **2.6** Gen 19.24 [g] **2.7** Gen 19.1-16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəvanuan nanoran enan itoh mai galito, ale len nəboŋ p̃isi eləŋon isa
vəsa nəboŋ toris, tosəsəloŋ hən nagolean tosa salito.) 9 Husur ke Nasub̃
togol natgalenan, imasil ke dereh tilav kuv alat lotokad nab̃oruan san
dan na-ləŋon-isa-vəsa-an salito. Dereh tetəgau gat alat ləsanor len nəpa-
nismen vir nəboŋ b̃epəpehun navoian dan nəsaan. 10 Mətunau ke galit
lotohusur naləŋonian senibelito togol nəsaan, lotomətahun bun natohan
pipihabəlan Nasub̃ ləb̃igam yav dan nəpanismen a? Ao asike lugam yav
dani boŋ ideh!

Nəkadulit ihaihai, loil b̃uri hən ləb̃esəvar alat lotoyalyal, ninelit sapil
hən ləb̃igole. 11 Be aŋel gail, naut kəmas ludaŋ, lukad nədaŋan səhor
galito, aŋel gail ləsasəvar galit nəboŋ lotokel ur nəsaan salito len nəhon
Nasub̃. 12 Be ahai p̃usan galenan ləsəkad nənauan len nəsa lotogole,
lohum narivatvat lilihai ləsəkad nənauan be lototoh ŋai hən nəvanuan
b̃isah hən gail ləb̃imat; alatenan losəvar natideh lototətan həni. Dereh
aGot tigol galit limasig hum narivatvat lilihai nəvanuan togol lotomat.
13 Dereh tigol likad nasənahan b̃inor hən nasənahan lotogole. Nahurulit
səsa hən ləb̃ehusur naləŋonian təməhav salito; lohəhaṽur hən ləb̃igol
naṽide tosa len nalennəyal. Len naṽide tomaienan, nəboŋ lotohan mai
gamit len nəhanan samito, lomədas gamito gol nab̃iŋb̃iŋalan len nahəsa-
mito hum nəb̃al tomes nahurabat.[h] 14 Lokətkəta husur napəhaṽut ləsəlah
maii, hən ləb̃igol naitian maii. Naləŋonian salito hən nəsaan asike inoŋ.
Logəgəras hən ləb̃eliv alat lotopat lavəlav. AGot dereh tigol nəmauran
salito tisa vəsa husur na-ləŋon-masuṽ-hən-natite-an salito ivan van am.
15 Nəboŋ lotogam dan nap̃isal tonor, lusab, lohusur nap̃isal siPalaam ana-
tun aPeor, toləŋon bun nəvat tolavi len nəsaan togole.[i] 16 Be natoŋki san
tob̃utb̃ut, len nadolon nəvanuan esivoh len aPalaam hən asike aPalaam
b̃ehusur nap̃isal san tovinvinu am.

17 Ahai p̃usan gəgəras galenan lohum nabəko tomas; alat lotoke
ləb̃emun lan lumaduh sal. Lohum nəmavukasw, nəlan toṽuvi vi tut;
nap̃usanan salito səpat sabəlav. AGot etəgau gat naut sua vir galito topat
len nəmargobut tomotmot. 18 Husur len namitisau hən nasoruan, lusor
pat galit məhat hən ləb̃eliv nəvanuan gail, sah hən galito. Loliv galito
len naləŋonian tosa hən nibelito. Loliv galit təlmam hən nəsaan be galit
lumadhamakuv dan alat lototoh len nəsaban salito. 19 Ahai p̃usan gəgəras
gail lukel gati mai nəvanuan gail ke ləsavi slev am gol loləboi ləb̃igol nəsa
ləb̃eləŋoni. Wake ahai p̃usan galenan gabag lotogol nəsa lotoləŋoni, galit
lovi slev gail tia hən nəsaan mai naṽide tosa, bathut ke gidato dattovi slev
hən natideh towol hən nəmauran sidato. 20 Nəboŋ lotoləboi aYesu Kristo,
aMasta sidato tolav kuv gidat dan nəsaan sidato, lugam yav dan natit gail

---

[h] **2.13** Jut 12 [i] **2.15** Hən naves 15-16, ris Num 22.4–35. Len naut egai, lokis *aPeor* hən aPosor.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len navile a pan lotogol nəlolit toƀiŋƀiŋal. Be ləƀevisivis təlmam lan, natit gail len navile a pan esəhor galito, ale nəmauran salito isa vəsa səhor ta m̃o van vəbar nəpanismen totibau. 21 Imagenan, tavoi am hən galito hən asike lətaləboi nap̃isal hən nanoran, səhor lotoləboii ale lotopair dan nakelean todaŋ siGot togəm hən galito. 22 Nəsa tovisi hən galito eṽusani ke nasoruan hən namitisau hən nəmauran ekitin toke, "Nalipah etəlmam van hən naru san gabag,"[j] mai, "Nəƀatƀat tomadhalilos, etəlmam, etəb-təbah len nəƀal."

Natəlmaman seKristo

3 1 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, egai evi naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an nototosi van hən gamito. Nutos gəlaru hum nə-nau-təlmam-həni-an hən mətƀetuƀat nau ƀivoi ƀinor. 2 Nuke mitinau təlmam hən nəsa ahai kelkel ur gail siGot lotokelkele tia. Mai nuke mitinau təlmam hən nakelean todaŋ siNasuƀ tolav kuv gidato dan nəsaan sidato, nakelean todaŋ gai tokele len nabuŋon ahai pispisul samit gail. 3 Bathut natgalenan nekəmagegai. Ikad natsua. Mitimasləboii ke, len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan dereh tikad nəvanuan na-sor-vilesi-an ləƀisor viles gamito mai ləƀehusur naləŋonian salit gail lotosa. 4 Dereh like, "AYesu ikel gat natəlmaman san, be imabe? Gai be? Husur len nəboŋ atəmadit ta sutuai lotomat, len nəboŋ ta sutuai van vəbar ta damənai natit p̃isi lupat hun lotopat len natuƀatan nəboŋ aGot togol navile a pan." 5 Len nənauan salito lugol nəlolit iboŋboŋ hən nategai ke, ta sutuai aGot isor, igol nəmav mai nətan, len nəwai igol nətan evisi dan nəwai.[k] 6 Beti len nəwai igol nilev tokabut gol navile a pan vəmasig.[l] 7 Be len nasoruan enan ŋai, aGot etəgau gat nəmav mai navile a pan hən nəhab ƀihani len nəboŋ gai ƀepəpehun navoian dan nəsaan ale alat ləsaləboi aGot ləƀima-sig buni.

8 Be natesua ŋai: Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, nəlomit satiboŋ-boŋ hən nategai. Len Nasuƀ, nəmariboŋ tosua ehum nasihau tovi 1000 ale nasihau tovi 1000 lohum nəmariboŋ tosua ŋai.[m] 9 Nəvanuan galevis lunau ke Nasuƀ imanmaneh hən ƀigol na-kel-gati-an san gail ləƀisarpoh, be səmaienan. Itoh mədau ebəlav vir gamit sal, husur emətahun avan ideh ƀimasig buni, avil eləŋon ke nəvanuan p̃isi legəm hən nəpairan dan nəsaan salito.

10 Be nəboŋ hən natəlmaman siNasuƀ dereh tegəmai hum nəvanuan vənvənah, nəvanuan gail ləƀesəhoṽut lan. Len nəboŋ enan, nəmav dereh timasig p̃isi vasib len nəwalan tohum nəhab todarur. Ale natit

---

[j] **2.22** Pro 26.11 [k] **3.5** Gen 1.6–9. Nəboŋ toke *len nəwai igol nətan evisi dan nəwai,* hum ma namilen toke *len nəwai topəpehuni, igol nətan evisi dan nəwai.* [l] **3.6** Gen 7.11 [m] **3.8** Psa 90.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

p̃isi len nəmav; namityal, nahəbati mai nam̃eso gail dereh nəhab tihan
p̃is gail limasig. Ale navile a pan mai natit p̃isi nəvanuan gail lotogo-
le lan dereh aGot tevuh gail lip̃arp̃ar.[n] 11 Bathut ke natit p̃isi dereh tesib
vəmasig magenan, gamit, naṽide samit timabe? Len nəmauran samit
m̃au, mitimaskad nab̃oruan siGot, mitimasgol nəsa gai toləŋoni, 12 nəboŋ
mətb̃itoh vir nəboŋ san, gol b̃egəm tutut. Bathut ke len nəboŋ enan,
aGot dereh tepəŋas nəmav hən b̃imasig p̃isi ale len nəhab tohan p̃isi,
namityal, nahəbati mai nam̃eso gail, dereh lewunwun, legəm vi wai len
nab̃iltipudan. 13 Avil datutoh vir nəmav veveu mai navile a pan veveu,
husur aGot ikel gati tia. Ale nəvanuan gail p̃isi dereh ligol nəsa tonor ŋai
ei.[o]

14 Imagenan, gamit notoləmas bun gamit p̃isi, husur ke məttotoh vir
natgalen p̃isi, hisi hən aGot b̃isab̃ ke nəlomit b̃imasil, asike b̃isab̃ nati-
deh tosa len gamito, be mətb̃ib̃on ŋai maii len natəm̃at. 15 Nau səhoti ke
aGot ikad na-toh-mədau-an tobəlav hən mətb̃imakuv dan nəsaan samito.
APol, awawa nadəlomian notoləmas buni, gai itos natgalenan van hən
gamito len namitisau hən nəmauran tonor aGot toviol həni maii. 16 Len
nalob̃ulat p̃isi san, gai itos husur natgalenan. Nalob̃ulat galenan lukad
natgalevis todaŋ hən datb̃eləboii lan, ale nəvanuan lototətan hən nato-
sian siGot, lototoh lavəlav, lobul hən nasoruan enan van sanor. Lugol
tomagenan hən natosian siGot tile gail am, van vagol nəmasigan salito.
17 Imagenan, gamit notoləmas bun gamit p̃isi, husur mətoləboi natgalen
tia, lələgau hən gamit gabag hən mətb̃eil gəgat len nakitinan, hən ke alat
ləsahusur nalo asike ləb̃esəhar gamit hən mətb̃isab. 18 Be gamito, mətehu-
sur naṽide siMasta sidato, aYesu Kristo tolav kuv gidat dan nəsaan sidato.
Len naləboian mai navoian gai toviol kəmas həni, mətehusur tabtab hən
naṽide san səhor ta m̃o. Sal suhi dameŋai van, vi sutuai! Ganan!

---

[n] **3.10** Mat 24.43-44; Luk 12.39-40; 1Tes 5.2; KelV 16.15 [o] **3.13** Isa 65.17, 66.22; KelV 21.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Jon

Naloƀulat napisulan na-vəha-sual-an aJon totosi

Ase itos naloƀulat egai?
AJon tovi ahai susur siYesu, gai itosi.
AJon itos naloƀulat egai hən nəsa?
Itosi hən ƀeṽusan alat siYesu hən naṽide hən ləƀ̃itoh, ƀ̃on mai aGot mai nəvanuan tile gail.
AJon itos naloƀulat m̃os ase?
Itosi van hən alat lotokad nadəlomian len aYesu Kristo len naut p̃isi.
AJon itos naloƀulat ŋais?
Hum ma totosi len nasihau A.D. 90.

1) Na-ke-ivoi-an (1.1-4)
2) Samteləmas naṽide tosa alat navile a pan lotokade. Mititoh tinor hən nap̃usanan seNunun aGot, husur aGot ivoi p̃isi (1.5–2.27)
3) Datimasveveu buni, ləmas bun gidat gabag, riŋ gat nəlodato len aKristo. Datimasbunus kitev nap̃usanan sihai p̃usan gail ke evi kitinan o eƀuer. Datƀigol ƀ̃imagenan, datoləboi datƀehəhaṽur len nəhon aKristo len natəlmaman san (2.28–4.6)
4) Datimasləmas bun gidat gabag hən datƀeləboii ke datutoh len naṽide tonor hən naƀoruan siGot. Datimasgol timagenan husur aNunun aGot ikel koti ke aYesu egəm hən datƀikad nəmauran vi sutuai (4.7–5.12)
5) Nə-maris-kotovi-an (5.13-21)

Na-ke-ivoi-an

1 1 Ginau notos naloƀulat egai van hən gamito husur naSoruan hən
nəmauran[a] totoh tia len natuƀatan.[b] Namtosəsəloŋ həni, namtorisi.
Evoi, namtorisi hən namətanamito, namtubari hən navəlanamito. 2 AGot
igol ke nəmauran tovisi, ale ginamit namtorisi, namtukel kot nakiti-
nan husuri. Namtukel ur nəmauran vi sutuai mai gamito, nəmauran vi
sutuai totah mai aTata. Ale aTata igol tovisi hən ginamito.[c] 3 Namtukel
ur nəsa namttorisi mai nəsa namttosəsəloŋ həni mai gamito, hən gamit

---

[a] **1.1** Nəboŋ aJon tosor husur *naSoruan hən nəmauran,* isor husur AYesu Kristo.
[b] **1.1** Jon 1.1 [c] **1.2** Jon 1.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

am mətƀeləboi mətƀikad naƀonan mai ginamito. Avil naƀonan sidato
dattokade, datukade mai aTata mai aNatun tovi aYesu Kristo. 4 Namtutos
natgalenan hən ləƀigol nəlonamito tepul səsəhov hən nakemkeman.

AGot evi nam̃ial, toh len nam̃ial

5 Ale egai evi napisulan namttosəsəloŋ həni len gai. Gai ikele ale
namtukel uri mai gamito maiegai ke: aGot evi m̃ial; səkad nəmargo-
but ideh lan. 6 Datƀikele ke dattokad naƀonan maii tia be datƀiyar
len nəmargobut sal, datoliliboŋ, nəmauran sidato sav̆usan nakitinan.
7 Avil datƀiyar len nam̃ial sum̃an aGot, totoh len nam̃ial, datukad
naƀonan mai gidat gabag ale nəda hiYesu, aNatun, ekəkas gidato hən
ƀilav kuv nəsaan sidato. Igol gidato datuveveu len nəhon.
8 Datƀikele ke datsəkad nəsaan ideh, datogəras gidat gabag, ale
nakitinan eƀuer len gidato. 9 Be datƀikel vəhot nakitinan hən nəsaan
sidato, dereh aGot teruƀat nəsaan sidato, tigol dativeveu dan nav̆ide
tosa p̃isi. Igol natgalenan husur ke akis igol nəsa tokele, akis igol nəsa
tonor.[d] 10 Datƀikele ke datsagol nəsaan, datoriŋ nəhes len aGot ke tovi
Nəvanuan Naliliboŋan, ale nasoruan san eƀuer len nəlodato.

2 1 Tuhnatugw gail len nadəlomian, nutos natgalenan van hən
gamito hən asike mətƀigol nəsaan. Avil gidat ideh ƀigol nəsaan,
datukad avan sua tosor m̃os gidato len nəhon aGot Tata, tous aTata
hən ƀeruƀat nəsaan sidato, nahəsan aYesu Kristo, gai tonor buni.
2 Gai etutumav hən nəmauran san gabag hən datƀikad naruƀatian dan
nəsaan sidato. Be savi gidato ŋai, igole m̃os alat navile a pan kavkav.[e]
3 Ale dateləboii ke datoləboi aGot mabe? Gidat datƀigol nəsa gai
tokele, datoləboii. 4 Avan ideh ƀike, "Noləboi aGot, novi esan," be sagol
nəsa aGot tokele, atenan evi nəvanuan naliliboŋan, ale nakitinan
səpat lan. 5 Be gidat ideh dattogol nəsa aGot tokele, len nəlodat kavkav
datoləmas bun aGot. Len nav̆ide tomaienan datoləboi buni ke datutoh
len gai. 6 Datƀikele ke datutoh tin len aGot, datimastoh husur nav̆ide
aYesu tokade len nəmauran san.

Datimasləmas bun gidat gabag

7 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, nəsatos nakelean veveu todaŋ van
hən gamito. Ao, evi nakelean todaŋ ta sutuai məttokade len natuƀatan.
Nakelean egai todaŋ evi nasoruan məttosəsəloŋ həni tia.[f] 8 Avil tarhə-
te, evi nakelean veveu todaŋ nototosi gagai van hən gamito husur
nakitinan han evisi len nəmauran seKristo, ale len nəmauran samito.
Husur nəmargobut satovan vəmasig ale nam̃ial kitin etuƀat tia hən
tom̃ial.

---

[d] **1.9** Psa 32.1-5 [e] **2.2** Rom 3.25-26 [f] **2.7** Jon 13.34

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 Gidat ideh ƀikele ke totoh len nam̃ial, avil ƀemətahun bun nəbat-
hudud nadəlomian ideh san, gai itoh sal len nəmargobut.[g] 10 Avil gidat
ideh ƀeləmas bun nəbathudud nadəlomian ideh san, gai itoh tin len
nam̃ial, ale səkad natideh len nəlon togol avan ideh ƀipes haƀetw, teh
len nəsaan. 11 Be gidat ideh ƀemətahun bun nəbathudud nadəlomian
ideh san, gai itoh len nəmargobut, iyar len nəmargobut, ale etətan
hən naut tovi lan, husur nəmargobut igol namətan iƀesw.
12 Nutos nategai van hən gamit atuhnatugw gail,
husur nəsaan samit gail lumaruƀat bathut nəsa aYesu togole m̃os
gamito.
13 Nutos nategai van hən gamit atata gail,
husur ke məttoləboi tia aKristo totoh tia len natuƀatan.[h]
Nutos nategai van hən gamit nəmantuhmar gail,
husur ke len nəƀalan mai atenan tosa vəsa tovi təmat, mətowin tia.
14 Nutosi van hən gamit atuhnatugw gail
husur mətoləboi aTata.
Nutosi van hən gamit atata gail
husur mətoləboi tia ategaii totoh tia len natuƀatan.
Nutosi van hən gamit nəmantuhmar gail,
husur mətudaŋ, mai nasoruan siGot ipat tabtab len gamito,
ale len nəƀalan mai atenan tosa vəsa tovi təmat, mətowin tia.
15 Samteləmas bun naṽide sinavile a pan mai natit gail sinavile a pan.
Husur mətƀeləmas bun naṽide mai natit gail sinavile a pan, mətsaləmas
bun aGot Tata. 16 Bathut natit p̃isi len navile a pan, na-ləŋon-masuṽ-həni-
an hən nibemito, na-ləŋon-masuṽ-həni-an hən namətamito, naṽivan len
na-pul-hən-natite-an, natgalen p̃isi ləsagəm len aTata, ao logəm len navile
a pan egai tosa. 17 Ale navile a pan mai naləŋonian san gail lotosa, gagai
ivan van vəmasig; avil avan ideh togol naləŋonian siGot, itoh tin van vi
sutuai.

Aenemi seKristo gail

18 Anatugw gail, namityal naməkot hən navile a pan egəm pəpadaŋ.
Mətosəsəloŋ həni tia ke avan sua tovi enemi seKristo dereh tegəmai,
ale gagai nəvanuan tosoƀur lotovi enemi seKristo lovisi tia. Husur nat-
galenan, datoləboii ke gagai evi namityal naməkot hən navile a pan.[i]
19 Nəvanuan galenan luvan dan gidato dattovi siYesu, be ləsavi gidat
ideh; husur lətavi gidat ideh, lətətah mai gidat sal. Be husur ke lotovan,
eṽusani ke ləsavi gidat ideh.

---

[g] **2.9** Len alat siYesu, galevis lokis galit gabag hən aKristen, be ləƀemətahun naKristen gail am, logəras galit gabag ke lotovi Kristen [h] **2.13** Jon 1.1 [i] **2.18** Mat 24.5, 23-24; Mak 13.21-22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20 Avil gamito, aKristo eviol hən aNunun mai gamito ale gamit p̃isi
mətoləboi nakitinan. 21 Mətunau ke nutos nategai van hən gamito husur
ke mətsaləboi nakitinan a? Ao. Nutosi husur ke məttoləboi nakitinan,
məttoləboii ke naliboŋan p̃isi ləsagəm len nakitinan.
22 Nəvanuan nalibliboŋan evi ase? Evi nəvanuan tomətahun b̃ike aYesu
tovi aKristo, ikele ke aYesu savi aKristo, aGot sətabtabuh lan. Nəvanuan
enan evi enemi seKristo, ike aGot savi aTata mai aYesu savi aNatun,
emətahun gəlar p̃isi. 23 Avan ideh tomətahun aNatun aGot, gai sətah mai
aTata am. Be avan ideh tokel uri ke tovi siNatun aGot, gai itah mai aTata
am.[j]
24 Nəsa məttosəsəloŋ həni len natub̃atan hən nəmauran məttokade len
aKristo, mitimastəgau gati len nəlomito. Mətb̃etəgau gat nəsa məttosə-
səloŋ həni len natub̃atan, dereh gamit am mititoh tin len aNatun aGot
mai aTata. 25 Ale ikel gat na-kel-gati-an egai ke: dereh tigol datikad
nəmauran vi sutuai.
26 Nutos natgalenan van hən gamito, nutos husur alat lotoke ləb̃egəras
gamito. 27 Be gamito, aYesu eviol hən aNunun aGot mai gamito, gai itoh
tin len gamito gol ke mətsam̃idol len nap̃usanan ideh hən avan ideh am
b̃eṽusan gamito. Evi aNunun aGot toṽusan gamito hən nakitinan husur
natit p̃isi; nəsa top̃usan həni evi nakitinan, savi naliboŋan. Sum̃an ke
toṽusan gamito, toh tin len aKristo.
28 Evoi, anatugw gail len nadəlomian, mititoh tin len aKristo, hən ke
nəboŋ b̃etəlmam asike datb̃ikad nə-lon-uri-an, asike datb̃ikad namətah-
wan, asike nahurudat b̃isa len nəhon. 29 Mətb̃eləboii ke aGot tonor,
mətoləboii am ke nəvanuan p̃isi lotogol nanoran, nəpasian salito egəm
len aGot.

Anatun aGot gail

3 1 Məteris na-ləmas-buni-an aTata toviol masuṽ həni mai gidato, hən
gai b̃ekis gidato hən anatun gail. Ekitin, datovi anatun aGot gail![k]
Imagenan, nəvanuan navile a pan ləsaləboi gidato, bathut ke ləsaləboi
aGot. 2 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, gidato datovi anatun aGot gail
tia, be dereh dategəm sum̃an nəsa? Datsaləboi, savisi sal. Avil datoləboii
ke nəboŋ aKristo b̃evisi, dereh datesum̃an gai husur dereh dateris p̃arp̃ar
həni hum gai kitin. 3 Ale galit p̃isi lotokad nə-vatvat-viri-an hən ləb̃eris
maien həni, lotəgau gat tabtab hən naveveuan hən nəlolit gabag sum̃an
ŋai aKristo toveveu.
4 Avan ideh togol nəsaan eb̃ur kotov nalo siGot husur nəsaan evi na-
b̃ur-kotov-nalo-an. 5 Ale mətoləboii ke aKristo evisi hən b̃ilav kuv nəsaan
gail. Mətoləboi gai səkad nəsaan ideh lan. 6 Nəvanuan p̃isi lototoh tin len

---

[j] **2.23** Mat 11.27; Jon 5.23, 15.23 [k] **3.1** Jon 1.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gai ləsagolgol nəsaan; nəvanuan p̃isi lotogolgol nəsaan, ləsarisi boŋ ideh,
ləsaləboii.
7 Tuhnatugw gail, avan ideh sategəras gamito. Nəvanuan togolgol
nəsa tonor, inor, hum aKristo tonor; 8 avan ideh togolgol nəsaan, gai evi
setəmat husur natəmat igolgol nəsaan len natuƀatan van vəbar daməŋai.
Bathut natenan, aNatun aGot evisi m̃os ƀemədas nauman gail setəmat
hən ləƀimasig.
9 Nəvanuan p̃isi lotokad nəpasian salito len aGot, ləsagolgol nəsaan am
husur naƀoruan siGot ipat len nəlolito, iv̄an hum namisurhuhai tov̄an,
gol lodədas ləƀigol nəsaan bathut lukad nəpasian len aGot tolav nəmau-
ran mai galito. 10 Anatun aGot gail lotile len anatun natəmat gail maiegai
ke: nəvanuan p̃isi ləsagolgol nanoran, mai nəvanuan p̃isi ləsaləmas bun
nəbathudud nadəlomian ideh salito, lovi setəmat, ləsavi siGot.[l]
11 Imaienan, egai evi nasoruan məttosəsəloŋ həni len natuƀatan ke:
datimasləmas bun gidat gabag.[m] 12 Sadatesum̃an aKen tovi sitenan tosa
vəsa masuv̄ tovi təmat. Sadatesum̃an aKen, gai togol Apel, av̄an, tomat.[n]
Ale aKen igole imat sil nəsa? Igole bathut natgalenan aKen togole lusa
vəsa, be natgalenan av̄an togole lunor.
13 Imaienan bathudud nadəlomian, alat navile a pan ləƀemətahun bun
gamito, samtesəhov̄ut len na-mətahun-buni-an salito.[o] 14 Datoləboii ke
dattomakuv dan nəmatan vaƀis len nəmauran tia bathut ke dattoləmas
bun nəbathudud nadəlomian.[p] Avan ideh saləmas bun galito, gai səmakuv
dan nəmatan sal. 15 Galit ideh tomətahun bun nəbathudud nadəlomian
ideh evi nəvanuan na-gol-nəmatan, ale hum məttoləboii, nəvanuan
na-gol-nəmatan səkad nəmauran vi sutuai lan. 16 Datoləboii tia ke na-
ləmas-buni-an imaiegai ke: aYesu Kristo eviol kəmas hən nəmauran san
m̃os gidato; imaienan, gidat m̃au, datehəhav̄ur hən datƀeviol hən nəmau-
ran sidato m̃os nəbathudud nadəlomian. 17 Avan ideh topul hən natite
sinavile a pan, toris nəbathudud nadəlomian ideh topar tit hən ƀimaur
lan, ale asike nəlon ƀitaŋisi, imabe? Gai ikad na-ləmas-buni-an siGot len
nəlon a? Aoa![q]
18 Tuhnatugw gail, sadateləmas bun gidat gabag hən nasoruan o nəsa
datƀikele ŋai, be dateləmas bun gidat gabag len nakitinan mai len nəsa
datƀigole. 19 Datƀeləmas bun gidat gabag maienan, dereh dateləboii ke
dattovi sinakitinan; dattovi siGot tovi nakitinan. Imaienan dereh nəlo-
dat tikad natəm̃at len nəhon aGot, 20 naut kəmas nəlodat tokel mai gidat
səƀodato ke datimaspanis. Husur aGot esəhor masuv̄ hən nəlodato, gai

---

[l] **3.10** Len alat siYesu, galevis lokis galit gabag hən aKristen, be asike ləƀeləmas bun naKristen gail am, logəras galit gabag ke lotovi Kristen. [m] **3.11** Jon 13.34
[n] **3.12** Gen 4.1-8 [o] **3.13** Luk 6.22; Jon 15.18-19, 17.14 [p] **3.14** Jon 5.24
[q] **3.17** Deu 15.7-8

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

eləboi natit p̃isi. 21 Gamit, notoləmas bun gamit p̃isi, asike nəlodato
səb̃odat b̃ikel mai gidat ke datb̃ipanis, be nəlodat b̃imasil, datukad na-il-
b̃uri-an hən datb̃eil len nəhon aGot. 22 Ale dereh aGot teviol hən natideh
datb̃eusi həni, husur datugol nəsa gai tokele, datugol natit gail lotogol gai
tohəhaṽur. 23 Ale nakelean todaŋ san ekəmaiegai ke: Datimaskad nadəlo-
mian len nahəsan aNatun tovi aYesu Kristo, datimasriŋ nəlodato lan. Ale
datimasləmas bun gidat gabag hən datb̃ehusur nakelean todaŋ gai tokel
mai gidato.[r] 24 Alat lotogol nəsa aGot tokele, galit lutoh tin len gai, ale gai
itoh tin len galito. Ale len aNunun gai toviol həni mai gidato, datoləboii
ke gai itoh tin len gidato.

ANunun aGot o nanunun gəgəras?

4 1 Gamit, notoləmas bun gamit p̃isi, samtedəlom nanunun p̃isi, be
mətebunus səhot gail ke lovi siGot o ləsavi esan. Mitigol timaienan
husur ahai kelkel ur gəgəras isob̃ur lovi lan naut p̃isi len navile a pan.[s]
2 Mətoləboi mətb̃eləboii ke tovi aNunun aGot maiegai: ideh tokel uri ke
aYesu Kristo egəm vi vanuan tokad niben, gai evi siGot, 3 wake ideh sakel
uri, gai imabe? Gai savi siGot. Evi nanunun atenan tovi enemi seKristo
tabtab. Mətosəsəloŋ həni ke atenan tovi enemi seKristo b̃egəmai, ale
gagai itoh tia len navile a pan.
4 Tuhnatugw gail, mətovi siGot ale mətosəhor ahai kelkel ur gəgəras
galenan husur aNunun aGot totoh len gamito esəhor natəmat totoh len
alat navile a pan.[t] 5 Ahai kelkel ur gəgəras galenan lovi sinavile a pan,
imaienan nasoran salito egəm len nənauan sinavile a pan, gol ke navile a
pan losəsəloŋ hən galito. 6 Be ginamito, namtovi siGot, ale alat lotoləboi
aGot losəsəloŋ hən ginamito. Galevis ləsavi siGot. Galito, ləsasəsəloŋ
hən ginamito, lomətahun ginamito. Husur natgalenan beti, datoləboi
datb̃eləboi səhot aNunun nakitinan mai nanunun nagəgərasan.

AGot evi na-ləmas-buni-an

7 Gamit, notoləmas bun gamit p̃isi, dateləmas bun gidat gabag tab-
tab bathut aGot evi nəkadun na-ləmas-buni-an. Gidat ideh toləmas bun
ideh am maienan ikad nəpasian len aGot, eləboi aGot. 8 Gidat ideh asike
b̃eləmas bun ideh am maienan, gai imabe? Gai saləboi aGot, bathut aGot
evi na-ləmas-buni-an. 9 AGot eləmas masuṽ hən gidato. Eṽusan na-ləmas-
buni-an san təban gidato maiegai ke: esəvat aNatun ulum̃an tosua səb̃on
vi lan navile a pan, hən, len gai, datb̃ikad nəmauran kitin.[u] 10 Na-ləmas-
buni-an kitin evi nəsa? Mətunau ke evi na-ləmas-buni-an dattokade
nəboŋ dattoləmas bun a Got a? Ao, savi enan. Na-ləmas-buni-an kitin evi

---

[r] **3.23** Jon 13.34, 15.12, 17 [s] **4.1** Deu 13.2-6 [t] **4.4** Len naut egai, nəboŋ toke, *mətosəhor ahai kelkel ur gəgəras,* namilen ke mətoil gəgat len nakitinan. [u] **4.9** Jon 3.16

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

na-ləmas-buni-an siGot toləmas bun gidato, tosəvat aNatun hən ƀetu-
tumav hən nəmauran san gabag, hən ke, len gai, aGot ƀeruƀat nəsaan
sidato gail dan gidato.[v]
11 Gamit, notoləmas bun gamit p̃isi, aGot ƀeləmas bun gidato len naṽide
tomaienan, gidat m̃au datimasləmas bun gidat gabag. 12 Səkad avan
ideh toris aGot boŋ ideh. Be datƀeləmas bun gidat gabag, aGot itoh tin
len gidato gol ke na-ləmas-buni-an san len gidato isarpoh buni sum̃an
toləŋoni.[w]
13 Datunau ləboii ke dattotoh tin len aGot ale datunau ləboii ke gai
totoh tin len gidato husur eviol hən aNunun mai gidato. 14 Ale namtorisi
tia ke, namtukel koti ke aTata esəvat aNatun ulum̃an hən ƀilav kuv alat
navile a pan dan nəsaan salito.[x] 15 Avan ideh tokel koti len nəhon nəva-
nuan gail ke aYesu tovi aNatun aGot, aGot itoh tin len avan enan ale
avan en itoh tin len aGot. 16 Ale datoləboi tia na-ləmas-buni-an aGot toka-
de, toləmas bun gidat həni. Datoriŋ nəlodato len na-ləmas-buni-an enan.
AGot evi na-ləmas-buni-an, ale avan ideh totoh tin len na-ləmas-buni-an
enan, gai itoh tin len aGot mai aGot itoh tin len gai.
17 Husur natenan, aGot igol ke na-ləmas-buni-an san len gidato isar-
poh buni sum̃an toləŋoni, hən ke datƀikad na-il-ƀuri-an len nəhon nəboŋ
aGot ƀepəpehun navoian dan nəsaan. Imaienan husur len natohan len
navile a pan egai, datutoh tin len aGot sum̃an aYesu totoh tin len aGot.
18 Namətahwan eƀuer len na-ləmas-buni-an be na-ləmas-buni-an kitin
ehut namətahwan, husur nəpanismen evi nəkadun namətahwan. Avan
ideh tomətahw len nəpanismen, na-ləmas-buni-an siGot lan səsarpoh
sum̃an aGot toləŋoni.
19 Datukad na-ləmas-buni-an bathut a m̃o aGot eləmas masuṽ hən gida-
to. 20 Avan ideh ƀike, “Noləmas bun aGot,” be emətahun bun nəbathudud
nadəlomian ideh, gai evi nəvanuan naliliboŋan. Husur asike ƀeləmas
bun nəbathudud nadəlomian ideh torisi tia, imabe eləmas bun aGot gai
sarisi? Saləboi ƀigole. 21 Ale aGot ikel nategai hən gidato ke, avan ideh
toləmas bun aGot, timasləmas bun nəbathudud nadəlomian san tu.[y]

Nadəlomian len aYesu, aNatun aGot

5 1 Nəvanuan p̃isi lotodəlomi ke aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh
lan, galit lukad nəpasian salito len aGot. Ale galit p̃isi lotoləmas
bun gai topasus, loləmas bun ideh tokad nəpasian lan am. 2 Datoləboii
ke dattoləmas bun anatun aGot gail nəboŋ dattoləmas bun aGot, datto-
gol nəsa tokele. 3 Bathut datƀeləmas bun aGot, dereh datigol nəsa tokele.
Ale natgalen tokel gail, ləsədaŋ hən datƀigol gail.[z] 4 Husur galit p̃isi

---

[v] **4.10** Rom 5.8, 10; 1Jon 2.2 [w] **4.12** Jon 1.18 [x] **4.14** Jon 3.17, 4.42
[y] **4.21** Mat 22.36-40; Mak 12.28-31; Luk 10.25-28 [z] **5.3** Jon 14.15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotokad nəpasian len aGot, loil gəgat dan naṽide tosa gail silat navile a pan, lowin. Nadəlomian sidato evi nədaŋan hən dattoil gəgat dan naṽide silat navile a pan. 5 Ase eləboi ƀeil gəgat dan naṽide silat navile a pan? Nəvanuan todəlomi ŋai ke aYesu evi aNatun aGot.

6 AYesu Kristo evi gai togəm hən ƀibaptais len nəwai mai hən nəda han ƀisel len nəmatan san. Len nəwai mai nəda egəmai.[a] Savi nəwai hən nəbaptaisan san ŋai be nəwai enan mai nəda hən nəmatan san. Ale evi aNunun aGot tokel koti bathut ke aNunun aGot tovi nakitinan. 7 Husur itor enan lukel kot nakitinan,[b] 8 aNunun aGot mai nəwai mai nəda; ale lototor lukel kot natit toƥitoṽ ŋai. 9 Len nakotan datodəlom na-kel-koti-an sinəvanuan, be nakitinan hən na-kel-koti-an siGot esəhori husur evi na-kel-koti-an aGot tokel koti husur aNatun ulum̃an. 10 Imaienan, alat lotoriŋ nəlolit len aNatun aGot lodəlom nəsa aGot tokel koti husur aNatun ale lukad nadəlomian enan len nəlolito. Avil alat ləsadəlom aGot ehum lotoke aGot toliblibоŋ husur ləsadəlom na-kel-koti-an aGot tokele husur aNatun ulum̃an. 11 Na-kel-koti-an imaiegai ke: aGot eviol hən nəmauran vi sutuai mai gidat tia ale nəkadun nəmauran enan evi aNatun ulum̃an. 12 Alat lotokad aNatun aGot len nəlolito, lukad nəmauran enan; ale alat ləsəkad aNatun ulum̃an aGot len nəlolito, lumabe? Ləsəkad nəmauran enan.[c]

13 Nutos natgalenan van hən gamit məttoriŋ nəlomito len nahəsan aNatun aGot hən mətƀeləboii ke məttokad nəmauran vi sutuai. 14 Gidato, datsəkad nə-lon-uri-an len nəhon aGot ke, datƀeusi hən natideh tonor hən nalənonian san, dereh gai tesəsəloŋ hən gidato. 15 Ale datƀeləboii ke tosə-səloŋ hən natideh datousi həni, beti datoləboii ke eviol hən nəsa dattousi həni.

16 Gəƀeris nəbathudud nadəlomian ideh togol nəsaan, be savi nəsaan togol tomakuv dan aGot, gisor tuṽ m̃osi, ale dereh aGot teviol hən nəmauran kitin maii.[d] Nusor husur nəsaan savi nəsaan togol nəvanuan tomakuv dan aGot, be ikad nəsaan sua togol nəvanuan tomakuv dan aGot vi sutuai, ale nəsakele ke gisor tuṽ m̃os galit lotogol enan. 17 Natit ƥisi ləsanor lovi nəsaan, be ikad nəsaan galevis ləsagol nəmatan, ləsagol ke nəvanuan tomakuv dan aGot vi sutuai.

18 Datoləboii ke nəvanuan ƥisi lotokad nəpasian salit len aGot, ləsa-golgol nəsaan husur aNatun aGot ihavhav hən galito, etəgau gol galito hən gai tosa vəsa masuṽ tovi təmat ƀedədas ƀibar galito. 19 Datoləboii ke datovi siGot naut kəmas ke galit am lotosuh len navile a pan lutoh len navəlan gai tosa vəsa tovi təmat. 20 Ale datoləboii ke aNatun aGot togəm

---

[a] **5.6** Len nasoruan ta Kris, *baptais* səpat, ike *nəwai* ŋai ale nəvanuan namitisau hən nasoruan siGot lunau ke *nəwai* evi nəwai hən nəbaptaisan. [b] **5.7** Deu 19.15 [c] **5.12** Jon 3.36 [d] **5.16** Nəsaan togol nəvanuan tomakuv dan aGot evi nəsaan togol nəvanuan tomat vi sutuai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tia ale eviol hən naləboian hən datb̃eləboi aGot kitin, ale datutoh tin len
aGot kitin, datutoh tin len aNatun ulum̃an, aYesu Kristo. Atenan evi aGot
kitin, evi nəmauran vi sutuai.
21 Bathut enan, anatugw gail len nadəlomian, mətelələgau hən gamito
dan nagot gəgəras gail.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Jon

Naloƀulat napisulan na-vəha-ru-an aJon totosi van hən alat siYesu

Ase itos naloƀulat egai?
AJon tovi ahai susur siYesu, gai itosi.
AJon itos naloƀulat egai hən nəsa?
Itosi hən ƀeṽusan alat siYesu hən naṽide hən ləƀitoh, ƀon mai aGot mai nəvanuan tile gail.
AJon itos naloƀulat m̃os ase?
Itosi van hən alat lotokad nadəlomian len aYesu Kristo len naut p̃isi.
AJon itos naloƀulat ŋais?
Hum ma totosi len nasihau A.D. 90.
1) Na-ke-ivoi-an mai na-sor-tuṽ-an (1-3)
2) Nakitinan mai na-ləmas-buni-an (4-11)
3) Nə-maris-kotovi-an (12-13)

Na-ke-ivoi-an

1 Ginau, nəvanuan na-il-a-m̃o-an, nutos naloƀulat egai van hən gaiug,
Levet[a], aGot totabtabuh len gaiug, van hən gaiug mai anatum̃ gail.
Noləmas bun gamit len nakitinan. Be savi ginau ŋai, galit p̃isi am loto-
ləboi nakitinan, loləmas bun gamito, 2 bathut nakitinan itoh len gidat
tabtab ale titah mai gidat vi sutuai. 3 AGot teviol kəmas hən navoian mai
gidato, nəlon titaŋis gidato, nəlodato tikad natəm̃at. Natgalen p̃isi legəm
len aGot Tata mai aYesu Kristo tovi aNatun aTəman, ale datikad natgale-
nan len nakitinan mai na-ləmas-buni-an.

Nakitinan mai na-ləmas-buni-an

4 Nukemkem masuṽ nəboŋ notosaƀ ləboii ke anatum̃ galevis lohu-
sur nakitinan hum aTata tokele hən gidato. 5 Imaienan nukel mai gaiug,

---

[a] **1.1** *Levet* evi nasoruan sua sidato namilen napəhaṽut toṽat nəhes hum nasuƀ. Len naut egai, nəboŋ toke *Levet mai anatum̃ gail,* evi nasoruan tosusuah namilen toke naluṽoh sua len naut sua lotovi alat siYesu ei. Ale len naṽide tomaienan, len naut ṽisusua aJon toke *Litegai* am.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Litegai, ke, gidat dateləmas bun gidat gabag.[b] Enan, nototosi van hən
gaiug, savi nakelean veveu todaŋ, be datukade len natuƀatan. 6 Na-ləmas-
buni-an imaiegai ke: datigol nəsa aGot tokele. Enan evi nakelean todaŋ
məttosəsəloŋ həni len natuƀatan, ale mitimashusuri. Məteləmas bun
gamit gabag!
7 Nəvanuan gəgəras isoƀur luperŋan navile a pan tia, galit lomətə-
hun ləƀikel ləboii ke aYesu Kristo egəm vi vanuan kitin tokad niben.
Nəvanuan ideh tomagenan evi nəvanuan gəgəras, aenemi seKristo.
8 Mətelələgau hən gamito hən asike nəsa dattoum m̃osi ƀimasig be hən
mətƀikad nakonp̃urp̃uran kavkav aGot totəgau gati m̃os gamito len
nəmav.
9 Avan ideh asike ƀitoh tabtab len nap̃usanan seKristo, avil ƀivan masuv̂
am, atenan, aGot satoh len nəlon. Avan ideh totoh tabtab len nap̃usanan,
gai ikad aGot Tata mai aNatun, gəlar p̃isi len nəlon. 10 Imagenan, avan
ideh ƀegəm hən gamito, be asike ƀilav nap̃usanan seKristo gəm hən gami-
to, samtehəhav̂ur hən ƀeƀis lohoim samito, samtike, "Ivoi," maii; 11 husur
avan ideh ƀike, "Ivoi," maii, gai iƀon mai atenan len nəsaan togolgole.

Nə-maris-kotovi-an

12 Nukad natit isoƀur hən nəƀitosi van hən gamito, be nomətahun
nəƀitosi hən napen len naloƀulat. Avil nuvatvat viri ke nəƀitoh mai gami-
to, ale dereh gidat datihol gabag hən datƀepul hən nakemkeman.
13 Levet, av̂am̃, aGot totabtabuh lan, anatun gail, lukel na-ke-ivoi-an vi
təban gaiug.

---

[b] **1.5** Jon 13.34, 15.12, 17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 Jon

Naloƀulat napisulan na-vəha-tor-an aJon totosi

Ase itos naloƀulat egai?
AJon tovi ahai susur siYesu, gai itosi.
AJon itos naloƀulat egai hən nəsa?
Itosi hən ƀeṽusan alat siYesu hən naṽide hən ləƀitoh, ƀon mai aGot mai nəvanuan tile gail.
AJon itos naloƀulat van hən ase?
Itosi van hən aKaius mai alat lotokad nadəlomian len aYesu Kristo len naut p̃isi.
AJon itos naloƀulat ŋais?
Hum ma totosi len nasihau A.D. 90.
1) Na-ke-ivoi-an van hən aKaius (1-4)
2) Sagigol tətoṽ hən naṽide tosa seTiotrefes, be gigol naṽide tivoi, gevi tarhət sihai p̃usan gail lotogəmgəm ei len nəyaran salito (5-12)
3) Nə-maris-kotovi-an (13-15)

Na-ke-ivoi-an

1 Ginau, nəvanuan na-il-a-m̃o-an, nutos naloƀulat egai van hən gaiug,
aKaius, notoləmas bun gaiug len nakitinan.[a]
2 Gaiug, notoləmas bun gaiug, nous aGot ke tilav nədaŋan mai gaiug
hən natit p̃isi len nəmauran sam̃ ƀivoi ŋai ale hən gəƀimaur, hum noto-
ləboi tia ke nəlom̃ tomaienan. 3 Nokəmaienan husur nəboŋ nəbathudud
nadəlomian galevis lototəlmam, lugol ginau nukemkem masuṽ nəboŋ
lotokel kot nəlom̃ todaŋ len aGot, mai naṽide sam̃ tohusur nakitinan ŋai.
4 Anatugw, nəboŋ notosəsəloŋ ke anatugw gail len nadəlomian lotohusur
nakitinan, igol ginau nukemkem səhor natit p̃isi am.

Igol aKaius eləŋon ivoi am len nəlon

5 Gaiug, notoləmas bun gaiug, len nadəlomian sam̃ goil gəgat nəboŋ
gotoum vi tarhət sinəbathudud nadəlomian gail, naut kəmas lotovi
metƀos. 6 Len nəhon alat siYesu, galit lukel kot na-ləmas-buni-an sam̃ vi

---

[a] **1.1** Uman 19.29; Rom 16.23; 1Kor 1.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

təban galito. Gevi tarhət salit len nəyaran salito len naṽide tonor hən
nəsa aGot toləŋoni. 7 Husur len natuƀatan hən nəyaran salit m̃os nahəsan
Nasuƀ, ləsəlav natideh sinəvanuan ləsəkad nadəlomian. 8 Imaienan, gidat
m̃au datevi tarhət sinəvanuan nəyaran lotomaienan hən datƀeum ƀonƀon
mai galito m̃os nakitinan.

ATiotrefes mai aTemetrius

9 Ginau nutos natuhloƀulat van hən alat siYesu tia hən ləƀevi tarhət
sinəvanuan nəyaran galenan, be aTiotrefes, toləŋon bun hən ƀeil a m̃o,
gai emətahun ginamito. 10 Imaienan, nəboŋ nəƀegəmai, dereh nikel urur
nəsa gai togolgole: len nasoruan sasa eliblibоŋ, kel nəmadunamito. Be
savi natenan ŋai, gai emətahun nəbathudud nadəlomian gail lotoyar
ləƀitoh maii. Ale natsual am. Ikai tas nəvanuan gail lotohəhaṽur hən alat
lotoyar ləƀitoh mai galito, ale ehut galit dan alat siYesu.
11 Gaiug, notoləmas bun gaiug, sagigol tətoṽ hən nəsa tosa, be gol tətoṽ
hən nəsa tovoi. Gai togol nəsa tovoi, evi siGot; gai togol nəsa tosa, etətan
hən aGot. 12 Ivoi hən mətƀevi tarhət siTemetrius. Nəvanuan p̃isi lukel kot
navoian san. Navoian len nəmauran san eṽusan nakitinan. Ginamit am
namtukel kot navoian san, ale mətoləboii ke namtokitin ŋai.

Nə-maris-kotovi-an

13 Nukad natit isoƀur hən nəƀitosi van hən gamito, be nomətahun
nəƀitosi hən napen len naloƀulat. 14 Nuvatvat viri ke asike idareh neris
gamito, ale dereh gidat datihol gabag.
15 Nəlomit tikad natəm̃at. Nabubur sidat gail lukel na-ke-ivoi-an van
hən gamito. Kel na-ke-ivoi-an mai nabubur sinamit gail p̃isi ei.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jut

Naloƀulat napisulan aJut totosi

Ase itos naloƀulat napisulan egai?
AJut itosi.
AJut itosi hən nəsa?
Naloƀulat napisulan egai ikel mai alat siYesu ke ivoi ke leləəgau hən galito hən asike ahai p̃usan gəgəras gail ləƀemədas nadəlomian salito.
AJut itosi van hən ase?
Itos naloƀulat napisulan egai van hən alat siYesu len naut gail p̃isi.
AJut itos naloƀulat napisulan egai ŋais?
Itosi pəpadaŋ hən nasihau tovi A.D. 66.
1) AJut ikel na-ke-ivoi-an mai alat siYesu (1-2)
2) AJut itos naloƀulat hən ƀikel nalələgauan mai alat siYesu (3-4)
3) AGot eriŋ nəpanismen len nəvanuan mai aŋel lotogol tosa sutuai ale dereh teriŋ nəpanismen len alat lotogol tosa daməŋai (5-16)
4) Il gəgat len nadəlomian (17-23)
5) Nə-maris-kotovi-an tosal suh aGot (24-25)

Na-ke-ivoi-an seJut

1 Ginau aJut notovi naslev siYesu Kristo mai notovi ãvan aJemes, ginau
nutos naloƀulat napisulan egai van hən gamit, aGot tolekis hən gami-
to hən mətƀevi esan. AGot Tata eləmas masuṽ hən gamito, aYesu Kristo
ekətkəta kəkol hən gamito hən asike mətƀimakuv dani.[a]
2 AGot, nəlon titaŋis gamito, gai tigol nəlomit tikad natəm̃at mai gai
teləmas bun gamito. Natgalen tepul am tabtab len gamito.

Ahai p̃usan gəgəras gail

3 Gamit notoləmas bun gamit p̃isi, noləŋon masuṽ hən nəƀitos naloƀulat
van hən gamito husur nə-lav-kuvi-an dan nəsaan gidat p̃isi datto-
kade. Be nunau ke nimastosi van hən gamito husur natsual am hən
mətƀehisi habat hən mətƀetəgau gat nap̃usanan hən nadəlomian sida-
to. Nap̃usanan galenan, aGot eviol vəha-sua həni ŋai mai nəvanuan san

---

[a] **1.1** Mat 13.55; Mak 6.3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail. 4 Nokəmaienan husur ikad nəvanuan galevis ləsəkad nadəlomian
ideh len aGot. Galit loliligis mədau hən galit len gamito, luke naruƀatian
siGot idam̃ həni ke lalum̃an mai latpəhaṽut loləboi ləƀehusur naṽide
taṽtaṽor, naṽide selipah. Nəvanuan galenan ləsəkad nadəlomian, lupair
dan aMasta sidato tosua səƀon ŋai, Nasuƀ aYesu Kristo. Na-tos-gati-an ta
sutuai ikele tia ke dereh limaspanis sil natgalenan.[b]
5 Məttoləboi natgalenan tia, be nuke nigol mitinau təlmam həni ke,
naut kəmas Nasuƀ tosəhar kuv nəvanuan san gail dan naut a Ijip, len
nəboŋ lotohusur nəboŋ galenan, galit galevis ləsəkad nadəlomian lan. Sil
natenan igol galit p̃isi ləsəkad nadəlomian lan lumasig buni.[c] 6 Mitinau
təlmam hən aŋel gail ləsail gəgat len namilelito be lotogam dan naut a
im salito. AGot itah gat galit len nəmargobut topat vi sutuai. Ibaŋis gat
galito vir nəboŋ totibau ƀepəpehun navoian dan nəsaan lan. 7 Ale nəlomit
satiboŋboŋ hən naƀiltivile eru enan, Sotom mai Kom̃orrah mai navile gail
lotodar vis gəlaru. Nəvanuan naut galen gail lohusur naṽide hən naitian
tosa, naṽide hən naitian tiltile ləsanor. Alat naƀiltivile galenan lumasig
buni len nəhab hum nalələgauan husur nəhab topaŋ vi sutuai ƀevi nəpa-
nismen silat lotosa.[d]
8 Len naṽide tomagenan, ahai p̃usan gəgəras galenan, lohusur naƀəƀer
salito, gol ke lotogol nibelit toƀiŋƀiŋal len naṽide tosa lotohusuri.
Lomətahun avan ideh ƀeil a m̃o hən galito, ale losəvar alat lotoyalyal len
nəmav. 9 Lupesəvar magenan wake aMikael, naut kəmas toṽat nəhes hum
aƀiltiŋel, gai sasəvar Natəmat. Nəboŋ aMikael tosor ƀalƀal mai Natəmat,
toṽitṽituh maii husur niben aMoses, len nəboŋ enan, aMikael sasor vile-
si. AMikael eləboii ke savi esan hən ƀisaƀ səhoti hən ƀipanis, savi esan
hən ƀisor ƀisa lan, ale ikel maii ŋai ke, “Nasuƀ m̃au tesivoh len gaiug!”[e]
10 Be ahai p̃usan gəgəras galenan lusor viles, losəvar natit gail lototətan
həni. Lohum narivatvat, lohusur nalənonian hən nibelit ŋai gol lomədas
galit səƀolit vəmasig. 11 Ereh! Nəpanismen ipat vir galito husur lupal sob,
lohusur naƀisal siKen togol aṽan tomat. Lugam husur nəvat gol lotosab
sum̃an aPalaam tolənon masuṽ hən nəvat. Ale sum̃an aKorah tomətahun
aMoses, dereh limasig husur lomətahun aGot.[f] 12 Hum nasəhau mətto-
ləboi mətƀibat lan, nəvanuan galenan lomədas naƀonan samito nəboŋ
məttohan ƀonƀon len nəhanan na-ləmas-buni-an gail. Ləsənau avan ideh
am be lokətkəta təban galit səƀolit ŋai, lohum nəmarigw nəlan toṽuvi be
saləboi ƀeus, lukele ke lukad isoƀur be ləsaləboi ləƀigol natideh. Losum̃an
nəhai topar ṽite len nəboŋ hən nəmatuan, nəvanuan gail lotoput kuvi,
imat ebun 13 Lohum nətas kudkud topus, nabubus han tosel vahut, tolav

---

[b] **1.4** Kal 2.4; Tit 1.16; 2Pit 2.1 [c] **1.5** Exo 12.51; Num 14.29-30 [d] **1.7** Gen 19.1-25
[e] **1.9** *Aƀiltiŋel:* 1Tes 4.16 *Maikel:* Dan 10.13, 21, 12.1; KelV 12.7 *Niben aMoses:* Deu 34.6 *Sivoh:* Zec 3.2 [f] **1.11** *Ken:* Gen 4.3-8 *Palaam:* Num 22.1–35. *Korah:* Num 16.1-35

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəpahsago hən nagolean salito tomədas nahəsalito. Lohum naḿeso lotorus dan nap̃isal salit gail. Ŋa aGot etəgau gat naut len nəmargobut tomotmot vi sutuai vir galito.

14 Nau aEnok tovi naməlevruan len nəpasusan aAtam toil a m̃o həni, evi naməlevtesan tohusur aAtam. Gai boh epəhav utaut husur ahai p̃usan gəgəras galenan, ike, "Məteris! Nasuƀ aGot satogəmai mai naƀiltiluṽoh hən aŋel san gail,[g] 15 hən ƀenənoṽ hən nəvanuan gail p̃isi mai nəbathut nakitinan. Dereh tepəpehun navoian dan nəsaan, tikel vəhot nəpanismen tosil nəsaan gail p̃isi silat lotomətahuni. Dereh teriŋ nəpanismen len nəvanuan nəsaan galenan sil na-sor-mətahuni-an p̃isi lotokele nəboŋ lotosor tasi."[h] 16 Ahai p̃usan gəgəras galenan lukoblen tabtab. Lusor vilevil, lohusur naləŋonian tosa salit səƀolit ŋai. Lusor patpat galit məhat, lusor hehe hən nəvanuan gail hən ke nəvanuan gail ləƀehusur galito mai viol hən natit mai galito.

Nalələgauan gail

17 Be gamit notoləmas bun gamit p̃isi, nuke mitinau təlmam hən nasoruan ahai pispisul siMasta sidato, aYesu Kristo, lotokele a m̃o mai gamito. 18 Luke, "Len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan, dereh tikad nəvanuan gail ləƀisor viles nakitinan aGot tokel vəhoti mai ləƀehusur naləŋonian salit gail tosa."[i] 19 Ahai p̃usan gəgəras galenan dereh lepəpehun gamito, naləŋonian salit gail luwol hən nəmauran salito husur aNunun aGot eƀuer len galito. 20 Be gamit notoləmas buni gamit p̃isi, məteil gəgat am akis len nakitinan, hən nadələmian samit togəm len aGot ƀidaŋ am. Sor tuṽ len aNunun aGot, 21 təgau gat tabtab hən nəmauran toṽusan naləmas-buni-an siGot. Vatvat vir nəmauran vi sutuai, aMasta sidato, aYesu Kristo ƀeviol həni mai gamito len nəlon totaŋis gamit tia.

22 Nəlomit titaŋis alat nəlolit tour nadələmian salito. 23 Lav kuv nəvanuan tile gail, saƀul galit dan nəhab hən nəpanismen. Ikad nəvanuan tile gail am, nəlomit titaŋis galito, be mətelələgau hən gamit hən asike nəsaan salit ləƀidos gamito, mətemətahw hən asike mətƀelis gamit len nəsaan salito.[j]

Nə-sal-suhi-an

24-25 Nə-sal-suhi-an vi təban AGot toləboi ƀetəgau gat gamito hən asike mətƀipes haƀetw, asike mətƀiteh. Eləboi ƀeriŋ gamit məteil len nəhon tokad namənas, natideh tosa toƀuer len gamito, mətukemkem. Gai evi

---

[g] **1.14** Gen 5.18, 21-24 [h] **1.15** Ris Enok 1.9 tovi naloƀulat seJu gail. Naloƀulat lotokisi hən aEnok səpat len nasoruan siGot. [i] **1.18** 2Pit 3.3 [j] **1.23** Len nasoruan ta Kris ike, *Mətemətahw hən nahurabat salito, nəsaan salit todos gail, mətemətahun bun gail am. Nasoruan enan evi nasoruan kəta.*

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aGot səƀon tosua ŋai, səkad ideh am. AGot, len nəsa aYesu Kristo, aMasta sidato togole m̃os gidato, aGot ilav kuv gidato dan nəpanismen tonor hən gidato. Namənas, nəyalyalan, nədaŋan mai na-il-a-m̃o-an lovi esan len natuƀatan, gagai, mai vi sutuai. Ganan!

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Na-kel-vəhoti-an

Na-kel-vəhoti-an van hən aJon

Ase itos naloƀulat egai?
AJon tovi ahai susur siYesu itosi.
Itos naloƀulat egai hən nəsa?
AJon itos naloƀulat egai hən ƀikel mai nəvanuan gail husur na-kəta-risi-an hən aYesu gai torisi. Na-kəta-risi-an enan eṽusan nəsa ƀevisi len nəboŋ ləƀegəmai.
AJon itos naloƀulat egai m̃os ase?
Itosi m̃os alat lotokad nadəlomian. Itosi m̃os naKristen gail len naut p̃isi.
Itos naloƀulat egai ŋais?
AJon itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 90.

AJon anatun aSepeti evi ahai pispisul siYesu. AJon itos naloƀulat egai, ale esəvati van hən alat siYesu len naut təmələvru len naprovens Asia. Len nasihau galenan naut a Rom idaŋ masuṽ ale eil a m̃o hən nəvanuan naut tiltile gail len naut salit gail. Be naut a Rom emədas bun alat siYesu. Len nasihau A.D. 54 vəbar A.D. 68, aSisa a Rom, nahəsan aNero, gai emədas alat siYesu lototoh a Rom. Ale len nasihau A.D. 81 vəbar A.D.96, aSisa nahəsan aTomitian, gai tu emədas bun alat siYesu. Len nabunusian silat a Rom, aSisa salito esum̃an nagot, be alat siYesu lomətahun ləƀilotu həni, lulotu hən aGot mai Nasuƀ aYesu Kristo ŋai. Imaienan nəvanuan a Rom lunau ke alat siYesu lomətahun aSisa, lovi enemi san gail. Husur enan luṽabun nəvanuan isoƀur lotokad nadəlomian len aYesu (2.10, 13, 3.10, 6.9). Lutah gat aJon ale loriŋi len natuhholoul Patm̃os tohum naim bəbaŋis (1.9). Len nasihau enan aTomitian evi Sisa. AYesu evisi hən aJon len naholoul ei, ale ikel vəhot natit gail ləƀevisi a tahw. AJon itos gat natgalenan. Itosi ke aSetan emədas masuṽ hən alat siYesu səhor ta m̃o. Avil alat lotoriŋ nəlolit len aYesu leil gəgat m̃au, limassusumar, limasdaŋ ƀur na-ləŋon-isa-vəsa-an enan, naut kəmas ləƀimat (12.11). AJon ike aYesu dereh tetəlmam ale aenemi san gail asike lukad nədaŋan am. Alat lotogolgol nəsaan dereh lipanis, be alat lotoriŋ nəlolit len aYesu, lotovi esan, dereh leƀis len naut veveu aGot tokel gati ke likade maii.

1) AJon isor husur naloƀulat egai (1.1-8)
2) Na-kəta-risi-an hən aNatun Nəvanuan (1.9-20)
3) Naloƀulat napisulan gail van hən alat siYesu len naut təmələvru (2.1–3.22)
4) Nabopita len nəmav esəŋav (4.1-11)

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5) Naloƀulat tobul tokad nabuburutan lotoməlevru (5.1–6.17)
6) Alat a Israel lotovi 144,000 (7.1-17)
7) Aŋel lotoməlevru loṽuv nətrampet lotoməlevru (8.1–11.19)
8) Napəhaṽut, nətrakon mai narivatəvat katkat eru (12.1–13.18)
9) Naṽehuh Sion mai nəwain hən navile a pan (14.1–15.8)
10) Navilesir naməkot gail (16.1-21)
11) APapilon toyalyal iteh vəmasirsir (17.1–20.10)
12) Napəpehunian hən navoian dan nəsaan (20.11-15)
13) Nəmav veveu mai navile a pan veveu (21.1-8)
14) Naut a Jerusalem veveu (21.9–22.5)
15) Nə-maris-kotovi-an (22.6-21)

AJon isor husur naloƀulat egai

1 1 Len naloƀulat egai aGot ilav naləboian hən nəsa dereh ƀimasvisi
asike idareh mai aYesu Kristo, hən aYesu ƀikel vəhoti mai naslev san
gail lotovi vanuan san gail. AYesu esəvat aŋel san hən ƀikel vəhoti mai
ginau, aJon notovi slev san. 2 Nukel ur natit p̃isi notorisi, natit p̃isi tovi
nasoruan siGot, mai natit p̃isi aYesu Kristo tokel koti mai ginau. 3 Avan
ideh ƀeṽuruŋ naloƀulat egai mai alat siYesu, aGot tivoi həni. Alat ləƀesə-
səloŋ həni mai ləƀigol nəsa tokele, aGot tivoi hən galito, husur nəboŋ hən
natgalenan ləƀevisi egəm pəpadaŋ.

Na-ke-ivoi-an van hən alat siYesu len naut toməlevru

4 Ginau aJon nutos naloƀulat napisulan egai van hən alat siYesu len
naut toməlevru len naprovens Asia. AGot teviol kəmas hən navoian mai
gamito, tigol nəlomit tikad natəm̃at. Navoian mai natəm̃at enan arogəm
len aGot tovi gai ta sutuai tia, gai gagai, mai tovi gai ƀegəm sal.[a] Navoian
mai natəm̃at arogəm len aNunun toməlevru[b] a m̃o len naƀiltihai bətbətah
siGot.[c] 5 Navoian mai natəm̃at arogəm len aYesu Kristo todaŋ hən ƀikel
kot nakitinan husur aGot. AYesu evi ahai a m̃o, nametəkav hən na-le-
məhat-an dan nəmatan. Eil a m̃o hən nakiŋ gail hən navile a pan. Mitisal
suh gai toləmas bun gidato, nəda hən nəmatan san togol datumakuv
dan nəsaan sidato.[d] 6 Igol datovi vanuan dattotoh pipihabəlan aGot, igol

---

[a] **1.4** Len naut egai nənoṽ həni mai nahəsan aGot tokel mai aMoses: *Ginau notovi ginau bogai notovi ginau sutuai nəƀevi ginau (sal) vi sutuai.* [b] **1.4** Len naut egai, *aNunun toməlevru* evi aNunun aGot. Ale məlevru ikad namilen ke toveveu buni o tonor buni. [c] **1.4** *Asia:* 2Kor 1.8; *alat siYesu len naut toməlevru:* KelV 1.11; *tovi gai gagai, tovi gai ta sutuai tia mai tovi gai ƀegəm sal:* Exo 3.14. [d] **1.5** *todaŋ hən ƀikel kot nakitinan husur aGot:* Isa 55.4; *ahai a m̃o:* Psa 89.27; *nəda hən nəmatan san togol datumakuv dan nəsaan sidato:* Kol 1.20.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

datogəm vi hai tutumav təban aGot aTəman. Nəyalyalan hən nəbathumə-
nas mai nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an aripat lan vi sutuai sutuai! Ganan.[e]
7 Məteris! Egəm mai nəmavukasw! Ale nəvanuan gail p̃isi dereh lerisi,
galit am lotosari len nəmatan san. Nəvanuan len nahəmar gail p̃isi len
navile a pan dereh litaŋ vaisis lan. Timagenan! Ganan![f]
8 Nasub̃ aGot, ike, "Novi alfa mai omeka, nametəkav mai naməkot.
Ginau novi atenan tovi gai ta sutuai tia tovi gai gagai, mai tovi gai b̃egəm
sal, novi Got notodaŋ masuṽ."[g]

Na-kəta-risi-an hən aNatun Nəvanuan

9 Ginau aJon, awawa samito. Len aKristo, nutah mai gamito dattotoh
pipihabəlan aGot, nutah mai gamit dattodaŋ b̃ur na-ləŋon-isa-vəsa-an
sal. Lubar hən ginau len naholoul lotokisi hən a Patm̃os sil notokel ur
nasoruan siGot mai nakitinan aYesu tokel vəhoti. Ehum nototoh len naim
bəbaŋis gegai. 10 Len nəboŋ sua siNasub̃, aNunun aGot iwol hən ginau.
Vəha-sua ŋai nosəsəloŋ hən nadoldol towal habat hum nətrampet.[h] 11 Ike,
"Gitos gat nəsa gotorisi, ale səvati van hən alat siYesu len navile tomə̃lev-
ru: a Efesus, a Smirna, a Perkamum, a Tiatira, a Sartis, a Filatelfia mai a
Laotisea."
12 Nəboŋ notopair hən nəb̃əkəta ris ase tosor mai ginau, noris nam̃ial
tomə̃levru lotopat a məhat len nametəlai nagol tomə̃levru lotoil. 13 Avan
sua sum̃an anatun nəvanuan eil len naut nametəlai nam̃ial galenan
lotoil lan. Nahurabat san ebəlav bar narien, ale nəhau tutuṽ nagol ibaŋis
garu həni len nəmabun. 14 Len nəkadun, navurun epəhw hum navurun
nasipsip, epəhw yesyes hum nasno. Namətan arohun nəhab towunwun.
15 Narien arobilbil hun natəlai bras topat len nəhab gol topud vam̃ial,
ale nadolon ehun nəwalan hən nab̃iltiwai tosel vi pan len naut tosob̃ur.[i]
16 Len navəlan nəmatu etəgau nam̃eso tomə̃levru, ale nab̃u nəb̃alan tokan
naut toru evivile dan nabuŋon. Ale nəhon ehum namityal tobilas nəmet
len natub̃lial.
17 Nəboŋ notorisi, nuteh bathurien sum̃an notomat. Be eriŋ navəlan
nəmatu len ginau, ike, "Sagemətahw, ginau novi nametəkav mai namə-
kot.[j] 18 Ginau novi gai tomaur. Numat be goris, gagai numaur vi sutuai
vi sutuai. Notəgau naki hən nəmatan mai naut nəmatan, nukad nədaŋan
hən na-il-a-m̃o-an səhor gəlar p̃isi. 19 Imagenan, gitos gat natit gail gotori-

---

[e] **1.6** Exo 19.6; 1Pit 2.5 [f] **1.7** *mai nəmavukasw:* Dan 7.13; Mak 14.62; *lotosari:* Zec 12.10; Jon 19.37. [g] **1.8** KelV 21.6, 22.13. *Alfa* evi naleta nametəkav len nasoruan ta Kris, mai *omeka* evi naleta naməkot. [h] **1.10** *Nəboŋ siNasub̃* evi nəmariboŋ nametəkav hən nawik, nəmariboŋ aYesu tole məhat dan nəmatan, ale husur enan, alat lotokad nadəlomian lulotlo-tu həni len nəboŋ enan. *Nətrampet* evi natsua lotoum həni hən nametəlai ale nəboŋ lotoṽuv lan, iwal səhor nəwalan hən nahəmadu. [i] **1.15** Hən naves 13-15, ris Eze 1.24, 43.2; Dan 7.9, 13, 10.5-6 [j] **1.17** Hən naves 16-17, Isa 44.6, 48.12, 49.2; Ipru 4.12

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

si tia, natit gail gagai mai natit gail ləb̃evisi a tahw. 20 Nam̃eso toməlevru
gotoris gail len navəlagw, mai nametəlai nagol hən nam̃ial toməlevru
lotoil, namilelit tosusuah imaiegai ke: nam̃eso toməlevru lovi aŋel gail
lotokətkəta təban alat siYesu len naut toməlevru, ale nametəlai nam̃ial
toməlevru lovi alat siYesu len naut toməlevru galenan.

Napisulan van hən alat siYesu a Efesus

2 1 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Efesus. Gitos nategai ke:
"Ginau nototəgau nam̃eso toməlevru len navəlagw nəmatu, ginau
notoyar len naut nametəlai nagol hən nam̃ial lotoil lan, ginau
nokəmaiegai ke:
2 "Noləboi natit p̃isi məttogole. Noris nauman todaŋ samito mai
nə-daŋ-b̃uri-an samito tobəlav. Noləboii ke mətsaləboi mətb̃itah mai
nəvanuan sasa gail. Noləboii ke məttop̃usp̃us kitev nakitinan len alat
lotokis galit hən ahai pispisul be ləsavi ahai pispisul, ale mətusab̃i
ke lotogəgəras. 3 Mətosusumar, mətudaŋ b̃ur na-ləŋon-isa-vəsa-an
bathut nahəsagw, ale mətsapetəmas, nibemit saməhav. 4 Avil ikad
natsua, nusor tas gamito len natgalegai ke: mətsaləmas bun ginau
hum məttogole a m̃o, mətsaləmas bun gamit gabag. 5 Mitinau gat
na-ləmas-buni-an nametəkav məttokade a m̃o. Mətuteh masuṽ dani.
Mitipair təlmam gəm hən ginau ale um sum̃an məttogole a m̃o. Asike
mətb̃ipair dan nəsaan samito, dereh negəm hən gamito, nilav kuv
nametəlai nam̃ial samit dan naut toil lan. 6 Be ikad natsua len gami-
to tovoi: gomətahun naṽide silat seNikolaus, ginau am nomətahun
buni.[k]
7 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaŋan
hən nəsaan, dereh nidam̃ hən b̃ihan naṽit nəhai hən nəmauran len
nəParatais siGot.[l]

Napisulan van hən alat siYesu a Smirna

8 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Smirna. Gitos nategai ke:
"Ginau notovi metəkav mai naməkot, ginau notomat mai notomaur
təlmam, ginau nokəmaiegai ke:
9 "Noləboi na-ləŋon-isa-vəsa-an mai nə-par-tite-an samito, wake
mətopul hən navoian siGot! Noləboi natit gail, aenemi samit gail loto-
kele, hən ləb̃emədas nahəsamito. NaJu galenan lokis galit hən alat

---

[k] **2.6** *Alat seNikolaus* lunau ke lotovi Kristen be lohusur nap̃usanan seNikolaus, savi siYesu.
[l] **2.7** Gen 2.8–9. *Paratais* len nasoruan ta Kris evi nəhol o nəhol hən naṽit nəhai.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

siGot, be sakitin, husur naƀonƀonan salito evi naƀonƀonan siSetan.
10 Samtemətahw len na-ləŋon-isa-vəsa-an ideh pəpadaŋ hən ƀegəm hən
gamito. Natəmat dereh tibar hən gamit galevis len naim bəbaŋis hən
ƀitaltal husur nadəlomian samito ke timabe, ale dereh mətelaŋon tisa
vəsa len nəmariboŋ tesəŋavur. Mitidaŋ len ginau, naut kəmas nəmatan
ƀibar gamito, ale dereh nilav nəprais hən nəmauran kitin mai gamito.[m]
11 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaŋan
hən nəsaan, nəmatan na-vəha-ru-an asike igol nasənahan lan.[n]

Napisulan van hən alat siYesu a Perkamum

12 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Perkamum. Gitos nategai ke:
"Ginau notokad naƀu nəƀalan tokan naut toru, ginau nokəmaiegai
ke:
13 "Noləboii ke mətutoh len naut naƀiltihai bətbətah siSetan topat
lan. Naut kəmas natenan mətotəgau gat nahəsagw sal, mətudaŋ len
ginau. Mətomətahun mətƀigam dan ginau, naut kəmas lotogol aAntipas
tomat. AAntipas enan idaŋ hən ƀikel kot ginau ale lugol tomat sil ginau
len navile samito, naut aSetan totoh lan. 14 Avil len natgalevis nusor tas
gamito. Ikad gamit galevis ei lotohusur naṽide siPalaam toṽusan aPalak
hən naṽide hən ƀigol alat a Israel ləƀisa. Etəŋov nəlolit hən ləƀihan
nəhanian nəvanuan gail lotototumav həni van hən nəlablab gail mai
hən ləƀigol naitian tosa.[o] 15 Len naṽide tomaienan ikad gamit gale-
vis lotohusur nap̃usanan silat seNikolaus.[p] 16 Imagenan, mitipair dan
nəsaan samito! Asike mətƀigole, vəha-sua ŋai dereh negəm, ƀal mai
gamit məttohusur aNikolaus hən naƀu nəƀalan hən nabuŋogw.
17 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail! Avan ideh towin səhor nədaŋan
hən nəsaan, dereh nilav nəmanna galevis tosusuah maii, nəman-
na togəm len nəmav. Ale dereh nilav nəvat topəhw maii. Len nəvat
enan aGot itos gat nəhes veveu lan, ale səkad avan ideh toləboi nəhes
enan, be gai nəƀilavi maii ŋai, eləboii.[q]

Napisulan van hən alat siYesu a Tiatira

18 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Tiatira. Gitos nategai ke:

---

[m] **2.10** Gen 24.55; Dan 1.12, 14 [n] **2.11** KelV 20.14, 21.8 *Nəmatan na-vəha-ru-an* evi nəmatan vi sutuai, ale nəmatan enan saləboi ƀigol natideh len alat lotowin səhor nədaŋan hən nəsaan. [o] **2.14** Num 25.1-2, 31.16 [p] **2.15** KelV 2.6 [q] **2.17** Exo 16.14-15, 33-34; Isa 62.2, 65.15

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Ginau notovi aNatun aGot, namətagw tohun nəhab towunwun,
nariegw tohun natəlai bras tobilbil, ginau nokəmaiegai ke:
19 "Noləboi natit p̃isi məttogole. Noləboi na-ləmas-buni-an sami-
to, nadəlomian samito, na-vi-tarhəte-an samito mai nə-daŋ-b̃uri-an
samito tobəlav, ale gagai mətugol natgalenan səhor ta m̃o. 20 Avil len
nategai nusor tas gamit ke: alitenan, aJesepel, tokis gai gabag hən
ahai kelkel ur sua, mətudam̃ hən b̃ep̃usan ei. Len nap̃usanan egəras
naslev sagw gail hən ləb̃igol naitian tosa, han nəhanian nəvanuan
lototutumav həni van hən nəlablab gail.[r] 21 Nulav mai alitenan,
namityal hən b̃ipair dan naitian san tosa, be emətahun b̃ipair dani.
22 Imaienan, dereh nibar həni len nəmel sua. Ale len naut enan, gai
mai galit lotogol naitian tosa maii, dereh nigol leləŋon tisa vəsa
tibatbat. Asike ləb̃ipair dan naṽide hən nəsaan san, dereh timaienan.
23 Ale dereh nigol anatun gail limat hən navilesir, beti alat siYesu len
naut p̃isi dereh leləboii ke, ginau notovi gai tokəta kitev nəsa topat
len nənauan mai nəlon nəvanuan gail, ale dereh nilav mai gamit p̃isi,
nəsa tonor hən nagolean samit ṽisusua.[s]
24 "Be nukel mai gamit am a Tiatira, gamit mətsatəgau nap̃usanan
enan, gamit mətsaləboi nəsa lotokisi hən nap̃usanan gail siSetan
lotosusuah buni, nukel mai gamit ke, asike noriŋ natideh am len
gamito b̃igol nəmauran samit b̃idaŋ, 25 be nategai ŋai: nəsa mətto-
kade, mətetəgau gati vir nagəmaian sagw. 26 Avan ideh towin səhor
nədaŋan hən nəsaan mai togol naləŋonian sagw tabtab vəbar nagi-
len, dereh nilav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an maii hən b̃eil a m̃o hən
naluṽoh hən nəvanuan gail;
27 'Dereh teil a m̃o hən galito hən nəbatw nametəlai, nalolosaan
teb̃uer,
ale tigol limasirsir hun nab̃ilikoro tan b̃ulau.'[t]
28 "Dereh likad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an tohun nədaŋan hən na-il-
a-m̃o-an notokade len aTəmagw, ale nilav nam̃oso lalan am mai galito![u]
29 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Sartis

3 1 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Sartis. Gitos nategai ke:
"Ginau notokad aNunun aGot tomələvru mai nam̃eso tomələvru,
ginau nokəmaiegai ke:

---

[r] **2.20** 1Ki 16.31, 19.1-2; 2Ki 9.22, 30 [s] **2.23** Psa 7.9, 62.12; Jer 17.10 [t] **2.27** Psa 2.8-9
[u] **2.28** Num 24.17; KelV 22.16. *Nam̃oso lalan* evi aYesu, gol ke dereh tilav gai gabag mai alat lotowin səhor nədaŋan hən nəsaan mai togol naləŋonian san tabtab vəbar nagilen.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

"Ginau noləboi natit p̃isi məttogole, noləboii ke məttoṽat nəhes ke
məttomaur, wake mətumat. 2 Mitilele, mətehulahul! Naṽide samit
lotovoi sal pəpadaŋ ləƀimasig, mitigol lidaŋ am. Husur nusaƀi ke
len nəhon aGot sagw, nəsa məttogole, mətsagol səhav. 3 Mitinau
təlmam hən nap̃usanan məttosəsəloŋ həni mai məttodəlomi a m̃o.
Mitigol husuri, ale pair dan nəsaan samit gail. Asike mətƀilele, asike
mətƀehulahul, dereh negəm sum̃an nəvanuan vənvənah, ale asi-
ke mətoləboi namityal nəƀegəm lan hən nəƀilav nəpanismen mai
gamito.[v]

4 "Ikad gamit galevis a Sartis ei ləsados nahurabat salit hən nəsaan,
ləsamədas nəmauran salit hən nəsaan. Ale dereh liyar mai ginau,
nahurabat salit topəhw. Dereh liyar mai ginau husur lunor hən
ləƀiyar mai ginau. 5 Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, len
naṽide tomaienan, dereh tesun nahurabat topəhw. Asike nukaskas
nahəsan dan naloƀulat hən nəmauran, avil dereh nikel kot nahəsan
len nəhon aTəmagw mai aŋel san gail.

6 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Filatelfia

7 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Filatelfia. Gitos nategai ke:

"Ginau notovi siGot notovi nakitinan, ginau nukad naki siTevit tovi
Kiŋ. Nəsa notosəŋav həni, avan ideh edədas ƀekəkol həni. Nəsa noto-
kəkol həni, avan ideh edədas ƀesəŋav həni. Ginau nokəmaiegai ke:[w]

8 "Ginau noləboi natit p̃isi məttogole, ale nosəŋav hən nabopita m̃os
gamito avan ideh edədas ƀekəkol həni. Bathut noləboii ke mətukad
natuhdaŋan, be mətugol nəsa notokele len nasoruan sagw, ale mətsa-
kel na-kel-mətahun-ginau-an boŋ ideh. 9 Alat len naƀonƀonan siSetan,
naJu lotokis galit hən alat siGot be sakitin, loliliboŋ, dereh nigol
galit letəŋedur bathuriemito, hən ləƀeləboi səhoti ke notoləmas bun
gamito.[x] 10 Bathut məttogol husur nakelean sagw todaŋ ke, mitikad nə-
daŋ-ƀuri-an ƀebəlav, dereh ginau netəgau gol gamito dan namityal hən
na-ləŋon-isa-vəsa-an pəpadaŋ hən ƀegəm bar navile a pan kavkav, hən
ƀitaltal kitev nadəlomian sinəvanuan lotosuh lan ke timabe. 11 Ginau
dereh negəm tutut. Mətetəgau gat nadəlomian məttokade, hən avan
ideh asike ƀilav kuv nəprais samito. 12 Avan ideh towin səhor nədaŋan
hən nəsaan, dereh nigol tegəm vi rivbet len naim siGot sagw, ale aGot
asike igam dani boŋ ideh am. Dereh nitos gat nahəsan aGot sagw lan,

---

[v] **3.3** Mat 24.43-44; Luk 12.39-40; 1Tes 5.2; 2Pit 3.10 [w] **3.7** Isa 22.22; Job 12.14
[x] **3.9** Isa 43.4, 49.23, 60.14

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mai nahəsan naƀiltivile siGot sagw tovi Jerusalem veveu ƀegəm len
nəmav len aGot sagw. Ale dereh nitos gat nahəsagw veveu lan.[y]
13 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail!

Napisulan van hən alat siYesu a Laotisea

14 "Gitos gat napisulan egai van hən aŋel tokətkəta təban alat siYesu a
Laotisea. Gitos nategai ke:
"Ginau notovi nakitinan,[z] notodaŋ hən nəƀikel kot nakitinan hən
natit p̃isi tovisi, ginau notovi nəkadun natit p̃isi aGot toum həni,
ginau nokəmaiegai ke:[a]
15 "Ginau noləboi natit p̃isi məttogole. Mətsapud buni, mətsasu-
sus buni. Noləŋon masuṽ ke mətopud buni o mətosusus buni! 16 Be
husur məttopat rivuh, mətopud kəkereh ŋai, mətsapud buni, mətsa-
susus buni, vəha-sua ŋai dereh nep̃ulai hən gamito dan nabuŋogw,
nemətahun gamito![b] 17 Gamit mətuke, 'Nopul hən natite, nukad natit
p̃isi notoləŋoni, natideh nəsəpar.' Be mətsənau səhoti ke məttomərav
sədaŋ, mətunor hən nəvanuan gail lotololosa hən gamito, mətovi
məsal, mətovi metƀesw mai mətoƀurmalmal. 18 Nukel mai gamit ke,
ivoi hən mətƀeṽur nagol len ginau hən mətƀepul həni, nagol lotolat-
lat kitevi len nəhab ke tomabe. Ivoi hən mətƀeṽur nahurabat topəhw,
hən mətƀesun gail, hən asike nahurumit ƀisa len nəmalmalan sami-
to. Ivoi hən mətƀeṽur nəmersin nəmet, hən mətƀikas namətamit
həni, hən mətƀekəta. 19 Avan ideh notoləmas buni, dereh nesivoh lan,
mai nigol tipanis hən nəƀeṽusani. Imaienan, mətepud, mitidaŋ len
nakitinan ale pair dan nəsaan samit gail![c] 20 Ginau boh noil bopita,
nudeldel. Avan ideh ƀesəsəloŋ hən nadologw, ƀesəŋav hən nabopita,
dereh neƀis van həni, ale namrihan katəp̃ol. 21 Avan ideh towin səhor
nədaŋan hən nəsaan, dereh nigol tebətah mai ginau len naƀiltihai
bətbətah sagw, sum̃an notowin səhor nədaŋan hən nəsaan, ale noto-
bətah mai aTəmagw len naƀiltihai bətbətah san.
22 "Avan ideh tokad nədariŋan tesəsəloŋ hən nəsa aNunun aGot
tokel mai alat siYesu len naut gail!"

Nalotuan len nəmav

4 1 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ, nokəta, noris nabopita tosəŋav len
nəmav, ale nadoldol notosəsəloŋ həni a m̃o, nəwalan han tohum

---

[y] **3.12** Isa 62.2 [z] **3.14** 2Kor 1.20 [a] **3.14** Pro 8.22 [b] **3.16** Len naut egai, *alat lotopud buni* lukad nadəlomian len aYesu, ale *alat lotosusus buni* ləsəkad nadəlomian lan. Be *alat lotopat rivuh, ləsapud kəkereh,* aGot emətahun galito husur lotopul hən nə-lon-uri-an.
[c] **3.19** Pro 3.12; Ipru 12.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nətrampet, ikel mai ginau ke, “Gegəm a məhat gegai, ale dereh nev̆usan
gaiug hən natit gail ləƀimasvisi a tahw len natgalenan.”
2 Vəha-sua ŋai aNunun aGot iwol hən ginau, ale noris naƀiltihai
bətbətah sua topat len nəmav, noris avan sua tobətah lan! 3 Atenan
tobətah ei, nənahənah han ebilbil hum nəvat jaspa mai nəvat karnelian.
Ale ikad nanivaniv tom̃ial kəsan, garu len nəhai bətbətah hum nəvat
emeralt.[d] 4 Nəhai bətbətah tovi 24 ludar visi, ale nəvanuan totibau loto-
vi 24 lobətah len gail. Nəvanuan galenan lovi hav̆ut lotoil a m̃o lotosun
nahurabat topəhw, mai len nəkadulito lukad nəkraun nagol hum sekiŋ.
5 Ale nəkabil ikabil mai naƀiliurur ekurut len naƀiltihai bətbətah rivuh.
Ikad nam̃ial tomə̃levru lotopaŋ wunwun a m̃o len naƀiltihai bətbətah
enan. Nam̃ial galenan lovi aNunun aGot tomə̃levru.[e] 6 A m̃o len naƀiltihai
bətbətah ehum tokad naƀiltimetduŋduŋ hən nakəlas tobilbil masil hum
nəvat kristal.[f]
Dar vis naƀiltihai bətbətah len nətarhət tovat han, ikad natit tovat loto-
maur, lotobaŋ mətalito a m̃o mai a tahw.
7 Natit nametəkav tomaur esum̃an nalion, na-vəha-ru-an hən natit
lotomaur esum̃an natuhƀuluk, na-vəha-tor-an hən natit lotomaur nəhon
esum̃an nəhon nəvanuan, ale na-vəha-vat-an hən natit lotomaur esum̃an
naikel tomə̃lah.[g] 8 Natgalen ṽisusua lukad nəhabə̃lalito tomə̃levtes lotobaŋ
mətalito a məhat mai pipite. Ləsəŋavŋav, be len nalennəyal mai nalenma-
riug luke,

“Gai tovi Got kitin, gai tovi Got kitin, gai tovi Got kitin,
Nasuƀ aGot aƀiltidaŋan,
ategaii tovi gai ta sutuai tia, tovi gai gagai,
mai tovi gai ƀegəm sal.”[h]

9 Nəboŋ natit tovat lotomaur lotosal suh nəyalyalan sitenan tobətah len
naƀiltihai bətbətah, nəboŋ lotoputsan nahəsan, nəboŋ lotosipa vi təban
gai tomaur vi sutuai vi sutuai, 10 nəvanuan totibau lotovi 24 luteh bat-
hurien ategaii tobətah len naƀiltihai bətbətah, ale lulotu hən ategaii
tomaur vi sutuai vi sutuai. Loriŋ nəkraun nagol salito a m̃o len naƀiltihai
bətbətah, luke,

11 “O Nasuƀ, aGot sinamito! Inor hən gəƀikad nə-sal-suhi-an hən
nəyalyalan sam̃.
Inor hən gəƀikad na-putsan-nahəsam̃-an mai naƀiltidaŋan.
Husur gaiug goum hən natit p̃isi,

---

[d] **4.3** Hən naves 2-3, ris Eze 1.26-28, 10.1. *Jaspa:* evi nəvat sua gəsaləboi gəƀekəta tur lan, nətau han tomial o tokəsan o toyaŋyaŋ; *karnelian:* evi nəvat tobisibis; *emeralt:* evi nəvat tokəsan be tomasil. KelV 21.19–20. [e] **4.5** Exo 19.16; Eze 1.13; Zec 4.2 [f] **4.6** *Nəvat kristal* evi nəvat tomasil hum nakəlas səkad nətau ideh. [g] **4.7** Hən naves 6-7, ris Eze 1.5-10, 22, 10.14. *Naikel* evi nəman naməsav totibau tohum nəbal be totibau səhori. [h] **4.8** Eze 1.18, 10.12; Isa 6.2-3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ale bathut nalənonian sam̃, goum hən gail, gugol losuh, lukad
nəmauran."

Navuhean hən naloƀulat

5 1 Beti len navəlan nəmatu sitegaii tobətah len naƀiltihai bətbətah,
noris naloƀulat tokad natosian len nətarhət toru lotobul həni, burut
gati vəha-məlevru.[i] 2 Ale noris aŋel todaŋ tokai len nadoldol towal habat
ke, "Len nəhon aGot, ase inor hən ƀekin kotov nabuburutan, hən ƀevuh
naloƀulat eg tobul?" 3 Avil səkad avan ideh len nəmav, o len navile a pan,
o buthəvile a pan toləboi ƀevuh naloƀulat tobul o hən ƀeṽuruŋi.[j]
4 Beti nutaŋ habat, husur ləsaləboi ləƀisaƀ avan ideh tonor hən ƀevuh
naloƀulat tobul ale hən ƀeṽuruŋi. 5 Be len nəvanuan totibau lotovi 24
lotovi haṽut lotoil a m̃o, sua ikel mai ginau ke, "Sagitaŋ! Geris, sua len
nəpasusan siTevit, Nalion len nahəmar seJutah, gai ewin səhor p̃isi
aenemi san gail. Gai eləboi ƀekin kotov nabuburutan təmələvru, ale hən
ƀevuh naloƀulat tobul."[k]
6 Ale noris natuhsipsip tohum nəvanuan gail lotogol tomat, avil eil
rivuh len naut tokad naƀiltihai bətbətah mai natit tovat lotomaur, eil
rivuh len nəvanuan totibau lotovi 24. Natuhsipsip enan ikad nəbal-
bal təmələvru mai namətan təmələvru lotovi Nunun aGot təmələvru,
gai tosəvat galit vi lan navile a pan kavkav.[l] 7 Ale aTuhsipsip egəm,
ilav naloƀulat tobul dan navəlan nəmatu sitenan tobətah len naƀiltihai
bətbətah. 8 Nəboŋ tolav naloƀulat tobul, natit tovat lotomaur mai nəva-
nuan totibau lotovi 24 luteh bathurien aTuhsipsip. Galit p̃isi lukad navus
beltaŋ ṽisusua, ale lotəgau nasiloh nagol lotopul hən nəhai pəhas nəƀon
tosusau tovi na-sor-tuṽ-an silat siGot.[m] 9 Lokəkai hən nəƀe veveu ke,[n]

"Gaiug gunor hən gəƀilav naloƀulat tobul
ale kin kotov nabuburutan gail hən gəƀevuhe.
Nəvanuan gail lugol gumat,
be len nəda hən nəmatan sam̃,
goṽur nəvanuan gail hən ləƀevi siGot,[o]
goṽur galit dan nahəmar p̃isi, nasoruan p̃isi,
nabi tiltile p̃isi mai naluṽoh hən nəvanuan gail p̃isi.
10 Ale gugol logəm vi hai tutumav gail təban aGot,
nəvanuan gail lototoh pipihabəlan.[p]
Dereh leil a m̃o hən nəvanuan gail len navile a pan."

---

[i] **5.1** Eze 2.9-10; Isa 29.11. Nəboŋ lotobul hən naloƀulat, loburut gat nagilen hən nəwaks, ale nəboŋ nəwaks tomədmədau sal lup̃os gat nənahənah hən avan sua lan tokele ke naloƀulat enan evi esan, mai avan tile saləboi ƀevuhe. [j] **5.3** Flp 2.10 [k] **5.5** Gen 49.9; Isa 11.1, 10 [l] **5.6** Isa 53.7; Zec 4.10 [m] **5.8** Psa 141.2 [n] **5.9** Psa 33.3, 98.1; Isa 42.10 [o] **5.9** Kol 1.20 [p] **5.10** Exo 19.6; KelV 1.6

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11 Beti nokəta tətas, ale nosəsəloŋ hən nadolon aŋel gail tosoƀur masuṽ
notodədas nəƀeṽuruŋ gail.[q] Aŋel gail mai natit lotomaur mai nəvanuan
totibau gail ludar vis naƀiltihai bətbətah. 12 Len naƀiltidoldol luke,
"ATuhsipsip, nəvanuan gail lotogol tomat, inor len nəhon aGot
hən ƀikad naƀiltidaŋan, ƀepul hən natite, ƀikad namitisau hən
nəmauran tonor mai na-ləboi-buni-an hən ƀigol natite.
Inor hən natit p̃isi ləƀeputsan nahəsan. Inor hən ƀikad nəyalyalan
hən nəbathumənas mai na-sor-sal-suhi-an."
13 Beti nosəsəloŋ hən natit p̃isi lotosuh len nəmav mai len navile a pan
mai buthəvile a pan mai len tas, natit p̃isi luke,
"Datisal suh atenan tobətah len naƀiltihai bətbətah mai aTuhsipsip,
dateputsan nahəsalaru,
nəyalyalan hən nəbathumənas mai nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an,
lipat len gəlaru vi sutuai vi sutuai!"
14 Natit tovat lotomaur luke, "Ganan," ale nəvanuan totibau lotovi haṽut
lotoil a m̃o, luteh len tan, kəta vi pan, lulotu.

Nabuburutan tomələvtes

6 1 Nəboŋ notokəta, noris aTuhsipsip tokad naloƀulat tobul, ekin kotov
nabuburutan metəkav len nabuburutan tomələvru lotoburut gat naloƀulat
tobul.[r] Ale nosəsəloŋ hən esua len natit tovat lotomaur tosor len nadolon tohum
naƀiliurur toke, "Gəmai!" 2 Nokəta, ale noris nahos topəhapəhw togəmai. Atesua
tosah lan etəgau navus mai nəwei han. Ikad nəkraun nagol aGot tolav maii hən
tosuni, ale hum nəvanuan towin səhor naenemi san gail len nəƀalan tosoƀur,
igam van hən ƀewin səhor p̃is naenemi san gail.
3 Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-ru-an, nosəsəloŋ
hən na-vəha-ru-an len natit tovat lotomaur toke, "Gəmai!" 4 Nahos togon
egəmai, nahos tobisibis. Atesua tosah lan, aGot ilav naƀiltiƀu nəƀalan
maii, hən ƀikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an, hən ƀilav kuv natəm̃at dan
navile a pan, hən nəvanuan gail ləƀimat len nəƀalƀalan mai galit gabag.
5 Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-tor-an, nosəsəloŋ hən
na-vəha-tor-an len natit tovat lotomaur toke, "Gəmai!" Ale nokəta, noris nahos
mermer togəmai, ale atesua tosah lan, len navəlan etəgau nasəkel tonənoṽ hən
naməlasan.[s] 6 Ale nosəsəloŋ hən nəwalan hum nadoldol togəm len natit tovat loto-
maur toke, "Nəvat hən nalita tosua hən nawit dereh tevi natenarius tesua, nəvat
hən nalita totor hən nəpali dereh tep̃itp̃itoṽ.[t] Ale sagemədas naoil mai nəwain!"

---

[q] **5.11** Dan 7.10 [r] **6.1** KelV 5.1 [s] **6.5** Hən naves 2-5, ris Zec 1.8, 6.1–8. Len nasəkel, nəvanuan enənoṽ hən naməlasan nametəlai gai toləboii mai naməlasan hən natit gai saləboi, hən ƀeləboi naməlasan han. [t] **6.6** *Natenarius* evi nəvat nap̃urp̃uran hən nauman hən nəmariboŋ tosua. *Nəpali* ehum nawit be nabus han isa səhor nawit. Husur enan nəvat han ekəkereh ŋai. Nawit mai nəpali lovi hanian seJu gail, be len naut egai nəvanuan lupar hanian ale nəvat hən nawit mai nəpali etibau masuṽ.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7 Beti aTuhsipsip ekin kotov nabuburutan na-vəha-vat-an, nosəsəloŋ hən
na-vəha-vat-an len natit tovat lotomaur toke, "Gəmai!" 8 Ale nokəta, noris
nahos togəmai, nətau han tokəsan wavwav. Atesua tosah lan, nahəsan
aMatan, ale Naut Nəmatan ehusuri, itah maii. AGot ilav nədaŋan mai
gəlaru hən arb̃igol b̃esua b̃imat dan tovat len nəvanuan p̃isi len navile a
pan. Ilav nədaŋan mai gəlaru hən arb̃igol nəmatan len nəb̃alan o nə-par-
hanian-an o naməsahan tiltile o narivatəvat nalilihai.[u]
9 Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-rim-an, pipit
nəmel tutumavan, noris nəlon alat lotomat sil nasoruan siGot. Nəvanuan
gail lugol alaten lumat sil na-kel-uri-an tovoi lotodaŋ hən ləb̃ikel koti.
10 Lukai habat van hən Nasub̃. Luke, "Masta gaiug gotovi Got kitin! Gitoh
tebəlav mabe vir gəb̃enənoṽ hən nəvanuan lotosuh len navile a pan mai
nəbathut nakitinan hən ləb̃ipanis sil nəsa lotogole hən ginamito? Gigol
nasisilan hən galito husur nəda hinamit mai nəmatan sinamit ŋais?"
11 Beti aGot ilav nahurabat pəhapəhw mai galit p̃isi. Ale ikel mai galit ke
liŋavŋav kəkereh vir naslev siYesu gail sum̃an galito, mai awawa salit len
nadəlomian b̃isob̃ur ləb̃imat. Bathut nəvanuan lotomətahun aGot dereh
ligol alatenan limat sil nadəlomian lotokade len aYesu van vəbar na-
p̃uruŋ-gati-an b̃ihau hən alat ləb̃imat.
12 Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-məlevtes-an,
noris nab̃iltidu todu. Noris namityal togəm mermer hum nahurabat har-
haro, ale noris nahəbati kavkav togəm bisibis hum nəda. 13 Beti nam̃eso
gail len nəmav luteh len tan, hum naṽit nəhai lotoveu lotorus len nəlan
paru. 14 Ale nəmav ebul vi tut hum nalob̃ulat lotobul həni, ale naṽehuh
mai naholoul p̃isi lorus dan namilelito.[v] 15 Beti nakiŋ sinavile a pan gail,
nəvanuan totibau gail, nab̃iltisoltia lotoil a m̃o hən nasoltia tosob̃ur, alat
lotopul hən natite, nəvanuan bəbau gail, naslev gail mai alat ləsavi slev,
galit p̃isi lososuah len nab̃urhuvat gail mai napipivat hən naṽehuh gail.
16 Ale lukai van hən naṽehuh mai nəvat gail ke, "Mititeh len ginamito,
susuan ginamit dan nəhon atenan tobətah len nab̃iltihai bətbətah. Susuan
ginamito dan nəlol paŋpaŋ seTuhsipsip![w] 17 Husur nəboŋ totibau hən nəlol
paŋpaŋ səlaru egəm tia, ale as teləboi b̃eil gati?"[x]

Alat a Israel lotovi 144,000

7 1 Beti noris aŋel tovat lotoil, sua len nanot, sua len nais, sua len
nasaut mai sua len nawes. Loil gol nəlan gail hən nəlan asike
b̃eṽuv nətan o nətas o nəhai ideh.[y] 2 Ale noris aŋel togon togəm len naut
namityal tovisi lan, ikad natesua hum nəstam hən b̃ip̃os gat nabuburutan

---

[u] **6.8** Eze 14.21. Naməsahan tiltile eləboi b̃evi *navilesir.* [v] **6.14** Hən naves 12-14, Isa 13.10-13, 34.4; Eze 32.7-8; Amo 8.9; Jol 2.10; 2Tim 4.13 [w] **6.16** Hos 10.8; Luk 23.30 [x] **6.17** Jol 2.11; Zep 2.2-3 [y] **7.1** Jer 49.36; Dan 7.2; Zec 6.5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len natite ke siGot nəkadun nəmauran. Ale ikai habat van hən aŋel tovat
galenan, aGot tolav mai galito nədaŋan hən ləƀemədas nətan mai nətas.
3 Ikai ke, “Mititoh bai! Samtemədas nətan o nətas o nəhai gail vəbar
namtƀiõos gat nəstam len nabunəhon naslev siGot sidat gail ƀinoŋ.”[z] 4 Ale
nosəsəloŋ hən naõuruŋan salit aŋel toõos gat nəstam len nabunəholito ke
lovi siGot. Iõos gat nəstam len 144,000 dan nahəmar õisi ta Israel:
5 12,000 dan nahəmar Jutah,
12,000 dan nahəmar Reupen,
12,000 dan nahəmar Kat,
6 12,000 dan nahəmar Aser,
12,000 dan nahəmar Naftali,
12,000 dan nahəmar Manasseh,
7 12,000 dan nahəmar Simeon,
12,000 dan nahəmar Levi,
12,000 dan nahəmar Issakar,
8 12,000 dan nahəmar Sepulun,
12,000 dan nahəmar Josef,
12,000 dan nahəmar Penjamin.

Nə-sal-suhi-an seƀiltiluṽoh

9 Husur natgalenan noris naƀiltiluṽoh, avan ideh edədas ƀeṽuruŋi.
Logəm len naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile õisi, logəm len nahəmar
õisi, logəm len nəvanuan nabi tiltile gail õisi mai nasoruan õisi. Ale loil
a m̃o len naƀiltihai bətbətah mai len nəhon aTuhsipsip. Losun nahura-
bat topəhapəhw ale len navəlalito lutariv nəpashət nadet.[a] 10 Ale len
naƀiltidoldol lukai habat ke, “Nə-lav-kuvi-an dan na-ləŋon-isa-vəsa-an
egəm len aGot sidato tobətah len naƀiltihai bətbətah, mai egəm len
aTuhsipsip!” 11 Ale aŋel gail õisi loil dar vis naƀiltihai bətbətah mai nəva-
nuan totibau gail mai natit tovat lotomaur. Luteh len tan, ƀov kəta vi pan,
a m̃o len naƀiltihai bətbətah hən ləƀilotu hən aGot ke,
12 “Kitin! Na-sor-sal-suhi-an,
nəyalyalan hən nəbathumənas,
namitisau hən nəmauran tonor,
nasipaan, na-putsan-nahəsan-an,
naƀiltidaŋan,
mai na-ləboi-buni-an hən ƀigol natite;
tevi təban aGot sidato vi sutuai vi sutuai.
Ganan!”

---

[z] **7.3** Eze 9.4-6 [a] **7.9** *Nadet* ehum namətu, ebəlav, ikad nəpashəte mai ikad naṽite lotohan-hani. Len naut a Israel loƀilƀil həni hən ləƀeṽusani ke lotowin səhor aenemi salit gail len nəƀalan o hən ƀeṽusan nahəhaṽuran salito.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13 Beti sua len nəvanuan totibau gail eus ginau ke, “Alategai lotosun
nahurabat pəhapəhw gail, lovi ase? Logəm len naut a be?” 14 Ale nusor
vari ke, “Nəsaləboi. Nasuƀ, gaiug goləboi, gikele.”
Beti ikel mai ginau ke, “Lovi alat lotolavutur len nəboŋ hən na-
ƀiltiləŋon-isa-vəsa-an gail. Lokəkas nahurabat salit len nəda heTuhsipsip,
gol lotopəhw yesyes.[b] 15 Imagenan loil a m̃o len naƀiltihai bətbətah
siGot, ale loum san len nalennəyal mai nalenmariug len naim san. Ale
gai tobətah len naƀiltihai bətbətah dereh tikabut gol galito, havhav hən
galito. 16 Asike lumalkəkat, asike lumaduh boŋ ideh am. Asike nəyal esun
masuṽ hən galito, asike napudan ideh ilat karkar hən galito. 17 Husur
aTuhsipsip toil rivuh len naut tokad naƀiltihai bətbətah dereh tekətkəta
təban galit hum tovi vanuan nasipsip salito. Dereh tesəhar galito vi lan
nabəko gail hən nəwai nəmauran. Ale aGot dereh tigar namətarur gail
p̃isi dan namətalito.”[c]

Nabuburutan na-vəha-məlevru-an

8 1 Nəboŋ aTuhsipsip tokin kotov nabuburutan na-vəha-məlevru-an,
len nəmav naut eƀut len nahudhut nəhaua. 2 Beti noris aŋel loto-
məlevru lotoil len nəhon aGot, ale ilav nətrampet[d] lotoməlevru mai galito.
3 Ale aŋel sual am totəgau nasiloh nagol hən nəhai pəhas tobasw,
egəm il ben nəmel tutumavan.[e] Ale aGot ilav nəhai pəhas isoƀur maii,
hən ƀigol ƀiƀon mai na-sor-tuṽ-an gail silat siGot p̃isi. Ale eviol həni len
nəmel tutumavan lotoum həni hən nagol, nəmel tutumavan enan ipat a
m̃o len naƀiltihai bətbətah. 4 Ale nəbasuhab hən nəhai pəhas toƀon mai
na-sor-tuṽ-an gail silat siGot, evi məhat len nəhon aGot, dan navəlan
aŋel. 5 Beti aŋel enan ilav nadurinen topaŋ dan nəmel tutumavan, igol
epul len nasiloh nagol hən nəhai pəhas, ale ebubulani vi lan navile a pan,
ale naƀiliurur ekurut, ikad nəwalan gail, nəkabil ikabil mai nadu edu.[f]

Nətrampet gail

6 Beti aŋel lotoməlevru lotokad nətrampet lotoməlevru, loutaut hən
ləƀeṽuv gail.[g]
7 Aŋel metəkav eṽuv nətrampet san. Nəais[h] mai nəhab artoƀon mai
nəda, aGot idaŋi vi lan navile a pan. Nahudhut tosua dan totor hən navile
a pan, nəhab ihani. Nəhai tosua dan totor, nəhab ihan tavun gail, mai
naliol kəsan p̃isi.[i]

---

[b] **7.14** Dan 12.1; Mat 24.21; Mak 13.19 [c] **7.17** Len naves 16-17, ris Psa 23.1-2; Isa 25.8, 49.10; Eze 34.23 [d] **8.2** *Nətrampet* ehum nahəmadu o nəbalbal sesipsip o natit tomagenan tovi metəlai gotoṽuv lan hən ƀiwal [e] **8.3** Exo 30.1-3 [f] **8.5** Exo 19.16; Lev 16.12; Eze 10.2 [g] **8.6** 1Tes 4.16 [h] **8.7** *Nəais* evi nəwai todaŋ nəboŋ tosusus buni. [i] **8.7** Exo 9.23-25; Eze 38.22

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8 Beti aŋel na-vəha-ru-an eṽuv nətrampet san, ale natit hum
naƀiltiṽehuh topaŋ, aGot ibar həni len tas. Nahudhut nətas tosua dan
totor egəm vi da. 9 Nahudhut tosua dan totor hən natit p̃isi tomaur len
tas, lumat, mai len nəlanis p̃isi, tosua dan totor lumasig.
10 Beti aŋel na-vəha-tor-an eṽuv nətrampet san. Naƀiltim̃eso topaŋ hum
nam̃ial, iteh dan nəmav vi lan nahudhut tosua dan totor hən nawisel gail
mai nabəko gail.[j] 11 (Ale lokis nam̃eso enan hən Nəhai Tokon.) Nahudhut
tosua dan totor hən nəwai egəm kon, ale nəvanuan isoƀur lumat husur
lotomun nəwai enan tokon.[k]
12 Beti aŋel na-vəha-vat-an eṽuv nətrampet san. Natsua iṽas nahudhut
tosua dan totor hən namityal mai nahəbati mai nam̃eso gail, hən nəmar-
gobut ƀesusuan nahudhut tosua dan totor hən nam̃ialan halito. Nam̃ial
eƀuer len nahudhut tosua dan totor hən nalennəyal mai nalenmariug.[l]
13 Beti nokəta, ale naikel[m] sua toməlah len naməsav, nosəsəloŋ hən
tokai habat ke, "Wee! Namətahwan! Namətahwan! Namətahwan dereh
tibar alat lotosuh len navile a pan, bathut nəsa ƀevisi bogai, nəboŋ aŋel
naməkot lototorləƀeṽuv nətrampet salit gail!"

9 1 Beti aŋel na-vəha-rim-an eṽuv nətrampet san. Noris nam̃eso sua
toteh tia dan nəmav vi lan navile a pan, ale aGot ilav naki hən
naƀur nəpanismen səkad nabutite mai aM̃eso enan. 2 Nəboŋ aM̃eso
tosəŋav hən naƀur enan, ibasw vi məhat dan naƀur hum nəbasuhab hən
naƀiltihab togol nametəlai tovi wai. Ale nəbasuhab togəm len naƀur
ikabut gol namityal mai naməsav.[n] 3 Beti nalokust[o] gail loməlah dan
nəbasuhab vi lan navile a pan, ale aGot ilav nədaŋan hum naskopion
mai gail hən ləƀevin nəvanuan.[p] 4 Ale aGot ikel mai galit ke salemədas
naliol o nəhai o natideh tokəsan, be loləboi ləƀeməda nəvanuan ŋai
ləsəkad nəstam siGot len nabunəholito.[q] 5 Ikel mai galit ke saligol nəva-
nuan gail limat, be loləboi ləƀigol ləƀeləŋon ƀisa vəsa len nahəbati ƀerim.
Na-ləŋon-isa-vəsa-an salit dereh tehum napəŋasan sinəvanuan nəboŋ
naskopion tovini. 6 Len nahəbati torim enan, nəvanuan gail dereh lidoŋ
nəmatan, be asike lusaƀi, leləŋon masuṽ hən nəmatan be dereh tigam
dan galito.[r]
7 Nalokust lohum nahos lotoutaut vir naƀiltiƀalan. Lukad natit hum
nəkraun nagol len nəkadulito ale nəholito esum̃an nəhon nəvanuan.
8 Lukad navurulito hum navurun napəhaṽut toləbləbah, nariṽolito ehum
nariṽon nalion, 9 lukad nametəlai tokabut gol nəmabulito ale nəwalan
hən nəhabəlalito ehum nəwalan hən nahos mai nəkat nəƀalan lotosoƀur

---

[j] **8.10** Isa 14.12 [k] **8.11** Jer 9.15 [l] **8.12** Exo 10.21-23 [m] **8.13** *Naikel* evi nəman naməsav tohum naƀiltibal. [n] **9.2** Gen 19.28 [o] **9.3** *Nalokust* ehun natohtohlomətu, ihanhan natideh tokəsan ale egəm len naƀiltivəshəte tohum nəmarigw. [p] **9.3** Exo 10.12-15; Luk 10.19 [q] **9.4** Eze 9.4; KelV 7.2-3, 8.7 [r] **9.6** Job 3.21; Jer 8.3

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

lotom̃ur vi lan naƀiltiƀalan.[s] 10 Lukad nagilelito lotoləboi ləƀevin nəva-
nuan hum naskopion, ale nagilelito ikad nədaŋan hən ləƀeləboi ləƀigol
nasənahan len nəvanuan gail len nahəbati ƀerim. 11 Lukad nakiŋ toil
a m̃o hən galito, tovi aŋel hən naƀur nəpanismen səkad nabutite. Len
nasoruan seIpru gail nahəsan aApatton, len nasoruan ta Kris nahəsan
aAp̃ollyon.[t]
12 Natit metəkav nəvanuan gail lotomətahw habat lan inoŋ, be geris,
ikad natit teru am arƀegəm sal.

Nətrampet naməlevtesan

13 Beti aŋel na-vəha-məlevtes-an eṽuv nətrampet san. Nosəsəloŋ hən
nadoldol sua togəm len nəbalbal tovat hən nəmel tutumavan nagol toil
len nəhon aGot.[u] 14 Beti nadoldol ikel mai aŋel na-vəha-məlevtes-an
tokad nətrampet ke, "Gisah ruƀat nəhau tobaŋis gat aŋel tovat len naut
hən naƀiltiwisel Eufrates." 15 Ale isah ruƀat aŋel lotovat aGot toutaut hən
galito vir nəhaua, nəmariboŋ, nahəbati mai nasihau enan, hən ləƀigol
ƀesua ƀimat dan totor len nəvanuan p̃isi len navile a pan. 16 Nosəsəloŋ
hən nap̃uruŋan hən nəvanuan nəƀalan salito lotosah len nahos. Lovi eru
vəha-10,000 vəha-10,000; gol lovi 200,000,000 p̃isi. 17 Len na-kəta-risi-an
sagw nahos gail mai alat lotosah len gail lumaiegai: alat lotosah lukad
nametəlai tokabut gol nəmabulito tobisibis hum nəhab, mai toboŋboŋ,
mai toyaŋyaŋ hum nəsalfa.[v] Nahos, nəkadulito ehum nəkadun nalion. Ale
nəhab, nəbasuhab mai nəsalfa evivile dan nəp̃alito. 18 Nahudhut tosua
dan totor hən nəvanuan gail len navile a pan lumat len natit totor gale-
gai: nəhab mai nəbasuhab mai nəsalfa lotovivile dan nəp̃alito. 19 Nədaŋan
hən nahos galenan ipat len nəp̃alito mai nagilelito. Husur nagilelito
lohum nəm̃at lotokad nəkadulito lotoləboi ləƀigol nasənahan.
20 Avil nəvanuan ləsəmat len napəŋasan galenan, galit ləsəpair dan
naṽide sasa salito hən ləƀipair van hən aGot. Ao, lulotu sal hən natəmat
gail mai nəlablab lotoum həni hən nagol, nasilva, nabrons, nəvat mai
nəhai. Nəlablab galenan ləsaləboi ləƀekəta, ləsaləboi ləƀesəsəloŋ, ləsa-
ləboi ləƀiyar be nəvanuan lulotu hən gail sal![w] 21 Nəvanuan gail ləsəpair
dan nəmatan lotogolgole hən nəvanuan, ləsəpair dan na-gol-nabehi-an
salito o naṽide salit hən naitian taṽtaṽor o navənvənahan lotogolgole.

Aŋel mai natuhloƀulat tobul

10 1 Beti noris aŋel togon todaŋ, togəm vi pan len nəmav.
Nəmavkasw ipat gol niben hum nahurabat, nanivaniv ipat len

---

[s] **9.9** Hən naves 7-9, Jol 1.6, 2.4-5 [t] **9.11** Nəhes eru enan, namilelaru ke, *Gai tomədas bun nəvanuan gail.* [u] **9.13** Exo 30.1-3; KelV 8.3 [v] **9.17** *Nəsalfa* evi nəvat toyaŋyaŋ. Goləboi gəƀisaƀi pəpadaŋ hən nəhab a Bu. [w] **9.20** Psa 115.4-7, 135.15-17; Dan 5.4, 23; 1Tim 4.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəkadun, nəhon ehum namityal mai narien gəlaru, ehum artovi hab.
2 Natuhloƀulat tobul esəŋav len navəlan. Eriŋ narien nəmatu len tas mai
narien nəmair len tan. 3 Ale ikai len nadoldol towal habat hum nalion
toṽun. Nəboŋ tokai, nadolon naƀiliurur lotoməlevru luwal, lokurut.
4 Nəboŋ naƀiliurur lotoməlevru lotokurut, noutaut hən nəƀitos gat nəsa
lotokele, be nadoldol len nəmav ike, "Sagikel vəhot natgalenan naƀiliurur
lotoməlevru lotokele, sagitosi."[x]

5 Beti aŋel notoris toil len tas mai len tan, isar hən navəlan nəmatu vi
məhat, vi lan nəmav. 6 Len nahəsan atenan totoh vi sutuai vi sutuai, atenan
toum hən nəmav mai natit p̃isi tosuh lan, navile a pan mai natit p̃isi tosuh lan
mai nətas mai natit p̃isi tosuh lan; len nahəsan atenan, aŋel ita gat na-kel-gati-
an toke, "AGot asike evəlo am! 7 Be nəboŋ aŋel na-vəha-məlevru-an pəpadaŋ
hən ƀeṽuv nətrampet san, na-sor-utaut-an siGot tosusuah, dereh tisarpoh.
Dereh tevisi hum tokel uri mai nəvanuan nauman san, ahai kelkel ur gail."[y]

8 Ale nadoldol len nəmav notosəsəloŋ həni, isor tətas mai ginau, ike, "Givan,
lav naloƀulat tobul, tosəŋav dan navəlan aŋel toil len tas mai len tan."

9 Imaienan, nuvan hən aŋel egaii, nukel maii ke tilav natuhloƀulat mai
ginau. Ale ikel mai ginau ke, "Lavi, hani. Len nəp̃am̃ dereh tihehe hum
nəhani[z] be len natəbaŋ ham̃, dereh tikon!" 10 Ŋa nulav natuhloƀulat dan
navəlan aŋel, nuhani. Len nəp̃agw ihehe hum nəhani, be nəboŋ notohani
tonoŋ, egəm kon len natəbaŋ hagw.[a]

11 Beti lukel mai ginau ke, "Gimaspəhav utaut tətas husur nəsa aGot
tosor utaut həni m̃os nəvanuan nabi tiltile gail, naluṽoh hən nəvanuan
naut tiltile gail, nasoruan gail mai nakiŋ lotosoƀur."

Eru artokel kot aGot

11 1 Beti lulav namita tohum nəhai nəyaran mai ginau. Luke, "Gile
məhat. Gisaƀ səhot nabəlavan hən naim siGot mai nəmel tutumavan,
ale geṽuruŋ alat lotolotu ei.[b] 2 Sagisaƀ səhot nabəlavan hən naholəvat todar
vis naim siGot, husur aGot ilavi tia mai naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile
gail, ale dereh lipal sar naƀiltivile siGot len nahəbati lotovi 42.[c] 3 Ale ginau
dereh nitabtabuh len nəvanuan eru arƀikel kot ginau. Ale dereh aresun nahu-
rabat toharharo[d], arikel ur napisulan sagw len nəmariboŋ tovi 1,260."

---

[x] **10.4** Len nasoruan ta Kris ike, *Burut gat natgalenan naƀiliurur lotoməlevru lotokele, sagitosi.* [y] **10.7** Len nasoruan ta Kris, sake nəvanuan nauman san be ike naslev san gail. Hən naves 5-7, ris Exo 20.11; Deu 32.40; Dan 12.7; Amo 3.7. [z] **10.9** *Nəhani* evi natit tohehe masuṽ topat len naim sesukapak gail. [a] **10.10** Hən naves 8-10, ris Eze 2.8–3.3. Nəboŋ toke *natəbaŋ tokon,* hum ma tohum nabəhaṽun tomaluelu. [b] **11.1** Eze 40.3; Zec 2.1-2
[c] **11.2** Luk 21.24 [d] **11.3** *Nahurabat toharharo* ehum nəbak namətu, luvai hən nasivurhət nənani. Nəboŋ alat a Israel o naJu gail lotosuni, eṽusan nalolosaan salito husur nəmatan o naƀiltisaan. Nəboŋ ahai kelkel ur tosuni, ikel mai nəvanuan gail ke limaspair dan nəsaan salito van hən aGot. Asike ləƀigole, dereh limasig o natsua tosa masuṽ tegəm len galito.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4 Nəvanuan eru enan arovi nəhai oliv eru, mai nametəlai nam̃ial eru
artoil. Gəlaru aroil len nəhon Nasuƀ, aMasta hən navile a pan.[e] 5 Avan
ideh ƀike ƀemədas gəlaru, dereh nəhab tilavurvur dan nabuŋolaru, tihan
puŋpuŋ aenemi səlaru gail. Avan ideh toke ƀemədas gəlaru, timasmat
magenan. 6 Gəlaru arukad nədaŋan hən arƀekəkol gat nəmav, hən naus
asike ƀeus nəboŋ arƀikelkel ur napisulan siGot. Arukad nədaŋan hən
arƀigol nəwai mai nətas gail legəm vi da, arukad nədaŋan hən arƀiṽas
vəha-soƀsoƀur hən navile a pan hən naməsahan tiltile husur nalənonian
səlaru.[f]
7 Nəboŋ na-kel-koti-an səlaru tohav, narivatəvat katkat togəm vi məhat
dan naƀur nəpanismen səkad nabutite, dereh tiƀal mai gəlaru, tewin səhor
gəlaru, ale tigol arimat.[g] 8 Ale nibelaru aripat metp̃isal len naƀiltivile,
lotokisi hən naut a Sotom o Ijip len nasoruan kəta. A m̃o, lup̃os gat Nasuƀ,
aMasta səlaru len nəhai balbal len naut enan.[h] 9 Ale len nəmariboŋ totor
mai nətarhəmityal len nəmariboŋ tosual am, galevis len nəvanuan nabi
tiltile, len nahəmar gail, nasoruan gail mai naluṽoh hən nəvanuan naut
tiltile gail, dereh leris naƀirimat həlaru, husur ləsədam̃ hən avan ideh ƀita-
vun gəlaru. 10 Ale alat navile a pan dereh lehəhaṽur hən nəmatan səlaru.
Len nakemkeman salito, dereh lesəvat naviolan gail van hən galit gabag,
husur ahai kelkel ur eru enan artogol lotoləŋon tosa vəsa, arumat. 11 Be
nəboŋ nəmariboŋ totor mai nətarhəmityal len nəmariboŋ tosual am loto-
noŋ, aGot esuŋavŋav hən nəmauran vi lan gəlaru, ale arule məhat, aroil
hən narielaru. Galit p̃isi lotoris gəlaru lomətahw, lom̃inm̃inikot.[i] 12 Ale
arosəsəloŋ hən nadoldol togəm len nəmav, towal habat, tokel mai gəla-
ru ke, "Məregəm məhat gegai!" Ale nəboŋ artovi məhat vi lan nəmav len
nəmavkasw, aenemi səlar gail lokəta ris gəlaru.[j] 13 Len namityal enan ŋai,
naƀiltidu edu, ale len naƀiltivile, nahudhut tosua dan tosəŋavur imasir-
sir. Nəvanuan lotovi 7,000 lumat len nadu enan, ale galit p̃isi lotomaur sal
lomətahw, ale lusal suh nəyalyalan siGot len nəmav.
14 Natit na-vəha-ru-an nəvanuan gail lotomətahw habat lan inoŋ, be
geris, ikad natit na-vəha-tor-an am ƀegəm sal.

Nətrampet naməlevruan

15 Beti aŋel na-vəha-məlevru-an eṽuv nətrampet san. Ale nadoldol
lotowal habat logəm len nəmav, luke, "Gagai van, navile a pan ipat len
navəlan aMasta sidato mai aKristo san, ale dereh teil a m̃o həni hum akiŋ
vi sutuai vi sutuai!"[k] 16 Nəvanuan totibau lotovi 24 lotobətah len nəhai

---

[e] **11.4** Zec 4.3, 11-14 [f] **11.6** 1Ki 17.1; Exo 7.17-19; 1Sam 4.8. Len naut egai, nəboŋ toke *naməsahan tiltile,* namilen eləboi ƀevi navilesir. [g] **11.7** Dan 7.3, 7, 21; KelV 13.5-7, 17-18 [h] **11.8** Isa 1.9-10; *Sotom:* Gen 18-19. [i] **11.11** Eze 37.5, 10 [j] **11.12** 2Ki 2.11 [k] **11.15** Exo 15.18; Dan 2.44, 7.14, 27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bətbətah salito len nəhon aGot, luteh, ƀov kəta vi pan, lulotu hən aGot.
17 Luke,
"Namtosipa vi təban gaiug Nasuƀ aGot, aƀiltidaŋan,
gotowol hən nəboŋ ta daməŋai mai nəboŋ ta sutuai.
Namtosipa husur gulav namilem̃ hən nədaŋan sam̃ totibau,
gotuƀat il a m̃o hum akiŋ.
18 Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile, nəlolit ipaŋpaŋ,
avil nəlol paŋpaŋ sam̃ egəmai,
hən gəƀenənoṽ hən alat lotomat mai nanoran sam̃.
Evi nəboŋ hən gəƀilav nakonp̃urp̃uran mai naslev sam̃ lotovi hai
kelkel ur gail,
mai nəvanuan sam̃ gail,
galit p̃isi lotomətahw len nəyalyalan hən nahəsam̃,
nəvanuan naut kəmas mai nəvanuan totibau.
Evi nəboŋ hən gəƀigol nəmasigan van hən alat lotomədas nəvanuan
navile a pan hən ləƀimasig."[l]
19 Beti naim siGot len nəmav esəŋav, ale len naim san noris nabokis hən na-kel-gati-an san, na-kel-gati-an aGot tota gati.[m] Ale nəkabil ikabil, ikad nəwalan gail, naƀiliurur ekurut, nadu edu, ale nəais erus vi pan hum naus.

Napəhaṽut mai nətrakon

12 1 Beti noris naƀiltitite tovisi len nəmav. Ikad napəhaṽut sua tosun namityal hum nahurabat. Nahəbati ipat pipirien ale len nəkadun ikad nəkraun hən nam̃eso tovi 12. 2 Etian. Ale nəboŋ toləŋon nabəhaṽun, itaŋ, ikai len nəpasusan topəŋas vəsa habat.
3 Beti noris navisian sual am len nəmav. Ikad naƀiltitrakon tobisibis tokad nəkadun tomələvru mai nəbalbal tosəŋavur. Len nəkadun tomələvru ikad nəkraun lotomələvru.[n] 4 Nagilen eliv kuv tosua dan totor hən nam̃eso gail, ale ibar hən gail vi lan navile a pan. Eil təban napəhaṽut enan topasus, hən ƀihan kavkav hən anatun nəboŋ ƀevisi.[o] 5 Ale aliten ipas anatun, aulum̃an ƀeil a m̃o hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail hən nəbatw nametəlai sekiŋ. Aŋel isaƀul anatun, ipati vi məhat van hən aGot, vi lan naƀiltihai bətbətah san.[p] 6 Napəhaṽut enan igam yav van hən naut masmas toƀəƀesw, naut aGot toutaut həni m̃osi, hən ƀekətkəta təban len nəmariboŋ tovi 1,260 ei.
7 Beti ikad naƀiltiƀalan len nəmav. AMikael mai aŋel san gail lua ƀal mai nətrakon, ale nətrakon mai aŋel san gail luƀal təlmam.[q] 8 Avil nətrakon sədaŋ.

---

[l] **11.18** Psa 2.1, 5, 110.5, 115.12-13 [m] **11.19** Ipru 9.4; Exo 25.10-22; KelV 8.5, 16.8, 21
[n] **12.3** Dan 7.7 [o] **12.4** Dan 8.10 [p] **12.5** Isa 66.7; Psa 2.9 [q] **12.7** Dan 10.13, 21, 12.1; Jut 9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Gai sawin len nəƀalan enan, gol gai mai aŋel san gail ləsəkad naut ideh am
len nəmav. 9 Ale naƀiltitrakon egaii, nəm̃at ta sutuai, gai lotokisi hən natəmat
mai aSetan, togəras alat navile a pan kavkav, aMikael galito lubar həni vi pan
vi lan navile a pan, gai mai aŋel san gail.[r]
10 Beti nosəsəloŋ hən nadoldol towal habat len nəmav toke,
"Gagai egəmai! Nə-lav-kuvi-an dan nəsaan,
nədaŋan, natohan pipihabəlan aGot,
mai nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an seKristo san, egəmai!
AGot ilav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan.
Eṽusan nədaŋan san hum akiŋ sidato.
Gagai aKristo san eṽusan nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an san.
Husur aSetan tokel ke awawa nadəlomian sidat gail lotosa,
atenan tokel ke lotosa len nəhon aGot len nalennəyal mai nalenmariug,
lubar hən atenan vi pan![s]
11 Len nəda heTuhsipsip mai len na-sor-ləboii-an salito, nakitinan lotokele,
lowin səhori tia!
Ləsatəgau gat nəmauran salito,
be loutaut hən ləƀimat, ləsamətahw len nəmatan.
12 Imagenan mitikemkem, gamit məttotoh len nəmav!
Mətehəhaṽur!
Be naƀiltimətahwan dereh tegəm len navile a pan mai nətas,
husur natəmat evi pan van hən gamito len naƀiltilol paŋpaŋ,
bathut eləboii ke namityal togam gole."
13 Nəboŋ nətrakon tonau səhoti ke lotobar həni vi lan navile a pan, ehut
napəhaṽut topas natətai ulum̃an. 14 Be aGot igol alitenan ikad nəhabəlan
eru hum naƀiltiikel, hən ƀeləboi ƀeməlah vi lan naut masmas toƀəƀesw,
naut aGot toutaut həni m̃osi, hən ƀekətkəta təban ei a tut dan nəm̃at
tovi trakon len nasihau totor mai nahudhusihau.[t] 15 Beti nəm̃at eru hən
nəwai, isav dan nabuŋon hum nawisel, hən ƀisel husur napəhaṽut hən
ƀelivi van. 16 Be navile a pan evi tarhət selitenan, esəŋav hən nabuŋon,
edəlom nawisel tosav dan nabuŋon nətrakon hən ƀimasur len tan. 17 Ale
nəlon nətrakon epəŋas napəhaṽut, ale ivan hən ƀigol naƀiltiƀalan mai
nəpasusan san gail am, alat lotogolgol nəsa aGot tokel buni, lotodaŋ len
nakitinan aYesu tokel vəhoti. 18 Ale nətrakon eil len nabion bitas.

Narivatəvat katkat eru

13 1 Beti noris narivatəvat katkat tovisi dan nətas. Ikad nəbalbal
esəŋavur mai nəkadun eməlevru ale ikad nəkraun tosəŋavur

---

[r] **12.9** Gen 3.1; Luk 10.18 [s] **12.10** Job 1.9-11; Zec 3.1-2 [t] **12.14** Dan 7.25, 12.7. *Naikel* evi nəman naməsav tohum nəbal be totibau səhori. Len nasoruan ta Kris sake nasihau totor mai nahudhusihau, be ike mityal, mityal gail mai nahudhumityal, p̃itoṽ hən Dan 7.25.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

len nəbalbal gail. Len nəkadun gail ikad nəhes lotosəvar aGot, mədas
nahəsan. 2 Narivatəvat katkat notorisi ehum nalepat be nalohrien lohum
nalohrien nabea ale nabuŋon ehum nabuŋon nalion. Ale nətrakon ilav
nədaŋan, mai naƀiltihai bətbətah hum sekiŋ, mai nədaŋan hən na-il-
a-m̃o-an san maii.[u] 3 Noris narivatəvat katkat enan, nəkadun sua ikad
nasənahan togol nəmatan, be nasənahan enan togol nəmatan imav, imaur
təlmam. Navile a pan lumaŋmaŋ lan, ale lohusur narivatəvat katkat
enan. 4 Ale lulotu hən nətrakon husur tolav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an
mai narivatəvat katkat, ale lulotu hən narivatəvat katkat am, luke, "Ase
esum̃an narivatəvat katkat egaii? Ase eləboi ƀigol naƀiltiƀalan maii?"
5 AGot idam̃ hən narivatəvat katkat ƀisor, ale ipatpat gai məhat len
nasoran san, esəvar aGot, mədas nahəsan. Ale aGot idam̃ hən ƀikad
nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an hən ƀigol natideh tolənoni len nahəbati tovi
42. 6 Ale esəŋav hən nabuŋon, esəvar aGot. Isor mədas nahəsan, ale isor
mədas naut aGot totohtoh lan tovi alat lototoh len nəmav. 7 AGot idam̃
hən ƀigol naƀiltiƀalan mai alat siGot, ale ewin səhor galito. Ale aGot
idam̃ hən ƀeil a m̃o hən nəvanuan len nahəmar gail, nəvanuan nabi
tiltile gail, nasoruan gail mai naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.[v]
8 Nəvanuan gail p̃isi lotosuh len navile a pan dereh lilotu həni. Wake alat
aGot totos gat nahəsalito len naloƀulat hən nəmauran a tahw hən toum
hən navile a pan, galito asike lulotu həni.[w] Naloƀulat enan evi naloƀulat
seTuhsipsip nəvanuan gail lotogol tomat.
9 Gəƀikad nədariŋam̃, gesəsəloŋ! 10 Avan ideh aGot toriŋi hən galit
ləƀibaŋisi ale səhari van, avan enan dereh libaŋisi ale səhari van.
Avan ideh aGot toriŋi hən ƀimat len naƀiltiƀu nəƀalan, dereh timat len
naƀiltiƀu nəƀalan. Imagenan, nəvanuan siGot limaskad nə-daŋ-ƀuri-an,
limasdaŋ len nadəlomian salito.[x]
11 Beti noris narivatəvat katkat togon totəvah tur len tan. Ikad nəbal-
bal eru hum nəbalbal sesipsip ulum̃an, ale isorsor hum nətrakon. 12 Len
nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an sinarivatəvat katkat metəkav, igol navile a
pan mai nəvanuan p̃isi lotosuh lan lulotu hən narivatəvat katkat metə-
kav enan tokad nasənahan hən nəmatan tomav. 13 Narivatəvat katkat hən
nətan igol naƀiltimerikel gail, igol nəhab topaŋ len nəmav vi pan bar
navile a pan len nəhon nəvanuan gail. 14 Len namerikel gail narivatəvat
katkat metəkav todam̃ hən narivatəvat katkat hən nətan ƀigole len nəhon,
egəras alat lotosuh len navile a pan. Ikel buni mai galit ke ligol nəlablab
hən narivatəvat katkat tokad nasənahan hən naƀiltiƀu nəƀalan tomaur
təlmam. 15 Ale aGot idam̃ hən narivatəvat katkat hən nətan ƀilav nasu-

---

[u] **13.2** Hən naves 1-2, ris Dan 7.4–6. *Nalepat* evi naƀiltip̃us togəgəris. *Nabea* evi nari-
vatəvat katkat tobəlav səhor nəvanuan. [v] **13.7** Hən naves 5-7, ris Dan 7.8, 21, 25, 11.36
[w] **13.8** Psa 69.28; KelV 3.5 [x] **13.10** Jer 15.2; 43.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ŋavŋavan mai nəlablab hən narivatəvat katkat metəkav hən ƀisor. Ale nəlablab ikel buni ke alat asike ləƀilotu həni limasmat. 16 Igol ke nəvanuan gail p̃isi, naut kəmas lotokəkereh o lototibau, naut kəmas lotopar tite o lotopul hən natite, naut kəmas lotovi slev o ləsavi slev, limaskad nəmak sua len navəlalito o len nabunəholito. 17 Ale avan ideh topar mak saləboi ƀigol naṽurian o na-p̃ur-həni-an. Ƀike ƀeṽur natideh o p̃ur həni, timaskad nəmak tovi nahəsan narivatəvat katkat o nap̃uruŋan han.

18 Len naut egai ivoi hən datƀikad namitisau. Avan ideh tokad nəkadun, tisaƀ səhot namilen nap̃uruŋan hən narivatəvat katkat egaii, husur evi nap̃uruŋan sivan sua. Ale nap̃uruŋan han evi 666.

ATuhsipsip mai nəvanuan san gail

14 1 Beti nokəta, noris aTuhsipsip toil len Naṽehuh Sion. Ikad nəvanuan lotovi 144,000 lototah maii. Len natosian len nabunəholito lukad nahəsan mai nahəsan aTəman.[y] 2 Ale nosəsəloŋ hən nəwalan togəm len nəmav, tohum nətas kudkud topus mai naƀiliurur tokurut habat. Ehum nəwalan nəvanuan lotogole nəboŋ lotoram̃ram̃e ƀonƀon hən navus beltaŋ tosoƀur. 3 Alat lotovi 144,000 lokəkai hən nəƀe veveu a m̃o len naƀiltihai bətbətah, mai len nəhon natit tovat lotomaur, mai nəvanuan totibau lotovi 24. Səkad avan ideh toləboi ləƀekəkai səhot nəƀe enan, be alat lotovi 144,000 aGot toṽur galit dan nəvanuan p̃isi len navile a pan, galit ŋai lokəkai səhoti.

4 Lotəgau gat naveveuan salito, ləsəbar niben apəhaṽut ideh, be lohushusur aTuhsipsip len naut ideh tovi lan. Galit lovi alat aGot toṽur galit dan nəvanuan gail p̃isi hən ləƀevi esan mai seTuhsipsip. Lohum naṽit metəkav hən nəmatuan tovi naviolan vi təban aGot. 5 Naliliboŋan sagəm len nabuŋolit boŋ ideh, səkad natideh tosa len galito avan ideh toləboi ƀikel uri.[z]

Aŋel itor

6 Beti noris aŋel togon toməlah len naməsav. Ikad na-kel-uri-an tovoi topat vi sutuai hən ƀikel uri mai alat lotosuh len navile a pan: naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile p̃isi, nəvanuan len nahəmar p̃isi, nasoruan p̃isi mai nabi tiltile gail p̃isi. 7 Ale ikai habat ke, “Mətemətahw len aGot! Sal suh nəyalyalan san, bathut namityal hən ƀepəpehun navoian dan nəsaan egəm pəpadaŋ. Mitilotu hən atenan togol nəmav, nətan, nətas mai nabəko gail p̃isi.”[a]

8 Ale aŋel na-vəha-ru-an ehusur aŋel metəkav, ike, “Imasig! Naut a Papilon toyalyal imasirsir! Igol nəvanuan naut tiltile p̃isi lotərog hən nəwain han tovi naƀiltiləŋonian san hən naitian tosa.”[b]

---

[y] **14.1** Eze 9.4; KelV 7.3 [z] **14.5** Zep 3.13 [a] **14.7** KelV 10.6 [b] **14.8** Isa 21.9; Jer 51.7-8; KelV 18.2

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9 Ale aŋel na-vəha-tor-an ehusur gəlaru, ikai habat ke, “Avan ideh
tolotu hən narivatəvat katkat mai nəlablab han, tokad nəmak san len
nabunəhon o navəlan, 10 dereh gai temun nəwain hən naƀiltilol paŋpaŋ
siGot, nəwain aGot toƀir masmas həni vi lan naƀiliwai hən nəlol paŋpaŋ
san. Ale avan enan dereh teləŋon tisa vəsa habat len nəhab mai nəsalfa
len nəhon aŋel siGot gail mai aTuhsipsip.[c] 11 Nəbasuhab hən na-ləŋon-isa-
vəsa-an silat lotomaienan dereh tikon vi məhat vi sutuai vi sutuai. Asike
lukad nəŋavŋavan len nalennəyal o nalenmariug husur lotolotu hən nari-
vatəvat katkat mai nəlablab han, ale lukad nəmak hən nahəsan.”[d]
12 Imagenan, nəvanuan siGot gail, alat lotogol nəsa tokele, lotodaŋ len
aYesu, limaskad nə-daŋ-ƀuri-an.[e]
13 Beti nosəsəloŋ hən nadoldol len nəmav toke, “Gitos gat nategai
ke: Gagai van, alat lotomat len Nasuƀ, navoian siGot igol lukab həni.”
ANunun aGot ike, “Evoi, lukab habat həni husur dereh liŋavŋav dan
nəmauran salit todaŋ, bathut dereh likad naṽit nagolean salit lotovoi.”

Nəmatuan hən navile a pan

14 Beti noris nəmavukasw sua, ale ikad avan sua tobətah len nəmavu-
kasw tosum̃an anatun nəvanuan.[f] Ikad nəkraun hən nagol len nəkadun,
ale len navəlan etəgau naƀu tohaƀ tokan len nəlon. 15 Beti aŋel togon
evivile len naim siGot. Ikai van hən atenan tobətah len nəmavukasw, ike,
“Gilav naƀu sam̃ tohaƀ, tuƀat tai nəhanian. Nəhanian len navile a pan
imatu, evi namityal hən nəmatuan!”[g] 16 Ŋa atenan tobətah len nəma-
vukasw ita kokotov nəhanian tomatu len navile a pan kavkav, ale isah
tuani.
17 Beti aŋel sual am evivile len naim siGot len nəmav. Gai am etəgau
naƀu tohaƀ tokan.
18 Ale aŋel tile am tokad nədaŋan hən towol hən nəhab, egəm len
nəmel tutumavan. Ikai habat van hən aŋel tokad naƀu tohaƀ, ike, “Gilav
naƀu sam̃ tohaƀ, tuƀat ta kokotov nəhavhət nakrep len navile a pan,
sah tuan gail. Len nəhau nakrep gail naṽit nakrep lumen.” 19 Ŋa aŋel ita
kokotov nəhavhət nakrep gail len navile a pan, ale ebubulan nəhavhət
nakrep gail len naƀiltiƀur lotopal dasdas naṽit nakrep lan. Evi naƀiltiƀur
hən nəlol paŋpaŋ siGot. 20 Ale lupal dasdas nakrep gail len naƀiltiƀur
vivile len naƀiltivile. Ale nəda eriv dan naƀiltiƀur enan, epul vəbar nəka-
dun nahos gail ale isel, nabəlavan han evi nəstatia tovi 1,600.[h]

---

[c] **14.10** Isa 51.17; Gen 19.24; Eze 38.22; Luk 17.29 [d] **14.11** Isa 34.10 [e] **14.12** Egai nəbathusoruan hən naloƀulat egai. Datimasgol husur nəsa aGot tokele, datimasdaŋ len aYesu, datimassusumar, datimasdaŋ ƀur nəmauran sidat todaŋ, naut kəmas datƀimat sil nadəlomian dattokade len aYesu. [f] **14.14** Dan 7.13. Vəha-soƀsoƀur aYesu ekis gai gabag aNatun Nəvanuan. [g] **14.15** Jol 3.13 [h] **14.20** Hən naves 19-20, ris Isa 63.1-6; Lam 1.15. Nabəlavan hən *nəstatia* evi namita tovi 185.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəƀe siMoses mai seTuhsipsip

15 1 Beti len nəmav noris navisian toyalyal notomaŋmaŋ lan. Ikad
aŋel tomələvru lotokad navilesir tomələvru ləƀegəm naməkot.
Lovi navilesir naməkot, husur, len gail, nauman hən nəlol paŋpaŋ siGot
ihav.
2 Ale noris natit hum naƀiltimetduŋduŋ hən nakəlas toƀon mai nəhab.
Ale tarhəmetduŋduŋ ikad nəvanuan galevis lotoil, alat lotowin səhor
narivatəvat katkat mai nəlablab han mai naƀuruŋan hən nahəsan. Lukad
navus beltaŋ aGot tolav gail mai galito, 3 ale lokəkai hən nəƀe siMoses,
naslev siGot, mai nəƀe seTuhsipsip. Luke,

"Nasuƀ aGot gotoyalyal buni,
nəsa gotogole iyalyal, numaŋmaŋ lan.
Govi Kiŋ hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile,
naṽide samm̃ gail lunor hən nanoran mai nakitinan.[i]
4 Nasuƀ, nəvanuan gail p̃isi dereh lemətahw len nəyalyalan samm̃;
dereh leputsan nahəsam̃
husur gaiug govi aGot səƀom̃ gototoh a tut dan nəsaan.
Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile dereh legəm
hən ləƀilotu hən gaiug,
husur nəvanuan gail p̃isi loris nanoran gotogol gail."[j]

Nasiloh eməlevru mai navilesir eməlevru

5 Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, nokəta, noris naim siGot len nəmav,
naim nətap̃olen siGot tolo, esəŋav.[k] 6 Aŋel eməlevru lototəgau navilesir
lotoməlevru lovivile dan naim siGot. Losun nahurabat nalinen toveveu
topəhw yesyes, ale nəhau tutuṽ nagol ibaŋis garu len nəmabulito.[l] 7 Beti
sua len natit tovat lotomaur, ilav mai aŋel lotoməlevru, nasiloh nagol
eməlevru lotopul hən nəlol paŋpaŋ siGot, aGot totoh vi sutuai vi sutuai.
8 Ale naim siGot epul hən nəbasuhab togəm len nəyalyalan hən nəbat-
humənas siGot mai nədaŋan san. Ale avan ideh edədas ƀeƀis len naim
siGot vəbar navilesir tomələvru siaŋel gail ləƀinoŋ.[m]

Nasiloh gail hən nəlol paŋpaŋ siGot

16 1 Beti nosəsəloŋ hən nadoldol len naim siGot, tokai habat, tokel
mai aŋel lotoməlevru ke, "Mitivan, mitidaŋ nasiloh tomələvru
hən nəlol paŋpaŋ siGot len navile a pan."

---

[i] **15.3** Exo 15.1 [j] **15.4** Jer 10.7; Psa 86.9 [k] **15.5** Exo 38.21 [l] **15.6** *Nalinen* evi nəkaliko pəhapəhw tokat udud lotovaii hən natret gail topat len nalut nəflaks. Nəvanuan gail loləmasi husur sagol naut topud hən avan ideh tosun nahurabat lotosode hən nəkaliko enan. [m] **15.8** Exo 19.18, 40.34-35; 1Ki 8.10-11; Isa 6.4

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Ale aŋel na-vəha-sual-an ia daŋ nasiloh san len navile a pan. Ale
nəmanuŋ lotosa lotopəŋas habat lovisi len alat lotokad nəmak sinari-
vatəvat katkat mai alat lotolotu hən nəlablab han.[n]
3 Ale aŋel na-vəha-ru-an idaŋ nasiloh san len tas. Nətas egəm hum
nəda vatuvatw hən naƀirimat ale natit p̃isi lotosuh len tas lumat.
4 Beti aŋel na-vəha-tor-an idaŋ nasiloh san len nawisel mai nabəko
gail, ale logəm vi da.[o] 5 Ale nosəsəloŋ hən aŋel tokad nədaŋan hən towol
hən nətas mai nəwai gail, ike,

"Gaiug gunor buni len nəpanismen galegai gotoriŋ gail,
gaiug gotovi gaiug ta sutuai,
gaiug gotovi gaiug gagai,
gaiug gotovi aGot səƀom̃ gototoh a tut dan nəsaan,
6 husur galit loƀir nəda hinəvanuan sam̃ gail mai hihai kelkel ur
gail,
ale gulav nəda mai galit hən ləƀemuni.
Nəpanismen enan inor hən galito!"

7 Ale nosəsəloŋ hən nəmel tutumavan toke,

"Evoi, Nasuƀ aGot, aƀiltidaŋan,
nə-saƀ-səhoti-an mai nəpanismen sam̃ gail,
lunor hən nanoran mai nakitinan."

8 Beti aŋel na-vəha-vat-an idaŋ nasiloh san len namityal, gol nəhab
hən namityal ilat karkar nəvanuan gail. 9 Napudan en totibau eƀulaŋ
nəvanuan gail. Ale losəvar aGot, sor mədas nahəsan aGot tokad nəda-
ŋan hən na-il-a-m̃o-an hən navilesir galenan. Be lomətahun ləƀipair
dan nəsaan salito hən ləƀisal suh nəyalyalan san.
10 Beti aŋel na-vəha-rim-an idaŋ nasiloh san len naƀiltihai bətbətah
serivatəvat katkat, ale naut tovi kiŋ lan evisivis, nəmargobut ikabut
puŋpuŋi. Napəŋasan salito igol nəvanuan gail ei lukat gat namealito.[p]
11 Ale losəvar aGot hən nəmav husur napəŋasan mai nəmanuŋ salit
gail. Be lomətahun ləƀipair dan nagolean salit gail lotosa hən ləƀipair
van hən aGot.
12 Beti aŋel na-vəha-məlevtes-an idaŋ nasiloh san len naƀiltiwisel
Eufrates. Ale nəwai han imas gorgor, hən naƀisal ƀeutaut m̃os nakiŋ
gail ləƀegəm len naist.[q] 13 Beti noris nanunun tosa totor lotohum navrok
gail. Esua evivile dan nabuŋon nətrakon, esua dan nabuŋon narivatəvat
katkat mai esual am dan nabuŋon ahai kelkel ur gəgəras. 14 Lovi nanu-
nun natəmat gail lotogol namerikel gail. Luvan hən ləƀesəhar ƀonƀon
hən nakiŋ gail hən navile a pan kavkav, van hən naƀiltiƀalan len nəboŋ
totibau siGot aƀiltidaŋan.[r]

---

[n] **16.2** Exo 9.10 [o] **16.4** Exo 7.17-21; Psa 78.44 [p] **16.10** Exo 10.21-22 [q] **16.12** Isa 11.15; KelV 9.14. Len nasoruan ta Kris ike, *lotogəm len naut namityal tovisi lan.* [r] **16.14** 1Tim 4.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15 AYesu ike, “Səsəloŋ! Dereh negəm sum̃an nəvanuan vənvənah.
Navoian tipat len alat lotokəta vir ginau, lotokətkəta gol nahurabat salit
gail hən asike ləb̃iyar b̃urmalmal gol nahurulit b̃isa.”[s]
16 Beti nanunun natəmat galenan losəhar nakiŋ galenan van vab̃onb̃on
len naut lotokisi hən Armaketton len nasoruan seIpru gail.[t]
17 Beti aŋel na-vəha-məlevru-an idaŋ nasiloh san len naməsav. Ale
nadoldol tokai habat egəm len nab̃iltihai bətbətah len naim siGot, ike,
“Ihav tia bolai!” 18 Beti nəkabil ikabil, ikad nəwalan gail, nab̃iliurur
ekurut mai nab̃iltidu edu. Sutuai səkad nadu ideh tomaienan. Edu
habat səhor nadu p̃isi lotodu nəboŋ nəvanuan lototoh len navile a pan.
19 Nab̃iltivile imap̃ul hən nahudhut itor. Navile tiltile gail am sinalůṽoh
hən nəvanuan gail, luteh vəmasirsir. AGot inau təlmam hən naut a
Papilon toyalyal, ale ilav nab̃iliwai hən nəwain hən nab̃iltilol paŋpaŋ san
maii.[u] 20 Naholoul p̃isi loməkaskas, naṽehuh p̃isi lumasig. 21 Nəais eus
habat. Nəais ṽisusua lotoməlas hum nakilo tovi 40 lous len nəmav vi pan,
han nəvanuan gail. Nəvanuan gail losəvar aGot sil navilesir hən nəais,
husur nab̃iltiais enan tous isa vəsa masůṽ.[v]

Napəhaṽut nahəsan tosa vəsa top̃ur hən niben

17 1 Esua len aŋel toməlevru lotokad nasiloh toməlevru isor mai
ginau ike, “Gegəmai. Dereh neṽusan gaiug hən nəpanismen hən
napəhaṽut top̃ur hən niben, nahəsan tosa vəsa, tobətah təban nəwai
tosob̃ur. 2 Nakiŋ gail len navile a pan lugol naitian tosa maii, ale nəva-
nuan lototoh len navile a pan lotərog hən nəwain hən naitian san tosa.”[w]
3 Len nədaŋan seNunun aGot, aŋel enan esəhar ginau vi lan naut mas-
mas tob̃əb̃esw. Noris napəhaṽut sual ei tobətah len narivatəvat katkat
tobisibis habat tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal tosəŋavur. Nəhes
gail lotosəvar aGot, mədas nahəsan, lukabut gol niben. 4 Napəhaṽut
esun nahurabat toboŋboŋ mai tobisibis habat. Epəhas hən gai hən nagol
mai nəvat gəlgəlan, nəvat halit totibau, mai nanesnes gail. Len navəlan
etəgau nab̃iliwai nagol topul hən natit aGot tomətahun bun gail, mai
nab̃iŋb̃iŋalan hən naitian san tosa gail. 5 Len nabunəhon ikad nəhes
namilen tosusuah ke: “Papilon toyalyal, nana silatpəhaṽut lotop̃ur hən
nibelito, mai sinatit hən navile a pan aGot tomətahun bun gail.” 6 Ale
norisi ke alitenan etərog hən nəda hinəvanuan siGot gail mai hilat lotokel
kot aYesu aliten togol galit lotomat.
Nəboŋ notorisi nup̃aŋ, numaŋmaŋ. 7 Ale aŋel eus ginau ke, “Gup̃aŋ hən
nəsa? Dereh nikel mai gaiug hən namilen tosusuah hən napəhaṽut mai
narivatəvat katkat tokad nəkadun toməlevru mai nəbalbal tosəŋavur,

---

[s] **16.15** KelV 3.3 [t] **16.16** Jdg 5.19; 2Ki 23.29-30; Zec 12.11 [u] **16.19** Isa 51.17
[v] **16.21** Exo 9.23-24 [w] **17.2** Hən naves 1-2, ris Isa 23.17; Jer 51.7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aliten tosah lan. 8 Narivatəvat katkat gotorisi, a m̃o ikade, gagai eƀuer.
Dereh tevivile tia bogai dan naƀur nəpanismen səkad nabutite, ale tevi
lan nəhab nəmasigan.[x] Nəvanuan gail p̃isi lotosuh len navile a pan aGot
satos gat nahəsalito len naloƀulat hən nəmauran a tahw hən togol navile
a pan, galit dereh limaŋmaŋ nəboŋ ləƀeris narivatəvat katkat tomaur a
m̃o, toƀuer gagai, ale ƀevisi tətas.[y]

9 "Len naut egai ivoi hən datƀikad nənauan topul hən namitisau hən
nəmauran tonor. Namilen natit gotorisi imaiegai: nəkadun tomə̃levru
lovi naṽehuh tomə̃levru napəhaṽut tobətah len gail. Nəkadun tomə̃lev-
ru lukad namilen sual am. Lovi nakiŋ tomə̃levru. 10 Nakiŋ erim lunoŋ
tia. Sual iṽat nəhes gagai, ale togon sagəm sal. Nəboŋ ƀegəmai, dereh
timastoh kəkereh. 11 Narivatəvat katkat totoh a m̃o, toƀuer gagai, gai evi
kiŋ na-vəha-mə̃levtor-an. A m̃o evi kiŋ sua len lotomə̃levru. Gai tevi lan
nəhab nəmasigan.

12 "Nəbalbal tosəŋavur gotorisi lovi nakiŋ tosəŋavur ləsəkad nədaŋan
hum nakiŋ sal. Be dereh likad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an len nəhaua
ƀesua, hən ləƀeil a m̃o mai narivatəvat katkat hum nakiŋ gail.[z] 13 Galit
p̃isi lutoh m̃os natsua ŋai, ale dereh lilav mai narivatəvat katkat, nədaŋan
salito mai nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an salito. 14 Dereh ligol naƀiltiƀalan
mai aTuhsipsip. Be aTuhsipsip dereh tewin səhor galito husur evi Masta
hən amasta gail p̃isi, evi Kiŋ hən nakiŋ gail p̃isi. Ale alat lototah mai
aTuhsipsip len naƀiltiƀalan, lovi alat gai tokis galito, tolekis hən galito,
galit lotodaŋ lan."

15 Beti aŋel ikel mai ginau ke, "Nəwai tosoƀur gotorisi, napəhaṽut top̃ur
hən niben tobətah təban gail, nəwai galenan, lovi nəvanuan nabi tiltile
gail, naluṽoh gail, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail mai nasoruan
gail. 16 Narivatəvat katkat mai nəbalbal tosəŋavur gotoris gail, dereh
lemətahun bun napəhaṽut top̃ur hən niben. Dereh lemədasi hən ƀitoh
səƀon, ƀimalmal hən nahurabat. Dereh lihan navisoh han, pəŋas niben
hən nəhab ƀihan p̃isi. 17 Husur aGot eriŋ nalə̃ŋonian san len nəlolito hən
ləƀigol p̃isi. Dereh lidam̃ hən ləƀilav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an salito
mai narivatəvat katkat van vəbar nasoruan siGot ləƀisarpoh.

18 "Napəhaṽut enan gotorisi, evi naƀiltivile toyalyal tokad na-il-a-m̃o-an
hən nakiŋ gail hən navile a pan."

Naut a Papilon imasirsir

18 1 Nəboŋ notoris natgalenan tonoŋ, noris aŋel sual am togəm
len nəmav vi pan. Ikad nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an toyalyal, ale
namənas san em̃ias navile a pan vəsa. 2 Len nadoldol totibau ikai habat
ke, "Imasig! Naut a Papilon toyalyal imasirsir! Egəm vi ut a im setəmat

---

[x] **17.8** Dan 7.7; KelV 11.7 [y] **17.8** Psa 69.28; KelV 3.5 [z] **17.12** Dan 7.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gail mai naim nanunun nəmargobut p̃isi lotosuhsuh lan, mai naut
sinəman p̃isi ləsaveveu, mai narivatəvat p̃isi ləsaveveu nəvanuan loto-
mətahun bun gail.[a] 3 Napəhaṽut tovi naut a Papilon imasirsir maienan
husur nəwain todaŋ hən naitian san tosa ekuƀ hən naluṽoh hən nəvanuan
naut tiltile, luteh. Nakiŋ gail hən navile a pan lugol naitian tosa maii. Ale
nəvanuan hən navile a pan lotoṽur natit gail, p̃ur hən gail, logəm pul hən
natite husur alitenan eləŋon masuṽ hən nakontit gail, nəvat halit totibau
səhor nəsa tonor hən nəmauran san."[b]

4 Beti nosəsəloŋ hən nadoldol togon togəm len nəmav toke, "Gamit
məttovi vanuan sagw gail mətevivile dani hən asike mətƀitah mai alite-
nan len nəsaan san. Navilesir gail dereh legəm hən alitenan be salibar
gamito![c] 5 Husur nəsaan san gail, nalul han isahsah vi məhat vəbar
nəmav, ale aGot inau gat nəsaan aliten togolgole tonor hən nəpanismen.[d]
6 Mitigol tesisil həni natit p̃isi togole hən nəvanuan gail, mitigol tesisil
həni vəha-ru hən natit p̃isi togole. Alitenan eutaut hən nəwain hən na-
ləŋon-isa-vəsa-an hən nəvanuan gail lotomuni, mətebir vəha-ru həni len
naƀiliwai han m̃osi. Mitigol temuni hən ƀesisil.[e] 7 Mitilav napəŋasan mai
na-ləŋon-isa-an maii, arep̃itoṽ hən nə-sal-suhi-an mai na-pul-hən-nakon-
tite-an aliten toviol həni mai gai gabag. Husur len nəlon isor patpat gai
məhat ke, 'Ginau aKwin bogai notobətah len naƀiltihai bətbətah sagw!
Nəsavi batunau! Asike nulolosa, asike nutaŋ hum nəbatunau boŋ ideh!'
8 Imagenan, len nəmariboŋ tesua ŋai navilesir gail dereh lesəhoti: nəma-
tan, nalolosaan, nəmalkəkatan tobəlav, mai nəhab ƀihan puŋpuŋi husur
NasuƀaGot, topəpehun navoian dan nəsaan, ikad naƀiltidaŋan.[f]

9 "Beti nakiŋ gail hən navile a pan lotogol naitian tosa maii, lotokatəp̃ol
hən na-pul-hən-nakontite-an san maii, nəboŋ nakiŋ galenan ləƀeris nəba-
suhab hən nəhab tohani, dereh litaŋ, leləŋon tisa husuri.[g] 10 Dereh leil
a tut, lemətahw habat len na-ləŋon-isa-vəsa-an san. Dereh like, 'Wee!
Wee! Aƀiltivile gotoyalyal, Papilon gotovi ƀiltivile hən nədaŋan! Wee, len
nəhaua tosua ŋai nəpanismen sam̃ egəm hən gaiug!'

11 "Ale nəvanuan hən navile a pan lotoṽur natit gail, p̃ur hən gail, dereh
litaŋ, leləŋon tisa sil alitenan husur səkad avan ideh am hən ƀeṽur nəka-
ko salito gail. 12 A m̃o eṽur nagol, nasilva, nəvat gəlgəlan mai nanesnes
gail. Eṽur nəkaliko hən nalinen topəhw buni mai nasilik toməyauyau,
nəkaliko nətau toboŋboŋ mai tobisibis. Eṽur nəhai tiltile gail nəƀolit tosu-
sau. Eṽur natit isoƀur lotoum hən gail hən naƀiltiriṽon naelefant. Eṽur
natit isoƀur lotoum hən gail hən nəhai, nəvat han totibau, mai lotoum

---

[a] **18.2** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad nasoruan egai: *narivatəvat ləsaveveu nəvanuan lotomətahun bun gail.* [b] **18.3** Isa 23.17; Jer 51.7; KelV 14.8 [c] **18.4** Isa 48.20; Jer 50.8, 51.6, 45 [d] **18.5** Gen 18.20-21; Jer 51.9 [e] **18.6** Psa 137.8; Jer 50.29 [f] **18.8** Isa 47.7-9 [g] **18.9** Hən naves 9-10, ris Eze 26.16-17

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hən gail hən nabrons, nametəlai mai nəvat tokab.[h] 13 Eṽur nasinamon,
naluhai gail lotosusau, nəhai pəhas tosusau, namər mai nafraŋkinsens.[i]
Eṽur nəwain mai naoil naoliv, nəflaua mai nawit, naƀuluk mai nasipsip,
nahos mai nəkat. Ale eṽur nəmauran mai niben nəvanuan gail hən ləƀevi
slev. 14 Ale alat lotoṽur natit gail, p̃ur hən gail dereh likel mai alitenan ke,
'Natit gail lotovoi gotoləŋon masuṽ hən gail, luvan dan gaiug. Na-pul-hən-
natite-an mai natit gail lotoyalyal lumasig dan gaiug. Asike gusaƀ gail
am boŋ ideh.' 15 Ale alat lotoṽur natit gail, p̃ur hən gail, galit lotopul hən
natite husur lop̃ur hən gail mai alitenan, dereh leil a tut, lemətahw habat
len na-ləŋon-isa-vəsa-an san. Dereh litaŋ, leləŋon tisa husuri.[j] 16 Dereh
like, 'Wee! Wee! aƀiltivile toyalyal, alitenan tosun nahurabat hən nali-
nen topəhw, nəkaliko toboŋboŋ mai tobisibis! Gai tovəhas gai hən nagol,
nəvat gəlgəlan mai nanesnes gail! 17 Wee! len nəhaua tosua ŋai, natit gail
alitenan topul masuṽ hən gail lumasig p̃arp̃ar.'

"Nəvanuan wolwol hən naƀiltiwag wol gail, alat lotosah len gail mai
nəvanuan gail lotoum len tas, galit dereh leil a tut. 18 Nəboŋ ləƀeris nəba-
suhab hən nəhab tohani, dereh like, 'Eee! naƀiltivile en toyalyal, səkad
ideh am tomaienan.' 19 Dereh litaŋ habat, leləŋon tisa. Ale len na-ləŋon-
isa-an salito dereh lebubulan nəmasiav len nəkadulito. Ale dereh likai
habat ke, 'Wee! Wee! aƀiltivile toyalyal, nəvanuan gail lotokad naƀiltiwag
wol len tas, len natit gail selitenan lotousani, logəm pul hən natite. Wee!
len nəhaua tosua ŋai, natit p̃isi san nəhab ihan puŋpuŋi!' "[k]

20 Ale nadoldol len nəmav ike, "Gamit len nəmav mətehəhaṽur len
nəmasigan selitenan! Nəvanuan siGot gail, ahai pispisul gail mai ahai
kelkel ur gail, mətehəhaṽur! Husur aGot ipansem alitenan sil nəsa togole
hən gamito."[l]

21 Beti aŋel todaŋ habat ipat naƀiltivat, tohum naƀiltivat nəvanuan lotobul
dasdas nawit həni, ale ibar həni len tas. Ike, "Len naṽide tomaiegai, Papilon,
naƀiltivile gotoyalyal, dereh gimasirsir, vəha-sua gimasig, ale avan ideh asike
eris gaiug boŋ ideh am! 22 Nəwalan hən navus beltaŋ, nəvanuan lotokəkai,
naƀuvimal mai nətrampet gail, nəvanuan asike losəsəloŋ həni len gaiug boŋ
ideh am. Asike lusaƀ nəvanuan tokad namitisau hən nauman len gaiug am.
Asike losəsəloŋ hən nəwalan hən naƀiltivat tobul dasdas nawit boŋ ideh am.
23 Nəvanuan asike loris nam̃ial tom̃ial len gaiug boŋ ideh am. Asike losəsəloŋ
hən nadolon naulum̃an mai napəhaṽut len nəlahan səlaru boŋ ideh am. Husur

---

[h] **18.12** *Nabrons* evi nametəlai lotoum həni hən nakopa mai natin. *Nəvat tokab* lokisi hən nəmapol. [i] **18.13** *Nasinamon* evi nahurhuhai sua nəƀon tosusau lotoriŋi len nəhanian hən ləƀigol nabus han ƀivoi. *Nafraŋkinsens* evi nəda hən nəhai tomasmas. Nəvanuan gail lurer hən nəvanuan həni ale evi hudhut nalotuan sivanuan naut galevis. *Namər* am evi nəda hən nəhai lotogol tomasmas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. [j] **18.15** Hən naves 11-15, ris Eze 27.12-13, 22, 31, 36 [k] **18.19** Hən naves 17-19, ris Eze 27.26-34
[l] **18.20** Jer 51.48

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəvanuan sam̃ lotoṽur natit gail, p̃ur hən gail, galit lovi b̃iltivanuan gail len navile a pan. Len nabehi gotogole, gogəras naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile p̃isi.[m] 24 Len gaiug ikad nəda hihai kelkel ur gail mai nəda hinəvanuan siGot lotomat, mai nəvanuan p̃isi hən navile a pan lotomat len navəlam̃."

Sal suh aGot!

19 1 Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, nosəsəloŋ hən nadoldol hən
nab̃iltiluṽoh lotokai habat ke,
"Sal suh aGot!
Gai ilav kuv gidato dan nəsaan sidato!
Nəyalyalan mai nədaŋan arovi esan,
2 bathut nə-sab̃-səhoti-an san gail lotokitin, lunor.
Gai ipansem napəhaṽut toyalyal tob̃ur hən niben,
tomədas navile a pan hən naitian tosa togole.
Len nəpanismen aGot toriŋi lan,
aGot igol nasisilan sil nəda hislev san gail."
3 Ale lukai habat tətas am, ke,
"Sal suh aGot!
Nəbasuhab hən nəhab topəŋas alitenan
dereh tevi məhat vi sutuai!"
4 Beti nəvanuan totibau lotovi 24 mai natit tovat lotomaur luteh len tan, kəta vi pan, lulotu hən aGot tobətah len nab̃iltihai bətbətah. Luke, "Ganan! Sal suh aGot!"
5 Beti nadoldol egəm len nab̃iltihai bətbətah toke,
"Sal suh aGot sidato,
gamit p̃isi məttovi slev san gail,
gamit p̃isi məttomətahw len nəyalyalan san,
gamit məttovi ut kəmas mai məttovi vanuan totibau!"
6 Ale nosəsəloŋ hən nəwalan tohum nəwalan hən nab̃iltiluṽoh o tohum nətas kudkud topus o nab̃iliurur tokurut habat. Ike,
"Sal suh aGot!
Husur Nasub̃ aGot sidato,
ab̃iltidaŋan eil a m̃o![n]
7 Datikemkem! Datehəhaṽur!
Sal suh nəyalyalan san!
Husur nəlahan seTuhsipsip egəmai
ale asoan b̃ilah maii, eutaut hən gai gabag tia.
8 AGot eviol hən nahurabat nalinen tovoi, topəhw yesyes, toveveu
maii hən b̃esuni."

---

[m] **18.23** Hən naves 21-23, ris Jer 7.34, 25.10, 51.63-64; Eze 26.13, 21; Isa 24.8 [n] **19.6** Hən naves 5-6, ris Psa 97.1, 99.1, 115.13, 134.1; Eze 1.24

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Namilen nalinen tovoi evi nagolean lotonor, nəvanuan siGot lotogole).
9 Beti aŋel ikel mai ginau ke, “Gitos nategai ke: ‘Alat aGot tokis galito
gəm hən nəhanan hən nəlahan seTuhsipsip, lehəhaṽur.’ ”[o] Aŋel isor am,
ike, “Natenan evi nasoruan kitin siGot.”
10 Nəboŋ tokəmaienan tonoŋ nuteh bathurien hən nəƀilotu həni, avil
ikel mai ginau ke, “Sagilotu hən ginau! Ginau novi slev sum̃an gaiug mai
nəbathudud nadəlomian sam̃ lotodaŋ hən lotokel kot aYesu hum aMasta
salito. Gilotu hən aGot ŋai! Husur nədaŋan hən avan ideh ƀikel kot aYesu,
egəm len aNunun aGot.”[p]

Atesua tosah len nahos topəhapəhw

11 Beti noris nəmav tosəŋav, ale ikad nahos topəhapəhw toil ei. Atesua
tosah lan, nahəsan aDaŋ-len-aGot, mai aKitinan, husur len nano-
ran isaƀ səhoti ke nəvanuan limaspanis o teƀuer, ale len nanoran igol
naƀiltiƀalan.[q] 12 Namətan arohum nəhab towunwun, ale len nəkadun
ikad nəkraun isoƀur. Ikad nahəsan sua aGot totosi lan, be səkad avan
ideh toləboi nəhes enan, gai səƀon eləboii. 13 Nahurabat tosuni imos-
mos hən nəda. Ale nahəsan atenan, Nasoruan siGot. 14 Navəshəsoltia gail
len nəmav lotosah len nahos pəhapəhw gail lohusuri. Galit p̃isi losun
nahurabat nalinen tovoi, topəhw yesyes, toveveu. 15 Naƀu nəƀalan tokan
evivile dan nabuŋon atenan hən ƀiƀal həni, win səhor naluṽoh hən nəva-
nuan naut tiltile. Dereh teil a m̃o hən galito hən nəbatw nametəlai. Ale
dereh tipal dasdas naṽit nakrep len naƀiltiƀur hən nəlol paŋpaŋ siGot,
aƀiltidaŋan, hən ƀisel hum nəwain.[r] 16 Len nahurabat mai len nədamhə-
rien ikad nəhes egai: “Kiŋ hən nakiŋ gail mai Masta hən nəmasta gail.”
17 Beti noris aŋel sua toil len namityal. Ale ikai habat hən naƀiltidoldol,
van hən nəman naməsav p̃isi lotoməlməlah ke, “Mətegəmai! Mitiƀonƀon
len naƀiltihanan siGot! 18 Mətegəm hən mətƀihan naməŋod hən niben
nakiŋ gail mai naməŋod hən niben nakomada gail, naməŋod hən niben
nabəhariv mai nahos gail mai alat lotosah len gail, naməŋod hən niben
nəvanuan p̃isi, naslev gail mai alat ləsavi slev, alat lotovi ut kəmas mai
alat lotovi vanuan totibau.”[s]
19 Beti noris narivatəvat katkat, mai nakiŋ hən navile a pan gail, mai
navəshəsoltia salit gail lotogəm ƀonƀon, hən ləƀigol naƀiltiƀalan, mai ate-
nan tosah len nahos topəhapəhw mai navəshəsoltia san. 20 Ale lutah gat
narivatəvat katkat mai ahai kelkel ur gəgəras totah maii, togol namerikel
gail len nəhon narivatəvat katkat. Namerikel galenan logəras alat lotokad
nəmak sinarivatəvat katkat mai lotolotu hən nəlablab han. Ale atenan
tosah len nahos ebulan gəlaru nəboŋ lotomaur sal len naƀiltimetduŋduŋ

---

[o] **19.9** Mat 22.1-14; Luk 14.15-24 [p] **19.10** KelV 22.8-9 [q] **19.11** Eze 1.1; Psa 96.13; Isa 11.4
[r] **19.15** Psa 2.9; Isa 63.3; Jol 3.13; KelV 14.19-20 [s] **19.18** Hən naves 17-18, ris Eze 39.17-20

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəhab tolavurvur, nəsalfa topaŋ lan.[t] 21 Ale atenan tosah len nahos ita
bun nakiŋ mai navəshəsoltia lotohusur narivatəvat katkat. Ita bun galit
p̃isi hən naƀu nəƀalan tovivile dan nabuŋon. Ale nəman naməsav lovəlaut
hən nibelito.

Nasihau tovi 1,000

20 1 Beti noris aŋel sua togəm vi pan dan nəmav. Ikad naki hən
naƀur nəpanismen səkad nabutite. Ale len navəlan etəgau nat-
sen toməlas habat. 2 Itah gat nətrakon tovi nəm̃at ta sutuai, gai natəmat
bolai, aSetan.[u] Ale aŋel ibaŋisi hən natsen titoh vəbar nasihau tovi 1,000.
3 Aŋel ibar həni len naƀur nəpanismen səkad nabutite. Ale a məhat həni
aŋel ekəkol gat naƀur enan, eburut gati hən asike ƀesəŋav vir nanoŋan
hən nasihau ƀevi 1,000. Imaienan nətrakon saləboi ƀegəras naluṽoh hən
nəvanuan naut tiltile gail. (Be husur nasihau tovi 1,000, aŋel dereh tisah
ruƀati hən ƀevivile len nəboŋ ƀep̃itol ŋai.)
4 Ale noris naƀiltihai bətbətah gail, ale alat lotobətah len gail, aGot
ilav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an mai galito hən ləƀigol nakotan. Noris
nəlolito, lovi alat, nəvanuan gail lotota kokotov nəkadulito, sil na-kel-
kot-aYesu-an mai nasoruan siGot lotokel uri. Ləsalotu hən narivatəvat
katkat o nəlablab han. Ləsəkad nəmak san len nabunəholito o navəlalito.
Lumaur təlmam, loil a m̃o mai aKristo hum nakiŋ gail len nasihau tovi
1,000.[v] 5 Egai evi na-le-məhat-an nametəkav dan nəmatan. (Nəvanuan
tile am lotomat, ləsəmaur təlmam van vəbar nasihau tovi 1,000 tonoŋ.)
6 Alat lotomaur təlmam len na-le-məhat-an nametəkav enan, lohəhaṽur,
ludaŋ len aGot, len nəmauran kavkav salito lovi esan səƀon ŋai. Nəmatan
na-vəha-ru-an, tovi nəpanismen hən nəmatan vi sutuai, asike ibar gali-
to. Galit dereh levi ahai tutumav siGot mai seKristo. Ale dereh leil a m̃o
maii, hum nakiŋ gail len nasihau ƀevi 1,000.[w]

Nəmasigan siSetan

7 Nəboŋ nasihau tovi 1,000 ƀinoŋ, aŋel dereh tisah ruƀat aSetan dan
naƀur nabəbaŋisan totoh lan. 8 Ale aSetan dereh tivan hən ƀegəras
naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail p̃isi len navile a pan. Ahai kel-
kel ur aEsekiel ta sutuai ekis galit hən aKok mai aMakok. Dereh aSetan
tiƀonƀon hən galito m̃os naƀiltiƀalan, nap̃uruŋan halito isoƀur hum
nabion bitas.[x] 9 Noris lotovan, lumap̃ip̃iriah, siriv len naut p̃isi len navile
a pan. Ludar vis naut alat siGot lotosuh lan mai naƀiltivile aGot toləmas
buni. Be nəhab egəm vi pan dan nəmav, ihan p̃is galito. 10 Beti, natəmat
togəras galito, aGot ibar həni len naƀiltimetduŋduŋ nəhab tolavurvur,

---

[t] **19.20** KelV 13.1-18; Luk 17.29 [u] **20.2** Gen 3.1; KelV 12.3, 9 [v] **20.4** Dan 7.9, 22
[w] **20.6** KelV 2.11 [x] **20.8** *Kok mai aMakok:* Eze 38.1–39.20.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nəsalfa topaŋ lan, naut narivatəvat katkat mai ahai kelkel ur gəgəras artopaŋ lan. Dereh leləŋon tisa vəsa tibatbat ei len nalennəyal mai nalenmariug van vi sutuai vi sutuai.[y]

Napəpehunian hən navoian dan nəsaan

11 Beti noris naƀiltihai bətbətah totibau topəhapəhw. Noris gai tobətah lan. Navile a pan mai nəmav aruyav dan nəhon. Aroməkaskas, arumasig, aroƀuer. 12-13 Ale noris alat lotomat, nəvanuan totibau mai nəvanuan naut kəmas gail. Nətas idam̃ hən alat lotomat lan, lumakuv dani; nəmatan mai naut nəmatan arudam̃ hən alat lotomat lumakuv dan gəlaru. Galit p̃isi loil a m̃o len naƀiltihai bətbətah. Aŋel gail losəŋav hən naloƀulat gail. Losəŋav hən naloƀulat togon, naloƀulat hən nəmauran. Ale aGot ikot hən nəvanuan p̃isi lotomat. Epəpehun navoian lotogole, dan nəsaan lotogole, inor hən nəsa gai totos gati tia len naloƀulat galenan.[z] 14 Beti aŋel gail lobulan nəmatan mai naut nəmatan len naƀiltimetduŋduŋ nəhab. Nametduŋduŋ nəhab evi nəmatan na-vəha-ru-an. 15 Ale avan ideh, na-tosgati-an hən nahəsan asike ƀipat len naloƀulat hən nəmauran, lubar hən nəvanuan enan len nametduŋduŋ nəhab.

Nəmav veveu mai navile a pan veveu

21 1 Beti noris nəmav veveu mai navile a pan veveu, husur nəmav metəkav mai navile a pan metəkav arumasig, ale nətas am eƀuer.[a] 2 Ale noris naƀiltivile siGot, naut a Jerusalem veveu togəm vi pan dan nəmav təban aGot. Naƀiltivile enan ikab hum navensus topəhas buni m̃os naulum̃an ƀilah maii.[b] 3 Nosəsəloŋ hən naƀiltidoldol togəm len naƀiltihai bətbətah toke, “Məteris! Naut a im siGot ipat təban nəvanuan gail, ale aGot m̃au dereh titoh mai galito. Ale aGot, gai gabag dereh titah mai galito, ale tevi Got salito.[c] 4 Dereh tigar kuv namətarur p̃isi dan namətalito. Asike ikad nəmatan am; asike ikad nalolosaan o nətaŋan o napəŋasan am. Husur natit gail ta m̃o, loməkaskas tia.”[d]

5 Ale gai tobətah len naƀiltihai bətbətah ike, “Məteris! Gagai nugol natit p̃isi luveveu!” Beti ikel mai ginau ke, “Gitos gat natenan, husur nasoruan galenan lokitin, goləboi gəƀeil gəgat len gail.”

6 Ale ikel mai ginau ke, “Natit p̃isi ihav ta bolai! Novi alfa mai omeka, natuƀatan mai nanoŋan. Avan ideh tomaduh, dereh neviol kəmas maii hən nəwai dan nabəko tovuv vi məhat, nəkadhut nəwai hən nəmauran.[e] 7 Avan ideh towin səhor nədaŋan hən nəsaan, dereh tikad natgalenan. Dereh ginau nevi aGot san, ale gai tevi anatugw.[f] 8 Be alat ləsəkad na-il-

---

[y] **20.10** Luk 17.29 [z] **20.12-13** Hən naves 11-13, ris Dan 7.9-10; KelV 3.5 [a] **21.1** Isa 65.17, 66.22; 2Pit 3.13 [b] **21.2** Isa 52.1, 61.10; KelV 3.12 [c] **21.3** Lev 26.11-12; Eze 37.27
[d] **21.4** Isa 25.8, 35.10, 65.19 [e] **21.6** Isa 55.1; KelV 1.8 [f] **21.7** 2Sam 7.14; Psa 89.26-27

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ƀuri-an, alat ləsəkad nadəlomian, alat lotogol natit aGot tomətahun bun gail, alat lotogol nəmatan, alat lotogol naitian tosa, alat lotogol nabehi, alat lotolotu hən nəlablab gail mai alat lotoliliboŋ, ikad naut topat vir galito len naƀiltimetduŋduŋ nəhab tolavurvur, nəsalfa topaŋ lan. Enan evi nəmatan na-vəha-ru-an."[g]

Naut a Jerusalem veveu

9 Beti sua len aŋel lotoməlevru lotokad nasiloh lotoməlevru lotopul hən navilesir naməkot gail, egəm kel mai ginau ke, "Gegəmai. Dereh neṽusan gaiug hən navensus tomadhalah, asoan aTuhsipsip." 10 Ale
len nədaŋan seNunun aGot, aŋel enan ilav ginau vi lan naƀiltiṽehuh tosahsah vi məhat. Ale eṽusan ginau hən naƀiltivile siGot, naut
a Jerusalem togəm vi pan dan nəmav təban aGot.[h] 11 Ikad namə-
nas siGot. Em̃ial hum nəvat gəlgəlan, hum nəvat jaspa tomasil hum nakristal.[i] 12 Nəṽod nəvat hən naƀiltivile emətortor, isahsah vi məhat. Ikad nametləkau tovi 12, aŋel lotovi 12 loil husur nametləkau galen ṽisusua. Len nametləkau galenan, lutos gat nahəsan nahəmar tovi 12 seIsrael. Nəhes esua len nametləkau esua. 13 Len naist ikad namet-
ləkau itor, len nanot ikad itor, len nasaut ikad itor ale len nawes ikad itor.[j] 14 Nəṽod hən naƀiltivile ikad nəpaudesen tovi 12 lotokad nahəsan ahai pispisul seTuhsipsip lotovi 12 len gail. Nəhes esua len nəpaudesen esua.

15 Aŋel tosor mai ginau ikad namita nagol hən ƀisaƀ namita hən naƀiltivile mai nametləkau han gail mai nəṽod han.[k] 16 Nabəlavan hən naƀiltivile ep̃itoṽ hən nap̃osp̃osan han. Ale aŋel enənoṽ hən naƀiltivile hən namita totəgau. Ale isaƀi ke nabəlavan han evi nəstatia tovi 12,000.[l] (Nabəlavan mai nap̃osp̃osan mai nəsahsahan han lop̃itp̃itoṽ).
17 Ale enənoṽ hən nəṽod hən naƀiltivile, isaƀ namətortoran han evi nakupit tovi 144.[m] Ale nakupit siaŋel enan ep̃itoṽ hum sinəvanuan.
18 Nəvat hən nəṽod hən naƀiltivile evi jaspa, ale naƀiltivile evi gol toveveu hum nakəlas tomasil toveveu. 19 Nəvat gəlgəlan p̃isi lovəhas nəpaudesen hən nəṽod hən naƀiltivile. Nəpaudesen nametəkav evi jaspa, na-vəha-ru-an evi safaia, na-vəha-tor-an evi akat, na-vəha-vat-
an evi emeralt, 20 na-vəha-rim-an evi oniks, na-vəha-məlevtes-an evi karnelian, na-vəha-məlevru-an evi krisolait, na-vəha-məlevtor-an evi peril, na-vəha-məlapat-an evi topas, na-vəha-səŋavur-an evi krisopres,

---

[g] **21.8** *Salfa:* ris Luk 17.29; *nəmatan na-vəha-ru-an:* ris KelV 2.11. [h] **21.10** Eze 40.2
[i] **21.11** *Jaspa* evi nəvat sua gəsaləboi gəƀekəta tur lan, nətau han tomial o tokəsan o toyaŋyaŋ. *Nakristal* evi nəvat tomasil hum nakəlas ale səkad nətau ideh. [j] **21.13** Hən naves 12-13, ris Eze 48.30-35 [k] **21.15** Eze 40.3 [l] **21.16** *Nəstatia* evi namita tovi 185.
[m] **21.17** *Nakupit* evi nabəlavan hən navəlan nəvanuan, tuƀat len nakobkob van vəbar nagi-
len nəŋarhuvəlan. Nabəlavan han pəpadaŋ hən nahudhumita.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

na-vəha-səŋavur-pisan-esual-an evi jasint ale na-vəha-səŋavur-pisan-
eru-an evi ametist.[n] 21 Nabopita nametləkau lotovi 12 lovi ƀiltinesnes
gail. Nabopita esua evi nanesnes esua. Ale naƀiltimetp̃isal hən
naƀiltivile evi gol toveveu, tomasil hum nakəlas.
22 Nəsaris naim nalotuan ideh ei. Husur Nasuƀ aGot, aƀiltidaŋan,
mai aTuhsipsip arutoh tabtab ei, arovi naim nalotuan.[o] 23 Nam̃ial hən
namityal mai nahəbati savi natideh ei, aroƀuer, husur namənas siGot
em̃ias kavkav hən naƀiltivile enan, ale aTuhsipsip evi nam̃ial han.
24 Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail dereh liyaryar len nam̃ial
han, ale nəboŋ nakiŋ gail hən navile a pan ləƀeƀis lan, dereh lilav
nəyalyalan salito gəmai. 25 Nametləkau han gail losəŋav len nəmari-
boŋ kavkav, asike lokəkol boŋ ideh, husur nalenmariug dereh teƀuer ei.
26 Ale naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail p̃isi dereh litariv nəya-
lyalan salito mai natit lotopul həni gəmai. 27 Natideh toƀiŋƀiŋal o tosa
asike eƀis ei boŋ ideh. Nəvanuan ideh togol nəsa aGot tomətahun buni
o toliblibo̧ŋ, asike eƀis ei boŋ ideh. Wake alat, aGot totos gat nahəsa-
lito len naloƀulat seTuhsipsip hən nəmauran, galito ŋai dereh leƀis len
naƀiltivile enan.[p]

22 1 Beti aŋel egaii eṽusan ginau hən nawisel sua hən nəwai
hən nəmauran, tomasil hum nakristal. Nawisel enan isel dan
naƀiltihai bətbətah siGot mai seTuhsipsip.[q] 2 Isel rivuh hən nametp̃isal
hən naƀiltivile. Len nagəgarhəwisel sua nəhai sua hən nəmauran itov,
ale ikad esual am len nagəgarhəwisel togon.[r] Nəhai eru enan aruṽan
vəha-sua husur nahəbati ṽisusua. Aruṽan hən naṽite vəha-səŋavur pisan
eru len nasihau esua. Nalut nəhai eru enan evi nalukai hən ƀirer hən
naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail həni hən ləƀimaur. 3 Səkad nati-
deh aGot tomətahuni o toke tipansem len naƀiltivile enan. Naƀiltihai
bətbətah siGot mai seTuhsipsip dereh tipat ei, ale naslev san gail lotovi
vanuan san gail, dereh lilotu həni.[s] 4 Dereh leris nəhon, ale na-tos-gati-
an hən nahəsan tipat len nabunəholito. 5 Asike ikad nalenmariug am, gol
nam̃ialan hən nam̃ial mai namityal asike arovi natideh ei, husur Nasuƀ

---

[n] **21.20** Hən naves 18-21, ris Isa 54.11–12. Nəvat galenan lumaiegai: *jaspa* emial o ekə-
san o iyaŋyaŋ, *safaia* iboŋboŋ ale imasil, *akat* epəhapəhw o imasiav be goləboi gəƀekəta
vi lohoim kəkereh, *emeralt* ekəskəsan ale imasil, *oniks* nətau han etiltile be gəsaləboi
gəƀekəta tur lan, *karnelian* ebisibis be səmasil savoi, *krisolait* iyaŋyaŋ ale imasil, *peril* ekəs-
kəsan ale imasil, *topas* iyaŋyaŋ ale imasil, *krisopres* ekəskəsan ale imasil, *jasint* ebisibis
ale eləboi ƀimasil, *ametist* iboŋboŋ ale imasil. [o] **21.22** *Naim nalotuan* evi naut nəva-
nuan gail lotolotu hən aGot lan. Be nəboŋ aGot totoh tin mai nəvanuan san gail, loləboi
ləƀilotu həni len naut p̃isi, gol ke naim nalotuan savi natideh am. Imaienan, len naƀiltivile
veveu siGot, səkad naim nalotuan ideh. [p] **21.27** Hən naves 23-27, ris Isa 60.3-5, 11,
19-20, 52.1; Eze 44.9. *Naloƀulat hən nəmauran,* ris KelV 3.5. [q] **22.1** Eze 47.1; Zec 14.8
[r] **22.2** Gen 2.9-10 [s] **22.3** Gen 3.17; Zec 14.11

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

aGot dereh tem̃ial, tem̃ias galito. Ale dereh lesum̃an nakiŋ gail van vi sutuai.[t]

AYesu satogəmai

6 Beti aŋel ikel mai ginau ke, "Nasoruan galenan, goləboi gəb̃eil gəgat
len gail, lokitin. Nasub̃ aGot tolav aNunun mai ahai kelkel ur gail, gai
esəvat aŋel san hən b̃eṽusan naslev san gail hən natit p̃isi b̃imasvisi asike
idareh."
7 AYesu ike, "Səsəloŋ! Asike idareh nogəmai! Avan ideh b̃igol husur
nasoruan hən na-pəhav-utaut-an len nalob̃ulat egai, tehəhaṽur!"
8 Ginau novi aJon notosəsəloŋ hən natgalenan, notoris p̃isi. Ale nəboŋ
notosəsəloŋ, nəboŋ notoris natgalenan, nuteh bathurien aŋel toṽusan
ginau hən natgalenan hən nəb̃ilotu. 9 Be ikel mai ginau ke, "Sagigol nate-
nan! Ginau novi slev sum̃an gaiug mai aṽam̃ gail, ahai kelkel ur gail,
mai alat ləb̃igol husur na-tos-gati-an topat len nalob̃ulat egai. Gilotu hən
aGot!"[u]
10 Beti ikel mai ginau ke, "Sagesusuan nalob̃ulat egai. Sagigol nasoruan
hən na-pəhav-utaut-an tesusuah. Husur nəboŋ egəm pəpadaŋ. 11 Avan
ideh togol nəsa sanor, tigol tabtab həni; avan ideh tob̃iŋb̃iŋal taṽtaṽor,
teb̃iŋb̃iŋal taṽtaṽor tabtab; avan ideh togol nanoran, tigol tabtab hən
nanoran; avan ideh totoh a tut dan nəsaan, titoh tabtab dani."[v]
12 AYesu ike, "Səsəloŋ! Asike idareh nogəmai! Dereh nitariv nap̃urp̃uran
sagw hən nəb̃ilav nakonp̃urp̃uran o nəpanismen mai nəvanuan p̃isi b̃inor
hən nagolean salit gail. 13 Novi alfa mai omeka, nametəkav mai naməkot,
natub̃atan mai nanoŋan.[w]
14 "Alat lotokəkas nahurabat salit gail, lehəhaṽur.[x] Loləboi ləb̃eb̃isutur
len nametləkau gail hən nab̃iltivile ale han naṽit nəhai hən nəmauran.[y]
15 Avil vivile dan nab̃iltivile ikad nalipah gail mai alat lotogol nabehi, alat
lotogol naitian tosa, alat lotogol nəmatan, alat lotolotu hən nəlablab gail
mai alat lotoləmas nagəgərasan ale lotogole.
16 "Ginau aYesu nosəvat aŋel sagw hən b̃ikel kot natgalenan m̃os alat
siYesu len naut tiltile gail. Novi nəkadun nəbathuyah siTevit mai novi
nəpasusan siTevit, novi nam̃oso lalan tom̃ial habat."[z]
17 ANunun aGot mai navensus tovi asoan aTuhsipsip, aruke, "Yesu
gegəmai!" Ale avan ideh tosəsəloŋ səhoti tike, "Yesu gegəmai!" Avan
ideh tomaduh tegəmai. Avan ideh toləŋoni, temun kəmas hən nəwai hən
nəmauran, naṽurian han tob̃uer.[a]

---

[t] **22.5** Isa 60.19; Dan 7.18 [u] **22.9** Hən naves 8-9, ris KelV 19.10 [v] **22.11** Dan 12.10
[w] **22.13** Hən naves 12-13, ris Isa 40.10, 44.6, 48.12, 62.11; Psa 28.4; Jer 17.10;
KelV 1.8 [x] **22.14** KelV 7.14 [y] **22.14** Gen 2.9, 3.22 [z] **22.16** Isa 11.1, 10; KelV 2.28, 5.5
[a] **22.17** Isa 55.1

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nasoruan naməkot

18 Ginau nukel nalələgauan mai nəvanuan p̃isi lotosəsəloŋ hən nasoruan
hən na-pəhav-utaut-an len nalob̃ulat egai: avan ideh b̃esuhud hən nati-
deh mai nasoruan topat, aGot dereh tesuhud hən navilesir nalob̃ulat egai
tosor husur gail, mai atenan. **19** Ale avan ideh b̃ilav kuv nasoruan ideh
dan na-pəhav-utaut-an len nalob̃ulat egai, aGot dereh tilav kuv natit gail
na-tos-gati-an len nalob̃ulat egai tokele dani. Namilen ke, asike ihan naṽit
nəhai hən nəmauran, asike eb̃is len nab̃iltivile siGot.[b]
20 Ale atenan tokel kot natgalen p̃isi, ike, "Evoi, asike idareh nogəmai."
Ganan! Nasub̃ aYesu gegəmai![c]
21 Nasub̃ aYesu m̃au teviol kəmas hən navoian mai nəvanuan p̃isi
siGot.[d]

---

[b] **22.19** Hən naves 18-19, ris Deu 4.2, 12.32 [c] **22.20** 1Kor 16.22 [d] **22.21** Len natosian galevis ta sutuai ike, Nasub̃ aYesu m̃au teviol kəmas hən navoian mai nəvanuan siGot o nəvanuan p̃isi siGot. Ale galevis losuhud hən nasoruan *ganan* len nagilen

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naves gạlevis lotovoi hən datb̃inau gat gail

Mat 5.3-11	Navoian siGot van hən nəvanuan gail
Mat 5.16	Nəvanuan gail leris navoian sam̃ ale sal suh aGot
Mat 5.43-45	Ləmas bun aenemi sam̃ gail
Mat 11.28-30	Gəm hən aYesu hən gəb̃ikad nəŋavŋavan
Mat 20.26-28	Nəvanuan totibau tegəm vi slev sinəvanuan gail
Mat 25.40	Nəsa gotogole van hən nəbathudud, gugole van hən ginau
Mat 28.19-20	Mitivan hən nəvanuan gail ləb̃egəm vi hai susur sagw gail
Mak 11.25	Məterub̃at nəsaan dan avan ideh togol tosa hən gaiug
Luk 6.31	Gigol nəsa gotoləŋoni ke nəvanuan gail ligole van hən gaiug
Luk 11.2-4	Na-sor-tuṽ-an
Luk 14.26-27	Na-husur-aKristo-an
Luke 16.13	Datodədas datb̃eum simasta b̃eru
Jon 3.16-17	Na-ləmas-buni-an siGot
Jon 11.25	Na-le-məhat-an dan nəmatan
Jon14.1	Riŋ nəlomit len aGot
Jon14.6	AKristo səb̃on evi p̃isal
Jon 14.27	Natəm̃at siGot
Jon15.18	Navile a pan lomətahun alat siYesu
Uman 1.8	Nəboŋ aNunun aGot begəm hən gamit, mitikel ur ginau
Uman 16.31	Nadəlomian
Rom 1.4	ANatun aGot, aYesu
Rom 1.16	Na-kel-uri-an tovoi
Rom 3.23	Nəvanuan p̃isi lovi vanuan nəsaan
Rom 5.1-2	Len nadəlomian datukad natəm̃at mai aGot
Rom 5.8	Naut kəmas dattovi vanuan nəsaan, aGot eləmas bun gidato
Rom 6.23	Nap̃urp̃uran hən nəsaan, na-viol-kəmas-an siGot
Rom 8.28	Nə-nau-utaut-an siGot
Rom 8.38-39	Nəsa eləboi b̃epəpehun gidato dan aGot?
Rom 12.1-2	Viol hən nibemit mai aGot hən mətb̃evi esan səb̃on
1Kor 10.13	Natideh totaltal ke datigol nəsaan, ikad nap̃isal dani
1Kor 10.24	Məteləñon nəsa tovoi hən nəvanuan tile
1Kor 13.4-7	Na-ləmas-buni-an imabe?
2Kor 1.3-4	AGot igol nəlon nəvanuan eləŋon ivoi am
2Kor 4.7	AGot idaŋ

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Kor 4.18	Nau nəsa topat vi sutuai
2Kor 5.17	Nəvanuan veveu
2Kor 9.7	Datehəhaṽur hən datƀeviol
2Kor 12.9	Nəboŋ datsədaŋ, nədaŋan siGot epul masuṽ len gidato
Kal 2.20	AKristo itoh len gidato
Kal 5.22-23	Naṽit seNunun aGot
Kal 6.4	Sagenənoṽ hən gaiug mai avan ideh am
Kal 6.9	Sadatipetəmas hən datƀigol natit tovoi
Efe 2.8-9	Nə-lav-kuv-gidato-an dan nəsaan evi naviolan siGot
Efe 3.20	Nədaŋan siGot
Efe 4.25	Nakitinan
Efe 4.26-27	Nəlol paŋpaŋ
Efe 4.28	Navənvənahan
Efe 4.29	Nasoruan tomədas nəvanuan teƀuer
Efe 6.1	Lahutai mai aTata mai aNana
Efe 6.12	Datuƀal mai naƀiltidaŋan hən nəmargobut
Flp 4.5-7	Nakemkeman, natəm̃at, sadatinau masuṽ hən natideh
Flp 4.12-13	Nədaŋan
Flp 4.19	Natideh dattom̃idol həni
Kol 1.15-17	Len aKristo, aGot igol natit p̃isi tosuh
Kol 3.2	Nənauan
Kol 3.13	Naruƀatian hən nəsaan
Kol 3.15	Natəm̃at togəm len aGot
Kol 3.23	Natideh gotogole, gole hum siNasuƀ
1Tes 3.12	Məteləmləmas bun gamit gabag
1Tes 4.3	Naitian tosa
1Tes 5.17-18	Na-sor-tuṽ-an
2Tim 1.7	Namətahwan
2Tim 3.16-17	Natosian siGot
Ipru 2.18	Nətaltalan ke datigol nəsaan
Ipru 4.12	Nasoruan siGot
Ipru 4.16	Nəlon aGot itaŋis gidato
Ipru 10.24-25	Datigol dateləŋon tivoi am len nəlodato
Ipru 11.1	Nadəlomian
Ipru 12.1-2	Datekəta bun tabtab len aYesu
Ipru 13.5-6	Nəvat, samteləŋon masuṽ həni
Ipru 13.8	AYesu sagəgel boŋ ideh
Jem 1.5-8	Us aGot hən namitisau hən nəmauran tonor
Jem 1.17	Navoian siGot
Jem 1.19	Nasəsəloŋan
Jem 1.22	Gol husur nasoruan siGot, sagesəsəloŋ kəmas həni ŋai
Jem 4.7-10	Riŋ gaiug len navəlan aGot
Jem 5.16	Kel ur nəsaan samit gail mai gamito gabag
1Pi 3.15-16	Məteutaut hən mətƀisor vəsvəsai nə-vatvat-viri-an samito
1Pi 5.7	Sa-nənauan samit tetuhatuh

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Pi 3.9	AGot emətahun avan ideh ƀimasig buni
1Jon 1.9	Datikel vəhot nəsaan sidato, aGot dereh teruƀati dan gidato
1Jon 2.3-6	Gol nəsa aGot tokele
1Jon 3.18-19	Na-ləmas-buni-an satevi soruan ŋai
1Jon 4.7-8	Dateləmas bun gidat gabag
1Jon 5.18	Nəbathudud siGot
KelV 3.20	AGot ike tilav kuv gidat dan nəsaan

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Natiksonari

A.D.: Nasihau tohusur nəpasusan siYesu Kristo.

ais: *[nəais]* Nəwai todaŋ nəboŋ tosusus buni vakot.

ak: *[nəak]* Nab̃iltib̃ot aNoah toum həni hən nəbathudud san mai natit tiltile gail lotomaur asike ləb̃imat len nab̃iltius mai nilev tokabut gol navile a pan.

akat: *[nəakat]* Nəvat sua nətau han topəhapəhw o tomasiav be goləboi gəb̃ekəta vi lohoim kəkereh.

alos: *[nəalos]* Nəhai sua, nalut gail lotomətortor. Nalut nəalos lutov pəpadaŋ hən nətan ŋai. Nasuhut nalut nəalos evi hai pəhas naJu gail ləb̃evəhas niben nəvanuan tomat həni hən asike b̃ib̃o tutut be hən b̃ipat b̃ebəlav. Nalut nəalos ehum naluvera.

alfa: *[alfa]* Len nəalfapet silat a Kris, alfa evi naleta nametəkav.

ametist: *[nəametist]* Nəvat nətau han toboŋboŋ ale imasil.

Appa: *[aAppa]* Nasoruan sua len nasoruan ta Aram, namilen ke Tata.

Areopakus: *[nəAreopakus]* Naṽehuh sua tokad nahəsan nagot hən nəb̃alan silat a Atens, mai lokis nəmatsistret gail lotobətah lan nəAreopakus am.

baptais: *[ibaptais]* AJon eduŋ nəvanuan gail len nəwai ale ipat kuv galito. Igole hən ləb̃eṽusan nəpairan dan nəsaan salito, mai nautautan hən nəmauran toveveu.

bathuyah: *[nəbathuyah]* Nəboŋ datb̃isor husur nəbathudud sidato datoləboi datb̃isor husur alat lototoh sutuai tia, atəmadit gail, atabədit gail, alat lotopas galit mai alat lotopas galit am sutuai sutuai. Datokis galit p̃isi nəbathuyah sidato. Alat lotohusur gidato, anatudit gail, aməhaibəgw gail, anatulit gail van van datokis galit hən nəpasusan sidato.

B.C.: Nasihau gail lotopat a m̃o hən nəpasusan siYesu Kristo. Ale datuke A.D. hən nasihau lotohusur nəpasusan san.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bea: *[nabea]* Narivatəvat katkat totibau, tobəlav səhor nəvanuan. Niben kavkav ikad navurun, ale iyar len narien ivat hum narivatəvat be eləboi ƀiyar hum nəvanuan len narien eru.

boŋ hən Nabəbaŋan: *[Nəboŋ hən Nabəbaŋan]* Nəboŋ sua seJu gail totibau. Len nəboŋ enan ləsəhan, lobəbaŋ mai aGot. Aƀiltihai tutumav etutumav hən ƀebəbaŋ sil nəsaban mai nəsaan seJu gail. Nəboŋ enan ipat len nahəbati Septeba o Oktoba ŋa len nahəbati eru enan nətas isa masuṽ hən nawolan.

bras: *[nəbras]* Nametəlai sua nətau han toyaŋyaŋ. Len nəbras ikad nakopa mai nametəlai sual am lokisi hən nasiŋk artoƀon. Nasiŋk evi nametəlai tokabut gol nəkapa.

brons: *[nabrons]* Nametəlai sua todaŋ, nətau han tomial kəkereh hun nakopa. Len nəbrons ikad nakopa mai natin artoƀon.

bubur: *[abubur, nabubur]* Nasoruan siGot ƀike nabubur o abubur, evi nəvanuan ideh gotoləboii, gotoləmasi, gotoriŋ nəlom̃ lan, savi natəbarehreh o nauluṁan gotoləŋoni o gotoke gilah maii. (Geris Jon 15.13–15.)

ƀiltihai tutumav: *[aƀiltihai tutumav]* Avan sua toil a m̃o hən ahai tutumav gail. Vəha-sua len nasihau ṽisusua eƀis len naim siGot len Naut Tolo hən Naloan gail, nahudhuim lohoim buni len naim siGot. Eƀis hən ƀigol nəda hən narivatvat totutumav hən gail ƀeturtur, hən nəvanuan gail ləƀiveveu dan nəsaan salito. Nəboŋ nasoruan siGot toke aƀiltihai tutumav gail, lovi alat lotovi aƀiltihai tutumav a m̃o mai ahai tutumav gail lotoil a m̃o. Len nasoruan ƀonƀon datuke *hae pris* mo *jif pris*.

ƀiltiluṽoh hən nasoltia: *[Naƀiltiluṽoh hən nasoltia]* Naƀiltiluṽoh hən nasoltia ikad nasoltia lotovi 600 lan.

ƀiltiwai Kalili: *[Naƀiltiwai Kalili]* Len naut a Kalili ikad naƀiltiwai nabəlavan han tovi 21 km mai naƀosəƀosan han tovi 8 km. Ikad nəhes eru am. Lokisi hən naƀiltiwai Tiperias (Jon 6.1) mai naƀiltiwai Kennesaret (Luk 5.1) am.

ƀuvimal: *[naƀuvimal]* Ehum naviƀu tokad naƀur gail lan. Nəvanuan toram̃ram̃e həni eṽuv lan ale eriŋ nəŋarhuvəlan gail len naƀur han gail hən ƀegəgel hən nəwalan han.

det: *[nadet]* Nadet ehum namətu, eləlav, ikad nəpashəte mai ikad naṽite lotohanhani. Len naut a Israel loƀilƀil hən nəpashət nadet hən leƀeṽusani ke losəhor aenemi salito gail len nəƀalan. Loƀilƀil həni am len nahəhaṽuran.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

didimair: *[edidimair]* Nəvanuan todidimaur egəgel hən nənauan san akis, sənau ləboi nap̃isal tonor hən b̃ehusuri.

elefant: *[naelefant]* Nab̃iltirivatəvat niben totibau. Nədariŋan arup̃osəp̃os, nahunusun ebəlav masuṽ hum nəm̃at, ale ikad nariṽon eru artobəlav habat.

emeralt: *[naemeralt]* Nəvat sua nətau han tokəskəsan, ale imasil.

Epikurian: Galit lodəlom ke nahəhaṽuran evi nəbathut nəmauran, ale b̃ikad nagot ideh, nəvanuan lovi naut kəmas hən galito.

Farisi: *[naFarisi]* Avan ideh len nəpati hən napolotik sua, tohushusur gat nakelean todaŋ p̃isi, ale topatpat gai məhat həni. Edəlom ke ikad na-le-məhat-an dan nəmatan, mai aGot eil a m̃o mai iwol hən natit p̃isi.

fik: *[nafik]* Ikad nəhai sua len naut a Israel. Ləb̃imabule len naut tovoi həni, eləboi b̃etibau, ale nalute ip̃osəp̃os. Nəboŋ toṽan, naṽit nəhai nafik ihehe, ale nəvanuan loləmas ləb̃ihani. Lokis nəhai enan hən nafik o nəhai nafik, ale lokis naṽit nəhai enan hən nafik.

flaks: *[nəflaks]* Natuhhai sua tokad natret gail len natub̃ulon. Luvai natret gail hən ləb̃ikad nəkaliko tovoi.

fraŋkinsens: *[nafraŋkinsens]* Nəda hən nəhai sua. Nəboŋ nəda tomasmas, egəm vi hai pəhas. NaJu gail lovəhas niben nəvanuan tomat həni. NaJu gail lurer hən nəvanuan həni, ale len nalotuan salito lopəŋasi len natutumavan husur nəb̃on tosusau.

foks: *[nafoks]* Ehum natuhlipah nagilen totibau. Akis ike tikat bun nəman gail be səhanhani, mai ikad nəkadun mai naṽide hum nahit tosusuah gai. Itohtoh len nab̃ur len tan.

Friman: Naut p̃isi len naut a Rom lukad alat lotovi slev a m̃o be ləsavi slev am, lukad nəmakuvan tia.

gavna: *[nəgavna]* Nəvanuan toil a m̃o hən naprovens ta Rom lokisi hən agavna. Imaienan, nəboŋ lotopas aYesu, Kwirinius evi gavna len naprovens Siria, nəboŋ aYesu tomat, aPontius Pilate evi gavna len naprovens Jutea.

gol: *[nagol]* Nametəlai sua tomədmədau, nətau han toyaŋyaŋ buni. Nagol sətaŋ. Nəvat hən gəb̃eṽur nagol etibau gol ke evi nametəlai sekiŋ gail.

gomah: *[igomah]* Napəhaṽut b̃ikab buni, nahurabat san gail b̃ivoi habat, b̃epəhas buni, datuke igomah. Ləb̃itai nəwag hən nəwag b̃ivoi buni datuke nəwag igomah. Avan ideh b̃isor hən nasoran san b̃egəlgəlan, b̃ebutəlas hən datb̃edəlomi, datuke nasoruan san igomah buni.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hai kelkel ur: *[ahai kelkel ur]* Nəvanuan tokel ur nasoruan aGot tokel maii. Len nasoruan ƀonƀon datuke *profet*.

hai pispisul: *[ahai pispisul]* Nəvanuan aYesu tolekis həni, totabtabuh lan hən ƀikel ur napisulan san, na-kel-uri-an tovoi, mai nəvanuan gail hən natohan pipihabəlan aGot ƀetibau am tabtab. Len nasoruan ƀonƀon datuke *aposol*.

hai p̃usan: *[ahai p̃usan]* Nəvanuan top̃usp̃usan. Galevis lov̄usan nəvanuan gail hən nalo siMoses, be aYesu ev̄usan nəvanuan gail hən natohan pipihabəlan aGot mai nav̄ide tovoi aGot tolənoni. Lokis aYesu hən Hai p̃usan. Len nasoruan ƀonƀon datuke *tija*.

hai susur: *[ahai susur]* Avan ideh tohusur tabtab hən avan ideh, tosəsəloŋ hən nap̃usanan san mai tosəsəloŋ husuri, togol nəsa gai tokele. Len nasoruan ƀonƀon datuke *disaepol*.

hai tutumav: *[ahai tutumav]* Avan ideh toum len naut siGot a Jerusalem. Etutumav hən naviolan nəvanuan lotoviol hən gail mai aGot, ale etutumav hən narivatvat gail m̃os nəvanuan gail hən ƀep̃ur kuv nəsaan salito. Len nasoruan ƀonƀon datuke *pris*.

hai wolwol: *[ahai wolwol]* Nəvanuan towol hən nəwag wol. Len nasoruan ƀonƀon datuke *kapten*.

hai tivtivtan: *[nəhai tivtivtan]* Nəvanuan toke timabul nawit marireu ibaŋis nəhai tivtivtan len naƀuluk. Ale atenan iwol, naƀuluk eliv nəhai tivtivtan van, ale etivtiv tan van, nətan esəŋav, utaut hən aten ƀimabul nawit lan. Datoləboi datƀikele am ke nəhai tivtivtan ekir p̃up̃ul nətan.

hani: *[nəhani]* Natit tohehe masuv̄ topat len naim sesukapak.

Hermes: *[aHermes]* Nagot tovi ahai pispisul sinagot gail silat a Kris.

Herot: *[aHerot]* Len Na-kel-gati-an Veveu ikad aHerot itor:

1. Herot toyalyal evi kiŋ hən naprovens Jutea nəboŋ lotopas aYesu (Mat 2.1-22; Luk 1.5).
2. Herot Antipas anatun aHerot toyalyal eil a m̃o len naut a Kalili mai naut a Perea. Evi gai totah gat aJon Baptais ale tota kotov nəkadun (Mat 14.1-12; Mak 6.14-29; Luk 9.7-9). Ale evi gai tokot hən aYesu ale tosəvati təlmam van hən aPilate (Luk 23.7-12).
3. Herot Akrippa evi aməhaibən aHerot toyalyal. ASisa ta Rom itabtabuh len aHerot Akrippa hum akiŋ hən naut a Kalili, naut a Perea, naut a Samaria mai naut a Jutea. Evi Herot Akrippa togol aJemes av̄an aJon tomat ale totah gat ahai pispisul gail. Be natugulas ihani imat (Uman 12.1-24).

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4. Herot Akrippa anatun aHerot Akrippa ehusur atəman hum akiŋ hən naut a Jutea. AHerot Akrippa enan mai aṽavinen nahəsan aPernis, arobətah mai aFestus hən lotosəsəloŋ hən aPol. Ale aHerot enan ikel uri ke aPol sagol natideh tonor hən ƀimat sile. (Ris Uman 25.13–26.32.)

hisop: *[nahisop]* Natuhhai sua nəƀon tosusuau. Nəpashət nahisop, evi natsua naJu gail lotokade len nalotuan salit gail (Exo 12.22; Lev 14.4, 6, 49-52; Num 19.2-6).

hotel: *[nahotel]* Naim sua gotoŋavŋav lan, gotohanhan lan, gotopatpat lan len nəyaran sam̃. Goṽur natohan len nahotel husur nəmariboŋ ṽisusua.

hulahul: *[ehulahul]* Nəboŋ nalipah tosəsəloŋ hən nabuai tois lilihai o lathutai lotohut nəman, ile məhat, eil, ipair hən nəhon van hən nəwalan, namətan arosəŋav, nədariŋan aroil vi məhat. Ehulahul. Len nasoruan ta Iglan luke *alert*.

hurhuwain: *[nahurhuwain]* Alat a Jutea ləsəkad naƀotel ideh gol ke loƀir nəwain veveu ƀurhulon nahurhunani o nahurhusipsip hum tovi ƀotel.

ikel: *[naikel]* Nəman naməsav totibau tohum nəbal be totibau səhori.

il-ƀuri-an: *[na-il-ƀuri-an]* Nəvanuan ƀisor len na-il-ƀuri-an, gai eil ƀur naməmauan mai namətahwan, ale isor.

im naƀonƀonan: *[naim naƀonƀonan]* Len navile p̃isi naJu gail lukad naim lotoƀonƀon lan hən ləƀeṽuruŋ nasoruan siGot mai ləƀep̃usan həni. Lulotu len naim enan, be savi naim siGot, husur ikad naim sua ŋai siGot topat len naƀiltivile Jerusalem.

im siGot: *[naim siGot]* Ipat len naƀiltivile Jerusalem. Ikad naholəvat todar visi mai nəvanuan gail lotoum ei. Galevis lotutumav hən naviolan nəvanuan lotoviol hən gail mai aGot, galevis lokətkəta kəkol hən naholəvat hum nalipah gail. Len nasoruan siGot evi naim esan tokad Naut Tolo Masuṽ lohoim. Aƀiltihai tutumav eləboi ƀeƀis len Naut Tolo Masuṽ enan vəha-sua ŋai len nasihau tosua.

intəres: *[naintəres]* Gəƀeriŋ nəvat sam̃ len nalulutar, dereh tepisan nəvat ideh am. Ale naintəres evi nəvat, nəvat sam̃ topasi nəboŋ topat tobəlav len nalulutar.

ist: *[naist]* Govi ist nəboŋ gotovi lan naut namityal tovisi lan.

itian tosa: *[naitian tosa]* AGot idam̃ hən nəvanuan ƀigol naitian mai asoan tolah kitin maii ŋai. Naitian ideh am evi itian tosa ale aGot emətahun buni. Ris Lev 18.6–23.

jasint: *[nəjasint]* Nəvat nətau han tobisibis ale eləboi ƀimasil.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

jaspa: *[nəjaspa]* Nəvat sua nətau han tomial o tokəsan o toyaŋyaŋ.

kako: *[nəkako]* Nəboŋ dattousan natit gail len nəwag wol o nəlanis datokisi hən nəkako. Ale nəboŋ nəwag wol tobar naut tovi lan edədaŋ ei gol ke nəkako ipat a ut. Imaienan, nəkako evi natit nəwag wol o nəlanis topat gail van.

kamel: *[nəkamel]* Narivatəvat sua nəmadun tosahsah. Ihanhan naliol hum naƀuluk be eləboi ƀiyar ƀebəlav, namunan eƀuer. Husur enan loriŋ natit gail len nəmadun hən ƀevusi len naut masmas gail.

karnelian: *[nəkarnelian]* Nəvat nətau han tobisibis, be səmasil savoi.

kat: *[nəkat]* Natsua dattousan natideh toməlas lan tokad nawil tarhəte mai tarhəte. Ikad nəkat nahos o naƀuluk o nəvanuan tolivi van, ale ikad nəkat tile nəvanuan tosul həni hum dattosul hən nawilbaro.

kelean todaŋ: *[nakelean todaŋ]* Natideh aGot o naƀiltivanuan tokel idaŋ hən nəvanuan ləƀehusuri. Nakelean lotodaŋ mai nə-kai-tasi-an gail aGot tokel mai aMoses hən alat aIsrael ləƀehusur gail hən ləƀikad natit aGot tokel gat gail, naJu gail lokis natgalen p̃isi hən nalo.

kel-gati-an: *[na-kel-gati-an]* Nəboŋ avan ideh tokele ke dereh tigol natesua o tigol natesua balai, nəsa todam̃ hən ƀigole timasmaienan. Nəsa tokele evi na-kel-gati-an. Len nasoruan ƀonƀon datuke *promes*.

kemkeman: *[nakemkeman]* Len nasoruan ta Uluveu datuke həhaṽur, len nasoruan ta Avoh luke kemkem. Ale len nasoruan siGot ike nahəhaṽuran hən nasoruan *welkam* mai *glad* ale ike nakemkeman hən nasoruan *joy*.

kes: *[nakes]* Nəhai bətbətah tokad narien toru ŋai toil len nətan. Nəboŋ avan ideh tobətah len nəhai bətbətah a məhat, eləboi ƀeriŋ narien gəlar lan.

kəlas: *[nakəlas]* Natit tomasil dattoləboi datƀekəta tur lan. Idaŋ ale ƀiteh dereh timap̃ulp̃ul. Nakəlas ƀikad nasilva tarhəte datokisi hən nakəlas sal be datsaləboi datƀekəta tur lan, nəboŋ dattokəta vi lan, datoleleduŋ ale datoris nəhodato.

koin: *[nakoin]* Nəvat lotogole hən nametəlai nagol, nasilva o nakopa. Loṽur natit gail hən nəvat galenan, ale evi nap̃urp̃uran hən nauman.

komada: *[Nakomada]* Avan ideh toil a m̃o hən nasoltia gail.

kopa: *[nakopa]* Nametəlai sua tomədmədau, nətau han tomial. Nəboŋ nakopa totaŋ, egəm kəskəsan. Len naut a Vanuatu a m̃o datukad nakoin lotovi kopa. Nakoin hən nəwan vatu mai nakoin hən natu vatu arovi kopa.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

krep: *[nakrep]* Ikad nəhau sua toṽan len naƀiltihavhəte. Naṽit nəhau enan ihehe masuṽ, ale lupal dasdas naṽit nəhau hən nasuhute ƀisel. Nasuhute topat tobəlav kəkereh egəm vi wain. Naṽite mai nəhau, lokis gəlar p̃isi hən nakrep.

krisolait: *[nakrisolait]* Nəvat nətau han toyaŋyaŋ ale tomasil.

krisopres: *[nakrisopres]* Nəvat nətau han tokəskəsan ale tomasil.

kristal: *[nakristal]* Nəvat tomasil hum nakəlas, səkad nətau ideh.

Kristo: *[aKristo]* Nəvanuan alat a Israel lotovatvat viri, nəvanuan aGot totabtabuh lan hən ƀilav kuv alat a Israel dan naenemi salit gail. Be aGot itabtabuh lan hən ƀevi kiŋ silat lotoriŋ nəlolit lan, savi kiŋ hən naut sua hum aTevit tovi kiŋ hən naut a Israel ta sutuai.

kul: *[ekul]* Nəboŋ avan ideh sədaŋ husur toməsah, niben toməhav o saləboi ƀigol natsua, datuke ekul.

kulan: *[nakulan]* Datƀisor husur nakulan sivan ideh, namilen ke gai səkad nədaŋan.

kumin: *[nakumin]* Nəƀon namisurhut nakumin esusau, ale loriŋ namisurhut gail len nəhanian.

kupit: *[nakupit]* Evi nabəlavan hən navəlan nəvanuan, tuƀat len nakobkob van vəbar nagilen nəŋarhuvəlan. Nabəlavan hən nakupit pəpadaŋ hən nahudhumita.

kuṽol: *[ekuṽol]* Nəboŋ tokad natit tosoƀur ale gulekis hən natit tovoi səhor gail am, gokuṽol. Gəƀekuṽol hən naieh len naƀilikoro, namilen ke gulekis hən naieh tovoi səhor ideh gail am lotopat len naƀilikoro.

lat lotokətkəta kəkol hən naim siGot: *[alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot]* Naim siGot ikad naholəvat todar visi. Ahai tutumav gail mai nəvanuan len nahəmar a Levi loum len naut enan, be len nahəmar a Levi, galit galevis loum hum nalipah seƀiltihai tutumav. Lokətkəta təban naut enan mai lokətkəta kəkol hən naim siGot hən avan ideh asike ƀemədasi.

lepat: *[nalepat]* Naƀiltip̃us katkat nətau han tomial hum naliol tomasmas. Nalepat egəgəris.

leprosi: *[naleprosi]* Evi naməsahan hən nahurhuben nəvanuan togəgel hən nətau han hən ƀegəm pəhapəhw. Len nalo siMoses nəvanuan tokad naməsahan tomagenan timasriŋ gaƀulan nəvanuan gail am hən ƀitoh a tut dan galito. Gai eƀiŋƀiŋal len nabunusian sinalo. Nəboŋ naməsahan tonoŋ, ivan hən ahai tutumav hən ƀebunus vahvahur niben. Asike ƀisaƀ naməsahan ideh am, ikel uri ke avan enan iveveu, eləboi ƀetəlmam vahim.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Levet: Len nasoruan ta m̃o datokis napəhaṽut toyalyal hən Levet hum dattokis nauluṁan toyalyal hən Nasuƀ.

linen: *[nalinen]* Nəkaliko pəhapəhw tokat udud lotovaii hən natret gail topat len nalut nəflaks. Nəvanuan gail loləmasi husur sagol naut topud hən avan ideh tosun nahurabat lotosode hən nəkaliko enan. NaJu gail loruŋ gol niben alat lotomat lan.

lion: *[nalion]* Naƀiltiƥus katkat nətau han tomial hum naliol tomasmas. Nalion uluṁan ikad navurun ləbləbah todar vis nəhon.

lipah: *[alipah]* Avan ideh tohut nəvanuan tosa gail lotoƀur kotov nalo hən naut. Itah gat galito, eriŋ galit len naim bəbaŋis o len nakotan. Len nasoruan ƀonƀon datuke *polis*.

lo: *[nalo]* Len naut galevis len nasoruan siGot, nalo evi naloƀulat erim aMoses totos gail len natuƀatan hən nasoruan siGot. Ale len naut galevis naJu gail luke nalo, be namilen ke nasoruan siGot kavkav. Ale len naut galevis am nalo evi nəsa aGot tokai tasi mai nakelean limasgol husuri.

lokust: *[nalokust]* Ehun natohtohlomətu, ihanhan natideh tokəsan ale egəm len naƀiltivəshəte tohum nəmarigw. AGot idaṁ hən alat a Israel ləƀihan nalokust.

madihdih: *[imadihdih]* Natideh dattoke tomadihdih ipat magenan akis, gole ke datƀike naƀurhuwai imadihdih, namilen ke naut kəmas dattovəvaut kuv nəwai tosoƀur, nəwai ipat ƥitƥitoṽ ŋai. Nədaŋan siYesu imaienan, naut kəmas galevis ivan dani, nədaŋan san ipat ƥitƥitoṽ ŋai.

mail: *[nəmail]* Nəmail silat a Rom evi namita tovi 1500.

malperi: *[nəhai malperi]* Naƀiltihai tokad nəharhəte topat nasihau tosoƀur, toharhar təlmam. Iṽan hən naṽit len natuhhavhəte. Nəboŋ naṽit nəmalperi tomen iboŋboŋ buni o imotmot ale ihehe masuṽ.

maŋmaŋ: *[imaŋmaŋ]* Nəboŋ avan ideh toris natesua totile masuṽ, iƥaŋ habat lan, nabuŋon esəŋav, namətan gəlaru arosəŋav.

mapol: *[nəmapol]* Nəvat tokab masuṽ husur tokad nətau tiltile gail. Loum hən naim gail mai nəlablab gail həni.

maribo̧ŋ: *[nəmariboŋ]* Len nasoruan siGot nəmariboŋ evi nəboŋ sua kavkav, nalennəyal sua kavkav mai nalenmariug sua kavkav.

matuan: *[nəmatuan]* Nəboŋ dattomabul nəhanian, itov, ale iṽan. Hum ma toṽan hən naṽite, hum ma toṽan hən nəhanian tin pipitan. Ale nəboŋ nəhanian tomatu datutarive o datokir susuri. Alat aIsrael lotomabul nawit, nəboŋ tomatu luta kokotovi. Ale datokis nəboŋ enan hən nəmatuan. Len nasoruan ta Iglan datuke *harvest*.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

merikel: *[namerikel]* Natesua avan ideh saləboi ƀigole, be nəboŋ aYesu togole, nəvanuan p̃isi lumaŋmaŋ lan.

məlauah: *[naməlauah]* Nəlablab topat mashuwag.

mənas: *[namənas]* Nəkabkabilan mai na-m̃ial-habat-an togəm len aGot, ale topat len naut aGot totoh lan. Len nasoruan ta Iglan, datuke *glory*, be nasoruan enan ikad namilen tile am toke nəyalyalan.

mər: *[namər]* Nəda hən nəhai sua. Nəboŋ nəda tomasmas, egəm vi hai pəhas. NaJu gail lovəhas niben nəvanuan tomat həni, ale lopəŋas namər hən nəƀon nəbasuhab ƀesusau.

mina: *[namina]* Evi nakoin silat a Kris tovi nəvat hən nap̃urp̃uran hən nauman hən nahəbati totor.

mint: *[namint]* Naluhai sua nəƀon tosusau. NaJu gail loriŋi len nəhanian.

mitisau hən nəmauran tonor: *[namitisau hən nəmauran tonor]* Namitisau evi naləboian dattokade husur dattosəkul, o naləboian dattokade hən dattogol natsua. Ale avan sua ikad namitisau hən ƀitawag, avan tile ikad namitisau hən ƀeum hən naim o hən ƀevəteh navus mai nəwei, be ləsəkad namitisau hən nəmauran tonor. Avan ideh tonau naləboian tokade len nəmauran san, ale tonau nəsaban san gail, be togol naṽide tonor aGot tohəhaṽur həni, gai ikad namitisau hən nəmauran tonor.

Nasuƀ̃: *[Nasuƀ̃]* Len nasoruan siGot nasuƀ̃ ikad namilen tiltile gail. Nəboŋ toƀ̃ol husur naslev mai nəmasta san, naslev ekis amasta hən Nasuƀ̃. Nəboŋ avan ideh tosor mai nəvanuan totibau o nəvanuan tovat nəhes, ekisi hən Nasuƀ̃. Vəha-soƀ̃soƀ̃ur nəvanuan gail lokis aYesu hən Nasuƀ̃ husur loputsani len nənauan salito. Alat lotoriŋ nəlolit len aYesu lokisi hən Nasuƀ̃ husur tomat hən ləƀ̃ikad navoivoian mai aGot, mai nəmauran vi sutuai. Ale len nasoruan siGot ta m̃o lokis aGot hən Nasuƀ̃ aGot.

Natun aGot: *[aNatun aGot]* Nəhes sua nasoruan siGot tokis aYesu həni.

Natun Nanoran: *[aNatun Nanoran]* Nəhes sua nasoruan siGot tokis aYesu həni.

Natun Nəvanuan: *[aNatun Nəvanuan]* Nəhes sua nasoruan siGot tokis aYesu həni. Datusaƀ̃i len naloƀ̃ulat Daniel hum tovi aKristo (Dan 7.13-14), be len naut sual am len naloƀ̃ulat enan (Dan 8.17), mai len naloƀ̃ulat Ezekiel, anatun nəvanuan evi nəvanuan ŋai, savi aYesu.

nau-utaut-an: *[nə-nau-utaut-an]* Nəboŋ gotosor utaut həni ke gigol natsua, gusor mai nəvanuan tile gail. Gəƀ̃inau utaut hən gəƀ̃igol natsua, gunau len gaiug səƀ̃om̃.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

not: *[nanot]* Govi not nəboŋ namityal tovisi len navəlam̃ nəmatu. Len naut a Uluveu datuke datovi pan.

oil: *[naoil]* Natit tohum nəwai be tobutəlas. Nəboŋ dattobul həni mai nəwai, isal p̃oniwai. Ikad naoil tiltile gail, naoil ipat len nap̃us, ipat len nəlal mai nabəŋletw, ale datoƀir naoil tile len naenjin hən ƀigam ƀivoi. NaJu gail lugol naƀiltivat erib, bul dasdas naṽit naoliv hən ləƀikad naoil han.

oliv: *[naoliv]* Ikad nəhai sua len naut a Israel. Nalute imanivəniv ale ikad naṽite. NaJu gail lugol naƀiltivat erib, bul dasdas naṽit naoliv hən ləƀikad naoil han. Len nasoruan siGot datokis nəhai enan hən naoliv o nəhai oliv, ale lokis naṽit nəhai enan hən naoliv.

omeka: *[omeka]* Len nəalfapet silat a Kris, omeka evi naleta naməkot.

oniks: *[naoniks]* Nəvat sua nətau han totiltile be gəsaləboi gəƀekəta tur lan.

pali: *[nəpali]* Nəpali evi liol sua tokad namisurhute. Hum namisurhuwit, nəvanuan lolis dasdas namisurhupali gail hən ƀegəm vi flaua hən ləƀipan nabəta həni.

panismen: *[nəpanismen]* Nəboŋ gotogol tosa, ikad natesua todaŋ ƀibar gaiug, napəŋasan o natunusian o nabilasian o natohan len naim bəbaŋis.

Pasova: *[nəPasova]* Nəhanan hən NəPasova evi nəhanan seJu gail husur lohəhaṽur hən nəboŋ aGot togol p̃is ahai a m̃o silat a Ijip lotomat be səbar alat a Israel.

paus: *[nəpaus]* Len nasoruan siGot egai ikad namilen eru. Esua, natsua lotopat nəvat ƀurhulon. Togon, natsua lotosiriv hən naƀu nəƀalan lan hən ləƀipati van.

peril: *[naperil]* Nəvat nətau han tokəskəsan ale tomasil.

perŋan: *[iperŋani]* Datƀike nəmargobut iperŋan naut p̃isi, namilen ke naut p̃isi evisivis lohoim mai vivile. Datƀike nəhanian iperŋan naut p̃isi, namilen ke lopəpehun nəhanian van hən naim p̃isi, ideh səpar. Datƀike na-kel-uri-an tovoi iperŋan naut p̃isi, namilen ke nəvanuan len naut p̃isi losəsəloŋ həni.

pəhav utaut: *[epəhav utaut]* Avan ideh ikel ur natideh savisi sal, be dereh tevisi balai. Len nasoruan siGot, nəvanuan gail lotomaienan lukel ur nəsa aGot tokele ŋai. Len nalo siMoses ikele ke, nəboŋ avan ideh topəhav utaut, asike ƀisarpoh, nəvanuan gail limastubuni (Deu 13. 1-5).

rue: *[narue]* Naluhai sua nəƀon tosusau be nabus han tokon. NaJu gail lugol nalukai nareran həni ale loriŋi.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

reven: *[nareven]* Evi nəman naməsav tomermer. Etibau ale ihanhan natideh, hum namisurhutit gail, natit tomat gail, naṽite, mai natuhtit tokəlah gail.

ruƀat: *[eruƀati]* Nəboŋ dattogol nəsaan datimaspanis sile, ale nəpanismen evi matan. Nəboŋ aGot toruƀat nəsaan dan gidato, ehum tokas kuvi hən asike datƀipanis sile am. Datƀike nəsaan sidat imaruƀat, namilen ep̃itp̃itoṽ. Len nasoruan ƀonƀon datuke *fogif*. Len nasoruan siGot, nəboŋ toke sah ruƀati, namilen ke nəhau tobaŋis gat natsua səbaŋisi am.

saan: *[nəsaan]* Datupair dan aGot, datugol nəsa aGot tomətahuni, nəsa togol dattopəpehw dan aGot. Nəsa aGot toke tosa, datugolgole. Ale nəsa aGot toke tovoi, enan datsagole.

saban: *[nəsaban]* Len nəmauran sidato datohusur suluṽ nap̃isal tonor.

safaia: *[nəsafaia]* Nəvat sua nətau han toboŋboŋ ale imasil.

salfa: *[nəsalfa]* Nəvat sua nətau han toyaŋyaŋ. Goləboi gəƀisaƀi pəpadaŋ hən nəhab a Bu.

Sanhitrin: *[nəSanhitrin]* Naluṽoh hən alalum̃an totibau seJu gail lotobətah hum nakotan. Alat lotobətah len naƀonƀonan enan lovi: aƀiltihai tutumav, alat lotolav namilen a m̃o mai nəbathudud galevis salito, alat lotoil a m̃o hən naJu gail mai alat lotokad namitisau hən nalo siMoses. Len nasoruan ƀonƀon datuke *kaonsel blong ol man Ju*.

Sappat: *[nəSappat]* Nəmariboŋ aGot toriŋi ke tovi nəmariboŋ hən nəŋavŋavan. NəSapat seJu gail etuƀat nəboŋ namityal tomasur len naFraite ale ivan vəbar namityal tomasur len naSatete.

sata: *[nəsata]* Nəsata ehum nəhad naJu gail loriŋ nəflaua lan nəboŋ lotobul dasdas namisurhuwit. Datsaləboi naməlasan han, be datoləboi ke nəsata totor hən nəflaua evi nəflaua tosoƀur.

Sattiusi: *[naSattiusi]* Avan ideh len nəpati hən napolotik sua, sadəlom ke ikad na-le-məhat-an dan nəmatan. Galit isoƀur lovi ahai tutumav mai aƀiltihai tutumav gail.

saut: *[nasaut]* Govi saut nəboŋ namityal tovisi len navəlam̃ nəmair. Len naut a Uluveu datuke datovi məhat.

Selot: *[naSelot]* Nəvanuan len naluṽoh sua lotoke naut a Jutea tepəpehw dan alat a Rom, lotoke liƀal mai galit hən naut a Rom asike teil a m̃o hən naut a Jutea am.

senturion: *[nasenturion]* Nasoltia toil a m̃o hən nasoltia lotovi 100.

Seus: *[aSeus]* Nagot toil a m̃o hən nagot p̃isi silat a Kris.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

səkel: *[nasəkel]* Len nasəkel, nəvanuan enənoṽ hən naməlasan nametəlai gai toləboii mai naməlasan hən natit gai saləboi, hən ƀeləboi naməlasan hən natenan.

səkul: *[esəkul]* Len nasoruan siGot, namilen səkul evi səkul hən namitisau, savi nalotuan.

sikam̃or: *[nəhai sikam̃or]* Evi naƀiltihai nəda hən topəhapəhw. Naṽit nəhai nasikam̃or iyaŋyaŋ o ebisibis nəboŋ tomen ale nəvanuan luhanhan gail.

silva: *[nasilva]* Nametəlai sua, nətau han tomasiav. Nəboŋ nasilva totaŋ, egəm motmot. Gegai datukad nakoin lotohun nasilva. Nakoin hən naten vatu, nakoin hən natwenti vatu mai nakoin hən nafifti vatu lohun nasilva.

sinamon: *[nasinamon]* Nahurhuhai sua nəƀon tosusau lotoriŋi len nəhanian hənləƀigol nabus han ƀivoi.

Sion: Len Nasoruan siGot, lokis naƀiltivile siTevit hən naut a Sion, ale lokis naƀiltivile Jerusalem hən naut aSion am, mai Jerusalem veveu. Ale len naloƀulat Ipru, Sion evi alat siGot (Ipru 12.22-23).

Sisa: *[aSisa]* Nauluṁan ideh toil a ṁo hən alat aRom hum tovi kiŋ salit gail, lokisi hən aSisa. Ale nəhes enan tovati egəm len nəvanuan toil a ṁo hən naut a Rom sutuai tia, nahəsan aJulius Sisa.

skopion: *[naskopion]* Len naut egai datokisi hən nahuthut, be savi huthut totoh len navis. Evi natuhtit sua tokad narien tomələvtor. Ikad nariṽriṽon totibau a ṁo hun nahuh, ale ikad nagilen tobəlav kəkereh toləboi ƀevin nəvanuan. Len naut egai datukad natuhtəte gail ŋai be len naut tiltile lukad naƀiltihəte. Nəboŋ tovin nəvanuan, navinian eləboi ƀigol nəmatan.

slev: *[naslev]* Nəboŋ alat a Rom lotoƀal mai alat naut tile, ale lotosəhor galito, losəhar nəvanuan nəƀalan isoƀur dan naut enan vi Rom. Len nəmaket lop̃ur hən galito hum nabuai o naƀuluk o nabəaŋ o nəhab. Nəvanuan toṽur naslev len nəmaket etəgau nəmauran san. Eləboi ƀigol timat o riŋi mai naslev pəhaṽut hən arƀipas naslev ideh am. Nəmauran hən naslev savi esan, ipat len gai toṽuri len nəmaket.

sogsog: *[sogsog]* Nauluṁan o nabuai o naƀuluk səkad nədavurhut naloson, husur avan ideh totev kotovi.

sohotut: *[isohotut]* Datƀisohotut hən datƀigol natsua, namilen ke datsənau savoi be datugol tutut həni ale datugol suluṽi.

soltia: *[nasoltia]* Nəvanuan tokad nauman tovi nəƀalan. Esua len naluṽoh lotoƀal len naƀiltiƀalan. Datokis naluṽoh enan navəshəsoltia.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sor levlev: *[isor levlev]* Nəboŋ dattosor len nəbathusoruan sua, esua isor tarhət, togon isor tarhəte van vəbar ƀimasil len nənauan sidat p̃isi. Len nasoruan ƀonƀon datuke *dibet.*

sor vəsvəsaii: *[isor vəsvəsaii]* Nəboŋ gotosor husur natesua nəvanuan gail ləsaləboii, gusor van hən gəƀigol ƀip̃arp̃ar len nənauan salito.

sor-tastasi-an: *[na-sor-tastasi-an]* Nəboŋ lotokot hən avan ideh, len nakotan, avan ideh eil, ikel ur nəsa tosa avan enan togole. Na-kel-uri-an enan evi na-sor-tastasi-an.

sparo: *[nəsparo]* Evi natuhman naməsav toməlməlah len tan ale hanhan ei. Naut a Vila ikade.

statia: *[nəstatia]* Nabəlavan hən nəstatia evi namita tovi 185.

Stoik: Nəvanuan galevis lotodəlomi ke nəvanuan ŋai ikad nənauan tonor hən ƀekəta təban gai səƀon. Lunau ke nagot evi natit p̃isi len navile a pan, ale nəvanuan p̃isi mai natit p̃isi lop̃itp̃itoṽ.

sukapak: *[nasukapak]* Natuhtite toməlməlah ale niben ikad navurun. Ikad nəwei hum navəvəlas. Ikad nasukapak lototoh səƀolito ale ikad galevis am lototoh ƀonƀon len navəshəte, ale lotoum ƀonƀon. Galenan loum hən naim, ale ƀurhulon naim ehum naim sevəvəlas. Len naim lusah tuan natit tohehe masuṽ dattokisi hən nəhani.

talent: *[nətalent]* Nətalent nasilva evi nap̃urp̃uran hən nauman hən nasihau tovi 15. Nətalent nagol etibau vəha-30 səhor nətalent nasilva.

tav: *[nətav]* Nəman sua tohum navimal be epəhapəhw.

tehan: *[natehan]* Nəboŋ nəvanuan toteh, igol nəsa hən toteh ale iteh mabe? Len naṽide enan datusor husur natehan san.

tenarius: *[natenarius]* Evi nakoin sua ta Rom, alat a Jutea lotoṽur nətaks salit həni. Evi nəvat nap̃urp̃uran hən nauman hən nəmariboŋ tosua ŋai.

til: *[natil]* Naluhai sua nəƀon tosusau. NaJu gail loriŋi len nəhanian.

tin: *[natin]* Nametəlai sua tomədmədau, nətau han tomasiav. Natin sətaŋ. Len naut a Vanuatu natin, naieh tuna topat ƀurhulon, loum həni hən natin.

tiv-dalusi-an: *[na-tiv-dalusi-an]* AGot ikel na-kel-gati-an sua mai aApraham mai nəpasusan san van vəbar aMoses. AGot ike, nauluṁan san gail ləƀetiv dalus navunut salit mai sinatulit gail hən ƀimasil ke lotodaṁ hən na-kel-gati-an siGot, dereh gai tetəgau gat na-kel-gati-an san (Gen 17.10-14; Lev 12.3).

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tivtiv tan: *[etivtiv tan]* Nəboŋ naƀuluk toliv nəhai tivtivtan van, etiv nətan gol nətan esəŋav, ale eutaut hən nəvanuan ƀimabul namisurhut gail lan.

toŋki: *[toŋki]* Ehum nahos be nədariŋan arobəlav.

topas: *[natopas]* Nəvat nətau han toyaŋyaŋ ale tomasil.

trahma: *[nətrahma]* Nakoin tovi naƀurƀuran hən nauman hən nəmariboŋ tosua.

trakon: *[nətrakon]* Ehum naƀiltiɱat totibau o naƀiltiməhob totibau tokad nəhabəlan. Len nasoruan siGot akis nətrakon evi Setan.

trampet: *[nətrampet]* Natsua lotoum həni hən nametəlai, ale nəboŋ lotoṽuv lan, iwal səhor nəwalan hən nahəmadu.

tret: *[natret]* Nəhau tomanivəniv lotosəsod həni.

tsen: *[natsen]* Nəhau todaŋ tovi metəlai. Ikad nariŋ tosuhud nariŋ togon van van ebəlav.

tunusi: *[etunusi]* Nəboŋ dattogol natideh o dattokel natideh nəvanuan tile toləŋon tosa sile, datotunus nəvanuan enan. Nəlon avan enan imabe? Hum ma nəlon topaŋpaŋ, hum ma nəlon sədaŋ am, hum ma tololosa, be nəlon isa.

ut Tolo Masuṽ: *[Naut Tolo Masuṽ]* Naim siGot ipat len naƀiltivile Jerusalem. Naim siGot ikad naholəvat todar visi. Ale len naim siGot ikad naruɱ̃ eru. Naruɱ̃ bopita, lokisi hən Naut Tolo, ale naruɱ̃ tarhəƀiltikaliko lohoim, lokisi hən Naut Tolo Masuṽ. Avan ideh saləboi ƀeƀis ei, be aƀiltihai tutumav eləboi ƀeƀis vəha-sua len nasihau ṽisusua.

vaipa: *[nəvaipa]* Evi nəɱ̃at tosa. Nəboŋ tohat avan ideh nabehi han igol avan enan imat.

vanuan Nanoran: *[Nəvanuan Nanoran]* Nəhes sua nasoruan siGot tokis aYesu həni husur gai inor buni.

vanuan nətaks: *[nəvanuan nətaks]* Nəvanuan tolavlav kuv nəvat dan nəvanuan gail ɱ̃os nəgavmen a Rom.

vatvat viri: *[ivatvat viri]* Nəboŋ gototoh vir natesua hən ƀevisi, ale goləboi tia ke dereh tevisi, be gəsaləboi nəboŋ o namityal han, guvatvat viri. Len nasoruan ƀonƀon datuke *hop* o *ekspek*.

vilesir: *[navilesir]* Natsua togol nəvanuan imat ale pelan han nəvanuan galevis am, ale sədareh isoƀur lumat. Len nasoruan siGot, len naut galevis navilesir evi naməsahan, len naut galevis am evi natideh tosa masuṽ nəvanuan isoƀur lotomat lan.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

vinika: *[navinika]* Nəboŋ nəwain topat tobəlav, nədaŋan eƀuer am ale egəm kon. Nabus han ikon səhor naləman.

violan (hən natutumavan): *[naviolan (hən natutumavan)]* Nəboŋ alat a Israel lototutumav, lotutumav hən narivatəvat ləsəkad natideh tosa len gail. Lotutumav hən nətav gail, nawit mai nəwain am. Natit p̃isi lototutumav həni evi naviolan hən natutumavan.

vus beltaŋ: *[navus beltaŋ]* Evi natit tokad nəhau gail nəvanuan toram̃ram̃e həni hən ƀigol nəwalan ale nəvanuan lokəkai husuri sum̃an alathutai lotokəkai husur nakita mai napes.

ṽisusua: *[aṽisusua]* Ahaṽut ideh ƀikad anatun ulum̃an tosua ŋai, datokisi hən aṽisusua setəman.

ṽisusua: *[naṽisusua]* Namətas o nəwei tokad namətan tosua ŋai.

wain: *[nəwain]* Len naut a Jutea lupal dasdas naṽit nakrep hən nasuhute ƀisel. Nasuhute topat tobəlav kəkereh esəsaruṽ ale egəm vi wain.

waks: *[nəwaks]* Natsua lotoum hən nəkadel həni. Nəboŋ togəm vi wai, nəwai nam̃ial bolai.

wes: *[nawes]* Govi wes nəboŋ gotovi lan naut namityal tomasur lan.

wik: *[nawik]* Len nasoruan siGot nawik evi nəmariboŋ lotoməlevru.

wit: *[nawit]* Nawit evi liol sua tokad namisurhute. Nəvanuan lolis dasdas namisurhuwit gail hən ƀegəm vi flaua hən ləƀipan bəta həni.

wolf: *[nawolf]* Ehum naƀiltilipah katkat towael.

yok: *[nayok]* Nəhai lotoriŋi len naƀuluk eru hən arƀiƀon hən arƀeum ƀonƀon. Ikad nayok tile am tovi nəhai topat len nəbathuvəson nəvanuan natit tomə̃las totahətah tarhəte ale natit tile totahətah tarhəte.

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəbathusoruan gail

Nəbathusoruan gail len Nasoruan siGot

AGot Mak 10.27; Mak 12.29-30; Luk 1.37; Luk 6.35-36; Jon 4.24; Uman 14.14-17; Uman 17.22-31; Rom 1.18-23; Rom 11.33-36; 1Kor 8.4-6; 2Kor 1.3; 1Tim 1.17; 1Tim 6.15-16; Ipru 4.13; Ipru 10.30-31; Jem 1.17; 1Pit 1.14-17; 1Jon 1.5; 1Jon 4.7-12, 16; Jut 24-25; KelV 4.8-11; KelV 15.3-4

NaGot gəgəras gail mai naṽide silat lotohusur gail Mat 4.10; Uman 13.4-12; Uman 17.22-31; Uman 19.11-20; 1Kor 5.11; 1Kor 6.9-11; 1Kor 8.1-13; 1Kor 10.1-22; 2Kor 6.14-18; Kal 5.19-21; 1Tes 1.9-10; 1Jon 5.21; KelV 21.8; KelV 22.15

AGot evi tarhət sidato Mat 6.25-34; Mat 10.29-31; Uman 14.15-17; Rom 8.28; Rom 11.36; Kol 1.17; Ipru 1.3; Jem 4.13-16

AGot igol navile a pan mai natit p̃isi am Mat 19.4; Jon 1.3; Uman 14.15; Uman 17.24-26; 1Kor 8.6; Kol 1.15-16; Ipru 1.2; Ipru 11.3; KelV 4

AGot dereh tikot hən nəvanuan p̃isi hən ke lipanis o asike lupanis Mat 7.21-23; Mat 16.24-27; Mat 25.31-46; Jon 3.18-21; Jon 5.24-29; Uman 17.30-31; Rom 2.1-11; Rom 14.10-12; 1Kor 3.10-15; 1Kor 4.5; 2Kor 5.9-10; 2Tes 1.5-10; Ipru 9.27-28; Ipru 10.26-31; 1Pit 1.17; 1Pit 4.3-5; KelV 20.11-15

AGot eriŋi ke alat lotokad nadəlomian lan lunor len nəhon Uman 13.38-39; Rom 1.16-17; Rom 3.21-26; Rom 5.1, 9-10, 18-19; Kal 2.16; Kal 3.6-9; Tit 3.7

AGot igol nap̃isal hən b̃ilav kuv nəvanuan gail dan nəpanismen tonor hən galito sil nəsaan salito Jon 3.16-17; Uman 2.37-39; Uman 4.11-12; Rom 5.1-11; Rom 10.9-13; Efe 2.1-10; 1Tim 1.15-16; 1Tim 2.3-7; 1Pit 1.3.5

Alat lotoil a m̃o hən alat siYesu

Naṽide silat lotoil a m̃o Uman 6.1-6; Uman 14.23; 1Tim 3.1-13; Tit 1.5-9

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nasoruan van hən alat lotoil a m̃o Mat 28.18-20; Luk 22.24-27; Uman 20.17-35; 1Tes 2.1-12; 1Tim 4.1-16; 2Tim 2.1-26; 2Tim 3.10–4.5; Tit 2.7-8; 1Pit 5.1-4

Putsan alat lotoil a m̃o len nənauan samito 1Kor 9.14; Kal 6.6; 1Tes 5.12-13; 1Tim 5.17-22; Ipru 13.7, 17

Alat siYesu logəm sua Mat 18.19-20; Uman 2.41-47; Rom 12.4-8; Efe 1.22-23; Efe 4.11-16; Kol 3.15-17; 1Tim 4.13; Ipru 10.24-25

ANunun aGot Mat 28.19; Mak 1.9-11; Mak 3.28-30; Luk 1.35; Luk 3.16; Luk 4.1; Luk 11.13; Luk 12.12; Jon 1.32-34; Jon 3.5-8; Jon 7.37-39; Jon 14.15-17, 26; Jon 15.26; Jon 16.7-15; Jon 20.19-23; Uman 1.4-5, 8; Uman 2.1-18, 38-39; Uman 4.31; Uman 5.3-5; Uman 8.14-17; Uman 10.44-48; Uman 13.2-4; Uman 15.28; Uman 16.7-10; Uman 19.1-7; Rom 5.5; Rom 7.6; Rom 8.9-16, 26-27; 1Kor 2.4, 9-16; 1Kor 3.16; 1Kor 6.11, 19; 1Kor 12.1-13; 2Kor 1.21-22; 2Kor 5.5; 2Kor 13.14; Kal 3.2-5; Kal 4.6; Kal 5.16-18, 22-25; Efe 1.13-14, 17; Efe 3.16; Efe 4.3-4, 30; Efe 5.18-20; Efe 6.17-18; 1Tes 1.5-6; 1Tes 5.19; 2Tes 2.13; Tit 3.5-6; Ipru 2.4; Ipru 9.14; 1Pit 1.2, 11; 2Pit 1.20-21; 1Jon 2.20; 1Jon 3.24; 1Jon 4.13; 1Jon 5.6-8

ASetan Mat 13.19; Mat 25.41; Luk 4.1-13; Luk 22.3-4; Jon 8.42-44; 2Kor 2.10-11; 2Kor 4.4; 2Kor 11.13-15; Efe 2.2; 1Tes 2.18; 2Tes 2.9-12; 1Pit 5.8-9; 1Jon 3.8-10; KelV 12.7-12; KelV 20.1-3

ASetan italtal ke datigol nəsaan, be len nədaŋan siGot datosəhori Mat 4.1-11; Mat 6.13; Luk 22.31-32; Jon 17.14-19; Rom 8.31-39; Rom 12.12; Rom 16.19-20; 1Kor 10.12-13; 1Kor 16.13; 2Kor 12.7-10; Efe 3.20-21; Efe 6.10-18; Flp 4.13; 1Tes 3.5-8; 2Tes 3.3; 2Tim 1.7-8; Ipru 2.18; Ipru 4.14-16; Ipru 12.1-2; Jem 4.7; 1Pit 1.5; 1Pit 5.8-11; 1Jon 4.4; 1Jon 5.3-5; KelV 12.7-12

AYesu Kristo

AYesu evi Natun aGot Mat 11.27-30; Mat 16.13-17; Luk 1.35; Jon 1.1-18; Jon 5.19-29; Jon 6.35-40; Jon 8.58; Jon 11.25-27; Jon 14.5-11; Jon 17.1-5; Jon 20.26-31; Uman 3.13-16; Uman 4.10-12; Rom 1.3-4; 1Kor 3.11; 2Kor 4.4-6; 2Kor 5.21; Kal 4.4-5; Flp 2.5-11; Kol 1.15-20; Kol 2.9-10; Ipru 1.1-14; Ipru 7.26-28; 1Jon 2.1-2; 1Jon 5.20; KelV 1.12-18; KelV 19.11-16

AYesu, aNatun aGot egəm vi vanuan sum̃an gidato len navile eg a pan Jon 1.14; Luk 1.26-38; Mat 1.18-25; Luk 2.1-20; Mat 2.1-23; Kal 4.4-5; Flp 2.6-7; Ipru 2.14-18

AYesu ep̃usan ale igol nəvanuan gail lumaur Mat 4.23-25; Mat 7.28-29; Mat 9.35-36; Mat 11.1-6; Luk 4.14-44; Uman 10.36-38; Jon 20.30-31

AYesu igol namerikel isob̃ur Mat 8.1-15, 23-33; Mat 9.1-7, 18-33; Mat 12.9-14, 22; Mat 14.15-32; Mat 15.22-28, 32-38; Mat 17.14-18; Mat 20.29-34; Mat 21.18-22; Mak 1.21-28; Mak 7.32-37; Mak 8.22-25; Luk 5.4-8; Luk 7.11-15; Luk 13.10-13; Luk 14.l-4; Luk 17.12-14; Luk 22.50-51; Jon 2.1-11; Jon 4.46-54; Jon 5.5-9; Jon 9.1-7; Jon 11.11-44; Jon 21.4-6; Uman 2.22

Lutah gat aYesu, luṽasi Mat 26.47-68; Mat 27.1-2, 11-31; Mak 14.43-65; Mak 15.1-20; Luk 22.47-53; Luk 22.63–23.25; Jon 18.1-14, 19-24; Jon 18.28–19.16

Lup̃os gat aYesu len nəhai balbal Mat 27.32-56; Mak 15.21-41; Luk 23.26-49; Jon 19.17-37

Lutavun aYesu Mat 27.57-66; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42

AYesu imaur təlmam Mat 28. 1-20; Mak 16.1-8; Luk 24.1-49; Jon 20.1–21.14; Uman 1.3-8; Uman 2.24-32; Uman 3.15; Uman 4.10, 33; Uman 10.39-43; Uman 13.29-39; Uman 17.2-3, 30-31; Rom 1.4; Rom 4.24-25; 1Kor 15.3-8, 12-21; KelV 1.18

AYesu evi məhat vi lan nəmav Luk 24.50-51; Uman 1.9-11; Uman 2.32-36; Uman 5.30-31; Rom 8.34; Efe 1.20-23; Flp 2.9-11; Ipru 1.3-11; Ipru 2.9; Ipru 4.14-16; Ipru 7.25-26; Ipru 10.12-14; 1Pit 3.22

AYesu dereh tetəlmam Mat 24.29-44; Jon 14.1-3; Uman 1.10-11; Uman 3.19-21; Flp 3.20-21; Kol 3.4; 1Tes 1.9-10; 1Tes 3.13; 1Tes 4.13–5.11; 2Tes 1.6-10; 2Tes 2.l-4; 1Tim 6.13-15; 2Tim 4.8; Ipru 9.28; 2Pit 3.1-18; 1Jon 3.1-3; KelV 1.7; KelV 22.12-13

Gol alat lotoməsah lumaur Mat 4.23-25; Mat 9.35; Mat 11.2-5; Uman 3.1-6; Uman 8.4-8; Uman 19.11-16; Uman 28.8-9; 1Kor 12.9, 29-30; 2Kor 12.7-10; 1Tim 5.23; 2Tim 4.20; Jem 5.14-15

Gol husur nəsa aGot tokele Jon 14.15, 21, 23-24; Jon 15.10-17; Rom 13.8-10; 1Pit 1.14-16; 1Jon 2.3-8; 1Jon 3.22-24; 2Jon 5-6

AGot ilav kuv nəvanuan dan nəsaan salito mabe? Mat 26.26-29; Rom 3.25; Rom 5.9-10; Efe 1.7; Ipru 9.11-14; 1Jon 1.6-7; KelV 7.14-17

Nadəlomian len aGot o riŋ nəlodato len aGot

Nəvanuan toriŋ nəlon len aGot, Got ilav kuvi dan nəsaan san Jon 1.12; Jon 3.15-18, 36; Jon 6.47; Jon 14.6; Jon 20.31; Uman 4.12; Uman 16.30-31; Rom 3.20-22; Rom 10.9-10; Kal 2.16; Efe 2.8-9

Nəvanuan nadəlomian loil gəgat len nadəlomian salito Mak 11.22-25; Luk 17.5-6; Jon 14.1; Rom 5.1-2; Rom 14.22-23;

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Kor 13.13; 2Kor 5.6-7; Kal 5.6; Ipru 11.1-40; Jem 1.2-8; Jem 2.14-26; 1Pit 1.3-9

Naitian tosa Mat 5.27-30; Jon 8.2-11; Rom 13.8-10; 1Kor 5.9-11; 1Kor 6.9-20; Kal 5.19; Efe 5.3; Kol 3.5-6; 1Tes 4.1-8; Ipru 13.4; Jut 7

Na-kel-uri-an tovoi Uman 20.24; Rom 1.2-4, 16-17; 1Kor 1.17-25; 1Kor 15.1-7; Kal 1.6-12; Efe 1.13; Flp 1.27; Kol 1.5-6; 1Tes 1.5; 2Tes 2.14; 2Tim 1.8-11; 2Tim 2.8-10

Na-ləmas-buni-an

AGot eləmas masuṽ hən navanuan p̃isi Jon 3.16; Rom 5.8; Efe 2.4-5; 1Jon 4.9

Gidat datimasləmas bun aGot Mat 22.37-38; Mak 12.28-30; Jon 14.21; 1Pit 1.8; 1Jon 5.3

Gidat datimasləmas bun nəvanuan gail Mat 5.43-48; Mat 22.39; Jon 13.34-35; Jon 15.12-17; Rom 12.9-10; Rom 13.8-10; 1Kor 13.1-13; 1Kor 16.14; Kal 5.13-14; 1Tes 4.9-10; 1Pit 4.8; 1Jon 2.9-11; 1Jon 3.11-18; 1Jon 4.7-21

Nap̃isal hən datb̃egəm vi natun aGot Jon 1.12-13; Rom 8.14-17; Kal 4.6-7; Ipru 12.5-11; 1Jon 3.1-3

Narub̃atian hən nəsaan

AGot erub̃at nəsaan silat lotokad nadəlomian len aYesu Mat 26.28; Mak 11.25-26; Uman 5.31; Uman 10.43; Uman 26.18; Efe 1.7; Kol 1.13-14; Kol 2.13-14; Ipru 10.17-18; 1Jon 1.8–2.2

Daterub̃at nəsaan silat lotogol tosa hən gidato Mat 6.12-15; Mat 18.21-35; Mak 11.25; Luk 6.37; Luk 17.3-4; 2Kor 2.5-11; Efe 4.31-32; Kol 3.13

Na-sor-tuṽ-an

AYesu eṽusan naṽide hən na-sor-tuṽ-an Mat 6.5-13; Mat 7.7-11; Mat 18.19-20; Mak 11.24-25; Luk 11.1-13; Luk 18.1-8; Luk 21.36; Jon 14.13-14; Jon 15.7; Jon 16.23-26; Rom 8.26-27; Rom 12.12; Efe 2.18; Efe 6.18; Flp 4.6-7; Kol 4.2; 1Tes 5.17; 1Tim 2.1-4, 8; 1Tim 4.4-5; Ipru 4.16; Ipru 10.19-22; Jem 1.5-8; Jem 4.2-3; Jem 5.13-18; 1Pit 4.7; 1Jon 3.21-22; 1Jon 5.14-15

Na-sor-tuṽ-an galevis lotopat len Na-kel-gati-an Veveu Mat 11.25-26; Mat 14.23; Mat 19.13-15; Mak 1.35; Luk 5.16; Luk 6.12; Luk 22.32, 39-46; Jon 11.41-42; Jon 17.1-26; Uman 4.24-31; Uman 16.25; Uman 20.36; Uman 21.5; Rom 1.9-10; Rom 10.1-2; Rom 15.30-33; 2Kor 12.7-10; Efe 1.15-20; Efe 3.14-21; Efe 6.19-20; Flp 1.3-5, 9-11; Kol 1.9-12; Kol 4.3-4; 1Tes 3.9-13; 2Tes 1.11-12; 2Tes 3.1-5; Ipru 5.7; Ipru 7.25

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nasoruan siGot Mat 4.1-4; Mat 5.17-20; Mat 22.29; Jon 8.31-32; Jon 20.31; Uman 20.32; Rom 15.4; Rom 16.26; Kol 3.16; 1Tes 2.13; 1Tim 4.13; 2Tim 3.14-17; Ipru 4.12; 1Pit 1.22-25; 2Pit 1.19-21; 2Jon 9-10; KelV 1.3

Natərogan Rom 13.13; 1Kor 5.11; 1Kor 6.9-11; Kal 5.19-21; Efe 5.18; 1Tim 3.1-3; Tit 1.7; 1Pit 4.3-5

Natev siNasuƀ̃ Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kor 10.14-22; 1Kor 11.17-34

Natiṽosan Mat 5.31-32; Mat 19.3-9; Luk 16.18; Rom 7.2-3; 1Kor 7.10-16

Natutumavan Mat 9.13; Mak 12.33; Rom 12.1; Ipru 9.6–10.18

Naṽide silat lotokad nadəlomian len aYesu Mat 16.13-20; Jon 13.34-35; Jon 14.27; Uman 2.41-42; Rom 12.4-8; Rom 12.9-13; 1Kor 12.12-30; Kal 5.22-26; Efe 1.22-23; Efe 2.19-22; Efe 4.1-16; Kol 1.18; Kol 3.12-17; 1Tes 5.16-17; Ipru 10.24-25; 1Pit 2.4-10; KelV 19.5-10

Na-vi-tarhəte-an Mat 6.1-4; Mat 7.12; Mat 25.31-46; Luk 3.10-11; Luk 6.38; Uman 11.27-30; 1Kor 10.24; 2Kor 8.1-15; 2Kor 9.1-15; Kal 6.9-10; Flp 4.14-19; Ipru 10.24; Ipru 13.1-3, 16; Jem 1.27; Jem 2.15-16; 1Jon 3.16-18

Nəbaptaisan Mat 28.18-20; Jon 3.22; Jon 4.1-2; Uman 2.37-42; Uman 8.12, 36-38; Uman 10.44-48; Uman 16.14-15, 31-33; Uman 19.1-7; Uman 22.12-16; Rom 6.1-4; Kal 3.26-27; Kol 2.12; 1Pit 3.20-22

Nəbathudud

- **Nəhaṽut mai nəbareab san artolah** Mat 19.4-6; 1Kor 7.1-16; Efe 5.21-33; Kol 3.18-19; Tit 2.3-5; Ipru 13.4; 1Pit 3.1-7
- **Anatularu gail** Mat 15.3-6; Luk 2.51; Efe 6.1-3; Kol 3.20; 1Tim 5.4, 8; Ipru 12.7-11
- **Anana mai atata** Efe 6.4; Kol 3.21; 1Tim 3.4-5
- **Nəbatunau** Uman 6.1; Rom 7.2-3; 1Kor 7.39-40; 1Tim 5.3-16; Jem 1.27

Nəboŋ datsəhan hən datƀ̃isor mai aGot Mat 6.16-18; Mak 2.18-20; Uman 13.1-3; Uman 14.23

Nəgavmen Mat 22.15-22; Uman 5.27-29; Rom 13.1-7; 1Tim 2.1-4; Tit 3.1; 1Pit 2.13-17

Nəhab nəmatan Mat 10.28; Mat 13.41-42, 47-50; Mat 25.41; Luk 16.23-26; 2Tes 1.9; KelV 20.10-15; KelV 21.8

Nəlodat temədau, datitoh mədau tebəlav Mat 5.3-12; Mat 18.1-5; Luk 14.7-11; Luk 18.9-14; Efe 4.2; Flp 2.3-11; Kol 3.12-13; Jem 4.5-10; 1Pit 5.5-7

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nəmatan Jon 6.39-40; Jon 11.17-27; Jon 14.1-4; Rom 8.10-11, 38-39; Rom 14.7-9; 1Kor 15.12-58; 2Kor 5.1-10; Flp 1.20-24; 1Tes 4.13-18; Ipru 2.14-15; KelV 14.13; KelV 21.1-4; KelV 22.1-5

Nəmauran todaŋ Rom 8.18-25, 28; 2Kor 1.4; 2Kor 4.16-18; Jem 1.2-4; 1Pit 1.6-9; 1Pit 2.19-21; 1Pit 5.8-10

Nəmav

AGot eviol hən nakonviolan mai alat lotoriŋ nəlolit len a Yesu ke likad nəmauran vi sutuai maii Mat 19.16-30; Luk 10.25-28; Jon 3.1-16; Jon 5.19-29; Jon 10.10; Jon 11.25-26; Jon 14.6; Jon 17.2-3; Jon 20.31; Rom 5.21; Rom 6.5-14; Rom 8.10-17; 2Kor 5.17; Kal 2.20; Efe 2.1-6; Kol 2.13; Kol 3.1-4; 2Tim 1.10; Tit 3.4-7; 1Pit 1.23; 1Jon 5.11

Nəmav imabe? Luk 12.32-34; Jon 14.1-3; 2Kor 5.1-8; Flp 1.23; Kol 3.1; 1Pit 1.4-5; KelV 4.1-11; KelV 21.1-4; KelV 21.22–22.5; KelV 22.14-15

Nəsaan

Nəsaan nəsa? Rom 1.18-32; Rom 8.5-8; Kal 5.19-21; Efe 2.1-3; Efe 5.3-5; Kol 3.5-10; Jem 4.17; 1Pit 4.3; 1Jon 3.4-5

Nəvanuan p̃isi lugol nəsaan Jon 8.7-9; Rom 3.9-20, 23; Rom 5.12; Kal 3.22; 1Jon 1.8-10

Nəvanuan limaspanis sil nəsaan, be aGot igol nap̃isal hən b̃ilav kuv gidat dan nəpanismen enan Mat 10.28; Mat 13.41-42; Jon 3.18-20, 36; Uman 17.30-31; Rom 1.18-19; Rom 6.23; Kal 6.7-8; Kol 3.5-6; 2Tes 1.7-9; Ipru 9.27; Ipru 10.26-31; 1Pit 1.17; 1Pit 4.3-5; Jut 7; KelV 20.11-15

Nəvanuan gail lomədas bun gidato husur dattovi siYesu Mat 5.10-12; Mak 13.9-13; Luk 12.4-9; Jon 15.18-21; Jon 16.1-4; Uman 5.41; Rom 8.35-37; Rom 12.12-14, 17-21; 1Kor 4.11-13; 2Kor 4.8-11; 2Kor 12.10; Flp 1.28-29; 2Tes 1.4-8; 2Tes 3.2-4; 2Tim 3.10-13; Ipru 10.32-39; Ipru 12.3-4; 1Pit 3.13-17; 1Pit 4.12-19KelV 2.10;

Nəvat Mat 6.19-21, 24-34; Luk 12.13-21, 32-34; Uman 20.35; 1Tim 6.6-10, 17-19; Ipru 13.5-6; Jem 2.1-9; Jem 5.1-6

Pair dan nəsaan sidato Mat 4.17; Mak 6.12; Luk 13.1-5; Luk 15.1-31; Luk 24.45-47; Uman 2.37-40; Uman 3.19-20; Uman 17.29-31; Uman 20.21; Uman 26.19-20; 2Kor 7.8-11; 2Pit 3.9; KelV 9.20-21

Sipa vi təban aGot Luk 17.11-19; Jon 6.11; Rom 1.21; Efe 5.20; Flp 4.4-7; Kol 2.7; Kol 3.17; Kol 4.2; 1Tes 5.18; 1Tim 2.1; 1Tim 4.4-5

The New Testament in Maskelynes of Vanuatu, 1a ed., 2013; © 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.